

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ЗАХІДНОПОДІЛЬСЬКІ ТА СУМІЖНІ ГОВІРКИ

ТЕКСТИ

ТОМ ДРУГИЙ

Кам'янець-Подільський

2020

УДК 811.161.2=...’282(477-43)(075.8)
ББК 81.411.4-923.5
К 56

Рецензенти: **Венжинович Н.Ф.**, доктор філологічних наук, завідувач кафедри української мови ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;

Гороф’янюк І.В., кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Відповідальний редактор – Гриценко П.Ю., доктор філологічних наук, професор, директор Інституту української мови НАН України.

Західноподільські та суміжні говірки. Тексти : у 2-х т. / упоряд.: Н.Д. Коваленко. – Кам’янець-Подільський : ТОВ «Друкарня «Рута», 2020. Т. 2. – 512 с.

ISBN 978-617-7887-32-3

У збірці подано транскрибовані тексти народного мовлення різної тематики, записані упродовж 1998-2018 рр. від носіїв західноподільських і суміжних говірок на території Хмельницької, Вінницької, Тернопільської та Чернівецької областей.

Для дослідників-діалектологів, фольклористів, студентів і викладачів філологічних факультетів закладів вищої освіти, вчителів-словесників – усіх, хто цікавиться говірковим мовленням українців, духовною та матеріальною культурою Поділля.

*Рекомендувала до друку вчена рада
Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка
(протокол № 10 від 31 жовтня 2019 р.)*

ЗМІСТ

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСТЬ	6
с. Боришківці Кам'янець-Подільського району	6
с. Вітківці Кам'янець-Подільського району	7
с. Гаврилівці Кам'янець-Подільського району	12
с. Грушка Кам'янець-Подільського району	28
с. Гута-Чугорська Кам'янець-Подільського району	32
с. Дерев'яне Кам'янець-Подільського району	35
с. Довжок Кам'янець-Подільського району	50
с. Завалля Кам'янець-Подільського району	54
с. Кам'янка Кам'янець-Подільського району	63
с. Кізя-Кудриницька Кам'янець-Подільського району	66
с. Кульчіївці Кам'янець-Подільського району	88
с. Лисківці Кам'янець-Подільського району	95
с. Нефедівці Кам'янець-Подільського району	105
с. Оринин Кам'янець-Подільського району	116
с. Острівчани Кам'янець-Подільського району	137
с. Привітне Кам'янець-Подільського району	139
с. Рогізна Кам'янець-Подільського району	142
с. Сахкамінь Кам'янець-Подільського району	146
с. Слобідка-Рихтівська Кам'янець-Подільського району	148
смт Стара Ушиця Кам'янець-Подільського району	156
с. Ходорівці Кам'янець-Подільського району	169
с. Шутнівці Кам'янець-Подільського району	174
с. Браїлівка Новоушицького району	176
с. Бучая Новоушицького району	182
с. Загоряни Новоушицького району	186
с. Капустяни Новоушицького району	193
с. Косиківці Новоушицького району	194
с. Мала Стружка Новоушицького району	208
смт Нова Ушиця	209

с. Стара Гута Новоушицького району	213
с. Шелестяни Новоушицького району	234
с. Андріївка Чемеровецького району	242
с. Бережанка Чемеровецького району	248
с. Вишнівчик Чемеровецького району	267
с. Вікторівка Чемеровецького району	279
с. Гуків Чемеровецького району	298
с. Залуччя Чемеровецького району	303
с. Івахнівці Чемеровецького району	322
с. Карачківці Чемеровецького району	331
с. Кочубіїв Чемеровецького району	346
с. Кугайці Чемеровецького району	351
с. Летава Чемеровецького району	359
с. Мар'янівка Чемеровецького району	376
с. Почапінці Чемеровецького району	379
с. Теремківці Чемеровецького району	389
с. Цикова Чемеровецького району	402
смт Чемерівці Чемеровецького району	415
с. Черче Чемеровецького району	419
с. Юрківці Чемеровецького району	427
с. Коритна Ярмолинецького району	435
с. Перегінка Ярмолинецького району	437
с. Соколівка Ярмолинецького району	440
с. Сутківці Ярмолинецького району	447
с. Шарівка Ярмолинецького району	453
ВІННИЦЬКА ОБЛАСТЬ	455
с. Ходаки Барського району	455
с. Івча Літинського району	458
с. Вербовець Мурованокуриловецького району	466
ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСТЬ	468
с. Іспас Вижницького району	468

смт Кельменці Кельменецького району.....	469
с. Росошани Кельменецького району.....	486
с. Білоусівка Сокирянського району	487
с. Василівка Сокирянського району	492
с. Романківці Сокирянського району	496
с. Селище Сокирянського району	497
с. Рашків Хотинського району	498
ПОКАЖЧИК ОСНОВНИХ ТЕМ ОПОВІДЕЙ	505

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСТЬ

с. Боришківці Кам'янець-Подільського району

Провідні галузі господарства – землеробство й тваринництво. Поблизу села знайдено залишки поселення черняхівської культури, на околиці проходить так званий Траянів вал [4, с. 362].

Інформант: Риплянська Антоніна Іванівна, 1929 р. н., освіта – 4 кл.

611. – Ну шо / роскажу вам йак йа була молодойу д'їукойу // при^еходили хлопц'і п'ід во^рота / загл'адали поки йа не^н ви^ишла // таї попро^силис'а до хати / а йа не^н пустила до хати / п'ішли ў сад // а то^д'і була дуже ви^есока трава така / а тато йак над'їшоў / йак побачиў / шо п'ім'нали траву таї порозган'аў ўс'іх // таї ўже б'іл'ше не^н приходили / пот^ом во^ни п'ід во^рота при^їдут таї кличут ме^не // клубу не^н було / кажут п'ідемо ў к'іно // ну йа збирайус'а / во^ни че^нкайут коло во^р'іт / а йа збирайус'а / ўд'агайу плат'а / пац'орки на ч'іпл'уйу / покрасилас'а че^нрвоним бурачком т^рошки // перше^н ж не^н було тих ман'ік'йур'їу / того ўсого не^н було // че^нрвоний бурачок ўр'ізала попри ко^р'інчик таї покрасилас'а // таї п'ішли / каже / к'іно буде^н / а деш к'іно майе бути // клуб'їу не^н було // ў ш^кол'і на с'т'ін'і // ми при^ходили / с'їдає^м на зем'у йак ци^г'ани і дивимс'а на с'т'їну ў ш^кол'і / по^казуйут к'іно і ми дивимс'а н'їме к'іно / не^н говорило во^но / т'їл'ки н'їме / і дивимс'а на мал'унки т'її // таї т'їл'ки ўс'ойі розваги // таї там ше коли на ве^с'іл'а п'ідеш по^дивис'а / танц'уйут / с'п'ївайут // ну / таї таке було наше д'ївоцтво / клуб'їу не^н було / не^н було куди ходити // таї ўсе по до^мах / по вул'ц'ях // таї т'їл'ки ўс'ого / от таке було мо^йе д'ївоцтво //

612. – Т'ашко жили йак була в'їна / голодали / н'їмц'і заби^рали ўс'о з до^му / виган'али с хат'їу / за^водили кон'їу до хат'їу / було таке // б^рали кури / ўс'о шо мож заби^рали // а тато м'її хо^ваўс'а / нас повиган'али с хати / а тато хо^ваўс'а ў п'ідвал'і / а пот^ому н'їмц'і вит'агнули його / дуже били т'ашко і /

плакали ми / а мама ўтихомирувала / бо н'імц'і поростр'іл'уйут' / ц'іхо л'агайте ўс'і спати / моўч'іт' не" обзиваїтес'а / о // а н'імц'і поўна хата найшла / ни'ма де спати / повиган'али / повитрушували / п'ітпалили // а ми моўчали / боїалис'а н'імц'іў / поўтому йак ўже наш'і витиснули н'імц'іў / во'ни с'тали в'ітступати / загортали ўс'о / де йак'і свин'і / ўс'о згортали // голодали / дуже т'ашко жити с'тало // йа п'ідросла таї п'ішла на н'орму / с'тали бураки сапати / на пол'у // йа не" майу сили / сапала // а ўже йак виросли т'і бураки / подавали нам м'іру / так'і зроблин'і з дошчок / но'сили т'ашко т'і бураки / сипали ў т'і м'іри // ск'іл'ко тих м'ір'іў накопали / платили нам грош'і / т'рохи картофел' нам давали / молока давали / хто шо маў / бо голот буў / таї так ми жили // але" уже йак наш'і приїшли / то ўже потрохи / потрохи / ўже че"рез р'ік с'тало т'рошки легше" жити // йа п'ішла на ферму / кури го'дувала / заробл'ала потрошку // було ўже ме"н'і ш'іс'нац'іт' рок'іў / худобу пасла / помагала пасти ў кол'госп'і / шоб шос' заробити // а поўтому ўже п'ідросла / ўже б'іл'ша була / ўже так'і добр'і нор'ми брала / хо'дила / робила / ўже т'рошки легше" було / ўже пол'а породили / ўже хл'іба т'рошки подавали нам // бураки сахарн'і с'ійали / цукру нам т'рошки подавали / картофел' / і так ми вицарапалис'а з голоду // таї ўс'о / таї шо йа ўже буду б'іл'ше" розказувати // а те"пер ўже стара / не"годна / коло д'іт'і жийу / коло ўнук'іў / т'іл'ки споми"найу за то ўс'о / за т'і време'на так'і трудн'і / страшн'і // таї даї боже" / шоб ўже т'і д'іти не" з'нали такойі б'іди йак ми з'нали //

с. Вітківці Кам'янець-Подільського району

Інформант: Ульянова Лідія Миколаївна, 1930 р. н., освіта – 4 кл.

613. – Ран'че було так / х'лопе"ц'і ходе" до д'іўчини / ходе" там два м'іс'ац'і / р'ік / і то'д'і каже" до нейі / а п'іде"ш ти за мени"? / а во'на в'ітпов'ідає / йа п'іду / але" т'реба спи"тати мами // а в'ін каже" / ну спитайе'ш таї на другий ден' ме"н'і скажи"ш // ну ўже во'ни таке / во'на спи"тала мами / таї мама каже / ну

ди́вися / йак ти його л'убиш / то виходи́ зам'іж^ш / а ме^н'і до́бре^н с'лово бу́де
в'ід з'ат'а // і коли́ ўже во́ни обо́йе догово́рили^с'а / мо́лода з мо́лодим / то́ди
мо́лоді приси́лайе^н ста́рости до д'і́учини // д'і́учини ба́т'ки лагод'ас'а / во́ни
прихо́д'ат і догovaру́йуц'а // ста́рості йак перші́ раз захо́д'ат до ха́ти до
д'і́учини во́ни прихо́д'ат і кажу́т / чи́ йе ў вас шо́с' купити? / а д'і́учини ба́т'ки
в'ітпов'іда́ють / ну́ смо́т'ра шо́ / ў нас йе^н ба́гато дечого́ купити / д'і́уку / йе ў вас
д'і́ука на в'іда́н'у? // а ба́т'ки в'ітпов'іда́ють / йе^н / йе^н / йі́йі ўже́ ро́к'іў
в'ісі́мнац'ат' / або́ і ш'існа́ц'ат' / во́на ўже́ ма́йе ви^еходи́ти зам'іж // ну́ та́ї т'і
ўже́ бе^н'рут ста́рости та́ї кажу́т / де ж^ш та́ д'і́ука? / а та́ д'і́ука во́на бу́ла схова́на /
та́ї бе^н'рут / во́на ўже́ ви^еходи́е / та́ д'і́ука / і йі́м по́доба́йе^нц'а / а х'лопе́ц ше
ра́нше йі́йі зна́ў / бо́ в'ін хо́диў до́ не́йі // та́ї то́д'і ўже́ в'ін про́си^е йі́йі ру́ки / і
по́т'ім ўже́ ви́пи^ели мо́гори́ч та́ї по́т'ім ўже́ в'ісі́л'а // ў ко́го йе́ поро́с'а / те^н'ла
р'і́жут / го́ту́ють р'і́зн'і стра́ви // пе^н'ред в'ісі́л'ам ба́т'ки ду́ма́ють йак йе́ би
зро́бити ўс'о до́бри^е / го́р'і́уку го́н'ат / йак те^н'пер го́н'ат / але́^н ра́н'іше бу́ла
х'л'і́бна го́р'і́ука // пе́ре^д в'ісі́л'ам йе^н субо́та / се́ нази́вайе^нц'а в'і́нкоп'летини //
мо́лода зби́ра́йе со́в'бі мо́лодих / ну́ д'і́у́чат зби́ра́йе / і то́д'і пле^н'гут в'і́нок з
ба́рв'і́нку / і кажу́т / ви́іс'а в'і́ночку г'латко́ / шо́би бу́ло мо́лод'і́ї сла́тко //
пе́рше^е в'ісі́л'а бу́ло три́ дн'і́ / то нази́валос'а та́ко / пе́рше^н в'і́нкоп'летени́ /
не^н'д'і́л'а в'ісі́л'а / по́не^н'д'і́лок х'л'і́бини́ / се́ пе́рши́ так нази́валас'а / не^н'сут / хто
ку́ри / хто пше^н'ни́ц'у / хто шо́ ма́йе / то мо́лодим та́ке не^н'сут // а бу́ло ше́ та́ко /
ў по́не^н'д'і́лок при́ма́йе ма́тка / а ў в'і́уторо́к х'л'і́бини́ / а та́к ў се́ре^н'ду су́хар'і́ /
та́ї та́м та́к са́ме^н ўго́ш'чали́ / му́зика г'ра́ла / сп'і́вали^е / гу́л'али́ / о́та́ке ра́н'ше
бу́ло в'ісі́л'а // на́ в'ісі́л'і ко́мандува́ў ста́роста́ / в'і́н са́мий г'ла́у́ний ў в'ісі́л'у
бу́ў / в'і́н ко́мандува́ў / в'і́н л'у́дій за́прошува́ў за ст'і́л і в'і́у по́радо́к / шо́б бу́ло
ўс'а і ўс'і́л'ак'і ве^н'село́ / шо́б н'і́хто́ не^н 'би́ўс'а // ў мо́лодо́й бу́ли дру́шки́ / а ў
мо́лодо́го св'і́тиў'ки // бу́ло і́шти́ри / ўс'о́ по́ па́р'і́ / ў мо́лодо́го ше́ бу́ли дру́жби
// і ў мо́лодо́го йе^н 'ба́т'ко́ / а ў мо́лодо́й йе^н 'ма́тка / мо́лод'і́ с'і́да́ють за сто́^н'лом ў
це́нтр'і́ / на́ по́чес'ні́ м'і́сц'а // по́ сто́ро́ну мо́лодо́й с'і́да́ють дру́шки́ / по
сто́ро́ну мо́лодо́го дру́жби́ і св'і́тиў'ки // кри́ча го́рко́ / мо́лода́ з мо́лодим

ц'ілуйц'а / бат'ко з маткоў тоже" ц'ілуйц'а / йім тоже" кричат горко // до в'іс'іла молод'і майут' ўз'ати шл'уб ў церкв'і / вистойати с'лужбу божу / то'д'і їдут ў с'іл'раду закладайе" молодому кол'цо / і то'д'і йім грайут вал'с / во'ни танц'уйут / л'уди диўл'ас'а чи молода не" крие"ва молода їде з маткоў / напр'ім'ер matka дес' дал'ше ў се"л'і жи"ве / напр'ім'ер чере"з дес'ат' хат'іў // молода при"ходи з музикоў до матки / matka запрошуйе" молодих гостиі за ст'іл / там во'ни по'сид'іли / повип'ивали т'рохи // ўже з музикоў молода матку с коро'вайем ве"де / коро'ваї вип'ікайе" matka / і їде вулицею до молодойі / музика грайе / такіі танец' йак би в'іват / а matka с коро'вайем танц'уйе аж до самої молодойі хати на подв'іра / ко'ли во'ни ўже заїшли / ше т'рохи" потанц'ували на по'дв'ір'і / там йе" така л'удина шо запрошуйе гостиі за с'т'іл // заїшли за с'т'іл / там с'т'іл ўже накрито / во'ни пйут / гул'айут / ви'хитуйц'а // пот'ім ви'ход'ат на вулиц'у і танц'уйут // пот'ім ўже во ўремн'а в'іс'іла / де старшиі д'ружба к'раде молоду і не"се до другої хати / ховайут молоду / пот'ім дес' огл'анулис'а не"ма молодойі / шукайут / де ж та молода / де ж та молода / молодойі друш'ки їдут шу'кати молодойі // ко'ли во'ни наїшли ўже молоду / а т'і шо ўк'рали пр'ос'ат могор'чу / і молодойі друш'ки / сн'імайут з молодойі т'уфел' і нали'вайут поўниі т'уфел' го'р'іўки / і кажут до того д'ружби / шо н'іби молоду наїшоў / пїі до дна / пїі до дна // ко'ли ўже зак'інчуйец'а в'іс'іла молоду сад'ат на подушку / зн'імайут в'інок / фату / і заўйазуйут хустку // фату н'е'в'еста пере'гул'уйе" з низа'мужн'іми д'іўчатами //

614. – Ваг'ітнаі ж'ін'ц'і не" можна зади"є'л'ати"с'а на поган'і реч'і / бо може" в'ідб'ивати"с'а на ди"єтин'і / і не" можна йак во'гон' горит / не" можна за т'іло нажи"ємати / бо може на лици ди"єтин'і бути не"пр'іятна пл'ама // і йакшо во'на ваг'ітна забагайе" чо'гос' доброго з'істи // йііі треба дати / бо це забагайе ди"єтина // і ран'ше ни таке було / шо йакшо ж'інка бе"р'ем'іна / на пол'ах са'пали" / і йе такий с'лучаі / шо даже" ж'інка на пол'у са'пайе / і на пол'у майе" ди"єтину / і йііі там л'уди забачи"єли / і на кон'ах при"євезли йііі додому // за'вили" там ў йакес' поло'тенце" // ну і ди"єтина була жи'ва і здоровайу // во'на

ўже сама родила і на пол'у // ран'ше л'ікарен' не было / була така бапка / шо
 во́на прыма́ла роди // во́на так і называ́лас'а бапка / та шо прыма́е" роди //
 пр'і́м'ерно́ ч'ере"з дв'і не"д'ілі / ч'ере"з три робл'а родіні / бе"рут кумоў'яа / хто
 с'к'і́л'ко хо́че" / хто би"ре со"б'і дв'іе / по воз'можности / хто ч'етве"ро і робл'ат
 хри"стини" // та ж'інка / й'ака родила д'ітину / бе"ре дв'іе кум'іў / чо"ло"в'іка і
 ж'інку / ідуть до ц'еркви" / там баг'ушка / вислухайт с'лужбу і пот'ім в'ін ўже
 охрешчу́е ту д'ітину // кум'и на хри"стини дарувалі" пр'остин' б'ілу / се так
 полага́ец'а / ну і ўс'о / грош'і к'і"дали" // кум'іў б'ралі" / й'акшо ў тойі ж'інки
 ни"ма б'ліско́йі родіні" / б'ралі" б'ліск'і подруги // кум'іў б'ралі" / се т'раба
 б'рати / шоби буў мужик і ж'інка / шоб пара була // бе"рут ў кумоў'яа так шо
 дажи" шл'уб не" б'ралі" / так тоже" можна // ран'ше й'ак ма́ма родила д'ітину /
 купалі ў та́ких т'равах / шоб во́но л'уче" росло / купалі ка́ждіі ден' / пови"вали /
 р'учки наг'агали / ношку до р'учки / б'ралі за го́лоўку / вит'агали ш'іўку / шоби
 було во́но ўс'о добре" / шоб не" було н'і кр'іве / н'ічо́го / а пот'ім пови"вайут /
 се" ран'ше" таке було пови"вали" / з'яа́зуйут мотус'ком шоби во́но н'і р'учкамі ни"
 ма́хало / н'і ношкамі / бо ка́жи" / о бу́де" роз'язане" та́ будут не" р'і́мн'і ношки
 / не" р'і́мн'і р'учки" // пови"вали" / з'яа́жут й'ого й'ак обе"р'емок / постаў'а / а во́но
 со"б'і сп'ит // перше" стр'ижут й'ак ўже й'е р'і́к // ну й'ак д'і"тин'і р'очок / й'і'і
 робл'а і́м'і́н'іні / бе"рут кумоў'яа / кумоў'яа с'ход'ац'а / прынос'а подарки
 д'і"тин'і / да́йут грош'і / там пок'р'і"вало / ну хто шо ма́е" // й'акшо д'і"тина
 наро́дилас'а і зразу по́мерла / хо́рон'а й'і'і та́ ўс'о // тод'і й'ак во́на по́мре шо
 не"хр'ешчи"на / то при"водили баг'ушку / і баг'ушка охрешчуваў / м'ертве / а
 то"д'і хо́ронілі" // на са́ме" менши д'і"ти"н'ча ка́жут м'і́зине"ц / шо можна й'ак
 і́де град / або д'уже" л'ийе / та́ й'ого поси́лайут на по"р'і́г / шоб в'ін к'і"даў ло́зу /
 шоби менше" ішоў град / бо і́де дошч / д'уже" л'і'ўн'і / може" шос' пола́мати" / то
 то́й х'лопчик чи д'і́ўчинка к'іне" ло́зу на под'в'іру / то то"д'і ўже" менше" і́де град
 // на ту ж'інку ў й'а́ко́йі ба́гато д'і"те́і ка́жут ма́т'і́р ге"ро́йін'а // ма́ти / ге"ро́йін'а
 ка́жут й'акшо во́на ма́е" п'я́ате"ро і б'і́л'ше" д'і"те́і / во́на называ́е"ц'а ма́ти
 ге"ро́йін'а / шо во́на ви́ростила к'і́ко д'і"те"ї // на ба́гато д'і"тну ма́му ка́жут / шо

во́на щча́слива / шо ви́годувала та́ких д'і́теї // йа́кшо во́ни ше хара́шо ў́чац'а / то
|ду́же" х'валат ту |маму / шо во́на так |га́рно воспи́гала сво́ї д'і́ти / шо во́ни
ў́чац'а / і мол де"р'жав'і |помоч / бо д'і́тиї |треба новона́рожде"ни"х / |ра́н'че то
ба́гато д'і́тиї |мали / по |вос"ме"ро / по |деўйате"ро / по два́нац'ате"ро // так йа́к
те"пер ў́ |Ки́тайї // та |ж'інка йа́ка не" |може |мати д'і́теї / |кажут шо во́на
бе"з|д'і́тна // йа́кшо ў́ |нейї |де́цка |ма́тка / шо во́на не" |може ро́дити д'і́тиї /
йа́кшо ў́ |нейї так |кажут не"ма ў́ |нейї ру́башки / аме"нструа́ц'її / то во́на не"
|може" |мати д'і́тиї // |ра́н'че" так бу́ло / шо во́на хо́ц' і |п'і́де до ба́пки / то ў́ |нейї
не"ўпо́ратки з |ма́ткоў / з |ма́точними |кл'і́тинами то не"ма / |знача́т це |в'і́д |Бо́га /
н'і́чо́го не" ро́били / |знача́т се так Бо́г даў / і во́на не" |ма́йе" д'і́тиї // |ра́н'че"
та́ким д'і́т'ам |п'і́дросткам / |йо́му бу́ло йа́ких ш'і́ст' |ро́к'іў / с'і́м / |в'і́н за́питу́е
|ма́ми / |зв'і́тки бе"ру́ц'а |д'і́ти / де ти ме"не ў́|з'ала / а |ма́ти |в'і́тпов'і́да́е / |яа те"бе
на́йшла ў́ |ка́пус'т'і //

615. – Йа́кшо |лу́дина |доўго ле"жит / не" |може ў́|мерти / то |знача́т во́на
прогр'і́шила ў́ |Бо́га / і |ко́го во́на |об'і́дила |кре́пко там з |ро́дич'іў |і́дут до |то́її
лу́дини і |кажут / |мо́я |ма́ма не" |може" ў́|мерти / |при́д'і́т / бо во́на ка́зала / шо
вас |ду́же" |об'і́дила / і та |лу́дина |при́ходе до |то́її |лу́дини / і та |про́си ў́ |нейї
|про́шч'і / |раз / і |дру́гиї |раз / і |тре́тиї / і во́на там |че́ре"з |яа́кус' |го́дину і
|поми́ра́е" // |ко́ли во́на ў́же |по́мерла / то |води́ц'а / шо |три |дн'і |по́кої́н'ік
|пові́не"н |ле"жати ў́ |ха́т'і // |п'то́му |йа́к |три |дн'і |про́ход'а / |при́ход'ат |пеўч'і /
|ба́т'ушка / |в'і́д|праў́ла |пана́хиду // ў́д'а́гайт |по́к'і́ніка ў́ |вешч'і |т'і / шо во́на
ска́зала / ў́д'а́гну́тиї |то́ди |ло́жа |йїї ў́ |тру́нву // ў́ |тру́нву |с'тел'а на |сп'і́д |с'і́на / а
|зв'ерхи |с'тел'ат |про́сти"н' і |накрива́ють |зв'ерхи та́ко́у |ту́ло́ю |кра́с'і́во́ю / і
|нак'і́тку |накла́дають на |поў́душку / на |руки |кла́дут |ро́бл'ат |хре́ст з |воску / і
|обру́чку |ро́бл'ат |закла́дають на |пал'ц'і / і |хре́сти"к |ро́бл'ат с |св'і́чки |кла́дут на
|руки // |руки |скла́дають так / |пал'ц'і |поза |пал'ц'і |шоби |бу́ли |за́пхан'і // |тоў́ди ў́же
|за́ходи |три |чолов'і́ки до |ха́ти / і ў́ |про́стин' / і |ви́но́с'ат ў́же |надв'і́р на |тру́нву /
|по́клали на |тру́нву / там ше ска́зали |мо́литви / і |тоў́д'і |бе"рут |ш'і́ст' |ж'і́нок і
не"су́т на |цв'интар // ше не" |до́но́с'ат до |цв'интара / ше |ста́йут / і ше |праў́ла / ше

кажут моли́тви // то́ди до́нос'ат до́ йа́ми / ше над йа́мо́ю пра́ўла́ / моли́тви
кажут / а то́д'і чо́тири чо́лов'і́ка бе^нрут моту́ски та́к'і́ йе спеціа́лно і спу́ска́ють
ў йа́му / спу́стили ў йа́му / ба́г'ушка по́св'ати́ў / л'у́ди / р'і́дн'і́ ки́дають гро́ш'і́ /
ки́дають зе^нмлі́ грудочкі́ / шо́би по́ко́н'і́к не^н прихо́ди́ў / не^н три́вожі́ў йі́х //
то́д'і́ одна́ ж'і́нка ка́же / л'у́ди про́ст'і́т йі́йі́ / мо́же во́на ко́го об'і́дила́ / раз /
д'ру́гі́й раз і́ тре́тій́ раз // се́ ў́же ў́с'о ска́зали́ / то́д'і́ з ро́дич'і́ў про́с'ат / шо́б
помн'а́нули́ / л'у́ди / не^н ро́сход'і́ц'а́ / прихо́д'і́т до́ нас на о́в'і́т // во́ ўре́м'я
о́в'і́ду там ше с'п'і́вайу́т п'і́сн'і́ про по́ко́н'і́ка / по́т'і́м ў́же йа́к пом'я́нули́ там
ше розда́ють бу́лочкі́ ка́жд'і́ л'у́дин'і́ / і́ с'і́ л'у́ди і́дут с по́мани́ / там ро́дич'і́
сто́ї́а на по́ро́з'і́ / і́ кажут спа́с'і́бо́ / а по́ мам'і́ чи по́ татов'і́ ца́рство не^нбе́сне́ /
а вам про́жити́ не^н ту́жити́ // тим шо́ ко́пайу́т йа́му да́ють ру́шни́кі́ / і́ бо́хане^нц
х'л'і́ба // ко́ли ро́дич'і́ за́казу́ють / то́ди во́ни ко́пайу́т йа́му // ко́ли по́к'і́йник
по́мер / ко́ло них си́д'ат к'і́л'ко́ там мо́жуть ж'і́нок / но́ч'у́ють ц'і́лу́ н'і́ч аж^н до́
са́мого ра́н'а́ / до́ки не^н при́д'ут ше с'в'і́ж'і́ л'у́ди // си́д'а́ / го́вора́ / ко́ло
по́ко́н'і́ка со́в'і́бі́ // кажут / шо́ йа́кшо́ л'у́дину хо́вайу́т і́ ї́де до́шч / то́ це во́на
пла́че за б'і́лим с'в'і́том // ше хт'і́ў тро́хи про́жити́ / але^н ў́же с'в'і́чка до́го́р'і́ла //
хре́ст ро́били́ з дере́ва́ / з дуба́ / або́ з ва́кац'і́йі́ // не^нх'рещче́них і́ по́в'і́шник'і́ў
хо́вали ў сто́ро́в'ні́ ў ко́панц'і́ / на ц'винта́ру / але^н ў ко́панц'і́ / не^н ме́жи́ тими́
л'у́д'ми́ йа́к'і́ ўми́рали́ по́ сво́йі́ сме́рт'і́ //

с. Гаврилівці Кам'янець-Подільського району

Провідні галузі господарства – землеробство й тваринництво. Поблизу села знайдено залишки поселення трипільської культури [4, с. 362].

Інформант: Цвіляк Ніна Михайлівна, 1940 р. н., освіта – 7 кл.

616. – *Як колись відбувалося сватання?*

– Тато спочатку засілали старос'т'і́ў / старос'ти́ дого́ворували́с'а на ко́ли то́то в'і́сі́л'а́ ма́йе бу́ти // ў́же йа́к дого́вори́лис'а́ і́ ў́же доче^нкали́ до́ того́ дн'а́ / ко́ли ма́ло бу́ти в'і́сі́л'а́ / то́ ў́же то́д'і́ і́шли у че́т'вер'і́ пере^нд в'і́сі́л'ом / і́шли до́

л'ісу зби^ерати барв'інок молод'її на в'інок // йшли д'їўчата молод'ї і хлопц'і / зби^ерали тої барв'інок ў так'і ве^лик'і обе^ремки і тими обе^ремками ўйаз^сками несли його додому // йак при^хо^дили додому за ворота / то зачи^енали спі^вати р'ізних таких ве^лс'іл'них пі^сен' / по^тому с хати ви^ходи^ела мама / заби^рала тої барв'інок до хати і по^тому його за^носи^ела до погр'іба дес' ховала / шо^би в'ін не^н з'їў^еїєў до суботи // ўже йак ўс'іх дру^жок / тих д'їўч^ет і хлопц'їў ўс'іх / то ўже то^д'ї ўгош^чали / давали їм йісти ^лпити / а по^тому / ўже ў суботу / йак ўже рихту^валис'а ўс'і до в'іс'іл'е / то зби^ралис'а і буў та^кїї з^вичаї / та^кїї обр'ад плести в'інок молод'її / то зби^ралис'а ўже ба^гато д'їўчат і хлопц'їў і за^ходи^ели ўс'і до хати с'їдали за сто^ли і зачи^енали скла^дати тої барв'інок / його скла^дали / йакшо в'ін має так^во чо^тири ли^сточки // то його т'ї чо^тири ли^сточки скла^дали до^купи / а т'ї шо ^нишче ли^сточки / то ўс'і обри^евали / шо^би не^н було лиш^ніх ли^сточк'їў / то^д'ї ўже йак т'ї ли^сточки ўже ўс'і були поскла^дуван'і / то то^д'ї в'інкоплетниц'а / це була ж'інка / йака ўм'їла ф^аїно плести в'інок / плела таких два в'іночки зе^лених круглен'ких / р'їўнен'ких / гарних // ўже йак тої в'інок ко^тили по сто^л'ї / до кого в'ін до^кочуваўс'а / то та д'їўчина чи тої хлоп^ець має с^коро пі^сл'а молод'ї з молодим ви^ти зам'їж або оже^ннитис'а // а та^кож плели ще один в'інок з барв'інку пе^ле^нхатий дл'а голоўного старости на в'іс'іл'у / спі^вали ўс'аких пі^сен' таких ве^личал'них старос'т'ї і то^ди / шо^би ўже тої в'інок староста полу^чи^в / в'ін мус'їў бу^ти на ^тому торжеств'і / ўже йак йому тих пі^сен' ўс'аких засп'ївали / то в'ін по^вине^н буў покла^сти ^лмолод'ї т'ї мого^рич і то^д'ї ўже д'їўчата і хлопц'і в'їдавали ^лтого в'інка старос'т'ї // його староста закла^даў со^б'ї чере^з пле^че / ну ^зараз ўйажут' л'енту / кажут' шо то по^чесний староста / а то^д'ї даўно не^н було н'їяких л'ент'їў / а буў та^кїї в'інок з барв'інку // по^тому г^рали му^зики і д'їўчата і хлопц'і / ўс'і танц'ували / то були та^к'і в'інкоплетен'а // ^лмолод'ї весе^лилас'а / а старш'ї готувалис'а до в'іс'іл'е // ўже йак почи^налос'а са^ме в'іс'іл'а на другі ден' / почи^налос'а во^но с ^лтого / шчо молод'ї почи^нали ўби^рати л'уди / молод'ї ўби^рали с ^лсамого ран'а / закла^дали плат'а на ^нейі / по^тому ўже че^нсали ^лкосу /

косу че^лсали по пор'атку / че^лсала мама / че^лсау тато / че^лсала се^лстра / брат / баб^лка / ўс'і по пор'атку че^лсали косу / сп'івали ўс'аких п'ісен' та^лких р'ізних жал'ібних / шоб молода дуже^л наплакалас'а / бо то ўже буў остан'іі йіі ден' / коли во^лна була д'іўкою і можна було наплакатис'а / пожал'іти за с'воім отим д'івоцтвом // ўже йак заклали в'інок на голову / тод'і буў та^лкіі обр'ад / шо треба було клан'атис'а мам'і с' татом і ц'ілували хл'іб / і так випроважали молоду до шл'убу // приходиў молодіі / ну сій звычай збе^лр'ігса і с'о^лгодн'і / молодіі йак приходиў до молодоі / то ў брам'і молодоі ставили та^лку браму / казали / виноси с'т'іл / ставили туди мого^лрич / і та^лкіі буў викуп молодоі / молодіі маў запла^лтити дружбам файн'і грош'і / за то шоби пе^лре'тти на подв'іра до молодоі // були с'іл'с'к'і хлопц'і / йак'і пе^лре'скакували чирез пл'іт і зас'какували до хати / і йак'шо ўже зашлі до хати і вивели молоду з' хати / то ўже ўс'о / молодіі викуп м'іг і не^л давати / о // то в'ідили молоду задурно / кажут / по^лтому молодіі з молодою йак ўже зустр'ілис'а ў хат'і / о / то ўже по^лтому в'ітпроваджували до шл'убу // до шл'убу ішли з ма^лминого і татоговго благосло^лв'ін'а / молодіі і молода ставали на подв'іру / мама об'кропл'увала д'іт'і с'ва'ченоў водоў / мала та^лке кропил'це не^лв'еличке / шо на в'інкоп'лете^лн'а зроби^лли з бар'вінку / і с'ва'ченоў водоў окропл'увала йіх / ну деколи опс'івали зе^лр'ном / о / житом / пше^лницеў / шоби молода пара була ба^лгата / от / і тод'і мама с' татом ішли до брами / три^лмали ў руках коровайі / молод'і по черз'і клан'алис'а / мам'і і татови / от // по^лтому / мама коровай в'ідавала / брала ту тар'ілку шо йіх окропл'увала / кидала ў брам'і і молод'і мали йііі потоп'тати / то було на шчас'т'а та^лкіі звычайі буў / ну і ўже тоди му^лзики випроваджували на вулиц'у молодого і молоду / і во^лни со^лб'і ішли шчасливо до шл'убу // ну ко^ллис' брала шл'уб ў церкв'і / по^лтому ўже росписувалис'а ў с'іл'с'к'і рад'і / то ўже були та^лк'і р'ізні звычайі / ну ше та^лке було / му^лзики були прос'т'і / р'ізні му^лзики / скрипка / цимбали / бубен / ба^лйан або гармошка ше скор'ішче була / і вот та^лк'і були тро^лйіс'т'і му^лзики // йак'шо було блис'ко до шл'убу іти там до церкви / чи до с'іл'с'койі ради / то му^лзики ішли разом з молодими по ўс'ім

се^мл'і г'рали / б'убен биў / то ўс'і л'уди ви'ходили / ди'вилис'а на моло'дих / д'ітиска б'ігали кру'гом / то було д'уже ве'село / д'уже фа'іно / о // моло'да була ў б'ілому п'лаг'у / о / вел'он мала / так вел'оном обоў'ясково п'ід б'ілим вел'оном / обоў'ясково буў при'ч'іплений о'тої зе'лениї з бар'в'інку в'іночок / п'ід ним ўни'зу / йак с'имвол та'киї / йа з'найу шо во'но / с'имвол в'ічної л'убов'і на'пеўно во'но було // во'но ўсе по'вино було б'ути і збер'ігалос'а / ба'гато л'у'деї по'тому тої в'іночок к'лали / ну м'али обра'зи так'і з' со'бойу / в'ін'чал'н'і обра'зи / шо шл'уб бра'ли ў цер'кв'і / то так'і не^н обра'зи бу'ли / а і'кони / і за ко'жду і'кону ба'гато л'у'деї скла'дали со'б'і тої в'іночок і скла'дали ту к'в'ітку ве'с'іл'ну / за тої обра'з / і так во'но збер'ігалос'а д'уже доўго і ўс'о жит'е / йакшо то жит'е було та'ке до'бре^н / во'ни со'б'і з'гадували то'то і та'ка була пам'ятка про то йі'хн'е в'іс'іл'а / о'та'ке то було в'іс'іл'а / на д'ругіі ден' / то ше не^н к'інец / то по'тому / ве'р'таліс'і ўже з'і шл'убу / то ўже за'чи'нали му'зики г'рати / ўс'і тан'ц'ували / весе'лилис'а / за сто'лом сп'івали ў'с'аких р'ізн'их п'ісен' украї'н'с'ких / в'іс'іл'них / фа'іних / і моло'дим / і старостам / і дру'жбам / і по'варови / тої шо ва'риў йі'сти на в'іс'іл'е / ўс'аких р'ізн'их сп'іва'нок та'ких було шо стра'шн'е / гу'д'іло се^мло / то було в'іс'іл'е / то ўс'і чу'ли / о // а по'тому ў к'ін'ци / то буў та'киї обр'ад / в'ін нази'ваўс'а по'саг^х / то са'дили на по'саг^х моло'ду чи моло'дого / хто там ўже буў / або обо'йе разом / йакшо було од'но в'іс'іл'е / о // і ўже обда'ровували йі'х да'рами / ну йа'кими та'кими да'рами / хто ки'даў г'рош'і / а хто йак'іс' пода'рунки да'ваў / о // ўс'аких п'ісен' сп'івали тим / хто до гос'т'іў д'уже^н / о // то було д'уже^н ц'і'каво / о // му'зики г'рали / а по'тому ў к'ін'ци ўже п'ісл'а по'сагу моло'да ви'ходила за сто'ла і пе'ре'гул'ували в'іно'к // ко'жна д'іўка / йа'ка була не^н в'і'д'ана / мала пе'ре'гул'ати тої в'іно'к / моло'да зн'імала з' себе / перед тим йі'ї розд'а'гали / заў'язували йі'ї ў ху'стку / зн'імали в'іно'к з голо'ви / заў'язували ў ху'стку / ўже моло'диц'а / а не^н д'іўчина / о // і тої в'іно'к пе'ре'гул'ували д'іўки / а пе'ре'гул'ували во'ни спо'чатку з моло'доў / а по'тому з дру'жоў / ну і дру'жба са'диў д'іўчину на кр'ісло / там де моло'ду розби'рали на то'му кр'ісл'і мала б'ути по'душ'ка / на йа'к'і во'на си'д'іла / і на ту по'душ'ку

са|дили тих д'ї|чат / о // то ўже було пе|ре|гул'уван'а в'ї|нка / ўже йак пе|ре|гул'али в'ї|нок / то ше л'уди с'ї|дали / хто за с'т'їл ше с'ї|даў / а то ўже |гос'т'ї роз'хо|дилис'а і так к'ї|нчи|лос'а в'їс'ї|л'е / голоў|ний ден' та|кий буў в'їс'ї|л'а // по|тому ўже буў д|ругий ден' в'їс'ї|л'е / то ўже с|ходи|лис'а зноў ўже на |вече|р |гос'т'ї с|ходи|лис'а і ше на|зиви|вали д|ругий ден' або |поп|раўка / о // і зноў |весе|лилис'а / |гра|ли му|зики / тан'ц'у|вали / і на то д|ругий ден' ба|гато пе|ре|би|ралис'а / та|ких прост|их л'уде|ї пе|ре|би|ралис'а за мо|лоду / за|кла|дали йа|кус' т'ул' на |голо|ву мо|лодой / а мо|лодо|го ўд'а|гали ў йа|кїїс' та|кий ста|рий |од'а|г об'ї|дранїї / і так во|ни |весе|лилис'а / ўс'а|к'ї за|баў|ки ро|били / і так ск'ї|нчи|лос'а ўже в'їс'ї|л'е / йа|кшо ўже в'їс'ї|л'е ў с'ї|м'її було ос'тан'е / то ше на т|ретий ден' ро|били / та|ке було ше при|їн'ато / ро|били та|к'ї хл'ї|бини на|зиви|лос'а / о // на т'ї хл'ї|бни с|ходи|лис'а т'ї|л'ки р'їд'н'а / сва|ти с|ходи|лис'а до|купи ўже / і ше там йа|ка ро|дина блис'ка |при|ходи|ла / тої та|кий обр'ад на|зиви|ўс'а хл'ї|бини / таї ўс'о / таї |дал'ї мо|лодїї з мо|лодоў |жи|ли ко|ло |ма|ми с'татом / а по|тому ўже йа|к скла|далас'а йїх |дол'а / хто будо|ваў со|б'ї |хату / а хто жиў ко|ло |ма|ми с'татом / ў осноў|ному було так шо ко|ло |ма|ми с'татом |жи|ли / ро|били / д|бали / го|ду|вали д'ї|теї / |бави|ли і шо|б було ш|час|ливо т'ї|л'ки / о //

617. – Вели|кодн'ї с'в'ета за|чи|налис'а с' |чисто|го четве|рга / на |чисти|ї |чит|вер ў |кожд'її ро|дин'ї т|реба| було ўс'тати |досв'їта / п'їти до кир'ниц'ї / |викру|тити тої |води с' кир'ниц'ї / тоїї |першой / і по|ста|вити йїї і во|на так сто|йала аш до |само|го |вечи|ра / а ў|вечир ту |воду |гр'їли / ў с'в'ат'ї |вод'ї ку|пали д'ї|тїї / |сами |ми|лис'а / ў|ми|валис'а / шо|би бу|ли |чисти|ми аш ўже до |Пас|ки / бо |того тої ден' так і на|зиви|ўес'а |чисти|ї |чит|вер // на |чисти|ї |чит|вер так |само ка|зали / шо|б го|сподар по|винин об'їти |кру|гом с|воїй |хати і з|робити |кру|гом по|р'а|док / на|дву|р'ї / а та|кож го|сподин'а по|вина бу|ла ўс'о по|при|брати ў |хат'ї / шо|би було |чисто / шо|б н'їде не" було |поро|х'їў / шо|б н'їде не" було |паву|к'їў / ўс'о |мало |бути |чисте|н'ко |кру|гом / |при|брано |мало |бути / о // ше ка|зали шо |дуже |добре ў |чисти|ї |чит|вер т|реба| було / йа|кшо на |пудв'їру дес' / за |хато|ю чи за хл'ї|вом дес' |рос|ли йа|к'їс' |бзи|ни / то йїх |дуже |добре було ви|ру|бувати ў |чисти|ї |чит|вер / то

казали шо воно с'а буде вишишувати ўс'о на об'їс'т'у / не" буде н'їяка
дїйвол'с'ка сила ходити по об'їс'т'у / о // потому ў чит'вер / тої самїй чит'вер
їшли до церкви / молилис'а / потому / ўже йак насту'пала пїятниц'а св'ата / то
так сами їшли до церкви / до плашч'їўниц'ї / вино'сили рано плашч'їўниц'у / і
коло нейї л'уди там сид'їли / молилис'а / от // і так та плашч'їўниц'а ў церкв'ї
знаходилас'а аш до Вели'кодного дн'а // ну а ў суботу л'уди пе"кли паски / паски
пе"кли / м'їсили / таку шо би була здобна / били багато йайец туди / о / кидали
ўс'акого / ўс'акого фаїного / із'уму кидали / от / цукру багато давали / масла /
смитани / і тоди м'їсили таку паску / пикли йїї ў пїецу / нап'їкали добре /
напал'ували добре ў пїецу / о / і саджили туди паску і вона виходила така дес'
це потому дес' черис години в'їти ви'мали / то вона була йак писанка фаїна /
вїблискувала // а також ше готували значит йайц'ї / були крашанки так'ї // так /
їїх ў чому робили / брали цибулин'а / цибулин'а здалег'їд' ше з зими / добра
господин'а ше з зими поназбирує со'б'ї цибулин'а ў торбинки / поприўїезує
до бан'тини на пуд'ї / о // там вона його збе"р'їгала / а ўже на Ве"лигдин'
приносила цибулин'е / скидала ў бан'ачок йакис' / о // вода зак'їпала і тоди
опускали т'ї йайц'ї і вони трошки пок'їп'їли і набирали такого чир'воно
ко'ричнивого кол'ору // то були фаїн'ї писанки / не" то шо зара йакас' х'їм'їя /
йак помастит тоў х'їм'їюў тоў фарбоў ту писанку / опте'рибила йайце / а воно
на спод'ї чир'воне" / б'їли / зїлене / сини / йаке хочиш // а тоди н'їчого н'їкуди
на йайце не" пе"ре'ходило / було йайце йак нама'л'оване" // а хто хт'їў шоп
зе"лени було йайце / то брали кропиву / і так само наварували ў кропив'ї / таї
було зїлене йайце / і було чир'вони йайце / о // а ше можна було ў зв'їробойї /
багато накидати зв'їробойу / і туда опустили то йайце і воно також було
чир'во'нен'ке // хто ўм'їў фаїно мал'увати / то тої мал'уваў воском / ўс'аке
рописуваў на тих / крашанки так'ї фаїн'ї р'їзн'ї / о // то'то було трокси інакши
йак зара / зарас їдут на базар накупл'ат л'їпучок / таї тоў л'їпучоў обл'їпл'ат
йайце таї ўже така фаїна писанка шо йа ти дам / о // а ў нид'їлу / таї ше клали ў
кошик хр'їн / клали ў кошик масло / збите ўдома з'ї смитани в'їт корови / бо то

ўс'о с'а мало посв'атити / це було св'ачени / се приносіло с'а на об'іс'т'е і то воно мало ц'іл'ушч'і ўластивос'т'і так'і / бо ўже його прин'іс на пудв'іре ос'в'ачине в'ід корови / в'ід худоби з'лойі / бо мн'асо туди несли / а мн'асо треба ўр'ізали обоўйас'ково // хто буў такий заможн'ішы / то р'ізали поро с'а / о // і значит с' того поро с'ати робили і кубасу / і робили шинку таку дуже добру / і то ўс'о господар з господинеў несли св'атити // то воно ос'в'ачувало с'а / то хоз'аіство велос'а в'ід того і так воно мало бути // також копали хр'ін / то ц'ікаво было то / шо су с'іди ўсе змагалі с'а / ў кого доўшы хр'ін буде ў кошыку / ў кого пелихаг'ішы / йакий гичку ўже мае таку // а то ве с'на / ше не" повилазило з зе"мл'і / де лиш де не" де йак'і лис'точкі зе"лен'і / о // а то важливо / шоби хр'ін маў голову кучір'иву / о / то було фаіно // йак ўже вигл'адае зе"лені лис'ток с' кошыка / о // таі таке / таі шли до церкви / ўдосв'ітом // ўночи ішли до церкви ўс'і / і д'іти ішли / і до рос'л'і / і старен'к'і бап'кі // ішли ўс'і / ўс'і ішли до церкви / дзвони били / до церкви / ўс'і с'п'івали / ўс'і ставали кругом с' кошыкамі коло церкви / бат'ушка с'в'атиў то то ўс'о / чи таў молітву / і потому ўже кропіў кошыкі / опходіў три рази кругом церкви с' п'іс'н'ами ўс'акіми / і тоді ўже т'і с'в'ачен'і кошыкі несли до дому // також с'в'атили с'іл' / мак // коліс' ше наш тато / наш'і йак були ше жив'і / о // то ўсе приходили до дому / б'рали ту с'іл' і за с'ходом сон'ца ішли і опсіпали ўс'о подв'іра кругом / ўс'і будинкі опсіпали солеў // то казали шо н'іак'і зл'і с'или не" будут с'і ч'іпл'ети хати / о // і громовиц'і будут обмінати / також збе"р'ігали ше ў с'ил'і лозу / або ше йінакши назівали шутка / так само йіі збе"р'ігали йак обе"р'іг ў хат'і // потому б'рали ту лозу з вербнуйі не"д'іл'і і ниў вигонили худобу першы рас'пасти / на дв'ір / на поли // казали / шо то йак тоў лозоў вигнати корову / то корова буде с'ігна / фаіна / буде добре пасти с'а / буде давати багато молока // також ту лозу ше збе"р'ігали ў хат'і за образом // казали / шо йакшо би часом дес'серид л'іта була дуже с'ил'на злива / а чи дуже били громи / то винисти ту лозу і кинути йіі на пудв'іру / то тод'і страшн'і с'или так'і природн'і ўс'і в'ітступл'ат / не" буде таких гром'іў / не" буде таких

блискавок / о // то так'і були застиреже"н'а таких в'ід природи / за допомоґою
Божой сили такої / о // та то баґато було ўс'акого р'ізного // казали дуже град
їде / то треба шоби хто йе першій ў с'ім'їйі перв'істок з д'ітеї / шоби вишоў на
дв'ір і пе"ре"кусиў тої град / то не" буде граду / о // то так'і ўс'ак'і йе в'іруван'а
л'удей / так'і надприродн'і сили / і силу Божу проти пропридн'ойі сили / то йе
ўс'о в'ід Бога // таї так'і обр'ади ми знайім //

618. – Колис' на город'і / ше даўно / ше мама моїй с'ійали конопл'і /
шоби мати і зе"рно і по"том т'і конопл'і / возили / грузили їх ўс'іх на кон'і /
вози і везли до р'ічки // мочили так ше там / тої добре йак то"то мама но"сила
поўн'і м'ішки // заве"земо ўс'і до р'ічки їх // ми б'іґайемо до мли"на бавимс'е /
а мама мочит конопл'і // во"ни скла"дали ў воду / прикла"дали їх кам'ін'ц'ема / і
так ў вод'і їх ли"шили // т'і конопл'і там мокли і по"тому їх при"возили до"дому
/ обтоўкали / ну і ўже по"том брали до ве"рстата / і ўже з них робили нитку і ўже
с тойі нитки робилос'е таке к"люча // і с того к"люча ўже су"кали моту"ски / шоби
путати кон'і ў поле" / худобу водити // таї таке // а ше с'ійали на город'і просо //
просо с'ійали / шоби було с ч"ого робити щч'іт"ки мастити ха"ти // то"то просо
с'ійали / по"тому ўже йак во"но ви"ростало / йо"го зби"рали ўс'о / по"тому на
подв'іру розкла"дали / сте"лили ве"лике радно або ве"ретину йакус' / брали
гре"б'ін'ц'і і зачи"нали че"сати // та йак косу че"сали д'івочу // дв'і тих про"сини і
сч'ісували с'і зе"рнини / сч'ісували / а просо скла"дали са"мо ўже ок"ремо / а
по"том ўже ўйа"зали так'і ве"лик'і ўйаски / і за шнурочок п'ідв'ішували їх на
гвоздики дес' ў ко"мор'і // і во"ни ўже вис'іли аш до зе"ми // ўже ўзи"м'і ўс'і
роботи по"робл'ац'і / то"ди ўже зн'імалис'а с тих гв'істк'іў / то просо зачи"нали /
ўйа"зати щч'іт"ки // щч'іт"ки ўйа"зали до Ве"ликодних с'в'ат / треба було пе"ред
с'в'атами / шоб кожна госпо"дин'а по"вина була / виб'ілити ў себе" ў ха"т'і / то"то
було ве"лике с'в'ето / треба було ўс'о по:б"тирати // треба обоўйасково було
б'ілити ў ха"т'і // шоби поб'ілити ў ха"т'і мили щч'іт"ками // буў та"кій хитр'іший /
ўйазаў баґато щч'іт"ок / но"сили на ба"зар прода"вали / таї мали йакус' коп'ітку // а
хто маў сво"їй / б'і"лиў сво"їми / хто не" маў купу"ваў // та"кож на город'і ше

с'їяли багато м'їтличини // таке воно / такий великий кушч / одно таке стебло / і потому с тойї м'їтличини робили такї м'їтли // ними зам'їтали / хати були старєнк'ї п'їд соломою / м'їтли як такої не було // було змашче"но глиною / то п'їдм'їтали тими м'їтлами ў хатї // а ўже п'їзн'їше / як зїявилис'я такї в'їники м'їтлочки / то ўже зам'їтали ўже в'їниками / а ме"тличиними зам'їтали подв'їря / а ў хатї зам'їтали фаїними в'їничками // с'їяли ўс'о / бураки / моркву с'їяли / кр'їп / пє"трушку с'їяли // що ше с'їяли таке на городї / таке с'їяли // Боже / якї були градулї маку кругом / нїхто не знаў нїяких гаркоман'їю // то"то як с'їяли / потому робили пир'їшки з маком / мачаўниєки // йаке то було смашне / як то д'їти смашно йїли / а те"пер зробили йакихос' наркоман'їю // та нав'їт' не може"м пос'їяти со"убї маку / шоби було / мусим їти купувати / бо багатї понас'ївали мак'їю / а б'їднї мус'ят їти купувати // та с'їяли кон'ушину / худоб'ї шоби було шо йїсти // а вишнї цвїтут / хрушчї л'їтайут / а зарас не"ма нїчого / а то Чорнобил' вїнишчїю ўс'о //

619. – А колис' як зацв'їтут маки на городї / аж л'убо було дївїтїс'я // курудзи с'їяли на городї / збїрали кукурудзу / кукурудзин'я давали коровї / р'їзали на с'їчку // кукурудзи сушили / по"тому мо"лоли на мамалїгу // гудували хубоу / п'їти давали йїсти кукурузу / давали курам йїсти / йакшо курка йїла кукурузу / то йак зне"се йаїце / то жоўток такий чїрвонїй / аж жоўтїй / аж чїрвонїй / і йаїце таке смашне // не" таке йак в'їд пшїницї // таї ўс'о було на городї // садовина йака була / Боже // та то кожин господар мої на подв'їру лозниц'у / та"то т'ї слиўки сушили / складали / несли на базар / торгували / мали гроши // сушин'у йаку робили смачну / л'уди мали пїєци // ў пїєцах сушили / а зара нїц не"ма // поробили парове / нї пїєца ў хатї не"ма / нї стола / такоого йак Бог приказаў / шоб с'їсти з'їсти // лиш на поч'їпки тре коло н'ого сїд'їти // пришоў господар / поклаў руки на ст'їл / с'їю таї сїдїт' // а зара пришоў до хати господар таї ни знає де с'їсти / стола нїма // бо молодї ўже такї пор'єтки поробили / шо с'їсти не"має де / о // косар'ї йак рано ўстайут / хлопи їдут / коси на плеч'ї і їдут ко"сити // потому п'їзн'їше перєд полудн'ом ўже їдут

ж'інки з грал'ми ўже роскидати // ўже трохі жа́ра с'пала / ўже їдут пороскида́ют
по́коси / ўже сохне с'іно // пахне кру́гом с'іно / та то була красо́та // і йаблук
типер ни́ма йак коліс' і сліўкі с'і не ро́д'ат' // ни́ма н'іц //

620. – Ко́ліс' л'уди бу́ли б'ідн'і / ха́тинки бу́ли ма́лен'к'і п'ід' со́ломоў //
ў т'і ха́т'і бу́ло с'еме"ро / вос'ме"ро д'іте́й / та́то з ма́моўм / ба́ба з д'ідом / йако́с'
ўс'і с'і ми"рили / ўс'і знахо́ди"ли йа́кус' ро́боту / ўс'і чимо"с' бу́ли зан'ат'і / чи
шо́с' ро́били // д'іти бу́ли пасли г'уси / г'нали до р'іки на доли́ни па́сти / та́к'і
п'ід"пасич'і / б'і́л'ш'і д'іти пасли" ху́добу / мен'ші хо́дили п'ід ха́тоў / б'і́гали
бос'і по поро́хах // ма́ма с' та́том ўсе на по́л'і бу́ли / але три"мали йа́кус'
госпа́дарку / ха́ту / бу́ла ко́рова / бош мус'і́ли чимос' с'т'і́л'ко д'іте́й пого́дувати /
та то тре́ба бу́ло да́ти йісти / тре́ба бу́ло да́ти ра́ду / ўбра́ти / ўзу́ти / і три"мати
ко́рову // три"мали с'вин'і / три"мали г'уси / кач'ки / ку́ри" // хто та́кий"во бу́ў
т'рошки за́можн'іши́й / в'іўц'і три"маў / та́й маў шерс'т' / воўну маў / та́й ко́ло то́го
ўс'о́го тре́ба бу́ло хо́дити // та́то ўста́вали ра́но / ў п'йет'і го́дин'і дос'в'і́та / або
нав'і́т' і ско́р'ішче / та́й об"ходи́ли ху́добу / ішли ра́но в'ід'гор'тати гно́йі /
при"би"ра́ли ўс'о ў са́райове // ма́ма ўста́вала та́к са́мо ра́но / та́й ўже ішла до
ко́рови // ішла / ту ко́рову об"ч'ісу́вала ж'греблоўм та́ким / ішла та́й ўже с'і́дала
до́йіти // ви́дойувала поўну д'і́ниц'у мо́лока // ўно́си"ла до ха́ти ц'і́дила йо́го ў
гла́душчичи // йа́ке то мо́локо бу́ло сма́шне з гла́душчич'іў / аш с'а х'т'і́ло пи́ти
// зарас мо́локо ўже не" та́ке" сма́шне // та ўже по"тому бра́ли ко́рову на
моту́зок та́й ве"ли туда́во / на доли́ни // та́й ў тих доли́нах пасли б'і́л'а р'іки та́й
ў"дос'в'і́та / ви́го́нили па́сти / бо ў́ден' д'уже гедзин'і // та то та́к'і гедзе"н'і / йак
ко́н'і л'і́тали / та́то ху́доба де го́дна бу́ла па́стис'е / то ўже по"тому дес' го́дина
де"ўйета / ўже го́нили до"дому ту ко́рову то́й ўже ў хл'і́в'і тут да́вали йі́йі йісти
та́й та́к йі́йі об"ходи́ли // та́й три"мали йа́когос' бич'ка / ў ха́ту шоби́ бу́ла йа́кас'
ко"п'і́йка // зда́вали йо́го до ко́л'госпу та́й ма́ли / пла́тили ўже гро́ш'і / та́й та́к
л'уди ви́живали з госпа́дарства // ку́ри несли"а / несли йа́йц'і на ба́зар
прода́вали / ку́ри ру́бали несли на ба́зар прода́вали / та́й та́к тих д'і́те́й на но́ги
ста́ви"ли // хто бу́ў гра́мотн'ішчій ў"чиўс'а / хто бу́ў не" гра́мотн'ішчій ішоў до

колгоспу / на роботу // дуже т'ашко / робити / так уже т'ашко робили за колхозу / що страшно // лиш сонце треба було бути на пол'у таї сапати бур'аки // та ше так'ї баштани були велик'ї // картопл'у садили // так'ї були картопл'ї / позаростало бур'анами / а то буў кожен клаптик земл'ї засажений / йаби хтос' дес' колис' побачиў / шо так пустуйе земл'а / то буў би страшнїй ден' тому господарове" // за то шо там дес' шос' не зробрено // ўс'ї слухалис'е / ўс'ї робили / дуже робот'ашч'ї л'уди були // н'їхто не чи'каў дурной коп'їки / кожен робиў роками / шоб заробити туйу коп'їчину / шоб прогудувати с'їм'їу // ўбрати / ўд'агнути / ўзути // таї го'тувалис'е до земи / трохи мали шос' з свого городу / трохи шос' заробл'али ў колгосп'ї йакогос' / зер'на / цукру // с пайу заробе" мама / пше"ниц'у привезе" поўн'ї м'їшк'и з триц'їт' / зо сорок / таї т'агаєм / потому на п'їд // таї трохи шос' заробиў таї маў // а йак уже вкопайут сахарн'ї бараки / то уже тод'ї йак привезе" сахару / Боже / то уже з дес'їт' м'їшк'їў майімо того сахару // а зара уже не майімо н'їчого // не майут' ў сил'ї л'уди де робити / ни майут де заробити н'ї коп'їки / н'ї зер'на / н'ї сахару / ан'їчого не майут // колис' йакас' йачм'їнка була / йакис' горох буў // били на к'рупи // можна було того заробиў таї шос' маў / а зара за ўс'о тре платити грош'ї / і нїма за шо його так купити //

621. – Коли починали будувати будинок / то спочатку розбивали план // д'їлили доўжин'у / шири'ну // хату ставили колис' даўно / шо во'на мала в'їс'їм метр'їў доўжин'и і чотири метри шири'ни // спочатку в'їнк'їували вугл'и / шоби во'ни були р'їўн'ї / потому уже ви'кладали" фундаме"нт // фундаме"нт ви'кладали с каме"ну / спочатку ўнизу складали кам'їн'а / шоби во'но було плотне при'тул'ували / затоўкали // зверху то уже ставили кам'їн' / мурували" на це"мент'ї / на глїн'ї / а такош ўм'їли тод'ї добр'ї маїстр'и / то ставили" бе"с рос'твору / насухо казали" ставели // ў хат'ї / п'їд с'їн'ми / тако хата д'їлилас'а на велик'ї дв'ї половини // од'на хата називалас'а ма'ла хата / а друга велика хата / а межїе нїс'їми буў такий ван'к'їр / а те"пер кажут шо то кладова / а колис' то буў ван'к'їр // і були с'їни // ганку / або вер'андїе йак кажут колис' не" було

// зразу лиш с порога заходиў ў с'іни / а по тому до ма'лойі хати / то там / де
жила с'ім'яа ўс'а / а ве'лика хата / то була чиста хата / там де могли при'мати
гос'теї // а ван'к'ір / то була така не'ве'личка к'ім'ната / там можна було жити
або робили соб'і таку ком'ірчину / ў хат'і сто'яаў пйец / і коло пйеца була
плита / чо'гун:а плита / ў йак'і палили во'гон' і з'ігр'івали хату // ў хат'і сто'яаў
ст'іл / сто'яала скрин'а / поп'ід ст'іни сто'яали лаўки фаін'і так'і дубов'і // коло
пйеца / коло плити вис'іў мисник / так'і дереў'йен'і не'ве'личк'і полиц'і / на
йак'их на'ходиўс'а посуд' р'ізній // таї а ў ве'лик'і хат'і сто'яаў ст'іл / лаўка
могла сто'яти / сто'яало л'ішко // аї так л'уди оп'ходили // ба'гато л'удеї жило по
с'ім / по в'іс'ім душ ў хат'і було і ўс'і ўм'ішчувалис'е і ўс'і разом ў з'лагод'і
жи'ли і йакос' л'убили о'дин о'дного і пова'жали // а такош ше були так'і коло
хати / гос'подарс'к'і буд'іўл'і / йак'і со'бойу йаў'л'али з'начит' сараї / ко'мора
була / а такош було таке при'ем'ішче'н'а / де л'уди ўс'і три'мали ко'лис' кон'і //
то буў та'кії пошур / де три'мали коне'ї // ў т'ім пошури ўл'іт'і могли три'мати і
ко'рови / бо ў сара'йови було душно // а такош ўже ок'ремо в'ід'т'і хл'іва будували
л'уди кучку таку / або ше його нази'вали карн'ік / там три'мали с'вин'і // ў
ко'жного на об'іс'т'у була кирниц'а / то буў фаін'і гос'подар йак'шо маў
кирниц'у на под'віру //

622. – Йак ми були ше мал'і / то ми го'нили пасти // ц'іле л'іго фаїно
го'нили / та ўже йак де'рева рос'пуст'ат лист'а / то робили коло ве'ликойі та'койі
л'ін'ійі / коло до'роги / така шо ў л'іс'і / л'убили плести гоїдалки // пле'ли т'і
гоїдалки / йак тако два дери'ва / з'йеднували г'іл'ачками / йак'шо во'ни доўг'і /
з'йеднували йіх до'купи і з'мотували спочатку г'іл'ачками з граба // а граб та'кії
ўйун'кії / і в'ін до'бре мо'таўс'і // йак'шо в'ін на весну та'кії ўйун'кії / а по'тому
ўже йак до'бре / ўже не' було то'го граба / то ми брали хуст'ки / а ми го'нили /
хуст'ки брали с со'боў / шоб' було на шо с'істи / то ми брали хуст'ки на гоїдалки /
і так гоїдалис'а по черз'і // так роз'гоїдувалис'а / шо ле'т'іли до п'іў то'го граба
до'гори // дехто буў падаў / руки ла'мали // так ми с'е фаїно бави'ели на пасо'виску
// ми на пасо'виску ўс'о робили / і йісти ва'рили і гри'би зби'єрали / і кро'пиву

рвали / і малини зби^ерали / і суниц'ї // йак п'їдем на суниц'ї / йак с'ї ўт'їшим
|тими суниц'ами / забуде^м шої ко^рова йе / погубимо // во^ни ўс'ї по до^лин'ї
порос^ход'ац'е / по^тому шу^кайемо / о^то ўже було добре^н йак були мал'ї // ше
|коже^н нас сво^ю худобу / н'їякої череди не^н було / ўс'ї д'їти |фаїно
|бави^елис'е // а^ле найве^личайше було там / йак при^еходили Зе^нлен'ї с'в'ета // то
ўже йак при^еходили с'в'ета / то |кожен пастух ма^у при^екрасити сво^ю ко^рову
|майом / ў^дома на подв'їру / на об'їс'т'у / зама^юували на б^рам'ї / а |такош
запихали так^{во} кусок г'їл'ачок де^нре^у / к'лена або липи // запихали поп'їд'
|стр'їхо^у / шо^би к^ругом ўс'уда було зе^нлено // |коло |хати |тато ўсе заби^евали
|колика // ми та^{ку} ве^лику г'їл'аку при^еносили / з л'їса / при^еўйезували йїї до
|того ко^лика / то то во^ни ўже так |фаїно було |коло |хати // а пастухи ў л'їс'ї |мали
зама^юувати сво^ї ко^рови / то ше |дома ми с'ї рихтували до |того / шо |майемо
майїти т'ї ко^рови // то ми при^ейезували шнурки / йїм до |рог'ї^у / ўже по^тому ў
л'їс'ї |були перше^н / б^рали кусок х'л'їба / шо^б ко^рову заманити до |се^нбе /
при^екликати / приручити // таї ўже йїї |фаїно |глади^у // о^дин запиха^у г'їл'аки за
тої шнурок / шо му при^ейїзали до |рог'ї^у / г'їл'аки зат'агали аж тако до |морди /
до |носа // ко^рови шнурками / во^ни зачїнали бри^екати / |гедзитис'а / но^гами
|кидати // а^ле во^ни спочатку |гедзилис'а / |гедзилис'а і по^тому ўтихо^мирувалис'а і
по^тому |фаїно так їшли до^дому // т'ї ко^рови |фаїно їдут / йак т'ї |оле^н'ї з рогами /
|фаїно так тої маї тр'їсец'а / і |коже^н заб'їга^у напе^нред / шо^б подивитис'а / |чийа
ко^рова найфаїн'їша // ба^гато так шо ко^ли д'їдут' до^дому / шо позл'їтаї тої маї /
а^ле шо важливо було / шо ми йо^го маїїли // а те^нл'етам п'їлили з г'їл'ачок так'ї
в'їнки / і |чере^нз голову закла^дали йїм на шийу / і |тими в'їнками |тин'д'у |рин'д'у
їшли до^дому // таї ўже |дома |мама при^ейїаже ў стаїн'у / маїї в'їч'їпали / шнурок
/ бо то не^н |кожна ко^рова тої шнурок на |рогах но^сили // бо йе так'ї ко^рови / шо
йїї лоскоче тої шнурок / то во^на не^н |хоче йо^го трїмати / |фиркаїе / бїе /
голово^у мо^таїе // то так'ї були Зе^нлен'ї с'в'ета // а ўже по^тому п'їс'л'а
Зе^нлених с'в'ет ше маїїли об'їс'т'а на Івана / а на Івана Ку^пала то ўже ў б^рам'ї

с|тали маї с| тако|го ве|ликого лопу|ха / пеле|хатого / |фаїного // то два лопу|хи за|пи|хали ў| бра|м'і / то так на |Івана| чо|с' ма|йіли //

623. – Йак за|чи|нали|с'е жни|ва / а ў нас так|во за| го|рода|ми / таї| було| поле // ну і | дуже ба|гато ў нас було / лиш кол|гос|пи ше почи|нали|с'е / було ба|гато ў нас п'і|двод'і|ў / |конеї // та за|чи|нали|с'і жни|ва / за|чи|нали| во|зити|с' так'і / со|лом йак там / на |весну| чи| восе|ни / та |йїхала| п'і|двода / і |мала| так'і бор|ти / з до|шки з|би|т'і о|дин до |йедного / та|ко |фаїно| ш|ч'і|л'но при|л'а|гало / шо та|ка була п'і|двода // а ўже йак с'і за|чи|нали / жни|ва / то |коже|н |йіз|довий за|чи|наў з|м'і|н'увати| ва|са|г / з|м'і|н'увати| ўже так'і / дра|бини| ро|били|с'а та|ко ве|р'ху / сто|йала та|ка з |йасе|на та|ка па|тик і |ўни|зу та|кії |са|миї / так йак дра|бина та п'і|дл'і|сти // і ў тих па|тиках| прос|верл'ували |д'ури| і за|кла|дали ў них шча|бл'і / шча|бл'і / то так |са|мо з |дери|ва |вита|сан'і так'і кругл'а|чки / і во|ни були посе|ре|дин'і |тоўш|ч'і / а на |к'інц'ах| во|ни були |т'рош|ки |тон|ш'і / там де во|ни ў т'і |д'ур|ки за|ла|зили // і то були так'і і дра|бини // дра|бини с|та|ви|ли |т'рохи| доўш'і / і дра|бина була |ви|шча // і ўже на|кла|дали ў жни|ва со|ломи // то ўже за|чи|нає та п'і|двода |йїхати| |йедна| за |д'руго|ў / а ми мал'і / таї да|ваї |ми|кати со|б'і со|ломи / шо|би |ма|ма |мала| ў|вечир| чим п'і|т ко|рову| п'і|сте|ли|ти // бо то не| було то|то / |той| со|ломи і не| |т'ре|ба // але ко|ли |було| |того| |мало| / була |д'іт'а|м та |за|ба|ўка // то ми за|кра|дали|с'а / |ки|дали|с'а / на |земл'у| т'і|йї |кла|пт'і / |кла|пт'а|ми на |земл'у / а по|тому |ш|ли / таї |йї|йі з|би|рали // ну йак по|па|до|ўс'і |доб|рїї |йіз|довий тої н'і|чо|го / а йак |т'рохи| злії / то йак ба|ту|гом |ц'в'і|ркне / то аж |лит|ки |син'і / по но|гах ба|ту|гом / йак ба|ту|гом да|с'т' // а були так'і ву|їки / |доб|р'і |д'а|т'ки / шо са|ди|ли нас на т'і дра|бини / ка|зали / пере|ки|да|йте та|ку|во |но|гу |ме|жи ко|леса|ми / шо|би ми спу|ска|ли со|б'і |но|ги / і так |йїхали // ўже йак са|мо|му ту|да ўже / йак до|сти|рти / то |поў|на / а на|зад' / то ўже нас про|во|зю|їў |т'рош|ки // таї мал'і / |бос'і / по сти|р|ни |б'і|гали / про|би|вали |но|ги / таї |нав'іт' не| |чу|ли / чи шо во|но бо|лит' // за|раз де б ж хто п'і|шо|ў |бос|і на сте|р|н'у // по|п'і|д'т |ха|ту по це|м'ент'і / не| |хо|че |бос|і про|їти // а то жни|ва / |те|пло / поро|хи на до|роз'і так'і / шо стра|х'іт'е Го|сподн'е // ми по|на|зм'і|тайе|мо т'і поро|хи на |ку|пу / і |бос|ими но|га|ми по тих поро|хах // ўс'ім

с'в'іта Божого не" витко / йак чор'ти / лиш с'і очі блиш'чили // от ўже робили / р'ізн'і збитки //

624. – В осноўному л'уди заімалис'а розведе"н'ам худоби / го'дували с'вин'і // були маіс'три дуже добре мурували с' каме"н'у // погр'іби мурували камн'ан'і / мурували насухо / з рост'вором // то казали шо тоі погр'іб / шо мурованіі насухо / то в'ін дуже добріі / бо помежи кам'ін'а іде пов'ітр'а і там не" псуіес'а н'ічого ў йам'і // а то шо ўже зал'его рост'вором / то во"но ўже не" мала того / тойі с'в'іжости // ўже йак хто с'і будуваў / то с'тавили хату с' сама"ну // сама"н то іе глина зам'ішана с' соломоў і ўже по"тому робилис'а так'і дереўіен'і форми і закидалас'а та глина // і ўже во"на сушилас'а / по"тому переве"рталас'а на сон'цу ўпе"ред / ўл'іво / ўправо / сторц' і ўс'ако / шо"би та глина про"сохла // але то ўже була д'іт'ам забаўка // хлопи то"то роскидуют рискал'ами / то"ди заливають ту глину водоў / то"ди ростил'уйут зверху солому / то"ди зноў поливають водоў і то"ди бе"рут зо дв'і пар'і конеі / і тими к'ін'ми зачин'ають м'ісити зам'іс' // м'іс'ат / м'іс'ат / кон'і розбивають ту глину // ўс'о / ўже во"ни перебили ту солому з глиноў / то"ди хлопи стаіут і роскал'ема зачин'ають п'ітсувати ту глину зноў до купи // зноў скидаіут йі"їі тако ў копичку не"ве"личку / ў купу / і то"ди зноў закидаіут солому і зноў пускаіут тих конеі // зноў кон'і перебили то ўс'о і ше то"ди зноў хлопи п'іт'кинули / і то"ди третіі раз засипаіут соломоў / і ўже кон'і перебиваіут і ўже то"д'і зверху накриваіут то ўс'о соломоў / і поливають водоў / і тоі зам'іс' сохне // і с' того зам'ісу робили сама"н / а сама"ну ўже будували хати / о // а також ту саму глиноў / о / шо с' соломоў зам'ішана / то ўкидали с'тел'у ў хат'і / о // надил'а або настілін'а // зверху закидали хлопи / грал'ми подавали ту глину до го"ри // во"на ўже то"ди йак ўкисне / то така йак мас"ло // праўда то"то во"на запа"х майе не" дуже фаініі / але така мн'ах'ка / аж с'е хоче неў робити // ж'інки г"ладили / закидали / а хлопи лиш закидали грал'ми дого"ри // до по"ду треба було / йак ўже була толо"ка / тре було добрих хлоп'іў б'рати / а не" йакихос' таких'во худих / а таких / йак'і силу майут / бо то викинути два метри / або два п'ід'іс'ет дого"ри // то т'і грал'і глини / то

було шос' с'тойіло // то спочатку с'тавили на земл'у / тоди з земл'і кидали на столи так'і ве'лик'і / дес' на метр догори / ну і ўже с' того стола догори закидали // с'к'іл'ко то треба було тих хлоп'яў / ту с'тел'у ўкидати на хату // та йак хата мала / то менше тре було // а ўже по'тому йак п'із'н'іше с'тали с'тавити ве'лик'і хати / таї треба було багато тойі г'лини / шо'би йо'го вистилити ту с'тел'у / о // по'тому ўже / йак ту с'тел'у зробили таї й'іі ўс'у с'ипали по'ловоў і ўже так воно сохло // сохло доўго / шо'б висохло / бо йак будеш на мокре шос' п'іткидати з долини / то воно могло / та з долини / бо тре було ту с'тел'у вир'імн'ати // то воно могло по'тому тр'іскати // треба було добре г'лину мазати / шо'би вона була фаіна / бо йакшо ў г'лин'і мало чи со'ломи / чи по'лови / то вона буде дуже тр'іскати // вона мала бути пеўна пропорц'іа м'іж со'ломоў і г'линоў / о // шо'би воно мало сво'ю ў'яск'іс'т' // ну а ўже по'тому йак добре поп'іткидайт' / воно повис'хайе / то перег'ладжували ў хат'і і тоди ўже п'іскували / і були так'і хати // так шо ў се'л'і таких л'удеі / йак'і ў'м'іли мастити хати так са'мо було не'багато // багато таких л'удеі було с' того боку / за Дн'істра / дес' з Че'рноўіц / с' того боку / то було багато л'удеі / йак'і ў'м'іли мастити хати / а ў Гаўрил'іўц'ах таких л'удеі багато не' було / о //

625. – Р'ізніми пр'омисламі ў се'л'і заїмаліс'я / хто шо ўм'яў / хто шо наўчыўс'я / тої ўчыў д'ругого ко'гос' / йакшо хт'яў / шо'б хтос' шос' наўчыўс'я і тої шо хт'яў наўчитіс'я // а хто не' ўм'яў і не' хт'яў / тої і не' наўчыўс'я // ми та'ко шо бліс'ко до Дн'істра / то ходили ўсе до Дн'істра ловити р'ібу // а ше ходили до Збру'ча бліс'ко було таї ловили р'ібу // а ше ловили ў наш'іі р'іц'іі Карме'л'іц'і // брали вудочку таку прос'тен'ку / робили з л'іш'чини / і ловили р'ібу // та'кіі буў с'ак'іі та'кіі харч д'ла с'ім'іі // ў се'л'іі було дек'іл'ка бджол'ар'яў // л'уди мали вулики і продавали мед на базар'і // може зо п'ят' було на се'ло / а може б'іл'ше // во'ні мали сво'іі вулики / ўл'іт'і в'ивозили ў поле туди'во на зим'ліна // кол'госп с'іаў гречку / і то ўже було меду ц'іла ко'пица // а под'в'ітис'я ск'іко йе ў нас ў се'л'іі акац'іі / то того бджоли мали с'і де годувати / таї м'ід буў фаініі / о // ше скор'іше тр'охи ў нас / йак ше за кол'госпу / йак буў кол'госп

тутво на зим'лин'у от'іво розвалини / то там буў / таке прим'ішче"н'а було / і ў
тому прим'ішче"н'і тримали овец' // їх стригли / не" знайу куди ту воўну
в'ідаввали / але в'іўц'і були і їх стригли / і пасли там на зим'лин'у // там на
зим'лин'у буў куратник / то там розводили куреї // то'т'і кури були дес' до
див'іношого року пеўно / а ўже поўтому не" було // баба Н'іна робила на т'ім
куратнику ше з молодой д'іўки // ше ў се"л'і були чолов'іки / йак'і ўм'іли
робити з дере"ва / о // стил'машн'а була на колгосп'і / а т'і хлопи / йак'і добре
ўм'іли робити / а ше мали с'вой вирстати / то вони ўдома робили р'ізні реч'і /
тої д'вери робили / в'ікна / столи // обробл'али то дере"во і заробл'ели соўб'і на
жит'а //

с. Грушка Кам'янець-Подільського району

Село розташоване за 46 км від райцентру і залізничної станції Кам'янець-
Подільський. Населення вирощує зернові культури й тютюн. Уперше село
згадується в історичних документах з кінця XV ст. [4, с. 358].

Інформант: Храма Катерина Іванівна, 1940 р. н., освіта – 8 кл.

626. – Яку їжу вживали щодня ?

– Каже"н ден' ва'рили боршч / кашу / мамалигу / а до мамалиги ва'рили
йушку п'ітпале"ну з с'іменим молоком / пражи"ли с'імн'а терли і робили /
запарували к'іпйатком і таке було с'іме"не молоко // ў кого ни" було молока
с'вого ко'роўл'ачого / то йіли с'іме"не молоко / мамалигу і мн'асо йуше"чку
п'ітпал'ували // нама'чайуц'а з мамалигойу д'іти таї сид'ат на пйецу //

627. – Як пекли хліб?

– О / хл'іб" пе"кли ў пйецу / то буў смачніи / хаз'ейін ўс'ігда на'лагодит
дроў вокац'ійових / грубо нару'байе / а то'нен'ких грабових на роспал / шоби
добре гор'іло / шоби пйец нагор'іла / шоб" буде чел'уста б'іл'і / тоди буде і
хл'іп добр'ачий // а хл'іп т'раба ўм'іти спекти / т'раба зробити зак'васку / йака
вистойіц'а ў бутл'і / і так'і були горш'ки складали і дереўл'ан'ім корит'і /

засипау його мукою / воно висихало і стояло за два місяці // но його треба перевертати / бо може прицвісти здоліни // та тісто беруть подробляти / а може тепленькою водичкою зал'яють / воно накісайе / тоді рошчин'яють / та воно розмокни // тоді так як колис' робила у дереулан'ім кориті / а ўже зари роблять у мисках здорових / тепер у копецьраціях же ўс'о // та так половинку насиплять муки разовой / та варять картоплі та помну їх / та тойу картопл'яною водичкою парують / вистигне / додають дріж'ї // дріж'ї додають / трошки дріж'ї // а тоді воно сходить / викисайе тоді / додають б'льшой трохи муки / вимісують і в'ні кисне за п'ят' шість часоў // тоді якшо ў п'єцу нагорить / чел'уста б'льш / якшо нагорить / то щоб п'єц буў добрий / хл'їб випік'а / треба щоб чел'уста б'льш були / а дно якшо куц'убою шурувати / то щоб ішли іскри / то туди можна саджати хл'їб //

628. – Ше варили вареники або пироги с капустою / зимой с капустою / а так варили і с картоплями / і з сиром / і з бринзою / але їх варили ўс'гда ў нид'їлу // се була така с'ваткова страву / пироги казали на них / с шкварками с часником // се діти чікали нид'їлі / бо майуть бути пироги з сиром і варанічки / же так дітки малі / шо дуже л'убили варанічки // то пус'те тістечко / його зал'їплювали з двох к'їнчик'ї і так'ї як кораблики були / се так'ї були варанічки //

629. – Які готували овочеві страву?

– Голоўними стравами в'їд л'їта до висні / чи в'їд висні до л'їта буў молодї борщ / рошчин'ані голупці с часником і пизи // пизи робляць з росчин'аного тіста / коли печуть хл'їб // борщ ц'ойї пори різниўса в'їд других / його варили с кукуруз'аной крупи / сирватки / картопл'ї / об'язат'їлно з вареним йаїцем і пше'ничкою // пше'ничка се така травичка / йака росла весной у л'їс'ї / з' круглен'кими листочками //

630. – І ше готували б'їгус / се така страву тушина капуста кисла // жарили шкварки с цибулою і оп'їкають маленк'ї ку'сочки ре'б'їрц'ат / далі кислу капусту пром'ївають к'їп'їатком і в'їтжи'мають / і м'їшайуть капусту с

шкварками і ребирц'атками таї туша / а йакшо не^мма ребирц'атк'іу / тиї добра
во^на т'іки с^ш шкварками //

631. – Які страви вживали з риби?

– Ої з риби йак'і там страви / тако зи^емоу чи п'ід осин' таї п'ішоу д'ід таї
наловит тихо мален'ких бичк'іу таї насуши / таї се така була страва // йушку
таку варили з^е сейі рибки мален'кої / та в'ін йїї насуши^е / на^соли на сон'ц'ови
/ таї по^втому кидайу йїї у бан'ачок мален'кі та вару тако / таї така йушка /
добаўл'у картофи^ел'ок / тиї така була йушка / а у копи^ерац'ійі була добра риба /
али^е дороґа / купл'али та жарили та варили студи^енец // рибу голови в'ідр'ізали
/ обжарували би^з муки / а з гол'іу і поплаўц'іу варили бул'он'чик о^д'ел'но /
то^то у^о в'ідокремл'ували / таї варили і студи^енец //

632. – Що і як готували на Різдво?

– О / на Р'іздво голоўна страва була кут'а на сто^вл'і на с'в'атїї вечи^р //
йїї починаут ґо^товити заран'а // у п'йец'і роспал'уйут дванац'ат'ма пол'інами
і кладут окр'іп / пот'ім кидаут туди пе^мребрану і п'ітсуше^нну пши^ениц'у / а
йїї треба зо три рази по^мити к'іпйатком // ц'ойу водоу ўмивайут д'іўчат і
кажут / шоб се д'іўче було таке добре і баґате / йак кут'а // запраўл'айут кут'у
гу^р'іхами / маком / котр'і терли у мак'ітрах / таї чим баґат'ша кут'а / тим
баґат'ша і с'ім'яа //

633. – Хадз'ейка п'ід це^мрету кладе с'іна / шоб буў до^р'ідливі ўрожаї /
кладе ц'ілушку хл'іба / шоби ў родин'і буў достаток / голоўку чоснику / шоб
буў кр'епкі хадз'ейін // ше на сто^вл'і мае бути дванац'іт' п'існих страў і
об'ізат'іл'но калач з йарой пши^ениц'і з^е с'в'ічечкойу / таї шоб та с'в'ічечка
го^р'іла ц'ілії вечир // а ше до п'існого борш'ча робл'ат пир'ішки з ґорохом /
але ґорох мае бути сирвії // його замочуйут звечора / трут у мак'ітр'і /
мас'т'ат жари^енойу цибул'ойу і напихайут у т'істо / се таке мае бути на сто^вл'і
на Р'іздво //

634. – Які страви готували на похорон?

– На похорон го^утуїуть баґато страў / али^е йакшо л^удина помирайе ў п'іст / го^утовл'ат ўс'о п'існе / рѣба п'існа шобѣ була жарѣна і йушка з рѣби і студи^енец з рѣби / но пѣвно бути коли^ево се об'іза^тіл'но // його го^утуїуть з пше^нниц'і / запаруїуть пше^нниц'у і варат ту пше^нниц'у / добре^н / шоб во^на розварилас'а / то^уд'і йїї викладаїуть ў миску ве^нлику / при^екрашайут цукерками / ма^д'їўничками / йаблучками / гу^р'ішками і ту миску кладут насе^нред стѣлу і ўс'і мол'ац'а Богу і кушайут кут'у / не^н кут'у / а коли^ево // варили п'існї боршч / об'іза^тіл'но до боршчу робили пампушки с чоснїком / йак'і виробл'али с пр'існого т'іста / жарили в ол'їйови і посипали чо^снїчком і подавали до боршчу / се сампе^нред л'уди мол'ац'а Богу і йїд'ат боршч с пампушками / а то^уд'і йїд'ат ўс'о / шо хаз'аїн придбаў //

635. – *Як називалися страви, що готували на весїлля?*

– Ої / на ви^ес'іл'а го^утували баґато ўс'аких страў / но сампе^нред тре^аба / шоб на ви^ес'іл'н'ім сто^ул'ї буў коро^ваї спечѣнї з ўран'ішн'ого / до сходу сон'ц'а набїрайе^ш води і зам'іс'уїуть коро^ваї / до сходу сон'ц'а водички набрати і його кропл'а тойу водичкою і виробл'аїе^ш його / і баґато ж'їнок його виробл'аїе / і баґато сп'ївайут п'ісен' / шоп баґато жили д'їти / і во^но маїе стоїати ўс'о ви^ес'іл'а на сиридин'ї сто^ла / і маїе бути ў н'ому запхане гил'це //

Інформант: Заболотний Володимир Леонїдович, 1938 р. н., освіта – 6 кл.

636. – *Як колись готували традиційні напої?*

– Гур'їуку гнали / узвар робили / ки^с'іл' робили і баґац'ко дечого // йа там помн'у шо там // шоб^н вигнати бурачанку / тре^аба на^терти бу^ло бурака / залити водою з дрожжами / його пере^нм'ішуйут і накрївайут це^нретѣю / а зверху ўс'о прикладаїе^ц'а де^р'е^ул'анїм кругом / бо перше таке бу^ло / во^но грайе два тижн'і / а шоб ўзнати чи ўже можна пе^р'и^ган'ати гу^р'їуку / то треба п'їтпалити с'їрнїка і п'їднести до круга / круг трошки п'їдн'ати / та йакшо с'їрнїк заґасне / то ўже можна // тоґди ўс'о пе^р'рели^евайут ў куб / коли го^р'їука

готова до неї додають сушене лис'тя м'яти і лишайот настойатис'я // спочатку намочують пши^єниц'ю / тогди ростил'яют на мокре радно зирно / так щоб вона зросла / ну на с'т'іки / дес' сан'т'іме^тр'ію два і вопш'ім с'к'іл'чилас'я шоби // йак ўже с'к'іл'чилас'я / то знову зирно сушат / мел'ат на муку / а тогди ўже додають д'рож'і і тожи^є висипають ў куб / щоб грало // а ўже йак настойц'я / то можна додати стручок чирвоного перц'ю / шоб^л луча була зап'іканка / от //

с. Гута-Чугорська Кам'янець-Подільського району

Провідні галузі господарства – рільництво й тваринництво. Поблизу найдено знаряддя праці трипільської культури [4, с. 364].

Інформант: Золізецька Прицеля Адольфівна, 1932 р. н., освіта – 4 кл.

637. – *Як сушите сливки влітку?*

– Зразу трусимо / по^лтому збирає^ємо / сипим на лозн'і / і так два три дн'і сушимо ве^рбойу / по^лтому пе^ре^ве^ртайє^ємо / п'іс'л'а того ше лучими дровами / так ск'іка дн'ію / зноў і зноў йіх три штири рази пе^ре^вертайє^ємо / а тоди пе^ре^вбирає^ємо / шоб вони були ўс'і од'інаковими / дрова їдут зразу ве^рбов'і / а по^лтому їдут грабов'і // шоби були / не с'т'ікали слиўки / пе^ре^ве^ртайу кел'н'ойу / а на тих л'іс'ках руками // пот'ім вибираю / збираю йіх з лозн'і / пе^ре^ве^ррайу шоб вони сух'ішч'і ішли од'ел'но / а сиров'ішч'і од'ел'но / сух'ішч'і забирає^ємо ў йашчики / а сирв'і ше кидає^єм на лозн'і і ше п'ітсушуйє^ємо грабовими дровами / шоб вони були сух'ішч'і і к'рашч'і / збираєм тоди ўс'і //

Інформант: Мельник Марія Іванівна, 1934 р. н., освіта – 4 кл.

638. – *Як робили весілля?*

– Отак робили то ве^лс'іл'а / шо то за ве^лс'іл'а таке було / штири ст'рав'і давали і молодїї приїхаў // ў не^лд'іл'у починайес'я ве^лс'іл'а і до вечора тото ве^лс'іл'а росходис'я / бо не^лма шо йісти давати / отак / гишки давали / капусту

за|сипану / пир'іш|ки / боршч / о // а му|зикам ма|малигу да|вали / о|так // ї|ушку
|пили / го|р'ї|уку да|вали з бу|рач|анки / о // о|та|ке ве|с'і|л'а бу|ло / т|ї при|ї|ха|у / т|ї
за|бра|у с'у|ди / тут так |са|мо / до |се|бе|н / тут та|ка |са|ма ст|ра|ва бу|ла ї|ак у| мене|н / бо
та|ке б'і|дно|та бу|ла // плат' / хто ма|у плат'а|чко ў|би|ра|у|с'а у| плат'а|чко ба|т'і|с|то|ве /
хто не| ма|у / по|зи|ча|у / в'і|но|чок / |вел'он| по|зи|ча|ли / хо|ді|у с' |ха|та у| |ха|ту / так ї|ак
|зарас| оче|р'і|д' па|су|т / бо се так бу|ло / се о|та|ке бу|ло ве|с'і|л'а // н'і ў|зу|ти|с'а / н'і
ў|д'а|гну|ти|с'а не| бу|ло у| шо / |ї|сти не| бу|ло шо // а мо|ло|ді|ї ў|с'а|ко бу|у // бу|у у|
Чу|га|ї|н'і / о / бо не| бу|ло шо // в'і|у|ц'і три|ма|ли / т|ї р'і|за|ли / т|ї та|ке Чу|га|ї|на /
се ше Чу|га|ї|на / се ше |гар|не бу|ло // гар|мо|шка г|ра|ла / |му|зи|ка / о // ї|е|ден
чо|ло|в'і|к гра|у на гар|мо|шку // у| |ха|т'і да|вали ру|шні|ки з |се|го / хто ча|сту|ва|ли /
ча|сту|ва|ли ру|шні|ки // |с'і|я|ли ко|но|пл'і / т'і|па|ли / ро|би|ли на ва|р|стат'і і та|к'і шо /
ї|ак|ї ма|у |ме|тру ру|шні|к / а тої не| ма|у |ме|три // б'і|дно|та бу|ла / з|ли|дн'і бу|ли / не|
бу|ло у| ч'і|м // ма|тка |да|ла ме|н'і |ху|стку п'і|у|шал'і|нку / то ї|а |не|у |т'і|ши|ла|с'а / бо
се во|на |да|ла ме|н'і |ху|стку п'і|у|шал'і|нку / се теї не| бу|ло а та|ке / а |дру|шки шо
нам да|вали по ру|бл'у / хто там да|ва|у //

Інформант: Каможняк Василь Миколайович, 1938 р. н., освіта – 4 кл.

639. – *Як давно працюєте візником?*

– Та с'а|са|мого |д'е|цтва / бу|ло ме|н'і дес' дв'і|на|ц'ат' |ро|к'і|у / то ў|же ї|а
п'і|шо|у ў ко|лгосп / шоб шос' заробити // тато м'ї по|гиб на ф|ронт'і / ми з |ма|мо|ю
ли|ши|ли|с' / |видно| бу|ло шо тра шос' ро|бити / ро|бо|та на |кон'ах не| т'а|ш|ка / |але|
мо|ро|ки ба|гато / бо не| |ко|же|н п'і|де до ко|н'а // бу|ли у| мене|н |кон'і / ї|ак'і ку|са|ли
і |би|ли / но |ї|а|кос' ї|а |ї|х при|ру|ча|у // на н'іч |часом |ї|ха|у у| |по|ле|н / там во|ни
па|су|ц'а / а ї|а спл'у |коло них / а ї|ак |т'і|л'ко почи|на|є |бити |Зорка / ў|ста|їу /
за|пр'а|га|їу таї |ї|їду у| ко|лгосп / |кон'а|ми ро|бі|у ў|с'а / і о|ра|у / і во|ло|чі|у / |па|шу
ко|лгосп|н'ї |худоб'і во|зі|у / а зи|мову |с'і|лу|с з |ї|а|ми / таї |до|ма ї|е толк /
за|во|ло|чі|ти у| го|род'і //

640. – *Що знаєте про Кармелюка?*

– Та шо йа з'найу про него / шо йа з'найу / йа з'найу / шо ко'лис' казали про него / шо дв'і баби було йшли з Куриловец'а Соко'лец на йармарок таї гово'рили / шо з'начит' й Тири'нов'і йе л'іс Те'ре'н'оў за Губа'ревом / і й т'ім Те'ре'нов'і йе банда / Карма'л'ук / банда його // тиї каже шо бой'мос'а // і'демо / при'ходимо / чоло'в'ік ви'ходи з л'іса тиї каже / шо? / о / бой'мос'а / а ви? / каже шо банда тут йе / не'ма тут тойі банди / і'дети ку'ди? / та на йармарок й Соко'лец / то нате' вам гр'ош'і / таї куп'іт о'хнал'іў / кон'і ку'вати т'реба // п'ішли т'і баби / а т'і гр'ош'і / шо лишац'а / купити шос' за них // во'ни ўз'али т'і гр'ош'і таї п'ішли / при'шли ту'ди / поку'п'али шо там т'реба і купили 'начит' тих о'хнал'іў тих / таї йдут на'зад / таї тої самий чоло'в'ік зноў ви'ходе' / се о'казуйе'ц'а Карма'л'ук сам // дали йо'му / ўз'аў / спас'іба сказаў / таї так було / шо майе'ш ше б'іл'ше ро'сказувати //

641. – Йа за во'йен'і часи мало з'найу / з'найу / шо ко'лис' д'ід ро'сказуваў / шо буў й т'ур'м'і / а чо по'паў й т'ур'му / бо за німц'а буў заў'госпом / але' думали л'уди / шо в'ін заў'госпови н'імц'ови служіў / ўс'о ж таки в'ін служіў н'імц'ови / але' парт'ізанам в'ідаваў в'іўц'і / те'л'ата / мн'асо / вопш'ім даваў // й каз'он'ім л'іс'і буў л'іс'ник Ковал'оўский / тої заби'раў й н'ого в'іўц'і / те'л'ата і даваў парт'ізанам / так в'ін служіў і по'паў й т'ур'му / дали йо'му дв'ацит' п'ят' рок'іў / бо в'ін буў так йак н'імц'ови служіў / ко'ли в'ін про'сид'іў о'ди'нацит' рок'іў / то йа'кис' були там гр'амотн'і л'уди і п'ітказали йо'му / шо дурно си'диш / по'даї на пе'ре'сужд'ен'іа // ну і йо'му при'шло / шо ти дурно си'диш і випу'стили його / а си'д'іў в'ін з йід'ним / в'ін буў й пл'е'ну / н'імц'і заб'рали його і в'ін буў й лаге'р'і / йіх там ба'гато було / не' т'іл'ки в'ін йі'ден // а ко'ли ўже А'мерика заби'рала йіх со'б'і на ро'боту / в'ін каже си'д'іў / даїут до'бре йісти / таї си'д'у / думайу / ку'ди йа майу по'пасти і ше о'дин хлоп'чина буў зо м'ноіу / шо йа ро'бл'у / то в'ін ро'бит // даїут йісти / л'агаїе'мо таї ле'жи'мо / ўс'іх заб'рали / лиш ми ўд'вох / але' приї'жайе старіі аме'ри'кане'ц' / таї заб'раў нас // при'вози йіх й А'мерику таї даїе ро'бити йім ц'і'вахи / там ўже хтос' ро'біў / таї в'ін ўже по'д'ви'ўс'а / таї ро'бит / таї хлоп'чина то'же почи'наїе ро'бити // старіі заби'раїе

його на другу роботу / будеш лакейом / повинен робити ўс'о / курку на куски ў писок і ўс'о // буў в'ін лакейом доўго / ж'інка старо́го ўмерла / а т'іл'ки дочка лишилас' / дочка по́гана / раба // таї каже шо буде / таї п'ітс'ватаўс'а / старіі побачиў таї заставиў ц'ого при́н'ати поданство / бо т'іл'ки ўзна́е хтос / буде б'іда // ўз'аў в'ін то поданство / за́н'аўс'а пас'ікойу / тут С'тал'ін да́йе ука́з / шо ўс'і л'уди йа́к'і йе на б'іл'ім с'в'іт'і / шоб ўс'і ве"рталис' на род'іну і ўс'ім прошчайе / таї цеї ве"рнуўс'а / бо дома с'ім'я / тро́йе д'ітеї / а аме"рикане"ц пон'аў / шо С'тал'ін бреше" // приї́хаў в'ін с'уда / ў Хме"л'ни́ц'ку облас'т' / ну ран'ше це була́ Каме"нецка / приїшоў ў се"ло / се"ло спале"не / але" хтос' там ше буў / спи́таў де його с'ім'я / а во́ни ў дру́гому се"л'і ў сист'ри жи́вут // п'ішоў туди / наїшоў / таї вернулис' / тре шос' робити / п'ішоў ў л'іс при́н'іс слупк'іў / во́на зама́стила / зробили халупку / поставили пйец / а тут м'і́л'іц'і́яа приї́жайе / забрали його і дали́ двац'ат' пйат' ро́к'іў т'ур'ми / йак не" бачиў д'ітеї / так і не" буду́ бачити //

с. Дерев'яне Кам'янець-Подільського району

Село розташоване за 40 км від райцентру і залізничної станції Кам'янець-Подільський. Господарство зерно-бурякового напрямку з розвиненим тваринництвом. Допоміжні галузі – садівництво, бджільництво. Біля села знайдено залишки кількох поселень трипільської культури [4, с. 359].

Інформант: Підпригоро́ра Лідія Олексі́вна, 1936 р. н., освіта – 7 кл.

642. – Сеї сад там було́ поле" // там були́ цукров'і бура́ки / колгосп по́с'і́яаў цукров'і бура́ки / а тут Ше"ўчу́чка була / Во́лод'ка Ше"ўчу́кова ма́ма // по́к'і́на / йі́йі ў́же не"ма / таї ў них ки́р'ниц'і на подв'і́ру не"ма / во́ни і за́раз не" ма́йут' / хо́д'ат до со́с'ід'іў во́ди // во́на ў́з'ала в'і́дро і дума́йе п'і́ду ўкра́ду скле́цок бура́ка цукро́вого / бо ж тре́ба ко́ров'і да́ти на при́даток і поне"су в'і́дро во́ди / бо ж при́б'ігла на об'і́д але́ тої / але́ во́на і́де / а Бу"з'і́н'с'кі́ го́лова колгоспу і́де / т'і́ко / а в'і́н та́кії фо́кусні́й буў по́к'і́нісі / в'і́н по́мер /

його ўже не^нма // Ше^учучко ви куди ідети^е? / а во^на / то^вари^еш голо^ва / ша^ноўні Б^уз'ін'с'кіі / іду во^ди / а во^на ўз'ала м'ішок п'ід па^ху / а в'ідро ў ру^ки при^не^нсу ск^лецок бу^рака і в'ідро во^ди при^не^нсу / йа те^бе пи^тайус'а / Ше^учучко куди ідеш? // Бо^з'ін'с'кіі / ша^ноўніі голо^ва / йа вам ка^жу / йа іду во^ди // ну то ти з в'ідром во^ди ідеш / а нашо то^б'і то^го м'іш'ка? / а во^на ка^же / мо^же з^мор'ус'а таі с'аду со^в'б'і в'ідпочи^ну / а во^на д^ума^йе бу^рака ўз'ати до^дому / бо ж ко^ли т^реба д^ерт'і // шо / ти та^ка / шо будеш в'ідпочи^нвати? // а йак^жеш / йа ж мо^же наро^билас'а // а тоі Бо^з'ін'с'кіі стаў таі д^ивиц'а на не^йі / ет / с то^бойу не^нма шо ба^лакати // ну то йак не^нма шо ба^лакати / то ід'іт со^в'б'і шчас^ливо // тоі Бо^з'ін'с'кіі п'ішоў / а во^на б'ігом на по^ле^н ўз'ала ск^лецок / д^обре^н ў^перла бу^рака / вит'агнула к^л'учкойу / бо к^л'учкойу т'агнулос'а то^йі во^ди / ўз'ала в'ідро ў ру^ку / са^ма ба^ба здо^рова бу^ла / га^бар'ітна / і тоі м'ішок на плеч'і з^е тим бу^раком / ў ру^ки в'ідро і іде // об^дула Ше^учучка Бо^з'ін'с'кого і ўс'о //

643. – До ш^коли ма^ма ме^н'ні купила йа^к'іс' так'і вал'анки // то^т'і вал'анки йа по^хо^дила дв'і не^д'іл'і / во^ні ўз'али та і роз^л'ізлис'а / бо^са хо^жу ў ка^лошах / мо^й / шо йа ма^йу ро^бити / при^хо^жу до ш^коли / д'іти ўс'і ўз'ут'і / а йа бо^са / ў ка^лошах // ну ўже купу^йе ма^ма йа^к'іс' шаў^ров'і чо^боти / а п'іс'л'аво^йен'і ро^ки бу^ло ва^шко / купила т'і шаў^ров'і чо^боти то^же^н шаў^ро^йе шаў^ром // ну ўже купу^йе ме^н'ні шит'і вал'анки / купу^йе гли^бок'і ка^лош'і / о^так йа хо^дила ў с'о^міі клас // та^ка йа бу^ла ба^ри^сн'а // т^реба іти на та^н'ц'і / на йа^к'і там та^н'ц'і / те^нпер там йа^кас' карт'іт'ека / корт'іт'ека / карто^т'ека нази^нвайут / перше ж не^н бу^ло то^йі карто^т'еки // іде^нмо на та^н'ц'і / ну шо / а тут ў мене^н со^в'с'іди бу^ло ш'іс'т' д'і^учаток хо^дили / ну ўже при^хо^димо ту^ди на та^н'ц'і / хто бо^сіі / хто ўз'утіі / гар^мошка Ан^тошко То^зонс'кого г^ра^йе / а ми гу^л'айем бо^сими но^гами л'ап / хл'ап / л'ап / л'ап // ну ўс'о / се ўс'о ш^тостіі с'о^міі клас ми так хо^дили на тих / на т'і та^н'ц'і // п'іс'л'а тих та^н'ц'іў ўже нор^ми / ўже п'іс'л'а во^йні / ўже нор^ми / ўже т^реба ма^мам по^ма^гати // хто бу^одуйец'а / ч'ііі ха^ти роз^бит'і / хто не^н го^де^н / хто по^стар'іус'а / а ми так са^м'і

д'їўки нас ш'іс'т' д'і'вок / мої раб'оча сіла / раб'отайем / нор'ми сапайемо // за
н'імц'а / тоди йак'іс' буў за се"лом йач'м'ін' / йак'іс' йач'м'ін' д'і'лили / опше"м
ц'іле горе нам було / по'том ферми з'ібрали // хто на ферму ходіў // а тут були ў
нас / де сеї жи"іе / йак в'ін? / зара Лукашчук / тут була ферма / сам'і бички /
сам'і те"л'ата / і нас заг'іт'ірувала ў'чите"лка пок'їйна Мар'їя Гри"гор'їйна
була / шо т'реба помагати году'вати бички / те"л'ата колгоспн'і // хто ў'дома ўкраў
бурака / шоб мама не" бачи"ла / хто лупини / хто картошки / хто с'н'іп
кукурузин'а не"се // ех / йак мама побачи"ла / вона ж ме"н'і дала то'ту / т'їі
кор'ма / то ти каже будеш колгоспн'і те"л'ата году'вати? / а йа с'вое де воз'му //
ну ўс'о / ўже д'їўки поп'ідростали / ну даваї шос' робити / ну шо робити /
бл'удо вари'мо / мама на нор'ми їде / тїй їдем на нор'ми / застаўл'айе нас варити /
вари'мо / вари'мо боршч / фасол'і / молод'і / то йїх не" т'реба доўго мочити /
т'рошки / а йак ўже стар'ї фасол'і / п'ідмочити йїх т'рошки / шоб во'ни хоч з
сутку чи п'їсутки / н'іч / набубн'ав'іли і тоди добре варити / т'рошки поварили
/ кидаем тоди ўже бурак / а бурак накришиш гар'нен'ко сол'омкойу / т'реба
присолити / в'ін пустит' с'ік і тої с'ік з'іл'ати / і кидати до фасол' варити //
кидаем ўже то'то / м'ішайем / д'їўки / ўже майем час варити / ну ўже йе
фасол'а / ўже / йе бурак / ну тут і картошку т'реба / картошки ше накидаем ту'да
/ майем час варити // бап'ки / али ше шо / т'реба ше б'рати молод'ойі ка'пусти / бо
без" молод'ойі ка'пусти боршч не" пахне" / не" ўкуснїй / ўже тут худобу т'римали /
варили / т'реба закис'лити / ну чим / воце"том н'е / воце"т не"добрий дл'а
орг'ан'їзма / а ми баночку сме'тани чут' кислойі бах ту'ди / закис'лили йе'го / ну
ўс'о / ўже зажари там чи салом чи ол'їйом / маї та'ке об'їй'ден'їя // ну ўс'о /
п'ерч'ік кидати т'реба дл'а пахно'ти / лїст'ачка кидати дл'а пахно'ти / шоб йак'іс'
боршч не" чуў в'ітром / али шобі боршч йак'іс' та'кїй буў / шобі йе'го з
ап'ет'ігом поїісти / шобі миску в'илізати / йак тої ка'заў пал'чики облізати / о //
таї так'і д'ела // али ўже по'тому йак п'їшли п'ітл'і на ўже і т'ашко / ўс'о тра
робити / ўже д'їўки пов'ідав'алис'а / ўже тан'ц'і не"ма / тут ўже д'руге" ў го'ло'в'і
/ ўже ў ка'ждой своїа робота / ўже і не" с'ходимс'а / т'їко кажут здороў /

дос'в'ідан'їя / ўже йд'на д'ругу забу'вайут / де воно шо робиц'а ўс'о // а йак би
молодїй боршч зварити / треба т'рошки ц'ого кваску / т'рошки / ж'мен'ку 'рису /
'їаїц'ї варен'ї / і зноў кан'ешно залити сме"танки / а шо л'убл'ат коли / бо йак
не" по'солиш / тому бу'де шо в'їтром чути / не" бу'де н'ї ў'кусу н'ї ў голо'в'ї н'ї ў
'писку / во так'ї д'ела //

644. – Грузили ту пше"ниц'у там і ско'пами / і така ма'шина бу'ла / шо во'на
моло'тила / і на сто'л'ї сто'їаў з йід'нойі сторо'ни / дв'ї ж'їнки розу'їазували
сно'пи / і з д'ругойі сторо'ни дв'ї ж'їнки / посе"ре"ден'ї сто'їаў барабан'шчик тї
'к'їко ма'шина 'роби" / во'на ж на сол'арки" роби'ла к'їл'ко 'роби" / гар / гар / та'рах
/ та'рах // ба'би с'а помо'рили / бо там по'лову т'реба в'їд'носити / ком'бай'ї не"
'було / по'лову т'реба бу'ло в'їд'носити ве"ретами / по'лова і тойа т'рина // да'леко
в'їд'носи'ли / ба'би с'а 'добре замо'рили та в'їт'и: сно'пи / та в'їт'и: сно'пи / а тої
барабан'шчик ки'даїе там / чи ж'їнка бу'ла / чи чоло'в'їк / таї в'їти йак гор'ну'ли /
йак'ї ми за'ходила / гоў / ўда'вили ту ма'шину / маї кри'ки // ўда'вили ма'шину
бе"сов'їсн'ї / ўже ста'їут ўже викл'у'чайут / 'полнос'т'у чо'ло'в'їки по соло'мин'ї
вит'ага'їут / бо ўда'вили ма'шину / а тут тойї по'лови / тойї т'рини / то п'їтган'аїе
т'ї д'з'ури / де ўсипалис'а // 'зара 'добре / ком'баї п'їшоў поскла'даў і ўс'о // а
'перше" ше буў та'кїй жура'вел' / така 'палка до'гори / 'палка попе"рек / йак шеї ти
хо'дила / йак та'ко і ч'їпл'аїут і т'агне" дв'ї три ба'б'ї / та'ко с'їво на рукаў к'їст'ки
/ йак то? / мизу'л'ї бу'ли на до'лон'ах / і т'агне" то'ди аж" на верх тим жураў'л'ом /
т'агне" ви'соко з 'дес'їт' 'метр'їў / так йак б'їл'ши / а 'можи і так // стир'ти здо'ров'ї
к'їлали / і так чу'били та'ко верш'ки / шоб дошч не" замо'чиў / не" замо'чаў / о // а
'зара шо / ком'баї в'їди / та'рах / та'рах / та'рах // 'вонде" ў 'Вихватн'їўц'ах заїшоў
ком'байн до об'їда дв'ац'їт' п'їят' ге"ктар'їў / з'їбраў зе"р'но / а соло'му не"
ски'даў ў 'кучки / з'разу по 'пол'у п'їшоў / т'рахтор прио'раў / ўже бу'де гн'її / ўс'о
// ме"н'ї ўже бу'де і еко'номка роби'ти і ўже йе т'ї / йак во'ни / роби'та з'робле"на
ўс'о / во так'ї д'ела //

Інформант: Гаджук Анастасія Гнатівна, 1923 р. н., освіта – 4 кл.

645. – Ци^егани прийіжали до нас на пл'ас^а / там во^ни роскладали шатра і там си^д'іли / хо^дили по се^л'і / ворожили і там ночували / там ї були зо дві не^д'ілі / а йа була д'іучинка мален'ка / було ме^н'і пйат' чи ш'іс'т' рок'іу таї в'ічин'у ф'ірточку таї їду туди до них / а во^ни гралис' / там наварат йісти / поса^д'ат таї ме^н'е / си^д'іла там / хо^дила туди / б'ігала / а во^ни ўже с'а заби^ерали тиї ск'лали^е ўс'о со^б'і на п'ідводи і йа там була / поса^дили^е циган'ата і ме^н'е межи циган'ат тиї йіхали // то д'ід не^бошчик / тато м'ій д'ігнаў аж^ш коло тамо / на поворот'і / там коло с'вахи туди догори д'ігнаў йіх і ме^н'е с' того в'оза забраў / а так би були по^везли ци^г'ани / во^ни ворожили / палили / варили йісти тиї ме^н'і дали / йа там си^д'іла / хо^дила туди / ше мален'ка / йа з'найу чи ме^н'і було пйат' рок'іу чи ш'іс'т' / а во^ни забралис'а і ме^н'е //

Інформант: Нагабась Ганна Василівна, 1924 р. н., освіта – 8 кл.

646. – Наро^дилас'а йа двадц'іт' чи^ет'вертого року / триц'атого верисн'а // коли ўже ми^е'ні було до ш'коли їти / п'ішла ў першиї клас // нас було ба^г'ато / ў клас'і // було зверх триц'іт' / о // карандашом / карандашами пи^с'али // йа загубила карандаш і дуже плакала / бо йа карандаш загубила / о // по^т'ому ўже^н так зак'інчила с'оміи клас // і посту^п'ала ў Кам'ане^н'ц-Под'іл'скіи ў ме^д'ичне училище^н // подала документи / за^в'езла / о / али ми^е'ні документи ве^р'нулис'а / о // прис'лали на^з'ад ў зўйаску з евакуа^ц'ійойу училища // так // йа п'ішла ў вос'міи клас // ў Под'іл'с'ке // зак'інчила ўже^н вос'міи клас // це була в'ітна // у ди^й'ятії йа ўже^н ни^е ішла // йаке то то ўже^н було ўчин'а / о // а сорок д'ругому роц'і виїшла з'амуж // виїшла з'амуж ў сорок д'ругому // ў сорок т'ретому ро^д'іус'а син / а ў сорок чи^ет'вертому / ў к'в'ітн'у забрали чулу^в'іка на фронт / а ў серпн'і м'іс'ац'у в'ін по^г'иб // ми^е'ні прис'лали по^х'оронку // і так йа того х'лопчика вирос'тила // то буў д'ідт' ше^н // і так тої д'ідт' ўсе його // так вирос // ў того д'іда буў мален'кїи х'лопчик // в'ін з^е ним граўс'а / но^с'иў його ў м'ішечку на роботу / спати ло^ж'иў його на струшку / о // йісти йому браў // так тої

хлопчик вир'іс // ўже буў ў вос'м'ім клас'і // йак д'ід'т ўмер / о // в'ін к'інчій тут
дес'іт' клас'іў / йо'му було ш'існац'іт' рок'іў / і посту'паў ў П'ідгаіц'і ў
ме'дичне / не" проішоў // ў Чорт'к'іў ў ме'дичне ўчилишче / тоже" не" проішоў // і
посту'піў ў Новоушицкі т'ехн'ікум ме"хан'ізац'ійі // зак'інчій тоі т'ехн'ікум і
п'іслали йо'го на роботу ў се"ло Ро'г'ізну // в'ін там проро'біў / в'ін там дуже"
мало робіў / бо во'ні ўже" забрала йо'го в ар'м'ію ў морф'лот // ў морф'лот'і в'ін
служіў чо'тири роки // а то ли'шиўс'а ўже зверхс'рочно // ше" плаваў скр'іс // ўс'і
загра'ничні крайіні в'ін об'їздіў // так в'ін там буў ў морф'лот'і тринац'іт'
рок'іў // а ў вос'імс'ат перш'ім роц'і по'мер / о // ше" йа в'ішла д'ругі раз замуж
ў шей'с'ат трет'ім роц'і // а ў мене" д'ругі сін / о // цеі сін зак'інчій тоже
о'динац'іт' клас'іў / ў сін'лі // посту'піў ў с'іл'с'кого'с'подарс'кі інс'т'ітут //
робіў ў сін'лі агро'номом // проро'біў тринац'іт' рок'іў і кол'госп роз'ішоўс'а // і
в'ін ли'шиўс'а бе"з' н'ічо'го //

647. – Ў старі'ну / йа буду казати / старі' д'ід'т Мари'кан буў / в'ін буў
молоді' / жи'ніўс'а / о / при'шоў на до'гов'ір до Музул'ук'іў / с'таршу с'ватати //
до'говори'лис'а там ўс'о // а р'ано / тї там ўже" пе"ре"с'паў / а р'ано каже" / йа йак
поди'виўс'а / йака во'на по'гана / тї йа й'їні не" х'очу // тї каже" до / де Чубар /
там була се"с'тра Музул'укова // тї каже" / п'іди / тоі / п'іди / каже" Мари'кан до
тої / каже" / шо п'іди до Музул'ука / до с'его / і каже" / шо йа й'їні ўже" не" х'очу
/ ўже" не" п'іду // ну / во'на каже" / йак йа п'іду / йак йа п'іду йак / в'ін ми"не
ўб'їе // а шо в'ін майе до вас? / шо в'ін майе? // от // каж'іт / шо йа й'їні не" х'очу //
то тоі Музул'ук с ш'ваіко'ю б'ігаў за ним дв'і нид'іл'і // да // хт'іў йо'му оч'і
пови'кол'увати // то д'ід'т Нага'бас' ту ш'ваіку в'ід не'го в'идер / о // а в'ін за тих дв'і
нид'іл'і / йа не" з'найу / можи" і маў грош'і / з' чим же в'ін ўт'ік / ўт'ік ў тоі / в
А'мерику // побуў в'ін там / йа не" з'найу с'к'іка в'ін там рок'іў побуў // при'буў з
А'мерики / а там було вис'іл'а ў Музул'ук'іў // а с'а ма'ма Н'ушчина ўже" була
д'іўчина // а в'ін / нас / при'шоў / поди'виўс'а // во'на мала в'инести ми"н'і во'ди //
во'на йо'му во'ди дала / а поди'виўс'а / о / се н'ічо'го / се йа буду ўже" с'ватати // і
при'шоў / і ту молочшу с'ватаў // ўже" не" було ко'ли ро'бити вис'іл'а / то'то' було

зи|мойу // то ўже" ў |сериду ро|били / бо ўже" буў п'іст // ў |сериду |було вис'іл'а / ў |сериду вис'іл'а з|робили / а ў п'ятнац'у |каже" до |нейі / шо / |Божи / На|тал'у / до |тата / воз'ми |барди / тії по|йдим ў л'іс // та п'ішла до |того / до тих Музул'ук'іў / а в'ін |тим |часом з'ібраўс'а тії ўт'ік в А|мерику // в'ід |нейі / то тоі Музул'ук пуйіхаў в А|мерику за ним // йа з|найу чи в'ін йо|го на|шоў / йа |ні" з|найу / |али по|тому ўже" там в'ін буў |дев'іт' |рок'іў // в А|мериц'і // а / |каже" / тут ўже" |добре" // тії прійіхаў ду|дому // здаў |грш'і ў банк // ў |Турц'ійі чи де в'ін там здаў / т'і |долари // прійіхаў ду|дому // і так ўже" тут жиў // ўже" пол'а маў // ўже" робиў |коло |пол'а // |кон'і маў // по|тому там буў х|лопчик с|таршій / а по|тому с'а |д'іўчинка ўро|дилас'а ўже" / |Нус'ка // і во|на ў|мерла // в'ін д|ругій раз жи|ниўс'а / ў |Вифадн'іўц'ах |баб"ку Ду|к'іўу ўз'аў // на|шож" // це / ўже" з' |цейу жиў // то ўже" ў колгосп'і / то во|ни робили // в'ін буў |коло |коніі / |коло сви|неі / д'ід буў // в'ін так ні" робиў н'і|де // то |коло |коніі буў фура|жиром // |коло сви|ніі буў // а по|тому ўже" буў старіі / на |пенс'ійі // ўже" н'і|чого ні" робиў / бо спарал'ізу|вало було йо|му |руку і |ногу // то в'ін с'і|мнац'іт |рок'іў сід'іў // н'і|чого ні" робиў / но сід'іў // і так аш^ж |через^с с'і|мнац'іт |рок'іў в'ін ў|мер ўже" // а то та |Нус'ка ли|шилас'а / та доч|ка в'ід |тойі |першойі |ж'інки // побуду|валас'а // |хату пок|лала / сараі пок|лала / |кухн'у пок|лала / л'ох |вико|пала // т'іко ли|шилас'а с|тарого Мари|кана кир'ниц'а // а то ўс'о ўже" |Нус'ка ўже" з Йі|ваном робили // ўже" |В'іт'ко буў // а по|тому та |Нус'ка робила |тоже" |коло тих сви|неі / доч|ка // ўже" п'ішла на |пенс'ійу // чулу|в'ік |тоже" по|магаў і|йіі / буў |коло тих сви|неі // чулу|в'ік |борши" ў|мер / а во|на ли|шилас'а / о / і д|войе д'і|теі |мала / |сина і доч|ку // доч|ка по|мерла / а во|на ли|шилася // і |зараз^с |баба |коло |з'ат'а сідит / жи|ве // з'ат' тут і во|на // д|войе д'і|теі |е // два х|лопчики // і так жи|ўт // |баба ўже" ни |годна // і і|йіі ўже" |вос'і|мдис'ат о|дин р'ік // сід'ат // ўже" ўс'о робили там // і так / і так ўже" жи|вут // в'іка до|жива|е |баба //

648. – А на |ве"сн'і / ўже" йак |тепло / зим'ла ўб'і|р'ілас'а // |сонци / тип|лен'ко // са|дили // з|робили го|род і са|дили // поса|дили ўже" ўс'о / кар|топл'у поса|дили / куку|рузи / бу|рак пос'і|яли // ну ўс'о / шо |було // оі / та|ке // ўже" йак

воно виросо / ўже" сапали л'ітом // л'ітом сапали // бурачки пере"б'ірали / картопл'у сапали о'дин раз / д'ругий раз / п'ідгор'тали // куку'рузи т'оже сапали // а / проішло / ўже" ос'ін // ўже" ўс'о з'бирали // з'бирали ўсампе"ред картопл'у // картопл'у ко'пали // по'тому бурак ко'пали / чистили // куку'рузу з'бирали // о / ло'мали // по'тому куку'рузин'а б'жали // б'жали і скла'дали ў сно'пи // ху'доба й'іла //

649. – О / а ў нас го'род ве"ликий ко'ло х'ати // ко'лис' та'ке було / шо до п'ідиса'т сотих б'іл'ше ни'ма п'рава три'мати // а ў нас було ге"к'тар го'роду // л'уди три'мали по кус'ку // по дес'іт' / по п'я'т'нацят' сотих / о // і три'мати / шос' й'іх п'я'теро тут ў нас / го'роди // і так л'уди ўже" були / шо за'гонили ху'добу па'сти / бо то ўже" го'род й'іи // і ўже" зай'жали ма'шинами // т'ото го'род й'іх / ўже" й'іх п'раво // та'ке було // а по'тому // а нам ли'шило'с'а п'ідиса'т сотих було го'роду // то ми т'ото три'мали л'уди / й'іх ба'гато // а по'тому ўже" й'ак ви'шло / шо ўже" мо'жна три'мати б'іл'ше / шо т'і ўс'і поли'шали го'род // поли'шали // ти' ўже" ў нас зноў ли'шиўс'а го'род ве"ликий // али т'ашко / ни'ма ко'му ро'бити ко'ло не'го // на стар'іс'т' не"ма ко'му // т'ашко ро'бити //

650. – Б'ідно // л'уди ни" мали шо ўд'агати / ни" мали шо ўзу'вати // а так / ла'тали к'ін'ц'і й'ак мо'гли // али було й'акос' ве'сило // шос' ў клуб'ах було // к'іно й'акес' було / й'акус' виставу с'тавили // то ни'д'іл'а при'ходила / то й'шли ў клуб // гар'мошка г'рала // а за'раз' ни'ма н'ічо'го // клуби поза'п'иран'і / ни"ма н'іде н'ічо'го // т'іко заў'клуби дурно г'рош'і би'рут // а шо ни" так // так // н'ічо'го ш* ў клуб'і ни"ма // клуб за'критий / в'ічно за'критий // мо'на ту'б'і се ка'зати //

651. – Була ў нас х'ата стара // ни" було ў ч'ім жи'ти // дава'ї будем ст'ройіти х'ату // а шо ст'ройіти // т'реба ўс'о купити // то су'шили й'абл'учка / груш'ки / де шо сли'воч'ки // й'іздили ў св'іти і прода'вали // куп'і'їка // куп'і'їку при'возили // і так будем буду'ватис'а // ви'копали ми но'чойу котла'ван / з д'ідом // котла'ван ви'копали // в'ін ко'паў / а й'а чистила // ўс'о ви'кидала з'емл'у // ну / кам'ін'а // за'годили // кам'ін'а нам при'везли // ш'іст' к'раз'іў кам'ін'а / ш'іст' // тої кам'ін' ми за'били ў фундаме"нт // і виму'рували п'ідму'рок // і воно сто'йало ц'ілий р'ік // тої п'ідму'рок / бо ни" було н'ічо'го // по'тому за'годили к'і'рп'іча // нам во'зили

к'ірп'іч // при'везли нам двацит' тис'ач к'ірп'іча // ми його розгру'жали / складали // дери'во куп'л'али / бо ніє було // купили дери'ва на верх // бал'ки / крок'ви // ўс'о платили // купили ш'іфе"р // то йак ми ўс'о покупили / тоди ўже" по'чали стр'ойтіс'а // по'чали муру'вати // при'шли мул'ар'і // ми йіх наїмили // муру'вати з к'ірп'іча хату // по'тому ўже" вимурували // наїмили маїстр'іў / шоб верх зроби'ти // зроби'ти верх / накр'или // і так та хата і стої'ала // ніє виправле"на / бо ніє було ўже" грошїі // ніє було за шо випраў'л'ати // о / мали по'тому ўже" виправили хату // пош'чика'турили // так ўже" / і так ми ўже" хату спорадили // ўже" надво'р'і пош'чика'турили / ў хат'і // ўже" жи'їем ў хат'і //

652. – Постави'ти воду / шоб заки'п'іла // тоди / були так'і ма'малїж"ники з' г'лини // тоди ўл'ати туди ў ма'малїж"ник тої у'кр'іп // кинути туди сол'і / і постави'ти трошка / шоб поки'п'іло // ўсипати муку кукуруз'ану / шоб во'на поки'п'іла // поко'лоти йїї / шоб во'на ўс'а заки'п'іла з окропом // і во'на буде ки'п'іти // по'тому ўл'ати // малиш'теўка / шо кажут / і буде доўго ки'п'іти // поко'лотити йїї / вико'лотити йїї добре" і постави'ти ше на во'гон' / шоб по'жари'лас'а // трошки шоб по'жари'лас'а і ма'малїга го'това //

653. – Йак було ви'с'іл'а // це ў мениє буў в'інок // вили ў суб'оту / ўвечир // ўбрали ме"не ў в'інок // йа хо'дила ше з в'інком на ви'с'іл'а про'сити ди'р'ектора ш'колу // і на сх'ід трет'а хата // і тако б'іл'ше н'ікого // і при'шли / ўже" в'ід'ти / йак ми про'сили і ўже" сонци з'іходило // ду^одому // то по'лежала трохи / по'спала / шо там ўже" спала // і ў ни'д'іл'у ўже" ўбралас'а ў в'інок і ўже" му'зика грала // л'уди по'с'ходи'лис'а ко'лис' з'є сила // ўже" а ў ни'д'іл'у / ўвечир при'їхаў ўже" моло'дїї в'ід'ти / до нас / туди // там доки при'мили'с'а / с'уда туди // і ў пони'д'ілок ше // і ўже" н'іч / шо л'ітом ма'лен'ка // то ўже" ў пони'д'ілок рано ше по'с'нідали і ми'не при'вез'ли с'уди ўже" п'ід по'лудне // то л'уди та'мо ўже" коло С'ун'ки на ро'бот'і були б'ігли до того / до до'роги ди'витис'а / йаку моло'ду ви'де // ко'лис' Гун'ка ми'н'і ка'зала / де та ваша кра'са пуд'ілас'а ўже"? // йа кажу / ни'ма ўже" кра'си / ўс'о // йа кажу / йа з'наю / де во'на пуд'ілас'а // шо ти дума'єш / мало ми'н'і було го'ра чи шо // пуд'ілас'а // а йа ўже" бач / а йа / бач /

ста|ра / ни |годна // |того |року |яа хо|дила / |яак |була на |сорок дн'їу там / по Мар'її
// та |Вал'ка / шо за |хатоїу / |брата / Васи|л'ового |брата |дочка // тиї |каже" // |ўже"
|яа |їду // а во|на |каже" / а вам ни°под'їбно / с|к'їко вам |рок'їу? // вам под'їбно
|менши |рок'їу // |яа |кажу / де там ми|н'ї |менчи // ми|н'ї |ўже" |б'їл'ши |рок'їу //
да|вали ми|н'ї |коливо |нести // |яа |кажу / спяс'їбо / но |яа ни |годна // тиї |ко|мус'
|дали // а ви шо на |цвинтар ни°п'їдите? // та |Вал'ка |каже" // |яа |кажу / |яа ни°п'їду
/ |яа пу|їїду / бо |яа |п'їшки |їти ни° |годна // то ми |їїхали // то т'ї |п'їшки так
|ў|круго|вуїу / а ми с'у|ди / тиї |борши |приїїхали // бо |яа |п'їшки ни° |їду / бо ни
|годна // а та тво|їа |матка / шо ти|бе до хри|сту три|мала / ни° в'їд'ходила в'їд |мени
/ тиї |каже / п'ї|дем до |моїї |мами // |яа |кажу / |яа |кажу / |яа ни° п'їду / |Над'у / бо |яа
ни |годна // це бли|зен'ко // |кажу / |Над'у // бо |яа ни |годна / о // ну |яа наїму
ма|шину / |яа |приїїду |л'їтом // |яа |кажу / |приїїджаї // |али |ўже" ста|ра во|на та|ка //
во|на |ўже" ста|ра зроби|лас'а // то|ди |була ше та|ка|во і по|гана // ста|ра / |али |я|ка
ни° |їе / во|на ту|б'ї |матка / |али са|ма во|на // д'ї|тиї во|на ни° |маїе // во|на на|верно і
ни° в'ї|дана // ми|н'ї |здаїєц'а / шо н'е / бо во|на ро|била на |мебл'ов'її |фабриц'ї //
чи де во|на ро|била // во|на ро|била с |Фан'койу / |Фан'койу / бо пи|талас'а / |яак там
Фай|їна? // |али |яа / жи|їе // а |Гал'ка / |ц'отки |Л'уби / то ро|била з |Над'койу
Дум|броў|скоїу // дес' во|ни |ў |Камїанц'ї // шос' пи|талас'а |була / |їїї ни|ма //
|зараз во|на дес' на Дон|бас'ї // |яа / |каже" / ро|била з Дум|броў|скоїу |Над'койу // ої
// а се / шо |ў |теби |була за |матку / шо три|мала ти|бе до хри|сту |матка / шо се тої /
шо ми|не с|ватаў / шо буў з|верх|срочно |їшоў в |арм'їїу // то |сеїї |Над'ї |тато і сеї
Кар|по / се |р'їдн'ї |брати |були // Кар|пом в'їн на|зиви|аўс'а // то м'її жи|н'їх Кар|по
буў // о|то |ў |него |почи|рк |гарнїї буў // та|киї |почи|рк // |яа ни° з|найу / |яа|киї там
|ўже" // |яа ни° з|найу / де в'їн так |їго на|ўчи|ўс'а // |али |ўже" ни|ма |їго / в'їн |ўмер
/ по|ўми|рали |ўже" |ўс'ї |моїї жи|н'ї|їхи // ни|ма |ўже" // ни|ма н'ї|кого // н'ї|кого ни|ма //
|ўс'ї // а |її|ден х|лопиц / С|в'єта / |яа ше |була |ў чи°т|верт'їм |клас'ї / а в'їн |яа ни°
з|найу |ў |яа|к'їм буў / то в'їн за |мноїу та|ко скр'їз° хо|диў / та|ко за |мноїу скр'їз°
хо|диў / |яа з|найу шо |яа |була |ў чи°т|верт'їм |клас'ї // |коло |церкви / то буў |клуб
жи|ж" // с |церкви // |ўже" ни° |було |церкви // |коло |церкви |музика |грала // в'їн

пришоў ми́не танц'ува́ти бра́ти / то́ йа схова́лас'а за ма́му // се то́ йа зна́йу // а
по́тому / ў́же" йак йа / в'і́н ше ў́чыўс'а / і́ йа ў́чилас'а / а по́тому в'і́н ў́же" кончыў
// ро́біў ў́ с'і́л'рад'і // чим в'і́н ро́біў йа ні́ с'кажу // ў́ с'і́л'рад'і // шос' ў́ клуб'і /
чи шо / в'і́н ні́кому ні́ дас'т' ми́не танц'ува́ти / ну шоб т'і́ко в'і́н // ў́чытлі́і
ў́же" намоў'л'али // ка́же / забра́ти йо́го // забра́ти йо́го / а по́тому / йак йа ў́же" /
йак йа бу́ла / то п'і́шоў в'арм'і́у // да / в'і́н ў́же" п'і́шоў в'арм'і́у буў // то се́ /
шо хо́дзі до ме́ни х'лопи́ц // то се́ / то та́кі ў́же" буў на́д'ожні́ х'лопи́ц // в'і́н
ў́же" праў́да буў / в'і́н буў п'я́т'нац'ато́го / а йа з два́цят' чы́тверто́го // в'і́н ў́же"
прышоў з арм'і́і // а́лі та́кі то / Св'е́та / буў // в'і́н ми́не ні́где ні́е лі́шыў //
ку́да ішоў / ў́ клуб / на йа́ке в'і́с'і́л'а / в'і́н ми́не ні́е лі́шыў // заішоў за м'но́йу /
ми́не ў́з'аў / о // і́ п'і́шоў / п'і́шоў в'арм'і́у і́ йо́го ў́былі // і́ бра́та ў́былі // то́
бра́т зо м'но́йу ў́чыўс'а в'разо́м // і́ ні́ма ні́кого // там т'і́ко лі́шылас'а ні́в'і́стка
са́мога ме́нчог'а / Фед'а // і́ то́го ў́же" ні́ма // там ко́ло ба́б'кі во́ні сід'і́лі / за
ха́тойу // там і́х ха́та бу́ла ни́ш'часна / по́бита / по́валина // о́та́ка ў́же" та́ ха́та /
ба́пчына // с'лу́хаі / ў́же" ро́к'іў на́верно два́цят' ні́ма // і́ ха́та ў́же" ні́ машчына //
йа́ка во́на бу́де // с' ха́ты ў́же" ў́с'о поза́быра́лі там // ту́ди до Ні́коли ў́с'о
поза́быра́лі // а ту́т / ту́т та́кі во́ // фа́сол'і́ тры́маў // по́лушчыў / тры́маў фа́сол'і́ //
і́ та́ке бу́ло // та́ке йе // а Ні́кола сам // то́же го́род тры́мае / то́ сам ро́біт ко́ло
не́го // ка́же" / йа ў́же" ні́ го́де"н // а́ Над'а ў́ Чы́ркасах / ў́ Л'у́ди // йак Ні́кола
ка́же" / йа і́йі́ пенс'і́у і́ ше сво́йу до́кла́даіу т'ро́хі і́ ка́жні́ м'і́с'ац' / йа і́йі́
в'і́с'і́лаіу го́рш'і́ // ка́же / Л'у́да ні́е ро́біт / бо ні́ мае́ йак // йак п'і́де ро́біт //
о / се́ йа / ка́же / і́йі́ пенс'і́у і́ ше сво́йу до́кла́даіе і́ і́йі́ в'і́дс'і́лаіе // та́ / ка́же
/ йа і́здыў ту́ди // а то́ буў ў́ну́ка ту́т / С'і́рожа // т'і́ та́ке // т'і́ та́к в'і́н жи́йе // а
ў́ ха́т'і́ тры́мае чы́стен'ко // ў́ ха́т'і́ чы́стен'ко // ў́ ку́хн'і́ су́б'і́ зара́ спі́т // бо йак
йа бу́ла ў́же" з'і́моіу / то́ в'і́н ў́ ха́т'і́ / а́лі ми́ ні́е бу́лі ў́ ха́т'і́ то́ди / йак на
по́хоро́н // а т'і́пер / йак на́ соро́к дн'і́ў / то́ ми́ клі́калі́ йо́го / то́ / то́ в'і́н ў́ ха́т'і́ //
ха́та чы́стен'ка сту́і́т // скр'і́з' позас'тел'у́вано / чы́стен'ко / га́рно // а в'і́н су́б'і́
ў́ ку́хн'і́ // ў́ ку́хн'і́ там йе́ пли́та // мо́жи"е і́ газ"е́ / йа ні́е с'кажу ту́б'і́ / а ми́ ні́е
ў́же" ба́чылі // по́стыл' / і́ в'і́н там спі́т // т'і́ та́к // ка́же / йа ў́же" ні́ го́ден // ў́же"

на пенс'її д'їдт // н'їчого нїє трїмаїє // от нїє з'наїу / чи кури трїмаїє //
н'їчого нїє трїмаїє // каже / а ў вас шо // їа кажу / шо ў нас їє // їє кажу / дв'ї
коров'ї / дв'ї свїно'матки / їїдн'ї порос'ата / кажу/ про'дали / а їїдн'ї ши їє // на
се нашо ск'їко // їа / кажу / їак нашо? // а де грош'ї ўз'ати? // а ў'чиц'а // о / їак
Їван м'її ў'чиц'а // їа кажу / а то ко'ли ўже^н було / ст'їко рок'їў // дв'ацит' пїят'
чи трїцит' // но а шош^ж // їа кажу / ти'пер без^є куп'їйки н'їгде н'їчого нїма // і
кажу / де грош'ї ўз'ати? / нїма // і мусиш трїматї //

654. – Так // ко'ли по'чалас'а в'їїна / о / л'уд'ом оголо'сили ў сил'ї / шо
по'чалас'а в'їїна // ко'паїте^н бл'їндаж'ї // л'уди ко'пали бл'їндаж'ї ў зи'емл'ї і
закрївали їїх зи'єленим лїст'ом / шо'б їїх було менше вїдно / о // л'їта'ки //
л'їта'ки ли'єт'їли/ і ў сїло кинули три б'омб'ї // да / три б'омб'ї на сїло кинули //
три б'омб'ї кинули // по'рани'єло од'ну ж'їнку // сме'р'тел'но по'ранило // ко'ли
н'їмц'ї наших г'нали / наш'ї в'їтст'упили // в'їдст'упили // скр'їз' по до'рогах
порозб'иван'ї / по'пали'єн'ї ма'шини / про'дovol'ство / ўс'ї ме'д'їкаменти / кон'ї
по'бит'ї //

655. – Шче до ве^нс'їл'а / мо'лода з друш'кою / їдут до ко'го там їє бар'в'їнок
// ў суботу с'ход'ац'а друж'м'ки / і тої бар'в'їнок р'їжут // р'їжут і ўпл'їтаїут
мо'лод'її ў в'їїнок / і заду / і заду три бар'в'їночки / тоже^н на букет / ч'їпл'аїут
заду // і почи'наїєц'а ве^нс'їл'а // бе^нре с'тарша друж'м'ка тої бар'в'їнок і пїт'аїє /
каже / пан'ї с'тароста ї мо'лода таї кв'їтка про'сит' благосло'венства / а ўс'ї л'уди
т'ї кажут / наї Бог благосло'вит / дру'гїї раз / наї Бог благосло'вит / трет'її раз / наї
Бог благосло'вит // то'ди с'тароста ўже пе'рїєдаїє в'їн'чал'н'її матц'ї тої
бар'в'їнок / во'на ўїє в'їїночок // во'на ўїє в'їїночок і за сто'лом сїд'ат д'їўки і
сп'їваїут / ве^нс'їл'них п'їсен'ї і ўїут в'їїнок // ўже їак з'віли / мо'лоду ўб'рали //
ўб'рали ў п'лат'а / в'їїнок / і то'д'ї / приїмили д'їўки / дали їїм їїсти / і ўс'о
кон'чилос'а / ўже мо'лода ўб'рана їде до / на сх'їд сон'ца до трет'її хати про'сити
т'ї хадз'аїї на ве^нс'їл'а і ве^нс'їл'а / а т'ос'т'ї то ўже с'ход'ац'а ўс'ї // почи'наїєц'а
ве^нс'їл'а / му'зика г'раїє / с'ход'ац'а / ўже з'їш'лис'а / ўс'ї с'їдаїут' ўс'ї за ст'їл //
с'їдаїут ўс'ї за ст'їл і ўгош'чайуц'а ўже // ўже п'їд вече'р / при'ходи / мо'лода

молоді со^лб'і робит ве^сіл'а / а молода со^лб'і / під вечир молоді ўже приходит до молодой / до молодой ўс'і гост'і молодого / і їдут разом за столом пїют / гу^лайут / танц'уйут // ўже вишла за стола / молоді заби^раєе молод^лду до себе^н додому // і там ўгостилис'а / та тешча / шчитати бе^нре ту молод^лду розби^раєє з в'інка // роз'іб^рала йїї / заку^тила ў хустку / о / і се / і то^лд'і тої в'інок пе^нри^нтанц'овуйут друж^нки // і то^лди ше^н пїют за столом пїют / та раз // молод^лда з молодим дарат / ну хто шо там дари / але^н дарит / це ўже к'інчилос'а тої стол / вишли за стола гост'і // ўже поросходилилис'а // то^лд'і молод'і ўже їдут в'іппочивати //

656. – Хо^лдили ми до школи / ў нас клас буў ве^нликий / триц'іт' два учн'і було / о // ну і наве^сн'і / сонце^н прог^ріло / так у в'ікнах сонце^н гр'іє / ўс'і загл'адають / на дв'ір хот'ат / а хлопц'і на пе^нрерв'і нало^лвили хрушч'іў / і ўже на ўроки і даваї нам пускати по но^лгах т'і хрушч'і / і о^лдин хлопец пустиў хрушча на но^лги / йа обе^нрнула^са і йому р^чкойу ў праве^н плече йак дала йему / но праўда в'ін н'ічого ме^нн'і не^н ка^лзаў / але^н по^лтому споминаў / каже^н / ше ме^нне то плече бо^ллит' / чуйу йего //

657. – Боршч варити / накришити бурака / фа^лсол'і / і варити / фа^лсол'і і бурак варити / ше кинути кусок м'йаса / йак йе / і варити його / варити / шоб ўже були фа^лсол'і мн'ах'к'і / бурак / кинути картоф^лу / о // трошка пова^риц'а / то^лди кинути ка^лпусту / шоб зварилас'а / о // покришити / цибу^лка / шоби пахла / кинути листочок / зажарити то^лмат с сме^нтанойу / то^лди вил'ати ў боршч / і сало пе^нре^нжарити с цибу^лойу і за^лправити / за^лправити боршч / то^лд'і йак боршч / йакшо за^лправим тим ўс'ім / бу^лде боршч харошиї //

658. – Ў нас буў ўрок / о^лдин раз^с буў ўрок ф'іскул'тури / ў^чите^л нас п'ігнаў чос' на цвинтар / то с^тарий цвинтар такий буў / де^нрева пови^рубуван'і / ішла ў та^ких штурпачки / ми б'ігали / б'ігали по тим цвинтар'і / ўже з^найу шо то було / не^н з^найу шо / йак / але^н вибили / йа б'ігала / але^н колис' ходили бос'і / не^н було ў шо ўзувати / про^лбила но^лгу / пйату / с'іла плачу / кроў іде / о // ў^чите^л при^шоў / подивіўс'а шо кроў іде / бах / і тої плаче^н / то йідне /

д'їучин'а / вііме пла'точок с кишен'і і ногу пе"ре"ўйа'заў / йа приішла ўже / йа не" старалас'а ф'іскул'тури / бо ўже не" могла / і так ішла дудому / то доўго на ту ногу йа не" могла ставати //

659. – Зараз буду туб'і расказувати // ну се / йак н'іби йа ўже п'ідросла / йа ўже п'ідросла / ўже д'іўка // тії ўже х'лопц'і за мноў заб'ігайт // заб'ігайт // от ўже приішоў до мени с'ватач // в'ін буў зверхс'рочно в арм'іі і приііхаў в отпуск і приішоў // ми догово'рилис'а / ўже ўс'о // приішоў вечір і сист'ра приішла / ма'ма приішла // ми робили догов'ір // а йа / о / і в'ін хот'іў / шоб йа дужи роспи'салас'а з ним / в'ін пу'їіде на'зад / а йа лишус'а / о // а д'ід ми'н'і каже / тато / шо ни роспи'суіс'а з ним / ни роспи'суіс'а / ни т'реба // ну і / приішли п'ід с'іл'раду // хо'ди роспи'суватис'а / йа ни п'іду // то п'ідем до х'ати / а ни п'іду // йа ни тако ни буду роспи'суватиса / о // і в'ін то'ди / і то'ди йак р'ано йа ўс'тала п'ісл'а то'го до'говору / йа кажу / йа не" п'іду за не'го / йа не" п'іду за не'го / ну тії / тії ўже // а та'ке бу'ло / то т'реба / йак в'ін прино'сиў с'воју гор'іўку / запла'тити // то шо ви'пили // д'ід то'ди ўзаў / тої в'і'даў йо'му грош'і / тої ўже // ўже жин'іха ни'ма // ўже в'ін пу'їіхаў // ўже йа п'ішла до ш'коли / то ў вос'мії клас // то в'ін ми'н'і вислаў та'кіі т'ук отк'риточок // так'і гар'ні отк'ритки // і ўс'о // а по'тому ўже в'ін приііхаў / то ўжи'ниўс'а то'же тут ў сил'і // али ўже в'ін на'верно ни іііхаў ту'ди // йа ўже тут бу'ла / йа ни з'найу // а по'тому ўже ми'не с'ватаў ко'лод'іііўскіі х'лопиц // то'же зас'ватаў / ми'не це ўже приішли / а ше ба'пка ни'бошка бу'ла / ма'ма і тато / йі'з'дового наї'мили і приііхали і іііхали ту'ди / ў Ко'лод'іііўку // се в'ін сам ко'лод'іўскіі // на огл'адини // ди'витис'а / шо в'ін там / йак в'ін там жи'є // али там іііли шо там пи'ли / ни з'найу / шо там бу'ло дал'ше / али ба'пка в'і'т:и ўже йак приііхала / в'і'т:и / во'ни с то'го // ни іди / бо там ни'ма ку'ди // там ше сист'ра іе / мо'лочша в'ід не'го // іе с'тарша сист'ра в'ід не'го / гор'бата // і с'тарша сист'ра в'ід не'го / гор'бата // во'на ж н'ікуди не" п'іде з до'му // туб'і не" т'реба ту'ди іти // і так ўже ўс'о // ўже ўс'о / йа до не'го не" ішла // с'ватаіе ми'не ко'лод'іўскіі / тої з Де"ре"ўйан / кру'шан'іўскіі / то'же х'лопиц // с'ватаіе ми'не // то'же ви'пили // це ўже зас'ватали ми'не / ўс'о // али чуйут тато

межи л'уди / шо тато йому каже / шо / добре / добре / добре / нахаї сватайе / а
в'ін / тії старії дас'т' дере"ва на хату / бо в'ін буў коло д'іда // і стара хата //
дере"ва на хату // а д'ід тоди суб'і каже / ага / то ти хочиш дерива / ни хочиш
д'іўки / не" п'идиш // не" п'иде"ш / і йа ни п'ішла за него // а потому там ше буў /
тоже в'ін ўчитил'уваў сам // пришоў до мени ўвечир на вичорниц'і // по'сид'іў /
по'сид'іў / тії каже / шо / слухаї / ти знайеш шо? / та йак би ми йакос' так / шо би
ми знайеш шо? / йак би ми пожинилис'? // йа кажу шо пудумаїу / чи каї // йа
подумала // і ше пришоў / йа кажу н'е / ни п'іду // в'ін ўже ни приходиў до мене
/ о / о / а там чулов'іков'і тато / шо йа розказувала коліс' / шо бомба роз'ірвала /
ж'інку поранило / во'на ўмерла // ў него двац'іт' с'омого року син / а йа з
двац'іт' читвертого // і в'ін тоже каже татови / шо йак би йа засватаў й'іі? / а йа
кажу до тата / йак хочиш / то їди сам за него / мн'і його ни треба // ну мн'і нашо
д'іда? // і ўже ўс'о // потому йа була ў Камйан'ц'і // пришла з Кайман'ца /
застаїу ўже с'его с'вого жин'іха / с'его Сомка // о / Сомка // з д'ідом во'ни
пришли ўбидва / і ше пришоў ко'лод'іўскі д'ід // пришли / подивилис'а на
мени / н'ічого // потому ўже с'іли / поїїли трохи // ўс'о / і каже / се м'її син / о //
а йак / се м'її син / а йа хочу / йа хочу бачити куди в'ін / в'ін майе їти // ну тії
ўс'о // тії ўже ми / ўже випили гор'іўки // ўже п'ішоў в'ін / старос'ти / ўс'о // а
потому Сомко пришоў в'ін сам // пришоў сам / по'сид'іў / по'сид'іў / по'сид'іў
трохи // тії ўже їде // п'ішоў / п'ішоў / п'ішоў // ўбирайец'а на'зад // ўбирайец'а
на'зад / с'ідаїе тако на лаўку // шо коліс' / лаўки були / шо було // тії каже / а
йа с'цейї хати н'ікуди ни п'іду // ўже до'гово'рилис'а // потом приїїхали ўже / то
дочка д'ідова і до'гово'рилас'а коли то вис'іла // ў мени було ўже в'іс'іла
диўйат'нац'атого липн'а // було вис'іла // так // і се йа с'т'іко з ним про'жила //
диўйат'нац'атого липн'а / було вис'іла / с'омого черўн'а родіўс'а син / а сорок
трет'ого року / а сорок читвертого / ў серпн'у / його ўбило тії ни'ма // ўже по
ўс'ому / тії йа ўже на'жила'а // отак //

660. – Рано дома треба спраўл'атис' с'коро / шо би їти на роботу // ну / йак
на бураки / то в'іс'ім годин // йакшо да'леко / то на в'іс'ім годин треба бути /

шоб на ма'шину 'с'істи // поїхати на т'і бураки // там сапати до 'часу дн'а // к 'часу дн'а прийі'жайе ма'шина / зноў і йіде дудому // йідем на у'б'ід // прийіхали на у'б'ід // там ко'рову здо'їли йак / і зноў на ма'шину на три ча'са зноў / шоби 'бути / на ма'шину 'с'істи // а ўвечир'і / то ўже п'ішки дудому ішли // це наса'палис'а 'добре / тиї ўже дудому п'ішки ішли // да'вали нор'ми // бу'ли нор'ми // і бу'рак буў / і картопл'і бу'ли / і куку'рузи бу'ли / 'норма / і 'сон'ашник буў // ўс'о бу'ло // а ў жни'ва / то / ўйа'зали // то ко'лис' 'к'ін'ми ўс'о робили // ўйа'зали // іти ра'нен'ко / шоби не" сухим // ўйа'зати / а шоби во'но бу'ло во'х'ке // ўйа'зали // а йак ўже позво'зили на т'ік / ма'шина мо'лотила // до ма'шини ішли // до в'ішалок // ру'ками кру'тили в'іялки і зер'но в'ід в'іялок но'сили ў 'зас'ік // т'ашко бу'ло // а куп'і'чки полу'чали мал'і // 'али / йак ни 'було / йак 'було / йак ни 'було / 'али лу'че бу'ло йак 'зараз // бо 'зараз / хот' то'ди бу'ли куп'і'чки маў / а 'зараз куп'і'чки ни'ма в'ітки ў'з'ати // жи'ви йак 'хочиш // йак'би ше ни та 'пен'с'ія / тиї про'падаї ў 'сил'і // ўже шо 'майеш / шо 'майеш там картопл'у / фа'сол' / бу'рак // і шо 'б'і'лше 'майеш // ўги'рок // 'б'і'лше ни'ма н'і'чого // хліб куп'л'айеш // сви'н'у ни'ма чим го'дувати / бо ни'ма хл'і'ба // ўс'о купи // і так / і так ми 'зараз дожи'вайем в'і'ка // а мо'лодим 'гори 'жити / бо ни'ма в'ітки куп'і'чки ў'з'ати // а йім т'реба ўс'о'го // і ў'зутис'а / і ўдаг'нутис'а / шос' 'йісти // а ро'боти ни'ма // гро'шиї ни'ма // йак'би ши ни та / ў лу'деї / ни по ко'ров'і / чи по дв'і / тиї ўже бу'ло б по ўс'о'му // ни'ма в'ітки куп'і'чки ў'з'ати //

с. Довжок Кам'янець-Подільського району

Село розташоване за 3 км від райцентру і за 5 км від залізничної станції Кам'янець-Подільський. Провідні галузі господарства – землеробство і тваринництво. Довжок заснований на початку XVI століття. В районі Довжка виявлено залишки поселення черняхівської культури (II – VI ст. н. е.), також знайдено римські, візантійські та венеціанські монети [4, с. 359].

Інформант: Ковальова Валентина Іванівна, 1946 р. н., освіта – 8 кл.

661. – Мама ме^ні розказувала і йа помн'у / мам'і було мойї т'рицит' рок'іу йак почалас'а в'їна / дуже^н н'їмц'ї наступали / стр'їл'али / мама розказувала / хати го^р'їли / вопшим ужас один буў / л'уди ўс'і плакали / кричали / бо це було дуже страшно / ну то^д'ї / з'начит' проїшло дес' до ве^сні / началас'а в'їна л'їтом / зиму пе^р'езимували / а ве^сноу начали забирати ў Ге^р'ман'їу л'удеї / і маму мойу тоже назначили ў Ге^р'ман'їу / мама т'рохи ховалас'а / ну але^н ўсе^р'їуно там були так'і пр'едат'ел'і / побачили йїї і сказали / шоб во^на приїшла ў с'їл'їраду / бо буде 'хуже^н / мама п'їшла / йїї сказали / шо во^на поїїде^н ў Ге^р'ман'їу на роботу / мама приїшла / начала дуже^н плакати і бабушка мойа / мамина мама плакала і се^с'тра йїї т'от'а Ан'а плакала / то^го шо це було страшно і н'їкуди мама н'їколи не^н йїїхала так далеко / а це поїїде^н аш ў Ге^р'ман'їу / на чужу сторону / до чужих л'удеї / но н'їчого не^н було робити / ну / мусила з'їбратис'а і йїїхати // ну / йїїхали во^ни доўго / везли йїх ў так'ім то^варн'їм вагон'ї / де ко^роў возили і конеї / там на полу ўс'і ле^ж'али / на во^г'залах йїх випускали по сво'їх д'їлах / во^ди к'їпйат'ку принести / йїїхали во^ни три дн'ї / по мойїму мама казала // приїїхали во^ни ў Ге^р'ман'їу / виврузили йїх на с'тан'ц'її / пошук'ували йїх ў колони / і начали / з'начит' / кожнї хаз'айїн / ко^ж'е^н приходиў і со^б'ї йак раб'їу л'удеї / ўс'і стоївали і приходиў хаз'айїн і називаў фам'їл'її і л'удеї забирали т'ї л'уди / н'їмц'ї / до себе^н на роботу / ну і начали / маму покликали / сказали йїї кавал'ера / а во^на сто^й'їт' ў колон'ї / н'їчого не^н озивайец'а / зноў приїшли / кавал'ера / мама сто^й'їт' / зноў н'їчого не^н каже^н / цеш не^н мойа фам'їл'їя / то^ди каже^н п'їшли / там доўго шос' були / були / приход'ат' / йак к'рикне^н Ковал'ова / мама аш п'їтс'очила / так йїї страшно с'тало / виїшла б'їдна / ўс'а 'ж:алас' / ну і ўз'ала йїї н'їмкен'а на роботу до себе^н // ўз'ала йїї / привела йїї до себе^н / дала йїї комнатку там / де були ко^рови / ў с'таїн'ї ко^роў були і кон'ї / і там та^ка була мал'ус'їн'ка ко^нурка і во^на йїї там дала / шоб во^на 'жила // холодно там / не^н опал'увалос'а зімойу / дала йїї пе^р'їну / кан'ешно і по^д'ушку / ну там дуже^н

було мам'і холодно / от вона гр'іла руки со'б'і / і бутилку з гар'ачою водою
клала со'б'і / дуже т'ашко робила / полопалис' йїі руки / ко'рови до'їла / на
поле" йїі ка'зали їти / йакшо треба було сапати / копати картошку // ўс'о ўс'о
вона робила там ў нейі / робила вона там ў нейі доўго / два роки робила вона ў
нейі / ў нейі 'серце" х'воре" було / вона ше там п'ідбавила со'б'і тойі бол'ачки і
стало йїі погано / захво'р'іла вона / рано одного ранку йїі тре ўставати / а вона
не" годна ўстати / ну ко'рови не" до'єн'і / ну та хаз'аїка пришла / крикнула на
н'уйу / а мама каже" / йа не" годна / йа не" годна ўстати / ме"не дуже" болит'
'серце" / йа не" годна / ну вона ше кричала на н'уйу / кричала / а по'том пришоў
хаз'айнк'ін чолов'ік і сказаў / шош ти кричиш? / може" л'удину треба ў
л'ікарн'у /// ну і ўз'али йїі / в'ітправили ў л'ікарн'у і там маму л'ічили /
н'імец'к'і ўрач'і л'ічили йїі там ў л'ікарн'і // вона пролежала до
виздо'роўле"н'а / але" ка'зали ўрач'і йїі шо значит' / не" можна йїі їти на
роботу / де вона була / то'го шо вона помре / йїі не" можна т'ашко робити і ў
нейі с 'серце"м погано і вона помре / 'їес'л'і буде ў тойі хаз'аїки продолжати
роботу // ну ўс'о / йїі ўз'аў хаз'айн цеі пов'іў на б'іржу праці / там ў
Ге'рман'їі і лишіў йїі там / казаў шо каже" тим / шо там си'д'іли / пи'сали / шо
йа вас прошу / скаж'іт / шоб ц'у д'іўчину ўз'али дес' на легшу роботу / бо вона
помре / вона не" може робити // ну таі ўс'о / таі п'ішоў / а мама була там ў т'ім /
на б'ірж'і ночувала дв'і ноч'і / не" було дл'а нейі такої роботи / ўс'о ка'зали /
на фабрику / ну / а іначойі роботи не"ма / на фабрику тре їти / ну ше поче"каїем
т'рошки / ше може" йе хтос' приїде / а пришла друга йакас' с'м'еншч'іца йїх і
ўспомнила / шо йїі просила одна л'удина / шоби н'ан'ку во'ни дл'а д'ітеі во'ни
дали йїі // вона бол'на н'ічим страшним / до д'ітеі йїі можна послати / ў нейі
'серце" / позво'нили во'ни т'їі хаз'аїк'і / шо просила і вона с'разу приїхала /
приїхала / подивилас' на маму / вона йїі сподобалас'а / і вона каже" / по'їхали
до мене" // ну там мама ў нейі дуже" жила добре / вона йїі не" во'б'їжала і
д'іти йїі л'убили / вона з ними за с'т'іл с'їдала їісти / і об'їдати / і ве"чер'ати /
вона не" хт'їла їти / але" хаз'аїка йїі ска'зала / Тан'а / їди с'їдаі з нами / мама ўже

на тої час трохи з'нала йїхну мову і з д'їт'ми говорила по н'їмецки // там мален'ка д'їучинка була сама мен'ша і вона йїї там бавила / возила йїї / катала йїї / купала / ну ўс'о / шо треба було робити / і вона дл'а нейї була добра л'удина / не об'їжала йїї / ну ўже п'їшоў сорок п'їятиї р'їк і ўже начали наступати в'їс'ка наш'ї / то хаз'айїн попросиў маму виїти / бо воїни ўс'ї поховалис' ў погрє"бах / а маму просиў виїти на дв'їр / і шоб воїна послухала чийейу мовоу го"вор'ат солдати / мама виїшла і каже" / шо почула / шо наш'ї руск'ї кричат / по машинам / і приїшла і сказала / руск'ї приїшли // воїни дуже огорчилис'а / бо воїни че"кали аме"рикан'ц'їў / шо приїшли руск'ї / і там воїни приїшли до них до хати / а воїни поховали ўс'о / ўс'о с'воїї пр'анадл'єжнос'т'ї / і воїни були багат'ї л'уди / бо хаз'айїн робіў на'чал'н'їком с'тан'ц'їїї / ўс'о поховали / а наш'ї оф'їцери приїшли / то воїни наволочкою засте"лили йїм с'т'їл і пок'лали йїм не" ўс'ї прибори дл'а йїди / а оф'їцери наш'ї подивилис'а і кажут до мами / шо так хаз'айєва т'воїї тоже с'їдайт' йїсти / мама каже / йа сказала хаз'айїну / в'їн дуже наст'рашиўс'а / аш йо"му руки затрусилис'а і ска"заў / скажи с'воїїм па"нам / шоб воїни поче"кали / йа зарас ўс'о принє"су // то в'їн бистре"н'ко ўс'о понаходиў / ўс'о поприно"сиў і зас'єрв'єруваў с'т'їл / так йак положе"но / і наш'ї оф'їцери с'їли і в'їн йїх дуже гарно там попригош'чаў ви"ном / бо ў н'ого дуже було там ўс'акє" / і воїни / з'начит' кажут' / вот так / це по іначому / по"тому шо / ми так не" привикли с'їдати за наволочку йїсти / ну і мама туд'ї / з'начит' / ўже йїї було йїхати до"дому / бо ж ўже ўс'ї цїїї раб'оч'ї розйїжалис' // мама приїшла на во"зал / і там воїна йїїхала / поїзд там че"кала доўго / по"ка воїна с'їла на поїзд / йїїхала чере"з В'єну / там було дуже" розбомбле"н'ї гор'ода / дуже ўс'о було розбито / мама каже / йакиї ужас буў / не" одного м'їсц'а не" було / т'їки то шо проложили кол'їу / шоби поїзда пройїжали / а так ўс'о було розбито // ну і приїїхала мама до"дому / це ўже було сорок п'їятиї р'їк / дес' мама приїїхала з'їмоу / не" з'їмоу / не" з'їмоу / ос'їн'у мама приїїхала до"дому / доўго воїна ше там була / по"ка це ўс'о наладилос' / ну і приїїхала до"дому і ўс'о / і ўже на'чалос' м'їрне жит'а //

с. Завалля Кам'янець-Подільського району

Провідні галузі господарства – рільництво й тваринництво. На території села знайдено зняряддя праці доби пізнього палеоліту та трипільської культури [4, с. 362].

Інформант: Гайда Ольга Василівна, 1941 р. н., освіта – 8 кл.

662. – Ї нас у дитинств'і було ш'іст' / ми пасли худобу / ходили помагати мам'і ў пол'і / мама мала бур'аки / ми помагали їй чистити / ўс'о робили // ми були мал'і / мама була на бур'аках / ми ўс'о робили // ну а дал'і підростали / ходили ў школу / ўчилис'а одно за одним / бо були два роки кожне одно в'ід одного старше / а п'ісл'а підросли / ходили ўчитис'а хто де м'іг // роз'їшлис'а по роботах // мама с татом стали старш'і / ми їм помагали // п'ісл'а одружилис'а хто / і дал'і помагали / і так проживали // ходили на бур'ак / чистили бур'ак / микали / скидали на купки / а по тому викидали на машину вилгружували / приходила ланкова до нас / їїхали на завод / розгружали // а п'ісл'а підросли / помагали мам'і ў город'і // мама садила просо / промикували його / просапували його / шоби воно було чисте / а п'ісл'а його вижинали / просушували і робили з н'ого щ'ітки / йакими б'їлили // куп'али л'уди / було г'ілше їїх // а так же само с'їйали конопл'у // конопл'у с'їйали / так само продирали їїї / просапували гарно // п'ісл'а микали їїї / носили на р'ічку / мочили / воно перемило так / приносили додому / о // висувували його / т'їпали / складали його чісали / робили пр'ажу таку і п'ісл'а того на कुдел'у / на веретено і мама ўс'о то то пр'ала // робили мишки / робили ве"рети // отакой прац'ойу ми заїмалис'а // а п'ісл'а мама с татом на робот'і були / тримали худобу / свин'і / пасли л'оху с пороc'атами на вигон'і / приган'али додому // вони росли гарно / мама продавала / були грош'і / куп'али нам ўс'о // а худобу пасли старш'і д'іти / гоїнили ў поле / пасли худобу / пригоїнили додому // чи с'їв'ата чи не" с'їв'ата худобу пасли // того що це таке / що треба / шоби воно їїло / жило // воно стоїати не" могло ў хл'ів'і // а дал'і підросла / стала

старшойу / кончила школу / познакомилис'а с хлопце"м і зачали дружити // в'ін
п'ішоў в 'арм'іюу / при'ішоў з 'арм'ііі / походи́ли і одружи́лис' // майу д'во́йе
д'іте́і / два си́ни наро́дила / вихова́ли йіх / ви́учили / і о́дин к'інчи́ў інст'іту́т і
д'руги́й к'інчи́ў інст'іту́т / же́"нилис'а / жи́вут с'і́м'ямаи // ми ў́же ста́р'і /
жи́йем са́м'і / во́ни то́же окре́мо і ў́с'о ў́ жи́т'і до́бре //

Інформант: Гура Леоніда Олексіївна, 1931 р. н., освіта – 7 кл.

663. – Ў' сорок с'ом'ім роц'і йа ў́же ро́била ў́ ланц'і / ў́ комсо́мол'с'к'і́й
ланц'і // нас бу́ло чо́тирна́цят' чо́лов'ік / ми ро́били // л'уди́ д'уже голо́ду́вали /
ми з' мамо́ў голо́ду́вали / ма́ма голо́ду́вала / ли́жала / б'і́да бу́ла д'уже ве́"лика //
по́тому ў́же на́чалис'а жни́ва / ў́же ле́кше ста́ло // ў́ мене по́ сус'і́цтва' і д'во́йе
д'іте́і голо́ду́вали // бу́ло два хло́пчыкі / ма́ма бу́ла йіх ў́ бо́л'н'і́ц'і сла́ба на т'і́ф
/ а во́ни ў́бидва́ голо́ду́вали // н'і́кого не́" бу́ло / ба́ба бу́ла д'уже ста́рен'ка і д'і́д
бу́ў ста́рен'кі́й / а шо́ мо́жут' да́ти йі́м 'і́сти? / ви́лази́ли / бо ў́же б'і́дн'і не́"
бачи́ли / на 'очи́ не́" бачи́ли // та́ко ви́лази́ли за ф'і́ртку на 'улиц'у́ і на́стаўле́
р'учку́ і ў́с'о ка́же / да́йте шо́ ни́буг' // йа́ і́ зара́ плачу́ за т'і́ми д'і́т'мі і та́к во́ни
ў́бидва́ і поў́ми́рало // ко́ли ста́ло ле́кше / жни́ва на́чалис'а ў́же і то́жи л'уди́
ме́рлі // а по́тому ў́же ле́кше ста́ло / ў́же л'уди́ по́чали на́б'іра́ти с'і́ли / а л'у́де́і
ба́гато поў́ми́рало // ў́же по́лучи́ли та́м по́т'рошечкі́ пше́"ниц'і́ / та́м да́вали / а то́
де хто шо́ м'і́г / а на́ша ланка́ / то́д'і́ ш' ланкі́ бу́ли комсо́мол'с'к'і́ / доў́го ше́
бу́ла // ми ро́били ў́ ланц'і́ / а ў́же не́" ли́шило́с'а з' комсо́мол'с'кой́ ланкі́ йа́
о́д'на / н'е́ / Л'у́ба Йазло́в'уцка́ / ми 'разом з' не́йу ро́били / а нас бу́ло шос'
в'і́с'і́мна́цят' чо́лов'ік / ў́с'і́ поў́ми́рало / ў́же не́"ма // Л'у́ба з' д'ва́цят' с'о́мого чи́
шосто́го ро́ку і йа́ // а ко́ліс' де зби́ралис'а / не́" зби́ралис'а / голо́д / ше́ не́" бу́ло
'голо́ду // Со́в'ецкі́ Со́йу́з не́" розр'і́шаў ро́бити н'і́ Р'і́здва́ / н'і́ Паскі́ // то́ж
н'і́куди́ не́" хо́дили / та́й та́к кра́д'ко́ма ў́с'о // го́тови́ли ў́с'о / та́к йа́к 'зара
го́тови́ц'а / та́к і то́д'і́ / го́лупц'і́ / хто ма́ў / ка́пу́ста / то́д'і́ гречкі́ не́" та́к
про́дава́ли йа́к 'зара́ / б'і́жи на ба́зар та́й ку́пи с'к'і́кі 'хо́че"ш // і́ са́хару́ не́" бу́ло / і́
гречкі́ не́" бу́ло // то́д'і́ н'і́чо́го не́" бу́ло // та́ке шо́ тра́ / йа́ при́йі́хала с

проіз'воцтва до 'мами / а 'мама п'ш'ла на роботу / а купила 'сахару / бо 'має пе"кти ме"н'і шос' / 'як 'яа буду 'їхати на'зад // і 'забула / шо во'на купила / а 'яа 'дуже л'убила со'лотке / а 'уже там са'мо по 'соб'і гр'ош'і 'мала та'ї купл'ала кон'ф'ети там // це 'її'ї до'пуст'ім / а 'мама с 'пол'а 'їде та'ї ка'же / ну 'є'о ж'і'н'ки / шо 'яа 'ма'ю 'її'ї спе"кти? / гр'ош'ей не"ма / шо ш ти 'буде"ш // а во'на на'верно 'сахар 'з'їла // при'ходе / а то'ї 'сахар сто'ї'їт // то ти шо / 'сахару не" 'їїш? / 'кажу н'е / 'мамо / 'яа 'уже 'сахару не" 'їїм / 'уже на'ї'їлас'а / та'ї та'ке // а 'зара бач 'сахар 'яак? / хто шо хт'ї'ю / та'ї куп'ї'ю // ска'жи 'мой'ї'ї Сн'ї'жан'ї / во'на 'може 'випити ст'їл'ки 'сахару / бо то гл'у'коза / во'на п'їе / а так хто 'хоче 'сахару? //

664. – 'Яак т'ї'ки почи'налас'а ве"сна / гос'подар хо'ди'ю кру'гом хати / роб'ї'ю по'р'етки / зам'ї'та'ю / приби'ра'ю / де 'ї 'я'яких до'линках / 'яа'рочках за'ли'ша'є'ї сн'ї'х // то в'їн рос'у'ва'ю по 'р'ї'їн'ї пл'а'цу / шо'б рос'то'п'ї'є'са // по'том бра'ли 'в'ї'н'и'ки / зам'ї'тали подв'ї'р'є / зам'ї'тали кру'гом хати // по'тому бра'ли гра'бл'ї / 'їшли 'ї сад / ви'гро'маджува'ли то'р'їшн'у тра'ву / о // 'є'о то'то 'фа'їно с'па'л'ували / о // та'ї роб'їли та'к'ї по'р'етки кру'гом хати / то'д'ї го'ту'валис'а до Ве"ли'кодн'ї'х с'в'єт //

665. – 'Яа 'пора'ї'ю по гос'подарству // 'рано 'їста'ї'ю / 'ї'милас'є / при'чи'салас'а 'яак Бог при'ка'за'ю / а то'ди 'уже 'їду до худоби // пов'ї'тсу'ва'ї'ю де там т'реба / чи'ст'єн'ко по'зам'ї'та'ї'ю 'фа'їно / то'д'ї дам худоб'ї 'її'сти / шо'би во'на 'мала шо 'її'сти // то'ди 'їду до 'кухн'ї // би'ру в'ї'дро / на'ли'ва'ї'ю во'ди 'ї 'ней'ї а'би по'мити ко'рову / ко'рову до'бре т'реба по'мити / шо'би мо'ло'ко бу'ло сма'ч'не // то'ди 'фа'їно 'в'итру / 'її'ї'ї 'вим'ї'ї'ю / шо'би 'в'ї'мн'а 'бу'ло чи'сте / 'фа'ї'не // по'ди'їл'ус'а по'п'їд жи'в'їт / 'фа'їно по'обм'ї'та'ї'ю / шо'би не" по'сипало 'яакес' см'їт'є до д'ї'ї'н'и'ц'ї / о // та'ї то'д'ї 'уже с'ї'да'ї'ю до'ї'ти / до'ї'ти т'реба 'дуже с'ко'ро ко'рову / бо во'на л'убе не" пу'стити мо'ло'ка / 'яак 'дуже по'малу бдеш до'ї'ти // т'реба раз два до'ї'ти // 'зара цир цир цир подо'ї'їла / то'ди 'їдеш до 'хати / ц'їдиш то'то мо'ло'ко 'че'рез ц'ї'дил'ко // то та'ка не"ве"ли'чка шма'тин'ка по'лот'на скла'де'на 'ї'че'тве"ро / шо'би там н'ї'я'яка'ї 'мусор 'яак де шо по'пало / шо'би не" протик'ло 'ї мо'ло'ко // 'має 'бути 'є'о чи'ст'єн'ко / 'фа'їно / і то'ди бу'де мо'ло'ко бу'де сма'ч'не // то'ди то'те мо'ло'ко бе"ру / не"су 'ї тим'ни'ц'у / шо'би бу'ло хо'лодне / шо'би п'їд'ї'їшла сме"тана / о // та'ї 'уже

йак п'ід'їде сме^нтана / таї тоди сме^нтану зби^райес'а / ли^шайес'а квас^{не}молоко
// ну а по^тому то молоко зли^вайемо ў каструл'у ве^нлику / о // таї воно т^рохи
сто^нїт / а тоди на плит'у / п'іт^пал'уєм вогон' на плит'і таї вигр'івайемо сир //
таї воно таке ^добре / смач^{не} / бо воно йе чистен'ке / таї так //

666. – То^ди йак ми зби^ралис'а на Паску / то^то було таке ве^нлике с^в'ето //
на Паску ^мама ста^ралас'а / шо^би ўс'і д'іти були ўбран'і ў но^вому // ўс'о шила
нам зо с^татного / готувала ўс'о // ўби^рала так йак ^маїе ^бути / йак Бог прика^заў /
бо то ўс'і ішли до ^церкви // на Паску не^н було та^койі л'удини / йа^ка би ходила
сво^їїми но^гами і не^н ішла св'атити ^паску // ну то ўже була та^ка да^лека
п'ідго^тоўка / ко^ли ўже ішли на Паску / зби^ралис'а / ^Боже // та то ^пере^д тим ў
ве^нликодну п'ятниц'у / то ^треба було ўже ўс'о / шо^би ^маїже було го^тове //
йаїц'і / ва^рили йаїц'і ў та^кому в'ідвар'і з^с цибу^лин'і // на^ки^дали туди цибу^лин'а
/ шолухи цибу^лин'а / і ко^ли воно за^кип'іли / то^ди ки^дали туди йаїц'і і во^ни
були та^кого чир^воно ко^ричнивого ^кол'ору / о // то були та^к'і галунки ми ка^зали
// ну паски пик^ли / на ^пас'ц'і обо^ўйас^ково ^тре було с ^пр'існого т'іста ^виробити
сло^ва Хри^стос вос^крес // або йакшо ^менша ^пасочка / там не^н ўла^зилос'а
Хри^стос вос^крес / то ^мама ўсе ви^р'ізала ^просто ^букву х / о // так / а по^тому ўже
то^то ўс'о ў суботу ўвече^р / то ми ўже ўс'о скла^дали ў ^кошик / ^пере^д тим ^треба
було його ^фаїно ^вимити / ^висушити / шо^би в'ін бу^ў чистен'киї / ^гарниї / о // і
то^ди ўже то ўс'о ми скла^дали ў ^кошик / на сп'ід ^мама ўсе скла^дала ку^сок
просто^го хл'іба зви^чайного / бо ка^зала / шо то ўсе ^треба йак при^їдеш з^с ^паски /
^треба ўс'аку худо^бину в об'іс'ц'у по^вина була по^пробувати с^в'а^ченого // ку^сок
хл'іба ўсе ^мама ста^вила на до^лину / на сп'ід / а з^верху то^то клала ^паску / йаїц'і /
то^д'і галунки // йаїц'і ти^реблин'і та^к'і / шо^б вода по^падала на йаїце // хр'ін
ста^вили / с'іл' / ста^вили ^масло / сир / о // з^с ^сира ро^били та^ку ве^нлику / ў нас
нази^вали йїї плесканка // то^то брали сир / то^ди ки^дали ў ^н'ого із'ум / ки^дали ў
^н'ого ^цукор / а по^тому заўйазували т'існен'ко ў ^трапochку б'ілен'ку / з^верху
прикла^дали кам'інцем / шо^би ^добре в'іт'икла ^сирватка / і воно по^тому
ро^билос'а та^ка ^фаїна кру^лен'ка пал'е^ничка // алеш воно було смач^нне смач^нне

/ йак ми були мал'і // йак то ми с'і р'вали / х'т'іли попробувати / воно таке було добре // мама казали / що паску с'в'атити / то треба шоби ўс'о було з' с'вого хаз'аїства / бо йак с' с'вого хаз'аїства то'то ўс'о пос'в'атиш / то буде то ўс'о вести і на другі р'ік // то на великодні св'єта майже ўсе р'ізали свин'у / начин'али коўбасу своју / шинку своју / п'ізн'іше коп'тили ў коп'т'ілках // а ше колис' дамно були так'і широк'і коми'ни ў хат'і / а ў тому коми'ні стоїали так'і пруті дзил'ізн'і / і на так'і гаки ч'іпл'али куски мн'аса і воно там коп'тилос'а // ў плит'і варили йісти / дим ішоў ў коми'н і коп'тиў то'то мн'асо // йаке то воно добре було / о // і ўже по'тому шо ше ми кл'али ў кошик // паску мама ўсе несла окремо / во'на ў кошик йі'ї не' кл'ала / мама паску несла ў окрем'ї хустин'і / заўйязувала і ставила се коло кошика ў церкв'і і так св'атилос'а // а ў кошику було то'то ўс'о / шо треба було йісти / ўс'аке р'ізне // таї ўже йак ми при'ходили с' Паски / йак ўже пос'в'атили ў церкв'і / йак Бог прика'заў // при'ходили до'дому / тато браў с'іл' / йаку с'в'атили ў стаканчику і ка'заў нам / шо їде опси'пати хату сол'ою / шоби н'і'як'і зл'і духи не' ч'іпл'алис'а хати / ўс'ак'і вупи'р'і йак'і в'ід корови молоко мог'ли заби'рати і таке ўс'аке р'ізне // то тато ўс'і будинки о'пси'поў / йак сонце с'ходе // за сонцем ўс'і будинки опси'поў солем / і так в'ін захиш'чаў своје об'іс'ц'а в'ід злого і не'чистого //

667. – Ми йак мал'і / бавилис'і дуже фаїно // ти'пер с'едут перед тим компутиром / шо ни в'иде н'і св'іта б'ілого / ага // ми йак були мал'і / йак зл'ізе сн'іг / а сн'іг з'лазе / з горб'іў ти'че во'да таї ўс'а до р'ічки / в'оди бурл'ат так'і // а ми першу чергу шо робили / ми ко'раблики робили / пускали по р'іц'і // ц'ілії ден' робимо / а рано ви'ходимо і пускайім ко'раблики // б'іжи'мо попри р'ічку чї ко'раблик запли'ве дал'ше / кра'са // було добре / поки йа'койіс' гри'зоти не' стало // ми ўп'еред б'іжи'мо / а мама с' пр'утом з'аду / шоб ў'воду не' ўпали / на'шош // ну а то ўже йак спа'де во'да / то ўже ішли на горб'і / то ўже бавилис'а на весну ўс'ак'их забавок р'ізних / о // йак ми х'т'іли / гро'шеї не' мали // ми робили со'б'і так'і мага'зини / та'ка вирва їе на горб'і / то ўже там робили склад / мага'зин // запи'хали пати'ки / ставили пл'отом / робили при'лаўки / вику'лупували по'лочки /

о // і там уже складали р'ізні продукти / шо / макарони не" складали / гроші робили йак йакис' зе"лені листочки зйавиўса / то назбирайім тих листочк'іў до кишин'іў і ўже по"тому с тих листочк'іў робимо гроші / то ми уже купл'али / о // то ми доўго так с'і бавили / продавали воду / ў йак'іс' бутилки поналивайім води / але добройі води / с кирниц'і / шоби вона була с'віжа / п'їємо / то так ми с'і бавимо // по"тому то бавилис'і ў р'ізні забаўки / і лапанки бавилис'і / і ў галунки бавилис'а // йакас' була гра про воїну / то ми д'ілили / великий круг робили / обгоружувалис'а // робили його на штири половини і закривали вочи / кидали палиц'у // ў йакіі б'ік палиц'а ўпаде / хто першиі до нейі долете і в'із'ме / тоі ў того забираў земл'у / завоївоваў // о"так ми бавилис'і //

668. – Ми йак були мал'і / то"то хто дозвол'аў сид'іти? / н'іх"то н'ікому н'іколи таке не" дозвол'аў // то"то треба було гнати пасти коже"н божий ден' // рано ўставаі / но починалис'а кан'ікули / шо ўже до ш"коли не" ходили / то ўже го"нили пасти / рано м'раки так'і / зимно / а ти майіш гнати ху"добу / майеш зо три зо штири штуки ху"доби / таі гониш й'їі до л'іса пасти // Боже / часом заснеш на пин'ку / ту ху"добу погубиш / по"тому л'ітайеш по л'іс'і / шоби й'їі дес' знаіти // але то ўже мог"ло бути / але ўже йак гнали пасти / то ўже не" дурно пасли / то мама ше давала такий шну"рок / рукавиц'і / то треба ше нарвати кропиви / аби було шо с'вин'ам дати на полудне й'істи // то тойі кропиви тре було нарвати / а йак ше нав'іт' тойі кропиви не" рвали / то шос' друге робили // н'іколи не" сид'іли / в осноўному д'іти по дванацят' тринацят' рок'іў // одна напе"р'ід другої вишивали / котра фаі"ше / котра скор'іше // а ўже ў л'іс'і йак починалис'а йак'іс' п'іпен'ки / то йідно л'італо напе"р'ід другого по л'іс'і / аби хто б'ішу торбу ўс'акого прин'іс до"дому // не" то шо ти пер сид'ат / н'іц не" вид'ат // ми заімалис'а ко"рисноў сп'равоў / ўс'о було до хадз'аіства / до об'іс'ц'е / таі таке //

669. – А ше ми л'убили / йак вижнем пасти / то"то ми заздаліг'ід' / задоўго ми л'убили с'в'его со"б'і робити // зо три дни напе"ред с'таavimo ў л'іс'і такий п'їецок / там вогон' палити / по"том запихайім по два боки пати"ки / бирем

йа'к'іс' бан'а'чок ў'дома / о // то шеі' йісти ва'рили б'іл'ш'і / менш'і заве"р'тали
худо'бу / а т'і йісти ла'годили // йа'ке то во'но бу'ло смач"не // ло'шку ў'дома
ў'кра'дем / шо'би ма'ма не" зна'ла / шо ми та'ким дур'ним шеі' ў' л'іс'і заі'майімс'а //
сва'рилис'і / би худо'би не" погу'били / то ми та'ке ў'с'а'ке ро'били //

670. – Вишн'і р'вали / че'решн'і л'ісов'і р'вали / су'ниц'і зби'рали / йа'к па'сли
худо'бу / ми н'іколи не" при'ходили до'дому с пу'стими ру'ками / до'дому // ў'же йа'к
с'і к'інчило то'то йа'годи / то ми зби'рали л'ікар'с'к'і рос'лини / то ли'пу р'вали / то
че"рем'ху р'вали / о // то зв'іро'бою бе"ре"гами по'п'ід пол'а по'назби'руйім /
во'лошок / ма'к'іў чир'воних по'назби'руйім / в'інк'іў на'пле"темо / фаі'но бу'ло / йа'к
ми бу'ли ма'л'і //

671. – Лиш ди'тин'і споў'нілос'і йа'ких два'нац'іт' рок'іў / то'то ў'же буў
та'к'і пом'іч'ник п'ід ха'тоў / шо йа ти дам // то'то ў'же з ма'мом ішла на по'ле /
бу'ло за сов'ет'іў // ішли на по'ле / са'пали бу'раки / таі' хто пе'рше са'паў / то
ста'вили пра'пор ў'пе'ред'і // Бо'же / йа'ка то бу'ла ве"лика ў'т'іха // то пра'пор буў
на ла'нц'і / то буў пе'редов'ик / а шо'би бу'ти пе'редов'иком / сам не" ў'тнеш
пе'редов'іка / то тре'ба / ви'водили на по'ле ц'ілу с'ім'іу // са'пали т'і бу'раки / та
ў'же до то'го пра'пора до'са'палис'а / то ў'же та'коіі ра'дос'ти бу'ло / ку'ди там // ну /
ко'ли ў'же по'сапу'вали бу'раки / то ў'же по'тому нас бра'ли на йа'к'іс' і'нш'і ро'бо'ти /
то ішли кар'топл'у са'пали на по'л'і / то ку'ку'рузу про'сапу'вали // ну наі'б'іл'ше то
бу'ла ра'д'іс'т' дл'а нас / дл'а д'ітеі' / ко'ли ми ў'же ішли на жни'ва // Бо'же / то бу'ла
б'і'ка ў' ха'т'і / та'ко йа'к нас бу'ло ў' ха'т'і д'во'е / то ми би'лис'а хто маі'е нин'і і'ти
на'н'іч на т'ік // Бо'же / а на то'ц'і ц'іліі ка'гат зе"рна р'ізно'го / йа'кого т'іки
хо'чиш // ма'ши'ни гу'дут ц'ілу н'іч / і то буў по'двиг / йа'к ти ў'но'чи не" спаў / ц'ілу
н'іч ки'даў на ма'шину зе"рно // ну а'ле то поки'даў ден' / не" спаў / од'ну н'іч
н'і'бито не" спаў / дру'гу н'іч // памн'а'тайу од'ного ра'зу / йа'к йа зас'нула таі'
су'нула но'гами те зе"рно / су'нула і зас'нула // н'іч два'нац'а'та го'дина чи дру'га
го'дина ў'но'чи / ма'шина ро'бит / чу'йу шо'с' з мене т'егне / а во'но ст'агну'ло з
мене с'ведра // пом'н'ало йо'го ме"н'і / пор'вало // ве"лике ў' Бо'га ш'част'а / шо йа
но'ги не" ў'су'нула ту'ди і ру'ки / шо во'но ме"н'і не" по'било н'і'чо'го // ну с'ведир то

пропаў / йак ўже с'а збудила / то збяр'атис'а до дома / а с'ведра не"ма // йак йа с'а
подивила по д'ругі б'ік / там одно дрант'е / решето зробило с' того с'ведра // от
шо може бути із мене / чи там з д'ругой дитини / йак ўночи засне // а йакиї то
буў ве"ликиї подвиг / йакшо ти на р'ано та ше на сипаў ў кишен'у пше"ниц'у і
прин'іс курам // о Мамо Христова / то то треба було бачити / приїхаў с' току і
прин'іс кулак пше"ниц'і курам // то ўже були т'вой зароблин'і / тв'ї зароблені
хл'іб // йака то була ве"лика рад'іс'т' // а йа з'найу / памн'атайу т'отка / то вона
мала такога пса в'ўчара / то вона йому тойі пше"ниц'і замотувала ў торбінку /
давала ў з'уби / ўч'еніи пес / і в'ін чере"з прох'ідну попри с'торожа ту торбінку
пер'еносіў аш на д'ругі б'ік д'ороги і ўсе с'тавіў п'ід одним кор'чом / шоби та
потому лиш вишла чере"з прох'ідну / ту пше"ниц'у в'із'ме і на машину і ве"зе
курам йісти / і грошеї заробила і курц'і йісти привезла // отак то воно
робилос'а / коли ше були кол'госпи / і можна було ше тр'охи ж'ити // те"пер
такого н'іма / те"пер б'іда л'уд'ом //

672. – Ми хо"дили до ш'коли / нам далеко було хо"дити // ну / першіи ден'
то то нас мама завела до ш'коли / нас там о'формили і поса"дили нас за парти / то
ми ўже х'т'іли д'уже ўч'итис'а // туди шо / то лиш поч'иналос'а наўчан'а ф'айне / о
// ну ў мене була істор'ія хо"д'ін'а до ш'коли // йа хо"дила туди / хо"дили д'іти на
п'ідго"тоўку / вона так називалас'а // хо"дили ми на ту п'ідго"тоўку по дв'і три
го"дини ў ден' / йа прох'одила р'ік на п'ідго"тоўку / а йа ўродилася аж ў к'інци
маїже г'рудн'а // прох'одила р'ік на п'ідго"тоўку // коли ўже подали с'писки / хто
то маїе іти ўч'итис'а до першого класу / а ме"не ў с'писках не"ма / о // плакала / а
ўже першого вер'есн'а д'іти ідут до ш'коли / а ме"н'і кажут / шо ти не" ідеш //
Боже / йа плачу / іду соб'і до тойі ш'коли / прихожу с'їдаю за парти // Боже /
ўч'ите"л'ка пришла ме"не за парти виве"ла і в'іт'правила ме"не до"дому // йак йа
т'ешко плакала / йак йа х'т'іла хо"дити до ш'коли // але ўже на д'ругі р'ік то
хо"дила до ш'коли / х'лопц'і ме"не во"дили / бо х'лопц'і моїі були с'тарш'і / брати
моїі / то ми так хо"дили до ш'коли // далеко було / вони несли сумку / а йа з'аду
б'ігла / бо було три к'іломе"три / то ўже ўзим'і зам'ітайе сн'ігами / а зими були

не" так'і / йак то ўже те"пер з'імі / шо с'н'ігу лиш т'роше"чки // то так'і бу'ли с'н'іги / шо по кол'іна // мокр'і при'ходили до'дому з'і ш'коли // ў ш'кол'і ч'исто / г'рупки понапал'уван'і / о / фаіно // то ўже так с'і ў'чили / така г'рупа продоўже"на / то нас там году'вали / ми роб'или заўдан'а // х'т'ілі 'в'ибитис'і ў л'уди / таі ўсеодно с'і не" 'в'ібили // ми шо годн'і б'ідн'і хлопи ў л'уди 'в'ібитис'і? // ми д'уже л'уб'или / йак бу'ли мал'і / пасти х'удобу // ну то пасли ўже ми пасли і допа'сали / то ше на 'весну на Зе"лен'і с'в'ета // йака то ўже була красо'та на Зе"лен'і с'в'ета х'удобу г'нати пасти // то ў нас бу'ў такий з'в'ічай / шоб'и на зе"лен'і с'в'ета то ўс'і ворота / ўс'о кру'гом х'ати / д'вер'і / 'коло х'ати / п'ід ст'р'іхоў / то мало бу'ти замайано зе"леним майом // а маі роб'или з 'ясин'а / липи / таке шоб'и листки бу'ли багат'і / фаіні / о // таке д'ере"во с'тавили зе"лене / маі / але то бу'ло ўже п'ід х'атоў / то ўже п'із'н'ішче / то хлопц'і так'і ўже ве"лик'і б'рали т'рактор чи п'ідводу / йіхали до л'іса / руб'али ве"лик'і г'іл'аки // х'лопе"ц х'т'іў / аби на його воротах бу'ў найк'рашчій маі / ўже д'уже змаг'алис'а ў тому п'лан'і // а д'іти т'іво так'і шо пасли х'удобу / то ў них так с'амо бу'ла особ'лив'іс'т' / т'реба бу'ло / ше йак ми 'мали г'нати пасти / те роб'илос'і по полудн'у / ми с полудн'у го'нили пасти // кожні коров'і дома йака мала фаіні роги / то ўже при'йазували до рог'іў шнурок / т'існо так при'йазували / о // а ў л'іс'і роб'или так'і ве"лик'і зе"лен'і букета / г'іл'аки і тод'і / а ше то'то бу'ло важ'ливо / шоб корову годе"н бу'ло з'лапати // то ше за т'ижден' до того йіі коже"н ден' х'л'ібом году'вали / шоб во'на з'нала / шо то т'реба до х'л'іба йти // і ўже на зе"лену ту суботу / пере"д в'ечором / йак 'мали г'нати х'удобу / то ўже зб'ірали ту х'удобу // одно д'ругому помаг'али т'р'имати / лов'ити ту х'удобу / лапати / о // т'р'имали за роги і м'іж т'і шнурки / йак'і ў'дома при'ўйазали до рог'іў / п'хали г'іл'аки зе"леного д'ере"ва // роб'или / ў 'кого йшла з однім патичком йакимос' оп'чухраним / а д'ейака корова така фаіна / спок'ійна / то та йшла с таким б'уке"том на голов'і / йак 'олен' // лиш виго'їдувалис'а т'і лис'точки зе"лен'і ў тойі корови // йака то бу'ла краса / корови не" ўс'і л'уб'или / йак йім шнурки на роги ўйазали / а ше йак т'і г'іл'аки п'хайут' / во'ни зач'іналис'а гед'зити / йак

зачиналис'а бурчити / бити копитами // то треба було вид'іти то згл'адовис'ко //
але ўже вони тріхи так погирцуйут / тріхи побрикають / а тоди ўже
ўтихомируйуц'а і ідут ратком додому // то'то велика худоба й'ака мала роги //

с. Кам'янка Кам'янець-Подільського району

Інформант: Мосендз Дана Миколаївна, 1944 р. н., освіта – 8 кл.

672(1) – Ў нас буў к'ін' / бо ше сво'їе хаз'аїство мали // таї бапка росказуйут
/ шо того кон'а ц'іво банд'іти були / пришлі і ўкрали // і не'ма того кон'а // ше
тато писаў там / шо продаї того кон'а і д'іт'ом йісти купи / н'іби то ўс'о // але
ж ше було с'воє поле мали // йа так помн'у тріха поле / це / трішка помн'у //
знайу / де наше поле було / то бапка показували нам // і тойі // і ўкрали того
кон'а / і не' стало / а ў нас буў млин // йа Іванков'і / Буршти'нц'і // там буў л'іс /
там і зара л'іс та'кії великії / шо там стоїт в'ойнска час'т' // там п'ід
Боршчевом / аж до Боршчева т'агне'ц'а тої л'іс з Іванкова // там та'кії л'іс йе шо
там за'претна зона // там кажут / шо вил'ітайут сп'ід зе'мл'і самол'оти / ра'кети
// брат м'її жи'їе у Боршчов'і / но каже ў сл'учайі в'їїни сеї Боршч'їў ў воздух
ўс'ої п'їде // а там вони виховалис'а ў тих л'ісах // і ўкрали того кон'а ўкрали //
а та баба приїхала молоти пше'ницу тим конем маминим / і нав'іт ў мамин'ім
плат'у шо об'ікрали нав'іт ў плат'у т'ім приїхали // вона ж не' знала / знайеш
// коли л'уди були коло мли'на і п'ізнали кон'а маминого // але була ўже
с'іл'с'ка рада / таке'во / ўже йак кол'госп засновуваўс'а і кажут до мамі шо це ж
тв'її к'ін' / іди ў с'іл'с'ку раду / в'із'мі л'удеї і в'ідбери кон'а // п'ішла мама і
в'ідобрала того кон'а // привезли додому / але боїалис'а ўже його тримати //
ўз'ала таї пром'ін'ала того кон'а / по'везла дес' і пром'ін'ала на пуд жита // а пуд
жита се к'іл'ко к'олограм? / йа нав'іт не' знайу / ск'іл'ко тої пуд маў там / бапка
казали // і ше од'на д'їўчина с' тойі сторо'ни / се ўже с' Хме'л'ниц'кої облас'т'і
тоже з неїу там п'ішла / тоже шо йе пром'ін'ала на йакес' там чи жито / чи шо //
голод буў // сорок с'омії р'ік / голод буў // і вони пом'ін'али / і ушли с' тим

пудом жита / і ушли с тойі Бурштинки пйат к'іломе^тр'іу // три к'ілометри поле // а там так'і рови // чи то ўйізна була / чи то вода поўбівала / ўже т'і рови йа помн'у // і ў ровах йакис сид'іу йіх чи знаў чи шо / чи може із за сего кон'а / тої саміи шо може т'і сам'і // і в'ідобраў в'ід них // ў мами забраў тої пуд жита і в'ід тойі д'іўчини забраў / шо во^на несла шос там // та д'іўчина / бапка кажут / та д'іўчина ше сопроти^сўл'алас / то бапка ўсе казала / шо кол'бойу по плечох получила // то кол'бойу / се йакимос пати^ком / а може в'ід воза тово / з^найеш / шо в'із тато // і кажут бапка таї не^н мае йіі / таї не^нма / а йа з д'іт'ми ў хат'і // то л'іто було / таї ўсе в'іткривали тако // с'іни таї в'іткривали ўсе тако д'вер'і туд^а до с'інеї // кажут бапка тако че^нкайу йіі таї че^нкайу / таї не^нма // але йа ў хат'і чуйу шос н'іби скумит // йа прислуховуєш шо се / шос заводит н'іби // а во^на ув'ішла таї сховалас'а за т'і д'вери ў тої уголочок і плаче там // а бапка кажут / в'іткривайут д'вер'і таї кажут а се чо ти тут стоїш? // а во^на каже йа чо заїду до хати? // хо^ди до хати / ти чо тут стоїш? // а во^на каже а йа чо п'іду до тойі хати? // а шо таке? / йа чо п'іду до хати? // йа шо д'іт'ам йіісти дам? // ў мене забрали / каже // ўже росказали // таї шо? // таї ўс'о // таї хо^ди // таї пережили голод йако^с / то ўс'о //

672(2) – Випле^ни тої в'інок йіі і пот'ім с'тароста долже^н викупи^сти тої в'інок // д'рушка дуже с тим в'інком величайе^сца // кладут на колач такиї // тої в'інок тако круглен'киї такиї кладут на колач і д'рушка за столом тан'ц'ує // а ми мал'і / робим букетики // зара готов'і так'і // а зара вопше не^н ч'іпайут гост'іу / а обично шеї ч'іпайут // цейі розмарини кусочок / трошка барв'інку і цв'іточок цеї // д'іўчинка кажда за^тикана оцейу мошкатинойу / оцейу к'в'іточкойу / так к'рас'иво // і ми наробл'аєм цих букетик'іу // к'іл'ко гостей / каждому по^вин'і ўче^ни букетик // а то решта / шо лишайе^сца там так'іво ўже з барв'інку там так'іво / на купку / на купку складаєм так / йак то ўже с'м'іт'а / з^найеш / шо полишалос'а // і вопшч'ім викуповуєш в'ін у д'рушки тої в'інок / торгуйце^са // шо там / к'іл'ко грошей / йа ўже забула / но торгуйце^са доўго / з^найеш // д'рушка ўс'о гул'ає с тим в'інком за столом / а в'ін ўс'о хоче / а во^на

йому не^н да^е тої в'інок // в'ін хоче / а вона не^н да^е // да^й грошеї / да^й викуп / да^й то // ну вику^пповує в'ін тої в'інок і бе^нре в'ін с тим кола^чем і тан^ц'ує / се^нре^нд хати // се^н у^н хат'ї усе було // в'ін тан^ц'ує догори с тим в'інком / а ми ц'іво / шо полишалис'а т'ї знайеш та^ку хме^нл'ї у^нс'ї у^н него ки^даем тим з'іл'ам / знайеш / тим бар'в'інком ки^даем // перетанц'ували / то^ди ма^ма тан^ц'ує с тим в'інком / дуже // ма^ма ж ви^бави^ела ди^етину / у^нс'о // ба^пка ч'іпл'айу^нц'а / у^нс'ї р'ідн'ї знайеш / ч'іпл'айу^нц'а // ба^т'ко там / не^н т'іл'ки у^же с'тароста / а і ба^т'ко там у^нс'о // дуже гу^л'айут с тим в'інком / а ми у^н них ки^даем тим з'іл'ам // се^н у^же у^нс'о / ст'іл при^брали т'її букетики забрали // в'іночок ви^купили / пе^нре^нтан^ц'ували // то^д'ї закла^дайут ст'іл на у^гос^тити / харч'їу ба^гато то^ди не^н давали // но да^йут холоде^ц / знайеш / та^ке шос по^йїсти / шос' с'латке // х^лопц'ам гор'їуки кла^дут / а д'їу^чатам с'іг^ром / шо там було // але не^н так / йак ве^нс'іл'а / шо у^нс'а с'трава / а так у^гош^чайут // нас у^гос^тили йа пом^н'у / ше ма^ла було // музики г^райут / музики йа^кис' бара^бан г^рає // і це тан^ц'ує до ^ран'а / знайеш / мо^ло^л'д'ош там тан^ц'уємо //

Інформант: Мельник Надія Федорівна, 1947 р. н., освіта – 11 кл.

672(3) – 3 ^роспов'ід'ї мої ба^бус'ї / на по^чатку ^бере^нз'а ^сорок че^твертого ^року хата йїї / йїї хата була с^пале^на н'імц'ами та пол'їца^йами // йїм при^шлос' жити у^н са^райі / у^н хл'ів'ї / та пере^ховуватис'а у^н л'о^ху // ко^ли по^ча^ус'а наступ ^наших в'їс'к на н'іме^ц'ких за^гарбник'їу / у^н л'о^ху з'їбралос'а б'іл'а три^ц'ати чо^лов'їк / жите^н'л'їу ^нашого си^ела // там во^ни про^сид'їли к'їл'ка дн'їу / по^ка не^н за^вершилис' бо^йї за ^наше м'їсто //

Інформант: Марчак Галина Дем'янівна, 1958 р. н., освіта – 9 кл.

672(4) – Мо^йа ба^пц'а ^родом с ^хутора Пийаки // йа^кос йа за^пи^етала / не^ну^же там жи^ели од^н'ї пи^ейаки? // ба^пц'а ^роспов'їла ме^н'ї з^вїтк'їл'а п'їшла ц'а ^назва // жи^й у^н се^нл'ї од^н чо^лов'їк / пийа^ниц'а бу^й йа^ких с'в'їт не^н ба^чи^й / а йак на^пїец'а / почи^нає бу^йя^нити / трош^чити у^нсе шо п'ід ^руку по^паде //

набрідло це се^л'анам / таї вигнали його с:е^л'а // на пагорб'і п'ід сам'іс'ін'ким
л'ісом стоїала ста'ра хатина // ў н'її колис даўно жиў л'іс'ник // там і посе^л'ис'а
чо^л'о^л'в'ік // ше дейакиї час л'уди бачили його / а пот'ім в'ін дес' зник // одн'ї
казали шо мабут' допиўс'а таї сконаў де / інш'ї шо н'їбито бачили йак в'ін
поїхаў гет // проїшло чи то пїят л'іт / а може і б'іл'ше / пове^р'нуўс'а чо^л'о^л'в'ік
у р'ідн'ї крайі // приїхаў в'ін на воз'і / поўному ўс'акого добра // чере^з'р'ік на
м'іс'ці старої хати зйавиўс'а новиї просторї д'ім / згодом хл'івец' / а там
кошара // худобу зав'їў / поле зас'їаў // хто їде таї питає / чиє це
госпоцарство? / а л'уди кажут' то того пїяки / шо колис' вигнали с:е^л'а /
пїяки? / дивуйц'а // проїшли л'їта і вир'іс п'ід л'ісом ц'їлії хут'ір / а назва
Пїяки так приклеїлас' / шо до самої в'їни в'ін так і називаўс'а / хут'ір
Пїяки // в'їна зруїнувала його дошченту //

с. Кізя-Кудринецька Кам'янець-Подільського району

Інформант: Катетинчук Марія Дмитрівна, 1944 р. н., освіта – 10 кл.

673. – Даўно / п'ід час голодоўки / ў нашому се^л'і сталас'а трагед'їа /
з'їла дочка маму // л'уди / со^с'їди побачили шо мами не^л'ма / та ї питаюц'а
їїї / а де мама д'їлас'а / а вона каже^н / п'їшла дес' ў сус'ідне се^л'о до брата //
п'їшла та ї п'їшла / але побачили шо до неї приходиў солдат / може^н
пере^к'усити / а може^н пере^д'їтис'а / ї зв'їти не^н виходиў / ї вона його теж з'їла
// от п'їшли л'уди до с'іл'с'кої ради / приїшли з головоўю с'іл'ради / ї почали
їїї випитувати / вона призналас'а / шо на двор'ї закопала мамину голову / а
коли заїшли до хати / то ў бан'аку варилос'а л'удз'ке мн'асо // так їїї забрали
до т'урми // пере^д' смерт'у може вона і кайалас'а шо вона таке зробила / але
ўс'ораўно хо^л'т'їла л'удз'кого мн'аса // ї так вона там ї померла //

674. – Даўним даўно було таке / прокл'ала мама сво'їїх д'їтеї / дочку ї
сина за те / шо вони ўбили їїї чо^л'о^л'в'іка / йакиї буў їїм в'їчимом // син
в'їдмоўл'аў се^н'стру / не^н треба ўбивати / але вона набралас'а такої злост'ї / шо

ўс'о раўно ўбіла // от мама іх прокл'ала / сказала до сина / шо ти сину будеш
соловейком / будеш розве"се"л'ати л'удеі / будеш шче"бе"тати / будут те"бе
слухати / і не" наслухайц'а тобоў // а ти дочко будеш жал'учойу кропивойу /
те"бе скр'із' будут г'нати в'ід себе" л'уди / шоб ти не" м'ішала // ў го'роді те"бе
будут виривати / шоб не" м'ішала рослинам рос'ти / і шоб не" засм'ічувала го'род
/ шоб не" жаліла л'удеі / і так сталос'а // син шче"бе"таў по ўс'ому св'іт'і / його
л'уди слухали / і не могли нарадуватис'а ним / а от дочку в'ід себе" скр'із'
проган'али // йііі не" хо"т'ілі / н'і ў го'роді шоб во'на рос'ла / виривали йііі з
кор'ін'ам / і не" хо"т'ілі / шоб во'на була м'іж л'уд'ми / шоб не" жаліла / і не"
казала дур'них сл'іў //

675. – Ў наш'і с'ім'іі было т'роіе д'ітеі // жили ми з бапкойу і з мамойу /
тато нас лишиў / і на тоі час нам при'ходилос'а д'уже" т'рудно // ше по'ки були
дома / то йілі ўсе шо було / а от ко'ли п'ішли до ш'колі / ме"н'і за'помнилос'а
таке // йа брала до ш'колі у т'орбочку малаічкі / йак'і були розм'ішан'і
коз'ачим молоком і може" йакес' йаіце // во'ни були і ўкусн'і / але йа
ўстидалас'а / шоб ко'мус' з д'іўчаток д'ати чи показати // йіла але це за'м'ітила
мо'я д'іўчинка з йакойу йа сид'іла / мо'я однокласниц'а / і каже" шо ти таке
йіш? / даі ме"н'і йа по'кушайу / а йа кажу аі би то"б'і д'ала / але ти будеш
см'іятис'а // во'на каже" даі / йа не" буду см'іятис'а // во'на брала хл'іба з
медом і пооб'іц'ала ме"н'і / шо йак'шо ти заўтра прине"сеш ме"н'і тих
малаічик'іў / то йа то"б'і прине"су хл'іба з медом / і так ко'ли йа при'шла до'дому
с ш'колі / сказала мам'і / і мама напе"кла ме"н'і ве"лику т'орбочку тих
малаічик'іў / а на д'ругіі ден' аі прине'сла йііі / а во'на ме"н'і хл'іба з медом дв'і
ве"лик'і гр'інкі / і так ми доўго м'іналіс'а //

676. – Д'іўл'ус'а на с'войу ўнучку і д'умаю / не" т'реба за'ра гн'івити Бога /
так ўс'о йе / так т'арно зб'ірайц'а д'іті / і д'іўчатка // а йа нагаду'ю не" було
н'ічога н'і ўбратис'а / н'і ўзутис'а // йак'шо ішли до клубу д'іўчата / то було т'ри
се"стр'і ў хаг'і / не" було н'і ў шо ўд'аг'нутис'а / н'і ўзутис'а / од'на мус'іла іті /
а дв'і сид'ілі / бо були бос'і / гол'і / не" було вобш'че н'ічога // от кот'ра ішла

збиралас'а ў клуб була сп'іднича / буў фар'тух / кофта / бо'са і йа'кас' там хустка на голо'в'і / і так збиралис'а на тої час ус'і // коли при'ходили ў клуб / х'лопц'і при'ходили / во'ни були ўз'ут'і ў хода'ки і от почи'налис'а танц'і // х'лопц'і б'рали д'іўчат танц'увати і на'рошне" ставали йім на п'ал'ц'і / шо аж сл'ози висту'пали на о'чах / так бол'аче було / але це ж танц'і були / не" зве'р'тали у'ваги // і помн'у йак ми мал'і при'ходили ў клуб / при'возили к'іно // ўс'і до'росл'і с'ідали на лаў'ки ў клуб'і / а дл'а д'ітеї ўже не" ставало м'іс'ц'а // ми л'агали на п'ісок п'ере"д екраном / дивилис'а ў к'іно / і так заси'нали // коли к'ін'чалос'а к'іно / нас до'росл'і будили і ми ішли до'дому / д'уже" рад'і / шо ми були ў к'іно // коли йа була мал'оў запо'мниўс'а ме"н'і та'киї сл'учаї // було нас т'роїе і ми д'уже" г'ралис'а / було нам д'уже" весе"ло / ми ўвече"р'і б'ігали на гал'авин'і / ла'пали хрушч'і / д'уже" ве"ришч'али // і от од'ного р'азу ме"н'і при'думалос'а та'ке / при'хожу йа до х'ати і ў ба'пки була вишита со'рочка / йа'ку ма'ма вишила йї на смерт' / ве"лика та'ка і доўга / а йа мал'а ўби'райу ту со'рочку // ба'пка на го'род'і ў тої час т'іпала ко'нопл'і // д'уже" було м'іс'ачно / м'іс'ац' та'киї ве"ликиї буў / з'ірк'и св'ітили / а йа ви'хожу ў т'і со'рочц'і і стоїу / а ба'бка поди'вилас'а / шо стоїт йа'кас' при'вида таї х'рестис'а / а йа ба'пко / та це ж йа / а ба'пка ка'же" / а бо'даї то'б'і до'бро було //

677. – Ран'іше ўс'о шо на сел'і робилос'а збирали толо'ку // зби'ралос'а п'іўсе"ла / або т'рохи менше" л'удеї / м'ісили г'лину / робили так'і кирп'іч'і глин'ан'і / висихали во'ни і так з них ст'ройіли х'ати / а по'тому шче шчос' робили / робили за'м'іси з г'лини / мос'тили х'ати / п'ітк'идали верх / і ўсе ўсе збирали толо'ку // коли ўже було п'іс'л'а работи / п'іс'л'а осе"н'і / за'к'інчувалис'а пол'ов'і работи на пол'у // л'уди збиралис'а по ха'тах / за'прошували д'іўчат і х'лопц'іў / дерли п'ір'а / лушчили фа'сол'і / рос'казували р'ізн'і см'іш'н'і істор'ії / х'лопц'і виби'рали со'б'і д'іўчат / а д'іўчата х'лопц'іў / см'ішили одне одних // так йак зи'мой буў ве"ликиї п'іст не" м'ожна було ходити на танц'і / то во'ни збиралис'а і так в'іди'хали // шо би ран'іше не" робилос'а ў се"л'і / то ўсе ве"лику рол' в'ід'ігравала толо'ка / бо сам'і с'ім'йею або к'ілк'а с'імеї не" ў з'моз'і були

виконувати цю роботу / на йаку треба було б'іл'ше л'удеї // так во́ни при́думували і ро́били ўс'ю ро́боту / йа́к'і бу́ли по госпо́дарств'і / на го́род'і і ше де́ інде //

678. – Ў с'ім'їі нас було тро́є д'ітеї / рос'ли ми з мамо́ю і з ба́пкою // треба́ було йа́кос' зароб'ляти на хл'ї́б / а́ле шче ма́л'і / ку́ди ж ту д'іне́с'а / на бур'а́ки не́ п'і́деш // йа́к та́к йа́к д'і́ўчина хо́дила з мамо́ю на бур'а́ки / помага́ла / а от два́ мен'ш'і бра́ти / се́ре"дул'ши́ наїма́ўс'а па́сти худо́бу ў се"л'і по на́ш'її ву́лиці // і́ так в'ї́н зароб'ля́ў на хл'ї́б / і́ так рос'плачува́лис'а за ц'і́ле л'ї́то / да́вали пуд хл'ї́ба / чо́го не"бу́д' пше"ниц'і́ чи ку́курузи // це не"ве"лика́ бу́ла о́плата за йо́го пра́ц'у / а́ле йа́кос' та́к а́би пе"ре"битис'а // бу́ло хо́лодно / ко́ли восе"ни хо́лодало / не" бу́ло ў шо ўзува́тис'а / в'ї́н мус'ї́ў па́сти худо́бу бо́сим / і́ от запам'ята́ўс'а та́кії с'луча́ї / шо бу́ў аж б'ї́лії мо́роз на дво́р'і / а худо́бу ўсе́ р'ї́ўно тре́ба бу́ло гна́ти па́сти // і́ в'ї́н погна́ў на по́ле і́ там у коро́ўїя́ки ста́ваў і́ та́к в'ї́н гр'ї́ў но́ги // от та́ка бу́ла б'ї́дн'ї́ст' і́ бу́ло т'рудно́ / не" те шо́ зараз //

679. – З на́шого се"ла хо́дили ба́гато л'уде́ї м'ї́н'ати о́дежу / хто йа́ку ма́ў / ў Те"рноп'ї́л'с'ку о́блас'т' на йа́кес' зб'ї́ж'а / пше"ниц'у́ чи шо́ там / хто м'ї́г йа́к зам'ї́н'ати / ў́ тому чис'л'і́ хо́дила мо́я ма́ма // це бу́ло д'уже да́леко // і́шли п'ї́шком дес' б'ї́л'ше п'ї́йс'ати к'ї́ломе"тр'ї́ў до Пу́стого І́вана / а́ в І́ван'у с'ї́дали на по́їзд то́варні́ / і́ йї́хали ку́да там до йа́кого се"ла // і́ от од'но́го ра́зу / ма́ма ро́сказа́ўе / при́їхали ў се"ло / по́ходили по хата́х / по м'ї́н'али хто́ шо там ма́ў з о́деж'і́ / пода́вали йї́м там то́ жито́ / то пше"ниц'у́ / то ше́ шос' там та́ке / шо́б мо́гли ве"рну́тис'а і́ зва́рити дл'а́ д'і́теї шос' // ну́ і́ по́ходили / а́ йї́хати не" бу́ло на чо́му ў́же бу́ло п'ї́зно // во́ни че"кали ў́же д'руго́го дн'а́ / по́студка́ли до л'уде́ї / йа́к'і́ бли́шче бу́ли до до́роги / а́ле н'ї́х'то не" хо"т'ї́ў йї́х при́їн'ати на н'ї́ч / бо не"зна́йоми́х л'уде́ї та́к са́мо не" до́в'ї́рали йї́м // і́ от ма́ма і́ шче од'на́ ж'ї́нка заї́шли на ц'винта́р / і́ там ў́ канав'і́ пере"но́чували до д'руго́го дн'а́ // ра́нком / ко́ли во́ни по́пробу́жалис'а / то ў́же со́нце" бу́ло висо́чен'ко // по́ходили шче́ т'ро́хи ше́ мо́же" хтос' шо́ да́ў йї́м / і́ то"д'ї́ зно́ў с'ї́дали на то́варні́ по́їзд і́ йї́хали до́дому з'муче́н'і́ / не" мо́гли сто́яти / а́ле с'ї́сти не"

було де / бо поўно було л'удей / і ше було тре пантравати с'войі м'ішки / а то м'іг би хтос' забрати / і н'ічим би воіни пове'рнулис'а у с'ім'ю / до д'іте'ї / шо би зварити йакус' тирбу // і так жили //

680. – До ш'коли йа хо'дила за чо'тири к'іломе'три ў д'руге се'н'ло і була там в інте'рнат'і // це було вос'ме бере'зн'а // коли йа приішла до ш'коли / одна д'іўчинка ме'н'і каже" / їди до'дому / т'вояа ма'ма ка'зала / шоб ти приішла до'дому / во'на ме'н'і не" сказа'ла чо'го // а в'ідчувала шо шос' зр'обилос'а / бо ма'я ма'ма була х'вора / йа д'умаю ўс'о / на'верно ма'ма по'мерла // сказа'ла ў ш'кол'і / шо йа їду до'дому / не" ка'зала чо'го / бо не" з'нала // ішла до'рогойу і д'уже" плакала // са'ме вос'ме бере'зн'а / но за'памн'а'талос'а ме'н'і / шо та'йаў сн'іг і було д'уже" ба'гато во'ди на до'роз'і / йа об'мінала / а'ле б'ігла і д'уже" плакала / ме'не зу'стр'іла йа'кас' ж'інка і за'пита'ла ме'не / шо ти д'іўчинко плаче'ш? // йа ка'жу / шо йа не" з'найу / шос' ў нас зр'обилос'а / а во'на ка'же ў вас у се'н'л'і ў ко'гос' зго'р'іла х'ата / йа ка'жу / шо це' точно ў нас / а ме'н'і не" сказа'ли чо'го // і йа ўже то'д'і по'чала д'уже" плакати і кри'чати / це було на' пол'у / во'на ме'не по'чала заспо'койувати // ка'зала шо не плач / по'стаў'а т'ато і ма'ма д'ругу х'ату // ка'жу йа'к по'стаў'а х'ату / йа'к т'ата ў нас не'ма / т'ато нас ли'шиў / а ма'ма х'вора / шче ба'пка йе і нас т'ро'йе // йа не" у'йаў'ала са'б'і / шо ше' точно ма'жна ст'ройіти х'ату / шо ў нас бу'де д'руга х'ата // йа б'ігла йа'к мо'гла / коли йа при'б'ігла до'дому / х'ати ўже не' було / бо зго'р'іла була / йа шу'каю / кри'чу ма'мо / ма'мо / не" було н'і'кого до'ма // кри'чу ба'пко / не" було і ба'пки / ба'пка не" об'зв'айес'а // коли йа за'б'ігла у х'ату / во'на ўже зго'р'іла / ли'шилис'а лиш ст'іни / і си'д'іла ба'пка ў'д'агнена ў ку'фа'ку обго'р'ілу / а ме'н'і при'вид'ілос'а / шо ў ба'пки на голо'в'і обго'р'іло во'лос'а // йа д'уже плакала / йа д'уже жа'л'іла і ба'пку / ба'пка була старе'н'ка / і д'уже" ме'н'і жа'лко було / шо ми ма'йем ро'бити? / ў нас не'ма х'ати // ба'пку забраў син у д'руге се'н'ло і там во'на жи'ла // ру'ки д'уже" обго'р'іли / аж по'ки ру'ки не за'гойіліс'а і аж по'ки ми не" по'ст'ройіли х'ату // по'тому по'чали ст'ройіти х'ату / ва'лкували йі'ї / ўже ма'ма ма'стила г'лино'ю / по'крили ўс'о / ўже ў нас була но'ва х'ата // йа була ра'да / шо ма'йем х'ату / бо на

тої час і йако́с' і в'іри тако́й не" було / шо мали по'устройіти / йа не" думала / але ўс'о було добре" //

681. – Ра́н'іше на го'урод'і с'ійали пше"ниц'у або жито / час'т'іше жито / пот'ім змо'лочували і пе"кли хл'іб з* жита / с пше"ниц'і / але часто і ходили жати / ўруч'ну ба́пка з мамо́йу на поле" кол'госпне / а йа дес' п'ід об'ід виносила йім йісти // коли во́ни с'ідали йісти / а йа к'рала серп ма́мин або ба́пчин і б'ігла дале"чен'ко в'ід них і там жала // жала / жала / так л'убила жати / шо на́в'іт' не" зам'ічала йак йа проїду т'рохи і жну // але не"багато проходило часу і йа ўжи́нала пал'ц'а / або до'лон'у і заўйазувала ско'рен'ко / хустку зривала з голо́ви і то'д'і ўже йшла до'дому // по'ст'іпно думала / йак йа ма́йу наўчитис'а жати // проішоў дейа́кий час і йа ўс'отаки наўчилас'а жати добре" // по'тому ўже йа була б'іл'ша // давали од'ного 'разу ў сад'і та́к'і проме"жutki м'іж де"ревами / та́к'і т'і гал'авини зас'івали житом // і роздали ко́жному ц'у гал'авину вижати // во́на була доўго́йу і не" дуже" широ́койу / але че́рез вес' сад // і то'д'і йа по́просила ма́му / шо йа п'іду жати / думайу / наўчус'а добре" жати і хтос' ме"не пох'валит / то йа ра́нен'ко тудá п'ішла / бо то т'рохи було далеко / але йа думайу / шо йакшо йа п'іду разом з л'уд'ми / то йа буду́ зад'і / бо во́ни ўм'ійут ско́ро жати / а йа в'іт'стану / а йа не" хо'т'іла // то йа йшла дуже ра́нен'ко і поки ви́ходили су́с'іди / то йа ўже ба́гатен'ко вижи́нала і цим т'ішилас'а / і так йа наўчилас'а жати / і коли при́йіхаў агро́ном на поле" / то пита́ўс'а хтос' ў вас дуже" рано приішоў на ц'у плóщчу і жаў // ўс'і сказа́ли / шо це йа / а йа на́в'іт' аж горди́лас'а //

682. – Не" було шо йісти ў л'уде́й / хто шо м'іг те і зна́ходиў // т'рохи ж'мен'а йа́кас' му́ки на тирбу / а то ба́гато л'уди йіли лободу / жаливу / ходили ў л'іс зби́рали губи і губи / це шчи́талос'а ўже шос' добре" / во́ни лако́мо йіх йіли і / од'на ж'інка ро́ска́зуйе / шо п'ішла / назби́рала ба́гатен'ко губ і поки мала йти на жни́ва ўйа́зати / зва́рила йіх / га́рчих найі́лас'а / і п'ішла ў поле" // там було ба́гато ше ж'інок і по́бачили / шо во́на шос' п'ута́йе сло́вами / шос' не" те го́воре / шос' з не́йу не" те ро́бис'а / а во́на в'іді́шла на поле" дал'ше" /

напроти неї ішоу голова колгоспу // вона почала кричати / гуп / гуп / гоп / йа
йїла губи // в'ін п'ід'їшоу до неї / почау питатис'а шо / л'уди почаи казати /
шо так і так / вона ходила на губи ў л'їс / назбирала / гарачих найїлас'а і стало
йїї зле // натоу'кли вугл'а і напо'їили йїї / і так вона трохи в'їдишла / ўже
стало йїї легше" і ўже дал'ше йїа'зала чи там жала на жнивах //

683. – Колис' зе"мл'а і худоба було перше" багачто ў с'їм'її //
розживалис'а / шоб була ко'рова / по'тому те"л'атко / три'мали і дв'ї ко'рови / і
три ко'рови / поро'с'ата були йак'їс' / шоб йакос' було рожитис'а // коли йа
в'їдавас'а / мама дала ме"н'ї те"личку / вона виросла на ко'рову / але йа не"
ўм'їла йїї до'їїти / бо'л'їли руки / хо'т'їла спати / рано н'їйак не" могла
ўстати до корови // але згодом це ўсе проїшло і йа наўчилас'а ко'рову до'їїти /
пликала те"л'а / виросло зноу на ко'рову / і так ме"н'ї сподобалас'а ц'а робота /
шо йа п'їшла на ферму дойаркою // там ў мене" ў груп'ї було дваци'т пїят'
кор'їу // йа до'їїла руками / руки тоже" бо'л'їли / була молода / але так ставила
со'б'ї за ме"ту / шо йа мушу тут робити / шо йа заробл'у багато грошеї і нав'їт'
не" думала / шоб йа залишила групу с'воїу // до'їїла рано / на об'їд і ўвече"р'ї //
були і те"л'ата / йа йїх напоїувала молоком / вони виростали на те"лички /
пл'акали йїх гарно догл'адали і вони ставали ко'ровами // це було попоўне"н'а і
ў ко'лгосп'ї / ўдома / бо давали б'їл'шу зарплату тим / хто б'їл'ше те"л'ат
вигодує // і так ми помален'ко рожилис'а / поставили хату / три'маємо ко'рову
/ те"лиц'у / двоє поро'с'ат / кон'а і так помален'ко живемо //

684. – З даўн'їх давен заведе"но / шо йакшо йе ў с'їм'її ко'рова / то ўже
л'уди так'ї п'їгход'ат' до зам'їжних // считають шо ко'рова годувал'ниц'а //
виростає те"л'атко / можна розвести і б'їл'ше і / коли йа п'їшла на ферму / то ў
ме"не зразу було дес'ат кор'їу / але поступово нарожувалис'а те"л'ата / йа йїх
догл'адала / вони виростали на корови і було пїят'нац'їт' ўже штук // по'тому
зб'їл'шилос'а кожного разу / с' кожним роком ўсе б'їл'ше і б'їл'ше // були
корови добр'ї / не"поган'ї так'ї / доїїлис'а добре" // але одна ко'рова З'їрка
називалас'а вона // в'їдм'їчалас'а особливо // вона давала за о'дин уд'її

дванацят' л'ітр'ію моло́ка // а от в'і́мн'а ў не́йі та́ке бу́ло / шо дуже" ве"ли́ке і т'аг'нуло́с'а аж до зе"мл'і / бу́ло т'рудно ви́дойува́ти йі́йі // йа с'тавила ст'і́лец' / на ст'і́лец' с'тавила та́з'ік і так йа до"йіла мо́локо / шоб н'і́х'то 'нав'і́т' не" замі́тіў / ше́й сва́рїтїс'а бу́дут / бо ў та́з'ік і́ме"но / а йа так прїспособл'алас'а // а ко́лі ішла ў по́ле" / ме"н'і йі́йі бу́ло жа́лко / шоб не" по́ранила д'і́кї і в'і́мн'а / йа йі́йі шїла та́ку т'орбу на в'і́мн'а / прїўйа́зувала / і во́на так па́слас'а // ко́лі прїхо́дила ўже зноў на ф'ерму / ви́дойува́ли і ўс'і гор'ди́ліс'а / шо та́ка ў на́шому кол'госп'і́ йе ко́р'іўка / шо во́на не т'і́л'кї го́дуйе с'і́м'ю і л'уде́й / шо заробл'а́йт' грош'і на ф'ерм'і / але і дл'а кол'госпу ве"ли́ка прїбїл' бу́ла //

685. – Ран'і́ше на го́род'і с'і́йали ко́нопл'і // дл'а то́го шоб ві́ростїти ко́нопл'і / с'і́йали ве"ли́ку та́ку п'лошчу і во́ні ві́ростали / і ўже в'і́тцв'і́тали / і йі́х ви́мїкува́ли / ў та́к'і не"ве"лїк'і сн'і́почки заўйа́зува́ли / во́ні вис'і́хали / йі́х змочува́ли і ви́бїва́ли с'і́мн'а та́ке ко́нопл'ане // ба́пка 'нав'і́т' ро́біла мо́локо з тих с'і́мен і дуже ў́кусне бу́ло // але по́тому / ко́лі т'реба бу́ло т'і сн'і́почки за́мочува́ти у во́д'і // не́сли до р'і́чки і там за́мочува́ли / прїкла́дали ка́м'їна́м так / шобї не" зне́сла во́да і во́ні там т'і / ко́нопл'і мо́чилис'а зо к'і́л'ка д'і́б / дес' до т'їжн'а // і по́тому йі́йі ві́т'а́гали / скла́дали на з'емл'у / во́ні вис'і́хали і пе́ре"но́сіла до"́дому // ко́лі прїне́сли до"́дому / то бу́ла та́ка т'ерлїц'а / і на т'і т'ерлїц'і т'і́пали ко́нопл'і // по́лучало́с'а та́ке / н'і́бї пов'і́смо та́ке / ка́зали і ко́лі ўже ўс'о ві́т'і́пува́ли / по́лучало́с'а йо́го ба́гато / то йо́го очїш'ча́ли в'і́д т'ерлїц'і // ш'ч'і́тка та́ка бу́ла к'ругла ве"ли́ка і че́ре"з ц'у ш'ч'і́тку прот'а́гува́ли ц'і па́сма пов'і́с'а / то́го пр'а́дїва і ві́ч'ісува́лос'а / і по́лучало́с'а одне дуже га́рне пов'і́смо / а д'руге не" та́ке // с' то́го га́рного ро́біли / прали́ дуже то́нен'ко́йу нїт'ко́йу / хто ўруч'ну ве́ре"тена́ми / а хто на пралц'і // і ро́біли по́лотно / шїли со́рочкї / skate"ркї / і ўсе шо бу́ло т'реба дл'а сво"ї́ейі с'і́м'їі // а з д'руго́го то́го прадїва прали́ гру́бойу нїт'ко́йу і шїли м'і́шкї дл'а зе"р'на / дл'а пше"нїц'і / дл'а ку́куруз / і так ві́ходїли з' ста́новїшча / 'нав'і́т' не" бу́ло шо та́ке купу́ва́ти / до́рого бу́ло / ўже хоч це не" купл'а́ли / а ўже купл'а́ли дл'а д'і́теї шос' лу́че / а так об'хо́дїліс'а //

686. – Даўно теж були хаз'айі / шо д'бали про хаз'айство / хо^лт'ілі ро^житис'а / шоб ў них ве^лике було хаз'айство // і от'дин чоло^лв'ік маў т'ройе син'іў / та^ких / шо ўже по^ра йім же^ннитис'а // в'ін йіх напо^лумл'уваў / шо ^лдобрим хаз'айіном / газдой ти не^н будеш // бо т'реба ^рано ўста^лвати / і на т'верде ^лм'ісце ^лагати / шоб ^рано ско^лрен'ко ўс^лтати / а йакшо ти ў пе^лрину ^лаже^нш / то ти не^н скоро с^лохпис'а / це буде дес^л аж п'ід об'ід // і бат'ко хо^лт'іў / шоб не^нв'істок в'ін ^лвibraў // обидва сини ^лвibraли со^лб'і сам'і ж'інок / а т'рет'ому бат'ко на^лішоў ж'інку // цеі т'рет'ій син сох по ^лдруг'і ^лд'іўчин'і / то бат'ко зноў його напо^луміў / с'ватаі ^лдругу / синку / во^на буде ^лдоброу ^лж'інкоюу / бо йагшо в'із'меш ту / йііі ^лмама ^лдуже^н догл'адала і во^на не^н с'хоче так робити / а ц'а буде робити за двох / і син його по^лслухаў // бат'ко шче сказаў / шо ^лможна так зроби^лти / шоб част'іше зди^лбатис'а / ти в'із'ми йііі за куму / і так і було // коли на^лрожувалис'а ^лд'іти ^лсин браў йііі за куму / во^ни зустр'ічалис'а / ўс'і бачили / шо во^ни зустр'ічалис'а ^лпогл'адами / і бачили йак во^ни одне за ^лодним пере^лживайут / але ^лразом во^ни не^н могли ^лбути / бо були ^лд'іти і на тоі час н'іхто не роз^лводиўс'а / не^н то шо ^лзараз //

687. – Ў нас за го^лродом було кол^лгоспне ^лполе^н / ве^лликіі лан цук^лрових бу^лрак'іў // мойа ^лмама з су^лс'іткамі ^лтоже^н са^лпали бу^лраки // во^ни роз^лд'іл'ували на та^к'і по ^лтриц'іт' ^лсотих / в'ідби^лвали ^лмеж'і / в'іт'ичували та^кими г'іл'ачками / шоб ^лвидно було ^лкожної ^лнорму // це ^лмойа / а це т'во^ля ка^лзали і так са^лпали // ^лмама ішла на ^лполе^н / а ба^лпка за^ллишалас'а ^лдома і ^лчасто ^лдуже^н пе^лк^лла хл'іб та^кіі з ^лпше^лничной ^лмуки / але разовіі ка^лзали / пе^лче хл'іб ве^ллик'і бу^лханки / са^лжайе у п'іч та^койу коче^лргойу / а так шоб скор'іше^н спе^лк^ллис'а / то во^ни / ба^лпка / ки^лдала та^к'і пал'аниц'і на го^лр'іхове ^ллист'а / або на ка^лпуст'ане / і ви^лростала та^ка ве^ллика ^лгарна пал'аниц'а / ^лдуже^н па^лхла // ба^лпка ки^лдала ту^лда ў ^лт'істо чор^лнушку і ше там йак'іс' та^к'і ^лзапахи / ^лдуже^н гарно па^лхло / ^лдуже^н ў^лкусніі буў хл'іб // і ба^лпка ско^лрен'ко ви^лт'агувала з^л ^лпеч'і / да^лвала ме^лн'і ў ру^лшник і ка^лзала бе^лри не^лси ^лмам'і таі там по^лўїд'ат // коли йа ви^лходила за го^лрод / то ме^лне ўже за^лм'ічали / шо йа їду і ўс'і б'ігли до ^лмойі ^лмамі / ка^лзали шо п'ішли до ^лГан'і / там

ма¹ла ўже шос' не¹се / бапка на¹верно хл'іб пе¹к¹ла // коли во¹ни по¹при¹ходи¹ли ш'іс¹т'ох ж'інок і б'іл'ше / ма¹ма ўс'ім лу¹пала по ку¹сочку і во¹ни й'іли і ка¹зали / шо д¹уже" ў¹кусні¹ ба¹пка хл'іб пе¹ч¹е //

688. – Коли йа хо¹дила до ш¹коли / не" бу¹ло шо та¹ке і ўд'а¹гатис'а // йа з ма¹ми йа¹кис' каф¹тан ўб¹рала / ма¹мин'і са¹пож¹ки та¹к'і шо заст'а¹галис'а аж до кол'ін // во¹ни бу¹ли на ме¹не" ве¹лик'і / а¹ле бу¹ли на каб¹лу¹ку і та¹к ішла аж п'ідл'італа до ш¹коли // а¹ле д'іўчата хо¹дили ш¹че зда¹йец'а г'ірше в'ід ме¹не" / заў¹йазуваліс'а та¹кими ве¹лики¹ми хуст¹камі по¹п'ід па¹хи і та¹к во¹ни при¹ходи¹ли до ш¹коли // ма¹ма од¹ного ра¹зу по¹ўйіхала на ба¹зар і при¹возі¹е ме¹н'і пал'то / во¹но бу¹ло на х¹лопчик'іў / а¹ле бу¹ло ба¹гато кар¹ман'іў / і з¹низу / і по бо¹ках і та¹кі¹ хл'аст'іком / ну пал'то йа¹к пал'то // ў ме¹не" ш¹че бу¹ли чо¹боти к'ір¹зов'і і йа начи¹шчала т'і чо¹боти йа¹койус' вак¹сойу / шо¹б бли¹шчала // ўд'а¹гала то пал'то / заў¹йазувала х¹устку і йшла до ш¹коли і та¹к ўже рад'іла / шо н'і ў ко¹го не¹ма та¹кого пал'та / т'ікі ў ме¹не" // при¹ходи¹ла / йа ў ш¹кол'і до¹бре" ў¹чилас'а / рос¹казувала ма¹м'і ск'іл'кі йа п'ят'ірок по¹лучила то¹го дн'а і д¹уже" бу¹ла ра¹да / шо ма¹ма ме¹н'і ку¹пила та¹ке пал'то // і йа да¹ла кл'атву / шо йа до¹бре" буд¹у ў¹читис'а / по¹ки не" за¹к'інчу ш¹колу // за¹к'інчила йа дес'іт' клас'іў //

689. – Коли йа бу¹ла ма¹лойу / м'іі д'ід п'ішоў до Ж¹ванц'а і ку¹пніў та¹м пер¹в'істку ко¹рову // во¹на бу¹ла д¹уже" гар¹на // на голо¹в'і бу¹ли та¹к'і куче¹р'і ве¹лик'і / д¹уже" гар¹н'і ро¹ги і гар¹не в'імн'а / бу¹ло і те¹л'а / з¹е те¹л'атком ку¹пніў // в'ін ка¹заў / шо в'ін за¹пла¹тіў ве¹лик'і г¹рош'і на то¹й час / а¹ле ми т'іши¹ліс'а / шо ў нас бу¹де ко¹рова і бу¹де нас го¹дувати // коли во¹на бу¹ла с¹трет'ім те¹л'ам / во¹на д¹уже" гар¹но до¹ўйілас'а / ми ро¹біли ба¹гато с¹ира / сме¹л'тани / ма¹сло ма¹ма би¹ла / і ко¹жно¹го тиж¹н'а тато йі¹хаў на ба¹зар до Ж¹ванц'а і ро¹даваў / браў в'ідро ма¹сла / с¹ира к'іл'ка ву¹злик'іў і та¹м ро¹даваў / а з¹в'іги за¹го¹ўл'аў йа¹к'іс' ро¹дукти і в'із до¹дому // а йа па¹сла ко¹рову ту / йа не¹йу т'іши¹лас'а / зо¹ў м¹но¹йу ба¹гато х¹т'ілі г¹нати па¹сти ўс'і і со¹с'ідс'к'і д'іўчата і ш¹че з дру¹гого ку¹та / бо ў по¹ле" ма¹ма да¹вала ту¹л'у ма¹сла / с¹ира / ше шос' та¹м та¹ке / хл'іба і ми та¹к дру¹жили і по¹с'т'іно та¹к па¹сли дру¹жно¹йу нашо¹йу с'ім'ейу //

690. – Коли йа була малойу / вих'ід д'ітеї / мус'іли пасти худобу / хоч і р'ітко були ко'рови ў кого / а то в'іўц'і / кози б'іл'ше і пасла / і йа кози // а от на наш'і вулиц'і ми збиралис'а ба'гато д'ітеї / хто нав'іт' і не" маў шо пасти / але ўсе"р'іўно б'ігали / гралис'а коло худоби // а одна с'тарша с'ере"д нас була д'іўчинка і в'із'іме ў поле" о"дин цукерок / такий йак карандаш доўгий і каже" / хто / йа дам раз лиз'нути цукерок / і раз за'верне" ме"н'і в'іўц'і / і ўс'і соглашалис'а // доки оч'ір'ід' заїде кожному полизати / і цукерка на м'ісц'і / і во"на не" б'ігала за с'воїми в'іўц'ами / і так во"на умудр'алас'а нав'іт' не" хот'іла в'ідломити кусочок / шоб дати кожному / пр'осто лиз'не і це йак було / але ўс'і думали / йак би ме"н'і була оч'ір'ід' мойа / шоб йа лиз'нуў цукерок //

691. – П'ід веч'ір хаз'айі опход'ат своје хаз'айство / нос'ат воду с к'ір'ниц'і чи с ко'лонки / за'м'ішуйут дл'а сви'неї у в'ідро каш'і / бурака нате"райут / може" там че"рствїї хл'їб йе / добаўл'айут кисл'ака / це ўс'о пере"м'ішуйут і даїут сви'нам // дл'а ко'рови трут це"бер / трут так са'мо бурака / кидаїут туда пше"ниц'і / с'ічки чи по'лови / за'м'ішуйут і даїут у жо'луб ко'ров'і і ко'рова йїст // об'ход'ат так са'мо і ку'реї / го'дуйут або куку'рузоїу / або трут бурак'іў / шоби були в'ітам'іни / шоб лу'че нес'лис'а кур'ки // кач'ки / гу'си так са'мо году'вали пше"ницеїу / пшо'ном // ц'іпата ма'лен'к'і году'вали пшо'ном б'іл'ш'іст'у або за'минкоїу с куку'рузноїї му'ки // і так на'пойували йакшо тре'ба / йакшо п'єе ху'доба воду / ўже пе"ре"с'в'ідчуїуца / шо ўс'о об'їде"не / за'кри'вайут с'таїн'у і так аж до ран'ку //

Інформант: Ющик Надія Дмитрівна, 1939 р. н., освіта – 4 кл.

692. – Це буў сорок с'омїї р'ік // нас було чет'ве"ро ў ма'ми // тата заб'рали йа не" помн'у / ма'ла ше була / ше було к'іл'ко три ро'ки / не" помн'у зоўс'ім тата / ми ли'шилис'а нас чет'веро / ма'ма / баб'ка п'ішла до с'ина до Прокопового // там п'ішли / бо голод // ма'ма каже" ід'іт / бо ме"н'і ўже ўсеїдно з д'іт'ми чи йа пом'ру / пом'ремо чи з голоду позди'хайемо / чи йак / але вопш'ім так було // йїсти ўже не" було шо зоўс'ім // кажут ма'ма / п'ішли там м'і'н'али м'і'н'али ўже і

не^нма шо м'ін'ати // на ту сторону ходили / бо на т'ї сторо^н'н'ї ше три^мали
земл'у / а ў нас го^род буў / але шос' чо во^нно не^н ўро^дило / чи позаби^рали / шо
вопш'ім хл'їба не^н було // ма^ма то^ди ка^жут // хл^опц'ї / нас чет^ве^ро / два си^ни /
два бра^ти і ми дв'ї доч^ки ў ма^ми // ка^жут ма^ма / хл^опц'ї їд'їт ту^да ў За^падну
про^сити / бо ж не^нма шо йїсти // во^ни поїхали // о^дин з^с т^риц'їт' пер^шого /
д^ругї з^с т^риц'їт' ш^остого // ка^жут їд'їт / може^н де робо^ту наїдете^н ў ко^го /
наїмит / але шоб йїсти да^вали // во^ни зайїхали дес' аш туди / таме^нчки / ма^ма
то^ди ли^шайе ў ро^дини ў Кудринц'ах мо^лодшу се^ст^ру Мар'їу / а ме^нне / ме^н'н'ї
в'їс'їм рок'їу / бе^ре ў За^падну // йїдемо ми // нас ў ва^гони / ма^ма то^же^н л'їзе^н /
ру^ку подаїе ме^н'н'ї на ва^гон // йїдем йїден там про^л'от / д^ругї про^л'от / на
т^рег'їт' чос' про^л'от шос' с'тали // ка^жут / шо та^ке? / хл^опец упаў п'їд ко^леса / і
поїзд спи^нїўс'а / пере^н'р'їзаў чи шо / йа не^н з^наю / бо в'їс'їм рок'їу // во^ни
ўс'їх то^д'ї з'їгнали у ва^гони // пус^т'ї ва^гони / а з^верхи л'уди йїдут / бо не^н
маїут гро^шї запла^тити / а йїдут ту^да / бо там було шос' ше // приїхали ми ў
йа^кес се^нло / ка^жут ма^ма може^н кот^рого наїдем де // приїхали може^н зо три чи
чо^тири ча^са // не^н з^наю к'їл'ко / т^рохи да^леко // з'їшли ми на йа^к'їс' с'тан'ц'її
/ не^н з^нали ку^да йїдем / ба^чим се^нло // п'їшли / ма^ма / їдем про^сити / може^н шос'
да^дут / бо ве^н'р'тац'а не^нма шо до^вдому / не^нма н'їкого і йїсти не^нма шо // заїшли
в од^ну хату / йа^кос ўже сме^н'р'каїес'а // ше в'їз йа^кїс' д'ат'ко жом / таї ка^же /
ж'їночко / ви ку^да с' тоїу ди^тиноїу? // ма^ма ка^же^н / а^во їдем / ў нас го^лод /
не^нма шо йїсти / а в'їн ка^же^н / с'їдаїте йа вас п'їд^ве^нзу до се^нла / там не^нда^леко
в'їд с'тан'ц'її / т^рохи в^їтко то се^нло // ми с' тим жомом / праўда жом ч^їстиї
та^кїї / с'в'їжїї жом / ма^ма бе^ре ў м'їшок наби^раїе того жому // а ўже в'еч'їр /
сон^це с'їдаїе / ўже зо^ус'їм тоїо / з^їма / мо^роз та^кїї // йа^к'їс' хо^даки // хо^дач^ки
шос' ран'ше шили // об^мотали н^учами нам так і тоїо / во^ни і йа / н'їби ме^н'н'ї //
приїшли ми до того се^нла // до д^ноїї хати до^ходили / за^крївайут / не^н пус^кайут
// до д^ругоїї хати / сон^це ўже с'їло / н'їч / ку^да будеш / мо^роз // але до йед^ноїї
хати п'їд^ходимо / а ди^вилис' / де ше ф'їртка не^н за^крїта // їдем аж ко^ло хати /
мо^жна ха^з'аїка / ха^з'аїка кри^чали // але ви^ходе ж'їнка / та^ка дес' п'їїс'ат /

ш'ийіс'ат рок'іу ўже та'ка ж'інка // по молодіцкі заў'язана / там ў 'Западн'і так
ходили / тоі 'каже" 'мама / приім'іт нас на н'іч / ми де не"буд' ў 'с'інех
пере"будемо / кин'те со'ломи / шоб лиш пе"ре"ночувати // во'на 'каже" оі не"ма де
/ оі не"ма де / з'ат' приіде // хлопчина та'кі не"ве"ликий буў там ў 'нейі 'коло
'баби // не"ма де / приіде з'ат' / не"в'істка чи дочка // таі 'мама ўже с'тали / не"
'хоче" / таі шо будеш / не" 'хоче" / таі ве"р'тайец'а / таі с тим ск'лецом на 'плечах /
ўз'ала зо дв'і в'ідр'і 'того 'жому / його 'чути // але ідем ми ўже на'зад / пошт'і до
'ф'ірткі / а во'на тоді ви'ходи / ве"р'н'іц'а / так Бог даў / а шо ти 'думайеш // берут
'мама ве"р'тайуц'а // ід'іт до 'хати // ми за'ходим / тоі хлопчина йе / ўже за'ходим до
'хати / а во'на 'каже" пере"ночуйете / а се шо ў вас? // 'мама 'каже" / так і так / ў нас
'голод / не"ма шо 'йісти / рос'казуйе шо 'четве"ро д'і'тєй / порос'ходилис'а // во'на
'каже" клад'іт за две"р'има тоі ск'лецоц / 'мама пок'лала // ід'іт до 'хати // п'ішли ми
до 'хати / праўда во'на ўсипала р'іт'кого і пирог'іу // а йа так 'йісти жад'на / во'на
'каже" не" даваіте йі'йі ба'гато / бо во'на пом'ре / йак ба'гато з'іст // з'іла там / ше
би 'йіла / бо 'перше" там / 'голод таі та'ки'во // праўда 'дала 'йісти / л'агли ми /
посте"лила пал'іта ў 'хат'і і ўже ми л'агли / і 'дала нак'ритис'а / йа'кас ўже та'ка
'ж'інка // і ўс'о погл'адаіе чи 'мама не" ўстайут / чи не" крадут / чи шо // ўже 'рано
ўстайемо / во'на 'каже" ў нас 'дуже" крадут молдовани / ідут до 'шопи / вит'агайт
/ шо йе р'іжут ў м'ішки і крадут // та і ми то'го ўже н'і'кого не" пус'каіем / бо
та'ке 'робис'а по се"л'і 'дуже" // т'і л'уди 'робл'а / а це хот' 'чесне / а так 'само
бо'йас'а / бо не" з'найут йа'ка л'у'дина приішла / 'мама 'каже" / 'Боже" / а йа де би //
а во'на 'каже" / а се шо ў вас? / во'на пи'таіе ў м'іш'кови // 'мама 'каже" / шо 'жому
ўз'ала 'йісти / бо ш чим 'вернис'а до'дому // во'на ўз'ала тоі м'іш'ок / дес'
'висипала / наби'раіе картофел' шос' в'ідро чи дв'і / наби'раіе му'ки і пшо'н'аних
круп / наби'раіе ўже та'кіі ск'лецоц 'добриі // нак'лала / ўже 'мама так 'т'ішилас'а /
'каже" йа ўже 'майу ш чим ве"р'нутис'а до'дому // і 'каже" 'йід'те с тоў д'і'тиноў
до'дому / бо во'на за'мерзне // с'тали ми на вог'зал і по'йіхали ми // приі'жайем /
забралі Мар'іу // по'йілі т'рохи / то'д'і лишайе 'мама // приі'хали ўже і
х'лопц'і праўда // ід'іт / ми наішли ў 'наіми з 'нами / таі ка'заў ха'з'айін / шо

договорис'а ск'іл'ки платити / йак буде робити там ў ха'з'айіна // а мо'лотшого
сина не" було // таї 'мама 'каже" наї' буде" / тої пої'їхали во'ни // в'ін ў се"л'і
'Дере"хов'і ў 'Западн'і // їдут / приї'їхали на во'гзал / а там Ни'кола на во'гзал'і
'ходи // побачиў 'маму / 'каже" йа // штири кар'тофл'і ў ру'ках не"се / таї 'каже"
'мамо / йа пе"чу кар'тофл'і // напро'сиў дес' кар'тофел' / хтос' даў йо'му // а 'каже"
'мама йак поди'вилас'а / шапка на н'ім йа'кас' та'ка йак во'їена / а во'шеї йак
нашп'і'гаў // 'каже" 'мама / 'Боже" ди'тино / йа їду з Васи'лем ту'ди / де в'ін наї'шоў
роботу / бо чо'ло'в'ік ка'заў / шоб ви приї'їхали // їйд' до'дому / скин' це з се'бе
не"хаї' виме'рзне / бо те"бе 'вуш'і з'їд'ат / 'каже" 'прамо йак нашп'і'гаў // в'ін с'їў і
пої'їхаў // во'ни пої'їхали до 'того Васи'л'а до'гово'ритис'а / а в'ін приї'їхаў
до'дому таї бе"з н'і'чого / шо там йак маў // во'ни пої'їхали до 'того Васи'л'а //
то'ди ве'рну'лис'а / при'везли там ше чо'го / ўже їдут з ним / з Ми'колом до 'того
ха'з'айіна // приї'їхали ту'да / до'гово'рили'с'а шо там буд'ут робити / 'дали зе'рна
т'рохи / а 'мама ўже і рад'і / ко'би хоч годували'с'а // але д'ругиї раз пої'їхали
'пере"д Паско'їу / 'са'ме 'пере"д Паско'їу / во'ни 'мали ве'рну'тис'а за 'тижден' /
ли'шайес'а йі'сти д'уже 'мало ўже // бо во'ни рош'читували // пода'вали йім там /
'нав'іт' Паску спе"кли / сорочки 'каже" по'шили / 'каже" 'нате" вам д'і'те"м //
на'клали та'киї ск'ле'цок доб'риї / 'мама зроби'ли так йак за'кла'дає // м'і'шок тої'о
за 'гичку і ро'ги // ў ва'гон не" пус'кайт / 'с'і'сти не" мож / л'у'деї 'каже" стра'ш'не //
'мама 'каже" 'межи ва'гони // а тут йа'кис' молда'ван за'мит'їў / шо ў них ск'ли'цок і
со'в'і за 'ними // 'каже" 'мама че"каї'те / ку'да / таї шо будеш / 'може" чо'ло'в'ік їде
дес / шо д'умаєм на це? // там 'каже" йе'ден про'л'от / д'ругиї / в'ін / 'каже" / за тої
м'і'шок / ки'дає 'маму / во'ни заби'вайу'ц'а / за'били'с'а зо'ус'ім // ўже очу'тили'с'а
аж ў бол'ниці // а'би ў'били'с'а таї ми поме"райем з голо'ду / бо ку'ди пі'їдем /
ме"н'і в'і'с'ім / а йі'ї на три ро'ки мо'лочша / п'ят' чи ш'іст' // це ўже 'пере"д
ве"с'нойу / ўже Паска // йа не" знайу йа'кого Паска то'ди була // худобу не" було
чим годувати це 'са'ме" 'пере"д Паско'їу / сн'і'пки з шо'пи / таї буду по 'кварто'ч'і
мо'ло'ка при'носити // та'ка к'варто'чка м'ї'дна / 'жоўта // при'не"се / йа т'рошки
поп'їу / во'на т'рошки поп'їе / ден' прої'де // че"каї' до'ки ден' прої'де / ту

к'варточку на двох // во'на ўже д'иў'л'ус'а ўста'вати не" годна / п'іт' себе" іде / йа
ше т'ри'майус'а // во'ни ска'зали на т'ижден' / а це ўже б'іл'ше проішло і ўже
Паска / а йіх не"ма / бо то'йо / а во'ни йак очу'тилис'а / Боже" / мо'йі д'іти
позди'хайут / та' ве"р'нулис'а на'зад / тої // Ни'кола блишче / шоби шо 'небуд' дали
карто'фел' чи круп / йа шо з'найу // доки ве"р'нулис'а ту'да / а в'іт'и / а ми на од'ні
к'варточ'ці мо'лока жи'вем / шо розд'ілимс'а там / випили / а по'п'робу' сутку
че"кати // во'на р'вала с' шопи т'і сн'іп'ки // при'й'жайут ма'ма // во'на не" годна і
зл'ізти // во'ни йі'йі до Рихти / до бол'ниц'і за'везли чи за'несли // йа'кос'
в'іт'ходили // ўже див'илис'а г'уби // зби'раем г'уби // йа на'й'ілас'а та' здур'іла /
в'ід тих губ // а при'шла до ма'ми ма'тка Ган'а / С'ан'кова ма'ма / се"стра ма'мина
// при'шла та' ка'же" див'ис' во'на шос' йак н'іби здур'іла // а йа ўс'о хожу і ка'жу
йа здур'іла / йа здур'іла // ме"не на по'ст'іл' по'ложили і йа так йак
в'іт'кл'училас'а / йак ме'ртва // кот'рас' ка'же" ў ме'не" йе час'ник / та' стр'івок да'
йі'йі на'й / і дес' квас'ного мо'лока в'ипроси // во'ни при'несли / да'йут ме"н'і / дес'
п'исок розд'авили / а йа йак к'ламцну і т'ри'маю т'існо / шо не" випус'каю // во'ни
зноў розд'аў'л'айут / мо'лока да'вали / а то'го / шо йа там то'й час'ник / шо йа йі'ла /
але мо'лока ло'шкоў / а йа за ту ло'шку йак з'лоў'у // і ма'ма ўже то'ди л'а'гли /
ра'но пробудилас'а / і йа в'ід'ішла / і во'ни йак зас'нули / д'вер'і роск'рит'і ўс'і /
так і с'пали // ўже во'ни хо'дили ту'да блишче ў За'падну та' по'ма'гали л'уд'им / та'
йа'кос' було // ну а по'тому ўже ў кол'госп'і за'чали ро'бити // йа п'ішла до те"л'ат ў
п'ят'на'ц'іт' ро'к'іў // шо нам пла'тили / за п'іў'року пла'тили шо / зе"рна да'дут
па'ру скле'цк'іў / шо ше // ўже по'малу за п'іў'року йа ш'ісот ру'бл'іў по'лучила //
Ан'тон бу'ў на фе'рм'і / в'ін ка'же" йа на те'бе" не" майу пра'ва пи'сати / бо то'б'і
не"ма ше ро'к'іў // йа ка'жу ну то пи'ш'іт на ма'му // йа ўже буду ро'бити / а пи'ш'іт
на ма'му // так ми ро'били на фе'рм'і / ўже ме"н'і було с'ім'на'ц'іт' ро'к'іў // па'сла
те"л'ата та' там ўс'о // а до ш'коли то не" було ў ч'ім хо'дити / нас чет'ве'ро п'ісл'а
це'го голо'ду / то'ди ўс'і хо'дили с' т'ри'ц'іт' де"ў'йа'того / со'ро'кового і т'ри'ц'іт'
с'о'мого // Ми'кола Л'убин та'кі бу'ў ви'сокі // Ко'стецкі ўчи'ў нас / а ми /
Ми'кола Л'убин / С'тал'ін по'мер // а йо'го поса'дили за'ду / та'кі ви'сокі // а

Костецкій каже" наш дорогіи вожд' помер / ўстан'те д'іти / а в'ін тоіо / ўстаў таі каже" / добре" шо і сконаў // бо того шо йісти не"ма шо / хл'іб" забрали // Костецкій с'тукайе ў ст'іл / П'ідзамкові с'ад' //

693. – Чос' Іван Федор'іу і Андр'іі ў туфл'ах на корках приішли // ходили так ўс'і / але так ўчилис'а до чотир'ох клас / була ш'кола там на долин'і // це ми кончили по чотири класи / пере"вели нас ў п'яиті / йа ўже не" ходила / бо не" було / д'войе чи йідн'і капц'і на читве"рох // одне їде нин'ки / друге заўтра / тай йаке ўче"н'а // таке було т'аж"ке ў'ремн'а / та шо зробити // так йа т'і те"л'ата пасла пасла // диўл'ус'а / ўже д'іўки зачинайут ўбирати / Жен'а та Вал'а // Жен'і прив'із Іван дес' з Ге'рман'ійі таке плат'а / на плат'а так'і отр'ези // ўже диўл'ус'а так збирайуц'а // а йа по со"с'ідств'і с цим Іваном жила / мак кажут // Д'ідик прийіхаў с ц'ілини так ўс'іх обдумаў / т'реба нам цих робочих / там добре" заробл'айут на ц'ілин'і бригади // йа обдумаў / не"ма такоого / хто б по"йіхаў / йакшо ти не" согласис'а / то ўже не"ма каже" кого // йа кажу йа не" согласус'а йіхати з вами / ш'тири х'лопц'і / се йіх йіхало // а т'реба дв'і ж'інки каже" // йакшо би хто йіхаў з д'іўчат таі йа би пойіхала / а так йа не" по"йіду з вами // в'ін каже" / шо йакшо ше хтос' наїдес'а // йакшо ше хтос' наїдес'а / то йа по"йіду з вами // а в'ін поговориў з Надеў / з'с'войу се"стройу / таі каже" / Над'а по"йіде / таі каже" йід' з нейу // таі добре" кажу / йакшо там заробл'айут / то хоч на ўбран'а заробити // ўже йа те"л'ата лишила // йідем ми на ц'ілину // по"йіхали / там ше т'рохи сн'іг буў // дали нам йакус' комнату там // ми т'рохи пожили / зачаў сн'іг роставати / ўже со'лому возили на зам'іс // там така р'ічка Г'ім широка дуже" / і над тим Г'імом робили зам'іс // шо тоже" не"ле"хка робота / ми хоч кидали г'рал'ами ў т'і корми / але ўс'о ў'ремн'а т'реба робити / шо би не" викидало і тоіо // п'раўда воіни / ми поробили се"зон л'ітом і не" знайу к'іл'ко там г'рошеї получили // а в'ін каже" ми йіде"м до"дому / а ти йідеш до"дому? // а йа думаю шо / до те"л'ат так т'ашко пасти? // заробила г'рош'і / а кажут тут на тоц'і коло зе"рна можна робити коло цего / д'іўчата каже" робл'а і ж'інки // там так'і т'і були на сипан'і дуже" / воіни казали борти / кагати тоіи пше"ниц'і / і

так'і в'ішали / це пере"чиш"чали в'інами // п'ішла йа туда робити // ўже п'ішла
йак на квар"т'іру там до д"ругой ха"з'аїки // ішла йа туда робити / ка"зали ў
м'іс'ац" ш"ісот рубл'іў полу"чайут чоло"в'іки таї ж'інки / думай / а ў нас де
заробиш? / ў нас т"реба п'іўроку робити ў кол"госп'і // там йа робила / забрали
нас ў д"ругий со"ўхоз / це йа ў Нежен'ц'і робила / со"ўхоз та"кії Неженка //
заб"ірайут у Жалан"ду по"ўс'олок та"кії неве"ликиї // заб"ірайут туда таї ка"же" до
ме"не там йе"ден / шо п'і"деш по"ўмошн'іком до повара / ў сто"лову / і ше з
Б'іло"рус'ії там Маша бу"ла / ка"зали йїї Машка // п'і"дете" ви обид"в'і ка"же"
варити // п'ішли ми // ўже там ст"ройат сто"лову то"ту // дали нам йа"кис' ф'інс'кїї
дом / та"кії // посе"лили нас дво"х // ўже ми там жи"вемо // варити бу"ло де ўс'о //
ўже ми робили там / а повар бу"ў гла"ўнїї Горш"коў / фам"іл'іа його та"ка // в'ін
да"ваї нам / а ми ўже ва"рили // в'ін не" раз см'і"яўс'а / ка"же" ти ва"ри Над'у
українс'кїї борш"ч / а ти Маша б'іло"рус'ку кашу // таї ми ўже там робили // а
по"ўтому т"реба бу"ло розво"зити / бо агре"гати / бу"ли при"їхали с'і"яти ба"гато
л'у"деї / цїх трах"тор'іст'іў // по пол'у розво"зити ў термоса"х та"ких / нали"ваем
борш"чу / а то д"руге / перше" там мус'ат да"вати // нести / б"рати мис"ки і там
розда"вати на поле" / там н'і"би бри"гада та"ка бу"ла / там п'ї"ята / че"т"верта бу"ла /
але ми на п'ї"ату / на од"ну бри"гаду хо"дили // а нести на"верно шо зо ш"тири
к'і"ломе"три або п'ї"ат до бри"гади // во"зили туда і йїсти розда"вала // а по"ўтому
ўже сто"лова роби"є лиш л'і"том / а на зиму / бо то"ди при"їежих ба"гато / бо л'у"ди
ба"гато шо с'і"яли / бо там ц"ілі"на таї л'у"деї ба"гато бу"ло / таї годували // помн'у
йа п'ішла / бо сто"лова на зиму за"кривайец'а / а йа там зас"лабла шос' бу"ла // ўже
йа в'і"даїус'а за Пе"тра // йа"к'іс' чу"ваши рол"а вече"ринку йа"кус' та"ку // ва"ра /
шос' там ла"год'а / йа не" зна"ю шо во"ни там ла"годили // пра"ўда п'ішли до сего /
в'ін на ди"ректора ў"чи"ўс'а / але в'ін йак за"ўгосп / ў него ўс'о там бу"ло //
виписали мн'асо / бо Пе"тро в'ін за трах"тором / трах"тор'іст // виписали мн'асо /
к"рупї / там ше шос' // це во"ни з рисом / з мн'асом ва"рили то"то і ше во"ни шос'
там ла"годили / да"вали / але йа шо ўже помн'у шо // і так ми з ним по"же"нилис'а
ўже / с"тали жи"ти // а ма"ма / йа напи"сала / шо ка"жу д"обре" / шо л"уче тут / але

жалко ме^н'і / шо чуж'і л'уди в'іс'іл'а робили / так шос' жалко було // таке жит'а // а його так як з училишча послали в'ідробл'ати / бо ат'істат не^н давали // в'ін кончіў це училишче трактор'іст'іў широкого проф'іл'у конбайнера / трактор'іст широкопроф'іл'ній // каже^н мус'у два роки робити на ц'іліні // в'ін з Волин'с'кої області / а йа в'ітси і по'п'робуї / йака дол'а // і так ми з'іш'лис'а // праўда мама ше прийіхали на ц'іліну туд'а до мене^н // його ўже рошчитали / а ме^нне ше не^н рошчитували / казали їди до худоби / худоба не^ндойна сто'їт // послають ме^нне до худоби / бо столова не^н робе^н / роботу даїт // п'ішла йа // не^нма кому до'їти / йе до'ярки шо то'їо / але багато худоби / то там ферма // праўда мама прийіхала / а ме^нне не^н рошчитуїт / худобу до'їти / а йа де йі'ї годна до'їти // в'ін ўже рошчита'с'а / а мама кажут'їд'те додому таї там 'будете^н робити / шо ви ў чужин'і каже^н / то йа йіду до'їдому / даўно буў / ўже два роки тут / а те^нбе рошчитайут / прийідеш додому / таї йа прийіду // в'ін ўз'аў с' то'варишем таї поїїхаў // ми з' мамоїу лишилис'а // ше йа ў сто'лов'і робила таї пороc'а ўз'ала / годувала // а ми ўз'али пороc'а зар'їзали і мн'асо / і сало то'то поўно / йак його в'ести // мама каже^н то шо / будим лишати? / йакос' забере^н // а йа кажу' мамо / а ми годн'і йаг'би хот' в'ін буў // по'їїхаў / хто його знаїе йаке мн'ен'їе чи в'ін по'їїхаў таї так і / бо шо те^нпер таке // але праўда ми з'їбрали то'то ў че^нмодан / бо мама привезла йаблука / гор'їхи ше то'там шо / ў тої че^нмодан то мн'асо / пороскладали то сало // ўже ме^нне рошчитали / і ми то'ди ўже на поїїзд то'ди п'ішли // йіхали шос' ми доўго / йе шо б'істро поїїзда їдут / а ц'і пригородн'і // прийіжайем до'їдому / а те^нл'їграма ле^нжит дома // ўдаріў ўже Пе'тро з' с'вого се^нла те^нл'їграму / шо аби в'ін прийіхаў / коли йа прийіду // і так ми з'іш'лис'а / нажили т'роїе д'їтеї / ст'ройлис'а / ўже йак могли // т'ашко було / бо тата н'і ў них / н'і ў мене^н / мама йідна // ў него тато буў там на Волин'і // таї таке жит'а / шо з'робиш // ади ўже повиростали / ўже і на пенс'її / таї так жит'а проїшло //

Інформант: Пилипова Лідія Андріївна, 1937 р. н., освіта – 2 кл.

694. – Ў две^м нац'іт' прок'іў п'ішла на норму // ўз'ала сапати бураки // ў нас багато ўс'ого // ў нас не^н лиш бурак давали / сон'ашник / і бурак / і курузи і соя і ганш / і ўс'о шо не^н лен' // насапала ўс'ого того // а по^том шче ў ш'ійіс'ат перш'ім роц'і стала ланков'ойу молод'іжної ланки // робили // дуже^н була ос'ін' т'аж^мка / доушч'і ішли / шо не^нвозможно йак восе^нни копати і тут треба ўс'о з'ібрати і в'іс'іл'а // ўже виход'у зам'іж // і тут вес' ден' робили на робот'і / а на вече^р приб'іжиш і то росклала сере^д хати / сохнути / а сама б'іжиш по хатах і горшка треба / і лож^ки треба / і тар'ілки треба / ўс'ого ўс'ого з'ібрати / бо ж на в'іс'іл'а // то^ді ўже то в'іс'іл'а не^н складайес'а / бо хоче^н голова / шоб на окт'абирске в'іткласти / шоб було с'омого / а йа першого / бо так нан'ала музику / і так йа майу робити // ну і в'ін то^ді стаїе контру / шо не^н даїе н'ічого / раз ти не^н покор'айешс'а ме^нні / з'начит' ўс'о на плечах // ўс'і пос'ходилис'а чолов'іки таї сус'іди / нос'ат т'і патіки на шалаш робити / то ўс'о // так було на поле^н дале^нчен'ко / наверно трошки блішче йак до Слоб'ітки / го^родина була // капусту на плечах не^нсут т'і мужики / бо в'иписати в'иписаў / не^н даїе н'ічим привезти // ўже пост'агали то ўс'о / ўже в'іс'іл'а / в'ідбули то в'іс'іл'а // ко^мус' було не^н лен' / бе^нре пише ў ре^ндакц'ійу / то шо там ўс'о проробило / а пише на мене^н / шо це йа написала // таї приходе тойі з ре^ндакц'ійі / таї рос'питуїе йак / шо йа йо^му / кажу так йак воно йе / а ви каже^н тут написали // йа кажу / ну це просто хтос' не^н маў шо робити / таї написаў // йа кажу не^н писала / і тоди не^н жал'ілас'а і не^н писала / і ўс'о прош'ло //

695. – Не^н було ў шо ўд'агнутис'а / а тут г'раїе музика / хочеш йти на ту музику // бо зара не^нма / ран'ше на кожному зака^марку таї музика г'рала / гармошка чи ск'рипка і барабан / і гат'а і ўже ўс'о // а тут йа так хочу йти на ту музику і не^н майу ў ч'ім // а т'ошча мойа купила / то^ді вона шче не^н була т'ошчойу / ми так по харошому були / купила дуже^н гарну кофту / таку голубу з б'ілими розами // а йа думайу / ну раз би во^на дала ме^нні ўд'агнутис'а тойі кофти / таї йа би п'ішла на музику // а хто там знаїе / то йа позичила тойі кофти

// таї йа п'ішла таї кажу / ви би ме"н'і не" дали ц'оц'у цейі кофти? / то чо н'е / на Л'убу / каже" / во"на ве"лика / шоб"и ўби"рала / а йа купила со"б'і / а йак"шо ти хочи"ш бе"ри / ти майеш казати / то ти ў мене" йііі ўз'ала? // йа ўз'ала тоїі кофти / позичила / п'ішла / помила добре" ноги / таї гопачка по трав'і так витинаю / аж гаї шумит / і шеї ў позичен'і кофт'і // і ўже йа на веч'ір приношу / бо ж побула таї в'іднос'у // а во"на каже" була б шче зо два тан'ц'і п'ішла дес побула / йа шо ўже йііі зара майу ўд'агати? // так ми по харошому / по"тому во"на стала ме"н'і за т'ошчу / ўже Митро же"ниўс'а на ме"н'і // а то так було / во"на не" мае" шо ўзути / а до колгоспу // було мае" іти ў контору / а то далеко // приїде / Л'іда даваї ме"н'і чо"б'ігки йа п'іду / а ти по"сид' / т'рохи пограїес'а поки йа приїду // йа даїу йііі сво"їїх чобот'іў / а там сидімо / так'і ше були мал'і // а йак треба шо скласти / позичити / тої ўз'аў ў того / тої ўз'аў ў того // так'і були боти / а не" туфл'і / шо корки закла"дати / та де туфл'а ше майем б'рати? / виписаў корку / ту"да зап'хаў таї ўбраў / таї фор"сили //

696. – До ш"коли не" було сили ходити шоб"и виўчиўс'а / бо не"ма ў ч'ім ходити / не"ма шо йісти // д'ругіі в'із'ме ў торбу хот' шо не"бут' / торби так'і шили з" чо"го не"бут' / з йак"ойс" ве"рети / ўз'аў торбу чере"з плеч'і таї п'ішоў // таї ўз'аў хот' шо не"бут' / а ў мене" шо / таї воп"ше завал // ўже п'ішли ў ш"колу / Ол'а се"стра п'ішла / таї йакос во"на іде / а йа думаїу / шос йа там буду го"лодна ходити? / во"ни будут йісти / а йа йісти хочу // не" їду ў ш"колу // і во"ни збирайут / ус'і т'і хлоп"чиска / при"ход'а за м"нойу / шо їди до ш"коли / бо то ўс'і їдут / а ти не" їдеш // а йа кажу / шо йа буду їти / йак там йісти треба / шо йакби там давали йісти // а во"ни кажут / шо ми будем б'рати з до"му на себе" / шеї на тебе" йісти / ше і ти будеш коло нас йісти // добре" кажу // два класи кончила і на тому решта // по"тому ше йакас була ве"ч'ірна // шоб" туда їти таї треба с"чимос' та ў ч'імос' // так ўчилас'а // йак тої казаў роспи"сатис'а і грош'і пошчи"тати //

697. – То"д'і ўже д'єство проїшло / а ў нас то"д'і шо ма"шина // йак п'ішоў з'ран'а так дв'і / три с"утки не" пусти до"дому // йак"шо йе ко"му до"ма у"праўл'атис'а / то ти будеш коло ма"шини зноў // то така ўс'а ро"бота була

т'аш'ка // по'тому прийшла с'уда // 'зара дуже" ба'гато го'ту'ють на ве"с'іл'а тих
страв'і'ю / йіх с'к'іл'ки і не" треба / бо во'но |портис'а // ну а |ран'ше так |голу'пц'і /
холо'дец' / борш'ч'і ї нас варили / йа'ких |пару там са'лат'і'ю / там мн'асо / і ўже
по'том йак не" кор'ж'і з |маком / то йа'кес' со'лотке да'д'ут / таї та'ка ст'рава // і так
ўс'о прош'ло йак не" бу'ло / і не" з'нати ко'ли і шо // а |зара |добре" / не" |можна
ка'зати / шо зле / ко'би т'іки з'доро'во бу'ло //

Інформант: Бойко Надія Антонівна, 1929 р. н., освіта – 3 кл.

698. – |Кажу шо бу'ла ма'ла таї заб'рали на фронт ус'іх / а |д'іти ли'шилис'а //
таї їде хто / бо |йісти |хоче // п'ішли до тих |конеї / |Боже йак йіх / бо |першій раз /
ли'шилис'а т'і / хто не" |годн'і ро'бити / інвал'іди / таї по'казу'ють шо ро'бити //
інвал'іди / таї по'казу'ють шо ро'бити // а |йіхати не"ма ко'му / бо ми ма'лен'к'і / а
х'ло'пц'і'ю не'ма // п'ішли ми ўс'і три до тих |конеї / да'леко їти / на |участки
хо'дили таї не" о'хота їти / таї с'і'да'єм на ко'н'а / а йак |с'адиш на ко'н'а ше ї
|па'да'єш / бо не" |годна |вил'істи / бо ма'ла / п'ід'вели до гор'бочка / од'на |д'ругу
п'ітса'дили / До'к'і'яа ви'сока / а ми з |Хри'стинойу ма'лен'к'і / по'йіхали / а йак
зл'і'зти? // наў'чилас'а / то'д'і |йіхали і вер'хом / і |возом / йак х'т'іли так |йіхали //

699. – По'йіхала раз до |Камн'ан'ц'а / |вуїко Ан'т'ін |каже" / там |йе Корн'і'ї таї
заб'рати пше"ниц'у чи ў'з'али ше шос' // а |йа ў'з'ала по'ста'вила таї по'ста'вила хл'і'б
св'і'ї ў |кел'н'у / заво'ронилас' таї не" |ди'л'ус'а / шо се |роби // їду / їду ту'ди ў
Стар'ій |город на |Пол'ск'і |фол'варки ту'да / ў'крали тої хл'і'б / |йа |думайу / шо |йа
бу'ду |йіхати / там |треба бу'де |ночу'вати / шо |йа бу'ду |дал'ше" |йіхати / пове"р'тайу
т'і |кон'і таї |йіду до'дому // таї во'ни ме"не не" |пита'ли / чо |йа с'а ве"р'нула / а |йа
йім не" |ска'зала / а шо |йа |ма'ла ро'бити / таї |мучилас' / таї до |ма'шини хо'дили / таї
ўйа'зати хо'дили / а |зара не"ма н'і'чо'го // ў'но'чи їдем / з'і'браў нас Баї'рак / з'і'браў
ўс'у |ланку мо'ло'дечу / а |спати |хоче"с'а / бо мо'ло'д'і / а'ле шо |ма'ли ро'бити / а
|кажут' |ади / |бачили |йа'ке |йім |ш'час'т'а / їдут сп'і'вайут / а ми на'ро'билис'а / |л'уди
так стар'і |кажут // а в'ін |каже / то мо'ло'д'ож / |йі'ї |треба |шану'вати //

700. – За́р'іза́ли ко́н'а / ў́же л'у́ди ў́з'на́ли та́й б'і́жа / п'і́шла і́йа // ма́ма ў́же так т'і́ше" / на́р'іза́ла ку́ск'і́ў / жа́ре" / а́йа не" го́дна ў́ писок ў́з'а́ти / не" го́дна то́го ко́н'а йі́сти // та́й бе"ру́ то́йю рву́ то́йі жа́лиги / йа́к то ло́боді / нава́рила / на́йіла́с'а / а́ то не" йі́ла / бо́ була ко́рова та́й бу́ло ле́гше" т'ро́шки //

Інформант: Філіпова Валентина Петрівна, 1937 р. н., освіта – 5 кл.

701. – Йа́к йа́ була ма́ла / та́та за́брали // на́с бу́ло п'я́те"ро / а́ з Окса́ноіу ма́ма хо́дила бе"реме"на // то́ді л'у́ди й́шли на́ Ку́дринц'і / на́ ту сто́рону дес' і́ та́то з ним // ми́ жи́ли на до́лин'і // та́й в'і́н за́б'і́г / зб'і́г на до́лину // ше́ помн'у́ йа́к т'і́ м'і́шечки в'і́н с:и́паў / шо́б ми́ ма́ли шо́ йі́сти // та́й в'і́н пе́ре"тшоў́ ту́да че́ре"з к'латку / пе́ре"тшоў́ / до́гнаў́ тих / п'і́шоў́ з ні́ми // не" зна́ў́ куди́ йі́х г'на́ли // йі́х на́ по́л'у дес' з са́мал'о́та опстр'і́л'али / та́ка ка́же" р'і́чка тих солда́т'і́ў // та́та р'ани́ли // дес'́ йі́х за́брали до́ бо́л'ниц'і́ / ў́же ле́гше йо́му ста́ло // а́ле прі́йшло́ пис'мо́ / шо́ та́то ў́мер // ма́ма по́йі́хала до́ н'о́го / а́ пе́ре"д тим в'і́н ка́заў́ / шо́ йа́к ў́родис'а́ д'і́ўчы́нка / а́бі Окса́ноіу на́з'вали // а́ поў"тому́ то до́ ш'ко́лі // та́й не" бу́ло шо́ ў́д'і́гис'а́ / до́ ш'ко́лі хт'і́ла д'уже" // йа́кос' во́ни ме"не́ пу́стили до́ то́йі ш'ко́лі // ў́чыла́с'а до́бре" / до́ че́т'верто́го к'ласу́ да́вали / по́луча́ла пох'вал'н'і́ г'ра́моти // а́ поў"тому́ пе́ре"вели́ ў́ п'я́тий к'лас //

Інформант: Ількович Ганна Павлівна, 1936 р. н., освіта – 3 кл.

702. – Па́сла в'і́ўц'і́ ў́ кол'госп'і́ / не" бу́ло шо́ йі́сти / мус'і́ла па́сти / шо́ ме"н'і́ бу́ло два́нац'і́т' чи оді́нац'і́т' ро́к'і́ў / мус'і́ла па́сти // да́вали то́йі́ т'ирбі́ // да́дут че́рпак та́й па́су // та́й ма́ла засну́ла / а́ т'і́ в'і́ўц'і́ п'і́шли хто́ зна́йе куди́ // ту́т схопл'у́с'а та́й д'ума́йу / Бо́же / Бо́же / на́шо йа́ л'а́гла // на́шо ме"н'і́ тих о́вец / йа́к йа́ так хо́чу спа́ти / то́го шо́ голо́доў́ка // не" бу́ло шо́ ва́рیتی́ / на́збі́рала губ на́йіла́с'а / чу́йу / шо́ ме"н'і́ шос' м'і́шайе́ / на́йіла́с'а га́рчых губ / а́ помн'у́ / шо́ в'і́ўц'і́́ в'ипу́стила / і́ Пе"т'ро́ прі́йшоў́ / т'і́ в'і́ўц'і́́ за́і́м'іў́ / а́ ме"не́ по́везлі́ до́ бо́л'ниц'і́́ / до́ Р'ихті́ // на́поў'і́лі в'угл'ом / а́ йа́ і́ са́ма мо́гла з'і́сти

йаблуко чи слиўку // мус'їла ходити на жни'ва / т'ї в'їц'ї лишила / ходила на жни'ва / жати / їй'зати / до ма'шини ходила // шо ка'зали / то робила //

с. Кульчіївці Кам'янець-Подільського району

Село розташоване за 12 км від райцентру і залізничної станції Кам'янець-Подільський. Основний напрям виробництва – зернові культури, садівництво та бджільництво. Село вперше згадується в історичних документах 1405 року. Поблизу Кульчіївців виявлено поховання доби ранньої бронзи (кінець III тисячоліття до н. е.) [4, с. 361].

Інформант: Диколок Ніна Михайлівна, 1929 р. н., освіта – 1 кл.

703. – Напал'ували п'їч / на'с'їйали му'ки / пот'їм м'їсили / ко'ли т'їсто п'їт'ходило / його роскачували / т'їсто їначе" називали ски'сан'а // й'аке ко'ли п'їд'їшло виробл'али на лопату і са'жали ї пїец //

704. – Ї'уди дивилис' по сонц'у ко'ли г'нати ху'добу / бо то'д'ї не" було го'диник'її // й'а дивилас' ко'ли сонце з'їшло / їнала ху'добу / ходила б'оса / бо то'ди не" було шо їзути // г'нала на пол'а / приган'али на о'б'їд і до'їли / по'тому їшли зноў / ко'ли сонце заходило ко'рову приган'али //

705. – Ко'ли розвидн'алос'а / ми їшли ї ш'колу / їд'ївалис'а ї сп'їд'ниц'у / ку'шул'ку // ко'ли було з'имно / од'ївали кафта'ни / че"ре"вики а'бо ч'оботи / б'рали р'учку / з'ошит / к'нишку і їшли до ш'коли їчитис'а / с'їдали за п'арту по два чо'лов'їки / було по три уроки / ариф'метика / чи'тан'а / пи'сан'а / ко'ли в'їт'пускали / то'д'ї їшли до'дому //

706. – Ко'ли досп'їли куку'рузи / р'ан'ше їїх обл'омл'ували / во'зили на т'їк / а т'їк ш'чит'аўс'а д'ома / з'емл'у з'машчували / оп'кладали / вис'їпали на к'упу / зб'їралис'а х'лопц'ї / д'ї'чата / і ч'истили / заўтра ї д'ругої і ш'тук'ували / сп'ївали / ве"ч'еру да'вали хаз'аїи / і так во'ни їс'їїейу г'рупою об'робл'али куку'рузу од'н'ї од'н'її //

707. – С'ходе^н сонце / ра'нен'ко жали / мала йа'к'іс' капц'і таї ходила / шоб сте'рн'а не^н ко'лола / таї жала / ўйа'зала йур'ком / скла'дали ў п'ят'нац'атки / р'адом скла'дали ше ў одну п'ят'нац'атку / і це ми скла'дали / во'зили / но'сили / пода'вали на п'ідводи //

708. – Ко'ли майе наро'дитис'а дитина / к'личут' пови'туху / це ба'пка / йа'ка при'має ро'ди / ко'ли дитина наро'дилас'а / ба'пка пови'ває його / да'є мам'і / пови'туху ўгош'чали / н'ічого не^н пла'тили // думайут' ко'го ўз'ати за хр'осного ба'тка і хре'ш'чену ма'ти / і то'д'і ўже бе'рут' ма'ма хре'ш'чена і ба'тко наби'райут' со'б'і тої кр'ижму / і бе'рут' дитину / при'ход'ат' ў церкву / і накр'ити дитину кр'ижмо'ю / ну шоб дитина го'ла бу'ла / а йа'к зи'мо'ю то з'имно / а йа'к л'іто то го'ла / і ба'тушка хрестит' дитину // то'д'і так в'ін дивиц'а / йа'кшо х'лопчик в ол'тар майе пра'во йти / ба'тушка об'воде^н там вокр'уг ол'та'ра / а йа'кшо д'іўчинка / не^н майе пра'ва йти до ол'та'ра // ну і ба'тушка похре'с'тиў / ну то'д'і ўже йдут' і до'дому і закла'да'ют' с'т'іл / і с'іда'ют' ма'ма хре'ш'чена і ба'тко / і ск'іл'ка госте'й / а ўже на ре'г'істрац'і'ю дитини йдут' ў с'іл'раду і там ре'г'іст'р'іру'ют' / і там да'ють ім'я і фа'м'іл'і'ю //

709. – Ко'ли поми'рає л'у'дина / спо'чатку до'ма два чо'лов'іки мийут' / ўби'райут' його ўс'о / а по'тому ўже ло'жут' його на кати'пел'ку / пот'ім йдут' за ўс'іма / і за про'дукта'ми і за ба'тушко'м / і за'казу'ют' ба'тушку // от і ўсе це йде ў по'хорон // по'тому ўсе ти / йа'кшо по'мер с'о'годн'і / то ти заўтра ўже хо'вайеш // з'нач'іт' ўже там збе'райец'а ўс'а ро'дина / су'с'иди там / бли'ск'і йа'к йа'к'і / хто йа'к / ну і на д'руги'й ден' при'ходе^н с'в'аш'ченик / йа'кшо мо'лоди' поми'рає дес' до п'яде'с'ати рок'іў / то бе'рут' му'зику / а йа'кшо в'ін майе с'емди'с'ат' / ну йе ше так л'уди / шо хо'т'ат' му'зики / а йе та'к'і / шо бе'рут' т'іл'ки с'в'ач'шеника // ну і там при'ходе с'в'аш'ченик / йа'кшо бли'шче церк'ва / з'нач'іт' бе'рут' до церк'ви по'ко'ін'іка / там ба'тушка пра'ве / а йа'кшо не^н ў церкву / то в'ін при'ходе^н до ха'ти і ў ха'т'і там пра'ве ц'ілії час / ну а тоди ўже бе'рут' на к'латб'ішче / ну там при'нос'ат' ше в'інки / зби'райец'а ўс'а ро'дина і пла'че // ну йа'му ко'пайут' ў нас ў се'м'лі / ну йе йа'му ко'пайут' / ко'ли хо'рон'ат' / с'о'годн'і по'мер і с'о'годн'і

хо'рон'ат' / і йа'му ко'пайут' то'ди ш // ви'нос'ат' до йа'ми на 'нари ши кла'дут' // ну і при'ходит' с'в'аш'ченик в'ітпра'їл'а'є і хо'рон'ат' ў'же бе'рут' х'лопц'і шнур'ки / т'і шо не'сут' ш'іс'т' чо'лов'ік і ў' йа'му // по'тому шо / п'іс'л'а 'похоро'ну з'разу 'робл'ат' 'поминки / 'пот'ім де'ўйат' дн'іў / в'ід 'того дн'а шо в'ін ў'мер / зноў шчи'тайеш 'сорок дн'іў і зноў 'робиш 'поминки / а там ў'же р'ік / а там ў'же ї'дут' го'да за го'дами // на 'поминках да'йут' боршч' / а 'решту ў'се / шо т'реба / і 'губи ва'рат' / 'голушц'і / хо'лодн'і за'куски / 'зараз та'кії 'похоро'н 'робл'ат' / шо кла'дут' л'і'мони / ма'ндар'іни і ў'с'о кла'дут' / ба'гато стра'ў // йа ў' 'молодос'т'і ба'лабушки пе'к'ла / а 'зараз хо'лоде'ц' ше кла'дут' / йа'кшо не' п'іст' / а йа'кшо п'іст' / то кла'дут' 'рибу і ў'с'о п'іс'не / ў'с'о на о'л'її т'і'л'ки / не' 'будут' хо'вати на Паску і на Бла'гов'ішче'н' / 'тоже' 'ба'т'ушка не' 'буде' хо'вати / і шче по 'мо'єму / шо'п не' збри'хала / на С'в'а'тїї 'веч'ір не' хо'вайут' / до об'їду йа'кшо не' хо'вайеш / то п'іс'л'а об'їду ў'же не' 'можна хо'вати / ну на 'Новїї р'ік то хо'вайе'ц'а //

Інформант: Войнеко Віра Павлівна, 1935 р. н., освіта – 4 кл.

710. – Три'нац'а'того / чо'тирнац'а'того чис'ла зби'ралис'а х'лопц'і / д'і'ї'чата г'ратис'а Анд'ре'я / зби'рали во'ни со'б'і хто шо 'ма'є / з'несли в од'ну 'хату / і п'іс'л'а Анд'ре'я во'ни со'б'і ў'гош'чалис'а // пе'чут' пал'а'ниц'у / ч'і'пл'али до стел'і і с'і'да'ют' на ко'ц'убу / в'ід две'ре'ї і ї'їдут' до пал'а'ниц' / 'б'і'л'а пал'а'ниц' сто'їт' д'і'ї'чина з руш'ніком / і ко'ли во'на п'і'ї'ї'жайе і пи'та'є'ц'а ў' 'тойї д'і'ї'чини / шо 'ї'їде' на ко'ц'уб'і / ку'да ти 'ї'їде'ш? / а во'на го'во'рит' / за г'ра'ниц'у / чо'го? / ска'кати до пал'а'ниц'і / ну ска'чи / а та п'іс'ка'ку'є / а д'ру'га по 'писку 'ї'ї'ї' руш'ніком і во'на ве'р'тайе'ц'а на'зад // так то'д'і д'ру'гий раз так 'са'мо 'тоже' на'г'нала / на т'рет'її раз 'дала / та шо с'ка'че' ў'ку'сила / пал'а'ниц'а росши'талас'а / б'їе по 'ро'г'і 'ї'ї'ї' / ў'с'і см'і'ї'ї'ц'а // по 'оче'ре'д'і ку'сайут' / ко'ли ў'с'і д'і'ї'чата і х'лопц'і по'нат'ку'шували / кла'дут' со'б'і п'ід 'поду'шку і 'ї'їм 'ма'єе при'с'нитис' 'ї'їм 'ї'їхн'ї х'ло'пе'ц' чи д'і'ї'чина / то'ди п'іс'л'а 'того 'їшли во'ни на дв'ір шчи'тали / йа'к 'ви'їде' / йа'кшо ў'до'ве'ц' / то 'ви'їде' за ў'д'і'ї'ц'а / см'і'ї'ї'ц'а / ки'дали 'чо'боти 'че'ре'с к'ришу на 'ву'лиц'у / х'лопц'і зас'і'дали / к'рали то'ї 'чо'бо'їт' / а д'і'ї'чата

лишалис'а без 'чоб'іта / гл'ад'ат' / шут'куйуц'а / де тої 'чоб'іт под'їус'а // пот'ім во'ни в'іда'йут' / 'але" доки не" нари'гочуц'а / куди 'чоб'іт пове"р'тайец'а / з'начит' в'іти буде ж'ін'іх // ішли до 'вишн'і / трасли 'вишн'у / ў й'аку с'торону пес за'гаўкайе / з'начит' ў т'їй с'торон'і 'буде" нари'чениї / і ходили до кир'ниц'і / ходили три 'рази / наби'рали ў 'рота / пе"кли пал'аниц'і / пса к'ликали / робили так'і галуш'ки і к'лали за 'лавочку / і то'д'і пес при'ходе" / 'ч'їйу 'першу 'галочку з'іс'т' пес / та 'перша 'майе в'ідац'а / чи х'лопе"ц' 'жениц'а // сп'ївайут' / см'їйуц'а / і на д'ругий ден' так 'само //

711. – На Івана Купала зби'ралис'а д'їўчата / х'лопц'і / г'рала 'музика / во'ни рос'пал'ували кос'т'ор та'киї / скакали чере"з тої кос'т'ор / були 'шутки / ре"гоче" / см'їйалис'а // коло р'ічки / плели в'іночки / кожна 'мала на го'лоув'і / тан'ц'ували б'іл'а р'ічки / пот'ім во'ни ішли пус'кали с'воїй в'іночки ў р'ічку / коло 'кого во'но 'майе зупи'ниц'а / то за 'того же"ни'ха во'ни 'майут' в'ідац'а / і п'іс'л'а 'того во'ни стар'алис'а п'іс'л'а двинац'ати наїти к'в'ітку па'порот'і / шо'би з'нати й'аке 'майе па'порот' 'дати ш'час'т'а / 'кажн'її д'євоч'і чи 'мал'чику / ко'го хо'т'їли / то'го зустр'їчали і до 'самого 'ран'а гул'али //

Інформант: Москалевська Ганна Михайлівна, 1933 р.н., освіта – 7 кл.

712. – Рос'кажу ле"генду й'ака во'на 'була // в од'ному се"л'і 'було три й'авора / л'уди пере'казували с' покол'ін'а ў покол'ін'а / шо ко'лис' даўно то було се"ло / х'лопц'і виган'али пасти к'он'і і по'чули сп'їў д'їўчини // во'ни вил'їзли на ве"р'бу і хт'їли поди'витис'а де во'на // во'на 'дуже 'гарно сп'ївала // ко'ли во'ни вил'їзли і побачили ту д'їўчину / побачили шо во'на їде ў б'ілому п'лат'і і до 'моста // во'ни поди'вилис'а / та д'їўчина п'ішла до 'моста таї перетво'рилас'а на в'їц'у // ко'ли во'ни побачили / й'їх охо'пиў страх // во'ни поди'вилис'а / ўже во'на приїшла ў се"ло / і на кот'ре об'іс'ц'а заїшла і виїшла / заїшла і виїшла // во'ни поз'лазили і т'їкали до'дому // на д'ругий ден' во'ни по'чули / шо ў тих ха'тах / де була та в'їц'а / почали ўмирати ўс'і с'ім'їйоу / по'чаў страх на'ходити на ўс'о се"ло // во'ни то'ди об'я'вили с'в'аш'ченикам шо з'робити / й'ак од'їти // то'ди приїшли і

ска'заў старі' с'в'аш'ченик о'ден / шо т'реба ў'з'ати п'ару к'оней / п'ару к'оник'іў
близн'ук'іў / шо'би обо'рали кру'гом ўсе се'м'ло // ко'ли о'ден там на'шоў тих к'оней /
х'лопц'і обо'рали те се'м'ло т'ри р'азі // ска'заў то'ї бат'ушка / шо'би з'робили ше
о'ў'б'ід на ц'винтару // зар'ізали там во'ла чи шо і з'робили о'ў'б'ід / і так во'ни н'і'би
з'булис'а / і ко'же"н р'ік во'ни так ро'били // ше поса'дили ш'т'ир'і дере"в'і / на
с'ход'і / на за'ход'і / на п'і'ўдн'і / на п'і'ўноч'і / цих йавор'іў // п'і'сл'а ц'его о'ден
д'ат'ко йі'хаў / п'і'т'ходит' до 'него чо'ло'ў'в'ік та'ї ка'же / д'обрий ден' / ў'же
надве"ч'і'р'яа було / п'і'двези / с'і'да'ї // в'ін с'і'ў / мо'ў'чит' не" го'воре // а то'ї ка'же
й'о'му / ка'же / шо т'реба з'аким с'онце за'йхати ў се'м'ло / бо шос' буд'е ч'і'пл'атис'а
// ко'ли во'ни до'йжджали до т'ого се'м'ла / а ў'же сме"р'кайец'а / та'ї ка'же / та'ї
огл'ану'с'а на т'ого чо'ло'в'іка / а ў'н'ого ко'пита на но'гах // й'о'го страх охо'п'іў /
от то'ї з'і'шоў / п'і'шоў ў то'ї йар / т'і'пер ка'жут' ў т'ому й'ару ўс'о ў'рем'я ч'ути
к'рики / п'лаче / за'водит' // це йа ч'ула в'ід л'у'де'ї //

713. – Йа була мо'лода / кончила с'ім клас'іў і п'ішла ро'бити на п'ошту
т'ел'е'фон'іст'ко'ю // та'ї там при'ходило'с'а ро'бити по ча'сах / по 'ноч'і // і вот
при'ішло ў'ремн'а / йа п'ішла на д'е'журство ў два'нац'ят' го'дин 'ноч'і / і ви'ішла / і
тако пра'мо іду / а гл'ан' / сто'ў'йат' кон'і па'суц'а // тре ме"н'і с'ходити ў до'лину //
а тут па'суц'а кон'і // це йа са'ма забачила / се н'і'х'то ме"н'і не" ро'ска'зува'ў / йа за
себе" ро'ска'зу'ю // ко'ли йа іду / а т'і кон'і перетво'райуц'а ко'ровами / а іду ви'ише
/ с ко'рови ро'биц'а ко'за // іду / ко'ло са'мо'ї церк'ви ж'інка ў б'і'л'і' ху'стинц'і // йа
про'ішла / н'і'чого не" ка'зала / т'і'л'ко мо'лилас'а // ко'ли при'ішла йа до'ў'дому / та'ї
ро'ска'зу'ю мам'і // ма'мо / так і так // во'на ми'н'і ка'же / то на'верно ба'пка Ко'лунка
па'сла ко'рову / а на т'і'ї до'лин'і шо / гу'си па'сти // але ма'ма ме"н'і так ка'зала /
шоб ме"не не" на'страшити // на д'ругі' ден' / йа перес'пала до 'ран'а та'ї п'ішла до
'ма'ми на 'норму / при'ішла / а ў 'ланц'і шос' було два'ц'іт' душ // йа'к'раз та ж'інка
за'ішла до ба'би / та шо ко'рову па'сла / та'ї ка'жу йа / т'от'у 'Ман'у / а шо ва'ша
ба'пка ц'ейі 'ноч'і па'сла ко'рову? / а во'на засм'і'ялас'а та'ї ка'же до мене / а ти шо
там ро'била? // а йа по'думала / це прив'і'д'ен'і'е було // і так йа б'і'л'ше н'і'чого
не" зди'бала там і не" забачила / хо'дила ў церк'ву // т'і'л'ко бла'года'ра Бо'гу / шо

воно ме^нне не^н настрашило // кажут л^луди / шо не^н можна казати добрий веч^рір /
йак бачиш / а мо^ллитис^а і воно с^чезне // ме^нн^і розказувала одна подруга ^лмойна /
шо ў ^лнейі ^лтоже ^лтаке ^лбуло / шо во^на ішла ў два^нацят^р годин на пошту / ішли
ўдвох / виішли там на ^лгору / а б^ліл^а них б^лігайе йа^кис^к пес / к^лрутиц^а // ійдна
д^лругой ^лтримаец^а / а то^ді во^на перехре^сстилас^а / ^лтайа ^лд^ліўчина / а воно
з^віяалос^а і не^н стало / а сист^ра ^лкаже до ^лнейі / ти ^лбачила? / а шош не^н ^лбачила /
^лбачила //

714. – Хлопе^ц ^лходиў до ^лд^ліўчини / ішоў і ^лкаже тако шо^с ^лбаче / но в^нін
не^н знаў мо^літви на^верно // ^лкаже / йа іду / пове^рнуў до с^лвої ^лт^літкі /
^лма^лтинойі сист^ри / виішоў / а на ^лмо^лст^і така здо^рова сви^на / шо йа не^н ^лможу
проіти // йа йак скри^чаў і так при^біг до^лдому // приішоў до^лдому / н^ічого ^лмам^і
не^н розказуваў // то ^лмама йо^го во^дила до ўра^чіў і н^іх^то не^н м^іг йо^му помох^ти
// от приішла до ^лне^го ^лма^лмина сист^ра / ^лкаже / ^лслу^хаї / ^лможе йо^го до при^мови
повести // во^на ^лкаже / там ў Ко^лод^ійіўц^і і ^лйе така ^лж^нка шо ^лпримоў^лаїе // в^нін
ле^нжаў не^н ўставаў / тої х^лопиц^і // ^лба^пка ^лпримо^лвила таї ^лкаже в^нін / шо йак
пробу^диўс^а і захо^тіў ^лйісти / і в^нін о^дужаў // так шо ўс^о бу^ваїе у ^лжит^і //

715. – Д^іўчата ў^лчилис^а ў ^лКа^мн^ан^ці на мет^сестр^іў / і ^лмойна сист^ра
ў^лчилас^а / ійдна і д^лруга // вот коли во^ни п^ішли погу^лати по ^лгору^ду чи по
^лпарку / одна ^лкаже / ^лБоже / даї ме^нн^і та^ку ^лдол^у / ^лшоби ^лгарна була і ^лдобра // і
так одна в^ідалас^а за ^лдуже ^лгарного х^лопц^а і ^лдуже ^лгарній буў і во^на ро^била
медсист^ройу // а во^ни ўс^і п^ішли на ^лланку / на бу^раки / та^ки^во / ў кол^госп //
во^на поро^била до ^лосин^і / заб^рала х^ліба ў нас ^лт^рошки / та^ких ^лйа^кихос^к
бур^ак^іў // приіхала / ше йа ^лйіхала з ^лнейу на М^іц^іўц^і // на^лсилу ^лвийіхали /
заш^порталис^а ^лкон^і і ў йа^ров^і за пен^к // т^і ^лкон^і не^н мо^гли ^лвиг^агнути / бо буў
го^лодній р^ік / то на^лсилу ^лл^луди помо^гли ^лвийіхати / то ми ўже ^лсмир^ком
приіхали до^лдому // і во^на по^кинула ту ро^боту // по^том во^на ро^била
пошта^лоном // пошту но^лсила / а по^тому доч^ка кон^чала / п^ішла на пен^сіу /
доч^ка пошта^лоном //

716. – Начали брати ў Гирман'ію / нас було п'ятиро д'ітей // приход'ат старшу сестру забирают і багато сус'ід'іў забралі // коли воны забралі / ўже на другі р'ік / це ў сорок другім роц'і було / наве"сн'і / забралі / зноў набор // назначають і йд' / га'да / хочиш не" хочиш / мушиш // а по'тому знову / молочу сестру ўз'али / двац'іт' шостого йіх позабіралі // сестра пи'сала нам п'іс'ма / а ми йі посылки поси'лалі / але во'на йіх не" получала то'го ўс'ого // п'ісл'а то'го ўс'ого ве"р'тайуц'а руск'і до нас зноў // н'імц'і дуже г'ікали // ў хаг'і посе"лилис'а н'імц'і / три / третій буў дуже жадній // коли воны ўже ўг'ікали / но о'дин ве"р'тайц'а за сво'ейіу торбойю // не" знайу куди воны д'ілис'а / но тог'ди дуже ба'гато г'нали о'вец' / може зо три тис'ач'і г'нали / забіралі йіх / евакуйірували / н'імц'і забіралі йіх со"б'і // зима була / воны ко'тилис'а де по'пало / забіралі т'і йагн'атка / а по'тому мо'я сестра то'же хт'іла принести йагн'а // а воны г'нали аж до третого се"ла / то н'ічо во'на не" принесла // при'ходе та'і розказуе / а тато ка'же / то чо'го то"б'і? / то то"б'і нашо то'го йагн'а? // ота'ке бу'ло // де воны то по'д'ілі / куди воны йіх г'нали і де по'д'ілі йа не" знайу // ота'ке бу'ло страдан'іе //

717. – Сорок се'мій р'ік / була голодоўка / ішли мо'лоти кукурузу / та'і ма'ма п'ід'іде до тих жорен / змо'лоли трошки ў ж'мен'у / та'і дал'і меле // помол'оли / то ма'ма нава'рила беўку / і так ми переживали / от // ўже во'на була на ферм'і р'обила / а йа ше ў'чилас'а / к'інчала с'ім клас'іў // во'на коло худоби була / коло тил'ат / та'і наро'билас'а т'ашко // а йа кончила ш'колу // воны поставили / стаў будували / ну йак будували / зробили гребл'у / ши'рокіі ве"ликіі стаў / а була там ве"лика дз'ура вишче с'таву / та'ка шо йак кир'ниц'а / б'рили / так'і здоров'і кам'ін'а // от говори'ли / шо о'ден чо'лов'ік / го'рала ў пол'і во'лами та'і по"ўйаху напо'йіти во'л'іў / та'і пото'пилис'а там т'і во'лі та'і то'і чо'лов'ік // але чу'ла та'ке в'ідл'у'деї //

718. – Розказуваў ми'н'і тато / шо б'іл'а Кул'ч'іе'вец' було се"ло / турки тут були і дуже виби'вали нас'ел'ен'іе / д'ітей / а ма'ліі хлоп'чина дес' ходили по се"л'і / курку йакус' зпа'йе то те / шо поли'шалос' // і це'і хлоп'чина дуже

ховаўс'а / раз / і не^мма н'іде н'ікого // а по^тому турки ўз'али по^п'ілом по^сипали
земл'у / ў хат'і не^м було п'ідлоги / а зе^мл'а // по^сипали і вийшли / шоби
подивитс'а де в'ін ховайц'а // а тоі хлопчина ў грубу сховаўс'а і вил'ізнуў /
турку поц'ілуі ме^не ў д'урку // таі тойі ве^р'тайуц'а / де в'ін сховаўс'а /
вит'агуйут його з груби таі руки в'ідрубали // це така бил' розказуйут //

719. – Ше мойі тато розказували / шо таке було колис' // йак йіхати на
Стару Ушиц'у р'ічка була Баговичка / тоже там була могілка // колис' турки
л'удеі ўбивали таі ўс'о // таі таке було // то шо йа чуў таі таке знайу // ви буде^те
розказувати с'войім д'іт'ам //

с. Лисківці Кам'янець-Подільського району

Інформант: Войтюк Марія Павлівна, 1936 р. н., освіта – 8 кл.

720. – Ц'ого року Паска була одинац'а того к'в'іт'на / хочу розказати ў нас
паску св'ат'ат' п'ід саміі ранок / приход'ат л'уди с чужих с'іл прийіжайут
машинами с Чабан'іуки / Лип / з Грушки багато л'удеі / зара ў Грушц'і тоже^н
стройц'а церква / але^н вона ше пока ў ре^м'онт'і // прийіжайут / приход'ат
п'ішки і бат'ушка кропи ўс'іх // розказуйут колис' цар не^н пов'іриў в Ісуса
Христа / а Мар'іа Магдал'іна ўз'ала чисте йайечко на руку і п'іднесла до н'ого
і в'ін сказаў / йакшо стане^н йайечко че^р'воне / йа то^б'і пов'іру / йакшо не^н / то
не^н пов'іру / і на йііі руц'і йайечко стало че^р'воне // так в'ід тих пор почали
пісати писан'ки / крашан'ки мал'увати / мал'уйут / так ми с'ват'куємо Паску //
приходимо до^дому і там трошки сира / трошки сала / коўбаски // Паску пе^к'ти
треба багато жо^у'т'к'іу / цукру / із'уму / зам'ісити т'істо / виробл'ати риночки /
хто один то може^н спе^к'ти со^б'і ў духоўц'і / ван'іліну / шоб во^на пахла і
з'верха трошки притрус'увати / тим шо зара продайут //

Інформант: Маковецька Лідія Григорівна, 1938 р. н., освіта – 7 кл.

721. – Як святкують весілля?

– Наїмайт кухарок / год'ат музики / ну приходе ше пити могорич молодїї до д'їучини / бат'ки го'тоўл'ац'а / пе"ре"ўйазуйе молада старост'їў рушни'ками / а ж'їн'кам даїе платочки на подарок // дал'ї ўже ў п'їятниц'у бе"рут ко'лач / їдут р'вати бар'в'їнок / шоб тим бар'в'їнком оп'класти коро'вай і ше зроби'ти к'в'їточку молад'ї ў голо'ву / ну так ўже ўден' ве"с'їл'а начи'наец'а / це п'ершиї ден' їдут до р'оспису / молад'ї ўби'райут / чешут / кладут гр'ош'ї на по'долки і ўби'райут ў плат'а і ўже приї'жайе молад'ї // йак'шо ў с'воїм сїл'ї / то їдут п'їшки / йак'шо чу'же се"ло / то треба ма'шину / приї'жайут і їдут до р'оспису // п'їсл'а т'ого / йак'шо ше йе ден' ў за'пас'ї / їдут до шл'убу / даїе бат'ушка шл'уб // бат'ко з ма'ткойу три'майт ко'рону / бат'ушка молад'их кладе на руш'ник / гарнїї об'ичаї / а пот'їм ўже молада ви'ходи с' церкви / роск'їдаїе го'р'їхи / пе"чен'а / цу'керки / д'їги лоўл'ат / а в'ече"ром ўже йак' ви'ход'ат за сто'ла / пе"ре"гул'уйут в'їнок / заўйазуйе хуст'инку / а д'ружба с'таршиї ви'носе ст'їлец / по'душку / бе"ре фа'ту і в'їнок і пе"ре"гул'уйут с' ка'ждойу д'рушкойу д'ружба / ма'лен'ку бе"ре на р'учки / б'їл'ш'ї д'їўчатка гул'айут з ним і так д'уже" гарно //

722. – Ў нас ў йар'кови ше йе кир'ничка / там х'рестик / це даўн'а кир'ничка там во'да чїстен'ка / видно аш до дна / на Возне"сен'їя до Паски йак' с'в'ати'мо паску / Гос'под' хо'дїў по зе"мл'ї / а на Возне"сен'їя Гос'под' возн'їс'а ўже на небо / йо'го О'тец' забраў / ми їдем на Возне"сен'їя / бат'ушка їде і ўс'ї ў церк'в'ї хто йе / до кир'нички / чи'таец'а мол'ебе"н і там наби'раїем цейї во'дички // ка'жут / шо ц'а во'дичка пома'гаїе в'їд о'чеї / т'їл'ки ў ко'го бол'ат оч'ї / но йїїї треба б'рати до сх'їд' сонц'а і ки'даїут туди мо'нети / так ми тут жи'вем //

723. – Ў наш'їм се"л'ї ше бу'ла ого'родина / од'ного р'оку голо'ва при'думаў / шоб поса'дїти бурач'ки сто'лов'ї / моркву і ка'пусту с'редн'у / п'їз'н'у і пом'їдори // ми са'пали ран'у ц'у ка'пусту / р'їзали / зда'вали куди там на про'даж йїїї / таї бу'ло до'бре / бу'ло чим заї'митис'а / а то пол'а ўже ўз'алис'а шос' / а то р'осли бори'ни / аш жал'ко див'итис'а // йак' ран'ше ўс'о ви'рошчу'валос' / зара'з т'їл'ки в ого'род'ї і ўсе //

Інформант: Шамрай Тодось Миколайович, 1942 р. н., освіта – 7 кл.

724. – Йа на с'іг'нал / х'лопц'і / шо ж ви гави ловите"? / таї бе"ре лопату до
раствору і б'іжит напрот'їу / головою у'тупи'с'а так і ўпаў // н'ічого йо'му не"
було / йа їду в ожидалку / во'ни ўже там х'лопц'і звели на долину / йа кажу / ну
шош ти? // йа ж уважнїй / йа ж див'їс'а тоже" за ними / йа кажу до н'ого і ме"н'і
зара че"пе і то'б'і // ну праўда на'чал'н'ік участка / майор буў в'ін / каже" / шо
н'ічого це не" було / це не" б'іда / це каже" / зажи'йе // Гр'ішового то'вариша / то
таки панел' / йак не"се с краном / пон'імае"те"? / і до другої панел'і / це дуже"
т'ажелов'есна робота / дуже" / і йак В'іт'а м'ї на кирниц'ах і каже" / йїден
хлопе"ц не" вил'із // йа кажу / шо ти мален'киї? / то'б'і нашо такої дур'ної
роботи? // а там шо / вода / болото засо'сало і ўс'о / йак його вит'агнули / ци'во
йак в'ін ў Гал'і випиў мог'рич / шо куди їти на роботу / брат робе" на кирниц'ах /
гаїда В'іт'а їди зо м'ноу / поси'лайут ме"не на т'ї села / йа зоўс'ім їйх не" знайу /
пита'ю л'удеї / ну до'їхаў аў'тобусом / де таке се"ло? / бо там ко'пайут
кирниц'у / йак ци'во // побачиў лиш'ї і ўс'о / йа кажу йа те"бе ўчила три роки
В'іт'а на трахтор'їста / шо? / не"ма іншої роботи? // йе / йа за два роки було два
случайї // рас ўдари'с'а головою ў панел' / а по'тому ўч'іпиў пе"ре"мички / і
по'клаў / йїдем / узбек сам / а йа диўл'ус'а мо'тайе його / ў него вал'анок
закачаний ў долину / йа диўл'ус'а / його хвата'йе за тої вал'анок / т'агну його /
йаке т'агну / в'іт'агнуў чут' / думайу в'ін об'їз'вца / а в'ін див'їца на мене" / йа
бачу чи не" бачу / а йа бачу добре" // п'ідн'аў йо'му чут' ногу / а в'ін каже" / шо
ти робиш? / йа кажу / а ти чо моўчиш? / в'ін нал'акаўс'а / але" йа ш то бачиў
добре" / шо йа його п'їмаў // а од'ного то буў би вин'їс / йа об'ично на п'їўметра
п'ідн'аў диўл'ус'а / а там дал'ше" по'н'їс / де в'ін ўз'аўс'а / хвата'йе його за
бушлат / йа пустиў його / злази туди ў ту ожидалку / кажу до бригад'їра /
солдат / там ўс'ї солдати / де ти ўз'аўс'а суч'ї сину? / йа то по'д'ив'їс'а в од'ин
б'їк / це с трет'ого пове"рха йа буў би не" гл'ануў ў тої б'їк / ўс'о п'їшло //

Інформант: Григор'єв Семен Лаврентійович, 1925 р. н., освіта – 4 кл.

725. – Їа начну з року народже"н'а // йа родіўс'а ў двац'іт п'ятаму |роц'і / запамн'атаў еп'ізоди ў три |роки / с того ў|ремн'а йа почаў |дал'ше" ф'ікс'ірувати // ме"н'і |видаўс'а |дуже" страшним голодомор |трицит' |трет'ого / |трицит |другого |рок'іў // |вишла |дирек"тивна |поступати ў |соз / с|п'ілній |оброб'іток |зе"мл'і / |л'удей |просили |в'ідавати |земл'у і |записуватис' ў |соз // |трицит' |другі |р'ік |буў |за|сушливі / не"ўрожаї // ў |мойі |с'імйі |було |с'ім |ге"ктар'іў |зе"мл'і / |бат'ко |м'ї |в'ідносиўс'а до |се"ре"дн'ак'іў / |куркул'іў |ўже |в'ислали |з"се"ла / |почали |с'іл'но |податки |давати // |м'ї |тато |пісаўс'а |Лаўрент'їй / а |його |чо"гос' |називали |Лаўрос' // |п'ісл'а |смерт'і |бат'ка |мам'і |принесли |пов'ідомле"н'а / шо |треба |платити |податки // на |Дунай|евец'ку |стан'ц'їйу |в'ивозила |во"на |тої |хл'іп / і |за |коже"н |рас |треба |було |за"нести |бу"магу //

726. – С |конц'табору |ми |ўт'ікли / |три |сутки |добіралис' / на |трет'їй |ден' |р'ішили |показатис' |в |одному |по"солку / бо |с'іл'но |йісти |захо"тіли // даў |нам |один |н'іме"ц' |по |го"рбуше"чц'і |хл'іба / |грам |дес' |сто / |але" |одноўре"м'ено |в'ін |ўже |позво"ніў / там |ў |них |буў |приказ / де |бачиш |руского / |пов'ідомл'ати // |чере"с |метр'іў |сто |на |мотоцикл'і |доган'айе |пол'іцай / |казали |на |н'ого |зд'раствуй і |прош'чай / |зад'і і |спе"ред'і |кози|рок |у |каска // |ми |зразу |не" |призналис'а |зв'ітки |ми / |в'ін |ска"заў |показати |руки / а |в |одного |хлопц'а |м'ізіного |пал'ц'а |не" |було / ў |д|итинств'і |на |с'ічкарн'і |в'ідр'ізали / |забрали |нас |назад' // |шеф і |маст'ер |піт'ають |нас |чи |будем |т'ікати / |ми |каже"м |не" |буде"м |т'ікати // так |йа |в'ідро"біў |до |де"с'а"того |серпн'а |тис'ачу |де"ўйа"цот |сорок |че"гвертого |року / |йа |шефови |спортиў |багато |жил'іза / |йа |остаўс'а |ў |лаге"р'і // |пол'іцай |ме"не |приводе" |на |станц'їйу / там |ва"тони |товарн'і і |ве"зут / |йіхали |ми |чере"з |н'іч і |на |другі |ден' |над'веч'ір / |сонце / |надле"т'іла |ав'іац'їя |амер'икан'с'ка / |начала |бом"бити / |пойїзд |зупи"ніўс'а і |нас |начали |вести //

Інформант: Григор'єва Фросина Пантелеймонівна, 1928 р. н., освіта – 4 кл.

727. – Роскажу вам / йак ко'лис' хо'дили х'лопц'і / 'зара молод'ож^м не^н така / а ко'лис' х'лопц'і ў 'хату не^н за'ходили / т'іл'ки йак за'прос'ат / а то надвор'і посто'йала і до'дому // до два'нац'іт' го'дин ў 'клуб'і г'рала 'музика / ми танц'ували / 'але' ў два'нац'іт' / шоб бу'ла 'дома // ўстр'ічали Но'вій р'ік / ўс'і скла'далис'а / го'товили і спраў'ля'ли йолку / так бу'ло ко'лис' //

728. – Йа шче ви'рошчу'ю кв'ітки / йе ў 'мене^н гиорт'іни 'разн'і / йе чир'вон'і / 'жоўт'і / ра'бен'к'і / кол'ор'іў ба'гато / 'розов'і / т'рошки с'воїх картофе'л'ок 'мала / а то купила // йе чорно'бриўц'і / а гиорт'іни сад'ац'а / т'реба т'рошки добаў'ля'ти на них пе'ре'г'нойу / так с'амо а'істри / во'но ўс'о 'хоче^н / шоб його при'кор'мити // ге'орт'іни ви'сад'уйуц'а ў ма'йу / на 'зиму картофе'л'ки т'реба ви'копувати ў йаш'чики бу'мажн'і / а н'е / так'і де'ре'ў'яан'і / і со'ўб'і п'іт'писати йак цв'іте / і то'д'і скла'дати // шоб збе'р'і'галис'а до ве'с'ни // а ве'с'нойу ўже ди'витис'а / котра не^н ха'роша 'викинути // а холо'док йа ви'копала // ў 'Рункош'іў ішла о'дин раз / побачила ў 'ж'інки / попро'сили / а в'ін так'і ви'сокі'я росте / а з'верху че'р'во'нен'к'і ба'б'ушки // хто п'росе / йа йім да'вала / са'дили / ўже 'майут / во'но при'кра'шайе бу'кет / і гла'д'іолуси йа са'д'у / то т'рошки добаў'ля'ю пе'ре'г'нойу / так во'но росте // л'убисток / це шоб д'іў'чата купалис'а / шоб х'лопц'і л'убили / це така тра'ва //

729. – 'Жила ў се'л'і Лис'к'іўц'і і наро'дилас'а ў се'л'і Лис'к'іўц'і / бе'з ба'т'ка ли'шилас'а ў чо'тири 'роки / нас ли'шилос'а ч'етве'ро д'і'тей / доки нас не^н роскур'кулили не^н сп'родали нас / а то'ди шо / бу'ло ме'н'і штир'нац'іт' 'рок'іў і с'ім 'м'іс'ац'іў ме'не за'брали ў Н'і'мечину од'ну йе'дину з' се'ла // йа ўс'о'го бо'йалас'а / ў с'ім'нац'іт' 'рок'іў ўже бу'ла ў'дома / ро'била на стан'ку / супрун'ко'в'ецка бу'ла д'іў'чина / ми з 'нейу дру'жили і аш' доки нас не^н в'іт'п'равили до'дому / а ў де'ў'яат'нац'іт' 'рок'іў йа ўже ви'йшла зам'іш // ро'била ўс'о ў'рем'на ў кол'госп'і на нор'мах / а ў'дома ко'рова бу'ла / с'вин'і бу'ли / т'ройе д'і'тей / 'Над'а / 'Зойа / 'Л'і'д'ка / го'род' здо'рові / т'ашко бу'ло ме'н'і і до с'іх пор ме'н'і т'ашко / бо не^нма д'іў'чат 'дома / а 'зараз ўже не^н і'годна //

730. – Як пекти хліб?

– Хл'іб треба росчинити // нас'їяти муки / росчинити те^пплен'кою
водою / шоби в'ін з'їшоў / по^птом др'ішч'іў кинути / т'їста / а тоди м'їсити /
з'їшоў і тоди ўже викидаю ў форми і ў п'іч // і пир'ішки так само рошчин'ала /
др'ішч'і / молоко / цукор / йаїц'і / і так само пе^пкла пе^пр'ішки / ўс'о пе^пкла //

731. – Готовила / бо д'іўчата ўчилис'а / штирнац'іт' 'рок'іў бе^зшколи се
во^пни ўчилис'а // Над'а ш'іс'т' 'рок'іў / бо в інст'ітут'і / Зойа штири / бо во^пна ў
техн'ікум'і ў Хме^пл'ницк'ім / тїй майеш дес'іт' / а Л'ід'ка штири ў Камн'ан'ц'і /
штирнац'іт' / то йа наго^птовилас'а сумок і наво^пзилас'а йім і нахо^пдилас'а / отаке
жит'а мо^пїе // наве^псн'і садити / а по^птому сапайемо рас / другї рас / йак йе
бура^пни ше третї рас / а по^птому збираємо картошку / помідори / ўгирки /
кукуруза / бурак / ўс'о / слиўки / йаблука обрива^пїем / помідори сам'і
закриваю / ўгирки сам'і // колис' ми робили / то те^ппер д'іўчата сам'і со^пб'і
робл'а / Зойа сама / Л'іда там ў Гоме^пл'і / а Над'а ў Камн'ан'ц'і // а йа закрила
ўг'ірки і ўс'о / ве^плик'і картофл'і / йакшо ве^плика / то розр'ізати / йакшо мае
зраз^пки / а йакшо не^пвелика то дв'і / бо шош / в'ід'т зе^пм'л'і чут' п'ідн'алас'а і
сапай^пем / а другї раз^п плушком п'ідгор'таїем // індичата дуже^п н'ежн'і / шоб
не^п змокли / а йаїц'і ше ўкусн'ішч'і йак курач'і // шул'ак / ого в'ін шо лиш
наве^псн'і / в'ін і те^ппер / ади лис ўз'аў п'ісл'а о^пб'їду / квочка водила курчата /
ўс'о ўремн'а ми тримали заперт'і / бо шул'ак бе^пре / д'ід'т п'ісл'а о^пб'їду ўз'аў
тїй випустиў / бо кричали / ўс'о хоче^п вол'і // зранку варила вареники /
зам'їсила т'їсто / ўбила дв'і йаїц'і / тоди водички / нал'їпила сиром вареник'іў /
нажарила сала //

Інформант: Маковецька Лідія Григорівна, 1938 р. н., освіта – 7 кл.

732. – Йа вам ше хочу розка^пзати / йак колис' догл'адали ми з мамою /
пот'ім одна / шоўкоп'ради / давали йїх с Камйан'ц'а трошки / во^пни зразу
ма^плен'к'і / йім треба трошки листочк'іў шоўковиц'і і во^пни йїд'ат / пот'ім во^пни
спл'ат / йакшо во^пни спл'ат / ўс'і голоўки догори / пот'ім спл'ат і ўже

прокидайуц'а і зноў ііх гоудувати / так воіни спл'ат чоіри |рази / |поки аш не"
с'танут |б'іл'і / |зоўс'ім |б'іл'і / то|д'і ўже воіни начиінаіут |вити ко|кони // ми
прац'ували / кладем г'ілкі з |дуба і та|кіі бу|ран іе / воіни л'ізут на тоі бу|ран / на
голкі і ўйут ко|кони / т'і |ко|кони стаіут тве|р|ден'к'і і ми ііх обі|рали і здавали ў
|Камн'ане"ц' |Под'іл'с'кіі / за шо нам нара|ховували г'рош'і / |зараз ўже |ц'ого
не"ма / не" знаіу чи ііх вірошчуіе хто чи не / це ше та|ке було ў |мойім жи|т'і //

733. – Ў нас |празник св'атоіі Бого|родиц'і д|вац'іт' |вос'мого |серпн'а
|бат'ушка |прави ў |церкв'і і ў ха|тах го|тоўл'ат |йісти ва|рат хо|рош'і ст|рави /
холо|дец' |голу|пц'і / майо|нес / т'істо пе"чут / к'іс'іл' / жи|л'е со|лотке і ўгош'чайут
/ ви|но / во|да / при|ход'ат бліс'к'і |друз'і по|ў|друзи / ў |мене" ў Криўчан'ах іе
по|ў|друза при|ходи до |мене" на|в'ідатис'а на цеі ден' // х|лопц'і зби|раіут г'рош'і
|вече"ром ідут на |тан'ц'і / г'раіут му|зики / мо|лод'ож"м танц'уйе |д'іги / ми ідем
поді|витис'а / пове"се"ллитис'а т|рошки / та|кіі ден' ў |наш'ім се"л'і ше |дуже"
|важніі //

734. – |К'інчила |в'іс'ім |клас'іў / хо|т'іла ііи ў |Камн'ане"ц' / |мама бо|л'іла /
п'ішла з|разу до о|в'ец' / |пасла р'ік |в'іўц'і |пот'ім на |поле" вірошчували т'ут'ут /
|добр'і ўро|жайі здобували / так і пе"ре"б'ігло жи|т'а до |пенс'ііі / вірошчували
з|разу ў те"плиц'ах / на|ве"сн'і ро|били |сум'іш / п'ісок / зе"мл'а / пе"ре"гн'іі / і на
град|ках вис'івали |пот'ім вірошчували / по|лі|вали / і на |поле" / на т|рактор'і /
з|разу ўруч|ну са|дили / пот'ім на т|рактор'і // |маіу два си|ни / |чече"ро о|в'нук'іў /
ўже іім тре|ба по|магати / чо|лу|в'ік по|мер ўже п'ят' |рок'іў / се"ло |наше |дуже"
|гарне" / на до|лин'і те"че Дн'іс'тер / |ча|сто при|ій'жайут з го|род'іў в'іди|хати /
|лоўл'ат |рибу / ку|пайуц'а / іа|кшо |маіе хто ба|жан'а / ше не" буў / по|жалуста
при|ій'жайте" ма|шинами / |ходе" ма|рш|рутка чоіри |рази с |Камн'ан'ц'а до нас ў
Лис'к'іўц'і до Ча|баноўкі / то на |Липи |ходе" при|ій'жайте" / |рано іде ма|рш|рутка с
|Камн'ан'ц'а ў |дес'іт' го|дин / |друзиі рас / ў час / т|рет'іі рас / ў ш'іс'т' / хто не"
буў ше при|ій'жайте" // ў |л'іс'і ў нас |род'ат' |гри|би / |гу|би |разн'і / |ц'ого |року не"
|було / |дуже" т|рошки було |гри|б'іў / по|йа|вилис'а було |сонце" / |дуже" і ііх не"
|було / |просто на них не" було по|л'іс'а // ше |род'а о|пен'ки / но о|пен'ки ўже ў

вересні / у кінці вересня на початку жовтня / до морозів родопенки /
опенки кругом пенка і так на галавині йе місця / люди скажут місцеві де
рода / прийжайте //

735. – Йа вам ше хочу розказати за кури / вони ў нас самі лучі ў
хазайстві / бо того шо несут йаїці / так йак йе трошки лишніх / то можна
вїдвести на базар // так йак квочка квокайе / вона ўже перестайе нестиса /
сїдайе на гнїздо / пока вона росидуеця / треба класти одно йайічко / шоб
провїрити йїї / шоб вона не злїзла / а тодї ўже кладеця йакшо не злази //
кладут дваїт / одно йаїце / йакшо менша / де йатнаїт / йакшо ше йе зоусім
маленка / то кладут пїятнаїт / так шоби було не парне число // тодї вона
сидит / ну йїї треба знїмати / класти коло нейї воду / йїду / вона сама злази /
дивитис / треба / а тодї ўже вилазя курчатка // йїх треба доглядати / дуже
вони маленкі / йїм треба замінку йайічко / варити кашку на молокови / на
водї / годувати і кришечками с хлїба / шоб вони ўбралися ў пїрачко // коли
ўже ўберуця ў пїрачко / коли ўже ўберуця ў пїрачко / тодї квочка йїх ўже
лишайе / а вона ўже зноў їде на гнїздо і зноў несе йаїці // отак вирошчуйут
курчата ў нас ў сїлі // йа вам ше хочу розказати за свинї / це тоже добре ў
кого йе на подвїрїї / ну зара нам ўже не даїут зерїна / ранше ми получали по
девїт / цинтнерїї / по тонї / хто по двї тони / таї мали молоти шо і чим
годувати // вони йїдят картоплу варену / йїдят бурак / ну маленкі так само
йїх треба доглядати / ўлїати трошки молока і варити кожен ден / того шоб
було свїже / йак скисне воно / то може заболїти // потїм ўже воно
пїдростає / даїеця бїше вїдро / дотїрайеця кабакоч / а не бурак / ми
годуйем кабакками / аш до осенї / а осїнї ўже годуеця гарбузами / потїм
ўже їде бурак / ў нас ўсїгда на Новїї рїк / хто на Рождество Христове рїкут
свинї / то ўже даїеця бїше пївїдра кашї / добавїлїаїеця тодї ше сїрвого /
шоб вони найїдалися / так вони годуйуця // йакшо погодувати два роки то два
цїнтнери даже бїше / а йакшо тїлкі рїк то цїнтнер / бїше вони не
виростайут / так ў нас вирошчуйут свинї // ше йе корови / тоже добре / пасут

ко́му припаде" / с'одн'і од'ному / заўтра дру́гому / йакшо ве"лика бочирид' / па́сут ўдво́х / а йакшо ма́ла / то па́се од'на л'удина // ў нас до во́ди зга'н'айут / шоб на́пилас'а / мо́локо за́ра здайут / ра'н'ше" ми не" здавали / ра'н'ше" го'удували с'вин'і / йі́ли сир / в'ід'ігр'івали // а хто ше не" може" / ви'рошчуйут ко́зи / ко́зи це са́ма чист'ішча тва́рина / во́ни дуже" н'ежн'і / во́ни йі́д'ат о́собино г'і́лки / йі́м лист'а́чко с'в'і́же" / йа́блука // ко́зе"н'атка т́реба догл'а́дати / за́ ними / во́ни то́же" дуже" н'ежн'і / ро'зумн'і / ўс'о по'н'імайут / з ними мо́жна жити так са́мо / ко́рова мо́лока да́је б'іше" / але" мо́локо в'ід' них жи́рн'іше" і лу́че" / о́так про́живайут на се"л'і / хто йак може" //

736. – Хо́чу ро́сказа́ти вам / ви́ростили ми с чо'ло'в'і́ком д'во́йе си'н'іў / ў'чили́с'а х'ло́пц'і до́бре" / к'інчили в'іс'і́м к'лас'іў / п'ішоў ста́рши́ ў 'З'і́н'к'іўц'і ў про́фе"с'і́но те"х'н'і́чне" у'чили́шче" / ў'чи́ўс'а хо́рошо / за'к'інчиў с по'х'вал'но́йу гра́мо'тойу / по'слали йо́го ў Ха́рк'іў на ма́істе'ра / но в'і́н в'і́тказаўс'а / ска'заў шо бу́де" пра́ц'увати ў ко́лгосп'і // так ро́биў на трахто́р'і / по́ки не" ўз'али в'арм'і́у / слу́жиў в'арм'і́і ў Мо'ўск'в'і два ро́ки / в'і́тслу́жиў ве"рнуўс'а до'дому / та йак ўс'і х'ло́пц'і ў клуб ди'в'итис'а на д'іўчат // йо́го до́л'а ви́пала ў Ру́нкошов'і / спо́добаў в'і́н д'іўчину / р'і́к по́буў і о́же"ниўс'а // ма́йу д'во́йе о'ўну́к'іў / сва́ти хо́рош'і / ўстр'іча́йе"м'а / ўс'і́гда помо́гти одне дру́гому // мо́лоч'и́й к'інчиў то́же" ш'ко́лу / д'умаў по'ступати ў Ка́м'іне"ц' на ме"хан'і́ка ў с'і́л'с'ко́гос'подарс'кі́й шос' / там бу́ў в'і́н здаваў о́дин е"к'за́ме"н / здаў дру́гий / не" про́йшоў / ска'заў йо́му ў'чите"л' на дру́гий р'і́к / п'ішоў то́же" ў 'З'і́н'к'іўц'і / спо́чатку на е"ле́ктрика / по'ўтому пе"ре"д'умаў і то́же" на ме"хан'і́затора ши́рокого про́ф'і́ла / так і к'інчиў то́же" с по'х'вал'но́йу гра́мотойу // в'арм'і́і слу́жиў на по́л'с'к'і́й гра́ниц'і / пове"рнуўс'а до'дому / це́й т́рошки до'ўше" гу'л'аў / про́сила йа йо́го не" рас / же"нис'а / ма́мо йа ше т́рохи // при́йхала д'іўчина до се"с'т́ри ў го́с'т'і / п'ішоў в'і́н ў клуб / позна́комилис'а і йо́му ви́пала це до́л'а // ў́же"ниўс'а ў Ра́йк'іўц'ах / ку́п'иў те"пер хату / ма́йе доне"чку На́с'т'у / два ро́чки / т́рет'і́й ро́чок / не"в'і́стка хо́роша / с'т'іра́йе / го́тови / йа ра́да // спа́с'і́ба Бо́гови за ўс'о / шо даў мо́йім д'і́т'ам до́бри не"в'і́стки / до́бр'і до́л'і / йа́ ними

пишайус'а // йа хочу росказати / ми ходили ў клуб і співали п'існ'і / п'іс'л'а
танц'іу виступали ў сел'і Грушка / заїнали перше м'ісце / тоді нас послали
в Орин'ін / їздили ше в Орин'ін / ке'руваў нами з нашого села Трофанчук
Іван Михайлович / грає на байан'і / проживає ў Лиск'іц'ах і ў Грущ'і /
йакшо може ви хто знаєте його // спас'іба Богови за ўс'о / наї нас Господ'
бе'ре'же / Мат' Божа охран'ає / Ісус Христос здо'роў'ла посилає ўс'ім
л'уд'ам на ц'ї Україн'і //

737. – Т'ашко жилос'а ў п'ісл'авоїен'і роки / йа сама лишилас'а
мален'кою п'ісл'а в'їни / с триц'ат' в'ос'мого року йа народже'на / але" дуже"
памй'атаю йак п'ісл'а в'їни до нас були посе"лилис'а н'імц'і ў хату / один
н'іме"ц' даже" спаў на кроват'і с собакою / а ў нас с'ім'я була ве"личка / ми
ўс'і спали то на пе"ч'і / то ў ко'мор'і / д'едушка з бабушкою була старен'к'і і
одного разу йа прихожу чере"з к'імнату / йак собака це"ликиї до мене" гаў /
а н'іме"ц до бабушки каже" / ўс'о / було б д'евоч'е капут / але" в'ін забраў
того собаку ў с'торону // ну шо говорити / жилос'а дуже" т'ашко / але" л'уди
ўже вот так були прийемн'і одн'і до других / поважали / говорили /
сов'єтувалис'а / зара ўже ц'ого не"ма / л'уди забагат'їли / напеўне" і ўже одне
другого даже" не" хоче" і так пон'їмати // йа виїшла замуж ў де"в'їгнац'їт'
рок'іу / с чолов'іком ми подружилис'а / то не" то шо в'ін ме"н'і приносиў
канф'єти / тоді ше даже" не" було ко'робок / а подушечки так'і канф'єти і
кул'очок з газети // принесе" ц'і канф'єти / то це такиї буў подарок / не" так йак
зара / йак замуш ви'ходить / то ажирил'їе за дв'і тис'ач'і на шийу прич'іпл'уйут
/ не" знати шо б со'б'і ше ўче"пити // а поже"нилис' / а чере"з ден' роз'їшлис'а /
не"ма кохан'а / не"ма поваги одне до другого // жи'ву ў сил'і / йа кан'єшно
викохала д'воє д'їтеї / сина / дочку / а зара йа проживаю з ўнучкою / хароша
д'їучинка / помагає ме"н'і ўс'о і так йа сама ўс'о роб'лу на го'род'і і т'ашко /
але" часом со'б'і засп'їваю п'ісе"н'ку / а часом і заплачу / разно бу'ває /
колис' таке було шо йа со'б'і з с'иночком їздила на море / в'ін буў ў с'омому
клас'і / поїхали на море в Одесу / йа була з с'естрою і шваг'ром // знаєте" йак

то перший рас побачити море" / л'удей / красота / води не"бе"зм'ірній краї / синочок дес' скол'знуў прамо зп'ід н'іг / поки заговірилис'а з'се"ст'рою і не"ма / йа кричу / б'іжу понад море"м / ноги в'ідн'імайуг' // кричу Йура / Йура / і не"ма // може"те" пре"ставити / йака це була тривога // а в'ін з мора / мама / однойу ручкойу помахаў / ўс'о / ме"н'і ўже н'іби т'і ноги с'тали йак'іс' м'н'акш'і / тут бачу не"шчасні с'лучаї / море / це чо'го т'іл'ки не" набачиш / не" надивис'а і не" наслухайес'а // не"сут нос'ілкі / шо таке? / ўтопіўс'а ўрач / от подумаїте" / ўрач приїхаў на море" в'ідихнути / шо в'ін л'ікуйе л'удей / а на море" приїхаў і ўтопіўс'а // йа коже"н ден' мол'уса Богу за с'воїх д'ітеї / за чужих і Господон'ко Боже" сохрани мир на зе"м'л'і і шоб ўс'і були здор'ов'і //

с. Нефедівці Кам'янець-Подільського району

Провідні галузі господарства – рільництво й тваринництво. Біля села виявлено залишки поселення трипільської культури та давньоруського городища [4, с. 362].

Інформатор: Завадська Емілія Макарівна, 1933 р. н., освіта – 4 кл.

738. – Йа д'івочила // йа сиротойу с'а лишила / йаке то моїе д'івоцтво // але" ходила ў клуб" / ходила // клуб" буў ўден' / ўвечир у кино ходили / а ў клуб" йа ходила ўден' // гармошка грала / д'іўчатка ходили ў клуб" / хлопчики ў клуб'і / танц'ували / а ўвечир ўже сонц'е заїшло / ішли до"дому // х'іба ў кино с'а лишили / н'іх'то ўвечир ни ходиў / по но'чах н'іх'то не" ходиў // і йа ходила тожи ў клуб" / ў кино ходила / ў клуб" ходила // хлопц'і ходили кол'адувати / пос'івати / збирали гр'ош'і // за ц'і гр'ош'і наїмали музики // музики гр'али на пл'ац'ку / і ми танц'ували // празники були тожи ўден' / ўс'о ўден' / на по"лудниє ішли / гр'али музики // ўже тоди сполудн'а зноў ви'ход'ат // ўден' / ўно'ч'і не" було н'ічо'го // і ўже сонечко заходи / музики гр'айут марш їти до"дому // н'е / н'е кажи / це ше чужим гос'т'ам / а нашим ше н'е / наш'і ше // чуж'і гос'т'і п'ішли до"дому / а ми ше тане"ц' два / і до"дому // і ўно'ч'і н'іх'то н'ікуди не"

хо|диў // та|ке мо|йе бу|ло д|і|воц|тво // але| йа| сир|ота ли|шила|с'а / то| хо|дила / то| не|
хо|дила / то| х|лопц|і" хо|дили / то| йі|х не" пус|кала / бо| бо|йалас|'а / а| бу|ла б|і|дна /
в|і|далас|'а за| та|кого / шо| не" х|т|іла / за| роз|в|ід|ника / али| шо| ма|ла ро|бити / та|ка
суд|'ба| мо|йа // ни| жи|ла з| ним / роз|'і|ш|лас|'а / бо| бу|ў та|кі| н|иха|ро|ші| // ў| чу|ж|ім
си|л|і бу|ла в|і|дана // і| то|ди при|іш|ла до|дому / і| та|ка мо|йа суд|'ба| с|'а ск|лала / шо
ў|с|ої в|і|к са|ма про|жи|ла // бол|і|ла / по| бол|'ни|ц|ах хо|дила / та|ке ни|'ха|ро|ше бу|ло
мо|йе жи|т|'а // али| жи|йу до| се|й| по|ри / ў|же 'вос|'і|ме|'ат ш|'і|ст' 'рок|'і|ў // хо|ц' і| бу|ла
б|і|да // і| ти|^епер| жи|ву са|ма / і| чи|ка|йу / хто| до| мени| при|іде // 'гори|' дужи| са|м|'і|
л|у|дин|'і / шо| н|і|х|то до| не|й| ни| і|де // спа|с|'і|бо су|с|'і|ди до|бр|'і / хо|д|'ат до| мени| // і|
та|ка ж|'і|з|'н|'а бу|ла мо|йа //

739. – *Як варите борщ?*

– Так ва|ру бор|щ // кла|ду во|дичку на| пл|итку // то|ди к|ришу бу|рач|ка /
ки|дайу фа|сол|ку лу|шчу / кар|тош|чки / ка|пустки к|ришу / і| ў|же во|но ки|пит /
ки|пит / йа| то|ди к|ришу ци|бул|ку на| пател|'н|у / і| при|жа|руйу т|рош|ки / то|ди
ма|ко|гоном т|ру ў| мис|'ц|і / мис|ка чи|'ри|'п|йан|ка / і| то|ди би|'еру по|ме|дорку /
п|і|д|жа|ру ше по|ме|дорку // і| то|ди ки|дайу ў| бор|щ|чик / л|'а|йу ло|шку ук|сусу / то|ди
'ку|шайу чи| до|бр|і чи| не" до|бр|і // йак| ма|йу см|і|танку / то| ки|дайу і| см|і|танки ў|
бор|щ // ча|сом з| о|'л|'і|йом / але| б|'і|л|ше з| о|л|'і|ч|иком / бо| стар|'і л|'уди ў|же на
о|'л|'і| при|в|икли / а| ча|сом с| салом // але" б|'і|л|ши з| о|'л|'і|йом / і| ў|же то|ди
по|кушала / соли / пер|чыку / ли|ст|очок / ну| так шо|би бу|ў до|бр|і бор|щ|чик / бо| так
йа| хо|чу шо|би ко|гос' і| ў|гос|тила / йак| х|тос' при|іде до| мени / ни|' т|'і|л|ко са|ма
на|йі|лас|'а / але" хо|чу ко|мус і| дати| бор|щ|чику / бо| стар|'і л|'уди ў|же так| х|т|'ат
ко|мус' дати / шо|б" ми|лос|тин|'а бу|ла в|і|д|'Бога //

740. – Ма|йу сор|ок с|отих го|рода / по|ло|вина ни|' ро|ди / бо| сад|' / йа|рок ту|да
// а| по|ло|вина до|бр|і го|род|' / бо| ро|дит // сад|'у кар|тош|ку / ку|ку|руц|ку / і| фа|сол|ку
/ і| цв|і|т|'і|ў ба|гато с|'і|йу / ба|гато / ба|гато // а|і|стр|'і|ў / куп|ча|ки / чо|рно|б|рі|ўц|і /
'дужи| л|'уб|л|у / али| ў|же ни| го|дна хо|дити // то| по|ло|вина го|роду за|с|'і|яла
л|'і|цер|'і|йу / а| то| ше ку|ку|рузи / кар|тош|ечка / фа|сол|ка // гар|бу|зи са|жу по|ми|жи
кар|топл|'і // бур|'а|ки / і| сто|лові| бур|'а|чок / і| кормо|ві| бур|'а|чок / і| по|ми|дорку / і|

цибул'ку / чосничок і ўс'о ў 'мени на гор'од'і йе по т'рошки // ше 'доки лаз'у
с'войімі но'гами / тій ўс'о 'хочу поса'дити / 'шоби йа 'мала / а 'дал'ше не" з'найу йак
'буди //

Інформатор: Мартинович Марія Олексіївна, 1932 р. н., освіта – 7 кл.

741. – Ў колгосп'і ро'били / 'дужи т'ашко ро'били // ше було ме"н'і по
ш'існацит' 'рок'іў / ми ўже до ма'шини хо'дили / ўно'ч'і хо'дили / ўден' с'ил'али
т'ут'ун / а ўно'ч'і ма'шину хо'дили мо'лотити // застаўл'ат нас со'лому 'коло
со'ломи д'іт'і кла'дуд / пот'рохи / за'кидае нас та со'лома / ни 'годн'і ми
в'ітки'дати / пла'чимо / на'силу зостаноўл'ат ма'шину / ми пов'ітки'даем ту
со'лому // се ўно'ч'і до ма'шини / а ўден' т'ут'ун б'іл'шинст'во йа ў т'ут'у'нов'і
була / ў р'іл'нич'іі 'мало ро'била // ўс'о ў'рем'я т'ут'у'нова / т'ут'у'нова // і так в'ід
т'ут'у'ну забол'іла / по бол'ни'ц'ах хо'дила / бо 'дуже голо'ва ми'не бол'іла / і ўже
буў 'лехк'ій труд' // ў куку'руз'ан'іі була два 'роки / гарбу'зи са'дили / куку'рузи /
полу'чали про'центи // 'ц'іліі ва'саг^x гарбу'з'іў прив'езла / куку'руз прив'езла // і
ўйа'зати нас б'рали / гро'мадили // 'бос'і / стирн'а'ки по'кол'ат 'ноги / шо кроў іде / і
ми ўйа'жим / пе'рив'есла 'носим / к'рутим і ўйа'жим / і стирн'у гро'мадим / т'ашко
ро'били // наро'билас'а йа к'репко наро'билас'а / ўс'о здо'роўл'а п'ішло ў колгосп'і
// на т'ік хо'дила шороку / ўден' / ўно'ч'і ни хо'дила / бо да'леко ми'н'і хо'дити // і
'доки при'їду / то ўпа'ду ў йарку // 'через йарок // го'рошок в'і'яли / пши'ниц'у
в'і'яли і 'жито / ўс'о гр'ечку / і ро'била стар'ат'іл'но / шо н'іх'то ни кри'чаў на
'мени / так і 'наш'і сумс'іди 'були // да'вали нам по два цинтм'нери пши'ниц'і за тої
і шо хо'дили на т'ік 'дужи нас хва'лили // сном'пи пода'вали / бо ж мам'шин не"
'було / а йак п'іде дошч / то на пл'ечох но'сили сноп'и до шл'аху / шоп^б повозити
йіх // і йі'здов'і кажут / шо ви д'іўки 'нин'ки так'і / а 'заўтра ше 'душч'і / бо
мо'лод'і // то 'годн'і бу'ли ро'бити / а ти'пер с'ид'у / 'ноги бол'ат / хо'дити не" 'годна
/ таї ти'пер зга'даю / то ўс'о // сатⁿ буў / су'шили лоз'н'і / пере'вертали / не" 'було
чим су'шити // ў л'іс хо'дили / за пин'ка'ми / на'кор'чуйеш м'ішок пн'іў / прини'сеш
на по'лудни / бо с по'лудн'а тре на ро'боту / ўсе б'ігом поб'і'жиш ў л'іс пин'к'іў

нарубайш // а т'і сливочки посушила / і на книжку здала / баба думала / що на стар'іст' буде мати грош'і // свин'і тримала / л'оху тримала / пороc'атка продавала / штири роки в'їц'і пасла / прик'інц'і ўже шоўкоп'рада годувала // штири роки // шоўкоп'ради так'і хробаки / б'іл'і ве"лик'і // дадут ма"опин'к'і йак ма'чок / і ше йім рвати з шоўковиц'і лис'т'ачко / і годувати / пе"риб'ирати // на под'і тримала / зразу ў хаг'і треба палити / шоп^б типлен'ко / і їду тоди ломл'у г'іл'ачок дубових / а то йе так'і штрапачки / так'і буран йе / і йа тоди складайу і во"ни ўйц'а / і так'і кокони б'іл'і / гарн'і / і тоди визу ў Камл'аниц'і нараховували грош'і / здайу / і давали грош'і // робили з них шоўк на парашуты / дужи шоўк важниі // йакос' йіх розмочували // надойло ме"н'і к'репко / то тод'і дали ме"н'і в'їц'і // штири роки в'їц'і пасла // баба на стар'іст' бол'езн' надбала // ўс'ої в'ік проб'їдила / босими ногами ходила / ў л'іс ходила / дрова носила / ўс'ої в'ік дрова носила / і не" було слабого н'ічого // а типер на стар'іст' дес' с'а бе"ркул'оз ўз'аў // була слаба на гриба і дало ослож'ен'йе на праву л'охку / то йа шо не" ле"жала п'ят' м'іс'ац'іў у л'ікарн'і / але слава тоб'і Боже п'ідл'ічила / не" бойц'а ми не н'іх'то / але дохтор дуже добрий і ше ме"не на ту зиму ўз'аў // штири м'іс'ац'і теї зими там була / а типер ўже Тан'а ме"н'і помагайе // йа йединока / даў ме"н'і Бог / така мойа ж'ізн'а //

742. – Вареники // загр'їйу видички типлен'кої / і зам'іс'уйу т'істо // пот'ім зам'ісила його / посолила т'рошки / і роскачайу // а йак йе сир / то с' сиром / зам'ішуйу сир з йаїц'ом і робл'у с' сиром / а йак с³ картошкоу / то маст'у картошку оліймо / йак у п'існій ден' / т'рошки перчику поc'ипл'у і листочок кину // йак ва'риц'а картошка / і поc'ол'у / тоди помаст'у і потолочу / така толочка ў нас йе / і тоди наробл'айу вареник'іў / роскачайу т'істо і наробл'айу на ст'іл'ниц'у / на ст'іл'ниц'і поc'тойат во"ни т'рохи / йак ўкр'іп зак'іпит / укр'іп закипит ўже / поc'ол'у укр'іп / і тод'і ви"майу йіх / ну колис були так'і поломни'ки дере"ўйан'і / то тими ми ви"би"рали / а типер йе таке жил'ізне / йак шумоўка / то тойу шумоўкою ви"би"райу / шумоўкою ў друшл'ак / во"но ст'ікайе / водичка / а йа тоди кидайу ў миску / во"ни ч'уточку /

йак сти^че на друшл^акови / і то^ди мас^т'у / йак п^іс^ний ден['] мас^т'у о^л'ійом з
цибул[']койу / а йак ота^кий ден['] / не["] п^іс^ний / шк^варочк[']іу шкар[']ійу і салом
мас^т'у / і йак с['] сиром / і мас^лом / йак хто л[']уби^т' / але["] йа ўс[']іл[']ако ро^била / шо
було / йак ни['] було та^кого йак х[']т[']ілос[']а / то йа[']ким['] було / тим мас[']тила //

743. – А йак сви^ен[']у р[']іжут / то^то р[']ізун ус[']о роспраў[']лаіе у[']же / тої шо
ко[']ле сви^ен[']у / а по[']тому ў[']же ми / йак ми бу[']ли д[']іўки / помо[']гали / і йа // то
вид[']іл[']аіе["]м / кот[']ре м[']йако[']с[']т['] / нар[']ізайем у['] миску на тушонки // закр[']ивайем
тушонки / промар[']инуйем м[']йасо по[']соли["]м / по[']перчим перчиком / лист[']ачком / і
во[']но про[']стоіе так / замари[']нуйец[']а / і то[']д[']і накі[']даіемо / накла[']даіемо ў['] банки /
ў['] п[']іўл[']іт[']ров[']і // ко[']лис['] та[']кого не["] ро[']били / ко[']лис['] ми ў['] бан[']а[']ках сту[']шили / а
те["]пер ў[']же п[']ісл[']а во[']ни / то ў[']же по[']наў[']чаліс[']а так / у[']же ў['] банках // напал[']уіу ў[']
пи[']ч[']і / п[']йец так не["] д[']уже / так нака[']л[']аіец[']а шо[']б не["] д[']уже / шо[']б["] не["] зго[']р[']іло або
в[']иб[']ігло / і засу[']вайу / на['] деки накла[']даіу банки т[']і / засти[']л[']аіу га[']зетойу // ко[']лис[']
ше ни['] зна[']ли / то на[']си[']е[']пали зе[']рна йа[']кого ни[']е[']буд['] / і банки к[']лалі ў['] то[']то зе[']рно /
шо[']б во[']но там йак в[']іпа[']дала / і то[']д[']и ў[']же на т[']і дека / засу[']вайу ў['] п[']йец / і три ча[']са
шо[']б["] ту[']шило[']с[']а там // шо[']б["] не["] д[']ужи напал[']ити / шо[']б["] во[']но не["] в[']иб[']ігло че[']рес
вер[']х / бо поти[']е['] / то то[']д[']и ў[']же во[']но ни['] та[']ке / в[']иб[']іжит і су[']хе м[']н[']асо / то так
тушонки ро[']били // а на коў[']ба[']су роз[']р[']ізали / на коў[']ба[']су нар[']ізали кус[']ками /
кусочка[']ми р[']ізали / то[']же замари[']новували / посо[']лили / чосни[']ку до куў[']ба[']си / і
пе["]к[']ли на['] деках то[']же куў[']ба[']су у['] п[']йецу // а то[']то ў[']же сало со[']лили / шо
в[']ід[']бі[']е[']ралос[']а з м[']н[']асом роз[']праў[']лаіе[']с[']а / то ли[']шали йі[']сти шо тро[']хи / а то на
тушонки // а сало со[']лили у['] банки / ў['] банки по[']солим / ў['] миску / зразу во[']но
про[']солиц[']а / че[']риз н[']іч і то[']д[']и накла[']даіемо ў['] тр[']охл[']іт[']ров[']і банки / накла[']даіем і
на[']тоў[']чуйем / то[']д[']и к[']ришко[']йу за[']кр[']учуйем / і во[']но сто[']йіт['] нав[']іт['] і два три ро[']ки /
так ў['] тих банках / н[']ічо[']го йо[']му не["]ма / а йак у[']же в[']іт[']кр[']ііем банку / во[']но ў[']же
ро[']бі[']е[']ц[']а то[']д[']і старе та[']ке / то ў['] ко[']жного ў['] холо[']д[']іл[']ник / шо[']б["] ни['] д[']ужи
з[']істарі[']елос['] // а з голо[']войу / йак голо[']ва / то на хо[']лодне ва[']рили в[']ід[']іл[']али /
сал[']ц[']ісон ро[']били // і в[']ід[']вар[']ували голо[']ву / пору[']байут / на[']мочат / і то[']то ва[']риц[']а
/ і добаў[']лаіе["]ц[']а / то ро[']били па[']штет та[']к[']ий / м[']йаса три кіло / та[']кого м[']н[']а[']кого / і

то то мн'асо пе"ре"пус"кайец'а на машинку / і то то ўс'о ви"м'ішуйец'а / і у
кастр'ул'у / і ў пйец засу"вайе"м / воно по"тушиц'а там / це паштет та"кій
нази"вайец'а / а то ди ви"майу с пйеца / с каструл'і чи ў бан'акови / і накла"дайу ў
'банки / і зразу зак'рут'уйу / ўже ни вар'у йіх / у пйец не"ўсу"вайу / то так / а 'ноги
то так йак обично / йак ус'і л'уди / на хо"лодне рубли ва"рили / і так уже з'
сви"н'ойу роспраў"л'али"с'а // а сал'ці"сон в'ідвар'ували з голо"ви / в'ідвар'ували /
то то ўс'о кри"шили / варене ўже / по"том мн'асо на та"к'і ку"сочки / і то ди йо"го у
каструл'і ў йа"к'і прова"рити / і за"прави"ти так йак хо"лодец запраў"л'айец'а / і
часни"ком / і пере"ц / і лист'а / йак в'ідварували / то цибул'у сир'ву ки"дали / так
ў него / і то ди в'іц'ідж'ували йо"го / тойу йуш"койу / і при"кла"дали кам'ін"ом /
в'іц'ідж'ували ў йа"кус' мерл'у чи ў шо та"ке / і то ди кам'ін"ом прикла"дае"м / і
воно охлад"далос'а / і так ро"биўс'а та"кі йак корж" добриі / г'рубіі / і так ті
сал'ці"сон то ди р'ізали / йа з"найу //

744. – А ў во"йе"н'і роки б'іду"вали / йа ў д'ецтв'і / ми // бат'ко / м'іі тато
вийіхали бу"ли перед в'іінойу Баса"раб'ійу / бу"ло та"ке пере"селин'а там / і ми
бу"ли ше йа п'ісл'а се"ми клас'іў / ше с'ім клас'іў ни"е кончи"ла / і заб"ралис'а ту"ди
// там бу"ли н'імецк'і ко"лон'ійі / і ми там 'жили / добре / там пода"вали нам 'хати /
а т'і л'уди / шо 'жили / н'імц'і / то йіх 'висилили з'в'іти / поли"шали с'вое ўс'о
там / а ми т'і шо ли"шали"с'а / шоб" ту"ди пе"ре"се"ленц'і / то ўже нам да"вали"е т'і
ха"ти / а по"тому зара"з йак по"чалас'а в'ііна / двац'іт' друго"го / йа"кій то / липен'
чи червен' / червен' / двац'іт' друго"го червн'а / і то ди / а там бу"ла во"йне"а част'
/ і то ди т'і ўже во"йен'і б'ігли / йак посур'мили на них / то хто ў ч'ім / і ў йідн'ім
чобото"ви і лиш у тру"сах / та"ко тре"ба бу"ло // і то ди ўже об'я"вили / шо по"чалас'а
в'ііна // бом"били Кий'іў / а нас уже з'в'іти ска"зали 'висилити / с тих / де ми 'жили /
ха"т'іў / і ўс'о поли"шали / шо там бу"ло ми поли"шали / шо там бу"ло ми
позаби"ерали в'іг"и / бо по'йіхали на пе"ри"селен'а / і ўз'али ко"рову / бо там бу"ла
ко"рова / д'воє коне'і // і бу"ло нас бу"ло пйатеро д'іти'і / і ма"ма склала то"то шчо
бу"ло / подуш"ки / і скрин'у ўз'али то"ди / ў скрин'і ше шо там бу"ло / і на п'ід"воду
погру"зили // і ше бу"ло дв'і ў мене мо"лочих ў мене систр'і / йа"к'і д'іти /

посадили на п'ідводу / а ми ўже б'іл'ш'і були / то йшли / т'роє нас / ўже за п'ідводойу // і так тоди йшли / йак ўже в'ітступали т'і тактики в'іс'к / і тоди ўже в'ітступали аж^м до Дн'іпра і там тоди / черес Дн'іпро м'іст такий буў / али ўже буў поломани^ї / тої м'іст / з'ірвали його / йакос' і ми переїхали / то заїхали у Друшкоўку / де це було / буў то К'іровоград'кий район / чи йа ўже ни помн'у йакій то буў / і так воїен'і роки там йа провела // тоди там ўже захопили н'імці / а фронт в'іступаў / ми / нам дали таку там йакус' хату колгосп //

745. – Школу кончила ў п'ійіс'ат читверт'ім роц'і / і п'ішла на роботу // і снопи подавала / чут' не^н плакала / йа не^н могла подавати / так'і були т'ашк'і / і там і ночували на с'ін'і // так ми робили за трудодн'і ше / н'іх'то н'ічого не^н платиў // лиш виходи були // а по^втому ўже йак начала хата валилас'а / ми поїхали з Николом ў Харк'іў / і там три с'ізони в'ідробили // там нам дали по тон'і хл'іба / то дуже^н с'а ўт'ішили / і ўз'ала була кр'ід'іт / то йа ўже рощиталас'а йак приїхали // а так робила коло тил'ат / тил'ата поздихали / занесли на мени / того йа ў Харк'іў і поїхала // а тоди ланковоу ўс'о ўрем'я робила // коло т'ут'уну / колис' було ў лан'ці сорок душ / у мени і ў Марус'ки Солдан'учки сорок душ / са^мих т'ут'унових / було дв'і бригад'і по штири ланки ў т'і і ў т'і / городних було дв'і ланки / а це зараз уже ни^{ма} / і ни було такого шоби / ходили на тої // а ше їдеш бе^нреш сапу / їдеш сапати на т'ут'ун / би^нреш серп / і косу шоб^н зако^нсити / бо там дес посилайут їйазати / громадити / і так по^нтому / йак ўже тої / а йак приїхала с Харкова була ше коло тил'ат / по^нтому зноў ланковоу / і так доки ни п'ішла на пенс'ійу // ше п'ішла на пенс'ійу / ше робила шос' ш'іст' рок'іў на тоц'і // а дома шо було тримати / йак ўстала досв'іта і п'ішла / таї мала половину корови с Кол'овим тес'ом на половин'і / а чим було годувати йак н'ічого не^н було // а ў Харков'і те^нплиц'і були / там добри платили / там коло ўгирк'іў йа ў типлиц'ах робила / а Никола воду качаў // то там добре^н заробл'али / і нав'іт' дали ме^ндал' за тоїе шо ўгирк'іў дуже багато збирала // тил'пер коли но / а зараз йа ни знайу чи ўже йе тут / а наш'і робили на пол'у / а йа ў типлиц'і робила / аш тоди п'ішла / йак при^нїхала / шо

ўже йак нас послали ў типлицу / то ўже легше было робити / бо ўже тих матніў і тих парнік'іў ни копали / то ўже легше" было / ўже за Тимчука / йак ўже Тимчук стаў / та ўже нам аш тоди на парніках дали т'риц'іт' рубл'іў пост'ііних тоди / а то н'іх'то нам не" плаціў // в'ікопаты парнік / доўбайеш два дн'і / рубел' там ш'чимос' // т'ут'ун с'іл'али / во'зили здавали його / йа була ў т'ут'унови / йа роспраўл'ала ўс'о ўремйа з Ман'ом // ўже на картофл'і іти / а ми при л'амп'і / л'ампу б'ирем і роспраўл'аем шоб'и ш'вари ни г'нили / т'і так заробіліс'а // казали / шо дн'і т'і м'ін'і добаўл'ат' / н'ічого м'і'ні ни добав'ілі / сорок 'рок'іў в'ідробіла / а були так'і шо ш'існац'іт' 'рок'іў / та сама пенс'іа //

Інформатор: Гаврилович Ганна Олексіівна, 1936 р. н., освіта – 7 кл.

746. – А ў в'іну йак йа 'жила / йак йа ше ма'ла була / йа з'найу / шо пр'ішли н'і'мц'і до нас до хати / а ми з 'мойу сист'ройу на п'йецу с'ід'ілі // і получили т'і н'і'мц'і посылку / йи ден н'і'мец / і там були / йа шо з'найу / цукерки чи шо / і во'ни ўхват'ілі ўс'і / роз'ібрали / а йому лішилось'а два цукерки 'тому н'і'мцови / шо полу'ч'іў / а в'ін ўз'аў і нам даў на п'йец по цукеркови / каже ў м'ени / показуе / п'яте"ро д'іт'і' дома / ми 'тожи не" хт'ілі були йіх б'рати / і йому н'ічого не" д'істалося / али в'ін нам даў // і ше йа з'найу йак Над'ка до м'іне з О'ринина ішла / дужи сн'іх буў / та'кі сн'іх буў / шо тако оту'то н'іх'то ни про'ходиў / а по о'копах ішли / а во'на ішла дес' напрош'ки / то заст'рагла на го'род'і ў сн'ігови / то н'і'миц п'ішоў / ўз'аў йі'йі / то ми во'дойу в'ід'ход'ували йі'йі / бо була б' замерзла на го'род'і // ў сн'ігу та'кому / но во'на / во'на с'тарша / во'на с'т'риц'іт' в'ос'мого 'року чи с'т'риц'іт' ш'остого здай'ец'а // то ў в'іну шо / ў л'іс ход'ілі / ма'ма лішат нас / а ми ідем за ўйзоч'ками / назб'і'раем пати'ч'к'іў / пр'і'нісем / а тоди тої голод буў / то ў То'дошки ва'рили / т'і ми п'ідем ту'во дош'чом / 'того по'вл'ону / з'ілі би / али шоб" ма'ма ше пр'ішла / шоб" ше ма'м'і д'істало // а во'ни там на пол'у / там йім ва'рили / йа з'найу / шо йім там да'вали / і чи так хт'ілі чи шо / но н'ічого ни 'було шо йі'істи / бо л'уди йі'ілі і ваў'рі'ки зб'ірали / а ми то ход'ілі / т'і коти'еки р'вали / гн'іл'і картофл'і / 'тоже т'і бл'іні

були добрі / ни знайу шо вони там ў кагатах де / ну хаї з де картофл'іў ў кагатах / тоди с тих гниєлих т'ї бл'їни з них пе"кли / дужи були добрі бл'їни с тих картофл'іў // таке йа помн'у / голод ни помн'у / цеї ўже шо буў / того т'риц'ат' третого н'е / а цеї ўже / йа ни знайу / чи це було ў сорок п'ятому / чи ў йак'ім цеї голод буў // то ми мал'ї були / ходили / йакойус' / ну тої с того / полот'на покра'с'ат ў бзин'ї нам сорочки / шоби так йак плат'а / а до школи йак п'їшла / то мамине пал'їто / рукави доўг'ї / і так ходили до школи // йа ў школі добре ўчилас'а / йа ў школі мате"матику / то н'їх'то не" вир'їшуваў / т'їл'ко Н'їнка Н'їжин'ского і ше з Лу'чок Хар'чук / то нам тоди кладут / йак йакас' задача така т'ашка / а тоди ўже йїм по'ясн'уйе / а нам клали оц'їнки / мате"матику йа доўго / ше Васил' ходиў до школи / то йа ше могла йому розўйазати мате"матику / но істор'її йа ни ўчила / йа ни ўчила / хоч йа на це добре / але хто маў тоди їти ўчити / кончи'ла с'їм клас'іў / п'їшла на / а ў школі добре ўчилас'а //

747. – *А дівочили як?*

– А йа! / там д'ївочи'ли тоди / ни знати коли / л'агла спати / т'їл'ко л'агла / а Іван Страт'їічук буў бригад'іром / приїде / Ган'у / загадати / тиї доки об'їду сорок душ / тиї п'їшла ўйазати / тиї таке тоди було / купили ми'н'ї шал'інку чорну / йак ўже в'їдавас'а / б'їле плат'а шт'апил'не і чорна шал'їнка / ти'пер бирут ўйазан'ї / а тоди у чорн'ї шал'їнц'ї і ў б'їл'їм плат'у / і так ходили / а на музики хто маў їти / ў ч'їм //

748. – *Як порастеь на городи?*

– Зараз по'малу сад'у / тут коло хати сад'у / пе"ре"бирайу по'рошки / тиї таке / ну шо йа'би шос' давали поб'їл'ше / а так шо / ше цего року заслабла / таї шо / по'лучу пенс'їйу / на л'їче"н'а / а вони йа'би з'нали / т'ї де"путати / йак шо купиш / за доки положиш / пор'їжиш тис'ачу тих ш'їст' метр'іў дроў / то зи'мой дес'їт' градус'іў теп'ла ў хат'ї / то йа гр'їйу дв'ї пл'ашки води / п'їд од'їяло і так там тепло п'їд од'їялом / нагр'їйус'а разом з ними / тиї так / а гр'ош'ї складала / шоби були / али йак забрали йїх і не" в'їдали / а ти'пер вони

ўже шоб і дала там с'к'ікі тис'ачу / то шо вона означайе / х'іба би купила дроў / тий так / то пропало / а другога ни дайут / кажут / шо добре ў селах жити //

749. – Коли було кому пасти очиред' / і на другий ден' п'ішли ми з Николом худобу пасти / шо не" то шо там колгоспне ни браў / ўс'о ўремйа ў колгосп'і / а рас хт'іли ми ўт'ікти ў Камн'анец' на роботу / лишили швари / це ўже за Тимчуком було здайец'а / чи ше не'е / а ми доким зайіхали ў Камн'анец' / получили пост'іл' ўс'о / а тут приіхала машина і каже / шо за вами приіхала машина / здавайте ўсе назад і йід'те / таї Зен'ка В'ічучка йа / та і ше йа знайу // і тоди приіхали / а тут швари ўс'і стоїат / і ми п'ішли т'і швари распраўл'аем / ўже в'ід дос'в'ітку до ноч'і / бо н'іх'то не" распраўл'аў / тий н'ікуда ни пускали / це шо ў Харк'іў ўт'ікла була / ўже в'ідти ни привезла / таї так //

750. – Колис' йа шо варила / мама варила / а типер йа купила пил'мен'і йак'і / таї хочу йісти / а то Вал'а приінесла молока і сиру і сметани / тий йа п'іду поїм / картофел'іў ўжару / а дируни то / почишчу / натру картофел' / т'іл'ко шо йа на салови пичу / йа не" на ол'ійі пичу / так ни хочу йа / ни хочу на ол'ійі / а д'іти йак йе / то шоби йіх на ол'ійови / бо на салови ни будут йісти //

751. – Ходили за дровами ми мален'к'і / а буў Че"бороўскій в'ізником / поклаў нас / Мотрину і ми"не / і сис'тру / тако один / ви / зара вас йіднойу пул'ойу постр'іл'айу / то заставиў нас т'і г'ілоч'ки зносити ц'іліі ден' / шо ми ст'іл'ки ве"рш'к'іў поназ'бирували / і приінесли до'дому / тий ходили ў сад / хто ходиў луче р'ізати / а ми ўстанем тий п'ідем за тими г'іл'ач'ками / а раз' п'ішла у Воўчій йар зимойу / н'іде н'ічого ни нашла / ц'іліі ден' ходила по скал'і / насили приінесла ўйазочку тих дроў / а купити ни було за шо / шоби купити чи дроў чи вугл'іў чи бри"кет // потому ўже йак на'чали платити б'іл'ше / ўже за Тимчука / шо ўже в'ін б'іл'ше / платили шо ўже / ўже бри"кети купували / ўже вугл'а купуваў / а так //

752. – Колис' були порос'ата / мама повезла ў Жван'чик ни продала / повезла ў Камйанец там по пйат' рубл'іў йел'і роздала / тий так і начинали ми / город малий / город'іў не" було / тут шо / тут н'і кукуруз не" пос'ійеш н'ічо /

хо|дили / йак ко|рову три|мали на поло|вин'і / а то|ди хо|дили лис'т'а в'ітгра|мадили
худо|б'і / стир'н'іу микали 'воз'ди при|возили / так худо|бу гуду|вали ко|лис' / не"
так йак 'зара худо|б'і да|йут пи|ти і йісти і ўс'о / а за ним так гуду|вали // була
ма|лен'ка / то шо на т'і шоти лис'т'а наве"зеш / і так во|на / йа|кос' 'було / зара
ўже ба|гато йісти йе //

753. – *А дітей у вашій сім'ї було багато?*

– Т'іл'ко була се"стра / шо ў|мерла ў триц'іт' п'ят' 'рок'іу і йа / нас дво|х /
д|воє / і так ли|шила|с'а са|ма / йак|би ше во|на жи|ла / а те"пер ўже ў 'нейі / ўже
й'йі не"ма / ў 'нейі було / ў 'мене" хоц' йі|ден син / а ў 'нейі було чет|веро / ўже
д|воє ли|шило|с'а / поўми|рали / син і доч|ка йе / ше ли|шило|с'а йіх д|воє / таї ўже
та|кої ро|дини не"ма по се"л'і //

754. – *А як доглядаете господарство?*

– А ў 'мене" шо / ко|рови не"ма / ше д|воє поро|с'ат йе / н'ічо|го ўже не"ма /
а йа ўже не" годна / 'добре" шо ї не"ма / ўже 'с'емс'іт 'рок'іу / ўже не" годна
ро|бити //

755. – Д'іву|вала йа / ба|гато д'і|вок було ў сил'і / зби|ралис'а вечо|рами на
вечор|ниц'і / ої / ц'і|каво було ў с'і ро|ки / йак так жал|куйу за ними / так жал|куйу
шо стра|шне / і с'ім'йу 'мала / і чо|лов'ікам 'мала / 'але" чо|лов'ік по|мер даўно /
д'іти порозі|жали|с'а по св'і|тах / таї пороз|лазилис'а / а вот йак д'іву|вала / то
були так'і ро|ки / ко|ли зби|ралис'а в о'дн'і 'хат'і / таї про ўс'о гово|рили / про ўс'о
рос|казували од|на одн'ї / таї 'нав'іт' рос|казували про те / шо / вот на|приклад / ти
пи|тайеш ме"не за бис|пл'ідну 'ж'інку / таї так'і ў 'нашому се"л'і бу|ли / ну
бес|пл'ідну 'ж'інку / ўже ї пам'я|т' 'моя та|ка ста|ра / ну бис|д'ітна ка|зали на 'нейі /
ну / таї б'іл'ши / ну биз|д'ітна 'ж'інка / та|ка шо д'і|теї не"ма|є / 'тайа биз|пл'ідна /
шо ти пи|тайеш / о / а з д'і|ўками с'во|йіми то|вариш|ками / таї ми д'і|лилис'а ўс'ім /
таї ўйа|зали / таї п'і|ра ску|бали з' гусеї / таї вечо|рами / таї про ўс'о гово|рили /
з|найеш / 'нав'іт' про т'їйі м'іс'ачн'і гово|рили //

756. – *Як називали місячні періоди в жінок?*

– Та йа 'нав'іт' не' помн'у / али шос' ка'зали таки'во ў 'нашому се'лі' / од'на д'руг'і шо 'нин'і на ми'н'і йе / о'так ка'зали / таї ўже ти з'найіш стара 'памйат' / ц'і'каві роки бу'ли / 'гарн'і роки бу'ли / дуже 'гарн'і роки //

757. – Таї 'малам два си'ни так'і здо'ров'і та так'і 'гарн'і / 'дуж'і х'лопц'і / порозл'і'талис'а / ли'шили 'бабу стару / о / а ў си'л'і 'наш'ім / бу'ло ба'гато та'ких ж'інок йа'к'і 'мали ба'гато д'і'теї // таї бу'ло по штир'наццятиро / по два'наццятиро д'і'теї ў си'л'і бу'ло / ў тих д'і'вок мо'їх то'вари'шок //

758. – *А як називали багатодітну жінку?*

– Таї так і ка'зали на 'нейі ба'гато'д'ітна / ба'гато'пл'ідна / таї 'кажут' / ўро'дилас'а йа'к кр'і'лиц'а / таї так на'верно і нази'вали кр'і'лиц'а / чи 'йа'кос' так / но 'вопш'ім ў си'л'і ба'гато'д'ітних цих ж'інок шану'вали / 'мати / геро'їн'а ше ка'зали на 'нейі / во та'ка ж'інка / ўс'і до 'нейі с по'шаноу в'ідно'силис'а //

с. Оринин Кам'янець-Подільського району

Село розташоване на річці Жванчик, притоці Дністра, за 18 км від районного центру і за 22 км від залізничної станції Кам'янець-Подільський. На території Оринина і в його околицях виявлено залишки поселень трипільської та черняхівської культур, а також давньоруське городище XII – XIII ст. Уперше село згадується в історичних документах за 1474 р. [4, с. 341-350].

Інформант: Бурковська Лідія Іванівна, 1928 р. н., освіта – середня спеціальна.

759. – Йа'к ска'зати / ко'рова це" йе годувал'ни'ц'а с'і'м'їі // йі'їі л'убл'ат ўс'і / догл'а'дайт з' л'убо'ўйу / а ше" ў та'ких с'і'м'їах / йа'к нап'риклад' / це бу'ла с'і'м'їа ба'гато'д'ітних / то ко'рову 'дуже ц'і'нили і во'на спа'сала / за це і йі'їі л'убили / вот // а йа'к ў мо'лод'і роки це т'ридцят' т'рег'і'їі / т'ридцят' 'с'оміі / йа'к'раз' йа пе'ре"жила два / не голодо'мори" / а просто / цеї / го'лодн'і роки / і 'дуже бу'ло 'вашко // ўже йа зан'і'малас'а ў 'техн'ікум'і / при'її'жала до'дому / б'рала уч'ебн'іки" і го'нила ко'рову 'пасти / 'чере"з до'рогу ў л'іс / бо ми так

ратувалис'я в'ід голоду / бо була ко'рова і моло'во / а куку'руза ўро'дилас'я / то баг'ки прис'лали жорна / це такий буў млин / пере'те'ралис'я ўс'о на к'рупи / ва'рили кашу / добаў'ли моло'ка і так ми спа'салис'я в'ід голоду /

760. – Ну / а так / йак то / зви'чайно було / та'ких не" було ўс'аких роз'ваг" / йак це" зараз / ў ш'колу хо'дили / ўчи'лис'я / або пома'галис'я баг'кам / б'рали на 'норму виконати / от // таї зо ш'коли бе'ру книш'ки і йшли ў 'поле" ў кол'госп / шо'би виконати ту 'норму / бо хто не" виконаў 'норму / не" диўл'ачис'я н'і на шо / то 'того засу'жувалис'я і висилали на ро'бочий м'іс'ц'я / де треба було ра'бочої си'ли і во'ни там були / ў т'ім чи'сл'і // йакшо ў'з'ати 'мо'я ма'ма / по'пала / во'на ж не" мог'ла / було 'семе'ро д'ітей / але / тв'ї прад'ід 'тоже" Ос'ікоўс'кий Паўло Т'емоф'ейович раз'ом тут теш ро'биў ў кол'госп'і / і в'ін ўже" буў ў ро'ках / в'ін не" м'іг' се зр'обити і по'слали / з'начит / ў спис'ки на те / шо йіх буд'ут ви'силати / бо так йак ў д'іда не" було при'чини / не" було та'кої при'чини / а н'іхто то'д'і не" зве'ртаў на це ува'ги / та й'ого і вислалис'я і в'ін / й'ого заслали дес' на Дон'бас / і в'ін в'ідр'обиў не" з'найу ўже" ск'іл'ки 'рок'іў / а 'мо'ю ма'му ви'з'ивали ў енг'ебе / ну і йа п'ішла з 'нейу / 'але" пос'к'іл'ки ўже ў 'тому / йак / с'іл'рада не" роз'ібралас'я / ц'і старалис'я с'во'ю шк'іру захи'стити / от / але 'визвалис'я ў ерге'бе / це ўже" буў ра'йон і ўже з'нали / шо багато'д'ітна / і 'ма'му осво'бодили / а ми продоў'жали йак мог'ли рату'ватис'я / обр'обл'али кол'госп'ній земл'і / за шо ми не" полу'чали н'і ко'шп'ітки // не" було от та'кого // була у 'мене" ше одна се'стричка с три'ц'ятого 'року / а тут була пл'ощча куку'рузу не" з'ібралис'я / ну таї во'на / хо'дили во'ни 'ноч'амис'я к'расти ту куку'рузу / це було 'дуже" се'к'ретно / не" можна було три'мати йі'ї ў себе" і жорна // таї зи'ем'ойу во'на за'мерзла / скла'дала за па'зуху / за'мерзла / бо про'студилас'я і достала тубе'ркул'оз" / і по'була во'на ше 'пару 'рок'іў / було йі'ї ш'існац'ат' 'рок'іў / по'мерла в'ід та'кого т'аш'кого жи'т'я / та'ких у'моў / во'на по'мерла / таї таке // а то 'решта / брат с д'вадц'іт' че'т'вертого 'року заб'рали і по'гнали ў Ге'рман'ію / 'дуже" там ізд'івалис'я / і цеї 'шаше"чку во'диў сус'ідс'кий х'лопе'ц / так от 'дуже" т'ашко було і во'ни т'ікали до'дому // вот во'ни до Пол'шч'і до'їхалис'я / а йіх 'н'іміц'і зло'вили / це 'того то'вариша во'ни

пустили° воўчарку і його роздерли ў н'ого на очах // а м'ї брат Йеўтген собразиў і сказаў / шо в'ін п'їтстаўнїї / але" назваў фам'їл'їю зоўс'їм їншу / в'їн назваўс'а Марчак Оле"ксандр Іванович / а до нас при°ходили ўс'о ўремїа ц'ї / шоби / де це син? / де син? / ну і ўс'о / йак в'їн ве"рнуўс'а / попаў ў таку парт'їю тоже" / шо мстили° н'їмц'ам / йака то во"на називалас' група / то не" знайу / бо це при°слаў нам його товариш / шо лишиўс'а жи"вїї // ну і тод'ї во"ни на°чали мстити н'їмц'ам / а в'їн робїў на йа"комус' там завод'ї / цеї / йак во"но / то во"ни п'їтпал'ували / шо могли / то в'їн їшоў на задан'їа / то така група була / чи шо / то це нам при°слаў п'їс'мо і фотограф'їю його товариш / вот / во"ни копали на йеї / йак во"но / шо во"ни мали п'їтпалити йа"кїс' там склад і в'їн даў оче"ре"д по них і по ногах і його забрали і посадили ў Лубе"нс'кїї канцлаге"р / в'їн там про°буў два роки / вот / йе ў Пол'шч'ї // а по"тому / йак ў нас не" було н'їякїс'х про н'ого чуток / а пот'їм ўже в'їїна зак'їнчилас'а / але ми по"лучали п'їс'ма / бо знали / шо туд"а треба послати пап'їроси / а йо"му було то"д'ї / шо / в'їс'їмнац'їт' рок'їў / це с дваци"т че"твертого року / нав'їт' фотограф'їїї так'ї були / так'ї ўже хлопц'ї гарн'ї / т'їл'кї стоїали з нашіўками / Ост / а цеї хлопец' забол'їў йак / в'їн / а деўїятого д'ен' поб'еди / а п'їятого чїс'ла йїх дев'їт' тис'ач узн'їк'їў погрузили ў ма"шїну і п'їятого чїс'ла і затопили ў Балт'їс'кому мор'ї / в'їн буў дуже їстошчонїї / стоїали во"ни на т'їм і п'їдорвали во"ни цеї / то цеї товариш / в'їн буў сил'н'їшїї / то в'їн с'кочи"ў ў воду / а там ўже були обламки / то в'їн ўче"пїўс'а за йа"кїс' обламок і так с'пас'а / а м'ї брат стоїаў на т'їм // каже" не" м'їг стоїати / бо буў дуже" їстошчонїї / а тої буў дуже" сил'нїї такий / йак йїхаў хлопе"ц такий / і каже" в'їн по"думаў / по"думаў і с'кочиў ў море / ўже йак корабел' с'їдаў // і т'їл'кї сплила його фурашка // от це таке царство йо"му не"бесне // а п'їятого зробилос'а ден' поб'еди // то цеї с'пас'а / його ўз'али амери"канц'ї / то в'їн ўже приїїхаў додому і напи"саў нам п'їс'мо і при°слаў нам фотограф'їїї / йак во"ни разом / ўс'о // то були дуже" т'ашк'ї роки / шоби поїїхати ў Запо"р'їж'а / та шо поїїде"ш / йак треба пе"ре"жити ден' / таї так // а те"пер шо ше / друга се"стра ўже померша //

тоже" не" мала зв'ітки жити / ўже була поїхала / деўйат' клас'іў к'інчила / і тако росписалас'а с таким самим йак сама і поїхала / це була дуже" пробл'ема / п'ідн'імали Казак'тан / і во́на так / значи'т / р'ішилас'а / ўже по́том пойавилас'а дочка ма́лен'ка / муж шануваў йі́йі / а во́на з ма́лен'кою ди́тиною с'уда при'їхала / ішла то́же" ў колгосп / робила / а в'ін буў в'арм'ійі / і лишиўс'а там прац'увати / і по'їхала вона // там ўже ў нейі с'ім'я / так во́ни ўже жили / по'тому хт'іли с'уда по'їхати / при'їхали / а тут т'ашко жити і зноў по'їхали / але во́на ўже спе"ціал'ност'і не" мала / бо во́на к'інчила дев'іт' клас'іў т'іл'ки / п'ішла во́на щика'туром / а по'тому робила во́на ўже остан'їй час на за́правошн'їй / а там морози сил'ні / про'студилас'а / тої ўже с'ім'я / чо'ло'в'ік по́мер / таї во́на ли'шилас'а сама с трома д'іт'ми / дві дочки і син // от // і так во́на жила і ўс'о і ўже не" знайу ск'іл'ки во́на / бо дочка с'тарша к'інчила інст'ітут пе'дагог'ічний / а т'їй ше було п'ят' рок'іў / простудилас'а / достала рак к'ров'і / простудилас'а і там по́мерла // і там поховали його і йі́йі // а д'іти лишилис'а на ц'їй / на границ'і з Йапон'ійейу / йак / йак же" тої город // йа ўже забу'вайус'а / бо жили во́ни / то во́ни / вона по́мерла / але ц'а с'тарша / то во́на / а т'їй ше п'ят' рок'іў було / а мо́лочша / то ви́йшла зам'іш то ў т'ім / аї Бо́же" / ў горо́д'і / да // во́на була ро'зумна / і слухалис'а йі́йі ц'і дво́йе ма́лих / то там во́на ви́йшла зам'іш і там бат'ки були ўже ў нейі / ну в'ін чу́жій / ну йак же" це / забула // таї ўже мо́лочша ви́йшла зам'іш / але / шо там теп'ле'н'к'і бат'ки були // пуш'т'і / а хлопе"ц к'інчиў / значи'т / ўчиўс'а на ме'ханічним / але там було за́трудно / там ўс'о Рос'їя / то ўже" ўс'о / таї по́чалас'а д'ідоўш'чина / в'ін не" витримаў / к'інчиў курси ме'хан'їзац'їйі / на великих ма́шинах роби'т / і так // маму поховали / во́на лишилас'а / во́ни ўс'і тро́йе на чу́жійні / да́леко в'ід род'іни / аж те"пер йім улибнулос'а жит'а / про́шло ўже / во́на с' того року / шо д'ад'а Го́р / во́ни з одного року / от / і во́на ўже на тих до́лжност'ах / така за́н'ата / пре"подавала / а по́том ў йі́йі чо'ло'в'іка по́мерла се"с'тра / в'ін ў Моск'ві / і ли'шила хату ў Моск'ві / от / і напи'сала на н'ого / і в'ін при'їхаў / цеї се"стри чо'ло'в'ік / йак то в'ін ре"монт'іруваў / заби'раў / то

це ўже" р'ік / йак при^ейіхали / йіхала се"стра / забрала с'ім'іу / а там лишилася
ўже" ота молочша се"стра / шо ме"дсе"стройу роби'т' / а мален'ка ўже на
че"твертій курс ун'іверс'іт'ету / це були сам'і / там н'іх'то не" маў / це воіни так
прожылі ў жит'і / але" была дуже" дружна с'ім'я і допомагали / то ца дочка ше
там / воіна ў Москв'і ўже" жийе / а дочка ше там / то се"стра так і йе // а ц'айа
ўже / се"стрина дочка ўже" ў Москв'і / і ўже при^ейіхала / з'начи'т' / з'ат' / ўс'о / то
те"пер / написала ўже" Іра / ўз'ала 'адрес 'Вал'і / 'мойі дочки ў Кри^ему / і те"пер
ц'і д'іти при^ейіжали ў Крым // це ше воіни не" були / от при^ейіхали / бо воіни
хот'ілі / ўз'али с'уда на род'іну / бо воіни ше так'і шо так / нав'істити / це така
істор'ія / то нам дуже" при^еймно / шо воіна ў с'в'іт'і 'вижи'ла / 'так'і / ну ми
помагали / з'в'іци посылки / кукуруз'ану муку / там воіна не" роди'т' / ўс'о
посылки ми слалі / слалі і слалі / і так воіни / ц'і д'іти 'вижили / жит'а было
дуже" т'ашке / за йак'іс' так'і л'ічн'і д'іла / то н'іх'то не" думаў / то д'іўчата /
воіни так сходилис' ў ш'кол'і / а йак не" ў ш'кол'і / то дома / з'най'ем / йак хто
помагайе йе'ден другим на грат'ках / на го'родах / то так не" было ў нас такойі
'молодос'т'і / а по'тому пе"ре"двойен'і були роки / ішли дуже" т'ашк'і / з'нову /
бат'ки 'мойі ўже" / не" было з'в'ітки 'жити / то 'моја 'мама ўже" ш'читати / т'воја
прабаб'ка була б" / купл'ала ўже" йакойіс' муки з' т'воју прабабушко'ју /
пе"кли хл'іб" / так'і ве"лик'і буханки / то воіни так / купл'ат муку / спе"чут і ідут
п'ішки ў Каме"не"ц / продали хл'іб" / а одна бо'ханка лишай'е'ца с'ім'іі // воіни
пове"рнули грош'і / а та бо'ханка на прожи'т'а д'іт'ам // тако было жи'т'а //
пе"ре"двойене дуже" т'ашке / ну а о'купац'ія / то ўже 'вашко казати / ўс'і
робили на пол'і / робили / робили / а дошч'і залили / але ратували'с'а /
ве"селос'т'і не было / зара дуже" к'в'ітне" / зараз дл'а вас о'це / ўзагал'і / а даў би
Бог / шо би так было / н'і'якого не"ш'час'т'а не" было / це дл'а вас сон'ашна
'молод'іст' / сон'ашна / і бат'ки йе / і дос'татки / і ў таких услов'іях ми жи'вем /
а д'іти наш'і / ўже рад'ійемо / шо шос' добилис'а / ну йак ўз'ати ўс'і услов'ія /
і до'машн'і / і шк'іл'н'і / йак д'іти наш'і од'агне"н'і 'ход'ат / кул'турно / от /

гарно / ўс'о хот'ат бути / йак западна мода / 'тоже" такими разумн'єми / заб'єспеч'єн'єми / то це таке / ну за шо йа думайу //

761. – О / було так / о'дин ве"ликий ст'ілец / і од'на ве"лика миска / так / і мама варила / таї с'ім'яа / таї були с'ім душ ў с'ім'їи / це т'реба було / во'на варила ве"ликий ка'зан / назива'ўс'а капус'н'ак // картошка / чи св'їжа / чи кисла капуста і була ки'дала добре" ў тої капус'н'ак куку'руз'аних круп / це шчи'таўс'а кулеша // і кла'дуть ве"лику миску на ст'ілец / нали'вайут / ўс'і с'ї'дайт кругом 'того ст'іл'ц'а і де"ре"ўйани'єми лошками мо'лог'ат / то було таке сп'ас'єн'їе // ну а так / то ўс'о таке / йак було / ну вар'єни'єки / йак йе ко'рова / то йе сир / а йе с картофл'ами вар'єни'єки / кан'єшно п'єл'м'єн'ї н'їх'то не" знаў / шо йе так'ї п'єл'м'єн'ї / чи ше там таке / не" п'єре"дав'али ш таке / але ми думали / шо дес' стра'дали / а ми д'уже" / ота'ке / а то в осноў'ному каша / йа'ка / в осноў'ному це була куку'руз'ана / це не" мамалига / а каша / вот / ну і борш'ч'ї / ну і н'їчо та'кого / ну йак св'а'то / то кан'єшно / то йак Паска / то п'єк'ли паску / хто маў сви'єн'у / зар'їзаў со'ўб'ї / то маў ўсе / а йа зноў ве"р'нус'а до т'во'го п'рад'їда // в'їн маў / ўже по 'мойє"му ба'пка померла була / в'їн маў со'ўб'ї то'то поро'с'а і три'ємаў і про'го'довуваў со'ўб'ї поро'с'атко зар'їзати / у н'о'го н'їчо не" було / а ше в'їн йа не" знайу / це ўже" цеї жиў з ним син / Вал'єнт'їн / але в'їн не" маў зв'їтки запла'тити по'даток / то то'ўд'ї по'датки д'уже" так / там йе ко'рова / ти по'в'їне"н з'дати два к'їлог'рама 'масла / ц'о'го 'масла / йе кури // во'їни не"суц'а / не" не"суц'а / а по'ложе"но ш'їс'ат цих / то ми так / а йа ўже" то'ўд'ї прац'увала / по'лучу зарп'лату / таї мама п'їде / к'упе" йа'їчо'к / то було 'сотн'ї т'реба було з'дати / ну де йо'го? / два к'їло 'масла / і це по'даток та'кий буў по 'їс'є'ац'ах / на хату // ну і тут до н'о'го / до д'їда п'рїш'ли / а в'їн не" маў / а може" і маў / то ўже та'ке т'реба со'ўб'ї було / і во'їни раз' / то поро'с'а / та та'кого гар'ного / за 'ноги на ф'їру і прош'чаї д'єдушка // о'це ў н'о'го заб'рали за по'даток / в'їн не" маў / бо в'їн жиў ў кол'госп'ї / йа ўже" була / то ўже" прац'увала / то по'магала бат'кам / по'лучу зарп'лату / таї в'їдам / а в'їн не" маў // то'ўд'ї заб'раў 'Вас'ка / от та'кий буў д'уже" агр'є'си'єн'її / шо'би ти тут ўме"раў / а в'їн та'ки заб'єре" / д'уже

ви°слуговуваўс'а / та це таке було / не^н було йаск'равос'т'і н'і'якоі / не^н було і
радост'і н'і'якоі // було к'іно / йак показали к'іно / то ўс'і дуже^н / дуже^н ішли
йак / Тарзан / Тарзан було таке / шо по гил'аках тої // то це ўже^н ішли і стар'і і
мал'і / ну таї подивиліс'а / а йак не^н мае^нш гроше^н / то ше / бо бо^нханка
хл'іба була ш'існацит' куп'ійок / а за б'ілет'траба було дати п'ійіс'ат / але це
ўже / йак йе / то ўже ўс'і // ну то жи^нт'а було дуже^н т'ашке / дуже^н т'ашке / але
ми шчитали / шо ми дуже^н / але були молод'і / здо^нров'і / от / і могли йісти ту
кашу / а те^нпер ўже^н йіш^ж і ману / і рисо^нву і во^нна то^нб'і не^н іде / і не^н годна і
ўс'о // чи то стар'іс'т' / таї ўже ус'о / але жи^нт'а зараз^н // хто молодіі / а роби^нт' /
то ўс'о мае / вот / аби не^н злод'ійі і не^н п'іани^нц'і / а т'і / хто т'руд'ац'а / то йа ше
раз кажу / по мойех цих пле^нм'ініках / во^нни ш н'ічого б'іл'ше / йім не^н було
ко^нму помагати / але во^нни сво^нйім трудом / в'ін шофе^нром / так шо зразу зара ў
Москв'і / ве^нде ц'ійі / аўтобусіс' т'і пе^нрвоклас'ні / такиі попаўс'а чо^нло^нв'ік
ме^нн'і за з'ат'а / і от в'ін допомагаў ўс'і с'ім'ійі // знайе^нш йакиі город /
Благов'ешче^ннск / це на Амур'і / це облас'ніі город дал'ного Вос'тока / а там за
Благов'ешче^ннском то ўже^н / йак во^нно там ўже^н Вос'ток / а це город
Благов'ешче^ннск // це таке / ну шо ж ше //

762. – Яке тоді було навчання?

– Ў нас то^нд'і ше / бо це першіі р'ік / йак йа к'інчила с'ім клас'іў / а ше
вос'мир'ічки не^н було / то буў виб'ір / або йти ў ви^нс'міі клас / або ў т'ехн'ікум /
і йа / н'і'яко^нйі то^нд'і не^н було та^нкоі / куда йти / шо йти / але йа дуже^н була
пе^нре^ннесла ў че^нт'верт'ім клас'і дуже^н т'ашку хворобу / дуже^н т'ашку форму
дифте^нр'ійі / поме^нрвали то^нд'і і з'і м'нойу та шо хо^ндила в о^ндин клас / це
Боднарова / це шо йе Боднаров'і / то це була старша / то во^нна була разом з'і
м'нойу на о^нд'ніі ска^нм'еіц'і / захо^нвр'іли ми на д'ефт'е^нр'ійу / ну і йа знайу /
забрали нас ў л'ікарн'у / робили / але ў мене^н бат'ко / то в'ін робіў / в'ін сам
бугалте^нр буў / по спе^нц'іал'но^нс'т'і / колгоспнік / але робіў ў л'ікарн'і і ўс'іма
способами в'ін ўже^н там / шоб^н ме^нне спаслі / а та померла // і йак йа ўже^н
к'інчила / то в'ін дуже^н хт'іў / шоби йа ішла ў ме^ндичніі / ну а хто шо знаў / а

ўже" ц'а со'с'іда / шо тут жи'ла / ранше" на р'ік в'ід мене" к'інчила і п'ішла ў ме"дичніі і во'на по'пала на аку'шерку / таі каже" ўсту'паі / ўсту'паі ў ме"дичніі / а йа д'умаіу шо це не / і бо'йалас'а і не" х'т'іла / але" во'на заг'іт'ірувала // йак д'обре" / йак ўс'і з'наіут / йак ўс'о та'ке / бе"ру йа до'кумен'ти / та з се"с'тройу ч'ере"з Те"кл'іўку п'іш'ком / бос'аком / і п'ішла ўсту'пати ў т'ехн'ікум / ну / але ше на'верно йа бу'ла ше т'рохи йа'кас' ак'тійна / ішли / з'дала йа до'куме"н'ти / д'иўл'ус'а / во'на ўже" йа'кис' в'ипуск / та'ке во'но ўже" / з'наіе"ш / ўже студ'енти / гарно ў'д'агнут'і / а ц'і / йа'к'і / т'уфл'і поро'с'іл'ов'і / с'ив'і / а б'іл'і заў'яз'ки / це о'то та'ка бу'ла вих'ідна ф'орма / хо'д'іти на зан'ат'а / от // і йа при'с'шла / при'н'али до'куме"н'ти і нас бу'ло шос' п'ят' чи" ш'іст' з Орин'іна / і в'извали" ме"не скла'дати пи"с'мову / а ў мене" / йа ў'чилас'а на чо'тири / п'ят' / при'хожу т'уда / а ме"не назна'чили с'таростойу г'рупи / пре"тстаўл'аіе"ш / шос' йа там озна'чала / але ўс'і д'іті бу'ли з" та'ких с'імеі / с'іл / та'к'і ўже за'чухан'і / та'к'і ўже" не"ш'часн'і / йа'к'іс' // йа полу'чилос'а йак ін'т'ел'е'ген'ц'ія / з'начі"т / шо во'ни ме"не опри'д'ілили / і йа по'падаіу / з'начі"т на і'спі'т / бо з'дала ўс'о / йа не" ме"д'се"с'тра / йа фел'ше"р / пон'імаіеш / йа ро'біла на се"л'і / йа ро'біла і фел'ше"ром і аку'шеркойу / ў мене" се"редн'е обра'зван'іе ме"дичне" / бо фел'шер мо'же" ўсту'пати в ін'с'т'ітут / а ме"дсе"с'тра не" маіе / во'на не" за'к'інче"не" се"редн'е / во'на маіе ро'біти т'іл'ки при ўра'чах / о // с тих ўс'іх в'іг'с'іяліс'а / пре"тстаўл'аіеш / з'начі"т / ўс'і / то т'іл'ки о'дна бу'ла / шо по'ўступала во'на на аку'шерство / і йіі сказа'ли / йа'кшо бу'де / то так во'на і к'інчила аку'шерство / і бу'ў о'дин х'лопе"ц // але це з д'иў'я'а'а'го к'ласу по'ўст'упіў / але йа'кос' не" пон'рави'лос'а і кину'ў і п'ішоў ў д'ис'атиі / шос' не" пон'рави'лос'а / бо ве"д'ут / з'наіе"ш на ўскрит'іе / на то ўс'о / це д'уже" стра'шно // йа ки'е'дала т'оже" / йа не" мо'гла пе"ре"но'сити к'ров'і / з'наіе"ш / а'бо ішла ў ту опе"ра'ц'ііну / ў'пала в' об'морок / так шо не" ў'с'а'к'іі // але йа т'іл'ки ўсти'далас'а / шо йак йа при'їду до / ўже" мо'і ў'ча'а ўже" п'іўроку / таі ска'жут / д'иві до'к'торша при'їшла / з'наіе"ш / то цеі / йа так не" мо'гла / йа так не" мо'гла при'в'икнути / і ки'е'дала / але це ме"не ўже ўз'али ц'а'а / шо ро'біла / ў'чилас'а ў / то до'білас'а /

шоб^н ме^не ўз'али в опшче^нжит'іе // ну а в опшче^нжит'іі ти же з^найеш / коле^нктіў / д'іўчата / ўже^н ўс'о / так шо на зан'ат'іа і зв'ідти / а йа ^лжи'ла на кварт'ір'і / ну / а йак^тби ^лдали ме^нн'і ^лзара йа^кус' / ^лдуже^н ^лвесе^нло / а ме^нне ^лдали до йа^койіс' та^койі ^лбаб^нки / так ме^нне опшче^нжи'т'іе ^лвит'агнуло / таі / от т'агнулос'а / але не^н мог^лла / не^н мог^лла / і ^лплакала / і не^н мог^лла // ну а по^лтому ўже^н / з^найе^нш / ўже^н / йак р'ік ^лвит'агнула / то т^реба ў^чити^с'а / т^реба ўс'о раўно / куда ўже^н п'ідеш // таі ў^чилас'а / ста^лвала / осознала / шо на^зад^т воро^та не^нма / ^лмушиш / то ўже^н старш'і роки / д^ругий курс / йа ше / а то^лд'і це ^лпере^д в'і^ннойу / то^лд'і ^лвойнс'к'і ^лчаст'і зан'імалі^с / бо тут була гра^ниц'а / і ўс'і ^лучеб^ні зав'ід'ен'іа поро^сф^ор^м'ірували / і наш т'ех^н'ікум ^лпере^лвели ў Хме^л'ниц'к'ий / ў Проскур'іў / акушер'іў / ў Дунай'іўц'і / а митсе^нстер / куда / не^н з^найу / а йа два ^лроки ў^чилас'а ў Хме^л'ниц'кому / ў^чилас'а ^лдобре^н / ўс'о // ^лнав'іт' ў газет'і була / то побачи^лли нас бу^ли / йак йа ^лможу так / то / а ми читали / з^начи^ст / то ўже^н спе^нц'іал'ніст' / то ўс'о / то во це та^ке // то було т'аш^ке жи^с'т'а / ^лмама бе^нре ^лсумку на ^лплеч'і / та і не^нсе ^лйісти / це ше брат буў / йак це ше було до в'і^нни / но^сіў ^лпере^лдач'і / з^найе^нш / накладе туда / шо ^лможе^н та і так спа^сали^с'а / от // а / і давали о^лб'іди / ўже ^лможна було / а то ўс'о / та і старайе^нс'а / бо ^лполучи^сш ^лсти^с'пенд'іў / та і / та і йа^ка була во^на / йак це^нт // це ўже^н була митсе^нстри ^лстаўка / че^нкаі / с^к'іл'ки во^на була / дв'іст'і т^рицит' / ^лдуже^н ме^ндич^н'і ^лстаўки / ^лдуже^н мал'і / але н'ічо / х^л'іба достат^н'о / ^лйісти йе / а до^лбаў^л'ат / та і з^начи^ст / ^лмошна було ^лжити / і ўс'о / йа йак^раз не^н х^т'іла в Орин'ін іти / йа запи^салас'а со^лб'і ў йа^кііс' там ра^йоніі / а йа^гби з^нала / шо це^н / йак во^но ^лмаіе ^лбути / при^й'іжайу / це ж не^н ^лбуло / н'і пос'т'ел'ного / н'і ўд'агнути^с'а / н'і шо / а іти на чужу кварт'іру ^лжити це / і заробити / а в'ін по^л'іхаў / ўз'аў в'ідноше^н'а з м'інздраву і ^лпере^лв'іў с'уда // та і так йа ўже^н робила на ^лф'ел'шерск'ім ^лучастко^л'ви / а потом забрали ме^нне ўже^н ў ^ллі^лкар^н'у / от // та і так йа ўже^н при^с'викла і робила ^лф'ел'ше^нром // ўже^н ўт'агнулас'а ў то ўс'о / т'ашко ^лдуже^н було / ус^лов'іа ^лдуже^н бу^ли дл'а х^лворих так'і / з^найе^нш / ^лдуже^н т'ашко / от / ^лкаже^н / та і от та^ке^н // та і так до в'і^нни / а ўден' в'і^нни йа д'і^лжурила йа^к'раз^с / йак

нам позво|нили і проголо|сили ден' в'ї|ни / і при^еходе мо|йа |мама с ви^еко|наўцем / при^еносе ме^н'н'ї |зв'їшче^н'н'їа / на |рано на |дев'їт' го|дин |йавити^с'а ў вой^е"нко|мат / к|рушку / |лошку поло|т'енце / і |мило / |каже["]ц'а / зуб|ну ш|чотку // ў поне^н'д'їлок ўс'ї ме^н'дработн'їки ра|йону і на ма|шину і по|везли // отак на|чаўс'а ўже["] це д|ругий е|тап |мого жи|т'а / а це |йа ўже["] рос|казувати не["] |буду / |йа не["] |годна / це стра|шно / вот та|ке / а шоб["] було / а ро|ки ска|кали / з|найе["]ш ў б'ї|д'ї / ў з|лидн'ах / пере["]жи|ван'ах // не["] було |молодос'т'ї / це ше вот |В'ера |Паўл'їуна / во|на |тоже["] на |пару |рок'їў мо|лод'ша / то во|на ўс'о |каже["] / шо ў нас не["] |було |молодос'т'ї / ў нас не["] |було / х|лопц'їў поза|би^ерали ўс'їх / з |арм'її / бо це |йак'раз тої р'їк / шо заб|рали / в'ї|на на|чалас'а / ўс'їх |мойїх / ўс'їх уче["]н'їк'їў / тих / шо дру|жили з |ними / з|найе["]ш / |йак / шк'їл'на дру|жба / |їїх заб|рали і во|ни не["] ве["]р|нулис'а / |їїх по|били / не["]ма н'ї |одного / ўс'їх / а х|лопц'їў не["]ма // таї та|ке / |йакшо |йе / то|то |йе / |йак ўс'акиї че["]п|л'айе|ц'а / а|би ў|стройе|ти^с'а ў жи|т'ї / та|ке // а там / шо ўже["] / с'їм'їєне / |йак с'їм'їєне |йе / |йак ко|му пове["]зе / о|так / но ўс'ора|ўно / |тоже["] т'ашк'ї ро|ки / т'ашк'ї ро|ки // то д'їти ма|л'ї / то т|реба було по|ст|ройїти ту хала|буду / а то|д'ї ў|чити д'їтєї / і так во|но |шло / |йак во|ни роз|ле["]т'їли^с'а / |йак горо|п'ц'ї / а|ле |йа ли["]шила["]с'а у роз|битого ко|рита // і во|ни хот'а|т / шоб["] |йа |їїхала / |йа не["] |хочу н'ї|йак / |нашо? / ти по|ди["]вис'а ўже["] он|до п'їшла би / з|значи["]т / до |Йури / он|до ў|чора зво|нила до |Л'он'ї / т|рошки |легше |йому // ота|ке //

763. – Х|л'їба не["] |було / |тирбу ва|рили ў |пол'ї / да|вали по че["]рпа|кови / с |пол'а |шли / при|шли до|дому / |їїсти не["] |було шо / ў|би|ратис'а не["] |було шо / |їд|на со|рочка бу|ла с п|лоту / бу|ла |їд|на со|рочка / |випрала / |висушила тїї ў|брала на|зад ту со|рочку // боршч |йа|кїї ва|рила / |лободи |їїли і бура|чин'а |голе["] |їїли / не["] |було |нав'їт' чим за|сипати |того бура|чин'а // то буў |голод / |їїсти не["] |було шо / в'ї|на бу|ла / не["] |було н'ї|чого // |їїсти |мали |дати / а ро|били ў |пол'ї / наб'ї|дили["]с'а / об|робл'али ўс'ї |їд|но / так |поли сто|їало / так |йак |зарас |поли сто|їїт дур|нуйе / зарос|тайе / а ко|лис' |їїсти х|т'їли // |поли об|робл'али ўс'ї // ну тїї п|лат'а |йа|к'їс' |шили / |йа|к'ї мо|гли / ла|тали ла|тки / ў сп'їднїц'ах по |дес'їт'

латок було / таї так хо/дили / хус/тинку ро/били з гу/с'атка / йе та/к'і ф/рензлики / тий так хо/дили / не^н було хус/тинки за шо купити / ни 'було г'рош'її / тий хо/дили ў т'ім шо 'вид'їли / ў т'ім шо 'було / ў т'ім хо/дили // не^н 'було шо 'йїсти / то 'само ўби'ратис'а / і 'бос'і хо/дили // мо'рози бу/ли / 'мерзли на 'пол'у / мо'рози бу/ли / 'голими но/гами хо/дили по мо'роз'і / не^н 'було ў шо с'а ў/зути / за шо купити / 'але^н ўс'і ро/били на 'пол'у / бо 'поле^н обробл'али / бим не^н сто'йало 'поле^н / 'коло Дума'на //

764. – Ўже с полог/на бу/ла со/рочка ў/шита / сп'їд/ничка / бл'узочка / тру/си бу/ли і шта/ни бу/ли з 'баїки на 'гудзичкови ў 'пойас'і / і на 'гудзичкови 'куло кул'їна бу/ли т'ї шта/ни / 'туфл'їки бу/ли раз на 'тижден' ў/зутис'а їно / а так 'босими но/гами хо/дили ў 'поли / не^н 'мали ў шо с'а ў/зути / а 'туфл'їки три/мали на 'тижден' а/би п'їти ў клуб / ў/зутис'а ў т'ї 'туфл'їки // хус'тина / ве^нлика та/ка / с ф'рензл'ами / заў'йазували аж^н на 'шийу / а 'воз'ди та/к'і 'к'їнци' ви/с'їли аж^н до кул'їн / та/к'і ви/лик'ї хус'тки бу/ли / ше^нр'т'ан'ї / зак'ручували / і сп'їд/ничка і каф'тан та/кїї 'теплїї буў шо ўд'агатис'а // а йак було 'л'їто / то ўд'агалис'а ў с'видрик / а н'е бл'узочка і сп'їд/ничка / ўд'агалас'а п'їшла ў клуб // і тру/си / і 'тожи но/сочки і 'туфл'їчки ўзу/валас'а / бо йа шо ў клуб / ўже п'їшла с клубу йо/го поскла/дала / на 'ц'їлії 'тижден' во/но сто'йало / аж^н зноў ў суботу і не^нд'їл'у п'їшла ў клуб / зноў ў то'то 'саме^н ўби'ралас'а / бо не^нма 'кажний ден' // а ў 'будний ден' то ў по'латаних сп'їдни'ц'ах тїї по'латаних плати'нах хо/дили / 'латка на хус'тин'ї / воз'до / 'латана така/во / і так хо/дили ў та/к'їм по'латаних хус'тинах / за'латана / не^н 'було на 'будн'її ден' / а на ни'д'їл'у ўби'ратис'а та/ко / 'мус'їли хо/дити ў ч'їм було ў ч'їм хо/дили // а 'йїсти не^н 'було / за йїду ўже не^нма шо ка'зати / ўже ми'нуло то'то / і се ми'нуло / 'але^н бач хт'а се з'нати / йак ко'лис' було ў т'ї ро/ки бу/ли // ше 'мама 'наша ни'бошка рос'казувала / йак хо/дили йїдн'ї 'чоботи і бу/ли / було с'їм душ ў 'хат'ї / а йїдн'ї 'чоботи бу/ли // ўзи'м'ї з'їшло на дв'їр ту/то / а ўс'ї си'д'їли ў 'хат'ї / бо не^н 'було ў шо с'а ў/зути // 'с'їчку топо'рами ру/бали / бо не^н 'було с'їчкар'н'їў / то топо'рами на 'дошчичц'ї ру/бали 'с'їчку дл'а ху/доби / бо гу/дували ху/добу / на 'ц'їлії 'тижден' хва'тало / бо йак с'ївата / то на

три дн'і на'рубуйут / тойі / с'ічки топо'рами / а/би ў с'вато не" ро'били // хо'дили ў
л'іс за / лис'т'ам на / дуби ўзи'м'і / об'ламували / году'вали так ху'добу / не" / було
чим году'вати ху'добу / /бос'і були / л'уди / не" / було ў шо с'а ў'зути / ўс'і ў / хат'і /
/поки йед'но п'ішло / то т'і ўс'і ў / хат'і сид'іли //

765. – Ки'дали ў боршч / за'жарували ци'бул'ку / во'л'ійу ў боршч / ва'рили /
мама'лигу ва'рили до борш'чу / х/л'іба не" / було так / йісти / а / кажин раз мама'лига /
боршч / суп / фа'сол'і / ва'рили до мама'лиги рости'рали т'і фа'сол'і / мама'лигу / і з
борш'чем мама'лигу / і боршч ва'рили / і пиро'ги ва'рили / сирो'вен'ку ци'бул'ку
тоўк'ли до карто'фел' / потоўк'ли сиро'вен'ку ци'бул'ку до карто'фел' / п'ім'нали /
таї т'і кар'тофл'і / і так пиро'ги ва'рили / а з'верхи т'роше"чки помас'тили
во'л'ічком і ци'бул'оў т'і пиро'ги / це так / йіли / бо не" / було чим мас'тити / /зара
йе чим помас'тити / то се та'ка була йі'да / ва'рили шо / вид'іли / суп / боршч /
кар'тофл'і / і ўс'о т'роше"чки помас'тили і так / то йа ўже було шо / йісти / йак ўже
буў боршч і мама'лига / а йак не" / було шо / йісти / то лобо'да і бура'чин'а / голе" / і
іно во'да і с'іл' / і /соли не" / було ше / ше було д'вац'іт' рубл'іў ста'кан /соли / шо
купу'вали ста'кан /соли д'вац'іт' рубл'іў було / тої в'ід'м'ін'ували / л'уди са'мим /
бо не" / було де ў'з'ати / порозда'вали ўс'о / так / л'уди стра'дали б'ідн'і / не" / було
де / того ў'з'ати / /але" / вижили / /вижили / л'уди / ўс'о пере"жили / /вижили / л'уди с
/тойі б'іди //

766. – На га'нолц'і к'ірп'і'ч'і / на ва'гонку по т'риста штук на'грузала / на
ва'гонку к'ірп'і'ч'іў / і до га'нолки прит'аг'нула тут'во ва'гонку і ки'дала т'і
к'ірп'і'ч'і на ту га'нолку / /л'ізу і скла'даю і на часо'матор / С'і'рожа буў на ве"р'ху
/ а йа на до'лин'і / да'йу йо'му т'і к'ірп'і'ч'і / а в'ін там на го'р'і скла'дае / а йа з
до'лини пода'йу / а в'ін скла'дае т'і к'ірп'і'ч'і / з жу'лоўц'і / і на ду'шушку /
во'зили // і коло /цеха була / і на га'нолц'і була / кругом була / і була /коло п'йеца
/ во'зила к'ірп'і'ч'і / к'ірп'і'ч'і во'зила / кругом во'зила / бо т'реба було куп'і'ки
з'в'ітки ў'з'ати // ро'били ў кол'госп'і / ў жу'лоўц'і / і к'ірп'і'ч'і скла'дали /
штабе"л'а по'падають / скла'дали к'ірп'і'ч'і / пова'лилис'а штабе"л'а / скла'дали

к'ірп'іч'і ў штабе^л'а / 'аби сох к'ірп'іч 'борши / бо росувайуц'а штабе^л'а і к'ірп'іч не^л'сохни / то 'падайе на 'земл'у //

767. – С'ім раз за д'рушку / а 'вос'міі раз бу'ла за св'ітилку / йа хо'дила на ве^л'с'іл'а / на ве^л'с'іл'а шо йа рос'кажу вам / ко'лис' ішли на ве^л'с'іл'а / хо'дили по се^л'і про'сити / ко'лачики два ў хус'тин'ц'і / 'кожна д'рушка два ко'лачики ў хус'тин'ц'і і роз'марин на 'голову / на гре^л'б'інчыку / 'кожн'ій д'рушки / а 'зара не^л'ма так // ма'лен'ких такіх'во ко'лачик'іў ў хус'тин'ц'і заў'язаніх / ішли про'сити / попро'сили по ўс'ім се^л'і / приіш'ли / п'іш'ли за бар'в'інком з моло'доў / нар'вали бар'в'інку / на т'али / моло'да при'несла / в'інки 'вили на ве^л'с'іл'у // так на ве^л'с'іл'у лагодили / 'голуб'ц'і / ка'пуста / м'н'асо / ко'лис' та'кого не^л'було / там 'пон'чики пе^л'кли на со'лотке^л / се бу'ли 'пон'чики ко'лис' і ме^л'д'іў'ник / ме^л'д'іў'ник і 'пон'чики / а де ў 'кого / то бу'ло ст'рудил' і ме^л'д'іў'ник / а де ў 'кого / то 'пон'чики і ме^л'д'іў'ник / то се на со'лотке^л бу'ло // холо'дец / хруст та'кіі ва'рили ве^л'ликіі / пере^л'п'л'онтували / ко'лис' та'ко р'ізали наўско'си / а тут се ў нас бу'ло та'ке на со'лотке^л / не^л так йак 'зара // 'музыка г'раіе / г'раіе / йі'ден ста'канчик на ўс'іі с'т'іл / не^л так йак 'зара / 'кожн'ій майе ста'канчик 'пере^л'д со'боў / і ве^л'ликіі і ма'лен'кіі / і на 'воду / і на гур'іўку / а ко'лис' буў йі'ден ста'канчик на ўс'іі с'т'іл / ше 'воч'ір'ід' пус'тили с 'сего к'ін'ц'а ў сеі к'і'нец іде 'воч'ір'ід' / 'зак'ім то 'воч'ір'ід' д'іш'ла до 'сего к'ін'ц'а / то ў тар'ілц'і там не^л'ма ўже шо 'йісти / ўже по'рожн'і тар'іл'ки / 'зак'ім д'іш'ла 'воч'ір'ід' 'випити йа'когос' к'васу / шо там буў на в'іс'іл'у / то ўже не^л'ма // се гур'іўка бу'ла / а то квас 'пила / бо ўже тар'іл'ки по'рожн'і бу'ли / се 'зара накла'даіут / шо йе шо 'йісти / а ко'лис' / не^л'було та'кого / ко'лис' 'б'ідн'іс'т' бу'ла // в'іс'іл'а та'к'і не^л ро'били / йак 'зара 'робл'а в'іс'іл'а / нало'годжуйт та'ке ўс'о / і 'нав'іт' моло'да кола'ча не^л'віне^л'сла на дв'ір / шо не^л'віне^л'сла 'л'уд'ам по ка'вал'чыку кола'ча / не^л'було так йак 'зара 'носит с'латкого / тоі розда'йе ўс'ім 'л'уд'ам / котр'і на двор'і сто'яа // а ко'лис' не^л'було та'кого / н'іх'то не^л да'ваў / не^л вино'сіў на дв'ір / хто ішоў та'кіі / 'ж'інка і чо'лов'ік на в'іс'іл'а / то та'к'і ст'рудл'і ве^л'лик'і ў 'хус'ц'і / бутел'ка гур'іўкі / дв'і бутел'ки с'ітра / 'несли / се на в'іс'іл'а ішли / ну там 'дес'іт' 'рубл'іў / а йак 'ж'інка іде са'ма

та пйат' рубл'іу кидали на в'іс'іл'у // так колис' було ди^етино / се /зара ўже во^но не^н так / а колис' було б'ідн'іс'т' / тої ми давали так / пере^нби^нралис'а на в'іс'іл'у / моло^дду вели до моло^ддого / проп'іішоў за моло^ддого / моло^ддой ішоў /тато / /мама / гос'т'іл'ата ішли на проп'іі / сп'івали здоўж // приішли до моло^ддого / моло^дду ўже роз'іб^нрали з в'ін'ка / /наше^н не^н та^ке було / /наше^н золо^те було / а се не^н та^ке / а се йа^кес' по^м'іт'кало по /хат'і / /кажут в'ід би^ка / бо пере^нб^нрали ўже і моло^ддой не^нма / тої г'раіе /музика / од^н'і з^в'іти / таі сп'івайут / гу^л'айут / не^н понапи^нвайуц'а / бо гур'івок не^н /було / бо з'разу на^нпитис'а / гур'івок не^н /було с'т'іл'ко // ми /випили т'рошки / таі ідут ўздоўж сп'івайут / ве^нсе^нл'ац'а /л'уди / не^н /билис'а / не^н /було та^кого йа^к /зара / ўс'іл'ак'і про^шеств'іаа йе шо ўби^нвайуц'а і /робл'а скан^ндали / а колис' та^кого не^н /було йа^к /зара //

768. – Йа^к св'а^нтили ту кир^нничку / дош'чу не^н /було / п'іп з Во^нрини^на з /Р'іпе^ннец / з^в'іти ўс'і сва^т'і / шо сп'івайут ў /хор'і / з^в'іти з /Р'іпе^ннец / ідут ўздоўж / сп'івайут / хре^н'ста не^нсут з Во^нрини^на / хре^н'ста не^нсут з /Р'іпе^ннец / ідут до /тойі кир^ннички ў с^нпас'іўку / там сва^т'а йііі / сп'івайут /коло /нейі / /л'уди во^ндички наби^нрайут с /тойі кир^ннички / ўми^нвайуц'а / /зак'ім /л'уди поза^нход'а до^ндому / /дошчик іде / шо п'ішли і посва^нтили ту кир^нничку // во^нрини^нс'к'і /л'уди п'ішли з Во^нрини^на / а р'іпе^ннецк'і до /Р'іпе^ннец доішли / і /дошчик ўже іде / /л'уди ідут і /дошчик ўже іде з'разу / шо /л'уди посва^нтили ту кир^нничку / іду до /тойі кир^ннички / хто не^н /годе^нн ідут ўми^нвайуц'а до /тойі кир^ннички / ли^ншайут г'рош'і / ли^ншайут пла^нточок / ўти^нрайуц'а /коло /тойі кир^ннички / опчи^ншчайут ту кир^нничку / аби не^н заво^нсуже^нна була до с'іх пор // воб^нлазило / во^нсуже^нна / то /вичистили ту кир^нничку ўже / аби во^нна була чис^нтен'ка / і ідут /л'уди ше до /нейі / те^нперички ўми^нвайуц'а /коло /тойі кир^ннички / ли^ншайут пла^нточок / там г'рош'і / коп'ііки ли^ншайут / во^ндички наби^нрайут с /тойі кир^ннички до^ндому / пйут ц'у во^ндичку //

769. – На /ферму хо^ндили / во^нзили нам бо^нлото на /ф'ірах / /л'ізли / мас^нтили / кидали нам то^нто бо^нлото грал'ми / а ми /л'ізли на по^нди / мас^нтили т'і по^нди /

воб'машчували / вог'римували то/то ўс'о / 'кам'ін' ва'лилоc'а / на ху'добу не"
'падало // с'іч'ки / гно'їі / хо'дили пома'гати 'чистити на 'фермах / бо дойар'ки не"
ўсп'ївали вичиш'чати / то хо'дили ми пома'гати гно'їі 'чистити 'зам'іc'т' // 'с'ічки
зано'сити пома'гали / ху'доб'ї заси'пати ў жо'лу'ба / зага'н'ати ху'добу хо'дили
пома'гати і с'іч'ки наси'пати // хо'дили ц'ї по'ди мас'тили / 'к'ін'ми во'зили то/то
бо'лото і мас'тили т'ї ўс'ї по'ди / а'би на ху'добу с'а не"
'сипало / а 'зарас пороз'вал'ували ўс'о / порозвин'товували ўс'о / би 'л'уди поўста'вали т'ї 'даўн'ї
поди'вилиc'а / шо н'ї'чо с'а не"
ли'шило / їно п'лошч'ї с'а поли'шали / а ми ру'ками то/то ўс'о с'во'їми ро'били / мас'тили / вог'римували / а'би во'но бу'ло // а 'зара
д'їш'ло до 'того / шо не"
ма н'ї'де н'ї'чого / їно ли'шилас'а п'лошча / шо 'жалко с'а поди'вити / йак ко'лис' во'но бу'ло / йак 'л'уди с'а тру'дили / а йак 'зара
зру'їну'вали ўс'о / шо не"
ма н'ї'де н'ї'чо // хо'дили на робо'ти / 'кажнїй ден' 'їісти х'т'їли / а не"
ди'вилиc'а на то шо 'їісти х'т'їли / а на робо'ту / 'сапу на п'леч'ї і п'їш'ла / а н'е то 'грал'ї таї п'їш'ла / на жни'ва хо'дили / на жни'ва 'жали сер'пами /
ў п'їатнац'ат'ки скла'дали / дош'ч'ї їш'ли / т'ї п'їатнац'ат'ки позрос'тали в'їд
зе"
м'л'ї до ве'р'ха / р'вали / но'сили на 'ф'їрачко / на маши'нах моло'тили / по'лови / шо'ломи / с'кирти скла'дали / бо ху'доба бу'ла на 'ферм'ї / с'вин'ї бу'ли / в'їўц'ї
бу'ли / 'гуси бу'ли / ўс'о бу'ло на 'ферм'ї / а 'зара не"
ма н'ї'де н'ї'чо // 'нав'їт' с'а не"
ли'шило 'їедного з'дан'їа / ўс'о пороз'вал'ували / порозно'совували / а 'л'уди
'б'їдн'ї за н'їш'чо ро'били / нам не"
пла'тили / бо не"
бу'ло з'в'їтки // ми ро'били / не"
ди'вилиc'а на то шо нам не"
пла'тили / а ми ро'бити ро'били / то нам не"
бу'ло з'в'їтки пла'тити // бу'ла в'ї'на / таї не"
бу'ло з'в'їтки пла'тити / на то не"
ди'вилиc'а / а вог'римували ўс'їїд'но ўс'о / госпо'дарство ўс'о вог'римували і по'л'а
вог'римували / обробо'л'али с'во'їми ру'ками / риска'л'ами 'поле"
ко'пали / не"
бу'ло чим обробо'л'ати / 'к'ін'ми і риска'л'ами // йак 'к'ін'ми не"
мож"
бу'ло / то риска'л'ами ко'пали / а не"
да'вали / шоб 'поле"
сто'їало / ў бура'нах / так йак 'зара сто'їт ў бури'нах 'поле"
/ не"
обробо'ле"не / і 'ц'їни 'гон'а / 'нашо во'ни 'гон'а с'ї 'ц'їни?
шо во'но ўс'о сто'їт ў бури'нах / 'даїте"
л'уд'ам робо'ти так йак бу'ли / 'даїте"
кол'госп / 'даїте"
ху'добу / 'даїте"
с'вин'ї / таї не"
бу'де 'того / так йак ко'лис'

бу/ло // бу/ло шо /йісти / бу/ло молоч/ка / бу/ло / ўс'о бу/ло / а /зарас не^м/ма / н'і/де не^м/ма / дес' ше /може^н /йе / а ў нас не^м/ма н'і/де ўже н'і/чо / бо ўс'о порозби/вали / ўс'о пороз/ламували / порозг/рабл'ували / ўс'о //

770. – Йак хо/дили ў /поли / до^уш'ч'і / дуже^н /шли / до^уш'ч'і / дуже^н /шли / не^н мож^м бу/ло х/л'іба з'ібрати / /жали се^р/пами пше^н/ниц'у / пше^н/ниц'у /жали / йак дошч п'ішоў / по/сохло ўс'о до го/роху / /микали го/рох / ўйа/зали на ўйазоч/ки і на/с'ін'а грузили / і во/зили ў стир/ти скла/дали / тої го/рох і ту пше^н/ниц'у скла/дали ў стир/ти / сто/йіт голо/ва с'іл'с'койі /ради /надо мноў / а йа моло/да / не^н /годна бу/ла ше вийі/ком /добре^н ўйа/зати / а в'ін сто/йіт над голо/воў таї /каже^н / а/ну заўйа/жи вийі/ком / а то су/с'ітка /каже^н / а/ну ўсту/п'іц'а / во/на ше моло/да / /во/на ше не^н /годна / а йі/йі ше іно ўчу вийі/ком ўйа/зати / во/на бу/де ўйа/зала // во/на ме^н/не наў/чила вийі/ком ўйа/зати шно/пи йак ко/лис' ўйа/зали / а тої сн'іп заўйа/жиш вийі/ком / то йо/го йак /хоче^нш / то в'ін то/б'і с'а не^н розўйа/жи / ти ру/ками так не^н заўйа/жиш / то тої сн'іп ку/да /хочиш ту/да / в'ін н'і/коли с'а не^н розўйа/жи / /доки се^р/пом йо/го не^н роз/р'іжиш / тої пере^м/весло то/то // йак ми пше^н/ниц'у /жали / до/дому /терли коло/сочки / при/несли до/дому на /жорна мо/лоли / пала/ничку /завтра спе^н/кли ў /поли // /Божи / йак с'а ўже /т'ішили / шо з но/вого х/л'іба пала/ничку ўже спе^н/кли / і ў /пол'у ўже /йіли / йа/ка бу/ла са пала/ничка ў/кусна і /добра / /пече^н/на / жо/ра / і хо/дили і /жорна ше т'і /били / не^н да/вали /л'уд'ам мо/лоти / а/би /л'уди нам /мали чим роз/дерти /доўг'і фа/сол'і / х/л'іба хо/дили по /л'уд'ам / заби/рали де/реў/це / горш'к'іў / а/би /л'уди не^н /мали шо /йісти / а/би /л'уди /гинули з /голо/ду // позаби/рали з /горшчик'іў / виси/пали / /л'уди п'лакали / хо/дили зап/лакан'і /б'ідн'і / /с'імйі були / ма/лен'к'і /д'іти були / при/йіхали / /висипали з горш'ка / то/то заб/рали / і по/йіхали / /йісти ў /хат'і не^м/ма н'і/чо / йі/но йід/на во/да ў /хат'і / /б'іл'ше не^н /було н'і/чо / зва/рити не^н /було с' /чого / а по/том ўже бу/ло шо /йісти / в'і/на с'а /кончила / да/вали ўже нам суп з бади/ну / г/рош'і / то то/ди ўже /добри /жити бу/ло / бо ўже бу/ло ко/п'ітка / буў х/л'іб ў /хат'і // а так да/вали по /грам'і х/л'іба / а то /робиш ц'і/л'іі р'ік ў кол/госп'і / а г/рош'і не^н да/вали / по дв'і ку/п'ітки / по три ку/п'ітки нара/хуйут нам / тиї їди ў с'іл'і/раду

на/логи заби/рати / 'нав'іт' нам на 'руки не" да/вали тих куп'і/йок / а з/разу с'іл'і/рада заби/рала / бо /дуже" ве"лик'і бу/ли на/логи / не" мож бу/ло росплатитис'а с 'тими на/логами // тії ўкла/дали на/логи ў м'н'асо / 'йаїц'і / 'йайечко не" зва'ри ў 'поли / бо ўс'о заби/рали / заби/рали в'ід л'у/деї / да/ваїти 'йаїц'і й молоч'ко / хто три/маў ко/рову по три 'рази на ден' 'несли моло/ко на моло/чарн'у // дз'ін' / не"си на моло/чарн'у / дз'ін' / не"си на моло/чарн'у //

771. – 'Нан'іч до млин'ка їдемо / нас ш'тири їде до млин'ка / 'ц'ілу н'іч рукамі к'руtimo / причиш'чайемо 'зерно / ма'шини п'ід'і/жайут наби/райут ў м'іш'ки / д'руг'і л'уди наби/райут м'іш'ки 'зерно / кла/дут на ва/гу 'важа / вики/даїут на ма'шину ви/зут на постаў/ку / а ми мли'н'куїем / тут не"ма л'у/деї до ма'шини / заби/райут нас в'ід млин'ка до ма'шини / 'баба л'ізе" на бара/бан / 'р'іже" сно/пи / ки/даїе ў бара/бан / бу/бух / а там го/ў / ба/бух / п'ішло / а т'і со/лому т'агаїут / а т'і т'рину 'нос'ат л'уди / а т'і л'уди 'нос'ат по/лову / а т'і ко/ло 'зерна в'ідби/райут // м'іш'ки ч'іпл'айут / м'іш'ки / шо 'зерно наси/пайец'а ў м'іш'ки / ма'шина мо/лоти / і тако / ўно/чи мо/лоти / ма'шина / тої д'іти мо'ло/д'і / дивиц'а / тої т'аг'нуло со/лому / так і ту ўй/аску / ўпало на ту со/лому і зас'нуло на т'і со/лом'і / на т'і ўй/азц'і / шо ўже не" до/т'аг'нуло до жураў/л'а // жура/вел' та/кії ви"со/кії і га/чок буў / зач'іпл'уйеш на тої га/чок сеї моту/зок / а то д'руге т'агне жураў/л'а на с'тирту то/ту со/лому ви/сажуїут / а там два чулу/в'іки роспраў/л'аїе на с'тирт'і / кла/дут стир'ти / о // ўже 'рано / поўста/вали / по/пробужу/валис'а / бо йак ішло так і ўпало / се 'нин'і ми в'ідро/били ко/ло ма'шини / заўтра т'ік стру/гати / їти на т'ік / і мас'тити гімн'ак'іў / при/воз'а ко/роў/л'ачих // 'робимо в'іники з бури/ну / і ма/стимо т'ік / шк'робайемо са/пами / масти/мо т'ік / про/сохло / мо/лоти / ма'шини виси/паў 'зерно на т'ік / не" 'було чим за/л'ати / йак 'зара за/ли/вали 'цементом 'того ро/били так'і то/ки / а ко/ліс' г'імн'а/ками масти/мо т'ік // виси/пайут 'зерно / виси/пали 'зерно / про/сохло там пере"монту/вали / і ў м'іш'ки / і на тоў/талку / в'ітпраў/л'али / і на ре"шетах хо/дили п'ітс'і/вати / ре"шетами п'ітс'і/вали / ў ка/тату пше"ниці та/ку ве"лику / за 'ц'ілії ден' нас ш'іс'т' при/пус'тили на ре"шета ўс'у то/ту пше/ниці / і ўс'у ў м'іш'ки з'ібрали і на постаў/ку в'ітпра/вили // то голо/ва кол'госпу ска/заў /

шо сим л'уд'ам запи|сати по п'ят' трудодн'іў / шо во|ни нам та|ку робо|ту зро|били / шо пше|ниц'і не|дали про|пасти / а в'іт|правили ўс'у на по|стаў|ку су|ху просу|шити // ми й'іі ўс'у зро|били / то нам по п'ят' трудодн'іў запи|сали / за то шо ми так зро|били кол|госп'і |добре / а |зара / йак|би / л'уди то|т'і |даўн'і поў|ставали / та|і то|і голо|ва кол|госпу шо бу|ў / йак|би с'а по|ди|вили / шо не|ма н'і|где н'і|чо / іно п|лошка с'а ли|шила / і пол'а бура|ни |род'ат / б'і|л'ше не|ма н'і|чого // так'і ко|лис' бу|ли робо|ти / так л'уди хо|дили на робо|ти / і л'уд'ам не|плати|ли / бо не|було з|в'іт|ки плати|ти / і гро|ше|ї не|полу|чали / йа ў|же ка|зала / ўс'о ў с'і|л'і|раду за|бира|ли // на|логи бу|ли |дуже| ве|лик'і / плати|ти / хл'і|б но|сили до |Кам'і|н'ц'а ў м'і|шеч|ках / прода|вали хо|дили / не|сли ў м'і|шеч|ках на п|леч|ах / хл'і|б / і ўс'о п'і|шки не|йі|хали / а до |Кам'і|н'ц'а не|сли і с|Кам'і|н'ц'а по|про|дали і на|зад но|гами і|шли / до|щч не|до|щч / мо|роз не|мо|роз / сн'і|г не|сн'і|г / ўс'о но|гами до |Кам'і|н'ц'а і с|Кам'і|н'ц'а і|шли / бо не|було чим на|зад |йі|хати / не|було за шо плати|ти / бо гро|ше|ї не|було // йак заро|би|ў на т'і|м |пудо|ви хл'і|ба / то не|ку|пи|ў н'і|чо / а за|плати|ў ў с'і|л'і|раду на|логи / шо бу|ли на|логи //

772. – Бо не|було ў шо с'а од'і|ти / при|бралас'а / і при|шоў х|лопе|ц з |арм'і|і / |ви|шоў / і |каже| / ти ч'і|йа? // йа |кажу / шо / ти не|з|найеш ме|не? / а в'і|н с'тар|ші / бо|йун йа|киміс' / йа не|ў|сти|гла |воду при|нести / йак в'і|н при|шоў // |мама по|йі|хала ў |Запа|дну м'і|н'ати хл'і|б / бо |голо|д / не|було шо |йі|сти / а брат |мен|чи| ма|лі|і / а йа / а с'тар|ша / в'і|н пла|че| |йі|сти / йа бе|ру |кла|ду на п|ли|ту ба|н'ак / ну йа з|най|у чи |се|го тра / ба|н'а|чок і це|во / і |ма|ю ва|р|ити |йо|му та|ку за|т'і|рку / за|ти|рку // йак йа / за|ки|п'і|ў йа іно |ки|нула / та|і |йі|ван при|шоў до |мене| / по|н|ра|вилас'а йа |йо|му // йа пере|пуди|лас'а / бо |дуже| с'а ў|сти|дай|у / та|і за|була ро|ско|ло|тити |йе|го / то|ї / тут п|ли|та / а там ст'і|л / та|і йа |ду|май|у п'і|ду ту|да / бо ж тут па|л'у / п'і|шла ту|да / та|і за|була ро|ско|ло|тити / та|і за|ва|ри|ўс'а |йі|ден |гал|ух / бо не|роз|ко|ло|ше|не / а в'і|н си|ди|т ма|лі|і та|і так пла|че| / |йі|сти |хо|чу / |йі|сти |хо|чу // йа при|хо|жу та|і |кажу / йа то|б'і |дам / ко|ло|ти / то|ї / ки|да|і та|і |йі|дж / а в'і|н |каже| / а ви чо при|і|шли до |ней|і? / во|на не|ў|м'і|е ку|ва|ш'і це|ї за|ва|рити / |йі|ден |гал|ух с'а за|ва|ри|ў // то та|ке бу|ло ко|лис' / це |пра|ўда //

773. – Йак ходили ў поле" т'їн'а / с'їйали с'ївалкоў к'їнс'коў / кон'ї поган'али / кон'ї ноги обто'лочували / го'їнили кон'ї к'їнс'коў с'ївалкоў / вобробл'али поле" кругом / аби не" сто'їало ў бури'нах то'то поле" / пірїі збір'али / ходили / ко'м'їрці по пол'у збір'али // го'рох ходили палич'ками закру'чували ў земл'у / аби на вер'хи не" тир'чаў / ходили з палич'ками / пірїі збір'али / по пол'ї скла'дали на купи / спал'ували / вичиш'чали поле" / аби поле" було чисте // були мал'ї / ходили мал'ї / ходили мал'ї на роб'оту сап'али / сап'али бура'ки / сап'али картофл'ї / сап'али куку'рудзи // зал'їзли ў кол'госпнїй сад нар'вали гру'шок / сторож наш каже" / шо поса'д'ат нас ў т'ур'му / Боже" / йак ми плаче"мо / шо сторож сказаў / шо поса'д'а ў т'ур'му // т'їка'їємо б'їдн'ї з до'му / бо кажут / шо сторож буде сажати ў т'ур'му нас і п'їшли ў поле" сап'ати зноў куку'рудзи / сап'аем куку'рудзи // так'ї мал'ї ходили ў поле" / давали нам нор'ми і сап'али куку'рудзи / картофл'ї / бура'ки / і бура'ки ко'пали ўруч'ну / ходили ко'пали ўруч'ну т'ї бура'ки і чистили / і на куп'ки ски'дали / і ко'пали / при'копували ко'жну куп'ку / при'копували т'ї бура'ки / аб не" з'їў'їали // а бурач'ки / по'тому йак ма'шина п'їдїїд'жала / добу'вали то'т'ї куп'ки / і грузили табл'ами / і бура'ки // при'їхали до Кам'їнц'а / ки'да'їємо на ту ка'гати т'ї бура'ки / а т'ї бура'ки нам на плеч'ї ле"т'а // под'рушка каже" мой'а / че"каї / ти ки'даї / а буду ди'витис'а / йак т'ї бура'ки / хтос' ки'да'їе ў нас / чи ми са'м'ї не" годн'ї // Боже" / каже" / ми п'їтки'да'їем / а т'ї бура'ки нам на плеч'ї ле"т'а / бо ми не" годн'ї в'їтки'дати тими табл'ами тих бура'к'їў // на плеч'ї ле"т'їли т'ї бура'ки / бо були ми мал'ї / а робили ў пол'у / обробл'али поле" / а поле" бура'ни не" ро'дило / а за'ра / поле" бура'нами позарос'тало / кол'госп роз'били / кол'госпу не"ма / ли'шила'с'а їно пл'ощча / н'їде н'їчо не"ма // воб'машчу'вали / вобробл'али / п'їт'римували ўс'о с'во'їїми ру'ками / а за'ра не"ма н'їгде н'їчо //

Інформант: Михайловська Любов Пилипівна, 1920 р. н., освіта – 7 кл.

774. – Йа жила дуже" б'їдно / мучи'лис'а // йа ли'шила'с' сир'от'ойу / ма'ма про нас д'бала / ми ходили по наї'мах / йак поп'їдростали ўже" тро'шки / шо'би

шос' заробити / аби жити // бо б'їдували / дуже б'їдували / йа в одного пасла в'їц'ї / дуже буў добрий / годуваў мене / ўбираў мене / йа ў него так три роки пасла // по'тому ўже йак йа стала б'їл'ша / кончилас'їм клас'їу / п'їшла на трактора ўчити'са / аби багато хл'їба заробити / аби / бо ў мене ше дв'ї се'стр'ї було / д'воє д'їтеї ли'шило'са / таї і мама старен'ка / таї треба було б'їг'ти / заробити / а по'тому ўже побула йа на трактор'ї три роки поробила / таї не с'хот'їла йа робити // б'їл'ше ш хл'їба тра заробити // мене голова с'їл'ради / так йак / п'їслаў на комбайн / йа три роки була на комбайн'ї / а йак в'їна кончилас'ї / то // а ше йак в'їна не кончилас'ї / це при'їїхала до'дому / ої / таї дала ўс'ї бумаги / шо // а цеї / по'том ми при'їїхали до'дому / при'їїхали в Орин'їн / чоло'в'їка забрали в арм'їу / лишилас' одна / таї йа лишилас' з мален'коїу і мама старен'ка таї ми так б'їдували дуже // але бувало / шо йїсти не було шо / ходили бос'ї / ну / таї / йак в'їна кончилас'ї / то йа п'їшла на ферму робити / робила на ферм'ї / ої / мама палила / варила / а йа на ферм'ї / платили мало / ну таї йак / ходили / таї зимно було / сн'їгами / боло'тами ходили / поки не п'їшла на пенс'їу // а йак п'їшла на пенс'їу таї ўже / таї йа ўдома була / таї во та'ко ўкал'їч'їла / таї // хто дивиц'а на мене? / хто те'пер дивиц'а на мене? / шо йа не годна ходити / н'їчо / ше на одне око бачу / а то // а на то зоўс'їм не бачу //

775. – Як колись доглядали худобу?

– А / за коровой / була ў мене ко'рова / йак ми йїї л'убили / таї була ў мене ко'рова / таї скотина / таї добре було / бо було і молоко с'воє / таї догл'адала ко'рову / пасла йїї / а те'пер тра робити / а йа не можу / таї продали // зоўс'їм не годна / н'їти не годна / н'їчо / таї так'во / бо тра // а йак була ко'рова / то і т'воїа мама ў мене молоко б'рали і Тра / бо йа л'убила / шоб' чи'стен'ко і подо'їїти і по'мити // а те'пер не годна / те'пер че'каїу / шоб' д'їти при'їшли / в'їдро води при'їнесли / таї ўс'о //

– А як годували корову?

– Ага / таї ўста́ла ра́нен’ко / таї напо́ўйіла / да́ла во́дички / чи в’іўса́ / йачм’ін’ / пше́ниц’а на дерт’ / а то ма́куха спе́ц’іа́лно / чи і да́вала мо́локо і с’ічку йі́ //

776. – Які колись трави були?

– Ага / таї / шо йі́ли / таї куку́рузи ва́рили / таї ма́малигу / кашу ва́рили / мо́лоли пше́ниц’у на кру́пу / і ку́пили та́кой кру́пи / чи шо / таї так ва́рили кашу і боршч / ўс’о ва́рили // ну таї / йа хоч’ / то і ку́сок йа́когос’ мн’аса ку́пили / шо́би ў боршчу́ йо́го за́варити / ше шос’ ку́пили / ла́годи́ли / ўс’о / а те́пер / ше лу́че // те́пер’во ў́же” до́бре” / пенс’і́йі да́йут / таї ў́же” до́бре / а перше / то дуже” ми б’і́дували / і йі́сти не” бу́ло шо / по́’кам’іс’т’ за́роби́мо / а то”д’і ше ў колгосп’і́ дуже” потро́шки да́вали / ма́ло бу́ло / таї та́ки”во //

777. – Ну то́же” / ну хто та́ки”во / з’на́йе”ш / хто бу́ў бо́гати́ / таї то́ї ма́ў шо йі́сти / таї до́ него і́деш та́ї ро́биш / бо йак тут бу́ў Па́йан / го́лова с’і́л’ради / а йа ро́била на ф’ерм’і́ / в’і́дроб’у / з’ранку по́’до”йіла ху́добу на ф’ерм’і́ / таї ше б’і́жу до́ него са́пати / бо ж’і́нка йо́го то де // таї б’і́жу до́ него / поса́пайу до о”б’і́ду / таї б’і́жу ху́добу до”йі́ти / бо то́же” / йа са́пайу ц’і́ліі ден’ / а во́на ў́вече”р би бо́йіц’а / а́би йа йі́ / в’іне”се мо́лока кі́сло́го / таї шо йак йа мо́лока ма́жу на́питис’а і на ф’ерм’і́ / а так хот’ хл’і́пчика йа́ко́го / а́бо шо / а так ц’і́ліі де”н’ так на́сапайус’а / шо та́ка жа́ра / йа са́пайу / ви́би”райу т’і бу́ри”ни / бо во́на при”і́де / по́дивиц’і́ / чи йа га́рно са́пала / таї да́с’т’ ме”н’і мо́лока там два ру́бл’і́ ше / шо йа ц’і́ліі ден’ са́пала / то так // а́ле му́сила / му́сила ро́бити / шо́би / а́би ж’і́ти / а́би ж’і́ти // а те́пер то ў́же” / це та́к’і га́рно бу́ло ж’і́ти без” / колгоспи ў́же” да́йут хл’і́ба ба́гато / і на го́род’і́ йе // таї ми по́’лу́чили ш’і́ст’ це”нт’нер’і́ў пше́ниц’і́ / таї де йа йі́йі по”д’і́ну / нашо / таї дес’ у́з’ала зо́ два це”нт’не́ри / про́дала / таї йа́кас’ ко”п’і́йка бу́ла б / на хл’і́б” чи на мо́локо / чи ше / нашо ме”н’і́ то́йі пше́ниц’і́ / шо йа бу́ду / а ку́пила со”б’і́ му́ки б’і́ло́йі / йі́здила ма́шина та́ї йа ку́пила / таї бис’ то так к’і́л’ко йо́го тра / чи ла́пш’і́ / от // те”пе́рка / то ў́же” н’і́чо так ж’і́ти / те”пер до́бре” ў́же ж’і́ти нам / ну ў́же” не”ма ко́ли // йак йа та́ка сла́бен’ка / так но́ги ме”не / от во́на по́була тут ў́нучка Л’і́на / а там зно́ў

п'іде в інс'т'ітут / п'іде то^уд'і / а ^амама й'її п'іде до ш^кколи / та^х хто / при^єнесут
ме^н'і водички / аї / то та^ке //

778. – Як було в селі під час війни?

– Ої / п'ід час в'їїни ^дуже^н було т'ашко / йак йїх г^ннали / ^били йе^ўрейї^ў / на
пол'і / кидали ^ў йа^ми / там / ^Боже^н // таї ^дуже^н було т'ашко // хо^валис' в'іт тих
н'імц'і^ў / шо^би не^н по^били нас / а^ле йа не^н ^дуже^н та^ке за^знала / бо йа на Дон^бас'і
була / то йа так // а^ле там / на Дон^бас'і ^тоже^н / та^ко йак ^бжила ^ў квар^т'ір'і / таї
о^ден м'іс'ац' ^йе ^руск'і / при^єход'ат на за^ба^ўки / н'імц'і^ў не^н ^бженут / ^наш'і
г^он'ат / ну таї ^наш'і були / ^тоже^н / були та^к'і сал^дати / шо ^ўредн'і були / і так
са^мо н'імц'і^ў ^тоже^н ^ўредн'і були / не^н ^майеш п^рава н'ічо / си^диш ^ў ха^г'і / бо
н'імц'і ^йе / а по^том ^ўже^н йак ^наш'і ^вигнали йїх / то^ди т^рошка ^луче^н ^бжити було /
йак ^наш'і заїшли / ^луче^н було / йак н'імц'і^ў ^вигнали з^в'іци // а^ле йак ми
при^єйїхали з^є того ^ўже Дон^басу с'уда ^ўже^н до^удому / таї ^тоже^н було т'ашко //

с. Острівчани Кам'янець-Подільського району

Основний напрям виробництва – зернові культури. Поблизу Острівчан виявлено залишки поселення скіфських часів [4, с. 364].

Інформант: Ключук Віра Григорівна, 1928 р. н., освіта – 4 кл.

779. – ^Ўсорок ^перш'ім ^роц'і на^чалас'а воїна / йа ше була ма^ла / г^ралас'а
там // а^ле ^чуйемо шо ^л'уди б'і^жат і ^плачут // ми то^то ^ўс'о за^лишили / ви^ходим
^коло ш^коли / ди^ректор ^каже / шо в'їїна / а^ле ми йїх не^н бой^імос'а / ми ^може^нмо
йїх за^кидати каш^кетами // так на^чалас'а в'їїна // ^ўвечир ^ўже за^брали чо^лов'ік'і^ў
// бу^ў ве^л'икий ^голод і йа по^їїхала ^ў За^падну / і там си^д'іла ^ў ^бж'інки о^уд^нойї до
^вечира / а ^вечир'і во^на ^дала ми^н'і па^ла^ниц'у і йа по^їїла // а ^друга ^бж'інка / з
^другого се^л'а / з За^ста^ўц'і^ў приїшла і ^ўз'ала ми^не до себе / і йа ^ўнейї була три
м'іс'ац'і // ^бжала / ^в'їйала / са^пала / ко^урову до^уїла / ко^ней го^нила ^пасти // так
^була до ^бжо^ўтн'а м'іс'ац'а // ^ў ^бжо^ўтн'і м'іс'ац'і во^на по^їїхала і йа по^їїхала //
приїїхала йа ^ў че^т'вер / са^ме на Возне^с'еннйе п'ід ^веч'ір / а ^пере^д тим / дн'ом /

в'ін буў / тої чолов'як головою с'іл'ради / і йому кинули пришшли бомбу до хати і та бомба розірвалас'а / повибивала в'ікна і воїни попадали аж п'ід пост'іл' / о // і так воїни / бо за ним приходили хт'їли його ўбити / то в'ін не ночуваў ўдома // і так було шо приходили за д'їдом і п'ід в'їкном стоїтали / дивилис'а / ми не обршччали ўн'їман'їа //

780. – На Андрєйа пикли корж / ч'їпл'али до стел'ї / хлопц'ї приходили і скакали до коржа // таї пот'ом п'їсл'а того с'їдайїм вїчерати // повїчерали / росходїлис'а //

781. – М'її д'їд буў на воїн'ї / за Аўстр'їю воїували // йому вїбили око їйдно / а д'руге було добре / повезли його ў бол'н'їцу // в'їтправили його доўдому ўже спл'їного / а було тр'оїе д'їтеї / то в'ін буў коло тих д'їтеї / поки д'їги росли //

782. – Ў нас п'їтпалили хату / їак переходили н'їмц'ї / і ў нас згор'їў брат і ше сист'ричка ўмерла // тато двацит' ш'остого апрел'а написаў п'їс'мо / о // написаў / шо йому ўс'ї д'їги с'нилис'а // і на д'руге маїа ми получили їзв'їшчен'їе шо тата ўбили // ми ўс'їгда були голодн'ї / не мали шо ўзутис'а / не мали шо ўд'агнутис'а / ми так проживали // тата не було // началас'а воїна / їа була сама ўдома / була з меншим б'ратом Слаўком // надле'т'їў самал'от і зачаў гатити по се'л'ї // їа ўз'ала б'рата на руки / шоб сховатис'а / шоб не ўбїло ме'не // поб'їгла п'їд таїї високїї б'ер'їг / там с'їла п'їд тим б'ере'гом / а тої самал'от стр'очїў по се'л'ї і поле'т'їў дал'ше // приходжу до д'їда / а в'ін каже / не можна на б'ере'з'ї ховатис'а / бо те'бе ўбїе // були ў нас сон'ашники // голоўки зр'їзали / а пот'ом б'рали вїрети і но'сили // таї намолотїли на вїрети / таї ў м'їшок набрали // ну ўже о'б'їд / ну таї їдем доўдому // а їа думайу ше тр'ошки в'їз'му // то тоже / ўз'ала / х'лопец над'їїшоў / п'їїмаў ме'не і каже / їа те'бе ве'ду до голови / гаїда / а їа їшла / мотузок в'їдїаїзала / тої сон'ашник висїпаўс'а по дороз'ї / в'їн мїне прїв'їў до голови // голова подївїўс'а / каже / шо ти прїв'їў? / а тої каже / їа в'ора прїв'їў // а їа кажу / ў мене не'ма н'їчо / їа

тако показала йому / що ї мене не^нма н^ічо / і зачаю з ним сварити / каже / ти д^девочку опозорию // таке ме^ні не^н роби //

783. – Пше^нниц^у жалі се^рпами / йач^мін[’] їйазали на їйаски // ұставали ұ чотири часа^ноч^і / до об^біда їйажим / а з об^біда їдем жати се^рпами // і машина молотила / було мало коней / то снопи носили на плечах //

784. – Ў молодост^і йа була за друшку / ішли ұ суботу просили на ве^сіл^а з молодой // молоду тримали поп^{ід} ручки / молода ұклан[’]алас^а три рази і ц^{іл}увалас^а / кого просе на ве^сіл^а // а ұ не^діл^у друшки с^ідали за ст^{іл} / грали і пле^скали / йіли / було ве^сіл^а // один каже / йа знайу чо вона не^н хоче пле^скати / а йа н^ічо не^н знайу / чо в^{ін} ме^ні так сказаю / і ме^ні було дуже не^добре ұ голов^і і йа сид^іла / і не^н пле^скала //

785. – Ў два^{на}цят[’] годин стр^ічали нові^і р^ік / прийшла М^іла / Ан^тошка і ўже тако пови^черали і випили / та т^риста / та п^йацот / та ш^ісот / хто ск^ілки м^іг // йа грам т^риста і була п^йана / то п^ішла додому / так шо ме^не н^іх^то не^н бачи^ю зал^ізла на п^йец та^і л^аг^ла //

с. Привітне Кам’янець-Подільського району

Населення займається тваринництвом, садівництвом, бджільництвом. Поблизу села знайдено залишки кількох поселень трипільської культури [4, с. 359].

Інформант: Гладченко Зіна Іванівна, 1933 р. н., освіта – 7 кл.

786. – Бур^аки та^ки по^сі^йали і з^ішли ра^дочками / бур^аки ра^дочками / с^тели^ца лис^точками // баба бе^ре са^пку і са^пає // і з^ранку до в^ечера са^пає // тако с^тала / на м^етру по^вино бу^ти ш^іс^т ме^жи но^гами // й^акшо їде заду Замо^рока // та^кі^і у нас бу^ю агро^ном Замо^рока / фа^міл^ія Замо^рока / то в^{ін} так їде і про^ві^рає / й^акшо не^нма на м^етру ш^іс^т ра^дочк^ію / то^йіс^т ш^іс^т ш^тук / то в^{ін} пи^тає / а чо^го? / де ма^є бу^ти уро^жайу / й^акшо не^нма по^саджено / де во^но ма^є ви^ростити? // та^і бу^ває ба^пка / й^акшо не^нма ш^іс^т / то^і тик^нула

йїден / шоб в'ін нар'іс / таї знаїде со'б'і дад'ко // приїшоў / ага / просапали раз / сапайем д'ругий раз / оп'ят' же то саме майе бути / оп'ят' так сами / оп'ят' так сами / їде тої самий Заморока // його ўже не^мма / в'ін пок'їний // оп'ят' пров'їраїе // ага / харашо / буде гарний урожаї // трет'їй раз шчибаїем / от виростайут' так'ї висатки здо'ров'ї / здо'ров'ї висатки / то треба йїх їти зр'їзати / шоби бурак не^мвиздр'їў / бо не^мбуде кор'їна ў зе^мл'ї // треба от'ї висатки / шо догори це нас'їн'а з бурак'їў / ну воно не^мгодиц'а // ходили / зр'їзайем / це ўже трет'їй раз називаїец'а бурак сапайец'а / а потому ўже їде трактор ос'їн'у п'їдоруїе / а ми заду збїраїем на кучки / зр'їзайем г'їчки / складаїем на купки // п'їдїїжаїе машина / грузим на машину і на сахзавод Камїнецкїй / шо тїпер його / ну йак / розр'їзали таї здали // йа знаїу куди його там здали / дес' кудїс' здали / то не^ммойї пробл'єми / хаї со'б'ї здаїут' // ну ми ўже тїпер не^мс'їїем бурака / бо не^ммаїе де / а те^мпер ўже ми будем с'їїати може / бо ўже бапку ўз'али ў Мак'їўскїй завод / там йе таїкї д'ат'ко / бе^мре нас до себе / бе^мре наш'ї земл'ї / шоб ми с'їїали / орали і ўс'о здавали і оп'ят' будем робити / оп'ят' будем мати / оп'ят' буде шос' таке^мво // шо ше сказати / ну шо ше сказати / колїс' ше таке було / йакшо бурачки ўродїлос' / ну бапка / д'руг'ї бапки / таї йїде машина збїраїе т'ї бураки / ве^мзе на завод таї даїе по м'їшечку цукру / но та йак цукру дали / а бапка вигнала гор'їўку / таї на Покрову празник у бапки / таї бапка ўнучк'їў / праўнучк'їў зустр'їчаїе таї майе шо ї дати / а зара не^мма цукру / не^мма гор'їўки / таї не^мма чим ўстр'їчати //

787. – Ну колїс' ст'їрали с'воїу одежу / одежа не^мбула йак те^мпер тонка таї і порошокї ўс'ак'ї ст'їрал'н'ї були // а тоди шо / не^мбуло / мило було і це дуже була р'їтк'їст' / мило було дороґе і не^мдуже дос'тупне / і порошок'їў не^мбуло // зоїлили одежу // одежа була з^с тканого полот'на / с'воїї роботи полот'но було грубе / його прали нїткї і робїли полот'но / а вїст'їрати / то вїб'їлити тоже треба було ўм'їти // йак зробиў ткач полот'но / то тре його було / шоб ц'їле л'їто б'їлити / шоб воно мало б'їлу сторону // а шо ж // а прали / було з'їл'ниц'а / д'їшка така була / з'їл'ниц'а // ў н'у накладали / замочували ў зол'ї / попе^мл'ї

тої / одежу / тії т'рохи т'ерли руками і праником тоўкли / а по^утому складали йїх
ў з'іл'ниц'у / кипйатили ве^ликиї ча^вуннї бан'ак мамалижник во^ди і к'лали туди
ро^спече^ну ж'іл'із'аки чи каме^н'уку і виливали тої кипйаток туди // і там во^но
парилос'а / то була така виварка // і то б'іл'о там пост'ойе доки не^н остигне //
тоди його б'рали на ставок / бо не^н було колис' н'і бал'її / н'ічого / т'їл'ки то /
шо робити руками / тії тоди його ўже випо^локували дочиста / виби^вали
праником і так сушили / тоўкли його і вис^т'їрували // коли во^но вис'ихало / то
була така / качалки називалас'а // палка // на н'уїу намотувалос'а і буў рубел' /
називали його рубел' або маг'їл'ниц'а // і тойу палкою його по плос^к'їм стол'ї
і вит'агали / і во^но розр'їун'увалос'а і було р'їуне / не^н було зморшче^н'е^н / було
зам'їс'т' праски во^но //

788. – Дома там помагала д'їду / коло те^л'ат / таї йа помагала йому
те^л'ата годувати / по^тому пасла / йак наш'ї пришлі / ўс'їх д'їд'їў забрали в
арм'їу // а йа годувала те^л'ата //

– А чим годували?

– По^уловойу / со^уломойу / т'риноїу // каша така //

– А з чого її робили?

– А йак / моло^т'арка така була / і та моло^т'арка моло^т'ила / і сп'їд тойї
моло^т'арки полова вил'їтала ў йїдн'їм м'їсц'ї / а ў друг'їм м'їсц'ї т'рина // го^рох
давали с кон'ушинкою // шоб не^н гус^т'е са^м'е було / н'е / так сипати / г'рубе // ў
йасла сипали / не^н ў жулуба / і водичку давали // зби^рали в'їд л'удїї те^л'ата /
ну йак сказати / в'їд л'удеї б'рали те^л'ата / бо ў кого лишалас'а ше ко^рова / та і
було те^л'атко / здавали ў колгосп / заби^рали // йа не^н помну чере^з'ск'їл'ки д'їд
приш'оў // сорок п'їятому чи шо // чи ў к'їн'ц'ї сорок че^т'вертого // не^н помн'у //
де^н'їйатого майа сорок п'їятого року кончилас'а воїна // ми о^уб'ї з бапкою були
// з мойу мамойу // годували колгоспн'ї те^л'ат'а / і д'їд / йа / бапка / йа / бапка
помагала ме^н'ї //

789. – Як плуг водили?

– Ну йак / 'кон'і 'води́ли / а йі́ден ве^н'де 'кон'і / д'руги́й за плу́гом 'ходе / о // к'ін' і́де йі́ден боро́з'нойу / а д'руги́й 'попри 'боро́зну //

– *А що таке боро́зна?*

– Ну йак / йа́рок / то́й шо о́рец'а // ну во́ни т'а́гнут / ти 'води́ш / по́тому розве́р'тайес'а ў д'ругу с'торо́ну / та́й дого́ри ўдо́лину / дого́ри ўдо́лину / ўсе до к'ла́ду / а ў розг'і́н / то з'начи́т' ўк'руго́в'уйу 'ходи́т //

с. Рогізна Кам'янець-Подільського району

Інформант: Буймистер Марія Іванівна, 1934 р. н., освіта – 7 кл.

790. – *Як колись одягались?*

– Ўд'а́галис'а та́ко / не^н 'було шо ўд'а́гати / і́д'на сп'і́д'ничка / і́д'на ку^о'шул'очка // се при́їду с 'пол'а і 'випе^н'ру ту ку^о'шул'очку і ту сп'і́д'ничку / во́на 'висохне^н / а то́ди йа на'зад'т' ўби^е'райу і і́ду ў 'поле^н // а йі́д'на була про с'в'ато / так лиш шоб^н 'мати йі́йі про с'в'ато // 'бос'і хо́дили на 'поле^н / бо ў'зути не^н 'було шо // по́кол'у 'ноги ў сте^н'р'ні / шо кроў і́де з н'іг^х / і 'ход'у 'боса / бо не^н 'було шо ў'зути // а йак там йа́ке було ўзу́т'а / то три^е'малос'а лиш де на с'вад'бу йти / але^н було 'дуже^н 'весе^н'ло // ў 'поле^н і́шли сп'і́вали / с 'пол'а і́шли сп'і́вали / і 'дуже^н було 'добре^н / а 'зара чо́с' су́муйут' 'дуже^н //

791. – *Як колись доглядали город?*

– Го́род'т ми догл'а́дали 'дуже^е 'добре^н / бо го́роди були т'і́л'ко 'коло 'хати // ўс'о са́дили на тих го́родах / і час'ник / і карто́шка / і морк'ва / і бура́ки ўс'о // а 'зара шо / 'зараз пол'а поза́ростували бур'а́нами / бо ми не^н ўсп'і́вайемо / ну шо ми 'годн'і ўс'о зро́бити //

792. – *Як колись вари́ли їсти?*

– Ва́рили 'ко́лис' 'йісти та́ке / фа́сул'і ко́лог'ат' / ки́си^е'лиц'у / в'і́д'вар ва́рили / бо 'йісти не^н 'було шо / та́ке ми ва́рили / і перше^н ва́рили та́ке і 'жили / і 'л'уди не^н слабу́вали^е / не^н та йак 'зараз 'кажні́ ден' м'н'асо йі́д'ат' і слабу́ють // а 'перше^н нава́рат ки́се^н'лиц'і і так ми 'жили // а ва́реники ва́рили то лиш ў не́д'і́л'у

/ і то здо́ров'і та́к'і навари́мо з карто́фл'ами / так с'ма́чно найі́мос'а // а ў будні́ ден' н'і́хто не" вари́ў вареники / бо не"ма му́ки // а ў будні́ ден' та́ке / го́рох // от так ми жи́ли // ў пе"чи то́же" пе"кли пал'а́ниц'і йа́к'іс' та́к'і / шо́би хоч бу́ло / ко́рж'і / бо не" бу́ло хл'і́ба з' чо́го спе"кти // от та́ке жит'а на́ше" бу́ло / не" та́ке йа́к ко́лис' //

793. – *Чи пам'ятаєте голод?*

– Голод т́рохи" памйа́тайу // ў ме́не" бу́ла ме́нча се"стра / і йа́ дуже" помн'у́ йа́к ма́ма йі́хала дес' ў Молда́в'і́у / ку́пувала то́го / б́рала тих / жо́ми"к'іў / при"носи́ла до"дому // ми ў́двох дуже" чи́кали / пе"кли т́і жо́ми"ки / і с'і́дали йі́сти // бу́ли т́ато з' ма́мою / і ми з се"стро́у і ба́пка / с'і́даем ми на п́рип'і́чку йа́к ў даў́н'і ча́си / та́ йі́мо / йі́мо т́і жо́ми"ки // а то́ди йа́ ў́же дйі́л'ус'а шо́ ма́ло жо́ми"к'іў / і йа́ т́і жо́ми"ки бе"ру с' то́йу ма́к'і́тро́у / та́ т́і́кайу на п'і́ч / бо ме"н'і́ бу́де ма́ло / шо́ йа́ не" найі́мс'а // та́ та́ке / ну даў́ни"на бу́ла / го́лодт́ бу́ў // б́і́л'ше" йа́ так н'і́чо́го д́ал'ше" не" памйа́тайу //

Інформант: Палимолько Марія Василівна, 1935 р. н., освіта – 4 кл.

794. – *Як колись святкували весілля?*

– Ве"с'і́л'а начи"на́лос'а ў п́йатни"ц'у // і́шли ба́рв'і́нку // ў субо́ту мо́лода хо́дила з дру́ш'ками по се"л'і́ / про́сила на ве"с'і́л'а // ў не"д'і́л'у ў́же п́риходи́ў мо́лодйі́ / за́би"раў мо́лоду // а ў по́не"д'і́лок ў́же про́п'і́ў бу́ў / ў́же мо́лодо́й го́с'т'і́ п́риходи́ли до мо́лодо́го і ў́же п́ри"ї́малис'а // пи́ли ча́їни"ми ста́канами го́р'і́ўку / не" так йа́к за́ра ма́лен'ки́ми / бу́ла бу́рачанка і пи́ли ту го́р'і́ўку до по́не"д'і́лка // ве"с'і́л'а дуже" бу́ло ве"селе" / пере"бе"ра́лис'а / см'і́ялис'а / ну дуже" дуже" ве"селе" бу́ло ве"с'і́л'а // му́зика дуже" га́рно ѓрала / гу́л'али / ўс'і́ танц'у́вали / ве"сел'і́ бу́ли // за́ра не" та́ке ве"с'і́л'а / за́ра чо́с' дуже" сум'не́ йа́кес' ве"с'і́л'а //

795. – *Як колись доглядали худобу?*

– Ху́добу ми до́гл'а́дали так / ра́но ўста́йем / по́чистим ко́р'ову / по́мийем в'і́мн'а / ўс'о́ там зро́б'ї́ем / здо́йї́м і го́ни"ем па́сти // а пе́рше" ў даў́ни"ну / та́ не"

було шо ўз'ути / а ми ўз'узем постоли / таі гоніем ту худобу пасти // жапа / поўпр'івайім / бос'ака / ноги позби'вайім пал'ці / заси'пайем порохом / бо ш н'ічого не" було / не" так йак 'зараз // ну так гу'дували / пасли сам'і // кол'ійі то'ди не" було йак 'зараз //

Інформант: Жажицька Ольга Прокопівна, 1939 р. н., освіта – 7 кл.

796. – Так йак ко'ліс' в'іходілі зам'іж / не" так йак 'зара в'іход'ат зам'іж // в'іс'іл'а було ў нас вос'мого 'жоўтн'а / ў п'іде"с'ат' д'іў'ят'ім 'роц'і // ў старос'ці пр'іходіў на Патр'інецкі п'разнік / но не" з'наіу й'акого ч'ісла / ну так 'че"ре"з два м'іс'ац'і було в'іс'іл'а // ўз'аў там шос' ч'о'ціри с'тарос'ці // ч'о'ціри ч'олов'ікі / це старос'ці булі і в'ін / і так ўже пр'ішоў с'тарос'ці там / шо ўже ми 'дали йім ўгос'цілі / по'ійлі і п'ішли // по'тому ўже 'мама і 'тато й'ого / і там шче ўз'али со'б'і кум'іў і так йак пр'ійіхалі на 'договор / договорац'а ко'лі буде в'іс'іл'а // ну догово'р'іліс'а там за в'іс'іл'а / на 'вос'мого 'жоўтн'а в'іс'іл'а було // н'ічого не" давали старос'там // на в'іс'іл'а йа була ўд'агнута // молод'ій к'уп'іе фа'ту / пл'ат'а / 'туфл'і / а йа 'мала с'войі / то'ди 'туфл'іў не" було ў нас / алі буў 'дуже" дошч' і йа ў 'ботах була / ко'ліс' кор'отен'к'і 'боти булі і йа ў 'ботах / а молод'ій набраў на пл'ат'а / кр'іўд'іш'ін 'перше буў / кр'іўд'іш'ін кам'інк'овіі // ў 'кого та'кого 'перше б'іле було / а в'ін кам'інк'ове і ў'шила / та'ка 'ж'інка була / шо 'шила пл'ат'а / ну ў'шила пл'ат'а // а фа'ту поз'ичалі ў 'род'ич'іў / бо 'перше ш 'трохи б'ідно 'жили 'л'уди // на фа'ту вел'ан ка'зали // а в'інок ўже к'уп'іў молод'ій / а йа й'ому в'інок к'уп'іла / молод'ому // по'года була до об'іда 'фаіна по'года / сон'ашно / 'гарно // в'інок з'вілі / муз'ика пр'ійшла / заг'рала надоб'ріден' / з'і'шліс'а друш'кі / друж'бі / п'ішли за 'матко'ўу / пр'і'вели 'матку і 'бат'ка і з'вілі в'інок // ко'лі з'вілі в'інок / ўже молод'у ўб'рали ў в'інок / пл'ат'а / і 'матку муз'ики 'в'ипроваділі 'д'удому / муз'ики ішли аж на до'рогу / в'ипрова'жали 'матку // то'д'і за'чали ўже г'ос'т'і с'ход'іт'іс'а / з'і'шліс'а ўже г'ос'т'і і зноў бе"рут друж'бі / не" друж'бі / 'але" старос'ці / да'йут старос'там ў пл'ат'очок ко'улач'і і ідут зноў за бат'камі / старос'ці // пр'е"вели 'матку і 'бат'ка і то'ди ўже с'іда'йут г'ос'т'і за ст'іл /

ўже прымайуца так // і ўже коли прын'алис'а / ус'о / расход'ац'а гост'і / расход'ац'а / бо дуже" дошч зачаў // так'і дошч л'аў / шо з' хати не" можна було в'іти // л'ало / йак з в'ідра // ну а тут чикайем молодого / молодіі мае прыіхати / ўже вечер / сонце зайшло / а молодого не"ма // чикайем чикайем / ўже не"ма нікого / т'ікі молада чикайе молодого / а його не"ма // тоди до со"с'ід'кі прышлі / роз'ібралас'а і л'агла спати // л'агла т'ікі спати / а тут ў в'ікно стукают' / молодіі прыіхаў // мокрый / дошч іде / а машина шос' барахлала / ўс'о ўремна залівали б'інз'іном ту машину / а т'і гост'і по'мокли // і прыіхали ўже аж ў два часа ноч'і і тоди зноў ме"не зб'ірают так йак молоду / зб'іраут' / ў плаг'а ўб'іраут' і ту фату / і в'інок / і с'ідайт' ўже за ст'іл його гост'і / молодого / ўночи / п'іс'ла двох часоў // ну ўже прын'али його гост'і / шо прыіхали / то"д'і шо // чим добирац'а дудому / туда ўже молодіі зб'ірае молоду дудому // то родич буў / боб'іком воз'іў голову колгоспу і ўже молодіі з молодой с'ідайт' ў боб'іка і ве"зе ў Ро"г'ізну / бо на В'ір'ім'іўку там німа йак / н'ічо там не" ііхало / кр'ім п'ідводи с'к'ін'ми // зайіхали на стан / а то стан ўс'оі с'тавом / стаў зробиўс'а на с'тан'і // там ми ўже в'іішли с' того боб'іка / там була така комната / ми ўже поче"кали / п'ішоў молодіі ў сіло і там чол'ов'ік к'ін'ми ііхаў і сказаў йому / в'ін прыіхаў к'ін'ми з возом і ме"не на в'із / ўже ден' / ўже соне"чко п'ід'ішло і то"д'і в'із ўже на В'ір'ім'іўку / ч'ерез ферму на В'ір'ім'іўку в'із // а там доііхали т'ікі над го"ру / там ўніз з'і'жати / а ў п'ідвод'і шос' ўломалос'а кола коле"са / казалі перше л'ушн'а і ўс'о / ўже ми з'іішли п'ішки на В'ір'ім'іўку // так'і ўже ў бо"лот'і / то плаг'а ў бо"лот'і і так ми до першойі хати зайшлі / там по"булі грошки / а т'і гост'і ўже машинойу прыіхали над го"ру / тоже з'іішли / так ўже разом з'ібраліс'а ми і ўже ч'ерез три хат'і молодого хати // так ми прышлі до него і ўс'о / і то"д'і ўже с'ідали с'н'ідати там / і йа там так залишилас'а // ўже аш ў ч'е"твер в'ін браў со"б'і свой'і с'к'іл'ка л'удіі / йак старос'ти хто буў / родина і ішли ў Калашк'іўц'і так йак до молодойі на хл'іб'іні ідуг // ў ч'е"твер ходілі на хл'іб'іні // і ўже тоже" там хл'іб'іні зр'обілі / с' хл'ібом ішли на хл'іб'іні і там ўже прыгостілі / ўгостіліс'а так йак

обично і на с'ім ўже // назад забралис'а ми на В'ір'ім'іўку до Дн'істра / віт'и на сиридин'і Дн'істер / вода / віт'и л'іс / а з д'ругого боку го'ра і так йа там у тих скалах в'іс'ім рок'іў прожила йа // а пот'ім ми купили хату на Ро'г'ізн'і // така хата була повалина / дужи повалина / з одної сторони так шо можна було к'ін'ми зайіжати до хати / стел'і шматок ўпало посе"ре"д хати там і так ми йі'ї помастили і там загородили ўс'о / об"кидали і так ми ў т'ій хатин'і жили //

с. Сахкамінь Кам'янець-Подільського району

Біля села розташовані кар'єри вапнякового каменю, тому добре розвинене будівництво. Виявлено знаряддя праці та посуд трипільської культури [4, с. 333].

Інформант: Корчун Ніна Василівна, 1928 р. н., освіта – 9 кл.

797. – Була ў мене" сус'ітка В'ерка і каже / даваї будем варити мамалігу // ў тебе йе мук'а? / йе // принесла мук'и / зварили мамалігу // засипали / заким мамаліга закип'іла / ше може не" закип'іла / там не" т'амл'у / мала була / може пйат' рок'іў було / а може шеї не" було // але дуже так хот'іла придобритис'а мам'і / вичеру зварила // вит'агнула ту мамалігу / а та мамаліга сирова / йі'ї ше тре було варити таї варити / а ўже ўс'о / зам'ішала // не"ма ўже мамаліги // а шош будем на вичеру? // картохл'і зваримо // викинули мамалігу ў кропиву / начили варити картохл'і / до молока // зварили картохл'і / мама приїхала с пол'а / дуже ўрадувалас'а / бо каже / шо вичера йе готова / ўже с'ідаї і йіж // але то'то хоч воно не" ўдалос'а / але картохл'і зварилис'а таї ўже повичерали //

798. – Ў сорок д'руг'ім роц'і була в'ітна // ў сорок перв'ім роц'і воїна началас' // ми приїнали н'імц'іў / пороспускали ўс'у худобу с колгосп'іў // ходили / кон'і ходили / коро'ви ходили // ми с систроїу злапали два лошачки мален'к'і і ми годували йіх два роки / і йак в'ігступили ўже н'імц'і і приїшли наш'і / ми кон'і здали і нам дали ко'рову // ми були дуже рад'і ко'ровоїу / то'го шо ко'рова ўте"лилас'а і ми мали молоко / бо дуже було т'ашко жити // не" було

хл'їба / хо|дили ми зби|рали по пол'ах колос|ки / а н'їмец буў йїздіў по пол'ах і
биў нас нагаїкойу //

Інформант: Навроцька Євгенія Петрівна, 1930 р. н., освіта – 3 кл.

799. – П'ісл'а в'їїни бат'ка заб|рали / нас ли|шилос'а чет|ви́ро / ма|ма са|ма /
йа ли|шила ш|колу / п'їшла ў лан|ку // пода|вали ста|кан му|ки ў|вечир / шоб ва|рити
бе|ўку // добу|вали гни|л'і бара|бол'і / шо за|копували ше за н'їмц'їў / то добу|вали
т'і бара|бол'і і рос|ти|рали ў ма|к'іт|р'і / йіли і так пере|жи|вали // ви|шла зам'їж // ў
кол|госп'і мало пла|тили / пере|їхали с'уда на Са|хам'ін' / на|чали ст|ройітис'а /
було т|роїе д'ітеї і пороз|їжджалис'а / ли|шилас'а са|ма / чо|лов'їк по|мер // таї так
пере|жи|вайу //

Інформант: Заворотна Станіслава Павлівна, 1929 р. н., освіта – 7 кл.

800. – Ко|ли йа бу|ла мо|лода / то х|лопц'їў бу|ло ма|ло п'ісл'а в'їїни // до
ме|не при|шоў х|лопц' / та|кій шо йа йо|го не л'у|била / за|питаў чи йа ви|ду
зам'їж / но йа не хот'їла // ма|ма ме"н'і то|д'і ска|зала / шо чо|го то|б'ї т|реба? /
ха|з'айін / ха|ту ма|їе / ст|ройітис'а не" бу|де"ш / бу|де"ш жи|ти до|бре // а йа
пла|кала / не" хо|т'їла їти за н'ого і не" п'їшла // за|ка|зала голо|доўку со|б'і на три
дн'і і ма|ма то|д'і по|ди|вилас'а шо так і ка|же / так // пла|че ма|ма і ка|же / не" пос'т'
на мо|їу ду|шу / не" хо|че"ш / не" п'їде"ш // а че|ре"з р'їк при|шоў до ме|не х|лопц'
/ та|кій шо ме"н'і по|н|ра|ви|ўс'а / і йа то|д'і ви|шла зам'їж // ве"с'їл'а бу|ло до|бре /
г|рала ду|хо|ва му|зика / зго|тоў|ле"но бу|ло ўс'о / ну шо // хо|ло|дец' / ка|пу|ста /
го|лу|пц'і / са|мо|гон / бур'а|чанка / і ўс'о // плат'а бу|ло по|шите ў ме|не га|рне с
па|ра|шута і по|зичиниї буў ка|пак // п'ісл'а в'їїни б'їдно жи|ли л'у|ди / но бу|ло
весе"ло // бу|ли / л'у|били о|дин д|руго|го // про|жили ми с чо|лов'їком ма|жна
ска|зати га|рно / на|жили д|воїе д'ітеї / си|на і доч|ку / і ўс'ї жи|в'ї здо|ров'ї / сла|ва
Бо|гу / і ўс'о //

с. Слобідка-Рихтівська Кам'янець-Подільського району

Село розташоване за 18 км від райцентру і залізничної станції Кам'янець-Подільський. Напрямок господарства – рільництво й тваринництво. Слобідка-Рихтівська заснована 1700 р. [4, с. 362].

Інформант: Дудка Надія Іванівна, 1937 р. н., освіта – 5 кл.

801. – Ї́ сорок першому році во́йна на́чалас'а / ну ше ми не^н войу́вали / в'іт:и во́ни / н'і́мц'і / заступали / а нас ше го́зди во́ни не^н т'рогали // по^втому во́ни же с'у́да пе^рі́шли / то на́ших б'рали на во́ну і ў Н'і́мечину // тожи там та́кі голодо́мор бу́ / шо л'уди гинули // но йа ма́лен'ка бу́ла / та́ шо / ўс'і ўд'а́гне^н'і бу́ли / понаступла́йут ў́же / ї́дут' т'і н'і́мц'і / та́ лиш го́лову покажиш за хату / а во́ни в'іт:и ў́же стр'іла́йут / п'ін' / п'ін' // ў́же ї́дут' // а снаради ки́дали і ўс'о / і ха́ти тут го́р'іли і на ма́гази́ні та хата і шо́па чисто бу́ла зго́р'іла // а по ха́тах хо́дили / ро́били збі́тки // та́мо йако́ї му́кички чи кру́пички ко́тре ма́ло ў ха́т'і / то н'і́мц'і / шта́ни с'кину́ та́ с'во́є^н ро́би // та́ будеш ў́же йі́сти йі́го // шо́б в'і́н лоп // нашо́ш // та́ зну́шчалис'а // але^н по^втому ў́же йа́к на́ш'і насту́пили / то йі́х ў́же аж^т ту́да до Віс'і́лка / там йі́х приг'ни́били / йа́к ко́н'і ле^нжали там по́бит'і // ба́гато ви́били // во́ни ту́да т'і́кали // то́ди ў́же тато то́жи на́ш п'і́шоў на во́ну // ў́же ўс'і з во́ни йе / а тата не^нма // то в'і́н три м'і́с'яци ў Н'і́мечин'і ли́жаў ў го́шпитал'і // ма́ли йі́му но́гу в'і́др'ізати / то с Хмил'ни́ц'кого ўра́ч йако́с' зам'і́шаўс'а / там бу́ў ме́жи ними / та́ тато ска́заў / шо в'і́н з'в'іт:и / с Кам'я́ниц' Под'і́л'с'кого райо́ну / то ў́же но́ш'і п'і́дгото́у́ли / ўс'о то / но́гу в'і́друба́ти ви́шчи ко́л'і́на // і в'і́н не^н да́ / ка́жи ви́л'і́чим // то три ра́зи ро́били опи́рац'і́ю // то п'і́сл'а во́ни / йа́к во́йна ко́нчилас'а / то три м'і́с'яц'і / йа́к тато при́шоў // але^н та́ка бу́ла // та́ко но́гу про́т'а́гне^н / і ку́лак ўла́зиўс'а / шо р'і́у́нен'ко та́ко / не^н ви́дно бу́ло ку́лачка мо́го / та́ка йа́ма бу́ла / так ви́брали то ўс'о м'н'асо / лиш шк'іро́ю йо́го оп'а́гнули // і во́но со́уб'і по́ст'і́пено заросло // і ро́биў і ўс'о / а сме́рт' при́шла / та́ забра́ўс'а / та́ не^нма //

802. – 'Тато жиў таі хоц' т'роха буў би помагаў / а так хто / н'іх'то // шо робиў / таі хто при'ходи помагати // 'кажни с'войе" 'маіе" // 'кажни с'войе" 'маіе" // 'к'іл'ко йе д'і'теі // бо сам / н'і д'і'теі не"ма / таі не"ма ко"му помож"чи // таі ме"н'і не"ма ко"му помож"чи // во"на 'кажна со"б'і дочка 'роби // дес' ко'ліс' тамо приб'іжит шо не"бут' по'можи'ети / 'але" не" 'кажніі ден' приіде / бо с'войе" йе // а ми з Гр'ішком / в'ін кал'іка / і д'рова рубайе // триц'атого 'серпн'а буде ўже 'сорок 'рок'іў // так з ним 'мешкайу ўже те"пер / а шо будем р'обити // в'ін 'кажи / шо ў жару ўже не" ід'іт' на дв'ір / бо ше 'кине" / а йа з' ким буду // хот' було ме"не раз' кинуло // ле"жала / 'але" не" доўго / с'лава 'Богу // до 'болниц'і не" ходила / н'і'чого // 'але" йа 'дома со"б'і н'і'куди не" злазила // 'ц'іліі 'тижде"н" // в'ін ў'о ўремн'а 'кажи до 'мени / шо си'д'іт // то йа 'кажу / наі 'буде" // си'жу ў 'хаг'і / а то'ди / шо т'реба / таі то'ди ўже / от 'зара / таі буду р'обити //

803. – Йак хо'дили до ш'колі / н'і'би / йак п'і'с'л'а во'ні / ў 'першіі клас п'ішла // ну не"ма / то на дошчич'ках 'пишут кр'еідойу / а то на йа'кихос' спар'наликах / де тамо хто наіде / таі так на'пише" // а 'тато ме"н'і так'і бланки з Н'і'мечини / там во'ни дес' бу'ли / та йа так / так ме"не т'і д'іті оп'ступл'а // во'ни ба'гато привезли / 'добрий па'кунок // тож" даі хот' йі'дно / хот' йі'дно // ў'з'ала т'іл'ко там пап'і'р'іў // та д'ітим давала / 'кажу // на се шо ти роздайеш? / а йа то"б'і ўже б'іл'ше не" дам // да'сте / а на ч'ім буду пи'сати? // на'шо // ту'то на до'лин'і бли'зен'ко хо'дили до ш'колі // ну 'але" по'гано то'ди д'іті ў'чилис'а / 'зара так 'гарно ў'час'а / а то'ди шо / т'і палич'ки / карл'учки кладе / то два не" так пок'лало / то три не" так пок'лало і ў'чите"л'ка приіде тако бе"ре / 'зара н'іх'то не" ўчит' тако д'і'теі / шоб" за 'руку ў'з'ало / таі ў'чило пи'сати 'букву там / чи 'цифру // а то'ди за 'руку воз'ме / три'маіес'а / і во"на 'води / а ди'тина пиши // таі то пи'сан'а було // таі хо'дила п'ят' / ў п'іятіі клас пе"ре"ішла / то'ди п'ішла до ш'колі до'гори / так ў'чите"л'ка об'іясн'уйе // йа приіду до"дому / ге"ри'гекайу // а 'мама 'кажи / ти шо там ге"ри'гекайеш? / ти чи'тайе"ш к'ниж"ску чи не" чи'тайе"ш? // таж" н'і'мецку 'мову 'кажу ў'чу // ну а там з' пе"ре"водом було // там прочитала / а там ди'ўл'ус'а шо во'но йе // таі по'ходила тоі п'іятіі клас // ўже т'реба було іти

здавати е"тзаме"ни // тоди здавали ў пйат'ім клас'і // приходи ўчите"л' н'імецкой мови / кажи / Над'у / їди / ми допоможе"м шо ти не" буде"ш знати / їди // п'ідеш ў шостій клас // а татови хто буде помагати? //

804. – Мама не" робила / а хлопц'іў штири було / а йа пйата // во"на пасла худо"бу / а сини були дома // таї так і п'ішла / не" почала тої клас / ну йак / тої ше е"тзаме"н п'ішла здала / тої н'імецкїй / таї п'ішла на ро"боту // думала / шо ро"бота про"пади / таї // треба було ўс'о ро"бити // ро"била // триц'іт' три роки і три м'іс'ац'і // їдеш рано на ро"боту / л'уди спл'а / їдеш ўвечир з ро"боти / л'уди ўже спл'а // коли висипл'айес'а // а йа ўже по"тому йак в'ідалас'а / д'іти були / тоди ўже спати мало л'агала / бо то худобину йакус' тримала / то пац'атко тре було годувати / ўден' т'іл'ко не" принисеш / то ше ўвечир їдеш / йакой там с'ічки / аби ўз'ати б'іл'ше" / бо тож" не" давали // худобу го"дували // о / а зара йака худоба // і йе чим го"дувати і худоби мало / тоди гарна худоба була // зазул'ки так'і були ў п'ійіс'ат чигвертому роц'і // здо"ровїй бик такї буў / шо загнати до хати / до стел'ї буде / з ро"гами / на"верно мали по в'іс'ім / по дев'іт' рок'іў / мали по"верх тони весу // гарн'і / так'і здо"ровен'і // Полтаўскїй бик такї ро"гатїй / так'і гарн'і стоїали // худоба гарна була // але" ўс'о ўруч"ну / Тан'у / робили // гноїй но"сили / сеч черпали вино"сили // п'ідеш ту пашу ко"сити // таї нин'ки йа / заўтра д'руга / а по"заўтру зноў йа / чере"з ден' йїздили // а було шо так / шо кажнїй ден' йїздили / та зран'а / та спулудн'а // дв'і три ф'ір'і ше на"грузити тре туд"а // худоби ба"гато / худоби дуже" ба"гато / те"л'ат ба"гато // так'і ко"роўники були здо"ров'і / шо ну / а зара стоїа ст'іни гол'і / а нашо // те"пер хаз'айї // тоди буў кол'госп / те"пер хаз'айї // того йім не" треба / не" стараїут // тоди л'уди ст'ройали і се ўс'о / шчи"таї ўруч"ну // к'ін'ми во"зили кам'ін'а і земл'у за"возили і ўс'о / то не" на цеминт'і / ко"роўники / де тоди того цеминту мали б'рати? // на ту дошчичку дивишс'а / так ото оп'тесана гарно / н'і хилис'а / н'ічо"го // так перше" робили // робили // а те"пер ўс'о гала д'рала / там дивис'а лопло ўже / там по"сунуло"с'а / таї так во"но йе // стар'і робили //

Інформант: Стасюк Галина Василівна, 1940 р. н., освіта – 7 кл.

805. – Їа родилас'а ў сороков'ім роц'і // в'їна ішла / мого тата заб'рали на фронт / ме"н'і було т'їл'ки чо'тири м'їс'ац'і / а тоди йа була ўже б'їл'ша / ўже було / може" / йа з'найу рок'їў п'їят' / ш'їс'т' // по'чалас'а в'їна // во'на т'рївала до сорок п'їятого року // то'д'ї йа ли'шилас'а з мамо'у і с'т'от'ками / бат'ки ме"н'і / во'ни ме"не догл'адали бе"з' бат'ка // бат'ко за'гинуў на фронт'і / ў'били н'їмц'і // бат'ко ўже не" пове"рнуўс'а / йа ли'шилас'а з мамо'у // ўже п'їд'їшли т'ї роки / йа п'їшла до школи / ў першїй клас / не" було ў шо ў'д'їтис'а / не" було / шо з'їїсти добре" / але" / йак мо'гли / так ме"не ў'чили // і так йа кончила с'їм клас'їў / і то'д'ї ўже п'їшла / ўже не" хо'дила // і ви'їшла замуж" // чо'ло'в'їк п'їшоў то'жи в' арм'її служиў три роки // при'шоў з' арм'її / на'їшоўс'а ў нас мален'кїй х'лопчик / о'це Кол'а / шо зара йе // ўс'о // таї так йа то'д'ї п'їд'була і була до'ма // то'д'ї ўже при'шоў з' арм'її / чо'ло'в'їк / п'їшоў на роб'оту / а йа була з д'їт'ми // ўже т'роїе д'їтеї було // так // а тоди п'їс'л'а того п'їшла ў кол'госп / то'д'ї пе"ре'їшла на проїз'воцтво // три роки на до'роз'ї / а два'нац'їт' рок'їў на е"лектрон'їм ў'боршчице"їу // і то'д'ї ўже йак по'пала п'їд' сокращ'ен'їе // не" т'їл'ко йа / нас було ба'гато // і так йа ўже була / так пе"ре'їшла на пенс'їю / п'їт сокращ'ен'їе // і споўніло'с'а ме"н'і п'їаде"с'ат п'їят' рок'їў //

806. – Бу'ло ме"н'і ўже / йа ше до школи не" хо'дила / йак бу'ў сорок / да / ў сорок д'руг'їм роц'і / чи хо'дила ўже ў першїй клас / ўже не" помн'у // ў нас по'чалас'а голо'доўка / йїїсти не" було шо // од'на ко'рова нас спа'сала / л'ўдеї спа'сала ба'гато шо / тоїй ма'ма с'ирватки дас'т' // о // йїздили ў Тир'ноп'їл' / м'їн'али / шо йе // з х'ати ўс'о пови'м'їнували за пригоршчу зир'на / шо'би до'бути наве"сн'ї до бура'ну // то'д'ї ўже по'чалис' наве"сн'ї буран / ўже ми р'вали тої бура'нец / ко'пали йа'ку бул'бу і так ва'рили // мо'ло'ка / тоїй с'ирватки до'баў'л'али // і так ми пи'талис'а і так йа ви'жила // і го'ду'вали ме"не с'ї ц'от'ки // ў Те"рноп'їл'с'ку о'бласт' т'уда / шо було / пови'м'їнували // а л'їтом ўже посп'їлас'а бул'ба / а то'д'ї ўже по'чалис'а кор'тофил'ки йак'їс' / а тоди ўже

йаблчка / вишин'ки / таї ми ўже тим питалис'а // а то^вд'і ўже почаўс'а хл'ібиц / хл'ібиц // то коло'сочки ми ходили зби'рали // м'іл'іц'іа го'нила // ўс'о / то ми ўста'вали ўно'чи / ў два ча'са 'ночи / зби'рали т'і коло'сочки / прани'ком тоў'кли / о // так в'і'яли і так тоў'кли ў суп т'і 'зерно і так ва'рили та'киї / та'ку тирбу //

Інформант: Кривенький Василь Іванович, 1921 р. н., освіта – 4 кл.

807. – Йа два'ц'іт' першого 'року / о // два'ц'іт' першого 'року два'ц'іт' п'ятого 'липн'а // змалку пас йа ў ш'іст' 'рок'іў ху'добу / ко'рову / о / йідну / а було ме^н'н'і ўже в'іс'ім 'рок'іў ўже пас три / о // а було дес'іт' 'рок'іў ўже пас ш'іс'т' / о // а було шти'нац'іт' 'рок'іў йа ўже п'ішоў ў кол'госп на ко'сарку / о // буў йа дв'і нид'іл'і на ко'сарц'і / о // то'ди с ко'сарки / поко'сили 'поли / ўже п'ішоў ў сад / робіў ў са'ду / о // то'ди р'ік робіў на 'кон'ох / о // то то'ди ўже во'йна на'чалас'а ў 'сорок 'перш'ім 'роц'і / о // буў йа з'к'ін'ми / о // ў 'сорок 'перш'ім 'роц'і / йак'раз' ў то ўрем'я буў / йак 'кинули 'бомбу на плош'чатку / о // ў 'кажду 'йіхали ўс'і по до'мах // буў йа р'ік 'дома / о // і ў 'сорок 'друг'ім 'роц'і два'ц'іт' трет'ого 'липн'а забрали ме^н'не ў Гир'ман'ію // робіў йа ў Гир'ман'іі на 'шахтах робіў / о // ў 'сорок трет'ім 'роц'і дис'ятого 'грудн'а по'паў йа в а'вар'ію / по'паў йа в а'вар'ію / о // забрали ме^н'не ў 'госп'італ' // буў йа ў 'госп'італ'і се^н'ло Л'іт'в'іци / о // йа там буў / ў 'госп'італ'і три м'іс'ац'і / о // во'ни ме^н'не ўз'али на лагир на'зад / бо ўже не^н' було ку'ди по^в'тому пускати // і пе^р'е^н'бовуваў йа ў лагир'ах 'док'ім 'наш'і не^н' осво'бодили / о // осво'бодили 'наш'і / то ми ўже то'ди 'рушили ў до'рогу / о // пирибу'ваў йа ў до'роз'і три нид'ілі^е / аш по'паў йа ў р'ідний пири'силочний пункт / там йа буў три м'іс'ац'і / на 'пункт'і // то'ди при'шоў по'йїзд / забрали // при'шоў по'йїзд / таї ўже ми посе^н'лилис'а ў по'йїзд // і при'йіхали ўже на Україну / о // ну йа ўже не^н' з'найу йа'кого йа чис'ла буў 'дома // таї та'ке // то'ди буў йа с'торожом // голо'доўка була / 'сорок 'семіі р'ік / але^н пот'рошки с'уди туди // с'тройїс'а йа / 'сиву 'хату пок'лаў / о // ў 'сорок 'вос'м'ім 'роц'і йа поста'виў 'хату / а ў 'сорок де^н'ўйат'ім вал'ку'ваў // вал'ку'ваў / ў 'сорок ди'ўйат'ім 'роц'і жи'ниўс'а // ў п'яди'с'ат'ім 'роц'і си'во ка'вал'чик зро'билос'а / о //

таї йа ўже пе^нри^шоў з ж^нінкою до с^ейі х^ати // те^нпер шо / ў п^йади^с’ат’ д^руг’ім
р^оц’і полу^чи^с’а син / не^н с^коро / бо не^н було коли // таї так йа / йак то к^ажут /
ўже р’ік / йак т^рохи ше б^ачу / але^н мало шо б^ачу // та^ко б^ачу про^м’ін’а / а вас
не^н б^ачу // таї д^обрий на с’ім ўже ко^нец //

Інформант: Мазур Ольга Тимофіївна, 1938 р. н., освіта – 7 кл.

808. – Ў нас ко^лис’ було так заведе^но / х^оде^н х^лопец до д’і^ўчини / а
п^от’ім / в’ін х^оде^н доў^тен’ко з^араз / раз та^ке ў нас х^оде^н / ба^гато р^ан’че^н х^одило
х^лопц’іў до о^дної д’і^ўчини / ў нас о^дин спо^добаў су д’і^ўчину і ка^же^н / йа буду
на т^об’і же^ннитис’а / п^ріїду до т^ебе^н з ба^г’ками / ўпе^нред п’іш^л’у с^таросту / а
п^от’ім п^ріїду з ба^г’ками / п^рихо^де^н / с^тарос^ти п^рихо^д’ат / випи^вайут там ч^арку
/ дого^варуйц’а на мого^рич / то^ўд’і почи^найут п^ити мого^рич // п^рихо^де т^ато там
/ йакшо йе / ма^ма / б^лис’к’і / випи^ли мого^рич / в’іт^кла^дайут ве^с’іл’а /
п^очи^найец’а ве^с’іл’а // ве^с’іл’а так ро^били р^ан’че^н / наї^мали ку^харку / п^ерше^н
страў не^н було с’т’іл’ко ба^гато / було чо^тири с^трав’і і було ве^с’іл’а / о^дин
ста^канчик / о^дним ста^канчиком п^или ўс’і г^ос’т’і г^ор’іўку / ўс’і йіли п^ал’ц’ами /
бо в^илок не^н було / йіли п^ал’ц’ами / але^н було с^мачно д^уже^н / і в^ийшли за сто^ла
/ г^рала йа^кас’ там гар^мошка / потан^ц’уйут со^ўб’і ўс’о / от та^ке було ве^с’іл’а // а
йак ўб^ирали моло^ду йа то^ўб’і ше ро^скажу / йа ро^скажу з^арас / р^ано п^роси /
ўс^тайе моло^да / їде до д’і^ўчат / п^роси йіх на в’і^нок / ўс’і по^прихо^дили /
пос’іда^йут ўс’і за с’т’іл і начи^найец’а ве^с’іл’а то^ди з^ранку / с^тароста
благосло^вит / даїе йо^му д^рушка бар^в’іночок ў р^уки / в’ін благосло^вит / і то^ўд’і
ўс’і д’і^ўчата за сто^лом сп’івайут / мо^же^н то^ўб’і про^сп’івати / га? / ну таї то^ўд’і
д’і^ўчата с’п’івайут / *нин’і мат’інко нин’і / роспле^т’ит’ косу ме^н’і / б’ілими
р^уче^н’ками / др’іб^ними сл’о^зон’ками / ўже б’іл’ше^н не^н б^уде^те^н / ўже с’а мн’а
поз’б^уде^те^н // і так дал’ше^н / ўже при^глашайут там т^ата / б^рат / там се^с’тру /
поса^дили йії там на сто^лец / ўб^рали йіїї ў фа^ту / моло^да д^ивиц’а ў в^оду /
п’іднос’а йіїї / д^рушка с^коро с’ідаїе на йіїї м’ісце^н / кот^ра с^тарайес’а шо^б с’а
борше^н в’ідала / рас і с’іла / і то^ўд’і во^на потан^ц’увала / ўже п^рихо^де^н моло^дий /*

молодії приходе" / вона б'їжит ў фат'і до молодого / там гос'т'уйуц'а / молодого тут гос'т'уйуц'а / погос'т'увалис'а / в'ітпраў'л'айуц'а до шл'убу // бе"рут шл'уб / з'в'іги ўже в'ід шл'убу приход'ат / тої їде за 'маткойу / тої їде за 'бат'ком / при'вод'ат / і почи'наец'а о'б'їд / о'так йіли скром'нен'ко / п'іс'нен'ко / но було ве"се"лен'ко // пот'ім ўже / п'ід 'вече"р ви'ход'ат гос'т'і за сто'ла / танц'уйут / ўже сме"р'каец'а / начи'найуц'а по'са / с'їдае моло'да за с'т'іл / кладут йі'ї мисочку л'уди і ки'дают гр'ош'і / хто ск'іл'ко може" / подару'вали йі'ї / вона то'ди ви'ходи / о'тут ўже приходи'молодії до молодой з г'іл'цем / з гос'т'ами / купу'е моло'ду / тут не" пус'кают й'ого / а в'ін ки'дае гр'ош'і / ко'ли ўже зго'дилис'а / приходи' / танц'уйут кру'гом сто'ла / сва'ти 'ход'ат / сп'ївайут / то'ди сва'т'їў ўгош'чайут і заби'рае моло'ду до'дому // і там / на д'ругий ден' ўже моло'да приходи' с'уда з моло'дим / за ним їдут старос'ти / за тим / за д'їт'ми / при'вод'ат / ўгош'чайуц'а і так продо'ў'жайе'ц'а ве"с'їла три дн'і / бо д'ругий ден' п'їют / т'ретий ден' / т'ретий ден' / складна / а че"т'вертий ден' / хл'їбини //

809. – Ко'ли 'ж'їнка бе"реме"на / вона 'ходе" до 'дев'їт' м'їс'ац'їў і вона 'р'обе" / до'йаркойу 'р'обе" / н'їх'то йі'ї де"крету 'ран'че" не" дава'ў / то'д'ї / ко'ли вона ўже йі'ї приходи' строк / ўже 'баче" / шо начи'найуц'а роди' / вона ўже за'ходе" ў хату / зас'тел'уйут / таку 'робл'ат 'ширму / закри'вайут йі'ї / при'вод'а до 'нейі 'бапку / 'бапка сидит / при'мае в'ід 'нейі 'роди' / там вона при'ў'язу'е тої 'пуниц' ўс'о // при'н'ала вона 'роди' / ба'пц'і шос' ми там да'їем / да'їем шос' 'їсти / ну шос' там 'дали йа'кус' ко'синку / йа'к'їс' но'сочки / 'бапка їде / вона ше там до'в'їду'єс'а до 'нейі / і се нази'вайе'с'а род'їл'а ўже // до 'нейі н'їх'то не" див'їц'а / ли'шен' р'їдн'ї / а чужих при'ход'а / во'ни не" ди'ў'ас'а / бо там не" по'ложе"но було див'їтис'а 'ран'че" / йа'к 'зарас // і ко'ли спо'ўн'ае'с'а йі'ї ўже ш'їс'т' 'нед'їл' / то'д'ї вона до ш'їс'т'ї 'нед'їл' не" ви'ходи на 'вулиц'у // спо'ўнис'а ш'їс'т' 'нед'їл' / і вона їде з д'їтинойу ў 'церкву на 'вив'їд // бат'ушка то'ди чи'тае йі'ї 'вив'їд / йа'кшо хл'опчик / бе"ре ў в'їў'тар за'носе" / там п'рави / а йа'кшо д'їўчинка / то в'ін тут прочи'тае йі'ї 'вив'їд / то'д'ї вона ўже може" їти ў мага'зин / ку'да 'хоче" / і то'д'ї було п'їс'л'а 'род'їў т'їл'ки два м'їс'ац'ї / і два м'їс'їц'ї с'а

кончило тоб'і / і їди на норму / роби сапаї бураки чи д'її ко'рову / коліс' д'їти
брали з' собою і на пол'а / бураки сапали і так носили т'ї д'їти з' собою / бо
ран'че" така була / ну таке було / шо б'їдн'ї л'уди жили //

810. – Запрошуйец'а до хре"сту в'нчаного бат'ка і матку / шоб трима'ти
дитину ў церк'ві до хре"сту / і там ше пару кум'їў ше запрошуйут / то там во'ни
трима'ют // це во'ни дитин'ї називайуц'а хре"шчениї бат'ко / хре"шчена матка //
коли во'ни охре"стили ўже дитину / кида'ют там к'рижмо / охрешче"ну дитину
принос'ат до'дому / ўже да'ют мам'ї і робл'ат о'б'їт / запрошуйут ба'гато кум'їў
/ йа'ке було ба'гато / зо п'їїс'ат пар було / ран'че" робили / йак хто ўм'їў / і то'ди
ўже с'їда'ют за стол'ом / гос'т'уйуц'а / да'ют к'рижма / матка х'оде" с к'в'їточкойу
до кажної куми / во'ни кида'ют грош'ї / і во'на да'їе йїм пару колач'їў / а во'ни
кида'ют грош'ї / це ўже назива'єс'а / дитина в'итана / пови'тайут дитину / т'роха
часу ўже пови'тали / і во'ни ўже то'ди рос'ход'ас'а по до'мам / на д'ругїй ден'
приход'а зноў на попраўку / ше раз п'їут / ве"се"л'ас'а / так'ї ран'че" були
хре"стини / ба'гато запрошувалос'а л'уде'ї //

811. – Ко'ли х'вора л'удина / бачут шо вона ўже при с'мерт'ї / догл'ада'ют
йїї р'їдн'ї / ну при'вод'ат йа'кус' ба'пку / фел'шер ў нас буў ў се"л'ї / дох'тором
ми йо'го називали / при'ходи / л'їку'є / пома'га'є / і так в'їн поми'ра'є // то'д'ї
бе"рут йо'го обми'вайут / ў нас йе ж'їнка / йа'ка при'ходи / обми'ва'є йо'го / і ту
во'дичку / йа'ку ўже обмили по'коїн'їка / л'а'є во'на дес' на ме'жу / на д'ере"во /
шоб там н'їх'то не" ходиў / ўби'ра'є йо'го / ну там пома'га'ют йїї / бо вона ж са'ма
не" годна / зби'ра'ют і то'ди ло'жат йо'го ў ха'т'ї дес' на йа'к'їс' там кла'дут так'ї
д'вер'ї / застел'уйут / на ослони рад'ном чи ве"ретойу / хто чим ма'є // ўбрали /
положили / пок'лали йо'му ру'ки наўх'рест / ў ру'ки пок'лали йо'му с'в'їчку / і так
в'їн ле"жит" // ле"жит" в'їн там дал'ек'ї родич'ї по'ка при'їдут / т'рошки три'ма'ют
по'коїн'їка доўше / а йак н'є / то хо'рон'ат йо'го ран'че" // то'д'ї ўже їдут до
ба'т'ушки / кажут ба'т'ушкови / шо'би при'ходиў хо'ронїў по'коїн'їка // при'ходи
ба'т'ушка / при'носи хо'рен'ки / хрест / при'ход'а пеўч'ї / ўс'о так йак по'ложе"но /
ба'т'ушка ў ха'т'ї в'їтп'рави / то'ди по'коїн'їка ви'нос'ат с ха'ти / кла'дут на

подв'іриї / ўже прошчайуц'а чу'ж'і л'уди / п'ідход'іт там / хто при'шоў /
попрош'чалис'а і / ну може" і ве"зут і не"сут / йак ў 'кого // за'нос'ат' його ў
ц'еркву / там ше бат'ушка п'рави с час / в'ітп'равиў парас'тас там і то'д'і ўже
винос'а його на кладб'ішче" // ну принос'а ўже його до кладб'ішча / кладут там
його / до н'ого п'ітход'а л'уди / р'ідн'і п'лачут / бо ш то болит 'серце" за ним /
прошчайуц'а і то'ди бе"рут / т'і шо ко'пали й'аму / л'уди / кладут // там йе ў
ц'еркв'і сп'іц'іал'но так'і мутуски / кладут його на т'і мутуски / його спускають
ў й'аму / але" ў й'аму / там шо йе с'в'іче"чка / і і'конка // то ўс'о кл'адец'а ў
дубо'вину / ше 'даже" кладут бутилочку води / заби'вайут дубо'вину / спускають ў
й'аму // л'уди ки'дають по г'рудоц'і зе"мл'і / де хто 'хоче" ки'дає г'рош'і / то'ди
хаз'айін п'роси / шоб л'уди ўс'і йшли на о'б'ід // ну таї такий буў о'б'ід /
приход'ат / скром'нен'кий буў о'б'ід 'ран'че" / при'дуг' / по'мол'ац'а Богу /
звар'или й'акис' там 'борщик / го'лупчики / шо там йе / по'йїли / помо'лилис'а і
ўс'о / л'уди рос'ход'ац'а по до'мам //

сmt Стара Ушиця Кам'янець-Подільського району

Стара Ушиця розташована на лівому березі Дністра біля впадіння в нього річки Ушиця, за 55 км від Кам'янця-Подільського. На околицях селища виявлено залишки пізньопалеолітичного поселення та поселення трипільської культури. У літописі Стара Ушиця згадується 1144 р. як місто. Населення займається землеробством, особливо розвинене вирощування лікарських рослин [4, с. 350-357].

Інформант: Гудун Ганна Василівна, 1934 р. н., освіта – 7 кл.

812. – Йак йа була ма'ла / помн'у / шо 'бапка 'мала ко'рову // то'д'і ме"н'і
було 'рок'іў чо'тирнац'іт' // то'д'і 'мало хто маў ко'рову / 'можн'є на си'л'і було
дв'і три ко'рови // йа то ко'рову 'пасла / гудувала / по'йїла / а йак 'баб'ка була
слаба / то і до'йїла // 'рано на 'целї ден' во'на 'паслас'а ў 'пол'і // 'вечи'ром / ко'ли
'баб'ка ко'рову до'йїла / то да'вала й'її так / називалос' 'п'ілі'во // у 'воду к'лала

бур'ак на те"рц'і терли і з г'рисом приси"пали / а на д'ругий ден' тул'у те"рли і тоже приси"пали г'рисом // ко'рова йіла це ўс'о і давала молоко целоїе в'ідро / а йак'шо н'ічого не" давати / коли ми дойіли ко'рову / то молока мало було два три л'ітри на ден' // о'дин раз йа начала дойіти ко'рову / у в'ечор'і дала йа йііі куку'рузе"н'а / то во'на тихо се"бе ви"ла // по'тому йііі му'ха ўку'сила / а молока уже було половина в'ідра і во'на дала по' в'ідр'і і ўс'о молоко вил'ала // ти"пер / коли т'реба було ми'н'і дойіти ко'рову / то йа заў'язувала ба'пкину ху'стину / то ми'н'і во'на давала / а так н'ікому не" давала / во'на з'нала од'ну сво'ю хо'з'яїку баб"ку //

813. – Буў голод' у с'орок с'омому роц'і / ми'н'і було тринаци'т' рок'іў / йа жила з мачухой // у нейі йісти н'ічого не" було / ше і сво'я дитина була с'ім рок'іў // ма'ма робила ў кол'госп'і / не" було шо йісти / йа хо'дила до кир'ниц'і / по'ки ми"не л'уди не" на'кормл'ат' / то ду'дому не" йшла // ма'ма ми"н'і йісти н'ічого не" давала / по'ки баб"ка мо'я ми"не не" забрала до се'бе // во'на ми'н'і варила бе"де"реўку з во'ди і трошки куку'руз'аної му'ки / і п'іўста'кана молока / бо ўс'о молоко заби"рало го'сударство // то'го року н'ічого не" ўро'дило / то не" мали н'і картошки / н'і бур'ака // у баб"ки йа не" мо'гла н'ічого йісти / бо жи"лудок со'хе'а // д'ругі л'уди ше т'аш'че жили / йіли ло'боду / пухли з голоду // ба'гато хто поўми'раў // зби'рали ў Дн'іст'р'і ш'кол'ки і йіли // ўби'вали на'в'іт' о'дин од'ного і йіли // од'на ж'інка сво'їх д'іте'ї уби'вала і йіла / а у не"йі йіх було п'ятиро д'іте"ї //

Інформант: Лядецька Ольга Миколаївна, 1922 р. н., освіта – 10 кл.

814. – Коли йа к'інчила з'нач'іт' ш'колу / це було пере"д в'іт'ноу // йа прац'увала у ш'кол'і / а пере"д цим посту'пала в інст'ітут // дуже" буў ви"ликиі нап'лиў і йа лишила тої інст'ітут // маў бути ек"заме"н з ге"ограф'ійі / а де ў се"редн'ій ш'кол'і була та ге"ограф'ійа? / таі йа залишила // п'йшла ду'дому / ўст'ройілас'а ў ш'кол'і б'ібл'іо'текаром // пот'ім прац'увала у'чите"л'койу / буў д'ругий клас / ў'чител'ка дес' вийіхала / то ди"ректор ска'заў ў'з'ати це'ї клас // коли

ўже настали кан'ікулі / то яа поїіхала до брата ў Кривій Р'іг^x // неⁿ ўсп'іла яа
прійіхати / диўл'ус' л'уди стоїаг' п'ід про|дуктором // шо т'аке? // по|чалас'
в'і|на / ўраг на|паў на|нашу|род'іну / в'і|на // Боже / яа с|коро|кинулас'а дудому /
а меⁿне неⁿ пу|стили // брата заб|рали на фронт / в'ін ска|заў / шо|би яа йо|му
сообш|чала куди нас |будут' напраўл'ати // але яа ц'ого неⁿ з|робила / бо там |були
мої|родич'і / ў яа|ких яа |жила / і меⁿне |разом з |родичкою поса|дили ў |пойзд
еⁿваку|йірувати ў Си|б'ір // ми поїіхали з од|ной|станц'іі ў |другу / а там ми
|дал'ше неⁿ поїіхали / пото|му шо |була за|гружеⁿна ўс'а жи|л'ізна до|рога / ўс'о
роз|бито // ми зл'ізли / йіхати |дал'ше неⁿ |було чим і яа п'ішла дудому п'іш|ком
// неⁿ т'і|лки яа / л'удеⁿї |було |дужеⁿ ба|гато // яа з б|ратом дво|йур'ідним
з|ібралис'а і в'іс'і|сот к'і|лометр'іў при|перли дудому // неⁿ ўсп'іли ми
прійіхати дудому / як тут |арм'ія н'іме|цка на|чала б|рати |наших л'удеⁿї
нас'і|лно // ми по|пали ў Ге|рман'ійу // нас т|рици|т п'іаг' д'іў|чат з С|таройі
У|щиц'і по|пали до од|ного н'і|мц'а / шо маў дв'і |фабрики / од|ну ў си|л'і / де
ро|били дл'а ф|ронту так'і т'ага|ч'і дл'а |танк'іў / ма|шин / там ми і ро|били / і ше
од|ну ў |город'і / де прац'ували фран|цузи // на |фабриц'і неⁿ та|ка і |була т'аш|ка
ро|бота / але за|то йісти нам да|вали / бо ў сеⁿл'і ми ше мо|гли п'і|сл'а ро|боти дес'
п'і|ти до яа|кохос' ха|з'айіна / шос' йо|му помох|ти // то в'ін да|ваў хот' ку|сок
х|л'іба / бо ў ла|геⁿр'і па|ршиво да|вали йісти // но ўже як заб|рали нас ў |З'іг|бурт /
то ми ўже про|падали // заробити ў |город'і неⁿ |було де // як і |мали шос' / то
хо|дили ў пиў|нушку / ми там заробл'али як|кус' ко|п'ііку / то пиў|нушка |була
б|лис'ко / то ми |часом ішли / з|начит' / то во|ни нам про|давали / пото|му шо
прі|ходили в'ід ха|дз'айіў / там ў ни|д'іл'у / го|лод / а во|ни |мало |випили / а хто
пиў в'ід н'і|мц'іў? / в'ін так прі|шоў і с'іў |коло йідного ба|кала таї |буде то|б'і ден'
си|д'іти / а в'ід нас во|ни |мали |пол'зу / б'і|да // але це ўс'о |кончилос'і / нас
пере|брали ў |город / але там |тоже |була пиў|нушка / але як яа од|ин раз прі|шла
/ а там нас поз|драўл'али фран|цузи з д'н'ом рож|д'ен'іа / то ми|н'і даў / но ска|заў
шо|би яа б'іш неⁿ прі|шла / бо ска|заў шо неⁿ |хочу з со|в'етами |мати // |пиво
т|рохи т|римало в'ід го|лоўду // суп да|вали та|кія |паршіві / шо і пси неⁿ хо|т'іли

йісти / але шо ж / мучилис'а аж^ш доки не^н пришоў к'інец' в'ітн'і // а там ўже і дудому доби^єралис' // не дуже благополучно / потому шо т'ашко було добратис'а додому / нас ослобонили ў к'в'ітн'і / а ми аж на Спаса дойіхали додому // по дорогах / по лагир'ах / лагир'і були / пересилочн'і пунти д'а народу нашого / там голодали // на ден' давали рас йакогос' супу / а кусок хл'іба такога / шо його сокиройу не^н порубайіш // ну так ми пере^нішли на зону нашойі окупац'ійі / нас гнали п'ішком / ночували ў л'іс'і / а ц'і наш'і аф'іцери не^н давали йісти // т'аж^шко було / бо по тих лагир'ах доби^єралис'а // йак ўже приішли на зону нашойі окупац'ійі / то нас гнали п'ішком ўс'о ўремйа // таіком к'рала картошку с пол'а / шоб н'імц'і не^н побачили // так ми доішли до Самбора / там була станц'ійа / а йісти так хот'ілос'а // виішли на ту станц'ійу і сиди^ємо / еше^нлони ідут' за еше^нлонами // ўл'ізлі ми в еше^нлон / там буў груз'ін йакііс' / то в'ін нам і по^ніг' // начал'н'ік еше^нлону побачиў / шо так багато л'уде^ні і сказаў нам виіти гет' / а ми не^н п'ішли // дойіхали ми до Самбора // зв'ідти ўже т'реба було на Каме^нец' / а нас не пускайут' // ми ўс'о таки зл'ізлі // і от ми приіхали ў Каме^нец' // там н'іхто нас не^н хот'іў ўз'ати ў Стару Ушиц'у / бо т'реба було дати грош'і / а ми де йіх мали // праўда мала йа двац'ат' рубл'іў і так нас приве^нзли // йел'і доішли дудому / падали з н'іг' в'ід ўтоми та голоду //

Інформант: Климишена Ольга Михайлівна, 1924 р. н., освіта – 4 кл.

815. – *Як працювали на полі?*

– Ну таж^ш ўс'о робила йак воіна була / і йіздова була / і косила / і жала / і ўйазала / і го'рала / і с'ійали / ну от ўс'о робили // по^нтому / йак не^н було чим / д'іти с школи при^єходили / снопі но'сили^є ў с'кирту там к'лалі / шоб хл'іб не^н про'паў //

– *А лікарські рослини вирощували?*

– А тоді шо // т'ут'ун буў / а таких не^н було // се ўже за соў'хозу / о'се тоді ўже зачали с'ійати // мак с'ійали //

– *Яку платню отримували?*

– Се було тако // ден' і половина се таке / трудоден' // там норма зробити / йак жали / ййазали // к'іл'ко там сно^лп'іу норма була // ўноч'і ідемо ўйажем / шоб хл'іб не^н пропаў // а ўден' жнемо чи до ма^шини ви^де^м / моло^тили^е // тож^ш во^тна була //

816. – *А чоловіків було мало?*

– Сам'і стар'і // лиш годин чолов'ік на дес'ат ж'інок // стар'і та^кі / шо в'ін ўже п'е^нс'іо^н'ер / на во^тну не^н б'рали // запраўл'аў коси / тими брусками^е вигостри^т ко^су / бож^ш коси^емо // ми с Те^л'танойу Морушихойу / Ган'інойу мамойу / во^на ко^се^н / йа ўйажу / по^тому йа ко^с'у / во^на ўйаже^н // от робили / ден' і н'іч // ўно^ч'і наш'і ж'інки в'іс'ім ге^ктар'іу зўйазали^е / се ко^сами // ўс'і стар'і / де йе / ко^сили / а ми ідемо ўноч'і ўйазати шоб хл'іб не^н пропаў // забе^нрало госу^дарство // хл'іба було ба^гато / ўс'о забе^нрали // от йа ўс'о рос^казуйу / шо йа сеї / ў триц'атих ро^ках голод // йа була с двац'іт' п'ятого ро^ку / то йа ше до ш^коли не^н хо^дила / то пасла дв'і шт^уц'і худо^би // ми^ен'і с'ім ро^к'іу / а у в'іс'ім ішли / то за то шо дас'ц' ійісти^е // в'ін ми^ен'і ви^жи^ене ў поле^н / бо да^леко аж п'іт го^ри / то дас'ц' шо там // але^н хо^вали^е / вири^ели^е ка^нали / м'ішки ў ка^нали^е / бо бри^гада хо^дила / ўсе чисто // ми були ў п'іч на^клали^е дроў / а там ў горшки на^кидали круп / а во^ни др^ова з'в'іти^е ви^клали / а к^рупи^е висі^епали^е / шос' та^ке було ўре^мйа / шо йа зна^йу / шо се //

817. – *Мона про в'оїну росказати / бо це інте^нресно // зач'інайца воїна / ў нас буў випуск б'іл'а ш^коли / г'райут му^зики / а тут б'іжит / в'ін буў с комсо^мол'ц'іу / ком'ісар'іу / Г'риг'ір // йак смерт' б'ілії так б'іжит с канце^л'л'ер'іі / бо то^ди шос' / шос' по т'іл'іфо^ну пе^р'ре^дали // а ми^ене ўз'аў брат Ки^ерил'іу / Васи^л' / саме^н ў та^нец // але йак в'ін дуже б'іжит / йа ўже не^н гу^л'айу / але йо^го за ру^ку т'а^гну // Васи^л'у / ід'ім живо б'лишче / шо с'і зро^било / бо дуже Г'риг'ір йак смерт' б'ілії // а в'ін ка^же / може так шо / а йа ка^жу / н'е / ідем б'лишче^н до му^зи^екан'т'іу / де г'рали^е // в'ін то^ди до му^зик'іу / с'тан'те // зара пе^р'ре^дали / в'ін ка^же / ў ш'іст' ча^соў ранку зачалас'а воїна // а ж'інки сид'іли со^л'б'і / тут му^зика г'рала / йак за^чали пла^кати т'і ж'інки // а тут ўже само^л'от*

надлет'їу / і тако / йак с 'Бакоти на Те'ремц'і / шо до'рога була в'іти
Студе'ниче'їу / а само'л'от ўже 'бомбу ки'дає" // а йа б'їжу до'дому с тих
муз'ик'їу / б'їжу // ў нас 'дуже 'форма була та'ка / шо тут л'уди с'ходилиса ў нас
п'ід 'шопойу / та'ке було с'їдали на 'мурах // шо зро'билос'а / шо ти так б'їжиш? //
а сол'дати / во'ни ко'пали йа'ми / се готу'вали'с'а // з'їшоў с го'ри / з'в'іти'с'а за
ска'ли / у кот'їл'ках ни'с'е моло'ко / а йа 'кажу / шо б'їжу / бо 'зара пе'ре'дали'с'а / шо
зача'лас'а во'їна // а ў 'него то'ди т'ї кот'їл'ки і ў'пали с тим моло'ком // і то'ди
с'вишче / кри'чит' / р'е'б'ята с'уда с'ход'те / шо були // а йа при'їшла до'дому //
ўже 'дома 'кажут' / н'ї'кому не' 'кажи / бо се 'може не'п'раўда / а йа 'кажу / а'на / тут
ўже само'л'от ўже ки'дає 'бомбу / ўже пу'л'ем'ота сте'р'чит' // тут ўже на
ко'н'ов'ї ўже 'їде / ўже так / ў 'кого с'їм'я / шо йа моло'да / д'ї'чи'на / а д'ад'о /
'мама / то во'ни 'будут бли'шче ро'бити / тут о'копи ко'пати // а ми'є'н'ї на в'їс'їм
ча'соў 'коло канц'е'л'ар'її // ж'їн'ки / шо 'мали д'ї'ги мал'ї / то тут 'будут по'п'ід
'гори ко'пати т'ї о'копи // йа ўже за'жури'лас'а / бо ска'зали б'рати о'д'о'жу / со'б'ї
харч'їу і 'коло канц'е'л'ар'її // ми йак з'ї'шли'с'а / ло'пату / ро'ска'л' / йак
з'ї'шли'с'а / то на ко'н'ов'ї йїх ш'тир'ї сол'дати / нас по ш'тир'ї ў рад 'вистрой'їли // то
нас то'ди ў 'Бакот'ї сто вос'їмде'с'ат ш'їс'ц' / 'обш'їм / д'ї'чата і ж'їн'ки / моло'д'ї
// жур'ус' / та йак да'леко де за'їмут' / бо н'їх'то не' зна'є куд'а во'ни // ми ї'демо
ўже ту'да йак на Студе'ниц'у // ї'демо / н'їг'де не' оста'ноўл'а'ємо'с' // але в'їн
'каже / йак над'ли'тит' само'л'от / ми к'рикне'м / воз'душна / то з'с'о'ш'ї 'обш'їм
розб'їга'їте'с' // на'шош' стра'шно / бо моло'да д'ї'чи'на / бо'їус'а куд'а за'їмут' / а
йак у пл'єн по'па'дус' / се ж та'ке // ми то'ди аж 'понад Дн'їс'тер п'ід В'їл'їн'ї'ю'койу
до Ка'лаш'ков'є'ц ко'пали // а тих сол'дат'їу / 'гол'ц'ї не'ма'де ў'пасти / во'ни з' нами
'ро'бл'ат // нам 'ко'жному в'їдм'їра'їут' // йа ко'пала ўход в у'б'е'ж'їшче // а йе
шти'р'ох / 'дал'ше ко'пайут 'бол'ниц'у / се 'ране'ни'с'а ту'да // то нас по дво'х
с'тави'єли / во'на ко'пайе / йа в'ичи'ш'чайу / йа ко'пайу / во'на 'чисти'т' // м'їн'а'їем'с'а
/ ми дв'ї / йа 'Гол'ка / во'на 'Гол'ка // во'на була д'ї'чина з в'їс'їм'нац'ато'го / а йа з
д'ва'ц'їт' п'ато'го / йа моло'да // тут на'чал'н'їк / а в'їн с'та'рш'їй / се ж йо'го 'рота //
в'їн лиш на ко'н'ов'ї / ма'шина йе ў 'него / але на ко'н'ов'ї йїзде' // се ж не' то шо

ти при^сшла таї с^аде^ш / се ж тре копати / а копали сме^рками / до^убали //
нашош тож^м ка^м'ін'а таке слиске було // ну таї йа ўс'о ч^{ис}'т'у і вистругуйу
боки / бо ^ддумайу / шоб було г^латко / бо сеж^м ра^не^н'ні тут будут но^сити // а
начал'н'ік іде таї д^{ив}и^ца і каже / ^д'евочка / йак ти хара^шо ро^би^ш / бо йа ўс'о
^дуже вичиш^чайу / шоб г^латко було / з ве^рби ўло^мила п^рут'а і ми^ету / зам'ітайу
// по^тому тої воду но^си^т казах / в'ін казах / такий шо ч^о'і про^т'ат'і / про^р'ізан'і
// і в'ін при^еходе / д^{ив}и^ца / ўже напувайе / ми п^ием во^ди / ^дуже жа^ра / шо
ви^пйе^мо / зноў ни^есе // і тоди каже / шо йак йа / то^вари^ш начал'ник / сподобаў
^д'евушку / лиш пал'ц'ом не^н тре ў^казувати / се на мене^н // а другий солдат / такий
ви^есокий / ст^роїний / гарні іде / а йа обе^рнулас'а і с'м'і^йус'а тако / і в'ін тоди
раз ўбе^рнуўс'а / ше ўбе^рнуўс'а // ўже йа копайу / а в'ін на поч'іпки при^с'іў і
^диви^ца / а по^тому каже / де ж^м ти при^сшла на мо^йу голо^ву? / шо ^дуже
сподобаў / пон'імаеш ну // таж^м мо^лода була / та^ка була йак вимал'увана / а
сеж^м ро^бл'у / ўп^р'іла // і тоди / йа ж^м там не^н знайу ча^си / во^ни то знайут // ма^ма
пир'іж^мки напи^екли ми^ен'і / бо н'іх'то не^н знайут / ку^да нас поже^ннут / да^леко
дес' // йа сме^тани со^в'б'і ўз'ала і сира бож^м ко^рова була тоди / кор'з'іна ў нас
була с та^кими руч^ками / те^пер кул'ки / а тоди / де та^ке було // а в'ін ўже ўб'ік і
ўраз над тим / шо ми ви^копали просте^нлиў ши^нел'у // при^ен'іс у кот'іл^ков'і суп /
а к^варти тоди м'і^рн'і були / таї ту к^варту ч^айу / і груд^ки тоди та^к'і / йак кула^ки
/ цу^кору / в'ін жаў ми^ене по^п'ід ру^ки і дого^ри п'ідої^миў і ни^есе на ту ши^нел'у
// а йа кажу шо та^ке // с'іў напе^ред мене / та^ко но^ги склаў / бе^ри кушаї // тоди
йа кажу / н'е / ви со^в'б'і йіште / ў мене йе / йа со^в'б'і с ^дому набрала / шо йа і вам
за^ра дам / і пир'іж^мки / і мо^локо / і сир / і сало ус'о було // йа не^н буду / ви
бе^р'іт со^в'б'і йіж^мте / спа^с'ібо вам ве^нлике // і в'ін ден' ц'іл'іс'ін'ки не^н от^ходит
// ўже при^ев'іў начал'ни^ека / шо моў сподобаў ^д'іўчи^ену / шоб начал'н'ік пи^саў
фа^м'іл'іу і адре^са / се х^оче / шоб знаў м'і адрес / а йа кажу / йа не^н знайу йа^кі
адре^са / шо йа до ^кого ма^йу пи^сати / йа не^н х^т'іла ска^зати // кажу до тих ж'інок
/ шо ви не^н каж'іт / ну нашо ж ми^ен'і // ў мене х^лопец хо^диў і Ки^ерило / во^ни
обидва сва^рилиса / ну шо / йа^гби не^н мала // от х^лопц'і по^па^далиса / се шо за

красота / таї каже на'чал'н'ік / шо буду пи'сати / бо вам виве"дут трудод'н'і // таї запи'саў тако дв'і ж'інки / таї ўже до мене їде / а йа дога'далас'а / будто так / а тої за ним 'заду стоїт / таї йа кажу / шо 'нашо во'но ми'н'і / ми'н'і не"тре // не"кажу фам'ілі'ю // а т'і ж'інки кри'чат / шо га'да / бож" зат'ремуйеш / поки ўс'іх пе"ре"пишут таї ка'жи / йа кажу н'е / ви пи'ш'іц'а / а йа не"буду // в'ін ўже з на'чал'ником догово'риўса / а сонце нам за'ходе" там / а ми їдем до'дому живо / 'роби'ц'а темно // в'ін ўже при'брані / в'ін'тоўка 'заду / се 'хоче знати / де йа жи'ву / і каже на'чал'н'ік / шо в'ін буде сопро'вожати ро'бочи'х / бо ўздоўж варто'в'і / шоб не"спи'нили // при'ходим в'іти так до Ба'коти ўже ў р'іч'ки / їде таї каже до мене шос // а тут ўже тем'нос'а / але так 'дуже йасно / з'ірно // йа п'іт об'очайу в'ід монасти'ра // мо'йа була че"т'верта 'хата / ми п'іт об'очойу жили / а в'ін каже / йа п'іду ў се'ло до тебе / де ти жи'є'ш // а йа кажу н'е / се да'леко / йа на се'ре"дин'і се'ла // а йа ж" да'леко // ну 'нашо ми'н'і об'іц'увати ко'мус / 'голову заў'язувати / йа'би йа / а'га / н'і'кого не"мала / таї / а'га / наї в'ін їде / йа кажу ве"р'таїте"с'а / бож" ви поки дої'дете ше заб'луде"ти / а в'ін каже / аї тож" ти при'шла на мойу 'голову // на се шо йа зна'ла / шо ти ми'не май'ш спо'добати / йа ну //

818. – *Які були танці на Бакоті?*

– О 'тан'ц'і / бо та'ких не"ма те"пер / йе"днако ма'хайц'а / а 'перше буў і кракоў'йак / і вал'с / і пол'ка / і ко'робочки 'раз'н'і тан'ц'ували / хто ку'ди ішоў // ўс'і х'лопц'і / шо 'мали ў'чити'с'а / ўс'і по три ў 'хат'і / по два / йак же було ве"село // ше да'леко ўже ў 'тане"ц' к'личут / так пова'жали / бо йак 'голод буў / ми'н'і да'дут пого'б'ідати / а йа ни'су х'лопц'ам ў 'поле / во'ни па'сут / н'і'чого ў'дома ни'ма // а во'ни зм'ірайут на к'іл'ко нас душ мала'йа чи ма'малиги чи карто'фел' да'дут / под'іл'ат 'ножиком / 'кожному да'дут таї ка'жут / шо 'Гол'ц'і 'б'іл'ше / а йа кажу / н'е / йа наї'лас'а //

819. – *З чого фарби тоді робили?*

– Краски прода'валиса / ну к'раска / порош'ки / шо галун'ки красили таї жоўт'ком роз'води'ла / пе"ред вимал'увала на пап'і'р'і / ну 'точно 'рож'і /

розри^сувала / от^і три к^в'ітки / лист^ки і р^ож^{'і} / то^ди ту бу^магу на г^рубу
прик^лала / карандашом об^вела / а по^тому роз^водила жо^ўт^ком / то во^но д^луже
блиш^чалос^{'а} / то йа краску з^м'ішувала йа^кої ми^єн^{'і} т^реба / че^р'вону там до
зе^млено^{'йі} / робилася с^ина / ну та^ка голу^ба / ото ўс^{'о} йа д^луже вимал^{'о}увала //
там ди^євиса так на г^руб^{'і} / д^луже р^ож^{'і} / а та^ко ве^р'хом ўже ка^гл^{'а} // то йа ну
т^чоно т^{'у}л^{'і}пани / та^к'і лист^ки два здо^ров^{'і} / ко^р'ін^{'ч}и^єк / і тут к^в'ітка т^{'у}л^{'і}пан
/ там ба^грови^{'і} / там че^р'воні^{'і} / і та^ко ўздо^ўж^м //

820. – Ота^ко ше роска^зати йа^к Ки^єрило по^паўс^{'а} а ў пл^{'ен} // в^{'ін} слу^жиў /
восе^мни во^ни п^{'і}шли в ок^{'т}аб^{'р}і в ар^{'м}ію / а на ве^с'н^{'і} ў че^р'ўн^{'і} по^чалас^{'а} во^їна
// во^ни і ро^ку не^н про^були т^{'і} х^лопц^{'і} / то йо^го ўз^{'а}ли ў ш^{'к}олу // в^{'ін} ўчи^{'є}с^{'а} на
тан^{'к}'іста / на тан^{'ц}'і йі^хаў // і п^{'і}шоў фото^гра^{'ф}іруватис^{'а} а ў го^{'р}од^{'і} Лу^цк / чи
Сл^{'уч} / йа ўже ї забу^ла // п^{'і}шоў / а тут уже само^{'л}оти / Н^{'і}ме^{'ч}и^{'на} нале^т'іла і
так в^{'ін} уже до^ган^{'а}ў // а тут уже в^{'і}т^{'с}тупали / бо д^луже били на гра^{'н}иц^{'і} // там
во^ни в окру^{'ж}ен^{'і}є і по^па^{'д}айу^{'ц}а а ў пл^{'ен} / йа^к по^пали^{'є}с^{'а} / та п^{'й}ат^{'т}ис^{'ач} / чи
йа^к / наро^{'д}у // др^{'і}т ко^{'л}учи^{'ї} над р^{'і}чко^{'ю} / р^{'і}чка З^{'б}руч // в^{'ін} йа^к по^паўс^{'а} і
на^{'ч}ал^{'н}ик з ним // і на^{'ч}ал^{'н}ик з^{'р}азу ск^{'р}и^{'є}с^{'а} / шоб н^{'і}х^{'т}о йо^го не^н ви^{'д}а^{'ў} / бо ж^м
ўб^{'й}т нин^{'ки} шо в^{'ін} на^{'ч}ал^{'н}и^{'є}к // та^{'ї} во^ни лиш до н^{'оч}'і по^були / а ўно^{'ч}'і
про^{'ж}ектори // н^{'і}мц^{'і} на ви^{'ш}ках с п^{'с}ами тут ох^{'р}ан^{'а}йут і во^ни ро^{'ш}чи^{'є}тали / бо
ба^{'т}рак здо^{'р}ови^{'ї} // там т^{'і} в^{'і}ти с п^{'с}ами до с^{'и}х і^{'д}ут / а с^{'і} в^{'і}ти // йа^к за йа^{'ке}
ў^{'р}ем^{'н}'а мо^{'на} шоб ўт^{'і}к^{'т}и // а в^{'ін} ў ши^{'є}нел^{'і} бу^{'ў} / та^{'ї} то^{'д}и ши^{'н}ел^{'у} розд^{'а}г^{'ну}ў і
на ту п^{'р}оволку / бож^м ко^{'л}уч^{'і} дро^{'т}и / і з^{'р}азу у во^{'д}у / а во^{'д}а гл^{'і}бока бу^{'ла} // та
се і В^{'і}ниц^{'к}и^{'ї} бу^{'ў} / блиш^{'ч}их не^н було / то в^{'ін} то^{'ї} в^{'і}сокі^{'ї} Ки^єрила бра^{'ў} по^{'п}іт
пах^{'в}у на во^{'д}'і / бо по^{'ў}зуван^{'і} / то т^{'і} т^{'і}кали хто ше н^{'і}ч / а то ўже ўми^{'ра}ли //
йа^к там наш та^{'к}и^{'ї} сус^{'і}да Васи^{'л} // і ко^{'ли} Ки^єрило по^паўс^{'а} / по^{'ч}аў кри^{'є}чати /
хто с Кам^{'є}н^{'є}ц По^{'д}ол^{'с}кого? / то^{'д}и ба^{'г}ато голо^{'с}'і^{'ў} об^{'з}и^{'в}а^{'є}ц^{'а} / а в^{'ін} то^{'д}и
д^{'у}ма^{'є} / ну шо с Кам^{'є}н^{'є}ц По^{'д}ол^{'с}кого кри^{'є}чати / хто з Ба^{'к}оти? // йа^к к^{'р}икну^{'ў}
хто с Ба^{'к}оти? / і до него з^{'р}азу п^{'і}до^{'ш}оў йе^{'д}ен і ка^{'же} / ў ц^{'і}м в^{'у}гл^{'і} ле^{'ж}ит
гра^{'ж}дан^{'ін} Васи^{'л} Те^{'р}ен^{'т}'е^{'ў} / в^{'ін} у^{'же} поми^{'є}ра^{'є} // там йім н^{'і}чо^{'г}о не^н да^{'вали}
/ во^ни ви^{'п}асли то^{'ї} вес['] подо^{'р}ожник / лиш го^{'ла} зе^{'м}л^{'а} / так м^{'у}чи^{'є}ли йі^х там //

тоґо і Ки^ерило т'ікаў / ʎлуче наі уб'йут / ʎдоки ше с'в'іжій / ʎгоде^н т'ікати // а т'і
ўже там ўс'о / з'наіе^ш // і во^ни тоґди / т'і л'уди шо спасалис / і на^чал'н'ік ска^заў
/ шо не^ма чоґо за^сид'увати^с'а / нам тре т'ікати // іаґби ми наіш'ли парт'ізан'іў
/ ше з'разу ііх не^нбуло / парт'ізани по^том ўже зби^ерали^с / і Ки^ерило ри^скн'уў
о^се і ўсе // а то в'ін на п'роволку / а тоі на^зад т'аґне^н // в'ін боіцца / ба ʎзара
прожектори лиш за^св'іте^н і ўс'о / бош^ж пул'ім'й'оти були // але Ки^ерило ска^заў /
іаґ ўб'йут то ўб'йут / а іа т'ікаў // і тоґди тоі ўп'імаў іоґо / на^зад т'ане / а
Ки^ерило іоґо за руку ўче^нпіўса / бо н'іхто не^нзнаіе іаґа гл'іби^ена / ну а ў^зутиі
ўс'о / о^д'аненіі // то во^ни так ішли // Ки^ерило ўм'іў п'лавати / на Дн'істр'і ми
рос'ли і іа ўм'іу п'лавати // лиш ʎзара де б іа п'лавала / се ʎран'ше // ўже ро^ки //
ўс'і ўм'іли / а х'лопц'і тоі гор'ілиц п'ірналі / ўс'ілаґо ж во^ни ўм'іли п'лавати // і
шо ж ро^зутиса ў во^д'і не^нрозу^валис / бо се не^ма рис / бо ўже за^чаў пул'ем'от
стр'очити / ўже за^мет'іли / часо^в'і // а т'ікали хто ше ʎгоде^н // сих ў^били / а тих
на во^д'і ў^били / а тих там на м'іс'ц'і // то в'ін се знаў / шо Васил' там / але
Васил' про^паў / бо ўже в'ін не ўста^ваў / ўже вес' спух // і во^ни тоґди в'иш'ли на
ʎчисте^н поле^н // на^чал'н'ік іім ска^заў / шо по д'вох м'она іти до се^нла / а ў л'удеі ў
/ шоб пе^ре^брати^с'а / шоб не^нпо^пастис'а // то х'лопч'ік та^кіі ма^ліі
пе^ре^вози^ў ше ʎче^рез ту д'ругу р'ічку // то в'ін ска^заў / шо приіде^{те} до чоўна /
іа не^нбуду воґорити / лиш іа п'ід'іду / ви ʎживо с'ідаіте ў ʎчове^н шоб ʎтихо // іа
вас пе^ре^ве^нзу дал'ше / бо тут ʎсил'но ох^рана / н'імц'і // то в'ін ўден' / л'уди ідут
ў поле / грабл'і // пе^ре^бран'і / та^койу ве^нретоіу кафтан ўшити / л'уди дали // і
л'уди не^нтуда ішли / але во^ни ве^ндут / шоб до д'ругого се^нла // так ідут / шо
ʎбут:о во^ни ідут ʎжати / і так во^ни сопроводжали се^нло в'ід се^нла // тоі хлоп'чина
ска^заў / куда ўже ў т'ім се^нл'і м'она обратити^с'а // в'ін с п'лену приішоў на
Ми^ехаіла ʎса^ме до^дому // тоґди приішоў / ў^дома пе^ре^браўса / і ўвеч'ір ўже
приішоў // і на Р'іздво маў с'ватати / бо думайе приіде Гнат / таі іа п'іду за
Гната // Гната не^нбуло / Гнат в Ес^тон'ійі служиў / Гнат буў ʎран'ініі і в'ін н'іде
не^нвоіуваў // Ки^ерило ʎкаже / іа с п'лену ўт'ікаў за ʎтебе^н // ўс'о ўрем'я ʎдуже
хт'іў / але за мене хт'іў //

821. – П'ісл'а шкoли ўс'і хлoпц'і пoйіхaли пe"pe"в'іpaти"с'а йaк дoпpи"зиўнi"к'іў ў Камйaнe"ц / тoди нa кoм"іс'іў // ўс'іx пe"pe"в'іpи"eли / ўс'і здoрoв'і / а ў нeгo oбидв'і пoлo"вини / тaкo oт лeхк'і / тo oсe"вo нa oтaкoв'ім шмaткy у нeгo чистo зaдpапaн'і / тyбepкyл"oз // в'ін кyпiў шe цyкepк'іў / бo тyт н'ікoли нe"бyлo дe / xo"т'іў мe"н'і дaти // pуки тaкo нa гoлoвy / л'іг нa пoст"іл' / ў пoдyшкi cпepс'а і мoўчит // a йa знaйy / бo мiн'і cкaзaў м'і cуc'ідa // Гoл'кo / ти нe"бyлa ў Гнaтa? / a йa кaжy н"e / Гнaт cлaбiй / йoмy вимaл"увaли лeхк'і / oбидв'і лeхк'і зaтeмнe"н'і / зaдpапaн'і // aлe йa тaк йaк н'ічoгo нe"знaйy // шo ти тaкiй cумнiй? / шo тaкe? // aлe в'ін кaжe / йa цyкepк'іў кyпiў тo"б'і дaти / aлe нe"бyдy дaвaти / шoб ти нe"ўмepлa / бo йa cлaбiй і нe дивис'а // a йa шo нe"бaчy / шo лeхк'і вимaл"oвaн'і // a йa тaм шo poзби"paйy // пpамo тaкo зaтepлa oкo // a в'ін кaжe / тaж"м ди"ви oбидв'і пoлo"вини // ўжe ўс'o / йa ўмpу тaй нe"xoчy / шoб ти ўмepлa // дaвaй зaўтpа п'ідeмo в Ушицy тaй cфoтoгpаф"іpуeмcя / йaк йa ўмpу / шoб мi"н'і пoклaли кapтy // a йa кaжy нa ce чoгo йa бyдy їти живo ў мoгилy? // c"м"іўc'а / дyмaйy тaк / шoб poзpaди"ти йoгo // нy і ўс'і кaжyт / і cуc'іди / шo Гoл'кo тo"б'і нe"тpeбa / шoб в'ін дo тeбe xoдиў / бo в'ін cлaбiй / a ти ж"м мoлoчa / a ceж"м бe"pкyл"oз / a йa кaжy / нaй йa ўмpу / a нe"в'іткaжyca / йa бyдy ўс'і cили / шoб в'ін вил"ичиўc'а //

822. – *Як хворого лікували?*

– Poз"ібiў і кaжy / нa пiй йaйц'і cиp"в'і і нa лoж"кy йiж мeд // йiж / шo ти ўжe aж нe"xoчeш і ўс'o // і тoди тa cуc'ідa мoйa кaжe / шo вoни / йiйi мaмa з дaўних дaвeн / тaкe йiйi пoкoл"ін'а / нa тyбe"pкyл"oз л'ічили / шo т"іл'кo милa нa вaгy / т"іл'кo гacy / т"ілкo cоли і ce дeўйaт' дeн' тo милo тaкo нaт"іcуїц'а / шo тaк вoнo poзмoкнe // дeўйaт' дeн' y фл"aшц'і зaткaли / ў тeмн'ім м'іcц'і вистoйaлoc'а / a тoди нaти"epaти / л'aгaти нa cонцe // в'ін пpи"їдe / йa пpи"гнaлa кypoвy / здoйy кypoвy / зaгp"ілa мoлoкo / ўл"aти мeдy / шe бiў зo дв'і йaйц'і cиp"в'і тyди і тoгo гaрaчoгo мoлoкa // a в'ін ўжe нe"мoжe / бo cлaбiй пити / a йa дo пискa хил'y / вoнo пoти"чe // ти poз"дaўл"aй пискoк / a вoнo пoти"чe // Гoл'кo ce нe"пoмoжe / бo н'іxтo нe"вил"ичиўc'а і йa // мaмa мoйa ўмepлa нa ce / тo дe йa

в'ил'ічуса // ми^{ен}і дуже жал' / що так ми роз'їдемса / що йа ўму // а йа кажу /
ше в'арм'іу п'ідеш / ше буде"ш жити і жити // а в'ін каже / де йа буду жити //
тоди во'ни дали йо'му л'ікарство с' Каме"нц'а / шоб в'ін пиў / а в'ін того
л'ікарства і не" прин'імаў / бо ка'заў / во'но н'ікому не" помогло і ми^{ен}і не"
поможе // а мед се"во ўс'о в'ін пиў і йа тим йо'го натру / шо гас і с'іл' і мило //
в'ін л'атайе на сонц'і / а йа чорнойу хусткойу / бо в'ін с'кинуў со'рочку / чорнойу
хусткойу накрійу і так л'аже / гр'іе / пи^{ече} // а йа кажу п'ітсуваіс'а / шоб
голова була ў'холод'і / бо жара // йакшо / то йа хустку п'ідо'му догори // і в'ін
так походіў дв'і не"д'іл'і до мене" / се"во шо йа ўдома па'су ху'доби і крил'іў // і
в'ін по'йхаў ў' Каме"не"ц' / ўже в'ін з'до'маній по'уній / то йак там про'в'ірили /
питалис'а на йак'ім курорт'і в'ін буў // того н'ігде не"ма // ўс'о за'жило / ўз'али
на ре"нтен і в'ін п'ішоў в'арм'іу //

823. – Йа знач'іт при'хожу на к'іно / а в'ін ўже // а се на че"тв'ертій рад / йа
огл'ануса / а в'ін сидит з Мар'іейу // а от шо! // і йа до того йо'го не" схт'іла //
види'еш / а чого йа так йо'го не" хт'іла // от / коли йа ўже ўзнала // ўже ў мене
Мар'ія дочка // ўже д'іти // са шо ў сус'іцтв'і жила / во'на слаба ўми^{ерайе} і
при'кликала ми^{ене} / а тут так йе сп'ід скали н'іби йі'її родина і ше ж'інка
дов'ідатис до нейі / а йа приш'ла / бо ми ў сус'іцтв'і // а во'на каже / шо ўже йа до
ран'а ўму / бо дуже слаба // Гол'ко / шоб ти знала / шо те"бе Гнат не" ўз'аў се
йа зробила / поробила // а йа ж думайу / ну шош таке / шо до'дому не" п'іде / не"
то / шо об'їмайемос об'ойе / так'і / так кажу йак було // йа не" п'іду доки зо сто
раз те"бе не" поц'ілуйу // така була л'убоў з д'ецтва // ми не" то шо / може
поганими д'ілами / ми чесно обид'войе / обшим / велиса / дру'жили // на се чо
ми^{ене} с'т'іл'ки х'лопц'іў при'ходи'ели с'ватати / а йа в'ітказуйу // йа н'е / ти ўчениї
/ а йа не"грамотна / йа коло сапи // ти гл'ади со'б'і д'ругу д'іўчину // ну ж" так'і
х'лопц'і // ну йа ж не" хт'іла зм'інити / бо сеж" ми л'убилиса / шо се шут'еїне
д'іло? //

– Ми с'к'іна і'демо таї м'її сус'іда Васил' / се з' сего боку / шо з двац'атого
/ а тої шо при'ішоў / тої по'в'іў д'іўчину // а сеї Васил' каже / а йак йа ка'заў / шо

йак йа 'буду уха'жувати / ми ж^м по су'с'іцтв'і / шо йа г'іршиї за Г'ната? // тако
'каже // а йа 'думайу / то се ж^м треба л'убити / а на ў г'ірш'ім д'іло / кан'ешно ти
'лучиї / наї 'буде к'рашчиї / ўс'о // ну а'ле ж йа те^н'бе не^н 'хочу // хто не^н маў
уха'жор'іў / то 'думайе / йа'киї 'небуд' / при^е'ве'ли таї во'на їде // а йа н'е / л'убоў
бу'ла 'сил'на // а'ле во'ни / т'і х'лопц'і / тої ўз'аў ми^ене за 'руку / в'іци Паў'ло / а тої
'в'іци / їдем // а йа 'кажу / Паў'ло / ти ж^м 'ходиш до Йе'лени / ну чо'го ж^м ти до 'мене
п'реса? // ти ж^м до 'мене не^н їди / ми со'ўб'і по д'ружб'і хо'рош'і / 'але ти їди до
Йе'лени / во'на те^н'бе чи^е'кайе / а йа не^н'хочу / 'кажу / скандал'іў //

Інформант: Левицький Василь Федорович, 1926 р. н., освіта – 9 кл.

824. – *Як виникла назва річки Дністер?*

– В'іт чо'го 'виникла 'назва 'р'ічки Дн'істра // ў даўни'ну л'уди позна'чали
дн'і палочками на п'іску / ўран'ціви ви'ходили до 'р'ічки і с'тавили на п'іску
позна'чки / од'ного разу л'уди при'шли до 'р'ічки і побачили / шчо на п'іску
не^н'маїе паличок / йа'к'і во'ни с'тавили / то'му шчо ўно'ч'і була 'сил'на пов'ін' і
'р'ічка с'терла дн'і / в'ід ц'ого і п'ішла 'назва Дн'істер //

825. – 'Перше^н / шчо ки'даїец'а у в'іч'і / йак набли'жайец'а до се^н'ла або до
хутора в Україні / це в'іт'ра'ки / ц'ілими йурбами повиб'італи во'ни гет' ў
'поле^н і пове'рнуўши'с' ў йїден б'ік / че^н'каїут ўс'і в'ітру / че^н'каїут / коли йім
дове^н'дец'а прац'увати / 'але^н л'ітом ли'ше їноді трап'ляїец'а йім доче^н'катис'а
ц'ого / коли не^н коли зд'їїмец'а на йа'кус' го'дину в'іте^н'рец' / і хаз'айін приве^н'зе
йа'кус' там к'іл'к'іс'т' ск'лецк'іў хл'іба і пу'стит за'стойанїї млин // не^н'маїе
л'ітом і в'ітру тако'го і шчо'п буў доўго і сил'но / не^н'зручно і хаз'айїну за мли'на
в'ітби'ватис'а в'ід своєїї хл'іборобс'кої прац'і / а тої хл'іба не^н 'маїе дл'а
м'лива // гу'л'айе в'іт'р'ак л'ітом / с'тешка до н'ого зарос'таїе тра'воу / нат'ходит
'ос'ін' / в'іте'р м'іцн'ішайе / жоўт'і хл'іба позн'іман'і / з'везе^н'ні ў сто'доли / до
мли'на т'агнуц'а вашк'і во'зи з ланту'хами но'вого / с'в'іжого зе'рна / те^н'пер то
починаїец'а в'іт'р'ак'ов'і робота / ц'ілодобово пил'нуїе мел'ник / шчо'п ўсе ў
в'іт'р'ак'ов'і було спраўно / шчо'п млин стої'яў на са'мому в'ітру / шчо'п в'ін буў

добре змашче^ний / шчоп кам'ін' буў до ладу п'іткованій / не^н ўгамовуец'а
млин і зймойу / і так до ве^сни / поки с^тихне^н в'іт'ер / а ве^сн'ан'і хл'ібо^ропс'к'і
роботи од'ірвуг ха^з'айна од мли^на //

с. Ходорівці Кам'янець-Подільського району

Село розташоване поблизу шляху Кам'янець-Подільський – Чернівці за 12 км від райцентру і залізничної станції Кам'янець-Подільський. Населення переважно вирощує зернові культури. Уперше село згадується в історичних документах 1460 р. [4, с. 364].

Інформант: Рудецька Ганна Іванівна, 1939 р. н., освіта – 8 кл.

826. – Бат'ка заб^рали на в'їну / мама прац'увала ў кол'госп'і / бо т^реба
бу^ло нас годувати / гарм'ійу годувати / бат'ка ўбили // х^лопе^нц' при^шоў / ко^л
ме^н'і бу^ло в'іс'ім^нац'іт' рок'і / ў п'іс'ат' с'омому роц'і // при^шоў х^лопе^нц' з
арм'ійі / тоже^н буў б'ідний / бат'ка його ўбили на фронт'і / ну при^шоў походиў
т^рошки / таї ми догово^рилис'а / шо ми по^женимс'а // при^шоў з мат'ір'ю / його
мама догово^рилас'а з мойейу мамойу чи мала ме^не в'ідати за н'ого / мойа
мама дала з^году / то^д'і в'ін при^шоў с старостами / при^шли старости /
при^несли кон^ф'ети / при^несли гор'іўку / поставили на с^т'іл / а мати мо^го
чолов'іка при^несла хл'іб // ко^ли во^ни при^шли / то буў та^кіи з^вичаї / шо
наре^нчена не^н ви^ходе^н / наре^нчена сидит' ў друг'ій к'імнат'і і кулупає п'ічку //
старости пи^тали ў мойі мами / ми чули / шо тут живе куниц'а / к^расна д'івиц'а /
йака би согла^силас'а в'ийти зам'іш за нашого парупка / то^д'і наре^нчений по^чаў
ме^не шу^кати / знайшоў / йа вийшла до старост'іў поклони^лас'а / прив'італас'а /
во^ни ме^не по^чали пи^тати / чи йа з^годна в'ийти зам'іш за нари^ченого / йа дала
з^году / поўйа^зала старост'іў рушник^ами // ну / пове^нчер'али по християнс'кому
обр'аду / догово^рилис'а ко^ли бу^де свад'ба / свад'ба бу^ла не^в'елика / ў
пере^нден' свад'би в'ідбувалис'а в'інкоплетини // друш^ки наре^нчен'ій з барв'інку
ўйажут' в'іночок за коси / по^тому / мо^лода сидит' за стол^{ом} / а друш^ки р'іжут'

барв'інок і пле^нтут' в'іночок наре^нчен'її ў коси // то^д'ї заходе^н нари^нчениї / і наре^нчена з наре^нченим прос'ат ў старости благословен'а на фату на золоту / на золоту корону / то^д'ї при^нходе^н староста даіе благословен'а / розр'ішайе н'іби ўже на корону к'ласти в'іночок / то^д'ї молоду сад'ат на подушку / роспл'ітайут' к'осу / мама / бат'ко / тато / йак іе сестри / брати / дружби / друшки / ўс'і хто іе на в'інкоплетинах // ў нас сп'івайут' / *к ме^н'н'ї / 'мама / к ме^н'н'ї / рошчи'ши'косу ме^н'н'ї / 'б'ілими' р'учками / д'р'ібними с'л'озами* // а дружби сто'яат' / 'тоже^н чешут' молоду / ўс'і хто ўже // коли ўже звили в'іночок / проїшоў цей обр'ад / шо молоду че^нсали / заклали в'іночок на голову за коси / то^д'ї друшки прос'ат' ў дружб'іў гор'іўки / і ў наре^нченого / го'вор'ат д'іўки / ми д'а т'вої Галини в'іночок звили / те^нпер гор'іўки захо^т'іли / здригнулис'а с'т'іни гор'іўки дуже^н захо^т'іли д'іўки / і так дал'і // короваї на ве^н'с'іл'а вигото'ўл'аец'а з муки / добаўл'айут' йаїц'а / молоко / зам'ісуйут' т'істо т'і ж'інки / йак'і шчаслив'і ў шл'уб'і не^н ўдовиц'і / не^н розв'ідниц'і йак'і д'ітеї майут' і зичут' добра молод'атам // з душейу вип'ікайут' цей короваї / ўсе^нредину грош'і кладут' / ўс'аку з'добу кладут' / шоб т'істо було гарне^н / потым зверху на т'істо виробл'айут' прикраси / пташки / йак'іс' ф'ігурки так'і / хрестик там кладут' / а ўже готові / спече^нні короваї прикрашайут' калинойу / барв'інком / розмарином / іе такий вазон / дуже^н гарно вигл'адаіе короваї / коли на н'ому че^нрвона калина і зе^нлен'і листочки цих вазон'іў / пе^нчут' на ве^н'с'іл'а хл'іб / бо короваї / це не^нсе бат'ко / наре^нчениї іде с хл'ібом до наре^нченої / коли наре^нчениї іде с хл'ібом до наре^нченої / коли наре^нчениї при^нходе^н до наре^нченої во'ни зустр'ічайуц'а ў во'рот'ах / обм'ін'уйуц'а хл'ібом // заходе^н ве^н'с'іл'ніи бат'ко ў хату і короваї кладе на с'т'іл / а потому ўже / це ў хат'і в'ін кладе на с'т'іл / а потому / коли ўже са'жайут' молод'ат за с'т'іл / гостей / то пере^нд молодими / в'ід наре^нченої іе матка / це ж'інка / йака пот'ім стаіе хре^н'ш'ченойу мат'ірыу д'ітеї / матка не^нсе торт і теж ўже / коли с'ідайут' за с'т'іл / то матка кладе торт / бат'ко кладе короваї / і це сто'їт' пере^нд ними оц'а красота ўпродоўш ве^н'с'іл'ного обр'аду // г'іл'це / це було р'ізали таку

роск'ішну г'ілку йа'лини чи сос'ни / ўби'рали такош калінойу / канф'етами / к'в'ітами р'ізними і живими / і де"коратиўными / і коли ішоў наре"чений / ішоў до наре"ченой / дружби / молод'ош / ўс'і танц'ували / музыка г'рала ўздоўж дарогаю / танц'ували доки не" приш'ли до молодой // во'ни обм'ин'уйуц'а хл'ібом / ўже заход'ат до хати / то дружба не"се г'іл'це / це ў ди'мар / ў ком'інок закла'дае на хату / ну зви'чайно к'в'ітами / шоб ўсе було чистен'ко // то'д'і мели до'рошки / старалис'а / шоб ўс'о було гарно ў хат'і / ўже коли наре"чену го'товили / шо во'на мала ви'ходити до наре"ченого / йі'йі косу росч'ісували зноў / ма'ма благосло'вила / бат'ко / хто йе р'ідн'і / хто ў хат'і / ўс'і благосло'вили і закла'дала ма'ти ве"с'іл'на на го'лову фа'ту / в'інок / прикра'шали наре"чену / шоб во'на гарно вигл'адала / ў пла'т'а од'агали / б'іл'і туфл'і / фа'та б'іла і ўсе б'іле" / мо'лода вигл'адала йак сн'ігурочка / йак красав'іца // існу'ваў і зарас існу'е / мо'лоду // от / коли с'вад'ба іде / ви'ход'ат танц'увати / мо'лоду викра'дадут' / дру'жби викра'дадут' мо'лоду і про'с'ат ў мо'лодого / шоб в'ін вику'пий ў них мо'лоду іна'че не" в'іда'дут' / хо'вайут' мо'лоду // мо'лодйі старайец'а шу'кати мо'лодой / бо не" хоче" викуп / але" дру'жби так захо'вайут' мо'лоду / шо мо'лодйі не" може" на'йти йі'йі / та'і то'ди да'е го'р'іўки / йа'кус' до'бру бу'тилку / тйі да'е г'рош'і / канф'ети дру'жбам / дру'шкам то'і вику'пову'е мо'лоду ўже дл'а себе" // ко'ли при'ход'ат до по'рога / то бат'ки благосло'ўл'айут' д'іте'і хл'ібом / с'іл'у / ба'жайут' ўс'ого найк'раш'чого / хре"ст'а йіх / хл'ібом с'іл'у пе"ре"х'решчуйут' мо'лодих // то'і мо'лод'і бе"рут' / там при'гото'ўл'айуц'а жито / канф'ети / йа'к'іс' г'рош'і / канф'ети / жито осипайут' на'зад себе" ве"с'іл'них / хто йе / ве"с'іл'них зби'райут' / це дл'а то'го / шоб мо'лод'і до'ўго жили // жито озна'ча'е жит'а / канф'ети / шоб со'лод'ке це жит'а було / а г'рош'і / шоб во'дилис'а г'рош'і ў мо'лод'ат // ўже мо'лод'і / ко'ли приш'ли до ц'еркви / пов'інчалис'а / то хл'опц'і / ма'лен'к'і хл'опчики і б'іл'ш'і пе"ре"ли'вайут' до'рогу мо'лод'атам / шоб йім було шчас'ливо / йім ўс'о во'дило'с'а / йак то'і ка'заў / з ро'ди з ро'си і з во'ди // а мо'лод'ата ўже п'ідход'ат / ўже і кла'дут' на в'ідро г'рош'і / бат'ки зустр'ічайут' мо'лодих / так са'мо ба'гасло'ўл'айут' йіх // то'д'і мо'лодим ўро'чайут' йім

подарунки / грош'і / цеї ўже обр'ад цеї проходе" / тод'і ўже молод'ата запрошуйт' гостей за с'т'іл / дружби / друшки / ше ве"с'іл'ніі бат'ко зо своєїу ж'інкою / це ве"с'іл'ніі бат'ки / ве"с'іл'на мати с чолов'іком теш ве"с'іл'ні бат'ки / старости з'і своїіми ж'інками // мати наре"ченоїі пе"ре"ўйазуйе старост'іу рушниками / старостих пе"ре"ўйазуйут' хустинами / ну і коли ўже обр'ад в'ідбувайец'а / коли сажайут' молодих за с'т'іл / дуже" гарно св'ад'ба вигл'адаје того / шо старости ўс'і ўбран'і рушниками / старостихи хустками // коли нос'ат страву подайут' / припрошуйут' / шчо би ўс'і ве"с'іл'н'і йіли // коли музика граје / танц'уйут' ўс'і / шоб було весе"ло гост'ам і л'уд'ом / хре"шчениі бат'ко / в'ін так само йіх поздороў'аје і ба'жайе йім ўс'ого найкрашчого / приносе" гарній подарунок йім / бо хре"шчениі бат'ко / в'ін так йак св'іі бат'ко / п'ісл'а бат'ка в'ін / не" даі Бог не" стаје бат'ка / то хре"шчениі бат'ко п'овинен ўже д'бати про молодих / коли гост'і прих'од'ат до наре"ченоїі // вони че"кайут' / коли приде наре"чениі з гост'ами / то ўже ўс'і разом с'ідайут' за с'т'іл / наре"ченого гост'і і наре"ченоїі / тод'і ўже в'ідбувайец'а обр'ад об'іду // го'туйут' ўс'ак'і страви / хто шо може" / ўс'акиті старайец'а крашче шос' приготувати / холодец' / риба / ол'іује / ўс'о таке те"пер го'туйут' на в'іс'іл'а до т'риц'ат' страў // ў мене" готували / тод'і б'ідн'іше" було / того ў мене" так готували / холодец' / капуста / голупц'і / ка'зали пе"чен'а / туше"не мн'асо / збивали мака'рон / мака'рона клали / ну клали / пе"кли таку бапку з мака'рон'іу і зверху клали мн'асо / це ўже була остан'а страва // тод'і давали солотке" / на солотке" пекли ў нас кажут' ст'руде"л' / ст'рудлі пе"кли з йаблуками / з варен'ам / сиром / р'ізали / клали на ве"лик'і тар'ілкі / і подавали слиўки зварен'ні і ўже так об'ходиўс'а с'т'іл // б'іл'а молодойі сид'іла ве"с'іл'на матка / а б'іл'а молодого ве"с'іл'ніі бат'ко / а там ўже дал'ше" дружби / друшки / а там інш'і гост'і // ну / конкурси були кан'ешно / бо ўже трошки / йак гост'і ве"сел'і / пооб'ідали і ўже тод'і ўлаш'товуйе хто на св'іі лад / хто йак / і тово пе"ре"д'агалис'а / це ўже особливо на другій ден' пе"ре"д'агалис'а в' іншого і іншу наре"чену / ўже такиі / ўже трошки сказаати / вул'гарні були // ну тово

молода / коли клан'алас'а йїї за фату / ўже т'її молод'її / ўже п'їдроблен'її / то закладали за фату жаліву і вона клан'алас'а і могла когос' пожалити // ну ўс'ого було / хто на св'її прос'уд / хто йак м'їг дур'їў // гостеї / ну гостеї йа дарувала / бат'ков'ї ве"с'їл'ному давала подарок і ве"с'їл'н'її мате"р'ї / хустину / ве"с'їл'ному бат'ков'ї / мате"р'ї / хустину / ве"с'їл'ному бат'ков'ї рубашку / а ўже бат'ков'ї / ве"с'їл'ного бат'ка ж'їнц'ї / хустину / а ве"с'їл'нойї матки чолов'їков'ї рубашку / ну і кухар'кам давала ше фартушки / давалис'а кухар'кам і давалис'а фартушки / хто йак б'їдн'їше" / хто йак б'їл'ше" / то даваў б'їл'ше" дарунк'їў / і б'їл'ше" гост'ї / хто йак було по можливос'т'ї // а ве"с'їл'на матка од'агала наре"чену / а ве"с'їл'на бат'кова молод'її / бат'ко ве"с'їл'нїї буў / то його ж'їнка / вона шчиталас'а бат'ковойу / садила так само молоду на подушку / ўже бат'кова молод'її коси закручувала / запраў'л'ала і п'їдўйазувала хустину / ўже робили і ўже так сп'ївали / *шо ви наро'били з т'їста пал'аниц'у / а з д'їўки моло'диц'у* // це ўже сп'ївали / коли молоду п'їдўйазували ў хустину / ўже вона б'їл'ш н'їколи не ў фат'ї / а т'їл'кі буде" ў хустин'ї // а в'їнок ўже / йак молода ўже / молоду ўже розд'їли с фати / молода закладала в'їнок на дружок / на молодих д'їўчат і пе"ре"гул'увала / т'ї шо не"одруже"н'ї це ўже було / коли ўже молоду мали забирати с подушки / збиралис'а так'ї ўже д'їўчата доросл'ї с'їсти / котра бистр'їше" с'аде" на подушку / н'їби бистр'їше" зам'їш в'їде" / котра бистр'їше" с'їла на подушку на ту першу і молода над'ївайе в'їнок / тої пе"ре"гул'уйе // а наре"чений шо / стоїт' таї дивиц'а / бо дружби ўже танц'уйут' с тими д'їўчатами / цими шо в'їнок // молодїї дивиц'а / шо ўже не"ма наре"ченої / ўже йе ха'з'аїка // ну це було р'їзн'ї прикмети / одн'ї казали / шо коли на в'їс'їл'ї їде дошч / шо ўрод'ї молодим буде жит'а погане" / шо будут' плакати / шо це"во / а друг'ї казали / шо коли їде дошч / значит' буде" ўрожаї / богацтво / буде" хл'їб родити / наре"чен'ї будут' шчаслив'ї // ну це по р'їзному / старалис'а так / ну казали / шо коли на с'вад'бу йе покоїн'їк то / шо це погано / старалис'а так / шо коли йе покоїн'їк ў се"л'ї / шоб до с'вад'би поховали / шоб на с'вад'бу покоїн'їк'їў не" було / от так'ї прикмети // ну так воно ўже і

за^к'інчува^лос'а / пе^р'е^д'аг^нули мо^ло^до^го / о / ў^же пе^р'е^г'у^л'ала в'і^нок / хто хт'і^ў со^б'і ли^ши^ўс'а / а хто хт'і^ў ішо^ў до^дому / а бу^дене^н наре^ч'ених жи^т'а почи^налос'а с поне^д'ілка / мо^ло^да по^вина бу^ла ў мо^ло^до^го ха^ту позам'і^тати / не^н зас^пати / ра^н'ен'ко позам'і^тати ха^ту / бо йак ў^же го^с'т'і на по^х'м'і^л'а / а мо^ло^да ше ха^ту не^н позам'і^тала / то розгор^т'айут' / наре^ч'ена см'і^т'а на к^упу загор^т'айе / а го^с'т'і роски^д'айут' і ў^же ка^жут' / а ти чо^го спала до ^ц'ейі по^ри / шо ха^ту не^н позам'і^тала // та^к'і бу^ли з^в'ичайі / ну так во^ни там до^го^варуйу^ц'а ў^же чи бу^дут' жи^ти д'іти там в од^них бат'к'і^ў чи др^угих // а бу^вало так / шо бат'ки йім ха^ту пре^д'оста^ў'л'али / шоб во^ни са^м'і со^б'і хаз'аїну^вали / по р'і^зно^му // а от др^угії ден' / то ў^же ка^з'али при^хо^дили хто хо^ч'т'і^ў / то^д'і ў^же при^носи^ў с^в'ойу гор'і^ўку / чи ви^но / чи пи^во / чи / і ў^же тим то / шо ў^же при^несли / але^н ў^же бат'ки да^вали лиш за^к'у^ску / ну ў^же ди^вилис'а бат'ки йак йе ў^них гор'і^ўка / шо го^с'т'ам ма^ло то / шо во^ни при^несли / да^вали с^в'ойу / а мо^ло^д'і ў^же у^хажу^вали за го^с'т'ами // ну йак'і там гу^л'ан'а / так са^мо / грала му^з'ика / ў^же б'і^л'а го^с'теї хо^дили не^н старос^т'и / а старос^т'и ў^же си^д'іли за сто^лом / а мо^ло^д'иї з мо^ло^дойу ў^же хо^дили ко^ло го^с'теї / опслу^говували //

с. Шутнівці Кам'янець-Подільського району

Інформант: Савка Ганна Іванівна, 1930 р. н., освіта – 4 кл.

827. – Хо^чиш з^нати йак ко^лис' ми д'і^вували? / йа рос^к'ажу // то бу^ло ве^с'ело / не^н то шо за^раз // наса^палис'а / а са^пали до^ц'у^ў ус'о / то^д'і ус'о / гречку / про^со / ку^рузу / кар^тохл'і // лед' ус^т'игли до^са^пати / то ў^же по^ра на^стала жни^ў / от то бу^ла по^ра с'п'і^ву / ви^селошч'і^ў // жи^ли л'уди то^ди б'і^дно / но д^уже ви^село // се^н'ло на^ше не^в'елике / а л'у^деї бу^ло ба^г'ато // бу^ло ў^с'е^н'лі пйат' бри^г'ад / ў^с' ко^жд'ії бри^г'ад'і по ш^т'ири ланц'і / ў^с' ко^жд'ії ланц'і по д^в'ацят' пйат' три^ц'ит' л'у^деї / і ў^с' ко^жд'ії ланц'і бу^ло по ш^т'ир'і п'ід^вод'і // йі^димо ў^с' поле з го^с'тинцем / п'ід^вода з дра^бинойу / шоб до^б'ре бу^ло сно^пи ро^б'ити // на ко^жд'ії п'ід^вод'і с'п'і^вайут / і так с'п'іс'н'ами на жни^в'а // за^ч'ина^ўт жа^ти / а йа з^г'аду^ў /

шо ми'н'і було три'нацит' / коли йа ў'з'ала сир'па ў' руки / а не" ў'м'іла йо'го три'мати // коса'р'і ж'інки ў'чили йак три'мати серп / йак 'жати 'жито / шоб колос'а не" роски'дати // до 'вечора ж'немо / а ў'вечир скла'даймо п'ят'нац'атки // це та'ке так наскла'даім ба'гато / шо н'і'би хатки / а з'аду йак коса'р'і їдут' ў' б'ілих сороч'ках і чорних шта'нах // а ў'вечир з'нову ко'сити / коли по'коси по'сохли / то йї'димо ў'досв'іта ў'йазати // та'ка ро'са / то'ди йї'димо пода'вати сно'пи і з'везити йї'х на т'ік / то'ди було не" так / йак з'араз / скр'із' с'кирти // а сто'йали по' в'іс'ім 'дес'ат' скирт / та моло'тарка / шоби 'чисто те зе'рно // ў'с'о ў'руч'ну робили / сно'пи скла'дали ў' ст'ішки // буў та'кіі ма'лен'кіі тракто'рець / то шо за'водиў моло'тарку // тракто'р'іст да'ваў робо'ту на бара'бан'і / або 'коло гра'бел' / а там сто'йаў ве"ликіі жура'вел' // штири 'ж'інки но'сили ту'ди на пл'ацок со'лому і там ч'іпл'али йї'х до жураў'ла і ч'іпл'алис'а сам'і за 'него / шоби п'іднести на с'тирту / де сто'йало ў'с'і в'іс'ім чоло'в'ік'іў / шоби скла'дати со'лому // то нам було 'дуже т'ашко / але ми були моло'д'і / то не" чули 'того // при'деш с' пол'а / то б'ігом до Збру'ча / по'милис'а і до кл'убу бос'іком // б'ігом у та'нок / а 'ноги так'і у ком'яна'ках / бо'лат / та гу'л'айеш і не" чуйеш шо бо'лит // то так ми жни'ували / не" то шо ти'пер // було 'дуже б'ідно / но 'дуже весе"ло //

828. – Навис'н'і с'і'йали ко'нопл'і / догл'адали за 'ними / бо 'дуже 'кури йї'х р'вали / от // то'д'і ў'же ко'нопл'і дос'тигли / виби'рали йї'х / су'шили // по'тому мо'чили йї'х ў' Збру'ч'і / ў' р'іц'і / по'мокли / вики'дали / су'шили / а то'д'і на 'терлиц'і т'іпали // т'іпали / пра'диво пу'скали на та'ких шч'іт'ках і нави'вали кудел'у і пра'ли // пра'ли по'в'іс'мо на полот'но / а к'люча пра'ли на ве"рети / і на вир'стат'і робили ве"рети / робили полот'но // с' к'люча робили полот'но і шили сороч'ки со'б'і / чоло'в'іком // н'і'х'то не" знаў н'і'йаких н'і ком'б'і'нац'ійіў / н'і тру'с'іў / н'і майок / н'і'чого // ў'се була г'руба сороч'ка і ж'інки / і чоло'в'іков'і // ота'ке було / так ми жили // але і то дл'а нас було 'добре // і то'д'і ў'же с'ходи'лис'а х'лопц'і на ве"чор'ниц'і // при'ход'а / до од'ної хати с'ходи'лис'а д'іўки пр'асти / а с'в'ітло та'ке було / бл'аш'чинка і ку'сочок моту'зочка і кар'топил'ка з'верха на бл'аш'шинц'і / і та'ке було с'в'ітло // зо п'ят' д'і'вок с'і'дають / пр'адут при та'кім

с'вітлі // хлопці приход'а і сид'ат // забав'ляйуц'а і д'ї'ки / і хлопці / така забава була // молоді / ве" село було // так було б'ідно / але ве" село було / бо н'ї'якого н'ї'чого не" знали // баг'ато сп'ївали // п'їсл'а тих ве"чорниц' ішли ў клуб / там грала гармошка / барабан / ўс'ї бос'ї / не" мали шо ўзутис'а / ў штапах с'їрин'ких // хт'їла танц'увати / заїшла ў клуб / таї йак їти ў лапт'ах // ўз'ала п'їд д'вер'ї сховала / таї ўже їду додому боса / ўже тих лапт'їў не"ма / бо сховали // але танц'увала / так аж п'їдл'їтайе кругом // кол'адувати ходили / шчадрувати ходили / см'їялис'а дуже на Ве"ликде"н' // ўс'о було кругом радост'ї // хот' були б'їдн'ї к'репко / але те"пер л'уди жи'їут' добре / але не" мае тойї ве"селос'т'ї // молод'їж не" знає тойї ве"селос'т'ї // мама купила ме"н'ї ў сус'їтки сп'їдниц'у / а йа мала / а та сп'їдниц'а старої ж'їнки // їду / т'їки пал'ц'ї витко / боса / заш'порталас'а ў т'ї сп'їдниц'ї / а ўз'їм'ї мама бїре ў сус'їд'їў чоб'їт к'їрзових ў д'їда / бо йа хоч'у їти танц'увати // таї б'їдота / бо нїма ў ч'їм // приїшла / а хлопці так само ў лапт'ах і хто ў ч'їм маў // ўз'аў хтос' танц'увати / а чоботи здор'ов'ї на мени / йак ўз'аў обкру'тиў ме"не п'їдн'їс' / а чоботи фур / поле"т'їли межи л'уди / а йа ў їїдн'їм чобог'ї // то ко'мед'їя була чиста / але ве"села йа була //

с. Браїлівка Новоушицького району

Браїлівка (до 1795 року – Чолківська-Слобода) – село, розташоване на річці Калюс за 5 км від районного центру і за 34 км від залізничної станції Дунаївці на лінії Кам'янець-Подільський – Хмельницька. В історичних документах село відоме з 1629 року [4, с. 432].

Інформант: Чайковська Віра Петрівна, 1929 р. н., освіта – 7 кл.

829. – Такого не" було / шоп ходїў о'дин хлопе"ц / а ходила ц'їла компан'їя / но о'дин дру'жїў // коли ўже здру'жилис'а во'ни / і то"д'ї почали готуватис'а до вис'їл'а / ну / тїї засїлаїут старос'т'їў / а то"д'ї ўже договарайуц'а коли ве"с'їл'а // договорилис'а / а на ве"с'їл'ї ўже бат'ки / с' тойї і

тойі сторо|ни |гос'т'і // начи|найец'а ве|с'іл'а с карова|йа // дес' ў в'і|ў|торок / ў
|сере|ду начи|найут ўже |того |тижн'а |перед вис'і|л'ом / пи|чут коро|ваї і ко|лач /
та|кій шоп ходи|ти з ним ў се|'ло // а то|д'і ўже |ход'ат моло|д'і / при|гла|шайут на
вис'і|л'а / хата ў |хату // за|проше|н' було / пе|к|кли ма|лен'ки ка|лачики / ну це та|ке
було за|проше|н'а // і ўже то|д'і ў субо|ту ў|вечир / моло|да |просит до в'і|нка / а
моло|дїй до к|в'ітки // і пи|чут чо|тири ко|лач'і і м'і|н'айу|ц'а |тими ко|лача|ми /
види|райут / на до|роз'і ста|райу|ц'а пи|ри|ти / іду|т ў|веч'і|р на вис'і|л'а // моло|дїй
іде до моло|дойі / а моло|да до моло|дого / пи|ри|ход'ат од|н'і |дру|гих / види|райут
т'і ко|лач'і // і ти| ўже так |ши|йут в'і|нок / с'п'і|вайут п'і|с'н'і / ти| дл'а моло|дойі |йе
ба|гато / а дл'а моло|дого / бо то|го шо |хло|щ'ови |менше с'п'і|вайут // |ши|йе в'і|нок
ста|рша |дру|шка / |просит бла|госло|вен'а ў |бат'ка вис'і|л'ного // ти| то|д'і ўже
ў|шили в'і|нок / три |рази побла|госло|вили / ў |бат'ка |просит бла|госло|вен'а / ти|
то|д'і тої в'і|ночок с|шити| / са|д'ат моло|ду / |дру|жба ста|рши| тан'ц'у|йе / са|дит на
по|душку і ў|бира|ют моло|ду ў |вел'он / і за|ши|вайут ў |коси тої в'і|ночок з
бар'в'і|нку // і то|д'і ўже моло|да |іде з дру|шка|ми і з' сва|татами там |бли|шчи|ми / ўже
іде до моло|дого / а моло|дїй |при|ходит / ў|гош'чайу|ц'а / тих ў|гош'чайу|т тут / а тих
там // і та|кій об|чаї / шо моло|дого по|вина за|стати моло|да ў |себе| ў|дома // це
по|сид'іли і то|д'і роз'і|шли|с'а // ўже ў ни|д'і|л'у вис'і|л'а начи|найец'а //
го|тоўл'а|ц'а / а то|д'і ўже на|чалоса вис'і|л'а / му|зика / духо|вії ор|кестр |гра|йе /
ти| зби|райут дру|жби / дру|шки ў моло|дойі / ма|тка / це во|на зби|рає моло|ду /
при|би|рає // го|тоўл'ат // но ко|лис' так ни го|тови|ли / |йак |зара / |р'і|зне // ко|лис'
там |йак|шо |л'і|том / то там по|м'і|дори / о|гир'ки / хо|ло|дец і ка|пуста / ў|решт'і там
|го|лупц'і і пи|чен'а / о|латки там |йаке // це ўже та|ке|во // вис'і|л'а ро|били ў ха|тах
|ран'ше / а по|том на|чали на дво|р'і ша|лаш'і ро|бити // а так |йак |ран'ше ў ха|тах
ро|били / в од|н'і| хат'і / ў |дру|г'і сто|ли / ти| було так |йак // ше да|ў|н'ішче / то два
ки|л'ішки на вис'і|л'а / ти| |йд'ним ки|л'ішком пу|ска|йе |бат'ко |ко|л'і|у ў |йд'ну
ста|рону / а |ма|ти в |іншу // ти| цеї |випи|ў ўже / с та|р'і|лки ўсе |вийі|ў / а тої чи|ка|йе
ше / бо |ко|л'і|а ни д'і|шла // а |вилок ни |було / то хо|ло|дец |йіли |хл'і|бом / ў |руку
хл'і|ба і так |йіли // а то|д'і ўже ко|ли к|лали пи|чен'у / м'н'асо |жа|рили / то|д'і

покри'вали молоду // ви'ходить д'ружба на 'сере"д хати / так йак у хат'і сто'ли бу'ли / і зачи'нає тан'ц'увати / там йо'му периби'вайут / і за т'ретим 'разом вис'какує на ст'іл і з'язує молодих хустинкою // а колач'і йе такіі / шо 'годин 'кинути у 'йдну і у д'ругу с'торони / а йе так шо ни 'може / то види'райут т'і колач'і у него // н'іх'то тако ни ви'ходи'у за сто'ла йак 'зараз / по три / по чо'тири 'рази / рас'с'или / 'видали о'б'ід і в'ідбули / ти' 'уже начи'наец'а пирип'ії / 'р'іжут карава'і по кусочку // а зачи'найц'а пирип'ії з бат'к'і'ю // так йак 'зара / то хто коли 'хочи пирипи'вайє / а колис' н'е / ставали у 'чергу / ти' сампиред бат'ки / 'р'ідн'і / а то'д'і 'уже 'гос'т'і їдут' до пирип'ію // пирипи'вали і пиркал'ов'і хусти'ната / і кусочки к'раму на блузочку / 'р'ітко хто гр'ош'і / тих гр'ош'еї і не" 'було / 'може хто ма'у / 'али за гр'ош'і було т'рудно // а так матир'ял / і йаку хустинку / 'р'ітко хто йаку доро'гу вешч' / с'вої 'р'ідн'і шос' до'рошче / а так н'іх'то ни перипи'ва'у доро'гого / і бат'ки н'і'чого тол'кового ни перипи'вали / бо то'д'і н'іх'то ни ма'у // 'кончи'ус'а пирип'ії / 'уже почи'кали ти' молоду розби'райут / заг'рали гоп'ака / потанц'ували чи там 'пол'ки / і то'д'і 'уже розби'райут молоду // розби'рала 'тешча й'її / розиб'рала / вона с' тойу фа'тойу танц'увала / а то'д'і з бат'ками ти' 'уже і вис'іл'а к'інчи'лос' // ти' то'д'і на д'ругий ден' ше з'н'іска / хто прин'іс гор'і'юку / а то пок'лали й'істи гор'і'юку пок'лали / ти' 'уже на 'тижн'ови начи'найуц'а хл'ібини ше // приїшли к'іл'ка р'ідн'ішчих душ в'ід й'ідних сват'і'ю / ну о'бично у молодого у 'первого почи'найуц'а хл'ібини / а то'д'і 'уже у молодой / а то'д'і коли 'уже у молодой хл'ібини / ти' у'з'али на рушни'ки два по бухан'ов'і і хл'іба / 'дали д'іт'ам / ти' поблагосло'вили / ска'зали / шо їд'іт на св'ії хл'іп / ти' це 'уже по вис'іл'у / 'кончи'лос'а вис'іл'а //

Інформант: Гуцуляк Ганна Федорівна, 1945 р. н., освіта – 9 кл.

830. – Три'нац'атого гр'удн'а св'ато йе таке / Андр'ея // йо'го 'дужи с'в'атку'вали у с'ил'і // 'молод' йо'го 'дужи у'важала / зби'ралис'а ком'пан'іеїу в од'ні 'хат'і / пе'к'ли пал'аниц'у / називалас'а та пал'аниц'а кали'та // п'ідв'ішували й'її до с'тел'і / а хати бу'ли низен'кі / ни так'і йак 'зара / і сто'їт

д'їчина з м'їкоюу / с трапкоюу мокроу / і хлопц'ї / йакшо йе / п'їтс'какуйут до тойї калити / і кот'рій йїїї може достати / це тра биз рук ўкусити тойї калити / п'їтс'кочити і ўкусити // кот'рій ни д'їста / получайи м'їки по рог'ї // с'їдали коло столу / гадали на во'д'ї // писали ім'їа / ўс'ї хто йак'ї знайе / шо можи називатис' хлопци // так д'їучата робили / і робили х'рестик / і кругом вилика тар'їлка / наливали во'ди / а по крайах тар'їлки л'єнточки ц'їїї понаписуван'ї з імє"нами // наливають во'ди і з' со'ломи з'робленїй х'рестик малєн'кий / і то'д'ї пал'цем тако заколот'ї / і тої х'рестик по во'д'ї пливе / коло йакого імє"н'ї спи'ниўс'а / це так ўже ўгадуйут / так буде називатис'а х'лопє"ц // ходили на лотоки / слухали йак во'да шумит / чи попадиц'а такий х'лопци шо сп'ївайе / йакшо шумит / а йакшо ни шумно во'да тиче / то ни буде сп'ївати // ходили на типлиц'ї / це таке шо ст'їрали коло кирниц'ї / тїї були типлиц'ї за'гачин'ї / там камн'ї / плитка / сто'їа / ст'їрали ш'мат'а там / тїї їшли на типлиц'ї шо хто п'їшли / наїди // кам'їн то це називалос'а / шо чолов'їк буде мул'ар / чи зил'їзо йакєс' / то буде кузн'єц // гаїка / то це буде ме"хан'їзатор йакєс' / а йак находили грош'ї / то йакєс' б'їзнесмен буде // то'д'ї ше н'їх'то не" знаў цих б'їзне"смен'ї / али йакєс' буде ф'їнанс'їст / шо має ўже грош'ї // ше ўносили п'їўн'а до хати / ставили зеркало і во'ду / і пше"ниц'у / шо буде кл'увати / йакшо буде ў во'ду дивитис'а / то буде п'їйак / а йакшо ў зеркало / буде за д'ругими дивитис'а / буде кл'увати пше"ниц'у / то буде хадз'айїн // і л'єнту ставили / йак ворожили п'їд к'рушку // йакшо попала / то ту к'рушку шо з л'єнтоу / то в'їде зам'їж // ходили / снували до'роги / вулиц'ї перис'новували мотус'ками / а мотус'к'її ни було йак зара / снували т'ут'ун тїї там обр'їзали ш'вари / лишалис'а так'ї коротєн'к'ї мотузочки / то ходили з м'їс'ац рвати т'ї мотузочки / шоби наўйазати клубок / шоби ходити пе"ре"снувати до'роги / тїї стар'ї л'уди були заўйазували йїх / так'ї л'уди / шо н'їкому н'їчого ни вин'ї / т'їко д'їд з бабой ў хат'ї / а п'їдем заўйажим йїх / а во'ни то'д'ї кли'нут / засули були / кам'їн'а йїм ў засули ставили // так'ї засули / шо д'ури ў ст'їн'ї і д'вер'ї сє"ре"дини можна було закрити і в'їткрити / там такий засул дириўйаний / а во'ни

то^уд^і кли^нут // ў си^лі ву^ли^ці вус^кі / ти^і насну^йем мотус^кі^у ба^гато / а стар^і л^уди їд^ут досв^іга і на фер^му / ко^му ку^да т^реба / чи й^іде хтос[’] / ти^і па^дає / заш^портуї^ца / то т^оже об^зи^ває / клі^не // ну ^али це об^чаї // сн^імали ў ко^го й^е д^іўчина / їшла ком^пан^ія сн^імати во^рота // в од^ного д^ат^ка в^із сто^уїа^у на по^дв^іру / а ха^ти бу^ли со^лом^іан^і / ти^і ў^зали роз^ібра^ли то^го во^за / бо со^баку ни^і ка^жд^і три^має / роз^ібра^ли во^за на зим^лі і д^вох чи трох ^вил^із^ли на ха^ту і там во^за ск^лали // д^ад^ко з^ранку во^за г^лад^ит / во^за н^іма / ў^крали в^із / а кот^рис[’] ка^жи / шо д^ив^іс^а й^іване / на ха^ті в^із / ти й^ак ту^ди в^иїха^у? / а в^ін по^ди^ві^віс^а / ти^і но пл^ич^ими зд^ви^гну^у / ти^і ка^же да^і го^рі^уки / то ми то^уб^і і з^ді^мим / а це ж т^і сам^і х^лоп^ці // али ж н^іх^то н^і сва^ри^ус^а / бо це й^іден ў ро^ку ден[’] та^кі // во^рота ки^дали ў р^ічку / шо^б при^хов^ати / на д^ире^ва ви^сажу^вали ф^ірт^ки // но це й^іден ў ро^ку та^кі ден[’] //

Інформант: Мацюкевич Марія Григорівна, 1940 р. н., освіта – 7 кл.

831. – С ш^остого на с[’]оми л^ип^на с[’]в[’]атку^вали й^івана Ку^пала / з^би^ралис[’]а ком^пан^іями д^іўч^ата с[’]х^лоп^цами / за^копу^вали бе^нре^зу / їшли х^лоп^ці ў л^іс / ў^кв^іт^чали й^ії гар^но / і дес[’] ко^ло кир^нич^ки / ў й^акомус[’] та^кому м^іс^ці / шо^б ко^ло кир^ни^ці / ко^ло во^ди / ти^і з^би^ралис[’]а л^уди / сп^івали п^ісен[’] / і то^уд^і ўже за^чи^на^йец[’]а там ў ча^со^у два^на^ці^т’ н^оч^і г^рати // сп^іва^йут / і г^рати за^чи^на^йут / і то^уд^і хто пер^ви^і в^ил^ізе на бе^нре^зу з^лом^ит верх / то^і в^иїде за^між там / чи д^іўчина чи х^лоп^иц // ўс^і р^ву^ца / р^вут т^і кв^іт^ки / на во^ду н^іс^ут // в^ін^ки сп^лі^та^йут / до р^ічки б^іж^ат / а тут ўже х^лоп^ці с^ид[’]ат / ж^ін^ки стар^і сп^іва^йут // а х^лоп^ці по^на^би^ра^йут во^ди с[’] кир^ни^ці ў в^ідра ти^і об^ли^ва^йут / ни раз ўс^і м^окр^і ход[’]ат // пош^ті та^к до ран^ку г^ра^йут / ти^і в^ил^із^ут з^лом^лат б^ире^зу / то^і верх з^ломи хто / то Ку^пала к^ін^чалос[’]а //

832. – Ко^лис[’] ў нас там / де за^ра ш^кола / шо ви ў^чилис[’]а / стар^а / то там бу^ла ц^ер^ква / д^уже да^ўно // во^на о^точ^ина з о^бох б^ок^іў р^ічки // з од^ної сто^ро^ни р^ічка Ш^вай^н / з д^ругої сто^ро^ни Ба^тіг / р^ічка // і во^на ў д^уже гар^ному м^іст^і / ви^соко та^к / по^ст^ро^йина // це бу^ла ц^ер^ква // ти^і й^ак бу^ў гра^ф /

то в'ін захт'їў там пал'ацу / і ту церкву почаў періносіти ў д'руге м'ісце / тут / де во'на зара йе // ко'ли в'ін зачаў періносіти і ўже пост'ройілі ту церкву / періносілі і'кону Ма'т'ір' Божойі з' Спас'іт'ел'ом / ўден' перінесут / а ў ранок во'на по'яўл'ала там / на т'ім сам'ім м'ісц'і / де во'на сто'я'ла / ў церкві // но це'й граф' ні жиў / то'го шо в'ін осл'іп і ўже б'і'л'ше не" ро'біў / в'ін лішиў / то по'тому / ко'ли ўже по'минуло і прісту'піла рад'ан'с'ка ў'лада / то там орган'ізу'вали ш'колу / це було ў т'ис'ача д'іў'яцот с'ім'нац'атому роц'і / а ст'ройка ц'а на'чалас'а ў т'ис'ача в'іс'імсот двац'ат'ім роц'і / шо пошт'і сто роц'іў на'зад // і так с' того по'томства н'іх'то тут так і ні жиў ў с'іл'і / с' тих шо бу'ли ст'арш'і над л'уд'мі // це шче за буржу'їіў тих було / ко'ли бу'ла не" наша ў'лада / а ше па'ні / по'м'ешч'ікі бу'лі //

833. – Ё'ак ми бу'лі мал'і / то де бу'лі так'і дос'таткі / ё'ак т'іпер // не" бу'ло н'і га'зу / н'і до га'зу / і дроў ні бу'ло // ма'ма на ро'бот'і / а нас т'ро'іе мал'іх / а й'істи ш'то 'хо'че"мо / хл'іб пе"к'лі ў п'іецу // г'ратіс'а то'ж'і ні бу'ло ч'ім / т'і' гл'ад'ілі за'боту сам'і со'б'і // то ми с'ід'імо сам'і ў'веч'ір'і // ба'пка ва'р'іт й'істи ў гор'н'атках / т'і' кар'тошка пр'ігор'іт / а во'на нас розд'іліт на т'ро'ў'іх т'і кар'тошкі пр'ігор'іні / а ма'ма на ро'бот'і по'сто'я'но // і ми бу'лі ўс'і ў ро'бот'і / й'а ст'арша / па'сла ко'рову і т'ілічку / се"ре"дул'шч'і' пас в'іўц'і / а менш'і т'ус'і і кач'кі // во'да бу'ла ко'ло нас бл'іс'ко / т'і' бу'ло де в'іган'ати на р'ічку т'і'йі кач'кі і т'ус'і // а по'тому / ко'ли ба'т'ка на'шого ні ст'ало / ми по'ма'гали ма'м'і і ба'пц'і / хо'дили ў л'іс' по д'рова / р'ішчачко зб'іра'лі / пе"н'кі ма'ма доў'бала / бо то'ж'і ні бу'ло за шо ку'піти дроў // ма'лі ко'рову / то н'іх'то ні гл'ад'іў шо й'істи / в'іпили по к'варт'і мо'лока / т'і' ідем ку'да / а ё'ак бу'лі ше менш'і / то г'раліс'а / алі ч'ім бу'ло г'ратіс'а / ні бу'ло // ро'біли л'ал'кі // т'і' ўз'ала / ў ма'мі бу'ла од'на сп'ід'ничка ш'ире'т'ана / а й'а ўз'ала / по'р'ізала на ку'сочкі / т'і' наро'біла / на'шила од'ошкі л'ал'кам / а ма'ма гл'ад'іт сп'ід'ниц'і / а деш' ўз'ати т'ойі сп'ід'ниц'і / хтос' ўкраў // а й'а на'шила // т'і' до д'ругойі су'с'ід'і занесла / т'і' там со'б'і г'раліс'а // аж по'кі ма'ма ні по'бач'іла тих ку'сочк'іў с' т'ойі сп'ід'ниц'і / т'і' в'ібіла до'бри // ё'ак й'а ўже бу'ла б'і'л'ша / па'сла ху'д'обу т'і' ў ко'мпан'і'і па'сли /

с х'лопц'ами // і х'лопц'і здо'ров'і / во'йуц'а з д'ругого си'ла / з Іван'їс'кими х'лопц'ами // то йа шо дв'і ни'д'іл'і / то сп'ідниц'у рву / бош кам'іна ношу з'в'іци з до'лини с п'ід Пос'іч'і аж на Шл'ак В'інк'їс'кії // тії п'ірву / а ма'ма б'є // д'умаю то йа ўже б'уду / бош ни б'уду но'сити / то в'ідл'учат ми'не / то йа би'ру тії ў ху'стин'ц'і ношу / тії йа'краз два ра'зи за'несу / тії ху'стинку п'ір'вала / а ма'ма жа'луйец'а с'воїї сис'тр'і // ну сп'ідниц'у п'ір'вала на кор'чач / а йа'к ху'стку на голо'в'і мо'жна п'ір'вати // а йа ж ни ка'жу / шо йа кам'іна но'сила // тії так ми жи'ли / а по'тому ўже бу'ла б'іл'ша / ўже по'чала ма'м'і на пол'у по'магати / а х'лопц'і ўже па'сли ко'р'ову // ўже то'д'і тата на'шого ни бу'ло / тато ше по'мер ў сорок де'ў'ят'ім ро'ц'і / ўже ми но з ма'мою і с ба'пкою ли'шилис'я // так ми ўже со'б'і жи'ли // йа ко'нчила с'ім клас'ї / тії п'ішла ў по'ли ро'бити / но'рму да'ли ми'н'і // так йа до ни'н'ки од'на / од'на бу'ла ў то'му кол'госп'і //

с. Бучая Новоушицького району

Населення вирощує зернові й технічні культури, розвинене тваринництво. Поблизу села знайдено залишки поселень трипільської культури [4, с. 433].

Інформант: Книш Ганна Іванівна, 1927 р. н., освіта – 7 кл.

834. – Ў шахт'і не" було ко'му ро'бити // ме"не заб'рали ў сорок че"тв'ерт'ім ро'ц'і ў ве'ре"сн'і м'іс'ац'і / о // ме"н'і ше с'ім'нац'іт' ро'к'їў не" було спо'ўна / бо ма'ло бу'ти с'ім'нац'іт' ро'к'їў два'ц'ятого лист'опада // ме"не заб'рали ў ве'ре"сн'і // то'ди не" ме"не о'д'ну б'рали / і то'ди б'рали ба'гато ко'го ў Харк'ї на за'вод б'рали / ко'го ў Дом'бас на ша'хти / а ў Харк'ов'і то'жи бу'ли і ша'хти // ну там и'нач'і ша'хти / з'найш" бу'ли / то нас б'рали і с'тарших і ме'нчих // то ме"не то'ди б'рали і Га'н'у су'во шо Ал'онка ў не'ї / з'найш / шо Л'он'а Га'н'а ўби'ла шчи'тати і ше ту'то де Чопи'чка жи'є / ше там д'ї'їчина жи'ла Га'н'а нази'валос'я // ну / во'ни по'тому пе'ре"їхали ў Кри'вії Р'їг / там бу'ї і х'лопе"ц / та'кії йа'к м'її бра'т / с три'ц'ятого ро'ку // во'ни пе'ре"їхали бу'ли / та Га'н'а / то чи во'на ху'чи за' мене" з Дом'басу п'ішла / чи п'ізн'іше" / от йа чо'с' забу'ла / бо ц'я Га'н'а / шо тут ко'ло' клубу / то й'її тато при'їха'ў с фронту / і при'їха'ў за' не'ю і й'її в'їп'усти'ли // а

ми 'нав'іт' 'мали там 'Ган'уіу го'род на 'пол'у / нам 'дали п'ят' к'і'ломе"тр'іу в'ід' Красно'дона // не" в'ід' Красно'дона / а в'ід' того 'хут'іра / де ми 'жили // і ми там роска'лами ко'пали / там грун'т каміа'нистії // і поса'дили куку'рузи 'б'іл'і / 'фасол'і / 'сон'ашник // і ми т'і куку'рузи / там р'іче"чка 'тожи / ну / 'вушча йак ў Со'к'іл'ц'і і р'іче"чка // але" ў нас не" 'було млі'на / а 'нишче" буў 'хутор / о / та йак ў Со'к'іл'ц'і і ў Чугр'і // то ў Со'к'іл'ц'і до'пус'т'ім млі'на не" 'було / а то йак ў Чугр'і 'ўже млі'н / бо так не" 'далеко з'найш 'було // то ми там хо'дили ту'ди до млі'на / куку'рузи те"ре"били / мо'лоли і ше пе"кли // нам да'вали на 'карто'чну сис'тему // нам да'вали по' к'ілограму хл'іба на 'карто'чку так на ден' / і да'вали 'масла / і да'вали нам йак'іс ом'л'ети / і да'вали нам аме"рикан'с'ку ту'шонку / це на 'карто'чну сис'тему // пачку йакихос ом'л'ет'іу / це йаіц'і 'суше"ні / ту'шонка хароша бу'ла // сви'на ту'шонка аме"рикан'с'ка бу'ло на'писано на 'баночках // по 'бано'ц'і 'тойі ту'шонки / це на м'іс'ац' таке бу'ло / і шо ше 'б'іл'ше" / а к'рупи нам 'тожи да'вали на 'карто'чну сис'тему / хл'іб на 'карто'чну сис'тему по' с'к'іл'кос там да'вали / але" йак йа'ка бу'ла 'норма // шо йак'шо ў 'тебе" тал'ончик чи ти за'губила 'карто'чну сис'тему / чи хл'ібну ти 'карто'чку за'губила / ти 'ўже хл'іба не" 'буде"ш 'мати ц'ілії м'іс'ац' / і круп не" 'буде"ш 'мати / і н'і'чого 'того 'ўже н'і'х'то не" 'дас'т' / бо там в'ідри'вайут тал'ончик ў т'іі 'карто'ц'і сис'тем'і / там 'цифры на'писан'і бу'ли // це так йак с'іл'і'рада випра'ў'л'ала ў нас / ну 'просто на ро'боту / це не" 'тошо / з'найш / ў'род'і во'но не" 'силувало / шо'би так п'ід'т кон'в'ойом так / з'найш / так з'найш нас 'вели чи шо // но / т'реба бу'ло ра'бочих у 'шахту / бо не" 'було 'вугл'а / не" 'було ко'му до'бу'вати 'вугл'а // на 'шахт'і ли'шилис'а йак'іс сам'і стар'і / і так'і д'іти / тамш'і дом'бас'іўс'к'і бу'ли так'і сам'і д'іти // то за'пал'шчиком / то ва'гони га'н'али // і ми так само / шо так'і сам'і мо'ло'ўд'і бу'ли д'іти // і 'б'іл'шу час'т' / о'та йак ў 'наш'і 'лав'і / 'наш'і з'м'ін'і бу'ло два за'боїш'чики / стар'і д'іди стар'і // о'дин буў 'дажи ба'пс'істом / г'лупо'с'т'іу в'ід 'него не" по'чуйеш / 'мало в'ін 'дуже" го'во'риў / но / в'ін 'тими йак 'випаде" ру'л'а / а в'ін обу'шком та'ким / ка'ілом та'ке сп'іц'і'ал'но / шо за'боїш'чики в'ід'рубу'ют ко'тре 'вугл'а з'і'рване" / шо мн'ако сто'у'йт до тве'рдого / шо'би бу'ло 'вугл'а

видобувати / то ў наш'ї зм'ін'ї буў о'дин сл'іпіі / но тої рускіі / Миколайінко
його фам'іл'ія // забула йак во'ни по бат'кови / забула / і того забула / і того
забула / но тої дуже" ругаўс'а / то рускіі і дужи г'лупо'с'т'і говориў / знайш / а
цеі бап'іст н'іколи // це ў наш'їі зм'ін'ї так'ї були // була д'іўчина На'ташка
запал'шчиком / мо'лода така тожи / і хлопе'ц / че"каі // Шур'ік в'ін називаўс'а /
це Саша / Шур'ік Ізвар'ін його фам'іл'ія / а На'ташина йак фам'іл'ія чос'
забула // да / й'їі тожи Ізвар'іна На'таша було фам'іл'ія // но / во'ни не" брат і с
сист'ройу / знайеш / це запал'шчиками во'ни були // було два бурел'шчики /
й'їден старіі на ногу кривіі / а другіі йак'іс тожи хлоп'чис / Л'он'о високіі
такіі буў / тої старіі // це ў наш'їі зм'ін'ї так йа то'б'ї розказуйу // була В'ера
ган'ала ва'тони / і Н'уса / це тамш'ї / тамш'ї // а йа ў лав'ї го'рнула вугл'а с'уди
ў ва'тон / во'ни п'їдїїджали п'ід л'ук / тої л'ук з лави тако йак в'ікно се"во мо'їе /
бачиш / і лава ў нас була / шо вугл'а т'іки ш'їс'ат сан'тимер'їу / пласт такіі /
бо це ше першіі пласт / і така шахта / шо во'на не" кап'італ'на ше була / бо йак
котр'ї кап'італ'н'ї там були і на дв'ї метр'ї / то вугл'а добу'вали / ну / нашу то'ди
шахту йак йе ўже й'їі знала / то нашу проробл'али г'ліб'ше шахту // і на мо'їу
шахту / мо'їа шахта називалас'а тричотири / і на мо'їу шахту / с того хут'іра
тако йагби ў йа'ру р'іче"чки / ну / трошки вишчи і так'іво йа'ри і ше више"н'ки
там дуже" росли по'л'їўки / і ми чо'тири к'іломе'три ішли / тако йагби
со'к'іл'ц'а наго'ру / і там наго'р'ї наша хата / но / це було чо'тири к'іломе'три /
ми п'ішки хо'дили туди / і ше йа там воз'му дуже" вибиру доброго вугл'а / і
су'хен'к'іх дроў в'із'му па'тику // нам при'возили і д'рова на роспал туди де ми /
бо ми були роста'шован'ї / гур'тожитка не" було / ми були роста'шован'ї по
л'уд'ох // ну / ў нашойі ха'з'ейкі нас було / Ган'а / йа / бу'чайских дв'ї д'їўчин'ї / і
ше з Иван'к'їўц'їў була йїдна д'їўчина Гал'а // ну да / це та йак в'ід'т шахти йїм
пла'тили // нам пла'тили / шо ми хо'дили на шахту на ро'боту / а йїм пла'тили / шо
за квар'т'іру шчитати / бо гур'тожитк'їў не" було // і там була така не"ве"лика
сто'лова / не"ве"личка була сто'лова / така йак / шо би ў нас / ча'їна / ча'їна б'іл'ша
/ ца'во / шо наша // а там не" була така сто'лова / то ми хо'дили на о'б'їд'т ў ча'їну /

а то варили со^уб^і і дома йісти / знайш / і так було // тії йа шоби / ну / йа така змалку / шо йа л^убл^у робити / і добре^н зробити / хаз^айц^і помагала ў город^і садити / хаз^айц^і помагала ў город^і сапати / ўливати / бо р^іче^нчка попри йіи город ішла / а там тако час було / шо вони картофл^і садили сапали / але^н по^уц^ілін^і / прамо ц^іліна / зробл^а сапо^уйу / не^н ораниї / чим було орати / копали / хто копаў // но / наша хаз^айка тако робила / йа йіи помагала / на картофл^і робили йамки сапо^уйу / а на кукурузи роскал^{ом} / а по^тому йак посад^а / тії / знайш / витко / де баш ц^іліна / тії сапали то т^і пол^{ан}ки // ну кукуруза / чи картофл^а ше не^н з^ішла / але^н ш^і витко с^віже^н / а шо ц^іліна / тії т^і пол^{ан}ки чисто с:апували / шо н^іби ўже по^лучалос^а ўс^о р^іл^а шчитати // тії йа так / йа л^убила хаз^айц^і це робити / йак ме^ні в^іх^ід^ний / йа л^убила хаз^айц^і по^мити пол / п^ідмас^тити ту плит^у / де ми варимо / бо ми / плит^а / йіи була ц^а комната пе^нредна / а так н^іби друга комната / це наша / це наша ўже була / н^іби там де ми // хаз^айка була одна / і ў нейі була мама / і ў нейі була дочка з двац^іт^і де^нўйатого року / і син буў з двац^іт^і п^іятого року / но ми сина не^н застали / його забрали на фронт і чо^ло^віка забрали на фронт // йа ўже там не^н була коли / тоди доки йа була йіх не^н було / д^іўчина називалас^а Вал^а / хаз^айка наша називалас^а Клава Іван^іўна / Клава називалас^а / на машин^ці шила // давали нам по три метр^і / чи по^у дв^і йакойіс манафактури / хаз^айка ме^ні / були дали ме^ні йакогос розового / вона ме^ні дуже^н гарне^н плат^а пошла // йа так і ў нейі наўчилас^а шити пон^імайеш на машин^ці /

835. – Йа дома л^убила рукамі ўс^о шити // на мо^уйу Жен^{ку} йа шила плат^ачко сама / вона була мац^{он}ка / йак^іс кусочок ў мами лишиўс^а буў / шила мама кофту со^уб^і / ну / М^іл^ійаниха тут була така / шо шила / шо вони шили / але^н М^іл^ійаниха мам^і шила кофто^чку йакус ш:ат^ланки / а с^підниц^у / ў мами була расна с^підниц^а / така диўна диўна йакас п^іў ше^нр^ст^{ан}ка сина / темно сина // теї мама с^тойі с^підниц^і ўшила со^уб^і вущу с^підниц^у ў складочки / а то була дуже^н расна / а кусочок лишиўс^а / тії йа с^войі Жен^і ўшила таке плат^ачко / кофточка с^того кусочка / шо лишилос^а в^ід^т кофти / а

с'п'ідничку / шо лишилоc'а в'ід' с'п'ідниц'і / а во'на йак л'ал'очка / ма'н'он'ка
була во'на та'ка ди'тина // то це йа помн'у / шо це йа ру'ками й'її була ў'шила
са'ма / са'ма ме'н'і ма'ма не" пома'гала / це ше 'зоўс'ім д'ї'чино'ўйу // а ла'тати йа
'дуже" л'у'била д'ї'чино'ўйу // оп'ше йа 'дуже" л'у'била / ну / хо'дила з'найіш до тих
/ шо 'шиють на машин'ках / шос м'ірати йак ме'н'і 'шили там йа'кес п'лат'а / чи і
т'от'а Н'уз'а ме'н'і була 'шила та'ке п'лат'а / шо / О'л'імчина ма'ма / шо б'іле"
са'ме / а оч'ки че'р'вонен'к'і так'і чут' те'м'новат'і роз'оват'і так'і йа'к'іс' / п'їў
кл'ошова йа'кас була ў' мене" то п'лат'ачко / о // то с'п'іднички / то йа 'дуже"
л'у'била 'шити і ла'тати / йа так 'гарно ў'м'іла ла'тати з д'ї'чини / а 'зара 'руки /
'дочко / не" сл'ужа / 'голка не" три'маєc'а ў' руках / 'гузика при'шити не" 'годна //

с. Загоряни Новоушицького району

Населення виросує зернові й технічні культури, розвинене тваринництво.
Поблизу села знайдено залишки поселень трипільської культури [4, с. 433].

Інформант: Пантелей Ніна Андріївна, 1927 р. н., освіта – 7 кл.

836. – Ну / йак боршч до'п'ус'т'ім го'л'туйу / то се / кри'шили ру'ками бу'рак /
фа'сол'і мо'чили / фа'сол'і / бура'чок / карто'фл'і / ну / йак бу'ло чим помаc'тити / то
маc'тили / а йак не" / то було та'ке / шо чи го'л'р'іх'їў 'зерн'ат ў'терли / чи 'зерн'ат
гарбу'зових ў'терли // йак ни'ма о'л'ї'їу / не"ма 'сала / тиї так ро'била / йак
ви'ходило // ну / от 'зерн'атка до'п'уст'ім гарбу'зов'і наоб'и'райут / го'лен'к'і
'зерн'ат ў' ма'к'іт'р'і / че'ре'п'л'ана ма'к'ітра // у 'мене" йе та'мо ма'к'іте"рка /
мако'гоном у'трес'а / і во'но ш / 'зерн'атка / чи от го'л'р'іхи зе'р'н'атка / тиї ў' них
же" о'л'ї'ї йе / тиї то / ну // ци'бул'ку ше ту'ди / ро'з'їт'рес'а ў' ма'к'іт'р'і і се так до'
бо'рш'чу / за'права та'ка ро'билас'а // то шо за'кисл'ували / то за'кисл'ували / 'зара
'оце"т йе / та'матом 'зарас' за'кисл'айут / а то та'ко ро'били // грис 'житного / 'жита
грис / ну / змо'лоти 'жито / по'с'їйати / му'к'ичку на хл'їб" / чи шо там хл'їб" пе"к'ли
'житно'ўйї му'ки / а грис б'рали та'ко / шо за'пара тої грис / не" ба'гато так / і т'істом
// а хл'їб" пе"к'ли на т'істови / шо от цеї раз і зро'били рошч // пе"к'ла хл'їб" / тиї

ўже в'ишкрабала ко'рито / т'іі лі'шайес'а т'істо / ну / к'исле" во'но / бо ш хл'іб" /
во'но с'ходи то т'істо / то на'в'іт' була та'ка пре"к'мета / шо / йак т'істо сто"йіт / де
ти йо'го там пок'лала / чи ти йо'го ў ко'рито пок'лала / му'к'ичку ти ў м'иску пок'лала
/ але перше" то ўс'о бу'ли ко'рита так'і де"ре"ўл'ан'і / і ма'лен'к'і / і ве"л'ик'і //
ко'рито хл'іб" пе"к'ти бу'ло ве"л'ичен'ке" / ў мене" дес' йе на по"д'і то'то
де"ре"ўл'ане" ко'рито / а ма'лен'к'і ко'рита / ну / му'к'ичку три'мати тут / шоб" ў
ха'г'і на ко'мин'і ту'то йііі пок'ласти / т'іі су'хен'ка / т'іі / т'іі за'парат / т'іі то'го
т'іста п'ідробл'а рош'чинку / во'но до'бре" висходи / і ро"з'м'ішайт з во'дойу / і
добаўл'а ше во'ди / шоб во'но р'іт'ке бу'ло / шоб ба'гатен'ко // бу'ло та'ке на'в'іт' /
шо / ну за'ра ўс'о у шкл'ан'і по"суд'і / ў ка'струл'ах / а то не" бу'ло // т'іі так йак
мо'гли л'уди / д'іже'чки бу'ли де"ре"ўл'ан'і / ти ў д'іже"ц'і за'пари / шо там з
в'ідро йе / або на'в'іт' і б'іл'ше" // та'ка д'іже"чка на в'ідро / т'іі на о'дин / не" на
о'дин раз во'но ўже // во'но со"б'і так сто"йіт к'исле" ў д'іже"ц'і / т'іі ко'ли ўже
ва'р'ити боршч / т'іі ўз'али к'варту / чи до'ки не" / шоб за'кисл'ити боршч // та йак
за'ра о'це"том чи та'матом за'кисл'аі / а то за'кисл'алос'а / шо само'робне" ро'били
та'к'іі / при'праву ту за'кисл'ати // бо так же" / та'кого ў копи'рац'ііі не" бу'ло / шо
та'мат // ну / по'тому ўже п'ізн'іше" бу'ло // а це так / то шо до'ма // йакшо ў мене"
н'ин'ки до"пус'т'ім ў мене" ўже в'ишло то'то / т'реба д'руге" заў'дати / шоби ўже
бу'ло / то йа ўже спи'тайу / до"пус'т'ім те"бе / В'іка в:ас йе то / шо до" бо"рш'чу
за'к'васка? / шо за'кисл'ити боршч // ну / йак в:ас йак йе / т'іі йа ў тебе" по'жичу
к'варту / чи п'іў / чи шоб за'кисл'ити боршч / а то д'і зноў заў'да'йес'а // т'іі це до"
бо"рш'чу та'ке / шо так бу'ло // а то ва'рили до"пус'т'ім ва'рили ма'мал'ичку /
ва'рили ма'мал'ичку // ну / йак не"ма мо'ло'ка / то т'ерли то'жи с'імн'а / по'ло'кали /
ц'і'дили / бо ж лу'ш'пинки з'найеш / т'іі то'жи так / йак то шо с короўл'ачим
мо'ло'ком // г'рутку ма'мал'иги і ўл'ати то'го і так м'ус'іло б'ути до'бре" // чи фа'сол'і
т'ерли чо'снич'ком / т'іі то'жи з ма'мал'ичко"йу так бу'ло / чи кис'іличку зва'р'ити
с:ли'во'чок / бо та'ко за'кр'ит'а ж н'іх'то не" ро'біў / шо за'кр'ит'а бу'ло чи ва'рили //
ну / по"в'і'дла так йа ўже / так йа з'найу / шо ми так ва'рили ўже по"в'і'дла / шо ўже
йак йа бу'ла б'іл'ша / то ми по"в'і'дла / то ва'рили с:ли'во'к / по'жичали // на'в'іт' /

йа ш там ^бжила / то ми ^ннав'іт' та^кі^й котел бу^ў / шо ва^рити по^в'ідла / та^мо де
^вВал'а жи^йе / ти^й там жи^ў Ми^кола і ^ў него бу^ло четве^ро д'і^те^й / ш^тир'і д'і^ўчин'і
бу^ло / ^мможе" ти і ^знайіш / але ти не" ^знайеш // то ^ммама ^мможе" ^знає / во^на
ро^з'умна бу^ла ^ж'інка / ^ў'чите^л'ко^ўйу ^тожи бу^ла / то по^жичали ми ^ў них кот^ла /
такого / шо ва^рити по^в'ідла // раз / а раз / по^ўдума^й де йа ^бжила аш там / де мо^йа
^зара де ш та ^хата ^йе / але не" бу^ла ш та ^йак ^зара / ^зара ^ўс'о ^ў л'уде^ті ^йе / по^ўсуда
^ўс'іл'ака / то не" бу^ло // і там л'удина ^скаже" / чи то ^дес'іт' рубл'і^ў за то^й котел /
шо ва^рити пу^в'ідла ^дати // ^йак ^хоче" та л'удина ме^н'ні бе^с'платно ^дати / то
^скаже" / шо не" ^буде"ш ме^н'ні ^платити / а ^йак не" / то ^плат'у / ^ст'іл'ки ^скаже"
^ст'іл'ки ^плат'у // а раз тут по^жичала / бо бу^ў то^й котел та^кі^й / шо ва^рити
по^в'ідла і в'ін ше бу^ў тут / бо йа в'і^д:ала ^сво^й Ма^р'іс'ці / бо ^ў мене" то ^мідній
бу^ў котел / а то ^ў мене" ^ж ^йе та^к'і кот^ли / два ше кот^ли ^йе / шо // тут ^брала раз
кот^ла ^ў старо^го // та^ко хо^дили л'уди по^жичати да^леко / бо не" бу^ло тако^го / а ^ў
горш^кови не" ^зва^риш по^в'ідла / ^ў горш^кови не" ^зва^риш / ну / кис^личку ^зва^риш
^ў горш^кови / ^ў ^пйецу / а шо^би х'і^т:іла по^класти / так шо^б ба^гато ^зва^рити /
горш^ки бу^ли і ве^лик'і та^к'і / шо на в'і^с:іл'а ва^рити // ^зара / ^знайіш / ка^струл'і /
бан'аки / ^йак на в'і^с:іл'а чи на ^похорон / то ^зараз^с це ^йе / а то^ди бу^ли та^к'і
горш^ки ве^лик'і на в'і^дро / на ^п'і^ўтора в'і^дра і на дв'і в'і^др'і бу^ли горш^ки // і на
дво^р'і ва^рили та^к'і здо^ров'і горш^ки / бо ти ^ж на горш^ка не" по^кладе"ш і не"
^буде"ш ^палити // ^т'іки ^треба шо^б" по^верха во^гон' ішо^ў // ти^й во^но так к'і^пит / а і
^жаром при^го^р'нути / ти^й ^тожи во^но к'і^пит // мо^йа ^бапка ше^й бу^ла ку^хо^ўварко^ўйу
/ шо хо^дила на в'і^с:іл'а ва^рити / ^йак х^тос ум^ре хо^дила // то се та^ко по^кладут
^просто на ^сере^д ^зе^мл'і / ^роспал'ат во^гон' // ^зробис'а ^ўже ^жар ба^гато і ^т'і
горш^ки хот' здо^ров'і / але" во^ни к'і^пл'ат / по^мале^н'ко і борш^ч ва^рити / і кашу
^засипану // се ка^пусту шчи^тати ^засипану / к'рупи і ка^пуста / і ^закис'л'али / шо так
ва^рили на в'і^с:іл'а / чи на ^похорон // а ^голупц'і^ў / то ^чос' ^дажи не" ^помн'у аш
так / ^змалку шо^би ва^рили на ^похорони / не" ва^рили / бо не" ва^рили // йа не"
^знайу чи це / борш^ч / ^засипану ка^пусту / і холо^дец // до^ўпус'т'ім / чи на в'і^с:іл'а /
чи на ^похорон // і ше м^н'асо / а та^ко / шо^б бу^ло ба^гато бл'уд' / та ^йак ^зара ^да^ўт

/ так не^н було // ну / ше кл'лали к'ислиї сир / хто маў ко'рову / хто скла'даў со^лб'і ў
д'іже^нчку сир / то ше кл'лали сир так'її пр'осто // пр'осто так з д'іже^нчки наби'рут
к'ислиї сир / ше та'ке кл'лали / там чи на по'хорон чи на в'іс'іл'а / а со'лотко н'і'чого
н'і'хто не^н клаў / н'е // та'кого не^н було / н'е // а 'зара шо / 'зара ї на по'хорон і
со'лотке^н / та чо'го во'ни т'іл'ко там не^н пови'думу'ють / йа'ке ўс'о во'ни 'зара
кла'дут і на по'хорон / і на в'іс'іл'а / ўс'іл'аче^н // бо йе ш чо'го ви'думувати / а то
не^н було ш чо'го ви'думувати н'е // 'цукру / ди'тинко / не^н було / йак от ку'т'у
за'цукрувати // ну / Р'іздво пр'ійшло / 'цукру не^нма / то на'приклад^т / та йак ро'били
// бо і гро'ше^нї не^н було / і не^н було де чо'го 'цукру так купу'вати // се та'ко буў
'цукор / йак хтос йа'к'іс дес дес д'істаў то'го 'цукру / от тут була ба'ба ту'то / то дес
й'її син д'іста'ваў / дес в'ін й'їздиў / то во'на на ста'кани прода'вала / п'яг^т ру'бл'їў
ста'кан 'цукор буў // це ўже п'ізн'і'шче^н / це ўже / це ўже шчи'тати / ну / йа'гби
ска'зати / ну / да це ўже п'ісл'а во'їни / а до во'їни 'дуже^н було т'рудно 'цукру /
'дуже^н т'рудно було 'цукру чо'с / чо'с / йа в'ітки зна'ю / йа то^лб'і 'цего не^н ска'жу //
то ми та'ко ро'били / не^нма 'цукру / і не^н ма'єм за шо купити чо'го 'цукру / то мо'йа
ма'ма бура'чка зва'рит / тиї бу'ц'ім во'но та'ке со'лотке // а'бо по'солим ту ку'т'у /
ма'ку ўтре'мо / чи го^лр'іх'їў утре'мо / то це з бура'ком / а з го^лр'іхом / то і
по'солимо / бо з го^лр'іх п'ід'їїде / а бу'рак ўже не^н п'іт'ходи / бо в'ін засо'ложне^нно
та'ко // с пше^нниц'ї / с пше^нниц'ї / с пше^нниц'ї / с пше^нниц'ї ро'били ку'т'у / ў
кого була с'тупка та'ка / а хто ў ма'к'ітр'ї висуши / тиї та'ко ма'ко'гоном / тиї та
лу'пинка чи'сто зла'зила / а 'зара купу'єс'а то'то на ку'т'у // ку'т'а на Р'іздво /
'голу'пц'ї / це ўже п'ізн'і'шче^н / шо п'ізн'і'шче^н 'голу'пц'ї / то 'голу'пц'ї та'к'ї бу'ли /
ри'су ж не^н було / то ку'ку'рудз'ан'ї 'голу'пц'ї / ну с ку'ку'рудзи ро'били 'голу'пц'ї /
т'рошки карто'фел' тер'ли / шо'б во'ни луч'и три'малис'а і та'к'ї бу'ли 'голу'пц'ї // це
на Р'іздво / на Р'іздво / і шо б'іл'ше^н / ва'реники с'ли'ўка'ми / ва'реники с
ка'пу'сто'їу / ва'реники с карто'фл'а'ми / ва'реники / а йак не^нма / то лиш й'їдн'ї
ва'реники зва'ра / ко'му йак ви'ходило // не^н було н'і'чого / ди'тино / аш так 'дуже^н
го'ту'вати / не^н було тих му'к н'ї б'ілих / н'ї разо'вих // б'іл'шу час'т' разо'ве було
/ бо та'ке / та'ке йак 'зара ў мли'н'ї змела / ну / не^н дека'у було / а кам'ін'ом /

'кам'ін'ом / там же"ш ў нас 'кам'ін' / йа не" з'найу / буў же 'кам'ін' / шо на
 кам'ін':ови мо'лоли кам'ін':ом / тїй на йак 'нав'іт і дека'у 'зара тої хл'іб" пе"к'ли /
 так шо про'с'ійут на 'сито / таї рошчї'нїти хл'іб / 'добрїй хл'іб / йа 'нав'іт' 'зара
 л'убл'у та'кїй хл'іб з разо'вої муки // в'ін 'добрїй / в'ін сит'нїй // ну / шо не"
 пїтл'ована не" така б'їла / не" така б'їлен'ка / а така йак от тв'її 'тато з'меле"
 'нав'іт' тут на дека'у / тїй іїден раз йе / шо то де"ка'у / ну бо там же"ш так'ї сїтка
 йе шо м'їлче" з'мели / а другїй раз г'рупше" / але" то ў'с'їйати с 'тойї муки хл'іб
 'можна пе"к'ти / 'можна пе"к'ти хл'іб і корж 'можна пе"к'ти // ми так ў'с'оўремн'а
 б'їл'шу час'т' так іїїли // пе"тл'оване де ми 'бачїли то пе"тл'оване" // ўже с'уди'во
 в'їд'алос'а / 'бачїш аш с'уди'во / це ўже було пїаде"с'ат другїй р'їк / то ми
 хо'дили с 'цейу 'Ол'чїно'ўу 'мамо'ўу на п'лечох 'перед Ве"лїкодн'ом // 'мама
 ме"н'ї дала пше"нїчки / бо тут йа не" за'стала пше"нїчки / тут за'стала ў л'оховї
 ў іїдн'їм 'кутику т'рошїчки карто'фел' др'їмно'ватїх // ну / т'рошкї 'може" / йа
 з'найу / 'дуже" т'рошїчки / а ў друг'їм 'кутику т'рошкї др'їмно'ватїх бурак'їў /
 так'ї йак ў мене" 'зара та'мо йе ў го'род'ї др'їмн'ї бурак'їкї // поса'дила ше т'рето'го
 чи че"т'верто'го к'в'їтн'а / 'гарн'ї бу'ли бурак'їкї за'пе"к'лїс'а / т'ри ра'зи са'пала іїх
 мн'а'хко і 'зара мн'а'хко // тї не по'ўду'маї / шо там йак су'хе / тїй во'но тве"рд'е /
 во'но мн'а'хке // ну / але" за'сохло / бо го'рїт лїс'т'а / тїй йа'г же" во'но / во'но не"
 'маїе в'їткї ро'стї / чо'с не" 'маїе / йа шо з'найу / чо во'но не" 'маїе // тїї так / тїї
 та'ке / та'ке було // і хл'іб / хто пе"тл'ованїй хл'іб іїў / де // і ва'реникї іїїли со'в'ї
 с тако'го / ну / кам'їн'а мо'лоло / та ше ш ў нас і млі'на не" 'було //

837. – Це ми ішли а'бо ў Соко'леў мо'лоти / а'бо ў Чуг'ор змо'лоти / а'бо ў
 Бурсу'хї // це на р'їч'ках / було млі'нї / там ў Бурсу'ках було два млі'нї на
 р'їч'ках / тут було ў Со'к'їл'ц'ї млін // ну / ту'ди було де р'їчка / там до'го'рї ў
 Тим'ков'ї млін буў / ў При'тул'їўц'ї млін буў / се ту'ди до'го'рї // а с'уди / там ше
 йак'їс Кру'шк'їўц'ї йе / то там ўже по'чали пе"тл'увати бу'ли по'тому // а то ў'с'о
 лїш так мо'лоли / шо разо'ве іїїли / на 'сито ўже 'дома пе"ре"с'їют л'уди / тїї так
 'жїли / а по'тому ўже бу'ли млі'нї пост'роїїли // ну / йак буў тої млін / то се 'дуже"
 / йак ў При'тул'їўку за'вести пше"нїц'у спе"тл'увати / чи ў Тим'к'їў / бо ўже там

так'і пойма|вили|с'а мли|ни / то т|реба так ше нахо|дити / бо |дужи за|в'ізно / та |того
|мел'ника мо|горич б|рати / це шо|би / так шчу|р'і йі|д'ат м'ішки / |ўс'о було // а
с'уди |ў Со|к'іл'ц'і разо|вий млин / |ў Чуг|р'і разо|вий млин / |ў Рако|лу|пц'ах разо|вий
млин / |ў Стар'ї| |Вушиц'і бу|ў |ўже |тожи |пите|л' / |ўже п'ізн'і|ще" так / п'ізн'і|ще"
/ шо йа |ўже ше бу|ла / ну / |ўже на|в'іт' і в'і|д:ана бу|ла // аш то|ди |ў Стар'ї| |Вушиц'і
бу|ў млин / шо пе|тл'у|вали |ўже шчи|тати // тї| |їзди|ли / |їзди|ли п'і|дводами
маши|н'ї| / та |доўго було / лиш дв'і ма|шин'і // |ўже пойма|вили|с'а |перша ма|шина
|Бул'бак |їзди|ў / |Бул'бак'ї| |тато |їзди|ў |першо|ўйу ма|шино|ўйу / а |друга ма|шина /
то |ўже |їзди|ў |Вала|ўскї| це| / і так було |доўго / шо було тих дв'і лиш ма|шини /
бо |ўже ро|ж:или|с'а / тї| |ўже ба|гато маши|н'ї| було // |зара |ў л'у|де| ба|гато на|в'іт'
маши|н'ї| |їе / по|лу|чили|с'а //

838. – А на Ве|ли|г|де|н' го|ту|вали то се / шчи|тати |паски пе|к|ли / це т|реба
обй|заг'і|л'но / шоб |ў рино|ч|ках / бо то шо йак хл'ї|б" / то|то к|руглі| / а йак |ўже
паски / то |ў рино|ч|ках / то паски пе|к|ли / т'і|сто пе|к|ли // це на Ве|ли|г|де|н' // ну /
ми пе|к|ли тако / шо м'і|сили т'і|сто / кри|шили / ва|рили і пе|к|ли / |зара |купле|не"
т'і|сто пе|к|чут / а то / ну / галу|н|ки кра|сили / і так шо|би / ну / йак |їе м|н'асо /
м|н'асо ва|рили / холо|дец ва|рили // а так / а так ба|гато стра|ў не" го|тови|ли /
ди|тино / бо не" було ш |чо|го / не" було ш |чо|го //

839. – Ну / |ўже п'ізн'і|ще" йа ш |кажу / хто там йак ма|ў чим йа|кус с|винку
при|го|ду|вати / тї| |ма|їе ги|шки / ког|л'ет н'і|х|то не" ро|бї|ў / бо не" було чим |їїх
по|р'і|зати / йакшо |р'і|зали / то так'і бу|ли з|ро|бле|н'і са|мо|ро|бн'і / та йак но|ў|ж'і /
|але та|ке т'аш|кен'ке" / шо на ст'і|л|ни|ц'і тї| тако с'і|че / с'і|че / с'і|че / ше |їго
с'і|че / ше |їго с'і|че / тї| так // а маши|нок не" було ти|хо / шо |р'і|зати м|н'асо / так
не" було // це шо йа |помн'у / хто |хоче" |добру // шо ра|н'і|ше" |їїх го|ту|вали / ну /
от |зара / |зара шо го|ту|їе хтос / то с'і|мн'а тре до ма|мали|ги / чи хтос ва|рит
фа|сол'і і тре |ў ма|к'і|тр'і |тожи / шоб" та бу|ла |їушка / чи то т'і|сто / ну / не" ма
моло|ка до|ў|пус'т'і|м / ну // бо |ў |кого моло|ко було / то з моло|ком |ўс'о і ма|мали|чка
з моло|ком / і с|иро|м ма|мали|чка / і т'і|сто с|иро|м / т'і|сто з моло|чком / а |ў |кого
|це|го |ўс'о|го не" було / то було с фа|с'ол' |їушка / з |горо|ха // |горо|х зва|рити /

ростерти і ў ту йушку / шо вариўс'а горох і ше добавити к'ін'ячойі во'ди / шоб во'но було та'ке йак моло'ко / і шоби і ростерти фасол'ки / шоб було / не" було ц'ілих фасол'ок // нав'іт' ми / це ўже було / шо ўже ту'то йа була / це ўже по'пробуї / то нав'іт' ў лис'т'а // т'отка мого чо'ло'в'іка по'мерла / мамина се"стра / і ми по'їхали ту'ди на похорон к'ін'ми / о // йа шеї ро'била колач'і ў п'йецу пе"кли / н'іби на / роздавати / але то роздавалос'а лиш та'ко / хто в'іко н'іс // ну / на мисо'чку колач'і / шо не" було та'ко йак зара / шо ўс'ім л'уд'ом давали і да'ют то'то / так не" було / шо ўс'ому мирови по хл'ібин'ови / чи по колачови і хустину / і хустину / бо ш так не" було // це тим / шо / ну пе'ўчим рушни'чок / так не" було тих рушнич'к'іў / були так'і на вар'стат'і робле'н'і / саморобн'і / с конопел' // шо думайеш / шо так було / і н'іби чи колачики дома спе"кли / чи разо'в'і чи / бо тойі б'іло'ўйі му'ки дуже" р'ітко було / але" разо'в'і колачики пе"кли / чи хл'іпчики // но це роздавали т'іко тим / шо / ну / не"сут в'іко / не"сут ме"р'ца / то се давали так // а так не" давали // а страви то йаш кажу / шо н'іх'то там не" даваў на т'і о'б'іди та'ких страў / се так нав'іт' йаш кау / тії ми там то т'істо прамо м'ісили / ўже ж була б'іла му'ка / м'ісила // йа так с'а нака'чала того т'іста і варила / бо са'ма колач'і пе"кла // йа с'коро дужи ви'робл'айу колач'і // напе"кла тих колач'іў / але" то ш колач'іў спе"кла не" ўс'ому мирови / але" до в'іка калачик до / ну / до т'іла / хто не"се т'іло / колачики // не" ба'гато колач'іў / шо с'т'іл'ки приїде на похорон // бо зара то ўс'і л'уди / хто приходи / то ўс'ім же" розда'ют по' хл'ібин'і / чи ў ко'го колач'і / ў ко'го бул'ки / ў ко'го йак // а то'ди н'е / то ми т'ерли т'ожи фа'сол'і / і т'іста нава'рили / і цих фа'сол' нава'рили / і се п'існ'іи о'б'ід давали / бо п'іст / у п'іст ў'мерла т'от'ка / тії чо'сничили / тії се так давали йісти / о // це нав'іт' на о'б'ід' та'ке давали / та'к'і ст'рави //

с. Капустяни Новоушицького району

Населення вирощує зернові й технічні культури, розвинене тваринництво. Поблизу села знайдено залишки поселень трипільської культури, на території Капустян – срібні прикраси X-XI ст. [4, с. 432].

Інформант: Галицька Ганна Петрівна, 1940 р.н., освіта – 7 кл.

840. – *Як печете хліб?*

– Спо^ччатку ў ве^ллику миску нали^ввайім тип^лен^койі во^ди / пот^ім би^рем д^рождж^і роз^водимо ў теп^лїї во^дї / сипимо му^ки // коли на^сипали му^ки / роз^мішуйе^ца це ўсе / сипи^ца соли / заколо^тили і с^тавимо / то^ди хл^іб с^ходи // к^іл^ка го^дин хл^іб з^іїде / то^ди п^ітси^пайімо ше му^ки і зако^лочуйімо це ўсе / с^тавимо / шоб хл^іб зноў з^іїшоў // дес^ч чере^с час хл^іб з^іїшоў // а тим ^часом ми п^ідгото^ул^айімо фор^ми // фор^ми масти^мо о^лїйе^йу / то^дї на^ки^дайім ў фор^ми хл^іб / коли на^кидали хл^іб / хл^іб с^тавимо / шоб п^ід^іїшоў / йак хл^іб п^ід^іїшоў / рос^пал^уйемо п^іч і са^жайімо фор^ми с хл^ібом ў п^іч // хл^іб ви^пі^кайімо / пе^чемо хл^іб час і хл^іб ўже го^товий //

841. – *Як доглядаєте господарство?*

– Ран^ком дес^ч ўста^йем ў п^іят^г го^дин / ідем до ху^доби / ^чистимо ^коло ху^доби / ^коло сви^неї і то^дї ідем до ко^рови // би^ремо во^ди в^ідро / мийімо ко^ров^і в^імн^а / шоб не^{бу}ла п^ід^лежана / ^чиста // то^дї т^рапко^у ви^ти^райімо / до^йімо ху^добу / подо^йїли ху^добу / проц^ідили мо^локо / ідемо оп^ходити с^вин^і // по^чистили ^коло сви^неї / ла^годим с^вин^ам йісти / т^ремо гар^бу^за / бу^рачин^а / доба^ўл^айімо каш^і / к^іпл^атку / це ўс^о ви^мішуйемо і да^йемо с^вин^ам // пот^ім ідемо до ку^реї / до ц^іпл^ат / до ка^чок / до гу^сеї // це ўс^о пого^дували / то^дї ви^гонимо ху^добу ў по^ле //

с. Косиківці Новоушицького району

Село розташоване за 25 км від районного центру. Населення вирощує зернові й технічні культури, розвинене тваринництво. Поблизу села знайдено знаряддя праці трипільської культури, а також кургани доби бронзи [4, с. 433].

Інформант: Пантелей Зіна Андріївна, 1927 р. н., освіта – 7 кл.

842. – 'Дуже" ди'тино т'ашко 'жили // гор'оч:ики мал'ї були 'дуже" / бо 'зара надавали зе"м'л'ї / а то'ди не" було зе"м'л'ї // от тої гор'оч:ик / ну 'нав'їт' от туто гор'оч:ик 'баби 'Текл'ї бу'ї // 'Ганка / це тут було п'їд'рад / по цеї б'їк Ганчина 'хата / и 'баби 'Текл'ї 'хата / Мака'рова хата // о'там де над с'тавом Мосто'ва 'жила / то в'їн жи'ї ту'то / а там його дво'їур'їдний брат умер / тої в'їн п'їшо'ї ту'ди на ту 'хату / і там пок'лалї 'їже д'ругу 'хату // а то була 'тожи не"важна 'хата // во'на 'буц'їм була но'ва / 'але" 'їс'о було не"до'кончине" таке"во / бо дво'їе д'їд'ї'ї 'жило і так по'їми'ралї / і так // ше ни'шче" 'жила Фра'синка 'баба / та'ка була 'тожи 'баба // оп'шим там було ш'тири 'хат'ї / аш ту'ди до П'їтїнчиних во'р'їт / а та 'їже П'їтїнчина / ну / шо 'зара то'то ха'з'аїство // там во'ни / там д'їу'л'ац'а шос там 'кос'а / і оп'шим / шо во'ни там хаз'їїу'їт / о // то / це 'їс'а ж 'л'уди с 'того гор'оч:ика / а с'к'їл'ко ш на та'к'їм мал'ен'к'їм гор'оч:ику // і садок 'їе / і поса'дїти картофе"л'ок т'рошки / і чоснич'ку т'реа градо'чку / і градо'чку хот' ци'бу'л'ки / бо не" 'буде" чим за'жарити шос' // тїї так 'л'уди б'їдїли // а 'май'їш ко'ро'їку / а бу'раку ш не"ма / а де 'їз'ати бу'раку? // то ми та'ко 'їак п'їшли на 'поле" / до'п'ус'т'їм са'пати / са'пайемо / 'їак 'їе 'гарний бу'рак / там де ми 'сапайемо / тїї 'ї фар'тук зби'райемо / тїї 'ї м'ї'шечок / 'ї м'ї'шечок / тїї при'носим то // а 'їак 'їе там 'їар'ки / то 'ї тих 'їар'ках / хто чим // тої рве / тої се'р'пом / і 'ї м'ї'шок а'би до'дому при'нести бу'раку / шоб на 'зиму насу'шити // ну / от 'нав'їт' 'їа 'їже і тут була / се 'їже го'род ве"ликий / 'їс'ора'мно ш дл'а ко'рови / з'най'їш дл'а 'їїд'ної // 'їак'шо / от та 'їак 'се'го 'року / 'їїден ук'їс не" доб'рала 'с'їна / а д'ругий 'їже і не" 'буде" / бо по'їгур'їло / а 'с'їна ш то 'мало / а чим го'ду'вати? // то хо'дїли / а до стир'т'ї'ї не"до'с'тупно було / шоби 'їз'ати чи 'виписати / бо і 'ї кол'госп'ї його не" було

того ўс'ого такога // і тій ху^лдоба б'ідила і л'уди б'ідили // йісти сам'і л'уди не^н
мали шо / і худ'іпц'і не^н мали шо / і порос'ови не^н мали шо / н'ічого не^н мали //
а ми / нап^риклат / ми // мо^йа с'ім'яа з^найіш / то ми так'і мал'і ше з^німи
загадували / шо^би па^сти / ко^мус па^сти // то ми так назагадуем / шо йа па^сла
до^пус'т'ім чотир'нац'іт' штук ху^лдоби л'уд'ом // ў ко^жно^йі л'удіни бу^ла
ко^роўка / а то дв'і л'удіни три^мали ко^роўку // бу^ло на^в'іт' та^ке / шо^ї т^ро^йе
л'уде^ні три^мали ко^роўкі / бо йідно / шо не^нма чим го^удувати // ну / чим
го^удувати / йак не^нма н'ігде / не^нма // на пол'у ш колгоспне^н бу^ло / це ўже
т^рошки ўже п'із'н'ішче^н // а то йак ў т^риц'іт' д^руг'ім ро^ц'і / то йа з^найіш дв'ац'іт'
с'омого ро^ку // йа зо^ус'ім з^найіш ма^ла ше бу^ла / бо ж то^ди та^ке // т'іко це шо
ме^н'і ма^ма рос^казувала / шо бу^ло т^рошки ў ко^рич:атку на ка^ме^н'і
ку^ку^руз'ано^уйі му^ки // ну / ма^ма ўсе роз^рижала т^рошки ку^ку^руз / чи ку^пила / чи
х^тос да^ў / чи // ну / не^н з^найу // і журн^увала / ба ж не^н бу^ло ше не^сти до мли^на /
з^найіш // а та йак ў сорок с'ом'ім ро^ц'і бу^ла голо^доўка / то ми / нап^риклад // йа /
нап^риклад / бу^ду ка^зати / ву^їко м'ї бу^ў ў ко^мор'і / але ш ў т'ї ко^мор'і не^н бу^ло
того хл'їба / бо во^но не^н ро^дило // йідно по^усуха / д^руге^н з^найіш / п'ісл'а во^їни /
н'ічого не^нма / а за н'імц'ї^ў тош то^жи ро^ст'і^рзали бу^ли колгосп // шо там ў
колгосп'і бу^ло / бу^ло ба^гато ко^ней / бу^ло ба^гато / з^найіш / і во^ли / і ху^лдоби
т^рошки бу^ло / але^н д'ї^їнойі ху^лдоби йа чо^с' не^н пом^н'у з^найіш / де ту ху^лдобу
д'ївали // ну / от во^ли бу^ли / б^іки так'і / шо н^ими йі^їздили / то / на^в'іт' мо^ї
ма^м'і при^па^ў то^ї в'їл і Дра^га^нис'і / шо спра^галис'а з^нач'іт' // ми з
Дра^га^нишино^уйу ма^мо^уйу / Га^ллини Ар^сен'ї^ўно^уйу ма^мо^уйу / спра^галис'а / але^н
це бу^ло за н'імц'ї^ў ўже / це н'імц'і йак за^ступитили і це ўс'о роз'т'і^рзали / ну /
х^то ку^ди // це так са^мо йак от з^ара роз'т'і^рзали то^ї колгосп / лиш з^ара д^уже^н
бу^ло шо т'і^рзати / то^ди не^н бу^ло д^оне^чко // то^ди йідна ко^ро^варн'а бу^ла / і то
во^на бу^ла та^ка зго^розе^на с прут'а і на^машчина г^лино^уйу в'іт:и і в'іт:и // во^на
бу^ла н'і кам'і^н:а н'і^їака / бо з^ара то кам'і^н:і / т'і шо йе г^лин'ане^н там ў
колгосп'і / шо з г^лини зму^роване^н // бу^ў млин / то в'ітс'і йо^го цегло^уйу
пе^нре^нму^рували / бо ш Ла^пак на^в'іт' бу^ў йа^кис / шо в'ін ро^би^ў на то^ї млин / ну / з

г|лини кирп'іч / і |нав'іт' буў ў нас тут Мо'ро'з'ук голо'вою / то ту |хату / де |Сон'ка та|мо |маіе на шл'аху / |Верка ку|пила ў |нейі / з|найіш? // а то там то |добре" |дере"во / |добре" / |полі |добр'і / |бо то |дубове" ўсо / |бо в'ін буў голо'вою / |тії ўже |добру |хату пок|лаў // |т'іки шо не" кам"іна во|на / не" с к'ірп'іча че"рвоного / а з г|лин'аного кирп'іча ру|ками |робле"не" // та|ка мо|йа |хата / |така пуш|т'і ўс'іх л'уде"ї / та|к'і ха|ти // |але" во|ни опк|лалі |с'етко'йу / опце"ме"нту|вали / тії ўже н'і|би сце"ме"нтован'і |хати / а мо|йа не"опце"ме"нтована // мо|йа так |йак бу|ла / шо с к'ірп'іч'іў зму|рована і г|лино'йу об|машче"на / і так |йа |йіі мас'т'у // до |зара так |йа |йіі мас'т'у // во|на ў |мене" не" |дуже" ва|лиц'а так |дуже" // от ўту|р'ік |мамчина / тії во|на не" |дуже" об|валилас'а / там де |йе |лопшина замас|тити / ле"ген"ко п'ідмас|тити / тії во|на бу|де |добра // |але це ўс'ош тре ро|бити / ди|тино / |доки |йа ше бу|ла |годна / шо |йа |лазила / так от і |зара //

843. – Шо л'уді ро|били / ди|тино / |йілі шо |бачили // кача|ни / о|це |йа ш |кажу // це |вуйко м'іі буў ў ко|мор'і / тії браў ме"не |тере"бити куку|рузи / |н'іби на на|с'ін'а / |бо ш там тро|шки / не" |було |того |зерна // і с'у Ма|рус'у |йа б|рала ўже за ко|мпан'іі |Гойчку та|мо / шо |коло к|лубу з|найіш жи'йе / |бо ми там |жили о'б'і / |коло ку|пи на|ш'і ха|ти / д'іў|чата // |т'іки во|на с три|ц'ятого |року та |йак м'іі |брат / а |йа з д|вац'іт' |с'омого / |але" ш ми |разом д'і|вочили / з|найіш / тії ми хо|дили т'і куку|рузи ру|ками те"ре"били / з|найіш // тії |вуйко нам дас'т' |тих кача|н'іў / а т'і кача|ни ми |пору|байем со|киро'йу / а |потому / воз'ме"мо |йіх по'сушимо / ше др'і|бн'ішче" |пору|байемо / а |тоди |неслі ў Чу|гор мо|лоли на мли|н'і ўже / з|найіш / тії |мама пе"к|ла / ше з ло|боди до|бави / з|найіш // ну / ко|рова ў нас то |була / там ки|сл'а|чок буў чи |сир|ватка / то це |мама пе"к|ла нам та|к'і / то се |борш|чик зва|рит |мама / а |тих с кача|н'іў та|к'і ма|тор|жани по|пе"че на па|тел'н'і / |буц'ім хл'і|б" тії так // |чут' до|бави там |йа|койіс му|кички / |бо ж не" |було |тойі му|кички / де та му|кичка бу|ла //

844. – |Йак пол'а бу|ли / з|найіш / |зоўс'ім не"ў|добре"н'і / |чере"з во'їну // ро|мани ро|сли |дуже" / |йак там |пше"ниц'у до'л'пуст'ім по'с'і|яна / то там ро|ману

б'іл'ше" йак пше"ниц'і / йак по"с'ійали // тожи ш і по"сухи бу'ли / ўс'іл'ако бу'ло
з'найіш // по"с'ійали йач'м'ін' / н'і ко"сити / н'і жати / то ми микали тої йач'м'ін' /
ўйа'зали сн'і'пчки / і так моло'тили н'і'би / ну / моло'тили // то ў кол'госп'і з'нач'іт'
/ а йак ми до'дому т'рошки 'хоце"м / то ўт'ремо і 'вузлик до'дому прине"сем / тій на
жорна з'мелимо і тій ўже йак'іс бу'де тожи // то таке жит'а бу'ло / тій таке бу'ло
жит'а // со'ломи ў кол'госп'і не" бу'ло / со'ломи // бо йак'шо не" ўро'дило / то с'чого
со'лома / йак'шо не" ўро'дило / то с'чого зе"р'но / не"ма с'чого / з'найіш / зе"р'но //
бо ш пйат' 'рок'іў бу'ла воїна / хто ту 'земл'у догл'адаў? / 'кон'і поуништо'жали /
'т'ехн'іки об"ше бу'ло 'мало 'даже до воїни // ў кол'госп'і 'т'ехн'іки не" бу'ло / це
бу'ло емте'ес'і ў Вахн'іўц'ох / це називаўс'а / шо ў нас / ў нас на т'ракторн'ім
с'тан'і // йак це"во ўже кол'госп бу'ў / то куди там / тут ўс'іл'ака бу'ла 'т'ехн'іка
з'найіш // а то н'е / то т'рошки бу'ло ў Вахн'іўц'ох там т'рактор / ма'шина йідна і
шос на два'нац'іт' с'іл ту ма'шину // да'вали так / йак'шо 'дали ў Ко'сик'іўц'і
моло'тити / то ўже ў Губа'рев'і не" мо'лоты ма'шина / і се тут да'ли там до"пус'т'ім
на 'тижде"н' / чи на дв'і не"д'іл'і ту ма'шину шос там змоло'тити // а то скла'дали
то'т'і / ше ми йак ро'били рукамі жали / ну / пше"ниц'у / 'жито / йач'м'ін' //
ко'сили 'косами і це ўс'о ўйа'зали ўйазоч'ки / ўйазоч'ки ўйа'зали / сн'і'пчки і
скла'дали ў клан'і / а то звозили / т'і сн'і'пчки до стирти / таї скла'дали в одну
стирту // тої ше / бо ш не" змоло'ти / бо не"ма чим / таї во'на ш за'мокне" 'доки
зрос'те / тій шо // а та йак ба'гато ў стирт'і / та'ку стирту б'іл'шу йак 'хата к'лалі /
з'найіш // доўгу стирту / ну / та'кого ф'асону / йак 'хата з'найіш / шоб во'но ст'ок
'мало / і ше прикривали з'верхи т'і сн'і'пчки со'ломо'ўйу / шоби не" зат'ікало /
з'найіш / шоби не" зросло ко'лос'а ў стир'тах // і ба'гато так стирт'іў / тій мо'лот'а
// коли ўже зноў при'паде" та ма'шина на 'наше" се"ло / тій ўже да'дут 'тойі
ма'шини нам // тій зи'мойу / сн'і'гом зав'іруха / йа'ке то мо'лоче"н'а / але це ўже
бу'ло 'добре" // а тош ус'о ц'і'пами моло'тили / тош бу'ли / ну / то'ди ше до воїни /
з'найіш / ше йак йа ше бу'ла ма'ла / бо йа так і памйа'тайу / де 'баб'чина бу'ла
де"с'а'тина / це де"с'а'тина / то називалос'а в'іс'імди'с'ат'сотих / а п'іўде"с'а'тини
це 'сорок'сотих / бо ге"к'тар се сто 'сотих / о // а то так чос ка'зали / то ў 'баб"ки

мої була де^нс^атина / де старі ц^винтар / шо там була до^рога / на^про^т'і^ю
до^роги і так до^го^ри і там була ше йа^кас башн^{'а} не^ве^лика / ко^лис да^юно ше^н //
шо са^ме^не^н припа^дало на наш^{'і}м т^{'і}м де^нс^атин^{'і} / це йа так памн^{'а}тайу / шо ба^б'ка
жа^ла там і йа була на пол^{'у} / чи йа так лиш була / но йа це памй^{'а}тайу з^{'н}айш /
шо се так бу^ло // і так кож^{'н}а л^{'у}динка йа^ку мали / се н^{'і}би та йа^кби і ў т^{'р}иц^{'і}т'
д^{'р}уг^{'і}м ро^ц'і // це на^при^клад / йа^кби та голо^{'д}о^ўка була // йа^к хто не^н може^н сам
з^{'р}обити / той^{'і} ку^{'с}очок зе^{'м}л^{'і} / се ше н^{'і}би до во^{'г}ни так бу^ло / з^{'н}айш // ше йа
ма^{'л}а була / то і о^{'р}ати не^{'м}а чим / за^{'р}аз^{'с} тош ба^{'г}ато йе чим о^{'р}ати / і йа^{'к}'іс та^{'к}
ну ст^{'і}л^{'к}о ба^{'г}ато / хоч да^{'ж}и не^{'н} кол^{'г}ос / то ў л^{'у}де^{'т}і / йа^{'к}'іс т^{'і}во б^{'л}оки //
во^{'н}и ж йа^{'к}ес д^{'ж}е роз^{'п}ор^{'п}уйут з^{'е}мл^{'у} і трах^{'т}ур^{'і} і ку^{'л}'т^{'і}ватори йе / хоч і
л^{'у}ди // а то до^{'ц}'у не^{'н} бу^ло / плуг там ў ко^{'г}о // ну / ў мо^{'й} ба^{'б}'ки бу^{'ў} плуг і в^{'і}з
бу^{'ў} / і в^{'і}з / ос^{'і} зил^{'і}зн^{'і} були ў возови / бо то йа^к б^{'і}д^{'н}'ішч^{'і} / то де^{'р}е^{'у}н^{'ан}'і
ос^{'і} ў возови // ну / де кол^{'е}са к^{'р}ут^{'а}ц^{'а} / та ос['] // то ў мо^{'й} ба^{'б}'ки була зил^{'і}зна /
то ў кол^{'г}осп заб^{'р}али йа^{'к}у / бо ўже н^{'і}би це ў т^{'і}м / т^{'р}иц^{'і}т'^{'і} д^{'р}уг^{'і}м т^{'р}иц^{'і}т'
т^{'р}ет^{'і}м тож уже в^{'і}д л^{'у}де^{'т}і в^{'і}дби^{'р}али / ў ко^{'г}о були т^{'і} кон^{'і} / ў ко^{'г}о були во^{'з}
// от ў нашо^{'й} ба^{'б}'ки заб^{'р}али кон^{'і} / заб^{'р}али в^{'і}з / заб^{'р}али плуг / заб^{'р}али / була
сто^{'л}ола з до^{'с}ок з^{'р}обле^{'н}а // та шо ў н^{'і} молотити / шо при^{'в}озили / ти^{'н} не^{'н} / не^{'н}
скла^{'д}али на дво^{'р}'і ў ко^{'п}ицу // ну / хто не^{'н} ма^{'ў} де по^{'ў}д^{'і}ти / то там скла^{'д}а^{'ў} // йа^к
не^{'н} ма^{'ў} будинка / то так скла^{'д}а^{'ў} так^{'і} ст^{'і}жок то^{'ж}и не^{'в}е^{'л}ички^{'і} / йа^к це ми
кладе^{'м}о часом с^{'і}но / а таш треба с^{'н}'іп^{'к}и так пок^{'л}асти / шо^{'б}и ко^{'л}ос^{'а} ўс^{'о}
бу^{'л}о до се^{'р}е^{'д}ини і ви^{'с}оке^{'н} і з^{'в}ерхи на^{'к}рити / шо^{'б} то^{'ж}и ни зате^{'к}ло / бо з^{'р}осте
// ти^{'н} шо ш з не^{'г}о з^{'в}ариш / йа^к во^{'н}о з^{'р}осте / во^{'н}о ўже н^{'і} до чо^{'г}о то^{'т}а му^{'к}а / та
му^{'к}а ўже н^{'і} до чо^{'г}о // йа^к пу^{'с}ти к^{'і}л^{'ц}'і зе^{'р}но / то во^{'н}а ш н^{'і} до чо^{'г}о / н^{'і} хл^{'і}б
з не^{'г}о / ну н^{'і}кому во^{'н}а // х^{'і}ба со^{'л}од^{'т} / ти^{'н} го^{'р}'і^{'ў}ку з^{'м}олоти / в^{'и}сушити то
зе^{'р}но і з^{'м}олоти і за^{'п}равити / і ро^{'б}или так го^{'р}'і^{'ў}ку з^{'н}айш / шо ну // шо /
з^{'н}ач^{'і}т' на хл^{'і}б ўже не^{'н} добре^{'н} / з^{'в}арити т^{'і}сто / чи ма^{'м}алигу не^{'н} добре^{'н} / а
бра^{'г}у ро^{'б}ила / за^{'ў}да^{'й}ут йі^{'ї} дро^{'ж}ами / і во^{'н}о пе^{'р}е^{'т}ра^{'й}е та йа^к це / з^{'н}айш /
за^{'р}а ўс^{'і} с^{'у}кру ро^{'б}ила / шо ки^{'д}а^{'й}ут цу^{'к}ор і во^{'д}и і ўже во^{'н}о г^{'р}а^{'й}е // а то так
бу^{'л}о шо / н^{'і}би ту^{'т}у з^{'м}ел^{'ат} то^{'т}о // мли^{'н}а ў нас не^{'н} було // ішли до Со^{'к}'і^{'л}'ц^{'а}

до млина / або ў Боўрсуки до млина / це на воўд'і були млини / не"
 ел'ектрикоўйу / а вода / ў Чугр'і буў млин на воўд'і / там ў Ракалуб'ц'ах / ў
 Стар'іі Вушиц'і / бо там же" р'ічка те"че / да // йа сама ходила / носила т'і
 'нав'іт' 'нав'іт' качани ў Чугор мологи ў с'орок с'ом'ім роц'і // а йак зе"рно було
 ўже / то тожи на плеч'і і ў Чугор / чи ў Соколеў / до млина / а ў т'ім млин'і так
 зав'ізно / кажне" с цими скледочкамі / так зав'ізно // сидиш / до в'ечора
 до сидис'а / на силу змелиш // дуже" дитино б'ідили л'уди / т'ашко робили /
 дуже" б'ідили // зато добр'і були л'уди / милостив'і / д'ружн'і / не" сварилис'а /
 н'іх'то // йа дажи не" памн'атайу / шо би от ми йак на роб'от'і казали / от б'іда /
 не"ма шо йісти / от б'іда / не"ма шо ўбрати / от б'іда // таких розг'овор'іў ў нас
 не" було / н'е // тої ни було коли говорити / садили ўручну // ну / ўс'о садили
 ўручну / с'ійали зе"рно / ну / зорали доўпус'т'ім плугами к'ін'ми / і роўс'ійали
 зе"рно / боронами повол'чили / не" кул'т'іватора / бо не" було кул'т'іватора /
 т'іки боронами такими повол'чили / йак ў т'вого тата з'аду / йак в'ін
 кул'т'ів'іруе т'і борони то це так // ў мене" тамо йе борони / ў мене" йе дв'і
 борон'і там / це ше д'ід не"бошчик зробиў і в'ін так зробиў / шо Іван хт'іў його
 роўз'ібрати / а не" розбиреш / ну // стоўйіт тамо на доўшч'і роки ўже / і чоґо з
 йакого то дере"ва / а з'уба не" виїмеш в'іт'и // воно так йакес таке м'іцне
 дере"во / чи / йаке то дере"во там на н'ім / то йа не" знайу // роки / дитино / та то
 роки воно ўже в'ід'коли / то ск'іко ше м'іі Кол'а йак буў йіздовий ше ст'іки
 волочиў г'ориди / і л'уд'ом по г'ородах волочиў / кон'ак'оўйу / і ту бороўну
 кон'аки т'агнут знайіш / і волочили // а це ш ми ўже в'ід'коли ними н'іх'то
 н'ічоґо не" роби / от там стоўйат коло сушн'і / коло йаблун'і там воно стоўйіт // а
 / і тоґо таке тве"рде / шо йа ш кажу / шо Іван с'іў з'уби пови'мати / робиў ў т'і
 кузн'і / йа знайу чи хт'іў може" роз'ібрати / тий коўмус ноўв'і борони зробити / а
 не" виїми зуб'ц'а / не" виїми // це д'ід стр'іл'ецк'іі в'ін дуже" ўм'іў / в'ін дуже"
 ўм'іў / бо в'ін ў пана ковал'ом буў // да / се мого чоўлоўв'іка тато і т'от'і Ол'і і
 В'іт'ка В'італ'кового тата / ну / тих стр'іл'ецк'их Тас'ка / там де Беїжа тримае
 // це ўс'о тато буў туґо / тут це тут хата була / о // а йакуш була ў

в'іс'ім'нац'ат'ім роц'і ў штирнац'ат'ім роц'і була йакас во'на / ў
в'іс'ім'нац'ат'ім роц'і / то це до в'іс'ім'нац'атого року буў пан / а в'ід
в'іс'ім'нац'атого ўже почаўс'а буц'ім колгосп // його то цеї д'ід' м'ї стр'іл'ецк'ї
казаў / шо його фам'іл'ія Рєгул'с'к'ї / а йак в'ін називаўс'а // то йа не з'наю //
бо д'ід' ме"н'і не" казаў / цеї стр'іл'ецк'ї / але" пан буў добри / і писар ў него
буў ў цего пана / і цеї пан буў так'ї шо / йак п'їдеш / до него попросиш / пане"
ви дайте" ме"н'і там зе"рна / чи чо'го / то пан даваў / даваў / в'ід пускаў / о // і
л'уди ш мали т'і потрошки городи / а то зе"мл'у ўс'о ўс'о була панс'ка / а
л'уд'ом тих та йак зара от інвестори забрали // це ўс'а ж во'ни забрали наш'і
пайі / з'найш? // а то панс'ка була зе"мл'а / тут кругом села / це були мали ту
т'і / хто де"с'атину / хто дв'і зе"мл'і / хто п'їде"с'атини маў / ну / лиш сорок
сотих // то йак не" мае чим л'удина обробити / а с'їяли пушт'і ўс'і л'уди / бо
нав'іт' с'уди'во ўже на горб" пришла / і то ми ў город'і с'їяли жито / і жали то
жито і ц'іпом молотили / і ў млин'і молотили / і ше ї нав'іт' треба було ше ї дати
йакес / йакус да'нину / шо зе"рна / зе"рна ше треба нав'іт' дати було за сеї город
трохи / ну / не" се ўже йак колгосп буў / а панови то / за пана йа не" з'наю чи / чи
пан браў / ў пана була зе"мл'а / то може" пан не" браў ў л'уде"ї / з'найш / йак ў
кого ўже там та де"с'атинка йе / чи шо // а се ўже йак колгосп / тїй це ўже так
брали / се'во шо йа кажу ўже / шо / шо ми нав'іт' ў город'і жито // Ол'а
не"бошка са'во / Гал'ус'а і зара нагадае / тоже" / Гал'ус'а з'нае / ўже тожи / шо
ў город'і було жито і мама намолотила того жита і сампере"д в'іднесла туди /
та йак податок / ну / се та йак та'мо ў де"ржаву колгосп во'зиў хл'іб" / а л'уди це
тожи за город' повине"н дати / о // і та'ке було шо майш ти корову / ти по'вина
з'дати пйацот л'ітр'їў молока / а то молока / ну / це ўже було нав'іт' п'ісл'а
во'ни з'разу / да / з'разу п'ісл'а во'ни / то це майш корову / пйацот л'ітр'і да'сиш
по'пйат' ко'п'їюк платили за л'ітру молока // а йакас" ше тут була йакас чу'жа
жид'їука / та та'ка йїўна йакас була / тїй покладе" там тої жир малі / тої ше ш
нанос'увати треба ба'гато л'ітр'їў / а то'го молока ш не" було так дуже" ба'гато /
бо йакшо худобин'і п'їла не"ма с' чо'го зробити і не"ма ба'гато найїстиса нав'іт'

зеленого / тий в'ід'т чого ш дитино т'і мо'лока будут // так не" було ба'гато мо'лока
йак 'зара ў худоби / бо 'зара л'уди і хл'ібом го'дуйут / картофл'ами / паш'і
до'в'іл'но / майут ц'іво го'роди ба'гато // а та ж не" було / та ж не" було / йа то'б'і
'кажу / шо го'роч:ик так'їй мален'киї / це та'мо буў го'род здо'ровий ў тих
Заболотних / де Іскрина жи'є / ну // тут Стр'іл'ецкого буў го'род здо'ровий / ў
Гладончихи Н'іни там буў здо'ровий го'род / бо там 'нав'іт' колгосп буў / там була
'че"каї / че"каї хто це там жиў? // а'га / там де Ладончиха жи'є / там 'жили л'уди
'але" во'ни називалис'а Бога'ч'і / ту'то с'аво 'хата / де Шул'а'чок / з'найш /
три'має цей го'род // то с'а 'баб"ка / шо тут / то це там буў йі'їй брат і йак з'нач'іт' /
тий було та'ке т'рохи ха'з'аїство / а го'род здо'ровий / то там буў колгосп / о'дин /
було два колгоспи / о'дин колгосп буў тут так'і / де пан // ту'то колгосп буў / то
тут пе'ре"д ш'коло'ўу / йак і'ти / тут була го'родина йа'кас / 'тожи будинок та'киї /
так йак би 'сад'ік / з'найш // шо пра'мо йак з б'рами ш'коли в'йти / то тут буў та'киї
ого'родже"ний будинок і об'машче"ний г'лино'ўу / і то'то / то ше в'ідеї во'но ше
'було ли'шилос'а панс'ке" / шо там с'і'чкарн'а хо'дила / шо с'і'чку р'ізали дл'а
ко'неї / дв'і пар'і ко'неї // там так'і до'ўг'і дишл'і були / і ко'н'і т'агнули ту
с'і'чкарн'у / а там та'ка с'і'чкарн'а ў се"ре"дин'і була / шо кла'дес'а // ну / та йак
с'а с'і'чкарн'а обикно'вена / шо р'іже"ти ви 'нав'іт' 'зара / чи е'летрико'ўу / чи
ру'ками / то с'і'чкарн'а та'ка сама заве"лика / 'але" ту'ди к'ласти / шо р'іжис'а / а
там во'но випа'дає // но / то ко'н'і т'агнули / то там так'і ў будинкови / і так
'йа'кос во'но з'робле"но / шо там во'но кру'тилос'а / шо ко'н'і на дво'р'і хо'дили //
та'ке було / і тут було от де вин'цех / з'найш // ну / 'зара / шо ўже бар / тут же буў
вин'цех за колгоспу / а за па'ни то'то було йа'кас во'зоўн'а / шо во'зи сто'яли / чи
йа не" з'найу шо то було // а се ўже йак колгосп буў / то се там во'но там / йа 'тоже
не" з'найу шо там за колгоспу сто'яло / ў т'ім будинку / де вин'цех буў / де 'зара
бар / з'найш / бо це ше" ўс'о були панс'к'і будинки / от // шо во'ни ро'з'ібрали
ко'мору / о'ц'а ш'кола / шо ц'а / цей будинок шо с'лупи т'і так'і / з'найш // по сеї
б'ік ш'коли / з'найш / то се буў йа'кис панс'к'і будинок / а ш'кола / то це 'тожи
буў панс'к'і будинок / т'іки во'ни ўже те"пер / те"пер ўже п'ісл'а во'їни / во'на

була лиш тамо // ну / йа не знайу зара ўчите^л'с'ка в'ідеі с' того боку / а то була ўчите^л'с'ка тут над погр'ібом / знайіш / і так ў сеі б'ік / а на го^р'і там була така тожи комнатка / там на го^р'і / а там буў бал'кон / не^д двоітажна ўс'а була ш'кола / але^д було одно / це пан'с'кі будинок в'ін буў / це с' того пан'с'кого будинку ўже те^лпер за кол'госпу / це за Івана Г'натовича / змурували д'ругі іташ ш'коли / знайіш / о // а так не^д було / там буў бал'кон / вилазили на бал'кон // ну / це ше пан буў зил'ізне^д воно таке с' куче^драма / і с'а комнатка так / шо там де с'ходи на го^р'у л'із'ти / то там же^д ш така висока комнатка / і ўс'а ш'кола не^д була двоітажна / це пан'с'кі будинок / лиш та йак йа то^л'бі кажу / шо там буў той бал'кон / шо вилазили видно со^л'бі / колі хо^л'т'ілі па^л'ні // тї там д'уже^д ва^л'зони / мо^л'йа ма^л'ма сказа^л'а / шо там були тако зімо^л'йу д'уже^д ва^л'зони // мо^л'йа ма^л'ма / во^л'на то па^л'на лиш зна^л'е / шо / шо були па^л'ні / но во^л'на не^д зна^л'е па^л'на / бо ка и мо^л'йа ма^л'ма ўже була така / шо / бо мо^л'йа ма^л'ма ў п'ят'нац'іт' рок'іў в'ід'алас'а / то це ўже була ку^л'муна там / шо ўже ўже со^л'вецке^д / але^д се була ку^л'муна / назівалас'а //

845. – То се ма^л'ма нав'іт' ба^л'пку // тато / ма^л'му мо^л'йу тато с'ватаў // мо^л'йа ба^л'пка не^д хо^л'т'іла ма^л'ми / да // не^д хо^л'т'іла / бо ма^л'ма б'ідна / тї ба^л'пка не^д хо^л'т'іла й'і / не^д хо^л'т'іла // тї до^л'дому не^д було ку^л'ди же^днитис'а / бо ба^л'пка й'ідно не^д хо^л'т'іла / і м'ї тато буў са^л'мі с'тарші ў с'ім'ї // а було й'іх чо^л'тири х'лопц'і / Пет'о той Шпа^л'к'іў / знайіш? // й'о^л'го д'ід буў / т'і Забо^л'лотн'і / о / там де Та^л'рас жи^л'е / знайіш? // там були / але^д во^л'ні жи^л'ли не^д тут // во^л'ні жи^л'ли там / де Д'робні по^л'клаў х'ату і де Воро^л'жб'іт'іў Кол'а по^л'клаў х'ату // то там де Воро^л'жб'іт'іў Кол'а по^л'клаў х'ату / то се м'ї в'уіко / та^л'т'іў р'ідні б'рат // і п'ішоў на / до ўдо^л'ви // ў не^л'йі було т'рой д'іте^л'і / два х'лопц'і і д'іўчина / то се буў Пе^л'т'ро Забо^л'лотн'і / й'о^л'го ўс'і знайут // Ва^л'нка Забо^л'лотн'і / ў кан'тор'і ро^л'біў / і Ма^л'р'їка там була за Та^л'расово^л'йу / д'ідом / шо Та^л'рас там / знайіш? // то во^л'ні там були / о // то н'іби м'ї в'уіко / та^л'т'іў б'рат // ўмер ў не^л'йі чо^л'ло^л'в'ік / ма^л'ла во^л'на тих два х'лопц'і / і до^л'чку і ми // в'уіко п'ішоў / п'ішоў ў п'р'їми ту^л'ди / але^д в'ін мо^л'лоді ўмер / шо маў ше^д в'ін / буў ше^д й'іден Анд^л'реіко назіваўс'а // з два^л'ц'іт'

де"уїятого року в'ін / шо мого вуйка ўже // но в'ін мален'кий лишійс'а / бо молодїї тато його дуже" ўмер // і Гвана Оле"ксандровича / а ти знайїш Гвана Оле"ксандров'їча? / не" знайїш? // в'ін дуже" мате"матик буў // там де Ггор Бул'бан'їў жиїе / знайїш? / то м'її вуйко тожи п'їшоў туди / п'рамо до" д'їўчини п'їшоў // вона була одна ў бат'к'їў / у п'рїїми // і / але" в'ін дуже" мало жиў / т'їко тому його дитинц'ї було п'їўроку / а в'ін поўїїхаў на с'танц'їю дл'а колгоспу за дошками // це буў ўже т'риц'їт' вос'мїї р'їк в'їдеї // да / т'риц'їт' вос'мїї / бо че"каї / Гван с т'риц'їт' с'омого / Гван с т'риц'їт' с'омого року / а вуйко п'їшоў у т'риц'їт' шост'їм / чи ў т'риц'їт' п'їят'їм туди / ў п'рїїми шчитати // і т'їко Йїванови було п'їўроку / це ўже в'їт колгоспу // в'ін буў ў колгосп'ї йїздовїї / і поўїїхаў з д'їдом панїчом / з Над'ї цейї / шо Бурнчикова татом на с'танц'їю за дошками дл'а колгоспу // ну / во'зїли з с'танц'їїї доски / бо ж до колгоспу на сїх т'реба було досок тих / бо тут не" було ш чого до'сок // на с'тан'ц'їїї купували колгосп // ну / так вїписували / так було / шо ўже знайїш / та йак де"р'жава вїписувала / і колгосп п'рївозїў с тих до'сок шо т'реба // то робїли знайїш / чи то в'їкна / чи то д'вер'ї / бо так'ї доски р'їзан'ї / бо тут же" де т'ї п'їлорами були / де то було // це зара ўс'о йе / і було ї порозвал'ували // лишїло'с'а лиш от ў Пис'ц'ї / а ў нас хот' пїлорама йе / а во'на не" роби / шоб" хт'їў патик розр'їзати ўже не"ма // було ж добре" ў нас / с'к'їл'ко хт'їла було р'їзати / бож і йа р'їзала на доски / і л'уди р'їзали на доски // ўс'о порозбїрали / і стан'ки були / шо чїстити доски / ўс'о було / ўс'о було // ростаскали / ўс'о ростаскали / і так с'амо тоди знайїш // а тоди тако'го і ба'гато не" було / п'їсл'а пана / с'т'їл'ки ба'гато ўс'ого не" було / і йакшо / йа тоўб'ї кажу / йакшо була с'їчкарн'а / к'їна с'їчкарн'а / не" током / а кон'ї т'аг'нули / так с'амо // ну / так зроби'н'ї так'ї дишл'ї здор'ов'ї / і йакос' так л'уди п'рїст'ройували / шо во'но там крутиц'а // кон'ї ход'ат на двоўр'ї тако / на йїдн'їм дишл'ї за'п'раже"но пара коне"ї / і на друг'їм дишл'ї / бо там було два дишл'ї / ў т'їм / ў т'її с'їчкарн'ї // а там хтос ўже кладе с'їчку / сол'ому р'їжут / а там хтос в'їдгор'їтаїе / бо там таке було / о / п'остройїне" // а зара / то зоўс'їм и'начи було / і на пол'у с'їчку р'їзали /

бо йак'іс' с'ікач'і були / то шо р'ізали дл'а ху'доби / шоб з'м'іл'чувал'н'і кор'ма
були // се зо'ус'ім / не" то ўже було / бо михан'і'зац'ійі було багато / а 'зара йе
м'іхан'і'зац'ійа / і не"ма м'іхан'і'зац'ійі // ўс'а л'уц'ка м'іхан'і'зац'ійа / попро'сіў /
запла'тій // поло'милос'а до'пус'т'ім ў т'вого т'ата / са'міі куп'уйе / йо'му ж
де'р'жава не" даіе / і йа не" даіу / хоч ў 'мене" ў го'род'і поло'миў в'ін пл'уга / ну
йаж йо'му не" даіу гр'ош'і // йак в'ін ме"н'і з'ораў / йа йо'му запла'тила за 'сот'і /
тіі ўс'о // шош / йа йо'му б'іл'ше" дам / а йо'му поло'милос'а / ше їди до'біс'а де
та запча'стина // тіі по'йіде"ш / тіі к'упиш ту запча'стину // в'із / 'кон'і і пл'уг /
се'се було / да // і це мо'йа ба'пка називалас'а бо'гачка / і студола була / до'ўга
студола з до'сок дочко з'робле"на / з до'сок // і во'ни забрали т'і до'ски / пова'лили
студолу // там 'зара ў мо'йі / там / де ц'а мо'йа х'ата / то там 'зара хл'іў пост'ройане"
// но сеі хл'іў ўже ст'ройала мо'йа се'стра с цим чо'ло'в'іком / шо во'на жила / а ў
нас буў хл'іў / так йак на'прот'іў х'ати // так йак та х'ата сто'йіт при'чолком до'
во'р'іт // то тут в'ід вулиц'і буў / була ў нас 'шопа / са'раі шчи'тати / хл'іў / хл'іў і
д'вер'і // т'роіе две"ре"і було до х'ати о'чима / а до' вулиц'і пли'чима // ну / бож
так було / так було / ди'тино // а по'тому ўже / а по'тому ўже там не" було се'се //
ўже по и'начо'му ўже було / ўже се ўже йак йа була 'нав'іт' 'буц'ім шос' д'іўка /
то ми ўже пок'лали були там хл'іў // так в'іт'и в'ід / де / де тв'іі д'ід з 'бабо'йу
'Раіко'йу куп'или були ту х'ату Іван'чишину // то ми там в'іт'и хл'іў пок'лали //

846. – А тут буў у 'мене" д'уже" ве"ликий кв'іт'ник / шо на'прот'іў х'ати / і
п'руг'ом йа обго'родила / і д'уже" були ў 'мене" ўс'іл'ак'і кв'іт'ки / ўс'іл'ак'і // тоі
вес' ку'сочок так було / з'найіш? / шо в'ід' са'мо'йі х'ати и до 'вулиц'і // и в'іц'и
буў та'кій пл'іт / йа'кііс' / йа'кііс' там не"буд"т' пл'іт / бо ш не" було шта'хет'іў /
н'і'чого не" було / о // а та'кій пл'іт буў прост'іі / а 'попри х'ату ву'зен'ке" 'лишине"
/ а тут тоі пл'іт / кру'гом кв'іт'ник обго'родила йа са'ма п'руг'ам // з л'ісу но'сила
п'руч'ики і запи'хала ў 'земл'у / а тут го'ройу до тиче"чки мо'тус'ком об'язувала
'кажній п'руч'ик / кажній п'руч'ик і та обго'род'увала // а кв'іт'ки були ў 'мене"
д'уже" ўс'іл'ак'і / 'зара та'ких кв'іт'ок не"ма / та ўс'іл'ак'і були т'і 'соне"чка /
по'тому коло ш'коли були / ноч'на кра'сав'іца // оі че"каі / че"каі / ну ўс'іл'ак'і

йак'і хоче"ш / ан'утин'і гласки і // ну / йак'і хоче"ш були кв'ітки // йа дуже" кв'ітки / доки йа л'убила вирошчувала / бо йа йіх і тут вирошчувала // ну / тут ме"н'і ўже дочка мо'я / то помагала / з'найеш // а ў'дома йа з д'іўчини сама т'і кв'ітки дуже" л'убила / ў 'того про'сила / ў 'того про'сила // багато йе таких кв'іток / шо з'ара не"ма // от буў такі л'ічбне" то'то кануп'ір / л'убисток // йа нав'іт' не" з'найу / чи ў 'кого йе / бо ў 'мене" буў о'дин корч // а кануп'ір то буў / так'і листочки з'найеш / так'і нап'іўкругл'і / та'ко з'найіш / а йак'шо в'ін ўже выбиваў стр'ілку / то в'ін та йак ромашки б'іло цвиў // но то л'ічбне" рослінка / з'найеш / ну / та йак м'н'атка // во'на тожи л'ічбна / о // ну / це л'убисток це тожи // то ў нас буў о'дин корч туто л'убистку / це йа була посадила ў Ганки в'икопала / це йак йа с'уди приішла // але" йак ми ўже к'лалі хату / розвалили хату / т'і та зе"м'ла туту ми ўс'у розправили тут на пе"ред'і хати / т'і засипаўс'а л'убисток / і в'ін в'іг'и не" вил'із / з'найіш // от т'ул'пани ў 'мене" були тут по' с'іво стещ'і / то там показу'юца / наве"сн'і два ко'рч'і / но во'ни ўже не" цв'ітут / а ў 'мене" так'і були т'ул'пани // Пужакова т'от'а / ма'мина се"стра / во'на була сл'іпа / але" во'на дуже" вирошчувала кв'ітки / і во'на ме"н'і тих т'ул'пан'іў дала //

847. – Було так'і / шо поўмірали / багато // нав'іт' от напрог'іў мо'і хати че"ре"з до'рогу жили // ну / шо Йе'ленка там була / шо те"пер / но ти йі'йі на'верно то'жи не" з'найеш / бо ти та'ка / шо ти се"л'і не" га'сала / та йак д'руг'і // та йа'б'и йа га'сала / то йа багато л'уде"ї з'найу / бо д'іўчино'йу / д'итино'йу / йа ш то'б'і кажу / шо // тут ў т'вого д'іда Во'лод'і / тут ше була се"стра З'іна / б'ілен'ка / во'на ў'мерла / йа була ў по'хорон'і // во'на на'верно с 'того року / шо і йа була / бо во'на та'ка ў'мерла чи дес'іт' йі'йі рочк'іў / чи в'іс'ім / бо та'ка // там де Зоф'і'йова ха'га ко'ло су'шарки / там тожи були т'і х'лопц'і / Кол'а / Йі'ван / Ва'сил' / і Л'он'о / і була ше" д'іўчинка / но д'іўчинка х'уч'и за Л'он'у була / Л'он'о при сам'ім к'інц'і наро'д'іўс'а / П'ітач'ин з'ат' / о // це так / то тожи ў'мерла / тожи Д'іна нази'валас'а і тожи була б'ілен'ка / і йа тожи була там у по'хоро'н'і // л'уди м'ерли / була шкарл'атина / буў йа'кис' к'ір і так д'іти ўмірали / на ту шкарл'атину / на ту // а голодо'мор то до'брий д'итино буў / йі'сти

не^н було шо / не^н було шо йісти // йа то^уб'і кажу / шо м'ї брат буў / йа з д'вац'їт'
с'омого року / а в'ін буў с триц'ятого року / у сорок с'ом'ім // и да / йа була
приш'ла / ў сорок шост'ім роц'і на Р'їздво з Домбасу // це ме^нне пустили по
визо^уву / бо йа мала ў Хот'їн'ї ўчитис'а на бугалте^{ра} / бо ме^нн'ї вислала
Гурку^{ти}шина // ну / де жиє ц'а Наташа / шо то^ургуйе ў копи^{рац'}її / то там
жили та / шо Гурку^{ти} / це йїх по^у вул'їчно^уму Гурку^{ти} / а то во^ни Блашки
називалис'а // тиї во^{на} с такого року йак йа / тиї во^{на} / йїїї ў Донбас були не^н
забрали / бо ў неї буў тато ў^битїї / а м'ї тато ў^битїї / м'ї тато // да / м'ї тато
ў^битїї на во^н'н'ї / а йїїї тато буў дома / тиї йїїї не^н забрали ў Домбас і йа ў
Домбас'ї була то^{ди} / знайеш // тиї йа приш'ла ў сорок шос'т'ім на Р'їздво по
визо^уву / бо так були б^н ше не^н пустили / с тойї шахти / бо ж не^н було л'уде^нї /
хоч ўже сорок / ўже во^на кончилас'а ў сорок п'ят'ім де^уїятого майа // буў там
і м'їт'їнг / ў Красно^{дон}'ї / бо йа ў Красно^{дон}'ї була / на шахт'ї / ў шахт'ї / і то //
а це по визо^уву ме^нне пустили ў сорок шост'ім роц'і до^{дому} // но йа ўчитис'а
не^н п'їшла / бо то знайїш / не^н було в'їтки / не^н було ў ч'їм // йа не^н п'їшла
ўчитис'а / то йа ўже ў сорок с'ом'ім роц'і де^уїят'нац'ятого жоўт'н'а / п'їсл'а
Покрови / то було / і йа ўже в'їдалас'а була // це ўже йа та^{ка} була // тиї м'ї брат
буў та^{ки} мален'кїї // а знайеш / ходили то^{ди} ў т'їм т'риц'їт' т'рет'їм роц'і / та
йак с'їл'їради / хто робїў у с'їл'їрад'ї / і там та^к'ї прислужники // то го^{лова}
с'їл'їради / а та йа^гби зара / с'їкрїтар / ше там йа^к'їс' йе там ўс'їл'ак'ї там т'ї
прислужники // тиї ходили / дїтино / та йак бригада / тиї ў ко^{го} було то^{то}
зе^рно / шо б'їл'ше^н було / то було / а ў нас не^н було // дес ма^{ма} / йаш кажу / чи
купила / чи хтос' даў / чи може^н дес с колгоспу йа^ких кукуру^зок принесли / йак
на норм'ї жали // не^н знайу цего / дїтино / бо йа ж мала була / але^н то ўже^н ш
буў колгосп ў т'риц'їт' д'руг'їм роц'і / т'риц'їт' т'рет'їм // це ўже^н буў колгосп // а
колгосп'їў було два / йїден називаўс'а Борес / а д'ругїї / а йак ше о^{дин}
називаўс'а / ве^р'тиц'я на йа^зиц'ї / йа^кос ше назива // опшим / два було колгоспи
// йїден там на Ладончис'ки хоз'аїств'ї / бо вислали в'їти того хаз'ейїна з його
дому / і там колгосп // ну / тойї ба^би Мар'їїї / шо та^{мо} / де Шул'а^чиха купила

ту хату / брат буў буц'ім в'ін буў бога'тир // а дес на Си'б'ір / во'ни так і не" по" / ну // мама була тойі ве"рнулас'а / во'на лишилас'а коло бапки / н'іби дочка / во'на нав'іт' хо'дила зо м'ноу до ш'коли Ол'ка / чи йак то йі'ї була фам'іл'і'я з Бучайі / о // бо йі'ї мама була са'ма бучайска / то тато дес там пропаў на С'і'б'і'р'і / а мама ве"рнулас' // ну / за сих / за цего / йа з'найу / з'найеш / шо це ўже ме"н'і хтос розказуваў / шо в'ислалі / і н'іби це та хата / де Ладончиха жила // там була друга хата / а ц'у хату йа памн'атайу / шо т'іл'ко були балабухи / і йідна половина була кончина / шо там н'іби жили л'уди / а друга не" кончина // то се ўже ту другу хату аж Ладон'кова се"стра з мамо'йу / шо погляділі з'найеш / шо зробілі хату з нейу / і ше були не"добре" зробілі / аж йак Н'іна с'а прійшла / аж то'ди во'ни йі'ї по" л'уц'ки / ше луч'и зробілі // кухн'у пок'лалі / а там шос пе"ре"ст'ройілі трохі / се ўже йа тожи / йа ўже там не" с'ид'іла на с'во'йі вулиц'і / йа ўже була ў Бурсуках в'ідана / і ўже була там ў Іванового тата в'ідана / де Кукурачка жийе // там та хата / і ўже йа тут була з'найіш / о // шо Ладончиха ўже пе"ре"ст'ройіла // тій нав'іт' ц'а мама / ну / опшим хаз'е'йка цего хаз'е'іства / йак ве"рнулас'а С'і'б'і'ру / тій хт'іла ў Ладончихі в'ідобрати ц'у хату / і цеі город / бо се здо'ровіі город / бо то бо'гач жиў // так казали / шо то бо'гач / то тоі же" город аж в'ід' тойі вулиц'і / шо н'іби та Іскр'иха жийе / аж до Синокр'іўди / туди до Гал'і Луцко'йі / до Ганчаручки / аш туди до с'амого вулиц'і во'но було // а ле" по'тому ўже йак тут пе"ре"горо'диў / там де тоі Горба'ноўс'кіі жийе / а там Ганчаруки // хата на хат'і були / і гороч'ики ўс'о були мал'і / лиш це ў такіх бо'гач'іў / шо во'ни назі'валіс'а йак'іс бо'гач'і / шо во'ни мали ве"лік'і горади // то се там / де Іскр'иха жийе // це там йак'іс / йак'іс жили / че"каї / че"каї йак в'ін / ну // Бл'аха'рам йак'іс ро'дінні / тим ц'ім Тайіс'ці / з'найіш / і Лес'і то'му / тим д'ідам / то йак'іс були ро'дінна і во'ни назі'валіс'а бо'гач'і / і с'і де Ладончиха / це так'і тожи так назі'валіс'а бо'гач'і // то се так було / йа то'б'і кажу йак це було / о // це так було // се'се йа так'і нав'іт' з'найу / з'найіш / йак / і там та // там по'том полу'чилис'а зо'ўс'ім інач'і л'уди / бо т'і мо'ло'д'і поўми'рали / д'іті полі'шаліс'а / о // там де Іскр'иха жийе // там була в'ідалас'а туди / цих

Заболотних // ну / тут була вона / їх не^нма / йон тут не^нма н'ї йедной // були / мо шти помниш / але^н може^н мама т'воя / не^н не^н знайут / шо вона нав'їт' була на фронт'ї // вона ўчилас'а на метсе^нстру / а тут вона т'їко кончила ўчин'а / і ше була така тожи д'їчина / то вона // йа не^н знайу / може^н вона шеї жи'є // вони жили / жила вона дес ў Мо^нскв'ї чи куди // вона ї туди була маму забрала / шо вони ўчилис'а на метсестри і тут / чи вони ўже кончили були то училишче^н / чи не^н кончили / но вони на фронт'ї були // вони були на фронт'ї / і та в'їтги була на фронт'ї // но ўже^н зоўс'їм друг'ї л'уди т'ї пе^нре^ндн'ї / т'ї / шо їх родини / д'воє там було д'їтеї //

с. Мала Стружка Новоушицького району

Село розташоване на річці Говірка за 15 км від районного центру і за 47 км від залізничної станції Дунаївці на лінії Кам'янець-Подільський – Хмельницька [4, с. 434].

Інформант: Камінська Марія Леонідівна, 1927 р. н., освіта – 7 кл.

848. – Колис' даўно л'уди на пол'ах волочили коровами // мо'їа корова не^н хот'їла ходити ў йарм'ї // ви^нпрагали корову і йа їшла додому // ў мо^нго сус'їда була спо^нк'їна корова / йа^нка л'убила ходити^н ў йарм'ї // таї в'їн ми^нн'ї заволочи^н то'їу коровойу / а йа йому помагаїу чи сапати чи жати // дуже^н було т'ашко / того шо ўс'о робилос'а ўручну / на поле ж'їнки но^нсили гн'її склеўками с ферми / по^нтому ў жни'ва ко^нсили ко^нсарками хл'їб^н // п'їс'л'а ко^нсарок йа з^н ж'їнками ўй'азала снопи на ве^нретах / шоб не^н загубиўс'а жоди^нн колосок // жито чи пше^нниц'у жали се^нрпами / а по^нтому скла^ндали ў клан'ї // ж'їнки подавали снопи на вози і то'їд'ї к'їн'ми з'возили їх на т'їк // п'їс'л'а ц'ого жито молотили молотарками // зе^нрно в'їдгортали^н ж'їнки лопатами і в'їйали в'їйалками // таї то'їд'ї брали йашчи^нки / наси^нпали ў них зе^нрно і но^нсили на бурт // си^нпали ў м'їшки і к'їн'ми возили постаўку //

Інформант: Повержук Катерина Броніславівна, 1931 р. н., освіта – 4 кл.

849. – Хл'іб^н йа пе^нчу дау^{но} / ше ме^нне мо^йа ма^{ма} на^учи^{ла} / йак не^н годна
ўже бу^{ла} до^{бр}е^н йо^{го} вим[']іси^{ети} // зразу не^н полу[']ча^{ўс}'а та^{кі}й йак т^реба //
бу^{ва}ло шо пе^ре^нходи / або ло^пне^н чи п[']ідго^рит // за^{ра} ўже на^учи^{ла}с'а / бо пе^нчу
хл'іб ко^жного т^ижн'а по п[']йат' ш'іст' бу[']ханок // ў жни^ева пе^нчу мен^{ше} / бо в'ін
ц'в'іте // то[']д'і хто йо^{го} бу^{де}н['] йісти // йак за^ц'в'іте / мус'у ви^еки^едати с[']вин'ам //
ко^жне^н со[']б'і по с[']войему пе^нче / шоб^н спе^нк[']ти хл'іб^н / йа би[']ру зразу дро[']ж'і /
розвожу ў теп[']лі вод'і / сипл'у т[']рошки са[']хару / шоби дро[']ж'і кра[']шче^н
росп[']ливали^с'а // коли с[']танут шу[']мо[']йу / сипл'у ту[']ди му[']ки і рос[']ко[']лочуйу // коли
во[']ни п[']ід'і[']дут / би[']ру теп[']лу с[']ирватку / л'айу ў н'уйу ц'у п[']ід[']роб'ку / сипл'у
дв'і ж[']мен'і сол'і / му[']ки / рошчи^ен'айу так // то[']д'і кла[']ду де[']с' на теп[']ле^н м'ісце /
а коли во[']но до[']бр[']е^н з'і[']де^н / сипл'у ту[']ди ше му[']ки / зам'іс'уйу // м'іс'у до[']ки^е не^н
в'іт[']стайе в'ід рук і в'ід миски // по[']тому кла[']ду зно[']ў на теп[']ле^н м'ісце / шоби
с[']ходи[']ло // би[']ру форми / змаш[']чуйу йіх ол'ійом і коли ўже з'і[']де^н т'істо /
роски^едайу йо^{го} у фор[']мах // по[']ки хл'іб^н с[']ходи[']е ў фор[']мах / йа рос[']пал'уйу ў
п[']йецу // коли д[']рова до[']бр[']е зго[']рат / розго[']ртайу жар по ўс'ому п[']йецу / шоб в'ін
нагр'і[']с'а // по[']тому ўже йак почи[']на[']е жар т[']рохи при[']га[']сати / ви[']гор[']тайу йо^{го}
на кра[']й // би[']ру де[']ре[']ўйану ло[']пату / са[']жайу хл'іб^н і за[']кри[']вайу п[']йец за[']туло[']йу //
коли хл'іб^н загн'і[']тиц'а / за[']би[']райу за[']тулу / в'ідго[']ртайу дал'ше^н жар / шоб^н хл'іб^н
не^н п'ід[']го[']р'і[']ў // три[']майу йа хл'іб^н у п[']йецу п'і[']тора ча[']са / а то[']д'і ви[']т[']майу /
ўми[']е[']вайу йо^{го} хо[']лодно[']йу водо[']йу / на[']кри[']вайу йа[']койс' ху[']ст[']ин[']койу / шоб^н бу[']
мн'а[']ген'ки['] //

с[']мт Нова Ушиця

Селище міського типу Нова Ушиця розташоване на схилах гірського підвищення, що омивається річкою Калос (ліва притока Дністра). До 1829 року Нова Ушиця мала назву Літнівці. Перші відомості про Літнівці зберігаються в документах XVст. коли селище належало королівсько-шляхетській Польщі.

До обласного центру – міста Хмельницький – 102 км. Найближча залізнична станція – Дунаївці, на відстані 48 км [4, с. 423-431].

Інформант: Мокрий Микола Йосипович, 1939 р. н., освіта – 11 кл.

850. – Були ми дуже бідні // у с'їмїй йа буў се^нре^ндушчим / брат самий молочий / се^нстра сама старша // по^нтому ми п'їшли ўже по учобам / йа зак'їнчиў копе^нратиўний ўчилишча // старано ўчиўс'а / стараўс'а шоби ст'їп'енд'їйа була // се^нстра п'їшла ў ме^ндичний заклад / де зак'їнчила тоже на в'їдм'їно / і брат к'їнчиў кул'тпросв'їтний училишче // по^нтому попрац'уваў в'їн ў се^нл'ї одному / се^нло Гл'їб'їў // ўже ми почали трохи луже жити / бо ўже зароб'яли // мама була ў мене^н тоже ў ко^нлгосп'ї робила // по^нтом мама / тис'ача де^нв'їцот дванац'ятого року була / а бат'ко тис'ача де^нв'їцот де^нс'ятого року // так йак бат'ко загинуў на фронт'ї / то нам дуже т'ашко було п'їдн'їматис'а / можна сказати з руйїн / ўс'о п'їдносити догос^нри / бо ми йа ж^нкажу / дуже б'їдили / і не мали нав'їт' пут'ової од'ож'ї ўд'агнути доброй / ходили ў школу ми с се^нстройу ў Новоушиц'ку се^нредн'у школу / де зак'їнчили тоже на добре // се^нстра зак'їнчила на в'їдм'їно / а йа на добре // пот'їм вона робила метсе^нстройу ў бол'н'їц'ї Новоушиц'к'її / за шо йїї поважали і до ц'їйейї пори поважайут' //

851. – Робили ми т'ашко / мали ко^нрову // хто ў се^нл'ї маў ко^нрову / то тої шчитаўс'а багач / це була наша корм'їл'н'їца / ко^нрова / ми догл'адали йїї і пасли / бурак йїїї терли / п'їз'н'їше ў нас була одна с'винкам / поро^нс'а / йаку ми тоже догл'адали // йак ми чикали / шоби воно виролло // хл'їба / йак пасли худобу / то хл'їба йакшо мали ку^нсок / то його ц'їнили / б'їл'ше чим золото / дуже т'ашко було / т'ашкїї р'їк буў трудний // пережили ми голо^ндоўку сорок с'омого року // це тоже то^нд'ї було т'ашко / б'їдили / б'їдили дуже багато // л'удеї то^нд'ї багато погїбало / з голоду пухли і погїбало багато л'удеї // прамоне^н то шо / де^нс'атками погїбало за н'їч // ну ми даї Бог / йакос' вижили //

852. – Ми залишилися а ў д'ецтваўі полусіротамі // бо бат'ко загінуў на фронт'і // т'ашко ми б'ідили // знач'іт / змалічку ху'добу паслі ў коўл'госп'і / коўл'госпну ху'добу / і полу'чали за то малу зарп'лату / малу / грами хл'іба полу'чали / за то // поў'тому йак п'ідрос'лі / то робіли / ро'біў йа ў коўл'госп'і // ў коўл'госп'і ро'біў пры'цепчыком коло т'рактора / коло коўмба'йна ро'біў / со'лому в'ігортаў // хо'дили збірати колос'кі на 'поле" / і то колос'кі мог'лі забрати / т'і шо поназбірувалі ми // б'ідили ми 'дуже // поў'тому ми ўже трошкі п'ідрос'лі / на'чали ст'ройіти хату // по'ст'ройілі хату / ўже / і мама 'тоже ў кол'госп'і ро'біла була / 'мало грош'іў пла'тили / полу'чала і хл'іба / бо тоў'д'і так пла'тили / а п'із'н'іше йа там / п'із'н'іше йа п'ішоў на пло'дозавод'т ро'бити / заробл'аў грош'і // 'опш'ім 'дуже ми б'ідили //

Інформант: Гаврилюк Світлана Данилівна, 1948 р. н., освіта – 9 кл.

853. – М'іі рос'каз доц'у / ну дава'і на в'ерно про мо'іе дитинство // ми жили ў'двох з 'мамоўу // т'ашко нам було т'агну'і на од'ну зарплат'н'у // зако'мандувала 'мама ст'ройітис'а // ку'пили ст'роїмате'р'іал // 'мама ше не" полу'чала грош'і // йак ўже 'було рос'писано на шо во'ні 'майт' іти // шоб нам було л'іпше 'жити / 'мама по'чала розм'ножувати крил'і // за с'ізон ми 'мали до п'ядис'ати / а то'і б'іл'ше штук // шоб йіх прокор'міти / тре було хо'діти йак стим'н'іе на кол'госпне 'поле // ну з'найеш доц'у / р'вали ку'н'уху / л'у'церн'у / тра'ву / 'мама брала ве'лікі м'ішок / шоб мог'ла 'нести / а ме'н'і давала тор'бину // тор'бінка була к'ілог'рама до п'яти / а'ле ме'н'і було т'ашку'вати 'нести // ми при'ходіли з'мокш'і в'ід ро'си // ш'маг'а було 'мокре / з'разу тре'ба було пе'ре'бе'ратис'а / ну і за'море'н'і // м'йасо ми йілі / а ш'кури зда'вали на загот'пункт / ну йак 'зара 'помн'у / по три / п'ят' рубл'іў за ш'туку / ў т'і ро'ки / це були дл'а нас з 'мамоўу ве'лікі'і грош'і / бо ми мог'лі шос' со'б'і за ц'і грош'і по'зволіти і ше ку'піти // а во'ні тоў'д'і не" бул'ілі / ми на л'ікарст'ва грош'і не" т'ра'тили і пробл'ем нам не" було //

Інформант: Лопатюк Ганна Корніївна, 1932 р. н. , освіта – 7 кл.

854. – Йа йак була мала / мама с'їйала мо'йа ко'нопл'і і ми сте^нрегли йїх / шоб к'ури не^н били // то'ди т'і ко'нопл'і виросли і мама ви^би^брала п'лос'к'ін' / а п'лос'к'ін' була бе^з зерна / бо мат'їрка ли^шшала^са / то там було на^сїн'а / шо нар'їк можна було зно^у с'їяти ко'нопл'і // і мама йїх ўйа^зала горстки / горстки називали^са так'ї // ве^лик'ї ўйаски і ў р'їчц'ї мочили // вимочили / то'ди висушили і на терли^цу с'терли і робили кукли / то'ди с тих кукл'їў ки^дали ше на шч'їтку ви^чїсувати і були пач'їски і к'лоча / то к'лоча їшло на ве^нрети / на м'їшки / а с кукл'їў прели на пр'єтках то'нен'к'ї нитки і робили на варс'тат'ї полотно і с того полотна шили шмат'а / і ў так'їм ми хо'дили / бо то'д'ї н'їчого не^н було //

855. – М'її тато з мамою три^мали в'їўц'ї / і т'ї в'їўц'ї на зиму три^мали ў сарайов'ї тепл'їм / но виган'али йїх на прогул'анку на о'бору / шоби не^н пари^лас'а воўна на них / а то'ди л'їтом виган'али на па^совище^н / і йак ўже добре сонце при^гр'їло / ст'ригли т'ї в'їўц'ї і прали воўну і сушили / а зи^мою / ўже йак бу^в в'їл'нїй час / йак поробили ўс'у роботу / ми^с прали йїї на претках і веретенами / а то'д'ї на варс'татах робили та^ке полотно і шили л'їтн'єки / те^пер с'п'їдниц'ї / а колис' були л'їтн'єки і ў тих л'їтн'єках так хо'дили л'уди // і до'рошки робили / ве^нрети засте^нлили пости^лли / бо то'ди не^н було покри^вали^в / а ўс'о ве^нрети / але^н воўн'ан'ї дуже^н важн'ї були / це^н но т'їл'ки три^мали дуже^н хаз'айї / шо вони годн'ї і прести / і на варс'тат'ї робити шо т'їїї мали // а котр'ї б'їдн'ї то т'їїї не^н годн'ї були тако'го робити //

856. – Йак ставали д'їўко^у / то дуже гарно ўби^рали / вишита со'рочка дужи і до'линою вишита сп'їдниц'а / опшита биндами і так йїїї ўд'агали / шоби видно со'рочку з вишит'ом до'линою / і фартушок опшити^ї биндами / а н'є / вишити^ї / і дужи гарна пишна молода // і г'руди дужи / на г'руд'ох дужи пац'орки / і на го'лов'ї л'єнти і в'їночок / і ше ў суботу молода попро'сила ўс'у родину і д'їўчат і хлопц'їў на вечир до в'їнка / а то'д'ї ўвечир сплели тої барин'чанив'їночок / і то'ди сад'ат моло^дду на стуло і роспл'їтайут' бат'ки і

родина ўс'а / а йак расплели / ўбрали ў в'інок ўже і вел'ан // а тоди п'іднос'ат ту
молоду друшкі поп'іт ручки і во́ни клан'айца бат'кам / а поклан'алис'а
сво́йім бат'кам / а то'д'і їдут до молодого і клан'айуц'а ше бат'кам молодого / а
ўже на дру́гий ден' в'іс'іл'а //

Інформант: Оліневич Галина Нестерівна, 1933 р. н., неосвічена.

857. – Їа йак була мала і ли^ешила^с си^еро^тойу / ^лмо^я ма^ма бу^ла ду^же^н
слаба і во́на ле^нжача / а йа варила са^ма ў п'іецу / варила боршч ў горш^ках і
покри^ешками накри^евали / так'і бу^ли покри^ешки на горш^ки і накри^евали йіх і так
варили ў п'іецу // а наза^д за во́гон' ки^едали кор^тофл'і і пе^ккли до боршчу т'ійі
кар^тофл'і / і ду^жи ме^ні тоди ўкусні^й боршч бу^ў / здай^ец'а / шо тако^го йа
те^нпер не^н годна зварити / йак ко^лис' варили ў п'іецу // ви^праже^на ма^малига /
вари^на то^жи ў горш^кови і пра^же^не мо^локо / то ви^пражиц'а мо^локо / то ду^жи
бу^ло ўкусне з ма^малигойу //

Інформант: Зарічна Марія Миколаївна, 1925 р. н., неосвічена.

858. – Їа йак була д'іўкойу / то х^лопц'і наїмали му^зи^ку і ми хо^дили на
тан'ц'і / але^н му^зи^ка не^н така йак за^раз / а бу^ла ск^рипка / бара^бан / а н'е то
гар^мошка / і ў цен^тр'і се^нла наїмали х^лопц'і му^зи^ку і танц'ували // но
танц'ували д'іўки с х^лопц'ами / котрі х^лопе^нц хо^ди^т до д'іўчини^е / а котра
д'іўчина не^н ма^йе х^лопц'а / то та^йа сто^йяла збо^ку і во́на не^н ма^ла пра^ва з
д'іўкойу п'іти танц'увати / но т'іл'ки с х^лопц'ами //

с. Стара Гута Новоушицького району

Населення вирощує зернові й технічні культури, розвинене тваринництво,
бджільництво та садівництво. Поблизу села знайдено залишки раннього
слов'янського жертovníка (II – VI ст. н. е.) з кам'яними ідолами [4, с. 435].

Інформант: Тислюк Марія Андріївна, 1930 р. н., освіта – 5 кл.

859. – Колис' вес'іл'а було не^н таке // столи с'тавили ў 'хат'і / попро'сили там с'к'іл'ки родини // чарку йідну пустили ў йіден б'ік / а д'ругу ў д'ругий // йідним ста'канчиком ўс'і пили // а ше і 'вилок не^н було / а 'пал'ц'ами йіли // ка'заў йіден / йа йак не^н йім ру'ками / йа не^н найідай'уса / а лошки були дере^нўл'ан'і ўс'і / йак ў 'мене по'ломник / ў 'мене йе дереўл'аній ше 'кажиц'а / 'але лошки 'менш'і // це називаўс'а по'ломник / це було на вис'іл'а йак да'йут' / то би'рут' / чи ка'пусту / чи боршч да'йут' / кру'гом ўс'о // коліс' не^н лагодилис'а так // коліс' го'товили 'голу'пц'і / ка'пуста / це б'ігус ка'зали / ну і там гиш'ки / ну і пе^нч'інка / це м'н'асо // об'жарували йо'го / к'лали ў ка'зан і так пе^нкли / се називалос'а пе^нч'інка // і там йак йе п'ран'іки // ше ки'с'іл' ва'рили / а ше ве^н'ігрет // і це 'дуже добре ве^нс'іл'а було / бо 'дуже ба'гато да'вали // а мо'лода / йа'ке було п'лат'ачко ўби'рала // а в'інок ро'били з б'ілої с'в'ічки // ту с'в'ічку п'лили і ро'били 'бомбл'ачки / листочки зеле^н'нен'к'і / ў к'раску ма'чала / о // так 'л'уди коліс' 'жили / ўс'о с'воїми ру'ками ро'били // коліс' 'цего не^н було / 'тего ўс'ого / шо ти'пер при'воз'ат' / а 'зара / 'Боже // йа і не^н була / ше коли / ше зо два ро'ки або зо три / йак йа не^н була / або і б'іл'ше / на ба'зар'і // але кажут' / шо ти'пер та'кого ўс'акого йе // та'ке було вис'іл'а коліс' // друш'ки хо'дили / йак мо'лода в'іда'йец'а / то не^н сама їде // а 'л'уди / хто да'йе ку'к'лу // ко'мпан'і'я хо'дила / ба'гато хо'дили // ни йідна мо'лода з д'рушко'ю хо'дила / а ба'гато хо'дило // і н'і'в'еста да'ру'вала / руш'ники там да'вали чи там шо / переў'йазували там 'хустко'ю чи чим // так і 'зара переў'йазуйут 'через п'леч'і // ше на бо'ку ч'іп'л'али 'хустку // а д'ру'жок було ба'гато // а мис'ки / лошки були дере^нўл'ан'і // ўс'о йіли з йідної мис'ки / ш'тири чи п'ят' душ // се йак'шо були мис'ки по'ливан'і / то це 'дуже бога'ч'і //

Інформант: Тислюк Надія Яківна, 1927 р. н., освіта – 4 кл.

860. – Колис' не^н було купувати / так йак 'зара // с'воє ку'курузе^н'на 'мали / там т'рошки с'іна / бо ж не^н було с'т'іл'ки го'род'іў // то д'і т'рошки да'вали го'рода / 'декому с'емд'іс'ат 'сотих / а 'декому т'іки 'сорок // хо'дили до с'кирти / к'рали

полову / горохл'анку / і парили ў це"бр'і // ў тої це"бер / цибер таки"во зробли"не з дереўл'анойі / опшим дно дереўл'ане і обруч'і наби"вали там / і тако кругом д'урки / б'іл'ш'і / де б'рати цибер / 'вир'ізан'і пр'осто / з'в'іти і з'в'іти / йідна нап'рот'іў другої // так йак от при"роблин'і ц'і вуха / в'ідро // так само це б'рали ў тої цибер т'іл'ки пше"ничну полову / парили водою гарачою / і там п'ідм'ішували чи бурака / чи дерти / хто маў / але" тод'і мало хто маў // і так году"вали худобу / то кукурузе"н'а / то с'іно / солому // ў л'іс хо"дили // межи дере"ва / де йе по"сатки // ти ї межи тими по"сатками руками р'вали буран / бо серп'ом не" давали / ка"зали шо ти по"сатки жнеш // і так р'вали буран // з дерева с'т'агали го"рошок / шо виўс'а по дере"ву // тиї так году"вали худобу // колис' те"л'атка мален'к'і виган'али ў поле // робили так'і йїжаки на морду / з др'оту / шоб не" с'али / шо йак ў поле ко"рову ў в'імн'а / то во"на ўже не да"їе / коли йо"го виган'али па"стис'а / приўйязували йо"му бру"т'аночку на мордочку / ти ї так во"но па"слос'а // а за"ра не" хт'ат те"л'ат три"мати / бо кажут' те"л'а с'т'іл'ки ви"пїе моло"ка //

861. – Колис' на л'уди накла"дали сорок ки"ло мн'аса // та"ка постаўка моло"ка / це було дв'іс'т'і два"ц'іт' л'ітр'іў // це та"кій буў за"кон // а шо за тих зверх / то платили // не" зна"ю по ск'іл'ко куп'іюк платили / но коп'і"ки / тоди не" давали йак за"ра за моло"ко / но коп'і"ки давали // це ўс'о госу"дарству здавали / бо буў та"кій за"кон / а коли ўмер Стал'ін / тод'і хто мн'асо не" ви"платиў / спи"сали з л'удеї / ўже не" с'тали л'уди платити // та"кого не" помне н'іх"то / ўже р'ідко хто зна"їе то // платили мн'асом / ўже та"ких л'удеї не"ма / поўми"рали // ўже не" зна"ють моло"д'і / молоч'і / а та"к'і т'і старш'і / то платили // колис' була по"зика / пози"чаї госу"дарству грош'і // це обл'ігац'і"а називалас'а // ви"даїут обл'ігац'і"ю на ск'іл'ки ти п'ітпи"саўс'а / на сто чи на дв'іс'т'і рубл'іў / ви"давали ту обл'ігац'і"ю / і колис' во"на бу"де грати // ви"гравали на ту обл'ігац'і"ю / але д"уже р'ідко // хто ви"граїе там два"ц'іт' / дес'іт' рубл'іў / йе та"мо по сто ви"гравали // ти ї колис' та"ке було // т'аг"нули з л'удеї шк'іру // ти ї л'уди крил'і / кури зно"сили / мн'асо / йаїц'і / моло"ко // а йакшо ти не" май"іш / то да"ваї грош'і за"гато"вачов'і / а в'ін купу"їе чи

ти^ел'а / чи ко^орову // с'к'іл'ки душ дало гр^ош'і / і ви^читуйе по^тому по сорок кіло мн'аса / шо ти зда^у // т'агнули с посл'едного // йак при^дут за ту по^зику п'іт'писуватис'а / а ми з братом за^премс'а ў ха^т'і / а бри^гада / зо ш^тири чи п'ят' душ'і // ти^і ўно^ч'і при^дут / бо ўден' на роб^от'і / ти^і тупайут' ў т'і д^вер'і // во^ни ч^асто хо^дили / до^ки не^н п'іт'пишис'а // а ма^ма ка^же / ну де йа вам тих гр^ошеі воз'му / д'іти го^лодн'і / гол'і // мучат / мучат / бо^даі хоч шос' / д^вац'ат' / а на д^вац'ат' п'ят' рубл'іў ко^лис' бу^ли гр^ош'і / то^ди не^н то шо за^ра // то во^ни н'ічо^го / по два рубл'і чи три / і то ше н'е // а ко^лис' д^вац'ат' п'ят' рубл'іў / то бу^ли ц'ін'і гр^ош'і // на д^вац'ат' п'ят' рубл'іў їди шо х^очиш бе^ри // на^силу ми назби^райім на ту по^зику // ти^пер ўже лу^че / сав'ец'ка ўлас'т' бу^ла / но ўс'о^рамно ўже лу^че бу^ло / то на то^б'і д^руге // ўже во^на на^чалас'а ти^і ўже н'імц'і / а н'імц'і то ў Гир^ман'іу ло^ул'ат за^бирайт' / то то^же йїдут би^рут / шо змо^лотили л'уди / то за^брали то ўс'о // а кол^госп'іў не^н розг'ан'али / бу^ла ф^ерма // ф^ерми бу^ли ве^лик'і за н'імц'іў / три^мали / йак ве^лик'і / т^рохи худоби по^били йак во^на / мен^ше // а за^ра роз'іг'нали кол^госпи // те^пер ўже с'тало лу^че //

862. – Ка^же йїден / да^ти ту^фл'іў сорок чит^вертого раз'мера / жен^ских // а тої ка^же / а це де то^б'і ўз'ати та^кий раз'мер? // ка^же / в'іт'коли йа тут робл'у / то тут не^н бу^ло його // сорок п'яти^і ў л'удеї / а са^ма здо^рова / но^га здо^рова // п^ерше ўс'і бос'і хо^дили / і роз^бивали т'і но^ги // хто там ўзу^ваўс'а // це їду до ц^ерк^ви чи на й^армарок / ту^фл'і ў ко^рз'іну ро^гову / а ко^ло й^армарку ўже ўзу^влас'а // ў клуб боса // кру^гом бос'і хо^дили // а хто ўзу^вец'а / то ўс'а ви^вод'ат' / ка^жут' / а^ну ро^зуїс'а / бо ж на но^ги ста^йе // та ше і т^ропки ви^бивали п'ятами босими // а по^т'ім п'яти так бол'ат' / шо а^ну // ў мене цей^і но^чи так но^ги бо^л'іли / йа ўкл'учала с'вет і нати^рала // де тої дох^т'ір бу^де / сон^це пе^че так // так бо^л'іли но^ги / так кру^тило / йакос' аж ў п'яти // п'яти так бол'ат' / шо ну // то йа го^р'ілко^у на^терла т^рохи // а ў нас Лук'і^йанова Л'ена то^же / ої бол'ат' но^ги / п'яти // во^на ни го^дна с'тати / а д'іўки с'м'і^йуц'а / ка^жут шо б'іше х^оде боса н'іж ўзу^та // а во^на боса х^оде / бо ни го^дна с'тати // о^так п'яти п'яти / таї в'ідала к'інц'і // ко^лис' так жи^ли л'уди / хоч б'ідно / але весе^ло // са^пайемо на пол'у де^небуд' п'ід дере^вом на земл'у ўпаде^нм

йак дрова / і ўс'і позасипл'али // а ми перше ше мал'і були / тї нас на т'ут'ун / а старш'і на жнива // позасипл'айемо // а йакас' там Ол'а Маслоўс'кого була / йакас' вона така ходила йак качка / тї йїї ўже до нас прикр'іпили / а вона набе"ре дрант'а латати / ц'іле полудне латайе // ми спімo / а вона навіт' не буде" нас // та і ўже дивимос' надвечери / чут' не" полопайемо ўже сапайемо / бо ж проспали // ў нас д'іўки котр'і старш'і / гаїда гул'ати // йідна каже л'ізт'інки / ў два боки // а йа кажу не" буду / тї т'ікайу // але йакос' робили / хоч голодн'і і гол'і були // коліс' йак були на пол'у / сапайемо / тої воз'ме картофл'і вареной / ц'ілен'кой / а тої мае хл'іба кукурузаного / такивої малаїчик / на сонц'у спечин'ї // і се тако пос'ідайт' ў круг / ти і та то бе"ре // а та то бе"ре // ме"не ўсе води посил'али // а ти молода / гаї їди до води // тї прине"су / а вони раз два тї випили // се шо но'сили воду називали смарком / а то шо йїсти на поле но'сили / близн'ата називалис'а // коліс' горшчик на боршч буў б'іл'шиї / а мамалижник / на мамалигу / круглїй / йак глечик // і шо ви думайете / луча була мамалига // ў пйецу випичиц'а / тако аж хрусכותит' // ў жар ўгорне"ш / вона випражиц'а // ўс'о ўремн'а варили так // назад два казани / бо ж треба худоб'і картопл'і чи бурака / шо було / а зв'іти об'ідати / боршч і мамалигу / молоко пражити // молоко ў горн'ов'і пражили // коліс' ше йак'іс' лежн'і робили і голуц'і // се дв'і страв'і було / три часом // коліс' мамалигу до молока варили // а йак йе вишн'і / тї така добра та мамалига з вишн'ами / червона // отак йїлі і здор'ов'і були // йа так тоже вишн'і посадила перед' хатойу // тако роза / а коло рози загородила / посадила вишн'у перед' хатойу // і ўже та вишн'а виросла // а мама нибошка зварат ту мамалигу / а йа скорен'ко в'із'му тойї мамалиги і до вишн'і і даваї с тойу мамалигойу // да / йїлі л'уди йак могли // а тїпер молод'ож нима / но х'ім'їа / во'ни не" можут' тих ро'к'їў дожити / а тут ше ў рад'ів'і передайт' / шо будут продолжати / шоби доўше до пенс'їйї тейї // во'ни і так не" доход'ат до того // йо'му п'їйїс'ат' три роки сполнилос'а / сорок ж'їнц'і таї ўмирайт' // падут т'і чоло"в'їки // коліс' м'їшки ночьюу в'їяли і на станц'їйу // перекинуў м'їшок і на в'їз / перекинуў і на в'їз / а зара в'їдра не" годна п'їднести / не" то м'їшка / а в'їдра

// не^н годна ўже / йа шос' с^с цими о^очима не^н годна ўже // ше ру^рками йак би^б було //
цего / ночойу йак с^скочили п^пйати / йак с^стали но^нги бо^бл'іти //

Інформант: Вайнаровська Ніна Сергіївна, 1930 р. н., освіта – 5 кл.

863. – Це горстка називайіца / по^птому ўйажут' мандл'і / це дес'іт' штук це
мандл'і називаўс'а / нісут' до р'ічки / мочат йо^гго / тої мандил' / по^птому би^брут
до^ддому т'іпайут на т'іпал'н'і / та^тка йе дереўл'ана / ну / зроби^злина на шти^шрох та^тко
но^нгах / тут та^тка р^ручка / і тойу р^ручкойу / тут йе та^тке зроби^зл'ане дереўл'ане / то шо
во^вно п'ідносица / на коликах / дереўл'ан'і колики / і на тих коликах ўйут /
ломл'ат // ка^кже поло^пміў пра^прадиво / а то^тд'і ўже чешут' на щч'ітки / ти ка^кзала /
ж'іл'ізн'і пус^пкайут // то йе менша др'ібн'ішча / а йе б'іл'ш'і / то називайіца к^клоча
// це к^клоча йшло на ви^врети / а ўже то^тто тонше / то йшло на полот^пно // це ка^кзали
гре^гб'іне^не полот^пно / а кукла кот^ктра / гарно виче^всана / ка^кже / от к^коси йак кукла /
б'іл'і // то це йшло на полот^пно / це називалос'а три^тнац'ате полот^пно // а то^тд'і
робл'ат з него полот^пно / шийут сороч^ски / с три^тнац'атого / а то с к^клоча робл'ат
ви^врети на вар^встат'і / робл'ат ви^врети і полот^пно / шили штани гре^гб'ін'і / сороч^ски
гре^гб'ін'і / то^тд'і ўс'о бу^бло гре^гб'іне^не / не^н бу^бло се^сво^вго // с три^тнац'атки шили
сороч^ски / вишивали / і так'і шили сороч^ски знайіш йак? / шо так'і з б^брижами /
с'уди вишит'і та^тко полоч^пки / і с'уди та^тко і так во^вни шили йіх // та^тко ту^тто / не^н
коло гудзик'іў / але та^тко на шнуроч^шки і тут заўйазувалис'а т'і сороч^ски / не^н бу^бло
гудзик'іў то^тди //

864. – Не^н дуже про^пжили до^дбре // йак будеш рос^рказувати / н'іх^нто не^н пов'іре
/ ми^мн'і с'емд'іс'ат л'іт // але да^д Бо^бже / шоб во^вно не^н поўто^пралос'а // а во^віна йа^яка
страш^сн'уча / страш^сна во^віна бу^бла // і солдати бу^бли б'ідн'і і л'уди // т'і н'імц'і / то
не^н признавали т'і шуц^шмани // де по^пд'ілис'а т'і шуц^шмани? / с^ск'іл'ко йіх йіхало с
тими н'імц'іами // чи во^вни ў Гир^гман'ійі / ў Н'імечин'і лишилис'а чи де // на^нверно
шо лишилис'а / ба^бгато йіх // к'ін'ми йіхали там ма^мма і три си^сни / йідного
п'ітстр'ілили ў нас / со^сл^лому браў кон'ам / парт'ізани видно / ўстр'ілили йо^гго / то
в'ін шос' по^пжиў сутку та^т ўмер // там ма^ммали хо^хвати йо^гго / але ўже рус^рск'і йак

над'їшли / то забрали його // тут на цвинтар'і / йак йїхати ў Ве"рbove цвинтар / там поховали // там коло нас не"далеко в'ін лижаў // там шо варили / то повезли // там по дороз'ї будут йїсти // воїна це б'їда страшна // с пул'імйота строчат / позакопували оруд'їя / стр'їл'айут далеко / ле"тит' тої снарад аж свишче / так ле"тит // ўз'аў йак роз'їрваўс'а там / страшно // с пул'імйот'їў строчили // а ми ўз'али таї в'їкна подушками позакривали / бо каже / шо пул'а не" проле"тит' / ў п'їра замотайц'а // а вона ле"тит' куди хоче / не" питає чи п'їра чи шо / проби'вайе дере"во / ўс'о / а п'їра не проб'їе? ўбивали / і н'їмц'їў ўбивали / і наших ўбивали // на цвинтар'і тоже п'їмали два н'їмц'ї наш'ї / то верхну од'ожу з них зн'али / забрали / а воїна тако ў шмат'ї лишилис'а // тоже тако жа'ра / сонце гр'їє / но не" так / йак 'зара / але ўс'орамно було тепло / а воїна ў т'їм шмат'ї / це ж л'їто // таї п'їшли до с'їл'ради / дес' йїх забрали були // йа не" знайу дес' йїх закопали чи забрали т'ї н'їмц'ї / де воїна йїх поховали / то не" знайу // в'їн так просиц'а / не" ўби'вай ме"не / ў мене тоже д'їти / а в'їн каже до него / а йакби ти ме"не п'їмнї / ти би не" ўбиў? // а ў Р'їмн'їй ўбили н'їмц'а / то при суш'ї там не"далеко / то з'їгнали ў млин то п'їй'с'ат душ / з'їгнали тих л'удїї таї там запалили і там буў такиї н'їмї / шо ходїў / мушчина / такиї тої н'їмї спас'а / зал'їз ў трубу і спас'а // об'їл'али млин і спалили і ўс'о // а в'їн ў т'її труб'ї спас'а / де вода // зал'їз / так шо не" гор'їло там / а то ўс'ї пого"р'їли л'уди на вогон' / бо ўбили н'їмц'а //

865. – Йїхали до нас на йармарок / тоже ў жни'ва тако / йакос' шо цибул'у ўже виби'рали / чос'ник // ну таї там тої йармарок с'ходиўс'а / ми приїхали б'ричкоў // Господи / йак с'тали там тих л'удеї бити / на т'ї л'уди там шо повикла'дали / хто сир / хто цибул'у / хто чос'ник / ну ўс'о / тиї в'їнки пл'ели // т'ї л'уди полишали т'ї в'їнки / бо б'їе пл'откоў // і воїна позаби'рали йїх трох / ўчи'пили тако на шийу через голову / їдут с'тими в'їнками // йа раз тоже п'їшла на йармарок / а л'уди кажут' т'їкаї / бачиш ондо з в'їнками йак ход'ат / с цибул'оў / с чос'ником // машиноў приїхали // били л'удеї тоже / га'нали // страшно // при так'їм жити хаї Бог милуйе // йак тако спок'її / то добре // виїшла со"б'ї таї п'їшла // а так не" було н'ї миски / н'ї лошки / ўс'о заби'рали // а в'їдра не" наїдеш //

пришоў і забраў в'ідро таў ўс'о // йак хоч во́ди напіс'а хоч ж'мен'ами / бо 'кон'і напувати 'майут // то і хо́вали в'ідра / ж'баночком но́сили / п'ідем до кир'ниц'і набірем ў жба'ночки во́ди ти́й нісем до^удому // та́ка бу́ла ж'из'н'а //

866. – Було шо і бура'чин'а йіли / йак в'ін? / шо розва'ліў сов'ец'кі со'йуз? / Горба'чоў // та́й ішла конфе'ренц'іа та́й за гра'ниц'ойу / а йа і не^н з'нала / шо па'ни ц'і йіз'д'ат' йіден до дру'гого ў 'гос'т'і // в'ін по'йіхаў і 'каже до 'него / на т'і конфе'ренц'іі / а чо'го ви хл'іб заку'повуйте / а 'ран'ше прода'вали? // а журна'л'іст 'каже / бо ў нас 'л'уди йіли кро'пиву і лобо'ду / і бура'чин'а // то'ди 'каже / а ти'пер сви'нам го'дуйут хл'іб // та́й бу́ло т'рошки 'лекше с'тало / а ти'пер ўже 'зараз ўс'о розва'лили // то́й Горба'чоў розва'ліў сов'ец'кі со'йуз // а с'к'і'л'ки поўми'рали д'іте́й / ста'рих та́ко л'уде́й //

867. – Там ў нас ў су'с'іцтв'і буў су'с'ід Саф'іян'о / та́кія 'б'ідніі / і во́на 'б'ідна / і в'ін 'б'ідніі // та́й пас в'іўц'і ў кол'госп'і / а там буў йа'кіс' з 'Рутковец' / Жере'пецкі / чи йак // і там 'дали йо́му го'род / в'ін ковал'ом буў // а то́й х'лопчик ішоў в'ід тих о'вец' / а в'ін поса'діў карто'хл'і // та йа з'найу с'к'іко там в'ін тих 'в'ибраў карто'хел' / шо йам'ки 'порпаў // в'ін йо́го так з'біў / шо то́й по'жіў та́й ўмер // ўс'і'л'ак'і 'л'уди йе // го'лоде'н буў / то с'к'іки в'ін там 'в'икопаў / тих карто'хел' // 'били / 'били / і д'іте́й / і ста'рих // ка'зала 'баба / сто п'яат' 'рок'іў 'жила / шо 'каже йа 'жала ў Са'вули / це пан буў / і там буў по'мошн'ік / так йак бр'ігад'і'р на 'пол'у / то 'каже хо'діў з Га'рафником / то 'каже ме'н'і ўсе на 'пол'у розвидн'алос'а / бо 'каже / йак роз'ігну'с'а / а в'ін 'тойу пл'откойу / ти чо не^н жнеш? // по плечо'х биў / шо'би робили // а не^нв'істка бу́ла / та́й іде ў кол'госп на ро'боту / зварит 'йісти д'іт'ом і іде на ро'боту // ме'н'і / 'каже / на 'пол'у розвидн'алос'а / так 'баба 'каже // йа ўно'ч'і нава'рила / ў поле п'ішла / тоже бу́ло ў нейі ба'гато д'іте́й / ў 'тойі 'баби // шос' два х'лопц'і / три д'іўки / п'яати'ро йіх // і 'каже ми'н'і на 'пол'у розвидн'алос'а // а во́на ти'пер п'ід по'лудне іде на ро'боту // ти́й ко'лис' ста'р'і 'л'уди тоже робили т'ашко / 'жали / мо'ло'тили / во'зили //

868. – Ко'лис' буў го'род / ко'лис' даўно / Ве'р'бовин буў // це в'ін зан'імаў аж по 'Камйанец' // по'тому бу́ли ка'цапи / т'іво шо тут на у'частку / за'сел'ан'і 'л'уди /

пересе^{ли}ли їх з йа^{коїс}' де^ржави чи шо // їх н^іде госу^дарство не^хт^іли при^{пи}сувати / припи^{са}ли до Ве^рб[']і^ўки / опшим Ве^рб[']овин / і сказа^{ли} йо^{му} / шоб вони с[']в[']атку^{ва}ли п[']разник Пок[']рови / шоб Пок[']рову с[']в[']атку^{ва}ли // то ста[']чан[']ц[']і тут[']о с[']в[']атку^ют п[']разник Божой['] Казан[']кой['] Матир[']і // а коліс['] п[']разник тут на кут[']і бу['] Зимного Мико[']лая / але йак Зимній Мико[']лаї переро[']били / а кацапи с[']в[']атку^ют по ве^рб[']і^ўс[']кому Пок[']рови // йак йім сказа^{ли} / так і во[']ни с[']в[']атку^ют / йак госу^дарство зас[']тавило // а Гута с[']в[']атку^юе Казан[']кой['] Божой['] Матир[']і // а коліс['] тут п[']разник бу['] на Зимного Ника[']лая //

869. – Коліс['] здо[']ров[']і ро[']били пиро[']ги // каже / пир[']іг зроби[']ла здо[']рові['] // ро[']били з горо[']хом / з['] цим / з вишн[']ами / з['] сли[']ўка[']ми / з['] чим хто м[']іг ро[']бити пир[']іг // тако роска[']чала т[']істо / зо штири зроби[']ла / шоб ба[']гато туди ўл[']ізлос['] а сли[']вок чи виш[']ен['] / та[']кій здо[']рові['] // роска[']чала і зал[']іпи[']ла з[']ара // леж[']ні пік[']ли // зварі[']ў мамалигу / сту[']ши[']ў ка[']пусту і то[']ди мамалигу ту / роспле[']ска[']ў йі[']і і покла[']ў туди ка[']пусти / а ше с кар[']тохл[']ами м[']ішали / ка[']пуста с кар[']тохл[']ами / і пи[']чут леж[']ні // роспле[']ска[']ў так['] і здо[']ров[']і зна[']йіш / так['] і леж[']ні // покла[']ў туди / ну с чим х[']очиш / чи с ка[']пустойу / чи с кар[']тохл[']ами / пе[']к[']лі і з вишн[']ами // хто с чим м[']іг // ви[']робл[']али т[']і леж[']ні пше[']ничнойу му[']койу чи куку[']руз[']анойу // скла[']ў на деко т[']і леж[']ні / ў дечко / ў пйец ўс[']нуну['] і во[']ни спик[']лис['] а і пома[']сти[']ў чим х[']очиш чи там ол[']ійом //

870. – Ол[']іі бу['] дуже до[']бри['] то[']ди / те[']пер тако[']го ол[']ію не[']ма // би[']ли сам[']і // ци[']ўво ка[']зан / шо йе ў нас здо[']рові['] / це назива[']ли опшим / так йак це[']ўво з[']ара зробр[']ені['] / т[']іко шо до него мож[']на за[']ходити з двох стор[']ін // і тут пали[']ли це[']йу лу[']пойу / шо сон[']ашник // сон[']ашник дер[']ли / кажут['] драчу[']вали / п[']росо і там сон[']ашник / драчу[']вали // драчка назива[']ли / опшим зерно ви[']ходе чисте // то[']д[']і пуска[']ют['] йо[']го на то[']йо / та[']ке то[']же / шо меле / та йак жор[']на розмел[']у[']є йо[']го чисто / а то[']д[']і сипл[']ат йо[']го ў ка[']зан / ў це['] / і жарат йо[']го // ви[']жару[']ют йо[']го / м[']ішайут копист[']ка[']ми / м[']ішайут // ви[']жари[']ли йо[']го і та[']ка т[']рапка йе / в[']ін зави[']вайе так йак м[']ішок // і тут ол[']іін[']а та[']йа / шо ўже ол[']і[']ї ти[']че / та[']ке зробр[']ине к[']ругле / ве[']лике та[']ке // ну мож[']на і м[']ішок там п[']іт[']сунути / і там йе пре[']н та[']кій і в[']ін

складаєє ў тої цибер такиї і тако крUTE" / крUTE" і ўже докрУчує на макух / макухи робл'ат // це с'цего сон'ашника робл'ат // і в'ін крУти і ол'її тиче ўже ў в'їдро чи там шо // тиче та о'л'її і в'ін так вижимаєє його / йак воно го'раче / тої макух робиц'а такиї тве"рдиї / шо зл'їпл'уєц'а // ўже о'л'її вит'їкаєє і макух твирдиї робиц'а // зробиўс'а макух тої твирдиї і тоїди би'ре тої макух в'їдаєє то'б'ї / не" ли'шайєє со'б'ї / але ти платиш грoш'ї // колис' давали о'л'її / макухи // а по'тому ўже платили зерном / йак ў млин'ї мо'лоли //

871. – Буў такиї гарник називаўс'а / тожи з дере"ва зрoбле"ний / тако'го обт'агнуте // дереў'л'ане було і тут рУчка йїдна така зрoблина / шо його брати // дно йак може бути дереў'л'ане / і би'реш / в'ін наси'пайєє тої гарник / це така м'їрка називалас'а // в'ін зм'їраў ск'їл'ки ти там майїш / цинг'нер чи ск'їл'ки / в'ін зм'їраў тоїу м'їркоїу / би'ре там пїят' чи дес'їт' к'їло / і це в'ін зм'їраў тим гарц'ом і висипаў со'б'ї ў гам'бар / де си'пайєє зерно / це називайїц'а гам'бар // висипаў / бо грoш'їў не" було шoб платити // а по'тому ўже йак пoйавилис'а грoш'ї / то ўже брали / а ран'ше брали м'їркоїу / зерном брали // ўс'о колис' було не" таке йак зара // зара тако'го не"ма і не даїут // то'го нїма / шо колис' було // і було ў'кусне / і о'л'їїна була добра с' того сон'ашнику // сон'ашник по'с'їют / змoлот'ат / висушат / по'тому на о'л'їїну // таї так д'їлиш по' трoшки / шoб чу'чут' // а зара помастит і не" чути його / шо воно по'машчине // а с' чoго цєї о'л'її / Бог його знаєє // ну в'ін не' с'он'ашнику // ти'пер його і не" жарат / а сир'во'го душат / а йак душат йа ни знаїу // колис' і сама била / і прине"су о'л'їїу до'дому / там ск'їко / пїят' чи ш'їст' л'їт'р'їў / чи дес'їт' / але йїли // в'ін буў ў'кусний і пах //

с. Хребтїїв Новоушицького району

Населення вирoщуєє зерновї й технїчнї культури, розвинене тваринництво. Поблизу села знайдено залишки поселень трипільської культури [4, с. 435].

Інформант: Побережна Ольга Кїндратївна, 1937 р. н., освіта – 4 кл.

872. – Як працювали в колгоспї?

– Дн'ом ходимо на площ'чатку / доробили до веч'ра / веч'ром бригад'ір
кажи^е / гаїда ід'іт снопи накидати // накидали снопи / рано приходимо до^удому /
ни^ема коли н'і спати / н'і в'їдихнути / н'ічого // гаї до машини на по^уго^р'ілу / і
це ўс'о п'ішки / ни^е йїздили / се ўс'о п'ішки / гаї до машини на по^уго^р'ілу // ну
ни^е кладут самі^е лекши дес' до йакойіс' соломи / чи до трини / чи до чого / але^н
гаї іди на барабан туди ўс'о / ўже їдеш на барабан / ну шо йак та казала // н'і
трус'іу н'ігде н'ічого / литки гол'і // йе такіі йїздовиі / шо добри^е подаїе / шо
так ўз'ау на вила тої сн'іп тїй так поклаў / а ти с тим сїрпом розр'їзуєш і
подаїєш / а тої чо^улов'їк ў т'ім / ў барабан'і і се ўс'о в'ін там подаїе туди ў
барабан // а йе такіі / шо йак воз'ме на вила / та так то^уб'і ноги набїе / шо сичит
кроў так тої / тими казати / тойу солуму^ойу / о // ну шош б'їл'ши^е ўже казати //

– Чи платили гроші?

– Аїа! / платили гр'ош'і ди^еўйат'нац'іт' ку^оп'їйок / а нав'іт' ни^е то шо / а
двац'іт' ку^оп'їйок ни^е було / о // би^еremo / але ран'ши^е ни^е то було / дужи^е було
б'їда / йїсти ни^е було шо / н'ічого / але^н йакоc' було ви^еси^ел'ішчи^е / того самого
шо ану / їдемо на роботу / се гаїда / с п'ес'н'ами / се такогo дн'а ни^е було / шоби
ми ни^е сп'ївали / чи на площ'чатц'і чи на по^уго^р'їл'і і с п'ес'н'ами / то гаїда // і
таких ви^еси^ел'їних чери^ез ўс'о си^ело // а зараз шоби засп'ївала си^елом / сказала би
/ Божи^е / йакби була машина / йа б йїї затаcкала ў Cкаржинц'і / ну праўду
кажу ту^об'і / о // а ран'ши^е йакоc' і ни^едоўїдали і ни^едосипл'али / але^н дужи^е
було так / дн'ом робили на площ'чатц'і / ночойу їдеш снопи накидати / їдеш до
того / до машини / їдеш громадити / ўйазати // але^н йакоc' ран'ши^е було
ви^еси^ел'їшчи^е йак зараз // а зараз / ну то шо ж / йа ни^е можу су^об'ї прїставити шо
зараз / зараз ни^ема / н'їхто до теби^е не^н їде і ти н'і до когo ни^е їдеш того самого /
шо / ну шо // поробилиc'а чи багач'і / чи так'і цири^емон'і чи шо / а ран'ши^е то
дужи^е було //

873. – Божи^е / нагадайу су^об'ї / шо ни^е майу шо ўбрати / али^е ў т'ім / ў
л'їтничкови тако / йак сеї фар'тух такіі ми^ен'і / мама л'їтничок ўшила / воўн'ани^е
сновани^е і се тако биндочка тако / чи^ервонен'ка биндочка / їдем до того / їду до

того млин|ка к|рут'у / таї йак'шо по|пади^ец'а с то|бойу / тії ти к|рутиш і йа к|рут'у / а йак'шо йа|ка по|пади^ец'а / шо так т'іл'ко лиш пок|лала |руку на ту |корбу і се ўже ўс'о |воз'у // ни|бошка ни^ен'і Па|раска Ма|рушча|кова / |царство йї н'е|бесне / зе^м|н'а пухом / пок|лала |руку на ту |корбу йак |воз'у / о // а тої в'іт|і'р за|в'і|аю / тої л'іт|ник ту|ди ў си^ери^еди|ну ўп|хаў / ўс'о / йа ўже ли|шилас'а би^ез л'іт|ника / йа ўже ли|шилас'а / бо ка|зали шо се ўс'о л'іт|ники / ли|шилас'а йа ўже би^ез л'іт|ника // |Божи^ечку / при|ход'у йа до^в|дому / |тато з |мамою / ни^е то ми^ене ми^ер'з'ат / ни^е то ми^ене ми^ер'з'ат / хоч воз'и|ми та їди в'ід |хати / і се ўже ўс'о |кажу / |Божи^е / |Божи^е / шо се / са|пайемо ше ку|курузу / са|пайемо ку|куруду / так во|дички |хочи^емо на с'і |гони / се в'і|ци ка|зати в'ід М'іш|ки Ба|гр'і|а / аж ту|ди до |того до |саду ту|ди |гони |доўг'і / ўз'ала |того х|л'іба ку|сочок / |зак'ім доса|пала до |того к|райу / ви^ер|нула с'а в'іт|и / во|дички |хочи^еш // с|кинула ку|фаїку / ку|фаїку так с|кинула / а х|л'іба то йа ни^е при|крила / пок|лала тої х|л'іб т'і |чорн'і каў|ки при|шли тої х|л'іб |з'іли / ку|фаїку п'і|рвали / д|нот'а зро|били // при|ход'у йа до^в|дому / т'іл'ко лиш рука|ви при|нос'у / |Божи^е // |тато та|кії |дужи^е си^ер'йозні буў / ни^едо|брий / йак на|чаў |матом г|нути / йак на|чаў |матом г|нути / ту^о|б'і хто |годи^ен на|старчити? // ну йа ту^о|б'і ни^е |можу ска|зати / ни^е то ми^ене ми^ер'з'ат / ни^е то шо стра|шне / а йа во|дички |жаждайу / а йа п'і|шла ра|дочок / се шо там за|робиш / то йа|ку ку^о|п'і|ку там за|робиш / на|ро|битис'е на|ро|билис'е і на|б'і|дилис'а // |зараз ли|шило с'е т'іл'ко лиш |жити / та ўже ни^ема |коли / ўже сме|рт' за пле^н|чима ўс'о ўже //

Інформант: Зарицька Ганна Іванівна, 1935 р. н., освіта – 10 кл.

874. – *Як забавлялися на Андрія?*

– Три|нац'ятого г|рудн'а по с'іл'с'ких об|чайках / по старо|даўних ў си^ел'і ў нас при^естол'ніи |празник Ан|дрейа // йак ко|лис' д'іў|ки г|рали с'а ў |цего Ан|дрейа / с|ход'ац'а до йід|нойі |хати там с|к'іл'ко йе і х|лопц'і при^еход'ат / д'іў|ки би^ерут му|ку і с кир|ниц'і нос'ат пи|ском во|ди / шоб зам'і|сити так'і ба|лабушки / сир'ві так'і // а х|лопц'і пи^ери|стр'і|вайут йїх і оп|ш'ім так во|ни со^в|б'і за|баў|л'алис'а // |коли во|ни ўже на|м'іс'ат тих ба|лабушк'іў / ў|нос'ат до |хати сто|лец / кла|дут на

столець / столець засте^лайут т'ї балабушки і с'к'іл'ко йе д'їу'чат / с'к'іл'ко кажна со^лб'ї св'її в'їдм'їчайе^н / чимос' шо се м'її / се тв'її тако радочком // тоди завод'ат на рушни'кови пса до хати // і пес котрїї тої бублик сами^е хуч:и^е ўхопи^е / то та д'їука сами^е хуч:и^е в'їди^е замуж / а котрїї пи^ри^екуси^е / шо ни^е з'їс'т' / то буде мати д'їуко^уйу дитину / а котрїї лиши^е / то та лишиц'а ў д'їу'ках // по^тому би^рут ўже ўс'ї разом хлопц'ї і д'їу'чата кидають цеї / чоб'їт чери^ез^е хату пи^ри^екидають чоб'їт / куди ўпади чоб'їт носком / туди во^на в'їди^е замуж // по^тому трус'ат вишн'ойу / в'їтки буде гаўкати пес / в'їти буде жи^н'їх / по^тому їдут зноў до хати / ўже там шо во^ни пови^ечерайут / росход'ац'а хто / а хто ч'їя ўже ц'а йїї хата л'агайе спати / кладе п'їд подушку мужс'к'ї штани чи татов'ї / чи братов'ї і хто йїї ўно^л'ч'ї присниц'а / йа^кїї хлопц'ї / то тої буде йїї судже^н'її // кладе п'їд кроват' там миску чи тазик / чи шо во^на кладе / наливайе туди во^ди і пи^ри^екладайе^н палко^уйу / малиштеўко^уйу чи палко^уйу // хто буде вести чери^ез р'їчку / чери^ез клатку / йїї так буде снитис'а / то^то буде тожи^е йїї судже^н'її // се так'ї прикмети // по^тому ше збирайуц'а д'їу'ки / ўже бе^с хлопц'їў / їдут по ха^тах / поп'їд^т хати і пи^тайуц'а баб'їў тако / ну до хат'їў їдут / їде приходи п'їд в'їкно і кажи^е / ц'отка / де ваш'ї кл'уч'ї? // йакшо добра т'отка і л'уди добр'ї / то кажи^е на полиц'ї ў пше^н'ниц'ї / шоби на мн'асниц'ї ўс'ї були молодц'ї // йак т'отка такаво б'їдо^в'ен'ка / або йак'їс' так'ї д'їу'ки приїшли / шо во^на йїх ни^е л'уби / тиї кажи^е / ў в'їўс'ї / шоб ви поси^в'їли ўс'ї / і так на с'їм о^се так'ї обичайї на Андрея / так гралис'а на Андрея //

Інформант: Бурлака Марія Арсенівна, 1926 р. н., освіта – 7 кл.

875. – Йа народилас'а тис'ачу де^нўйа^лцот двац'їт' шостого року // голод буў ў триц'їт' трет'їм роц'ї / ми^н'ї було ўс'ого пїят' рочк'їў і нас було четви^р'о / і ми дужи^е голо^л'дували / ни^е було шо йїсти / ходили рвали кропиву жал'учу і бурачн'ачко / і ло^л'боду / пи^ри^ї і се ўс'о мама по^том пос'їче і во^л'дичко^уйу зал'айе^н / йаблучко де наїдем таке ў мош'кови / і се ми так йїли / дужи^е було т'ашко // брат і йа пол'їзли на чи^р'дак / і кажи^е гл'адимо поп'їт

стр'іху / шо ми наїдем // ну шо |можи°| йаку с|ливочку / |можи°| фа|сол'ку // пос'ідали ў|бойе на по'д'і п|лачиєм / н'і фа|сол'ки / н'і с|ливочки / н'іг|де н'ічо|го ни^ема // зл'ізли зв'іт'и / шош |йісти // зноў їдем / зноў їдем бура|ну р'вати і ва|рители тої бу|ран // та|кі гор'нец ва|рила |мама / нас бу|ло се|ми°ро / та|кі гор'нец здо|ровий ва|рила |тойі |йушки з бура|чин'а то ўс'о / і так ми х|лепали / та|ко йак поро|с'а х|лепали лош|ками / і так |йіли // ої т'ашко бу|ло / |дужи°| бу|ло т'ашко / і ше / а ше ў |селах ше г'і|рши° / ў нас ше т|рошки |л'уди та|ко / йак ў |теби°| |йе тії |йа по|про|сила / і так т'ашко |ти по|сити / |даїти°| ку|сочок |можи°| кар|тофи|л'ки / о // а|бо ку|сочок х|л'іба / та ни° бу|ло х|л'іба // бура|чин'а |парили тії так |йіли / а х|то |бачиў х|л'іп / н'іх|то ни° |бачиў |йа|кі в'і|н / ку|ди ш |мали |ти за х|л'і|бом / ст|рашно бу|ло / |го|лод |дужи° / ни° даї Бо|г |зараз |го|лоду / ни° даї Бо|г // |али°| шо |зараз / ди|р'жава до|стаў|л'айе^н ўс'і|л'ак'і т'і в'і|га|м'іни та |йак'іс' са|лати та то ўс'о / а |перши°| шо буў са|лат / бура|чин'а і ўс'о / ка|пус|тин'а |йа ў|же वो|се^нни / так ў|же т'і|шимс'а / бо |йе ка|пус|тин'а / тії нас'і|чем тих ли|сточк'іў / а|бо так шо|б |мама ни° |бачила / тії ми най|мос'а // а |саміі |мен'чій б|рат |Ван'ка / тії |мама |кажи° / ни° |д'іт' ў |го|род / бо там т'і / ў ў|гир'ках га|д'уки / а ше шо|би |можи°| |йа|кі |йе ў|гир'чок / тії |ви|брати / тії бу|дем |разом ўс'і |йісти // а ми ў|з'али / б|рат п'і|шоў / ўз'аў па|тик / по|биў |гу|ди|н'а тії |кажи°| н'і |йід|нойі га|д'уки ў|же ни^ема / і то|ди і ў|гир'к'іў тих ни^ема / |ви|биў і ўс'о // |мама |до|бри° ка|зала / |ду|мала шо ў|же бу|дут ў|гир'чки тії ми ўс'і по|йі|мо / о / |али°| ўз'аў |ви|биў ўс'о / ў|же ни^ема ў|же і га|д'ук ни^ема / і ў|гир'к'іў ни^ема // а во|г'н'у ни° |бу|ло де ўз'а|ти / то б|рали два к|рем'і|ні та|ких си|нен'ких / тут ў нас ў |б'і|л'іі к|руч'і ц'іі / то|ди б|рали |вати чи к|ло|ча с |п|ре|дива / с ко|нопл'і / ў |по|пи|лови м'н'али / ми доў|го м'н'али / а по|тому кла|дем на тої ка|м'і|н' / |йак |за|ра |бачу / і тим д|ругим ка|мн'ом б|йем ў сеї ка|м'і|н' / а іск|ра с|качи° на це |ва|ту а|бо на ц'у ко|нопл'у |п|ре|диво і |ло|виц'а / то |йак |йа ў|же |ви|кри°сала / то ў|же су|с'іди |при|шли ў |теби°| |йе во|гон' / |йе ў|же |кажи°| / до нас ў|же |ви|кри°сала с ка|м'і|н'а ў|же |йе тії ў|же / а на д|ругі раз |йак во|на |ви|кри°сала / до |нейі |п'ят' чи ш'іс'т' ж'і|нок с|ход'ац'а / би^ел'рут ў|же ва|ту |ду|йут та|ко |ду|йут / шо|би |ва|ту ро|з'ду|ти чи ко|нопл'у шо|б п'і|міўс'а / тії ў|же ў |не|го шо ни^ебу|т' па|тич|ки тії ў|же // |сол'і ни° |бу|ло / то

ми хо|дили ў Черно|кожинц'і п'ід |Камн'аниц' / б|рали там |соли купу|вали / |але" |дужи" т'ашко |нести / ў|з'али по три к'іло / а до|нести с'іл' / ни" пши"ниц'а і ни" му|ка / |ноги по|пухли а їти ни" мош / і тих три к'іло |соли т'ашко |нести // б'і|дили / |дужи" б'і|дили / а |зараз па|нууйт / |зараз б'і|зос|мени па|нууйт шо / |зара |дужи |добри" л'уд'ом / чо ж їім ни" жити / йак во|ни так'і гроши"ст'ва |майут / а б'і|дний |д'ат'ко шо |має шо |має ри"з'інов'і с'іво |чоботи // тиї так |жили / б'і|дили тиї ўс'о / |голод буў / |холод |тожи" т'риц'іт' т'ретій р'ік / ў |сорок |перш'ім воїна за|чалас'а / ў воїну т'ашко бу|ло / ро|били за |н'імц'іў / н'іх|то ни" шчи|таўс'а шо шо ти / га|н'али на ро|боту / |вехами їшли / хто м'іх хо|ваўс'а ў |к'руч'і / |куди мо|гли / а то на ху|ду ло|вили / а то ка|зали по ро|ках б|рали мо|лод'ош / шо" |сорок душ з|разу заб|рали / бо то ро|ки п'ід'їшли ўже |кажи" / |ваш'і ро|ки ў Н'іме|чину ло|вили // ну йак ска|зати ту|б'і / б'і|да тиї ўс'о // а |голод / |голод ў |сорок |с'ом'ім |роц'і ни" даї Бог н'і|кому ска|зати і ни" по|казати / і ни" ро|ска|зати // |л'уди їшли с |к'варточко|ўйу / хто / йакшо |мала ди|тину / то да|вали че|рпа|чок |того / |води з ў|гир|ком / ў |кол|госп'і / то / то|йо // то во|на ди|тин'і |несла / са|ма с|пухла / а йак їшли на по|лудни" ўже |пери|сапу|вали йач'м'ін' / о|вес йак йа|ка бри|гада / то да|вали нам ў |кол|госп'і чи ў ма|га|зин'і ста|кан в'іў|с'ано|ўйі |лупи / |йїйі о|вес |меле"ниї / і так з |лу|пойу |йїли / н'іх|то ни" с'і|йаў // а йак ти ни" п'ішла |с'одн'і на ро|боту / шо ти ни" са|пала / ту|б'і ни"ма ста|кана в'іў|са |тойі |лупи / се ти при|несла до|дому хот' |лупу / хот' |пи|ри"с'їй |йїйі // хот' шо |хочи"ш ро|би / о|так хто ро|биў так спа|салис'а таї |л'уди |дужие |уми|рали / ої ў|ми|рали // на|шош ў|ми|рали / а |сейі |С'ан'і |Па|вички / то |мама з |д'і|ўчино|ўйу так с|пухли / |пухли і так ли|шали / ни" |було ў ви|р'етку |заўйа за|мотатиї так по|хо|вали ў |йа|му бе"з |труна / а де |труна ў|з'ати / га / йа|ке |горе" |було //

876. – А ўже |т'рошки по|тому / |т'рошки ўже / ўже да|вали де"ўйа|гнац'іт' ко|п'ійок на тру|до|ден' та |дв'іс'т'і |грам хл'іба / тиї так |л'уди ўже їшли / ро|били тиї ўже ка|зали ди|р|жаву |востано|ў|ла|йе"м / ми ўже їшли ро|били |полно|ст'у їшли |л'уди на |поли" / ко|сили / от йа са|ма хо|дила ўс'о ў|р'емн'а ко|сити / ви мо|лод'і здо|ров'і ко|сити і |л'і|цер'їйу і ку|о|н'уху / де т'і |жатки |були / |чим ко|сили / ўс'о

руками ўруч^лну // бу^ло в'ід Сми^рд'ачки до Пилип'іу се ўс'о бу^ла ку^нуха і се ўс'о два чо^лов'іки ^лкоси нам кли^лпали і се гост^лрили і ўс'о / два стар^нких чо^лов'іки / а нас ўс'о си^лло д'іўчат і ж'інок ўс'і ко^лсили // це в'ін при^лходи / йа їду ўпи^лред / в'ін ми^лн'і погост^лриў ^лкосу / п'іт^лходи до те^лби / п'іт^лходи до д^лругой / до т^лретої і так ^лкажному погост^лрит ^лкосу і так ми кли^лпали / ої ко^лсили // ўс'о руками ко^лсили і так'і стир^лти скидали / ўс'о руками / а ти^лпер так ни^л роб^лат / але" хто бу^ле роб^лити / ўже ўс'о // т'ашко бу^ло / йа / ни^л годна ска^лзати / йак / йак можна йіго роска^лзати і йак ^лможна // йак йа нага^лдай / йак ^лл'уди так'і бу^лли т'ашко б'ідн'і / н'і ўд'аг^лнутис'а / н'і ўз^лути / чага^лйінка / посто^лли за^лмотан'і т'іки ту^лто з^л ската з^лморши^лн'і на но^лгах з^л ската / де ўз'аў ри^лз'іну / а с'уди д^лрант'у за^лмотан'і но^лги і так по ку^лл'іна ў с'ім / с^лн'ігови / і так хо^лдили ^лл'уди / ро^лбили // ^лкажи^л здо^лров'і бу^лли / ну здо^лров'і бу^лли / х'ім'ійі ни^л було / перши^л ни^л було н'і^лякойі х'ім'ійі / хто бачи^лў йак'і до^лбрива чи шо / н'іх'то ни^л бачи^лў / а ти^лпер ўже ^лкажи^л х'ім'іа ўс'о от // чага^лйінка / сп'ід^лничка / гри^лб'ін:а с^л полот^лна / ко^лли ше ко^лфточка се ўже д'іўка // і ше май^лу сп'ід^лниц'у ту шо йа в'іда^лвалас'а то // то шо ви^лходила за^лмуш / ше май^лу ту сп'ід^лниц'у і со^лрочку на^лв'іт' ви^лшиту // перши^л н'іх'то ни^л хо^лдиў ў пла^лг'а ўби^лраў чи шо / н'е / со^лрочка ви^лшита / жи^лл'етка і сп'ід^лниц'а / фар^лтушок се ўс'о / д'і^лвочила ў н'ім і в'ідалас'а ў н'ім / п'ішла за ним с'уда / а ў шо б'іл'ши^л / йідна сп'ід^лничка / а то шо б'іл'ши^ле бу^лзи^лнойу за^лкрасили^л гарни^ле зи^ллени^л / сини^л // ку^лпиў ма^ллен'ке" поро^лс'атко гу^лдуваў / то т^лреба шо^лб з^л с'іл'ради при^лшлі і по^лбачили / шо ти ^лколиш / і то^лди ти в'іда^лсиш шк'іру / с^лн'іми^лш з ^лнего шк'іру в'іда^лсиш / а то м^лн'асо ^ллиши^лца ту^лб'і бе^лс шк'ірки / ни^лма шк'ірки / бо шк'іру в'іда^лў гу^лсударству // Бо^лжи^л боро^лни / су^лдили за к'іло пши^лниц'і / шо ўкра^лдеш в'іс'ім рок'іў да^лвали / в'іс'ім рок'іў // за ф^лашку гу^лр'іўки Г^лр'ішкови Ти^лрн'а^лкови да^лли р'ік / ф^лашку гу^лр'іўки на^лшлі / р'ік т'ур^лми // т'ашко бу^ло / йак по^лдиўл'ус'а / йак по^лдиўл'ус'а / йак ти^лпер до^лбри^л л'уд'ом жи^лти / гар^лно ўб^лран'і / мо^ллода в'іда^лйец'а / гар^лни^ле фа^лта то ўс'о / а ми так б'ідн'і / ну але" та^лке бу^ло ў^лремн'а //

Інформант: Гуменна Марія Григорівна, 1938 р. н., освіта – 7 кл.

877. – Ну а там ми лишилис'а / шести^{ро} нас лишилис'а / д'іти з мамо^уйу / і так голо^дували / йіли шо бачили / ра^ўлики / нави^сн'і розви^снилос'а / липа розвилас'а / йіли цв'іт / листочки з липи // ма^{ма} жом йіздила по тої б'ік / жому при^возила і ми так вижили / але["] би^з тата вижили / тата заб^рали на воїну і ни^е ви^рну^са / так нас шести^{ро} лишилос'а // а ўчи^лас'а / ўчи^лас'а до с'ім рок'іу / до с'ім клас'іу / а е["]к^зами^н треба було здати / а ми^н'і ўже шчи^таї / йак йа п'ішла ў дев'іт' рок'іу ў перші клас / то ў с'ом'ім клас'і йа ўже була / ск'іки ми^н'і ўже було // йа лишила на ц'іл'ім / п'ішла на роботу / бо думайу / шо йа буду сид'іти за цейу парт^ойу? / п'ішла на роботу і до с'іх пор ше // з'разу по бригадах п'ідл'ітком була / то но^сила штурпаки на плечах з л'уд'ми / збирали / заста^ўл'али / о // а по^том ўже йак виросла / то п'ішла / так ги^ктари давали / а по^тому в'ід^алас'а / п'ішла на ферму / трина^ціт' рок'іу до^йарко^уйу поп'ідрад^т була // шо йа ни^е робила / йа і коло куріи була / коло сви^неї була і коло ти^л'ат була о / і п'ішла до^йарко^уйу таї ўже до^йарко^уйу робила до кон^ца / доки не["] приішла на пенс'ію // т'ашко / але["] скажи йак л'уди ўсп'івали / шо ше мали т'іво / шо ги^ктари сапали ўс'о? / а зара ну хоч би тво^йа ма^{ма} / чи і ўс'і ўдома / ни^е майут йак / ни^е майут йак / а тоди і ги^ктари сапали / і ўдома робили і ўс'о //

878. – А ц'і п'ідме["]ти / с'імйа с'ійали таке / ну град^тку с'ійали п'ідме["]ту і воно виросло / треба було вимикати / нести на р'ічку / поўйа^зали так'іво / ну так'і ўйазочки тако таке к^ругли^е / горчки називалис'а / горчки казали / це на р'ічку понесли / йак т'іки почало гри^м'іти чи дошч / б'ігом ўс'і б'іжи^мо / шо би пра^дива ни^е забраў дошч / зв'іт'и^и вине["]сли / треба йіго було висушити і зло^мати / і ви^ерти / і сп^расти / і полот^но зробити // се ўс'о л'уди робили дочко руками / і виб'ілити то полот^но і шили со^рочку с' того полот^на // о^так жили і виросли на досках / шо н'і прости^лити / н'і на^критис'а / ку^файочку п'ід^т голови і ку^файучко^уйу одної на^кривайес'а / нас шести^{ро} поп'ідрад^т л'агаємо / отаке дочка жит'а було //

Інформант: Андрухова Марія Гаврилівна, 1943 р. н., освіта – 10 кл.

879. – *Як печете хліб?*

– На¹мочуємо ¹рано ¹т¹істо / во¹но ¹мокне¹ ¹ц¹ілій ден¹ / ¹вече¹ром п¹ідробл¹аємо / за¹м¹ішуємо / рос¹чин¹аємо / во¹но б¹роди ¹ц¹ілу н¹іч / і на д¹ругий ден¹ ви¹п¹ікає¹м // па¹лимо ¹ў пе¹ч¹і / шоб п¹іч бу¹ла б¹іла / і то¹ди са¹жайе¹мо хл¹іб / ¹ў ¹форми / в¹ін пи¹ече¹а п¹іўтора ча¹са / то¹д¹і ви¹н¹імайе¹м і ¹можна во¹дичко¹ўю з¹верха а¹бо жи¹ром / а¹бо у¹л¹іко¹ўю по¹масти¹ти і в¹ін ро¹биц¹а мн¹аген¹к¹і // пе¹че¹мо хл¹іп б¹ілій / ви¹п¹ічка б¹ілого хл¹іба / са¹рато¹ўскі наз¹иває¹ц¹а / би¹ре¹мо дес¹іт¹ к¹ілограм му¹ки / л¹ітра ц¹укру / л¹ітра ¹ўл¹іій / сол¹ по ¹ўкусу / так са¹мо д¹рожд¹і / п¹ідробл¹аємо ¹вечи¹ром / а на д¹ругий ден¹ пе¹че¹мо / на це¹ хл¹іп тре¹ба ¹ў пе¹ч¹і три¹мати час / шоб с¹п¹ікс¹а // чи ко¹лис¹ пе¹к¹ли на чи¹р¹ін¹і хл¹іб / д¹ужи¹ ¹ўкусні / о // ну й¹го тре¹ба гу¹сто за¹м¹ісувати і ви¹робл¹ати / шоб в¹ін ¹висходи¹ў / то¹ди на ло¹пату і ¹ў п¹іч / про / шоб ¹вугл¹а не¹ ¹було про¹мести так / і ту¹ди й¹го са¹жати / і в¹ін д¹ужи¹ ¹ўкусні / ше ¹луч¹ій і¹ак с¹ форм¹іў //

– *Чи довго він печеться?*

– Так са¹мо час / п¹іўтора / і¹ак на¹пали¹ти / і¹ак й¹акі / і¹ак б¹ілій то ¹мен¹чи¹ / а і¹ак ¹чорні ¹до¹ўши //

Інформант: Бурлака Марія Арсенівна, 1926 р. н., освіта – 7 кл.

880. – За¹к¹інчила ш¹колу ¹ў ¹сорок ¹перш¹ім ро¹ц¹і / два¹ц¹ато¹го / ¹вечи¹ром ¹кон¹чили ви¹пуск і на¹чалас¹а во¹їна // ¹рано п¹ід¹їїхала ма¹шина по¹л¹торка і нас за¹брала ¹ў Вах¹н¹іўц¹і на а¹род¹ром / ¹ўс¹іх д¹іте¹і / так і¹ак нас бу¹ло три¹ц¹іт¹ п¹їят¹ ¹учн¹іў ¹ў клас¹і / так і ¹ўс¹іх за¹брала / і ми там а¹род¹ром ст¹ройіли / ст¹ругали ¹земл¹у за¹си¹пали ш¹чеби¹н¹ом / о // а на / ¹тижди¹н¹ ми поро¹били / а на д¹ругий ¹тижди¹н¹ ¹кажут во¹їна / н¹іми¹ц¹ над¹ле¹т¹іў / за¹ча¹ў бом¹бити / так і ми ¹ўс¹і роз¹б¹іглис¹а до¹д¹ому // по¹том об¹ратно зно¹ў нас з¹ібра¹ли і ми ¹ўже зно¹ў ро¹били // п¹ісл¹а ¹того і¹ак при¹шли ¹ўже н¹імц¹і / то хо¹валис¹а хто ку¹ди / й¹а хо¹дила по¹п¹ід ка¹м¹ін¹а / ¹ў пе¹ч¹ир¹і ло¹вили // б¹рата п¹іімили / за¹бра¹ли ¹ў Ге¹р¹ман¹ію // а й¹а ли¹шилас¹а / нас бу¹ло ¹четви¹ро / о // і так / ну і¹ак ска¹зати ва¹м / б¹іда бу¹ла / й¹істи не¹ ¹було шо /

н'ічого / о / і йак про|жили ми / йак наб'і|дилис'а / н'ікуди ни^е в'іти / бо шц'мани
 хо|дили // так нас з'і|брали од'ного |разу ў клуб^н і за|крили / му|зики г'рала / а |тими
 в'ікнами т'ікали / бо н'і|мці при|їхали за|бирати ўс'іх ў Н'і|мечину // по|том ўже
 ми се пе|ри|жили / за|чала / в'ітсту|пайут ўже / н'і|мці в'ітсту|пайут / зноў
 хо|валис'а хто ку|ди / ў пе|чиру / на п'і|ч / ў ко|мин / де мо|гли / бо н'і|мці ішли // а
 ў них на г'руд'ох бу|ла |цепочка / а на |цепочці та|кіі / то|йо / зе|л'ізо / там
 нама|л'ованіі хрест і ски|лет / се по|сл'ед'на час'т' ішла / йа|ка ўн'і|что|жала
 л'у|деі // ми хо|валис'а / по|тому н'і|ми|ц в'і|шоў до |хати і ска|заў / шо рус бу|де тут
 / а нам ка|пут // при|шли наш'і / і ўже нам с'тало |лекши^е / ўже в'і|л'но / в'і|л'но
 ўже / ти| за|чали ўже ро|бити ў кол|госп'і // а ў кол|госп'і йак ро|били / чо|ло|в'ік'іў
 ўс'іх за|брали / а д'і|чата / ж'і|нки ўс'о на |пол'у ро|били / ко|сила / а йак с'і
 по|с'іўна бу|ла / то ми так / ідем з^с са|пами при|сапу|єм йач'м'і|н' / о|вес / го|рох //
 йа|ка бри|гада / шо бу|ло |дано бри|гад'і / ти| ми ро|били ўру|чну ўс'о / ўс'о ро|били
 // а йі|сти за н'і|мціў то да|вали нам / дес'і|т' с|ноп'іў заў|йажиш / а йі|ден ту|б'і /
 дес'і|т' с|ноп'іў ўжнеш / а йі|ден ту|б'і / се так т'ре|ба бу|ло |ж|ити // а по|тому
 за|чалас'а по|суха / за|чаўс'а |голод / |сорок с'о|міі р'ік / |дужи^е бу|ло |т'аж^мко /
 |дужи^е // нам ў кол|госп'і та|ко / |рано ідем на ро|боту / а з ро|боти на по|лудни^е /
 ідем по|ви|р'тайем ў ма|газин / се| шо |коло ки|р'ниц'і / нам да|йут по ста|кану
 в'і|ўс'ано|ўйі му|ки // йак змо|лоли о|вес / так ни^е в'і|йаніі / ни^е с'і|йаніі н'і|чо / се
 ста|кан на |сутку // а ўже ў|вечи|р то ми ідем / там ва|рат / бу|ло ў кол|госп'і бо|чки
 ў|гир'к'іў ўк|вашаних / ти| ва|рат так во|ди і по ў|гир'кови по|кришут і так |л'уди
 ли|жали / |пухлі |коло в'і|кон / чи|кали |того |супу / і так ми ро|били // і так |жили /
 |т'аж^мко |дужи^е бу|ло /

881. – |Дужи^е |т'аж^мко бу|ло // ти| так по|л'ому ўже да|вали нам по
 ди|ўйат|нац'іт ку|п'і|юк / по |дв'іс'т'і |грам хл'і|ба на тру|до|ден' // а тру|до|ден' то се
 т'ре|ба ден' ро|бити / |ц'іліі ден' / шо|б заро|бити тру|до|ден' / ги|к'тар с|кидати
 л'і|цер'ііі / се бу|деш |мати тру|до|ден' / а на тру|до|ден' да|йут ди|ўйат|нац'іт'
 ку|п'і|юк / а при|к'ін|ц'і ро|ку да|йут а|ванс / ўже ро|спрод'і|л / нам за|ходи^е |можи^е
 |два|ц'іт' ру|бл'іў / бо |ви|шчитали м'йаса / во|ўну / йа|ці' / ўс'о по|вин'і |дати /

на́в'іт' і по́даток та́кі ви^еликі́ / шо на́в'іт' за́м'іс'т' дери^ева пи́сали / шо се ви́шн'і / шо се бу́ли вакац'і́й / то во́ни на́в'іт' пи́сали / та́кі на́лог^х бу́ў // ў те́бї^е ў го́род'і ў плот'і ро́сте вакац'і́я / в'і́н пи́ши^е шо ви́шн'а / пла́ти за н'у / ўс'о пла́тили / за ви́шн'і ўс'о / за сли́ўки // план бу́ў ми^ен'і в'і́с'і́м'нац'і́т' 'сотих карто́фел' поса́дити / да́йут план з Вушиц'і да́йут план / ми сади́мо в'і́с'і́м'нац'і́т' // за карто́фл'і да́ваї / так / і за з'емл'у пла́ти / і йакшо йа́блун'а йе ў го́род'і чи гру́шка / і за гру́шку пла́ти / за ус'о т'реба бу́ло пла́тити // ў ч'і́м ми хо́дили? / сп'і́д'ниц'а з гри^еб'і́ного по́лотна ў бу́зин'і за́красина / се бу́ло про с'ва́то і про бу́дний ден' // а ху́стінку йак ў́же с по́лотна дес' д'і́стала / то́рочкі ви́ййазала с ка́тушки / се бу́ли про с'ва́то / се бу́ў / бо п'і́ду ў ни^ед'і́л'у ў шо заўйа́жус'а //

882. – Йа бу́ла заўклубом ў 'сорок п'я́т'і́м ро́ц'і / ої / і лан'ково́у / бу́ло ў мене^н два́ц'і́т' ж'і́нок // се йа так по́вин:а / ра́но брига́д'і́р да́йе на́рад і йа і́ду по^улучу на́рад / да́йу ж'і́нкам ро́боту і з ними ви́ход'у / це ту^об'і са́пати це / чи жати / ўс'о по 'норам / ўс'о 'норми ми ро́били // а ў клуб'і то т'і́кі ўвече́р / ў клуб ўвече́р // клуб в'і́ч:і́ни і мо́лод'ош лиш ўвече́р с'ходи́ца / го́ло́ва на́в'і́т музи́ки на́ймаў т'і́кі ўвече́р шо́б по́г'рали мо́лод'ож'і / а ў 'ка́жний ден' на по́лу / 'ка́жний бо́жий ден' // так / і́дем са́пати ў́ден' са́пали / на́н'і́ч ку́н'уху ски́дати / л'і́цер'і́йу ски́дати // нас ви́ходи ў бри́гад'і́ бу́ло / вос'і́мс'ат душ ш'тири ланки і це 'ко́жна ланка о́д'ел'но і по ги^ек'тарови т'реба с'ки́дати / шо́б ма́ти трудо́ден' / а трудо́ден' ди^еўйа́г'нац'і́т' ко^уп'і́юк / йа за́робл'у? / 'мо́жна за́роби́ти? / ну т'ашко бу́ло / дуже^н т'ашко бу́ло / ми ўс'о пли^ечима ро́били / ўс'о пли^ечима // сно́пи но́сили / ўйа́зали / гро́мадили / ўс'о ру́ками / ўс'о ўру́чн'у // ка́жи^е го́ло́ва кол'госпу / шо ўс'і́ і́д'і́т сно́пи но́сити / носим до 'б'і́лого дн'а сно́пи / то бу́дем в'і́д:и́хати ра́но? / н'е / ра́но ўс'і́ ма́шина мо́лотити / т'реба хл'і́б на с'танц'і́йу ве́сти / ўс'і́ п'і́шли до ма́шини // а с пу^олуд'н'а д'руг'і́ і́дут / на д'ругі́й ден' д'руг'і́ і́дут до ма́шини / ми і́дем ро́зг'ру́жати ўру́чн'у // йа за́раз йак по^удума́йу шо н'і́чо́го не^н ро́бл'ат / с'і́ла со^уб'і́ заўклубом пи́ши^е / і напи́сала ўвече́р'і́ га́зету / по́л'о́ўку ви́пустила // ну так бу́ло / шо по́л'о́ву ў́дарн'і́к'і́ў / а хто не^н і́де на

роботу / пускали // але" ўден' н'іх'то не" застаў к'луба / ў к'луб'і н'ікагда // раз йа
на ма'шин'і мола'тила / при'йхаў си'кри'тар ра'йкому / йа зна'юу 'добри'е / шо буў
Т'еп'лоў / і 'визваў ми'не / йа 'боса ў т'іі гри'б'ін'іі сп'ід'ниці // заўк'луб при'шоў
кол'госп / в'ін поди'виўс'а на мене" / ти' 'кажи'е / ни'ма шо / 'кажу / а шо ў'д'агни'ш
/ а шо ўби'реш / нас 'четви'ро д'іте'і ў 'бат'ка / шо ўби'реш / о // ну і так погово'рили
і на'зад ми'не при'в'із до ма'шини / йа зноў п'ішла мола'тити / а ўвечи'р зноў ў
клуб // а була т'ут'уно'водо'м п'ісл'а 'того / т'ут'ун ви'рошчу'вали / во'зили / ої /
в'ітпраў'ли ми'не на 'курса ў 'Камн'ан'ці була / там бу'ло / ну шо на
т'ут'уно'вода ў'чили'с'а // ў'чотчиком бу'ла / так ў'чотчиком бу'ла / то йа 'рано так
'само йа лон'ково'ю / ми'не н'іх'то ни' м'ін'а'е / ў 'мени'е л'уди / а ў'чотчиком
'метру ў'з'ала / 'кон'чили ўй'азати / йа п'ішла ўс'ім за'м'іра'ла / с'к'іл'ки ти зй'азала
/ д'вац'іт' 'сотих та т'риц'іт' / с'к'іки // 'перши'е на 'тебе" ни'е ди'вили'с'а / ро'би так
йак л'уди 'робл'ат / і так ми ро'били ўс'і 'разом / там н'іх'то ни'е // р'іпак п'ішли
'жати / стели'ш ви'ерету / на ви'ерету кла'деш сн'іп / ўй'ажі'ш / а іна'че" р'іпак ни'е
'жали / бо 'вис'іпи'ца / 'дужи'е бу'ло т'ашко і ўс'о // а ше шоўко'п'ради го'ду'вала
т'риц'іт' два 'роки // але" так т'ашко бу'ло / ўс'у 'зиму сад 'чис'т'у / бо 'б'ідна /
т'реба / с'імі'я / ўс'у 'зиму / бо чо'ло'в'ік ли'шиў ми'не з ма'лен'ко'ўйу ди'тино'ўйу //
сад 'чис'т'у зи'мойу / а нави'с'ні і шоўко'п'ради / але" ше би'еру ги'к'тар бу'рака / бо
буду 'мати 'грош'і / трудо'ден' / і так ро'били // а шоўко'п'ради / то 'дужи'е т'ашко
'коло них / лис'т'а й'іс'т' 'одна 'грама на ден' / чо'тири 'того / 'одна 'грама на ден'
йіс'т' 'чо'тири ци'нт'нери лис'т'а / 'одна 'грама / о // а йа би'еру йа'ких 'дес'іт' 'грам
м'іш'ками // по'ма'гала доч'ка / 'Кол'а по'ма'гаў / син / а шош 'мали ро'бити / т'реба
бу'ло 'жити / так ро'били // і шо на 'пенс'і'ю / і т'і шо ни'е ро'били йід'нако / і т'і шо
ро'били йід'нако // на'шош / хто 'диви'ца / шо ми в'іт'і'рани / хто на нас 'диви'ца? //
шо йа мола'ден'ка? / ми'н'і ўже 'вос'імс'ат т'рет'іі р'ік / шо йа мола'ден'ка? /
'с'од'ні жи'йу / заўтра ўже гни'йу / а буду с'к'іки йа ше / ну с'к'іки йа ше
прожи'йу? / але" ше ў 'го'род'і 'робл'у / ше ни'е 'хочу ўми'рати / ше ни'е 'хочу / ни'е
'хочу ўми'рати //

с. Шелестяни Новоушицького району

Населення вирощує зернові й технічні культури, розвинене тваринництво. Поблизу села знайдено знаряддя праці трипільської культури [4, с. 433].

Інформант: Пантиляк Зіна Іванівна, 1927 р. н., освіта – 7 кл.

883. – Ну / ме^н'і то^ди ўже бу^ло // йа / ў^л сорок^л перш^л'ім ро^к'і / йа з д^лвац^л'іт' с^л'омого ро^ку на^лродж^л'а / а^ле^л йа п^л'іт к^л'інец^л ў^лродж^л'ина / бо два^лц^л'а^лто го л^л'истопа^лда // ну / це йа / чо^лтирна^л'іт' ро^к'іў ме^н'і бу^ло // то це по^лчалас^л'а во^л'іна // йа на^лв^л'іт' ішла з Ва^лл'ерки ц^л'его / шо з Іск^лрихо^л'ўйу жи^л'є / з л^л'ісу // п^л'ішли ми ў л^л'іс / ў то^лї л^л'іс зна^лйш / бо нам ту^лди з^л'ручно бу^ло хо^лдити л^л'іс // то бу^ла не^л'д^л'іл^л'а / п^л'ішли ми д^л'рова // йа в^л'ил^л'іза / п^л'ило^л'чк^л'уйу на д^л'уба на^лр^л'іза^лла со^л'б^л'і су^л'хих г^л'ил^л'ак і й^л'іі / і ми по^л'ўйа^лзали ў^л'йазоч^л'ки і не^л'сли т^л'і д^л'рова // а там бу^ла с^л'тешка че^л'ре^л'з по^л'ле^л // бу^ла по^л'с^л'ійана пше^л'ничка / а с^л'тешка так / ну се в^л'ід до^л'роги р^л'іжок Ма^лшко^л'виц^л'і / а то там р^л'іжок Ма^лшко^л'виц^л'і // і так п^л'рамо бу^ла ц^л'а с^л'тешка / а^ллі ту^лди тим по^л'лом / по^л'том пе^л'ре^л'ходила на се^л' по^л'ле^л // шо до йа^лрово^л'й // йа^лрова до^л'рога іде / і ў то^лї йа^лрок і ви^л'ходила с^л'а с^л'тешка / там де жи^л'ють // там тим йа^лрочком бу^ла ўс^л'о ў^л'рем^л'а с^л'тешка // с^л'т^л'іко йа зна^лйу / ми хо^лдили то^лди і до сти^л'рт^л'іў то^лйу с^л'теж^л'ичко^л'ўйу // там ўже / йак ўже за^л'бе^л'рут со^л'ломи / ти^л'ї ми со^л'б^л'і б^л'рали // ви^л'бе^л'рали су^л'хен^л'кого / чи то по^л'лоў^л'ки / чи то со^л'ломи дл^л'а худо^л'бини / ко^л'гре лу^л'чи ви^л'би^л'рали // йа ўс^л'о / ди^л'тино / пам^л'н^л'ата^лйу // ти^л'ї ми то^лди не^л'сли т^л'і д^л'рова / то бу^ло по^л'луд^л'не^л // і ми в^л'ине^л'сли на се^л'ре^л'д^л' по^л'ла / сон^л'це^л так гр^л'іло // то бу^ло д^л'вац^л'іт' д^л'ругого че^л'р^л'ўн^л'а / і са^л'м^л'і по^л'ки^л'дали ў^л'йас^л'ки / а са^л'м^л'і по^л'ла^л'гали та^л'ко ў^л'гор^л'лиц / ле^л'жи^л'мо // д^л'в^л'имс^л'а на ле^л'бо // ле^л'тит три л^л'іта^л'ки / се не^л' се / не^л' в^л'идумка / і не^л' ба^л'йка / і не^л' х^л'тос ме^л'н^л'і ро^л'ска^л'зува^л'ў // це са^л'ма йа на сво^л'їй оч^л'і б^л'ачила / і так гу^л'д^л'а / ди^л'тино / так / ну / т^л'ашко / т^л'ашко й^л'ім // во^л'ні вез^л'ли б^л'омби / К^л'ий^л'ў б^л'ом^л'бити // по^л'ки ми д^л'їшли з ў^л'йаска^л'ми / ди^л'тино / до^л'дому / а ў се^л'л^л'і ўже пе^л'ре^л'дали по^л' т^л'іл^л'фон^л'і / шо К^л'ий^л'ў з^л'бом^л'били і об^л'я^л'вили / шо во^л'іна ўже по^л'чалас^л'а / шо ўже Г^л'іт^л'і^л'р ро^л'спо^л'ча^л'ў в^л'ї^л'ну / о // ну і то^лди // за^л'ра та^л'ке^л на д^л'ругий ден^л' ро^л'спо^л'чалас^л'а во^л'іна / може^л на т^л'рет^л'ий ден^л' // у л^л'мого т^л'ата бу^л'ли до^л'бр^л'і кон^л'і /

ў цього д'іда Ол'ош'і / ў С'ір'гейа / того Ге"вака / ў д'іда 'тоже" // бо ў 'Кол'ового
'тата / в'ін шеї гор'батїї буў / бу'ли 'добр'і 'кон'і / і забрали пе"ре"возити з
Вахн'їц'ї до Но'во'її Вушиц'ї про"дукти дл'а солдат'її і сп'їрт / сп'їрт // бо
солдатам да'вали сп'їрт / шоб во'ни ішли в атаку // там та'кий по'радок буў / ти не"
по"думаї / шо во'ни тве"рез'і ішли // ну / так заведе"но знайш бу'ло / чеж 'арм'їя
// н'іх'то це не" 'має ка'зати / але" чеж бу'ло / бо м'її 'тато це пе"ре"возиў // це не"
'видумка // це / ну / йа не" з'найу чи 'тато в'із' сп'їрт / ў'род'і та йак по рос'казах
Ге"вака / бо Ге"вак ве"рну'єс'а // Ал'оша / в'ін буў мо'лодїї 'зо'єс'ім // то'ди ше йак
за'бирали / бо в'ін сам з двац'їт' тр'етого 'року / а за'бира / а йо'го за'брали с
'к'ін'ми ў 'сорок 'перш'ім 'роц'і // і йо'го ўже там 'дал'ше" мо'б'їл'їзу'вали / і мо'го
'тата мо'б'їл'їзу'вали / во'ни // ма'му / тато'ви то'ди бу'ло 'сорок о'дин р'їк / бо м'її
'тато з де"ўйа'цото'го 'року буў / а то буў ўже 'сорок 'перш'їй р'їк // то так йо'му і
бу'ло 'сорок о'дин р'їк / і в'ін ше буў та'кий / шо до 'арм'її та'ких б'рали л'у'деї / а
Ге"вак гор'батїї буў / то йо'го ли'шили с 'тими 'к'ін'ми // шо в'ін / в'ін то буў / шо
при'возиў про"дукти / і'де фронт і про"дукти п'їд'воз'а / ўс'о п'їд'возили / бо то
п'їд'возили п'їд'водами / то не" бу'ло ма'шин'їў / о // ну / ку'ли'мети / ту гар'мати /
сна'ради / тош п'їд'водами п'їд'возили то // а д'їд Ал'оша буў же" мо'лодїї 'зо'єс'ім
'йак в'ін двац'їт' тр'етого / а це буў 'сорок 'перш'їй р'їк / до со'ро'ково'го 'року / там
шчи'тати с'їм 'рок'їў / а тут 'дес'їт' с'їм'нац'їт' / а 'сорок 'перш'їй // да /
в'їс'їм'нац'їт' 'рок'їў / но в'ін ўже буў жо'натїї / ў 'него ўже бу'ло 'Ган'а / Ва'сил' і
'Ган'а // ў 'него ўже бу'ли д'їти 'нав'їт' / бо в'ін душ с'коро чо'с о'же"ни'єс'а буў //
ну / так чо'с бу'ло / ну да / так так // і не" з'найу йа / бо от" д'їда н'ї'коли / чо'с ме"н'ї
не" при'шлос'а / шоб йа йо'го рос'питала са'мого / бо то // а м'її 'тато п'ї'шоў / і
'дажи ўже 'кончилас'а во'їна / ко'му при'шлo 'їзв'еш'чен'їя и / шо ў'битиї / 'нав'їт'
де по'хованїї мо'гила / то ў Рум'їн'її / а там ше / ну де // а там 'нав'їт' бу'ло / шо
тут 'дуже" бом'били с'ела ц'ї / на'шу Хме"л'нич'їну // то 'нав'їт' в'їд 'дому бу'ло /
йа 'даже" ў га'зет'ї чи'тала / ко'лис // шо два с'тупн'ї до 'хати і ко'ман'д'їр не" пу'стиў
'шоб на ми'ниту ўб'їг до 'хати / чо'ло'в'їк // че"ре'с сво'їе се"ло ішли // п'ї'хота
їшла че"ре'с сво'їе се"ло / тиї це йа ў га'зет'ї чи'тала ў'то'р'їк зда'їец'а йа чи'тала /

бо так шос було пе"ред поб'едоуїу ў газет'і таке нап'исано / йак то се"ло було пострадало / йак його були збомбили / йак там л'удеї мало лишилось'а // а наше" се"ло / зараз йа тоу"бі роскажу // тиї тоди ўже побули т'і н'імц'і / знайш т'рохи // вони прийшли ў сорок перш'ім / вони дуже" скоро прийшли / скоро // йак почалас'а воїна / вони наше" се"ло т'іки пе"ре"ішли / бо йїх гнали дуже" // ў нас / йак почалас'а воїна / то ў нас так не" пе"ре"ходили т'і н'імц'і / шо би шо доўго були // але" че"каї / ме"н'і треба пригадати / чи вони тут пе"ре"ходили / зара // бо це йак ўже вони / йїх гнали в'їци / то це йа / добре" ўже пам'ятаїу / да // то ў нас нав'їт' туто буў виноград / де зара стад'їон / дуже" буў виноград // то це йа / вони ўже н'їби / шо / це ўже буў сорок третїї р'їк / то була ўже ве"сна / шо ўже сн'їг буў зл'їс // і вони нав'їт' гнали н'їмц'їу / йа була ўже така т'рошки б'їл'ша д'їўчина // і мама моїа ж молода була / а казали / шо н'їмц'ї йак пе"ре"ход'а / тиї дуже" над ж'їнками / над д'їўчатками знушчались'а по' ж'їноч'ому / то ми / а моїа се"стра була менча // бо вони ма'їх каже" / д'їте"ї не" зач'їпали // то моїа старша се"стра / хоч воіа була інвал'їд / і йа / і мама / чуйемо гиркаїут н'їмц'ї // гиркаїут н'їмц'ї / тут на гоу"р'бі / і дуже" скоро / шо бли'жац'а дуже" до нас / до нас / туди на нашу вулиц'у // то ми ўз'али / бо так ўс'ї л'уди ховались'а / моу"лоу"д'ї у р'їл'у / ў борозни пол'агали далеко в'їт хати // аж в'їд' тойї Іскришиноуїї / пол'агали ми / де гл'їбока борозна / шо поорали / але" орали тоди не" трахторами / к'їн'ми орали / плугами к'їн'с'кими / і ко'н'аками // то ми туди пол'агали ў т'ї борозни // але" ми чуйемо / а це по' руски йак'їс' го'вора // тоди мама моїа ле"ген'ко сам'пере"д устала / а ми по'ка з Мар'їкоуїу ле"жимо / а Жен'у / воіа с триц'їт' шостого року / то воіа ўже тожи б'їл'шен'ка / но ше ўс'ораўно менша д'їўчинка // то ми йїїї не" б'рали ў боу"роу"зну / ми просто / воіа л'агла на посте"л'ї і ле"жала / бо то буў вечир // і в'їци пустили йакус / в'їци з горба пустили / ну йакус / чи то снарад' / чи то бомба / чи то шо / шо с'аво хата / де зара твоїа Раїка та жиїе // але" н'їби стара була хата / попало / тої то шо пустили в'їци / шо загоу"р'їлас'а хата // хата згоу"р'їла / хата була згоу"р'їла / там жиїа н'їби дв'ї цих / бо тої брат йїх п'їшоў

ўже на фронт / шо / че^нкаї / че^нкаї // шо Вас'і сего Раїчиного татом // то буў / то
 його тато ўже п'ішоў на фронт / Вал'ерковаго тата / н'іби / Вас'ового тата //
 тато п'ішоў ўже на фронт / і в'ін і не^н ве^нрнуўс'а с фронту / а брат тої тато / сего
 Вас'і буў ше молодїй / йак його того ўз'али і в'ін ўже^н так і не^н ве^нрнуўс'а с
 фронту // в'ін / Мар'їка ц'а шо / Вал'ерки цего / шо Іскриху тримає мама // це
 вона знач'іт' була там за його татом / шо тої Кол'а / Вас'іў тато / цего Вас'і /
 в'ін же^н Вас'ом называйес'а Раїчин син / то в'ін його та / цеї тато Вас'іў / то в'ін
 жиў коло т'от'іў // мама в'ід:алас'а і бапка // мама / н'іби того Кол'і / ну /
 Мар'їка шчитати Вал'ерки цего мама / шо то / ну і Кол'а / тиш тожи / чи тиж
 не^н знайш Раїчиного того чо^ло^лв'іка / Вас'ового тата // Кол'у ти знайеш // шо
 запаліло ту хату Раїчину // Раїка / Раїка там не^н жила / Раїка ше не^н там жила
 тоди / Раїка тут жила ў бапки Н'ус'ки // вони тут ўс'і жили / а потому купили ту
 хату / шо коло мойі Жен'ки / шо йа то^лб'і кажу // ну / запаліло ту хату / коли
 ми чуйемо / не^н н'імц'і г'овора / а рус'кі г'овора // ага / тоди мойа мама ўстала /
 п'ішла / а це ўже поўне^н по^лдв'іра руских солдат у нас / і ўз'али ўже до хати
 заішли // ў ве^лік'іі хат'і че^ре^з в'ікно пустили рад'іво / бо штаб буў / йак'іс
 начал'н'іки були / шо старш'і йак'іс / і майт йакес порос'а зар'ізане^н / мале
 порос'а / опшмаліне^н / і застаўлайут мо^лйу маму варити мн'асо ў п'іч'і // мойа
 мама с:оломи крути скрутл'і / палит ў п'іч'і / а картофл'і ў нас у йам'і / погр'іба
 ў нас не^н було / погр'іба // і ко^лтр'і картофл'і були ў хат'і / ўже не^нма ў хат'і / бо
 то ўже ве^нсна // ми з йама диро^чко^лйу проробили і т'агнули тих картофел' дла
 себе йісти // а / ну / солдати сказали / шо звар'іт нам це мн'асо і звар'іт
 картошки до цего мн'аса / шоб^н картошка була с по^лдл'іўкуйу // мама кидайе
 скрутл'і / с:оломи ўйе тако / шоб воно доўше^н го^лр'іло / і варит у п'іч'і // ну п'іч
 / вогон' же^н іде с'уди / наклала ў два бан'аки мн'аса то того свін'ачого / ше
 бан'ак здорівї / такіі йак свін'ам варити // тожи та солома горит / вариц'а то
 мн'асо / вариц'а / а йа ўс'о їду до йама по картофл'і // мама стружи / а йа п'ішла
 принесла в'ідро картофел' / тїй йїх багато там було ў хат'і / тих йакіхос
 ўс'іл'акіх старших // ну штаб^н йак'іс старш'і були / ну / ше були йак'іс так'і

солдати / і буў йа'кес моло'ден'киї солдат // а йа тожиш то'ди моло'да бу'ла / п'ят'нац'іт' / чи штир'нац'іт' 'рок'іў ўже ме'н'і було // ўже на'верно п'ят'нац'іт' / бо йак то'ди три'нац'іт' / а н'і'мц'і по'були / то ўже п'ят'нац'іт' було 'рок'іў / і ў 'мене' йа'к'іс сара'фан буў // то'ди не" 'було шо ўб'ирати // буў чорний ў 'мене' сара'фан / сат'інові / і в'ін 'дуже" ме'н'і таку с'у'ди / де сп'ід'ничка / та'ко п'рамо под'і'міўс'а / шо со'рочеч'ку 'витко // 'але" хо'дили / то ше п'ід'т' с'подом со'рочеч'ки були / не" так / йак 'зара / шо п'лат'а і н'і'чого лиш п'лаўки / так ми не" хо'дили // і йа не"ма ў нас шоб ўб'ирати / шо'би пириб'ратис'а / бож 'л'уди чуж'і чи шо / так йа і 'ход'у ў т'ім по'дерт'ім сара'фанови / не" 'було ж н'і 'латок с'чого латати / шоп пола'тати і там не" 'було ўже шо латати // а йа'к'іс хлоп'чина / йа іду до 'йа'ми за 'тими картофл'ами з в'і'дром // а по'ўр'іг ў нас буў ви'сокий / бо 'хата ста'ра с'і'дала / т'і 'дуже" ниско с'тел'а / т'і 'мама с'татом вики'дали 'земл'у / т'і по'ўр'іг буў ли'шиўс'а ви'сокий 'дуже" // йа'г'би ў 'мене" та'мо ў хл'і'в'і / так і було то ў 'хатах / шо пороги ви'сок'і були / бо стар'і ха'ти / а т'реба шоб / бо спи'рали с'тел'у / бо 'дуже" ше / 'дуже" були б'ідн'і ха'ти // ну / 'опшим / шо / т'і йа іду за картофл'ами до 'йа'ми і тої солдат за м'нойу // ск'ік 'че"ре"з' по'ўр'іг / йа іду до 'ха'ти / і в'ін до 'ха'ти / зноў п'ішла ше / бож ба'гато л'у'деї ба'гато картофел' т'реба наварити // мн'аса ба'гато / два бан'аки 'мама нак'лала с'того поро'с'ати / бо то поро'с'а та'ке гар'нен'ки / не" ве"лике" / не" старе / 'але" го'тови опш'малине // дес' вони йо'го / дес' уз'али / чи ў кол'госп'і / чи 'може" і ў 'когос уз'али / бош то'ди та'ке було // ну / і ў нас ўже п'ісл'а н'і'мц'іў буў тої в'іл і була ко'н'ака // Йі'ван м'ї брат / в'ін ше буў 'менчій за 'мене" / мо'лоч:иї / 'але" в'ін 'дуже" ко'н'і л'у'биў / так йак / бо с'татом при'вик / шо ў 'тата були ко'н'і // а коло мо'ло'чарн'і при'возили к'ін'ми мо'ло'ка з ус'іх с'іл / с Бурсу'к'іў / с Ши'бутиниц' / с Ку'риловиц' / з Вах'н'іўц'іў / з Буча'йі / З:аго'ран / С:а'дового // це до нас при'возили п'ід'води мо'ло'ко к'ін'ми // ну / мо'ло'ко йа'ке там с кол'госпу / не" ба'гато ў кол'госп'і було ко'роў / 'але" л'у'цки / бо 'л'уди зда'вали мо'ло'ко / з'найіш / т'і при'возили // ми но'сили ў с'у мо'ло'чарн'у / бо ў нас н'і'би с'а тут і мо'ло'чарн'а і то шо пе'ре'ган'али мо'ло'ко на сме'тану // а сме'тану во'зили ў Ста'ру 'Вуши'цу і

там ро|били ў|же |масло / а ў нас лиш сме|тану // тї| ў|же то|ди во|ни по|були / до
|ран|а во|ни не| до|були / т|ї сол|дати // н|їмц|їў на|гнали до |йару // ў нас ў се|л|ї
н|їмц|їў |дуже| |мало| бу|ло / бо во|ни |їх| |дуже| |вигнали| с|коро / пе|ре|гнали
|че|ре|с се|ло // тут во|ни / т|їки| бу|ло |чути| / шо |гиргун|їли по| н|їмецки| / а тут
|м|їгом ў|же |руск|ї з|робилис|а |коло| нас / шо во|ни т|їки| с|уди х|їба |коло| к|лубу /
шо на |йаро|ву |дорогу| / шо во|ни с|уди| про|гнали |їх| / шо во|ни туди| п|їшли / бо
там ў |йару| бу|ў м|їст / шо тим |мостом| во|ни |могли| / н|їмц|ї пе|ре|їти ў|перед і
|дал|ше| так // а т|ї с|ї / шо |їа| |кажу| / шо ў нас бу|ли ў то|ї штаб| по |рад|їв|ї
|гово|рили / шос пе|ре|да|вали // в|їт|ги шос |їїм| хтос |гово|рили / в|е|л|ик|її |хат|ї
тако бу|ла |роз|бита |шибочка| // во|ни / бош то з|лидн|ї бу|ли / зап|хали то|ї про|в|їд і
по |рад|їв|ї во|ни шос с|лухали| і пе|ре|да|вали т|ї старш|ї / шо |їа| то|б|ї |кажу| // то
во|ни до |ран|а у|їїхали / і заб|рали |нашого| ше |ко|н|а // то м|її| брат |їшоў| |дуже|
|плакаў| // про|сиў| / шоб в|ї|дали |ко|н|а / аж до |йару| |їшоў| // ми так |жу|рилис|а ў|же за
б|рата| за с|вого / а |мама| за |сина| / з|най|їш // в|їн| же| / ну / |їак| в|їн| с |три|ц|а|того
|року| / а це ў|же| бу|ло ў |сорок| |трет|їм |роц|ї // то це ў|же| в|їн| та|кїї| бу|ў х|лопчик| /
та|кїї| х|лопчик| // при|їшоў| в|їн| |дуже| |плакаў| за тим |ко|н|ом / от |плакаў| // к|їн| бу|ў
|чорн|ї / |кари|ї // з|най|у |їа| |добре| / шо к|їн| бу|ў / но |ко|н|а не| в|ї|дали / |ко|н|а
заб|рали| // і ў|же| так / так ў|же| і пе|ре|їшли |наше| се|ло / |б|їл|ше| ў нас не| бу|ло
н|їмц|їў / о // ў нас тут |парт|їзан|їў| |тожи| не| бу|ло / ў нас |парт|їзан|їў| не| бу|ло
|тоже| / ў |наш|їм се|л|ї |цего| не| бу|ло / не| з|най|у та|кого| / ну // |може| |дейак|ї
пе|ре|х|одили та|ком| / но та|кого| не| |чути| бу|ло / шо там п|їдно|ч|овували |чи| / |чи|
|їїсти| пове|р|тали // |їа| не| |чула| |може| де і бу|ло / но не| |чула| // во|їна| ў|же| / |дочко| /
|кон|чилас|а / по|ш|т|ї ў|же| хто при|їшоў| ф|ронт|ови|ки / хто не| при|їшоў| /
|їзв|їш|чен|їя| в|їд|разу| нап|исали| / шо по|гиб| там і там / там мо|гила| / а там ў
б|рацк|її мо|гил|ї / а там / ну / ко|їму| |їак| // а нам не| бу|ло / ме|н|ї не| бу|ло / і
че|ка|ї / ко|їму| то ше не| бу|ло // ше то ко|їмус| не| бу|ло // а ў |Заг|о|ранах| |жила| та|ка
бу|ла / шо во|на| |чос| |жила| ў |Мо|ск|в|ї / а по|тому| во|на| са|ма| за|г|їрска| / а|ле| во|на
|чос| |жила| ў |Мо|ск|в|ї // |чи| во|на| |може| бу|ла за |їа|когос| в|ї|далас|а / |чи| |їа| та|к|ї так
і не| з|най|у / шо та|ке| // во|на| бу|ла по|тому| тут ў|же| за н|їмц|їў / і ў|же| так во|на| і

Їмерла ў Загоранах / знайш // во́на Псалтир чи́тала по ўми́рц'ах / ў́же йак тут
бу́ла // ў́нейі́ сина гр'і́м у́біў // ў́нейі́ буў і́іден син / і́ та́кіі ў́же / йа не" знайу
чи йо́му в'і́с'і́мнац'і́т' бу́ло 'ро́к'і́ў / чи йо́му д'ва́ц'і́т' // ну / та́кіі ў́же буў
па́рубок / знайш / і́ са́ме" в'і́де"ті́ на С'паса́ дуже" дошч' ішоў і гр'і́м'і́ло // йо́го ў
ха́т'і гр'і́м у́біў / і́ во́на ў́се ў́ чо́рн'і́м во́на хо́дила // ху́стка чо́рна / ка́фтан
чо́рні́ / с'п'і́дні́ца чо́рна і́ во́на чи́тала Псалти́ри // і́ / ну / ко́му́с то ше не"
бу́ло то́го / шо́ похоро́ни шчи́тати / ти́ ў́пе"ред // во́на напи́сала та́ке ў́ розі́скне
б'у́ро ў́ Мо́ск'ві́ / бо во́на з́нала / шо́ там йе та́ке розі́скне б'у́ро / шо́ там з́найут
/ де про́паў і́ ко́ли про́паў // ти́ хтос" се мо́ўі́у ма́му на́раді́ў / шо́ н'і́би ска́жи
Га́н'і́ // Га́н'а то́ўб'і́ напи́ше" та́ке пис'мо ў́ розі́скне б'у́ро / т'і́ки т́реба бу́ло /
йа́кого чис'ла і́ ў́ йа́к'і́м в'і́н ро́ц'і́ буў // то́ н'і́би то́ї Ге"ва́н'і́ў д'і́д / на́верно мо́йі́
ма́м'і́ ро́сказа́ваў / і́ во́на напи́сала ту́ди пис'мо ў́ розі́скне б'у́ро і́ по́тому
при́шло і́зв'і́шчен'і́я / шо́ м'і́ тато / йак йо́го мо́ўб'і́л'і́зува́ли / то́ в'і́н буў
та́ким / шо́ м'і́ні ро́збіра́ў по по́л'ах / і́ в'і́н ў́же буў у́ по́л'і́ п'і́д Стал'і́нградом /
п'і́д Стал'і́нградом в'і́н ў́же буў / ту́ди ў́же / ту́ди ў́же / ў́с'о ў́же ту́ди ў́же //
на́ш'і за́шли / бо́ж чу́чут' ў́ Мо́ск'ві́ н'і́мц'і́ не" бу́ли // чу́чут' / і́іден чу́т' і́
н'і́мц'і́ ў́ Мо́ск'ві́ ў́же // а ў́ Ле"н'і́нград'і́ то́ж бло́када бу́ла / го́ло́дува́ли
солда́ти // на́в'і́т' дво́ўру́ідні́і́ мо́го чо́ло́ў'і́ка бра́т / то́ в'і́н / йак во́ни там
то́ди са́ме" ў́ ву́і́ну дуже" пе"ре"жи́ли ту́ бло́каду / шо́ во́ни го́лодн'і́ / бу́ли
н'і́чо́го не" бу́ло // н'і́чо́го / н'і́йа́ких до́става́к не" бу́ло / і́ то // а́ле" ў́ Мо́ск'ві́
н'і́мц'і́ ў́с'ораў́но ше не" бу́ли / во́ни йа́кос / шо́ ў́далос'а́ йі́м про́гнати́ н'і́мц'і́ў
// дуже" ў́же б́лі́ско бу́ло до́ Моск'ві́ / шо́ н'і́мц'і́ў Моск'ві́ бу́ли ше // і́ то́ди /
н'і́би на́писа́но бу́ло / шо́ м'і́ тато п'і́шоў у́ по́ле" ро́збіра́ти м'і́ні / но́ с' по́л'а
не" ве"рну́ўс'а // на́верно / по́пали на́ м'і́ну / ти́ / а́ле" о́дин по́паде" / бо́ во́ни
йа́кос там / т'і́ шо́ ро́збіра́ют м'і́ні / шос во́ни з́найут // а шо́ м'і́ тато йа́кшо
в'і́н буў / йа́ на́в'і́т' не" з́найу́ чи́ в'і́н буў в' арм'і́йі́ / чи́ то́ди бу́ла арм'і́я // йа
чос не" з́найу́ це́го / н'і́ за́ ко́го не" з́найу́ / н'і́ за́ ву́йка / н'і́ за́ ко́тро́го // це́го йа
не" з́найу́ / чи́ в'і́н буў в' арм'і́йі́ / чи́ то́ди не" бра́ли ў́ арм'і́ю / чи́ йак во́но там
бу́ло / йа́ то́ўб'і́ се не" ска́жу // і́ ў́з'а́ли йо́го м'і́ні ро́збіра́ти / з'в'і́тки / ў́з'а́ли

в'їци с к'їн'ми / а там ўз'али доу м'їн / шо в'їн / та кїї чоулоу'в'їк може" з'нати
їак м'їну гл'ад'їти / шоу'б їїї роу'з'їбрати / шоу'б їїїї н'їкого не" ўбити // просто
посїлали / там може" їакес прочїтали / їак там от / а не" запамн'атаў / а не"
хот'ачи тоу'р'кнў не" там де треба м'їну / а м'їн'ї ст'їки роу'з'їрватїс'а / а м'їна
їак роу'з'їрвес'а / то во'наж далеко рве / засїпайе / цеш таке // опшїм / шо сорок
трет'їм роц'ї на пол'ї п'їд' Стал'їнградом / не" вїрнўс'а тато с пол'а // ше ў
сорок трет'їм роц'ї / но це ўже п'їсл'а в'їїни // а хто з'наїе / шоб" точно з'нати /
хтож з'наїе // ну хтож з'наїе / чи їого роу'з'їрвало / чи може" в'їн дес у се"ло
пове"рнўў / тїї може" ў їак'їм се"л'ї // ну / хто з'наїе / чи / може" / а може"
ўбїли там / а записали / шо це н'їби та їак про'паў б'езв'їст'ї / бо так'ї дан'ї
були / з'наїїш / шо таке / шо таке було / о // і так ми тата ї не" мали / і ми їого
пушт'ї не" мали / бо то буў їїздовиї / то се на ст'анц'їїу їїздиў // ўноу'ч'ї на
ст'анц'їїу / ўден' тут на роботу // ми дуже" мало тата вїд'їли / дуже" мало /
дуже" мало // а брат буў тої мален'кїї м'її / тїї та бригада с'їл'ради приїшли //
ну / роу'ску'лачували назївалос'а / шо це л'уде"ї роу'ску'лачували / тих шо бога'ч'ї /
а ў нас н'їчого не" було // мам'ї хтос тих кукуруз'ок даў / і на комїн'ї ў
де"ре"ўл'ан'їм корїт'ї було т'рошки кукуруз'аноу'її муки / так на дв'ї мамалїчки
/ аж на дв'ї мамалїчки // і приїшло їак'їс т'роїе / чи четве"ро / це така бригада /
це їа таке помн'у навіт' / шо це так було / но їа цего не" помн'у / їак во'ни
здоїмили і висипали ту мукичку у м'їшечок / а Їїван буў мален'кїї і не" ўм'їў
ше добре" гово'рїти / тїї каже" / нас'о / це ўже мама розказувала ме"н'ї / нас'о
бес' мїму / їа гаму с'о буду // а мама с тоїї до'сади / стрївожилас'а / то це їа
помн'у / їак ў мами с писка кроў жмухну ск'їл'ка раз^с / ск'їл'ка раз^с / бо мама
розн'ервилас'а / шо н'їц н'їчого / лиш то ў корїчачки т'рошки муки / і то забрали
/ висипали ў м'їшечок / і ў нас ўже н'їчого не"ма // ко'роўка ў нас ўс'оу'ремн'а
була / але" чи во'на на ту поу'ру доуїїлас'а / чи во'на пе"ре"стала доуїїтїс'а / їак
ту муку забїрали їа тожи / це / дїтино / не" помн'у // ої / їа тоу'б'ї кажу / таї не
накажус'а / дїтино // добре" тому / шо не" памн'атаїе н'їчого / це їа од'на
памн'атаїу / ну можи ше хто їе та кїї / шо памн'атаїе // їа не" хочу сказати / но

б'іл'шу час'т' л'уди не" пам'ятлив'і / з'найш / а час' се ўс'о з'найу / йа це ўс'о з'найу / ўс'о з'найу //

с. Андріївка Чемеровецького району

Населення займається вирощуванням зернових і технічних культур. Поблизу села виявлено залишки поселення трипільської культури [4, с. 60-603].

Інформант: Брильська Марія Василівна, 1937 р. н., освіта – 8 кл.

884. – Нас було т'роє ў с'ім'їі / б'їдували ми / не" було чим накритис'і / не" було на ч'їм с'пати / зам'їс'т' матрас'їў була солома / солома / накрївалис'ї йакимис' куфаїками / п'їн'жаками / не" було шо чим запалити ў хат'і / палили г'їмн'агї / г'їмн'агї робили з короўйачого г'ноу / добаў'л'али соломи / м'їсили ногами / вироб'л'али г'їмн'агї на земл'у / сушили три чо'тири дн'ї / то'ди пе"ре"вертали йїх / сушили зноў і п'їд за'гата була / за'гата п'їд хл'ївом і туда складали / а ўзїм'ї палили ў кухн'ї сїми пати'ками / сїми г'їмн'агами // а йак не" було сїх г'їмн'їт'їў / то палили кукурудзїн'ем / соломоў / з^с соломи робили так'ї в'їхт'ї крутили і запїхали ў кухн'у / зам'їс'ц' цукру / зарас цукор йе / цукерки / а ми / нас було т'роє / ми б'їдували / зам'їс'ц' цукру мама пїкла бура'ки ў кухні / ў п'їду'валовї / пїкла чїрвонїй бурак / пїкла цукровїй бурак / ми сїд'їли ўс'ї т'роє і чїкали на тої бура'чок / бо ми ўс'ї йе'го хт'їли //

885. – Забе"спечен'ї / н'ї ў чом не" нуждалас'ї / ў мене" буў цукер / ў мене" були ка'пц'ї / йа мала ў ч'їм ходити до ш'коли / у'гу / а тїпер ўрем'їа ў нас та'ке настало / шо дужи д'їтї добре жїйут / фаїно ўд'а'гаїуц'ї / дужи ўс'о йїд'ат / майут кожні т'їл'їфон ў кїшен'ї / фотоа'парат / ше там к'їно'каме"ри йак'їс' там / йа ўже не" з'найу шо / бо йа ўже не" пон'їмайу / йа ўже ў та'ких ро'ках / таї та'ке //

886. – Хо'дила йа до ш'коли / д'їтї дуже їшли / мали гарн'ї курт'ки / мали гарн'ї штани / йак'ї жили ў забе"спече"н'її с'їм'її // а ў мене" були кожан'ї штани або баїков'ї штани // були чо'боти к'їрзов'ї на кожен ден' / хромов'ї то'ди ко'лис' ка'зали / на вїх'їд'т // д'їтї їшли ў кол'готках / а йа їшла бе"з н'ї'чого / бо

мама не хот'їла ме'н'ї дати / йа крала ў мами кап'ронову панчо'ху і йшла на се'ре'дин'ї се'ла захо'дила ў вуличку і там ўберус'ї ў т'ї панчо'хи і їду до школи // ве'р'тайус'ї зо школи зноў ски'даїу панчо'хи і їду до'дому бе'з панчо'х'їу // нас було т'роїе / ма'ма ро'била на ферм'ї / а тато буў тракто'р'їстом / зароб'їтк'їу не' було / ро'били не' на грош'ї / а на трудо'дн'ї / а нас було т'роїе / т'раба нас було забес'печити / таї не' вихо'дило нам ўсе таке купу'вати / йак де жили д'їти ў забес'пече'н'її с'їм'її // буў ў шко'л'ї випуск / йак йа випус'калас'ї / д'їти мали плат'а дуже гарн'ї / гарн'ї босо'ношки / а ме'н'ї ма'ма набрала йа'когос' б'їнту чи кап'рону / ўшила ме'н'ї плат'а / а'ле буў роз'їрванїї ре'м'їнец / і йа ў н'їм не' п'їшла на випуск / а йа про'лежала на зе'м'ли про'плакала / бо не' мала ў ч'їм їти на випуск //

Інформант: Повар Галина Іванівна, 1949 р. н., освіта – 10 кл.

887. – Кончила в'їс'їм клас'їу / п'їшла до Чеме'р'овец до школи / кончила там дес'їт клас'їу // з де'с'ати клас'їу п'їшла ўчитис'а на швеїу / там ўчилас'ї // не' було дуже та'ких достатк'їу / а'ле можна було про'жити // в'їти п'їшла / за'думала пої'їхати до Воло'чиска / бо хт'їла бути йа'ковос' швеїо'у на фаб'рику / там де труси шили // по'була там тро'хи / не' було зв'їтки / таї пої'їхала на'зад до'дому // ў'дома не' було шо ро'бити / т'раба їти було ро'бити / бо т'раба йїсти шос' / ў'зутис'ї // п'їшла на хл'єпзавод // на хл'єпзавод'ї ро'била / пе'к'ла хл'їп // попе'к'ла хл'їп / з'дибала с'вого су'женого таї в'їдаламс'ї //

Інформант: Компан Надїя Бронїславївна, 1948 р. н., освіта – 8 кл.

888. – П'їшла ў школу Анд'р'їїўку з Лен'їн'с'кого / наро'дилас'ї ў Лен'їн'с'кому / ўчилас'ї ў Анд'р'їїўц'ї / п'їшла ў школу Анд'р'їїўку // нор'мал'но жили / ў йїдал'н'ї кор'милис'а / ў'чите'л'ї були хоро'ш'ї // гро'шеї по на'добност'ї хватало // ну були слух'н'ан'ї // ну була та'ка за'дача хот' на шос' ви'ўчитис'а / а не' прої'їсти / не' пот'ратити на шос' // шо ше б'їл'ше // так по

хаз'аїству помагали // ме^не не^н дуже застаўл'али / бо ў мене^н були бат'ки
обе^нспече^н'і / так'і шо помагали / ўчилис'а добре^н //

889. – Ме^не во^нспітувала бабун'а / мама ўс'ігда була ў л'ікарн'і /
бабун'а ^нмоја помагала ўчите^н'л'ам // ўчите^н'л'і також^ш сп'ілкувалис'а / Мар'ія
Іл'ічна / пот^ном Йадв'іга Октов'іан'іўна дуже^н дружили з мойейу бабушкойу // і
ми ходили ййі помагали робити ўс'о на господарств'і / пот'ім слухали ййі на
город'і ўс'о // ми оп'сапували городи / ўзам'ен ц'ого во^ни помагали нам тоже //
покупали ме^н'і ййіду ў т'ім кафе бе^нсплатно / платили грош'і за мене^н // таке
ўрем'на було // йак мама була ў л'ікарн'і / ц'іле л'іто була на бураках / брала
вила ішла ў поле зби^н'рати с'іно / і на т'ік ходили ў Сокиринц'і // там на
пере^нчесному ми прац'ували ц'ілу н'іч до ранку // че^н'кали / шоб кусочок хл'іба
ўкусити / а прот'агом ц'ого пе^н'р'юда не^н мали права п'іти шос' ўкусити / х'іба
шо йаблуко з йаблун'і // ну було весе^н'ло / ну було дуже^н миле жит'а / ц'ікаве /
і хот'ілос'а чо^н'гос' не^ноб'ікновеного / тако^н'го б казалос'і / де гарне жит'а було
дл'а мене^н саме кращче //

Інформант: Оліховська Цезарія Іванівна, 1936 р. н., неосвічена.

890. – Народилас'і ў т^н'риц'ат' шос'т'ім роц'і / нас було дв'і се^н'стри /
б'ідували / дуже т'аж^н'к'і роки були // ў т^н'риц'ат' с'ом'ім почаўс'і голод / холод
// коли ми ну т^н'роше^н'чки п'ідросли / тато п'ішоў на фронт і не^н ве^н'рнуўс'і // ми
не^н мали крише^н'чки хл'іба ў хат'і // хата була така зимна / шо заме^н'рзала
водичка ў в'ідерце^н'ви / на ст'інах буў л'ід // со^н'с'ітка наша була коло ц'епе^н'т
ходила / а ме^н'не лишала з д'іт'ми / приносила то шо ц'епе^н'там давали / і ми так
виживали ўкуп'і // те^н'пер ўже стало л'уче^н жити / ўже ме^н'ні багато рок'іў / коло
мене^н праўнучка / а йа диўл'ус'і на н'уїу і думайу / йакби йа ў т'і роки ўс'о
мала / то ме^н'ні було дуже добре жити // молодоў йа п'ішла ў ланку / ходила
молотила / жала // те^н'пер йе кон'і / а колис' не^н було коней / запр'ігали воли / і
возили сол^н'ому // ў нас на будов'і / колис' так / будова казали / була кирниц'а
журавел' / с'той кір^н'ниц'і т'агнули заган'али ху^н'добу // була ў нас ферма там /

кури неслис'і по'уп'іт жо'лубами / п'іт куш'чами / і ми ту'да б'ігали з' се'стро'ю /
шоби зна'йти йа'кес' йайечко // ми б'ігли м'і'н'ати цукерки / п'ран'ічки / бо нам
мама не" могла да'ти гро'шеї / бо ў тої час не" було гро'шеї / а ми були с'ироти /
наш тато не" ве"рну'с'і з воїни //

891. – Йа пе"ре"жила голод / холод / ўс'аку роз'руху // по'чалас'і в'і'їна /
село з ус'іх стор'ін обстр'іл'ували н'і'мц'і // ми хо'валис'і / йак то н'і'мец ст'рочи
з Чем'іровец / значит ми хо'валис'і ў п'ід'вал / по со'с'ідств'і буў великий п'ід'вал
ў чо'лю'в'іка / ми ба'гат'ми с'і'мн'ами хо'валис'і ў т'ім п'ід'вал'і по три по чо'тири
дн'і / хто там шо маў / з д'іточ'ками мален'кими // йак стаў н'і'мец насту'пати з
Шидловец / ми їшли на по'с'олок / і хо'валис'і по виш'ках // сид'іли на виш'ц'і //
мо'я се"стра старен'ка забула і нагадала / шо ў нейі йе худобиц'а ў хл'і'вови /
п'ішла до худоби // н'і'мец с'наїпер побачиў / по'чаў стр'іл'ати по н'ї / вона
схо'валас'і до йами // коло хати не" було п'ід'валу / а та'ка йама / і ў т'ій йам'і
просид'іла дв'і чи три сутки // коли в'ід'ступили н'і'мц'і / ми приїшли до с'воїх
хат'і'ю / во'ни були пороз'биван'і / були по'вален'і п'їе'ци // йа ше в'иросла ми
спали не" на постел'ах / а на п'їе'цах // ў'ден' палили / варили йісти /
накри'валис'і ўс'акими бе'бе"хами / і йа так в'ижила // а зара д'уже добре жити /
ўс'о йе ў л'у'деї //

Інформант: Повар Броніслава Степанівна, 1922 р. н., освіта – 8 кл.

892. – Родилас'і йа ў два'цят' друг'ім ро'ц'і на Ми'хаїла / не" зна'ю йа'кого
чис'ла / бо то'ди ў мене" бат'ки були бе"зг'рамотн'і / то'ди ше не" зна'ли йа'ке
чис'ло // ска'зали на Ми'хаїла / таї на Ми'хаїла йа ў'родилас'і // ў два'ц'ат'ім ро'ц'і
мії брат ў'роди'с'і // ў нас со'с'іди жили б'і'дно / а ми з б'ратом жили т'роше"чки
л'уче // ў мал'і роки йа п'ішла ро'бити ў ланку // кончила с'ім клас'і'ю то'ди /
хт'іла ў'читис'і на ме"тсе"ст'ру / мама ме"не в'ітп'равила / дала ме"н'і
че"маїданчик та'киї / йа вийі'хала за се"ло і ве"рнулас'і на'зад // бо то'ди не" було
чим йі'хати // хто маў ф'і'ру / в'із / ф'і'роў // ма'шин ше то'ди та'ких не" було / і йа
ве"рнулас'і / мама зо мноў сва'рилас'і і ве"рнулас'і до'дому // ў сороков'ім ро'ц'і

йа вишла зам'їж / ў воїну йа ўже п'їшла робити на с'їчкарн'у / чо'ло'в'їк п'їшоў на фронт / а йа п'їшла на с'їчкарн'у // по невобачност'ї йа зап'їхала ногу ў с'їчкарн'у і вобр'їзало ме"н'ї ў ноз'ї пал'ц'ї і йа лишилас'а інвал'їдом / і на руках ў мени було троїе д'їточок // так шо йа мус'їла с'воїм трудом / шо могла / то робила // ходила на ферму / мала групу худоби / було триц'їт' чи сорок / йа ўже не" можу нагадати ск'їко // доїїли ўручн'у / тоди апарат'їў не" було // дор'їг не" було / таких йак зара асфал'тованих / нав'їт' шо сеїной не" було / так шо йак буў дошч / в'їд одної ферми до другої несли б'їтонами молоко // йа могла лишити чоботи ў бо'лот'ї / таке було т'ашке жит'а наше // йа ходила на т'їк // за то щоб ме"н'ї ком'їрниц'а дала зе"рна додому / йа помагала носити на стриг зе"рно / стриг то йе вишка / і так йа виживала // ну ўже ў старост'ї не" легше ме"н'ї // ну а те"пер ўже йе пенс'їя / йе ў шо ўбратис'ї / йа доживайу с'вої в'їки / ск'їко ўже ме"н'ї лишило с'ї / м'їс'ац' чи два // за с'їїй грош'ї йа не" можу купити здо'роўйа / шо лишила ў т'ї довоїен'ї роки //

Інформант: Ясїнська Марїя Сергїївна, 1910 р. н., освіта – 7 кл.

893. – Роже"н'їца з де"с'а того року се"ла Йандр'їїўки // народилас'ї і жила тако б'їдно жила // жила с чо'ло'в'їком // чо'ло'в'їк буў б'їдний сирота / а йа / ў ме"не ше буў брат / се"стра / таке'вом ходила до ш'коли / йак йа ходила / тоди ш'кола була така'во / ш'тири класи / і то йа не" могла кончити йїх / бо не" було капчика ўзутис'ї / йак йа їду до ш'коли / то брат сидит / йак брат їде / то йа си'жу // була йакас' гупан'чинка носили / то йа зад'агну с'ї / то в'їн // таї там с'ї почала воїна / чо'ло'в'їк п'їшоў на фронт / чо'ло'в'їка забило / але ўродила ш троїе д'їточок // таї син таї дочка / таї ше йе'ден син // таї виўчила м'сина на бутгалте"ра // а дочку в'їдалам за воїеного // ў дочки ўже йе д'воїе д'їтиї // а д'ругий шофером робїў на ах'тобус'ї // ўже д'їти моїї так'їво забе"спечин'ї / не" так жи'їут / йак ми колис' жили / але добре / шо хот' д'їти так жи'їут / а йа ўже ў с'їм роц'ї празнувала с'воїїх сто рок'їў // але ше їду сама надв'їр / ше по'хожу / в'їдзначаїли ме"н'ї ў клуб'ї / сп'ївали / син при'в'їз ме"не / д'їти були ў ме"не /

подару|вали ме^н'і т'ел'е|бачен'а те^н'пер'ішн'е / таке шо на цв'є|тах / шо ўк^л'учиш
во^но са^мо ба^лакайе // таї таке^н'во ди^тино // |але ше |хочу |жити / ше не^н
на|жиламс'і / бо зда|йец'а шо тепе^н'рво ўро|дилас'і //

Інформант: Чайковський Аполінарій Степанович, 1930 р. н., освіта – 7 кл.

894. – До ш^коли хо|диў / по^в'тому на|чалас' воїна / йа ко^в'рову пас / до
ш^коли хо|диў // при|шли н'і|мц'і / ота|ке бу|ло // по^т'ому на|наших осво|бодили / йа
п'і|шоў ро|бити / бу|ло ме^н'і штир|нац'іт' ро|к'іў // |коло лошак'іў хо|диў /
ма|лен'кій буў / по^т'ому к'ін'ми йі|здиў / до Кам'ін'ц'а за |гасом йі|здиў // го|лодній
/ хо|лодній / н'і зад'а|гнутис'і / н'і ў|зутис'і не^н |було шо / н'і йі|сти // |дала ме^н'і
|мама бутел'ку мо|лока / зва|рила дв'і йа|ц'і / спик|ла пл'а|цок / ота|ке бу|ло //

895. – Ў ш^кол'і ў|чиўс'а ў че^т'верт'ім клас'і / не^н'ма то|йі |хати // тут ў
Йа|ндр'іі|ўц'і ў|чиўс'а / а по^т'ом п'і|шли до то|йі ш^коли ў|читис'і // |кончиў штири
класи і п'і|шоў на ро|боту / по^т'ом на|чалас'і воїна // по|било ба|гато на|ших
солдат'іў // на|ступали тут на фронт / на по|с'олок ішли / н'і|мецк'і на|чали м'і|сити
на|ших солдат / а йа йа|краз п'і|шоў за ко|нем / таї го|р'іло ўс'о / таї |мама
|випустила ко|рову / ко|н'а / а ко|рова на по|дв'іру бу|ла // н'і|мц'і с|тали на|ших
солдат'іў м'і|сити // таї таке бу|ло воїна // таї н'і|мц'і за|бирали / дейа|ких
ро|стр'іл'ували / йі|сти но|сили на пе^н'редову / за |пол'ским ц|винтаром // там
сто|йала обо|рона н'і|мецка //

896. – Ў три|ц'ат'ім ро|ц'і ро|диўс'і / нас бу|ло т|роїе / |Гал'а / Сташ|ко і йа /
таї б'і|дували / йі|сти не^н |було шо // воїна бу|ла пороз|бивали // ко|лгосп роз|били //
таї ўже бу|ло |добре за Бре|жн'єва / а за Го|рба|чова п'і|шло / роз|биў ўс'о на с'в'іт'і /
а те^н'пер |л'уди не^н |майут шо ро|бити // тра|ктор'іў не^н |було / го|рали / с'і|йали / там
з|бирали / мо|лотарки мо|лотили / ден' і н'і|ч мо|лотили वो|се^н'ни ў|же / о // бу|рак
ко|пали ру|ками / о // мо|лод'і бу|ли так'і / п'я|т'нац'іт' ро|к'іў йа|к бу|ло / то йа
заро|биў / ота|к / таї шо то^в'б'і ро|ска|зати // |зара н'і|хто не^н |хоче^н н'і сп'і|вати н'і
н'і|чо / тиї ў |круп хо|дили / тиї |музика |грала / таї таке бу|ло / |зара ў |круп н'і|хто
не^н |ходе^н н'і|чо // но |жити |луче бу|ло йа|к |зарас / хот' бу|ла б'і|да / |луче бу|ло /

йедно д'ругого уважало / йедно д'ругого л'убило / таке було // пйут хлопц'і / не"
майут шо робити / перши не"ма коли ў голову с'а по'ч'іхатис'а / а робіў ден' і
н'чї // а зарас так / не"майут шо робити / ко'лгосп ростратали / роз'били / та'кї
ко'лгосп буў здор'вениї / торф буў ў ко'лгосп'і / розб'рали / заб'рали / де д'їли /
ко'му дали / не"знайу де т'і гр'ош'і / ко'му т'і гр'ош'і п'їшли / е / тїї таке д'їло //

с. Бережанка Чемеровецького району

Населення займається вирощуванням зернових і технічних культур.
Поблизу села виявлено залишки поселення трипільської культури, а також
знайдено скарб ювелірних прикрас II – III ст. н. е. [4, с. 602-603].

Інформант: Повар Ніна Тимофіївна, 1932 р. н., освіта – 4 кл.

897. – Помн'у йак приїшли н'імц'і до нас // дуже"били л'удїї / роботу
застаўл'али / заб'рали д'їтеї / заб'рали хлопц'їў / д'ївок мол'очих до там /
чо'ло'в'їк'їў / ж'їнок на роботу до себе // ў нас дуже / ну йак во'ни / дуже
їзд'ївалис'ї над л'уд'їми / дуже"били / застаўл'али до роботи // по'тому ўже йак
т'ї н'імц'і застаўл'али / шо'би буў хто пере'вочиками / нав'їт' ў мене тато ше жиў
/ то приї'жали / бо тато знаў ш'ос' три йа'зики чи ш'тири / но тато в'їтка'заўс'ї //
ми дуже б'їдили таї ка'зали / шо / чо тату в'їтка'заўс'ї / може шо було т'рошки
д'обре // в'їн каже / д'їти пожи'їец'а / с'ейї ўлас'ц'ї не"буде н'їмецкойї / се буде
ўлас'ц'ї ўреме"на / може р'їк / може м'їс'ац' / може два / може три / бо в'їн чи'таў
дуже книш'ки т'їїї ўс'ї // а вас за мене по'в'їшайут с'ерет с'їла / йа ска'заў / шо йа
не"знайу і в'їд'п'равїў їїх с по'д'в'їра // по'тому / шо во'ни ўже йак с'есе ў т'їмо
ўже по'чалас' так'ї во'на / ўже шо во'ни заўлад'їли нас / шо д'їтеї заб'рали // д'їтеї
мол'одих б'рали / нав'їт' було п'ару / от м'її брат буў / то пе"т'нац'їт' р'ок'їў було /
їго заб'рали с'его Мак'сима тоже // буў на завод'ї роб'їў ў Бе"рл'їн'ї там // дуже"
їзд'ївалис'ї там над н'їми // по'тому / шо ў нас ўже йак по'чаўс'ї так'ї фронт /
приїшли наш'ї / вигнали ўже н'їмц'їў с'їх / ўже з'нач'їт' заўлад'їли наш'ї / ўже
наших с'тали заб'ирати в арм'їю та'ких чо'ло'в'їк'їў / а в'їти ўже ослоб'одили

нас в'ід'н'імц'ію // тоди ўже шо во'ни йак вослобо'дили / тут 'зара не'за'баром ўже так'і фронт іде / б'іі / ўже ўс'о / 'танки / от би так 'само мален'ка хатинка / а во'но іде бис ўс'о так йак // йа се ўс'о помн'у // 'дуже н'імц'і ізд'і'валис'і над 'нашими ж'ін'ками / над д'іўчатами / заби'рали во'копи ко'пати / ізд'і'валис'і над 'ними // ў нас не" було консл'аге'р'ію / се ў Н'і'мечин'і консл'аг'ри // вот брат м'іі ўже маў 'бути ў консл'агор'і / но не" до того // ў т'ім маў бути / шо сп'ал'увати 'мали / але / в'ін ўже буў на завод'і / а ўже так стон'чаў / шо ўже падаў // 'дал'і пров'і'рала ко'м'іс'і'я і там була ме"тсе"стра / н'ім'ки'н'а / і 'каже / шо ше 'дати йо'му роботу 'лехку // в'ін 'каже / йаку 'лехку / н'і'би по'думаў // ну / шо йак в'ін іде і паде / то куда // то во'на йо'го ўз'ала на завод'т / в'ін ц'вачки сорт'іруваў / з йашчика ў йашчик і йо'му йісти п'ідно'сила і йо'го 'виратувала // і з 'него н'і'чо не" було т'іко / 'вислаў 'карточку / т'іко 'мошч'і / во'но н'іц / но йід'н'і к'істочк'и // і так в'ін 'вижиў // а по'тому йак ўже 'каже / по'чали ўже / шо йі'го не" б'рали туд'а / то в'ін зноў буў там / бо в'ін буў там ў са'мому Б'ірл'ін'і на завод'і / то ўже 'каже вопш'укаў за неў кру'гом // а там 'дуже бої йшоў ве"ликиї / йак б'рали Бирл'ін / 'дуже 'каже надлечут во'рони / не" 'каже / шо само'л'оти / во'рони / йак с'тали 'сипати йаїц'ами / не"ма де с'і сховати / так во'ни тої'во // то в'ін шукаў в'ін за тоў мед'се"строў / не" знаїшоў в'ін йі'ї / бо в'ін ше п'і'сл'а 'того ўс'ого в'ін ше в'ід'служиў 'арм'ію ў Бе'рл'ін'і / буў танк'істом // 'дуже в'ін буў з ве"ликим почотом йак'би в'ін буў не" ў Н'і'мечину не" п'і'шоў // в'ін шо / по соглас'ію п'і'шоў ў Н'і'мечину // 'дуже пох'вали нам присе"л'али в'іти ўс'о / в 'отпуск в'ін прийі'жаў з Берл'іну до'дому с'уд'а // а тут ўже ў нас йак с'тали б'і'їі т'і'їі ішли ше тої'во / то 'дуже п'алили ха'ти // ў Куга'йіц'ах то та'ко во'ба ради сп'алили ха'т'ію н'імц'і / б'рали та'ко та йак то с'в'і'дело так йак то во'гон' хата на хату / бо ни' х'т'іли ли'шити // худобу позаби'рали / с'вин'і / шо йе по'р'ізали / 'дуже вобдерли / вобдерли 'вопшем ўс'о / шо ли'шили 'голо // на Йандр'і'їюку 'визвали / вигнати не" 'годн'і були н'імц'ію / 'мали пускати кат'ушу // 'танка та'ка / шо ўже зе"м'л'а 'мала го'р'іти / но йа'кос' Бог до'пом'іх і во'ни н'імц'ію 'вигнали с кат'уш'і // 'дуже по'битих солдат'ію ба'гато / 'дуже н'імц'ію на'бито ба'гато було // та'ко 'дуже де

цвинтар туд'а / то ўкрито було трупамі // потому т'і трупі позбір'али / вигнали ўже тих н'імц'іў / в'ідт н'імц'іў вигнали / шо наш'і солдати // тут зара прійшли / ну в'ід'ішли йа знайу куда / зноў трошки н'імц'іў / знайеш дес' воб'ірваліс'і / то ўже во́ни поўт'ікали ўже биез'е бо́ю биез'е н'ічо́го в'іци // дуже ба́гато солда́т'іў було побито / дуже ли'ежали вотут'во нав'іт' / де ба́бин то́ там буў пл'ас / там не^н було хат'іў / бо туд'а була до́рога на Я́ндр'ііўку / то так йак ми над'іішли / ми ўже / ма́ма та́ нас дв'і / а брат буў ў Боднар'іўці жонатіў / там не^н було та́ких бо'ііў / а ми т'ікали пол'ами ўже до Боднар'іўкі // то так подівиліс'і / йедному го́лоўка в'ідбита / йедному то́'во / так на дра́бін'і позноси́ли йіх с'уда ўже так хо́вати //

898. – Зара п'ісл'а того фронту го́лодт' / та́кіў го́лодт' / шо на го́род'і / було два го́роди / а то та́к'і п'іўто́рачне в'ідро з двох го́род'іў та́ко к'іл'чик'іў ўро́дилос'і / ни^е було н'іц / за́пасу не^н було / бо то буў за́пас та́кіў хл'іба // йіли дуже гніл'і барабол'і йіли кро́піву / ли'е́сточкі пікучу / йіли лободу // ше Бох лободу ўро́диў / шо де гно́йаркі там дуже лобода / т'і ли'е́сточкі тоўк'лі і на пліт'і / плі'е́та / шо ва́рилос'і / то на пліт'і т'і висушили / се та́к'і пл'а́цкі // му́кчічки гра́ми не^н було / тоўк'лі ку́куруз'ан'і кача́ни / с'і́во / шо ку́куруз'анкі го́л'і ў ступка́х / туйу т́рину пі'к'лі / йіли / се та́к'і йіли / се та́к'і йа йо́го йіла / йа / не то шо / йа йо́го йіла / ко́неї здо́хліх не^н йіла / бо та́к'і н'і́йак не^н мо́гла / а л'уді йіли / дуже по́пхлі бу́ли / во́да та́ко пл'у́скалас'і / з н'і́г то та́ко йак і́деш та́к пл'у́скалас' // а гніл'і барабол'і / то бу́ли ў кол'госпа́х ко́ліс' // се було ў Я́мп'і́л'ніку і було ў Ш'і́дл'іўц'ах то́'во де то́'во / ка́гати за́копан'і / шо йак знай'еш / не^н поса́дили / ше т́раба було тих барабол' / і та́к т'і́йі ка́гати при́копан'і // то́т'і барабол'і та́к зогніли / шо та́к'і б'і́л'і бу́ли / б'і́л'ун'к'і / зара не^нма та́ко́йі гні́лойі барабол'і / бо гніла та́ / і гніла / а се та́к ше Бог да́ваў / шо та́ко те^нре́біш йі́йі і са́міў кро́хмал' / та́ка б'і́ла б'і́ла / то ми вот зо се́строў хо́дим за тим до Я́мп'і́л'ніка / хо́дили на́но́сіли тих барабол' / а потому до́дому ўже но́сіли / да́ли ма́м'і зна́ти // ма́ма сла́ба бу́ла / но ми тих барабол' / та́к ми т́ими барабол'мі // і йа ўже у ў Ш'і́дл'іўц'ах / то́же л'уді но́сіли / ми

воб'і п'ішли / то ми на Рутку понаносили / а з Рутки ўже помален'ко но'сили / бо ж то хтос' п'іде таї забере // хтос' сидит ко'ло барабол' / то ба'гато бу'ло // то т'і барабол'і так'і йак' капц'і / Бог даў / то ми на'носили тих барабол' // шо ми поте'ребили і тоди пок'райали і на ви'шку росте'лили на ве'рети су'шити і так / хто там бу'ў знаў то'то / хто ж не' знаў / то т'і барабол'і брали / те'рли ў ма'к'іт'р'і мако'гоном / рости'рали на му'ку / пе'к'ли так'і пл'ацки / вили'вали / бо шо ж не'ма н'ічо / вили'вали на дечки і пе'к'ли т'і пл'ацки ў 'кого була ко'рова / ў нас була ко'рова ше / шо моло'ко бу'ло / і вот на то моло'ко шч'іпали к'істо так // йа'ке то'то к'істо бу'ло до'бре / то ми ше т'рошки і тако' л'уди / хто ма'ў за'пас / а л'уди були кон'і гни'л'і в'ід'копували на ското'могил'никах / но'сили т'і голови / зу'би повиш'чируван'і / д'іточки йі'сти х'т'іли / то так були по'пухли / шо ну // дуже го'лод' бу'ў т'ашк'і / се го'лод' / то наї Бог 'милу'є // а по'тому ўже п'ідрос'ли / то ўже йа / ко'ли го'лод' / то / а була 'коло шоўко'п'рад'іў / йа ўже п'ішла на ро'боту / бо ми були 'сироти // тато по'мер / мама сла'ба / нас 'четве'ро / та йак' миши'н'ата п'ішли ро'бити // йа була ўже б'і'л'а шоўко'п'рад'іў // п'ід'несли'сі бурач'ки / ми 'чистили йі'х / йі'ли / бурач'инку ўже р'вали / кри'шили / ва'рили / 'чимос' за'кис'лили / хто ше ма'ў с'і'л' / а хто шеї 'соли не' ма'ў // по'тому же 'жито на го'род'і с'ійали і ў пол'у / то ўже то'го 'жита шч'іпали / то во'но зе'не' / а ўже з молоч'ком / то кашу ва'рили / так ви'живали л'уди // ми ше дуже / даї Бо'же / шо ми ше ко'рову 'мали і ў мене брат бу'ў ў Боднар'іўц'і // там го'лоду тако'го не' бу'ло т'аш'кого // во'ни в'іти зо 'западної / а ў 'западн'і' зов'і'м не' бу'ло го'лоду // то в'ін в'іти / шо притас'ка'є ше нам // там бу'ли л'уди за'пас'ні / а ў нас не' / там не' бу'ло го'лоду зо'у'с'і'м / там ми хо'дили у 'запа'дну / то йа йак' була 'коло тих шоўко'п'рад'іў то йа но'сила / да'вали хусти'нки / ба'т'істи ўс'і'л'ак'і / то нам ў по'дарок да'ли за шоўко'п'ради // от то йа'ке там бу'ли заро'б'ітки / трудо'дн'і т'і'йі / таї йа хо'дила ў 'запа'дну м'і'н'ати / то во'ни з'нач'іт' м'і'н'али на бл'уску / на хусти'нку / то ми так два м'і'шки / три зам'і'н'айемо / бо брат тої зо мно'ў хо'диў // а по'том при'шли до та'ких ста'рен'ких ж'інок / ж'інка і чо'ло'в'ік то'же / шо зам'і'н'ати // во'на зам'і'н'ала / да'ла нам пуд'т' пше'ни'ци' / а по'том ка'же / чи'каїт'і' дон'у / йа вам

шос' дам // пол'їзла на вишку / м'їшок такий'во шк'їрок житного хл'їба / знай'ем
во'ни не" мали / насуше"них // то йа так плакала / шо йа / ўдома бу'ли ше"
спухш'ї / а се було у Трам'боўл'у їти / а йа такево но'га йак коноў'ки привезла
зв'їти спереживан'а // йа кругом себе тул'нула / йак йа 'можу 'зара здо'роўл'а
'мати // і йак йа т'її шк'їрки привезла і привезли ми тої хл'їб" і ше чо'го м'ї брат
се"тво Бо'р'їс'їў Спуркаш то'то / то там во'ни його не" признавали / в'ін в'їд'
д'ругої 'мами / то в'ін на К'риков'ї буў Волот'ко // то во'ни с'ї зд'їбали там / в'ін
'каже / 'Вас'ка / там йїх трох 'було і м'їй брат че"т'вертї // 'Вас'ка / тамо д'ат'ко
'викинуў барабол'ї ш 'погриба і не" зан'їс / 'т'омна ноч / і т'ї барабол'ї сто'їат //
'може ми 'йакос' п'їд'їсунемо хоч по м'їшечкови / знай'еш то'то // а ме"не ли'шайут
там ст'її п'їд'ї слупом // 'Маг'ар 'Божа / се три ча'са 'ноч'ї і не"ма / йа сто'їу /
'думайу / ої 'чуйу ўже кри'чит / 'Н'їна / 'Н'їна / йа 'кажу / 'Боже / ти де до 'сеїї по'ри
/ шо та'ке / 'може зла'пали / таї шо йа буду ро'била / таж ди'тина // при'ходе" 'каже
не" пи'ри'живаї ми по два м'їшки занесли ў л'їс ў йар'ку / бо ў'рано при'їдут на
с'танц'їу т'її хаз'аїї / ми ше сеї ден' по'ходимо по си'л'ї / а то'ди ўже т'її
барабол'ки / то в'ін нас д'уже п'їд'їсилиў // і 'каже / 'Боже боро'ни 'Ман'ц'ї 'ж'їн'ц'ї
ў Боднар'їуц'ї ска'зати / се ўс'о зам'їн'ане // знай'еш ўс'орамно 'ж'їнка / се ўс'о
зам'їн'ане // то ми до Гу'с'атина при'їхали / ў Гу'с'атин'ї на по'їз'д'ї зл'їзли то
ўс'о поскидали / в'ін та'ко п'їшоў до'дому за'пр'їх 'кон'ї до Боднар'їўки /
при'їхаў та'ко ўс'о забраў при'в'їз до Бере"жанки // і так в'ін нас ше ратуваў / а
л'уди д'уже т'ашко б'їдили / д'уже ўмирали д'уже восл'їпли / бо ж 'їсточки 'хоче
// от та'кий буў 'голот' // а по'тому ўже п'їд'їжило то'то 'зерно ўже брали по т'рошки
'зерна / ўже ўро'дилис'ї барабол'ки / бура'чок / і так ўже ми ви'їшли з голоду / у'же
та'кий ми 'голот' мали / шо то страх воп'ше //

899. – Хруш'чоў д'уже в'ін зм'їниў / ў'лучиў / д'уже / 'опше"м 'пенс'їу
л'уд'ом даў і 'опше"м хл'їбами достаўл'аў / Хруш'чоў д'уже ба'гато л'уд'ом
по'м'їх / д'уже ба'гато / д'їти прист'ройїу / так н'їх'то йак Хруш'чоў / с'тали ми за
'него т'рошки тоїво // за 'церкву н'їх'то н'їчо не" правили / 'було за'пр'їшчино / ше
була 'парт'їя / то 'церкви 'Боже боро'ни // то'ди ўже в'їдновили / то'ди ўже 'можна

було їти / хре^нстити / і можна було ўже / це^нркви ўже були / баг^нушка / можна
було їти // а ми ходили було ў Йамп^ніл^ннику церква / бо ў нас була церква
повале^нна // ў Кугай^нїц^нах була церква тут де клуб^н / зара де клуб^н то там церква
була / там дуже церква гарна була // то се ўже повалили йїї ў т^нїмо / а се ўже
ми ходили до церкви у Кугай^нїц^ні за н^нїмц^нїў / церква була в^нїд^нкрита / там во^нна
була так^нї построєна / зробили з неї / шо с^нїпали зерно / тако колгоспи / а
потому в^нїдновили церкву // ну за Хруш^нчова ўс^но в^нїн даў / удоб^нства в^нїн / йа
кажу даваў л^нуд^ном пен^нс^нїї / опшим в^нїн за л^нуд^нми / а за Б^нриж^нева / в^нїн так
саме / ўже то^нто / шо получали л^нуди таї то ўже получала // в^нїн н^нїчо не^н ославиў
// поганого тоже н^нїчо не^н було // Горбачоў тоже до л^нудїї / Горбачоў зноў буў
з^нишчиў / шо такого во колгоспи з^нишчиў / ўс^но за него п^нїшло / шо ўже не^н
було / шо колгоспи пороз^нрухуваў / повалили ўс^но // а ўже за цим буў //
вирубували / шоп го^нр^нїўки не^н го^ннили / шо^нби конопел^н не^н було / в^нїн ўс^но
з^нишчуваў // і з^нишчуваў фер^нми шо^нби / ўс^но валили / шо^нби шос^н їшло / йа^нкес^н
кубло в^нїн робїў / йа з^ннайу / шо в^нїн там таке робїў // а^нйагже^нш / йа^нка про^нв^нїрка
// ко^нмус^н продала бутел^нку го^нр^нїўки / тої дока^нзаў / таї приїшли / забрали / дали
штраф / а то^нто ўс^но забрали таї по ўс^ному // ўт^нїха^нра продавали / і го^ннили дуже
т^нї го^нр^нїўки / з бурак^нїў го^ннили // се була б^нїда таї покрад^нїїенце продавали // і ў
т^нур^нм^нї сид^нїли за го^нр^нїўку // а^нво нав^нїт^н сид^нїла Паў^нл^нїна Г^нрен^нкова // а Варус^на
го^ннила го^нр^нїўку / шо було роз^нр^нїшено на в^нїнок / кон^нчали в^нїнок / таї з^ннайеш
при^нвезли ф^нїру / васа^нг^н бурака / наго^нни го^нр^нїўки / то будут в^нїнок спраў^нл^нали //
таї во^нна го^ннила дес^н там ў бури^ннах і тоже зла^нпали таї / на^нйагже^нш //

900. – З^ннайу / шо Варус^на була / сайа / можу сказа^нти / Вол^на Кар^нтишина
була тоже ў кон^нслаге^нр^нї / таї там б^нїдили / т^нїкалі с^н того кон^нслаге^нру / таї
с^нпал^нували ба^нгато л^нудїї / котр^нї ўже не^н мог^нли // а вот Кар^нтишина таїа Вол^на
то ўт^нїкла с^н кон^нслаге^нру // по^нм^нїг хтос^н / во^нна ўт^нїкла т^нуда с^н кон^нслаге^нру до
наших дес^н парти^нзан^нїў / таї ўже була / доки не^н кон^нчилас^н там во^нїна ў
Н^нїмечин^нї / таї то^нди ўже доставилас^нї до^ндому // то^нди ўже с^нтали чу^нт^нки / шо хто
живїї / а хто / ко^нго не^нма / а хто т^нїкаў / то ба^нгато було / хто т^нїкалі / пола^нпали /

побили їх / попалили їх // а вона йако́с' / що вона вирвалас' і с того // ну про партиза́н'с'к'і заго́ни / були ў нас партиза́ни / були тутво ў нас ў Йамп'і́л'нику / де л'іси / то було на́в'іт' / що н'і́мц'і на́пали на партиза́н'і́ў / то зла́пали на́ших / во Йа́ндр'і́ Повар / Ф'і́л'ко та́ких / що хло́пц'і́ў / що н'і́мц'і бра́ли с'о́боў // то Йа́ндр'і́йови ру́ку воб'і́рвало / Ф'і́л'ка́ було ра́нено ў но́гу / партиза́ни ра́нили в'і́ти / но во́ни не" ішли с'ци́ми с'во́йоў / що н'і́мц'і їх си́ло'м'і́ц' забра́ли // а по́том бу́ли партиза́ни / во бу́ў Йі́ван / ка́зали Бе́йко / бу́ў В'і́т'ка во / Йа́ндрухо́войі Л'і́ди / то В'і́т'ку зла́пали йо́го ў т'і́м / то ка́зали / що в'і́н / то при́шли зла́пали // йа́к зла́пали / та́ко зла́пали / що в'і́н йі́хаў йа́к бу́ў би не" п'і́яни́ / во́ни т'і́ партиза́ни ви́пили / бо так бу́ли би не" зла́пали / а тут во́ни ў́гна́лис' і на н'і́мц'і́ў / на Ко́хана / на е́сте"рмана / то се во́ни бу́ли с'і́йі на́ш'і н'і́мц'і́ // а во́ни со"б'і́ / т'і́йі йі́хали / а с'і́йі на́дйі́хали / с'пали на во́з'і́ / т'і́йі ў́же во́пце"пи́ли і по́лапали // то забра́ли ўс'і́х ў т'у́р'му с'у́да до того / де в'і́н там бу́ў / по́том зла́пали // за́йшло то / що Л'і́ду забра́ли с'у́йу Ма́слоўску / а́во Ма́рус'і́ ц'о́тку / С'а́н'ка Ма́слоўско́го // Л'і́ду забра́ли ў Ка́ме"не́ц ў ка́муру / д'уже б'или // а Ма́тевус бу́ў тут по су́с'і́цтву / в'і́н бу́ў пере́вочиком і ска́заў до не́го Гри́горко Ма́слоўскі́й / що не" ви́слободи́ш Л'і́ди ўс'а с'і́м'я́ бу́де по́в'і́шана се́ред' се́ла / бо во́на н'і́чо не" ви́на // в'і́н то при́ходи́ў до Л'і́ди / бра́т йі́йі ўно́чи с партиза́нами / але" то́то не" зла́пали ви́ йо́го тут / ви́ йо́го зла́пали на по́л'у / що зна́йеш во́ни со"б'і́ йі́хали ў л'і́с / а тут с'і́йі́ / йа́к'би во́ни бу́ли не" п'і́ян'і́ / а во́ни с'пали і́йі́х зла́пали // то Л'і́ду ма́ли ў́же ро́стр'і́л'увати / ў́же ма́ли за́читувати / во́на та́к'і́ думала шо чи́тати йі́йі́ / шо на в'их'і́д' ў́же на ро́стри́л // а В'і́т'ку йа́к ро́стр'і́л'ували во́на чу́ла / ў Ка́менці ро́стр'і́л'ували // во́на чу́ла йа́к чи́тали Ма́слоўскі́й // то йо́го ў́з'али то́же в'у́ха пово́бр'і́зували о́пшим му́чили йо́го / а то́ди ро́стр'і́л'али // то во́на ка́же / ў́же ме"не на ро́стр'і́л / ка́же по́ложат' на с'ту́ла і́ тими́ б'ума́ми спи́сали ўс'і́ плеч'і́ / б'или // ну то́ж во́на ше мо́лода бу́ла д'і́ўчина // то ска́зали з в'і́ці / не" ви́слободи́ш д'і́ўчини / то ўс'а с'і́м'я́ п'і́де ра́зом з'ни́ми / бу́де се́ред' се"ла ба́мкати́с'і́ // і́йако́с' в'і́н с' тими́ н'і́мц'а́ми за то шо / до́ба'лакаўс'і́ і́ при́шли ў́же ка́жут / визи́вайут йі́йі́ // а

н'іби там каже сид'іли во'рожили тоже ба'гато / таї каже / те'бе за'ра бу'дут
визи'вали / но н'іби не" на рост'рил / а ку'да / ви не" хочете сказа'ти // шо Бог
дас'т' то'то ўже бу'де // тут каже в'ід'крива'ють д'вер'і / Мас'лоўска Л'іда / во'на
ви'ходить / а тут при'їха'ў Ма'тевус сам б'ричко'ю за не'ў / забра'ў й'її до'дому / так
во'на ви'жила // д'уже с'і наб'і'дила б'ід'н'ака / д'уже ст'рашно // то по'тому уже й'ак
н'імц'і ви'ходи'ли в'ід нас / а Ма'тевус с'і:ім'іо'ў ви'їхали ў Н'і'мечину / бо'йа'ўс'і
за Л'іду / бо то'го / шо бу'ў тим пере"вочиком / м'її стрі'ї Й'ан'тошко / то в'ін бу'ў
тоже пере"вочиком / но в'ін не" т'і'ка'ў / чо не" т'і'ка'ў? / в'ін бу'ў пере"вочиком /
в'ін Ко'ха во'зі'ў / а ў не'го ў по'гриб'і парти'зани ў'ден' пере'ховувалис'і /
При'тоцкі Й'і'ван / Да'вид'і'ў Ва'сил' / вос'і'во ўс'і парти'зани х'лопц'і // то ў не'го
так / ўно'чи во'ни і'дут ў'розб'р'ід'т' / а над' ранком / то во'ни ўс'і ў не'го ў по'гриб'і на
п'і'даш'і с'і бу'ли ў'дома / так шо ўс'і с'веди'н'їа в'ін й'ім пере'дава'ў / так шо во'ни
не" мали за шо й'о'го //

901. – Тут Ба'бин й'ар й'акі'ї бу'ў зо жи'д'і'ў // рост'р'іл'ували жи'д'і'ў // ну
жи'ди не" голоду'вали / а за' рост'р'іли п'і'шли н'і'мц'і / і с'тали жи'д'і'ў / шос' во'ни
не" зна'ю д'і'тї і'зд'і'ватис'і над' н'ими / б'рали го'нили і до Ка'минц'а там бу'ў /
го'нили й'їх і тут'во ў Ч'і'м'і'р'і'ўц'ах за' базо'ў / там так'і до'бре бу'ла та'йа мо'гила //
не" зна'ю чи й'їх пови'копу'вали / чи во'ни т'уйу мо'гилу так'і розр'і'ў'нали // там
во'ни й'їх рост'р'іл'ували / на'в'іт' бу'ло / шо ўже в'ід'і'шли / то зе"м'л'а но'силас'і /
ко'гр'і ше не"до'бит'і / во'ни д'ихали / то так зе"м'л'а но'силас'і // а бу'ло шос' дво'х /
х'лопчик і д'і'ўчинка по' мойему / шо й'їх постр'і'л'али і во'ни й'яко'с' так с'і
в'іт'по'ўзали в'ід'т' то'ї й'ами і в'ід'т' тих д'і'т'ей не" ў'гл'ану'ли / і во'ни й'яко'с' в'
око'пец і так во'ни ви'жили / і так во'ни при'шли у се"ло і й'їх при'крили / бо тут
на'в'іт' ў нас ў се"л'і ба'гато л'у'деї по'кривали // бо'йалис'і / но ўс'ора'мно
при'кривали й'їх / а'во Ха'на там ше та'ке'во хто зо с'ім'іо'ў / то тут ў нас За'рицк'і /
но то за'то во'ни н'ин'і жи'ї'ют до н'ин'і / во'ни й'ім не" зна'ти шо' дали / шо во'ни й'їх
при'крили ўже сво'їо'ў ж'і'зн'о'ў / но во'ни бу'ли д'уже дру'з'а і так при'кривали
тоже // а то'то і'демо на шо'ўкоп'ради / й'їх ви'гнали / д'і'то'чок го'лодних ў т'і'мо / а
ми го'нимо с' пол'а / каже"мо / шо мо'же й'істочки / ў' поле го'нили таї воз'ме'мо по

баїд'і хл'їба кинемо / шоб" поїїли / бо ж д'їти // нами рошчин'айут / а вами помас'т'ат' / шо мол йїх розбивайут // а тут ше буў жидт' Роза / але чо'ло'в'їк на т'їм боц'ї / вона була не" жид'їўка / а в'їдалас'ї за жиди / то в'їн / хто знаў / то наш'ї л'уди котр'їс' т'їво / то тоже сказали / то т'її / шо ўбивали / тоже приїшли його забрала / то забили // мали на тоц'ї коло тойї йами / диўл'ац'ї л'удї дуже багато будут кричати / ростр'їл'али // шос' во'ни йїм не" тої //

902. – М'їрала / родич'їў питали / суйу / о'собино / де вим'їрати земл'у / то ўже родич'їў старших тих / хто там буў / шоп там н'їчо не" було на по'дв'їру / шоп там нав'їт' йами не" викопанойї на барабол'ї / шо тако копали / так шоб" ц'їли'на була / шоб" там н'їчо не" копали // а ўже йак копайут фундамент закладайут ў штирох вуглах / ў йедну пше"ничку // ў другу кладут грош'ї / там кладут йакес' ше шос' йакїс' кам'їнчик на шчас'т'а / нашо ж у кожн'їм вугл'ї кидали пше"ниц'у / жито / грош'ї і так во'ни вим'їрували і значит' то'ди засипали шчеб'їонкоў // а де тайа шчеб'їонка була / але такий йакїс' кам'їн'ї починали класти фундамент // а йак фундамент ўже то'то ўс'о / шо копали клали / а ўже йак мурували / то клали в углови кв'їточки / вимурували значит' в'їнок / фундамент зак'їнчили значит' клали кв'їточки / почали мурувати хату / з бо'лота / мурували з вал'к'їў / со'лома мн'али з бо'лотом / тоўк'ли йедним бо'ком воб'ївали і то'то клали // і значит' во'ни вимурували хату / ше вер'ха не" викинули / кладут на с'ц'їну на вугол дуже гарнїї букет живих кв'їток / се обоўйас'ково // викинули верх на хату / з дерева робили / з йолки / з йас'їн'а / з йакого дерева д'їс'тали / о'сика // викинули верх на хату / ўже т'ї бан'тини / то такий кладут букет / хрестик дере'ўйанїї робїят ве"ликиї / ну таки'вої заўб'їл'шки заўдоўшки / опшим хрестик йак вон ў мене стоїїт / т'їко шо з'робле"нїї з дере"ва / і то'ди букет такий / шо в'їн стоїїт йак ў ко'го / то ше стоїїт до сейї пори // вот там ў мене на хат'ї во'но вислохло не"ма / но бадил'ачки і во'но стоїїт // ўже в'їнок кончили во'ни // а стел'у / шо / балки були / ну ў балках те"сали так'ї д'урки робили / сти'єлин'а ко'лоли / сти'єлин'а с патїк'їў з во'сїки / рїгл'ї / ўже таки во'ни сти'єлин'а ўко'лоли // ну то'ди

зат'ісували / закладали так густен'ко ў т'імо / а тоди ўже болото / зара то
 болотом зразу л'іп'яат / робили ў т'іі ма'чул'ці і ўкладали с'тел'у // бис ўс'о хату
 ішоў балок / с'волок / бо се шо по с'ц'іні то платва іде / а с'уда так'і балки / но
 ўже в'ін на перес'ц'ен'ці і кладес'і шоби / йак воно д'іліс'і хата // на н'ому / в'ін
 буў дуже чистен'ко вите"саніі / бли"шчаўс'і // но його так вишл'іфували і так
 замастили / шо те"мнен'кіі / чорнен'кіі і посиридин'і дуже гарніі хрест гет /
 нав'іт' тако йак йе ў долин'і перехрест // вона ў мене ў хат'і там / де йа родилас'
 так'і хрест // буў хрестик і молитва Оче наш // тако було / йак зара ў мене с'іні
 / а то йака була хата / так'і були камнати / се р'ітко ў кого були камнати // ў
 мене була хата / тако стоіала та стара / д'вер'і в'иходили на сх'ід' / а то плеч'і до
 дороги // і вот до хати заходиш / по йедн'і сторон'і була хата йедна / ве"лика
 хата / тут була ко'м'ірчинка тако де / ў с'іні заішли нап'рот'іў // зара з другоі
 сторони друга хата // ў йідн'і жила мойа мама / ў друг'іі ст'рііна Мар'ііа / бо
 н'іби два брат'а / розд'іленіх / на куп'і ўс'і // то таке // а р'ітко було / шо була
 хата і була кухн'а ше / кухн'а / а тут хата ве"лика / се дуже р'ітко ў л'удіі було
 // а то ўс'о разом / там позаму'ровувана плита / не" груба / а такево нис'ке / плита
 // ў когос' була плита / а ў когос' нав'іт' ше не" було плити / а так но груба тайа
 шо палилос'і / і пйец і ўс'о // а ше хтос' ўч'іпит ганочок такиі / ш'тири патички і
 з болота до половини вимуруваў і накриў ше коло порога // а то була дуже
 вел'бина хата // хата з ганком // шче"лепи в'иход'ат не" на п'рот'іў две"реі / а ў
 кого шо нап'рот'іў / правіл'но стоіали шо у д'вер'і заішла / а пйец тако у кутику
 і шче"лепи на хату // се мас'тили дуже чистен'ко / б'ілен'ко / с'тел'а шоби с'і
 блишчала / шо воіні л'али // но досит' того / шо помастила хату / а с'тел'а не"
 блишчиц'і / то се не" машче"на хата // с'ц'іні машче"ні до самого к'ін'ца //
 дуже намастили с'тел'у / т'ііі слупки / тоі слупок / шо так сто'ійт тайа з
 хрестиком / то витірали сол'аркоў / ну шо тоди краски були / ну шо в'ін
 блишчаўс'і ў хат'і і так само с'тел'а // помастила / оі не" блишчиц'а // то вона
 буде його доти терла / доти мас'тила / доки с'тел'а буде блишчала //

903. – З мебл'іу йакас' була дереўйана пост'іл' поломана ў кожнаго / з'іл'зна пос'ц'іл' / прикрасоў буў / шкаф'іу не" було н'іаких / були софи і були скрин'і і були куфери так'і випуклі // то там водежу складалі ў дуже / там ў туіу софу поскладати можна водежу / а сего не" було с'івох ўс'іл'аких прикрас не" було // лаўка була / от ў мене там на ўс'у хату попри с'ц'іну зробрел"на / лаўка дереўйана така со"б'і ў т'імо / столик тоже такий йак зара //

904. – А по"суду куда складалі / а тайа йака була по"суду / ганчар виточиў / випалиў миски так'і даі Боже шчас'ца / крушкі над дверима набит'і ц'вачки і крушкі дуже гарн'і / таі миски тоже були гарн'і / даі Боже шчас'ца / дуже ве"лике // то тоже дуже полиц'і // там крушкі дуже гарн'і / тако зара тоже не" майу де // таі на с'ц'ін'і наб'іу / то вони нав'іт' на с'ц'ін'і набит'і / тако не" м'ішайе н'ікому і знайеш т'і крушкі // а миски тоже / були робили так'і шафи / нав'іт' ше Волод'о м'ін'і там ў дома шос' зробиў дв'і чи три шафкі // складалі миски на шафи і так стоіаілі і нав'іт' така була хатинка ў кого дв'і / то нав'іт' так поп'ідт с'ц'іну шафу / шо т'ііі полумиски / даі Боже шчас'ца / полумиски / миска / то там пісало даі Боже шчас'ца / то так'і гарн'і / то тоже в'ішали / такога не" було шо би б'уфет буў // йак ўже то"мбочку хтос' зробиў / от так'іво йа т'і тумбочки / то се ўже дуже добре було / то воно ўже мало / де ўстро"мити // ш чого мали робити / то буў забитіі народт' / то ўже Н'і"мечина в'ідт'крила се"во ўс'о // хто бачиў с'лойік // мак'ітра / гладушчик і бан'ак тоі горнец / і горнец з двома вухамі / ў п'іецу ўс'о"ремне ўже зваріш йіісти / то можна з'іісти //

905. – Хот' палили г'імн'аками / ко"роўйачим / м'ісили с'оломоў кидали / наробимо тих кл'іпак'іу по"ну вишку таі палили // таі шо варили // г'імном палили / г'імно варили // шо хтос' бачиў патик / йак ўже прив'із" патика / р'ішча з л'іса / то се ўже дуже добро // соло"моў / бараболин'ам пе"кли хл'іб" / бо то"ди хто маў хл'іб" купувати / хл'іба н'іхто не" п'ік і не продаваў // бараболин'ам поп'робуі бараболи"н'ам ў п'іецу напалити і хл'іб" спечи / і мусилос'і / а де ж мали брати // ў нас буў дуже садок гарніі / вирубали / шос'

зруба́ли / а шос' не" зруба́ли та́ то́то́ так'і́ бу́ло // за́бор йа́кії ро́били / йа́к ма́ў
хто́ до́ски то́ ка́зали / пл'і́т і не" тин / ў́ Лета́в'і до не"да́ўна ше́ йе́ так'і́ за́бори //
до́сками / шта́хети́ йе́ шта́хети́ / а се́ до́ски у́т'аг / до́ски га́рно по́чищен'і́ і так
к'і́ло" пл'і́т ма́йе а́во та́йя́к с'ц'і́на / до́уші́ ше́ до́уші́ / за́бити ў́ три до́ски
ўдо́лину / а зве́рха до́ска так н'і́би ст'і́ка́йе / то́ ше ў́ Лета́в'і // хто́ ма́ў до́ски / а
хто не" ма́ў / два́ / три дро́ти / та́ з ве"рби́ плели́ / ко́лики по́били та́ї ко́л'учи́й
др'і́т на́т'аг'ну́ли / а сим то́ зро́били во́рота / не" бра́ма / а во́рота // то́же три /
шті́ри до́шечки р'і́д'ко і́ так по́пе́рек з'на́йеш на́ тих'во́ / шо́б" три́малос'і́ / то́ се
бу́ли во́рота / се́ бу́ў та́кії пл'і́т // н'і́х'то́ пло́та не" ма́ў / н'і́ с'е́тки не" ба́чиў н'і́
то́ / а хто́ бо́га́т'і́шчи́й / хто́ ма́ў з'в'і́тки во́ до́сок тих д'і́ст'ати́ / то́ зби́ў со́л'б'і́
та́кії тин // а́ плели́ з ве"рби́ спл'і́тали то́же та́к'і́ плоти́ки // на́ се́ хто́ ма́ў /
б'і́дна ба́ба та́ї дро́ти ст'а́гува́ла // зна́д'вору́ н'і́чо́ / ма́с'тили́ / по́ма́с'тили
фу́дамент г'лино́ў по́кра́сили / се́ ў́ ко́го ха́та п'і́з'н'і́ша / к'ра́шча / ў́с'ора́м'но /
фу́дамент се́ г'лина́ бу́ла на́ фу́даме́нт'і́ // н'і́х'то́ не" ба́чиў це́ме́нту / і́ т'і́
га́ночки́ і́ по́р'і́г'а́ ў́с'о́ с' ка́ме́н'а́ / а́ г'лино́ў во́бл'і́плени́й і́ за́йшла́ ха́ту
по́ма́с'тила га́рнен'ко́ / шо́ б'і́лен'ка́ / в'і́кна по́опти́рали́ / ў́же́ йа́ ў́ с'і́ ха́т'і́
со́л'арко́ў в'і́кна ў́ти́рала́ / но́ та́ке ше́ не" бу́ло / по́ма́с'тила ва́п'ном та́ї бу́де
бли́ш'ча́ло / бу́де в'итко́ / то́ по́об'ти́рала́ в'і́кна зна́йшла́ со́л'арку́ / ви́терла́ і́ ў́
т'і́мо // по́том ў́же с'і́ по́йа́вили́ кра́ски́ / ў́же це́мент / хто́ йо́го ба́чиў // а́ се́ ў́с'о́
за́йшла́ / ви́ма́стила́ ха́ту / чи́ст'ен'ко́ б'і́лен'ко́ / фу́дамент / за́йшла́ жо́ўто́ў
г'лини́цеў пол'і́пила́ / де́ в'і́д'лет'і́ло за́лі́пила́ // то́ди жо́ў'тен'ко́ў г'линцо́ў
п'і́д'вела́ / ў́с'о́ ў́же при́к'раси́ // н'і́х'то́ н'і́чим не" при́краша́ў і́ н'і́х'то́ не"
ви́ро́б'яа́ў н'і́чо́ // в'і́кна бу́ли та́к'і́во́ йа́к то́ ма́лен'к'і́ г'рати́ки / се́ та́к'і́ бу́ли
в'і́кна ў́ ха́тах // при́збу ро́били́ / фу́дамент / но́ дал'ше́ / ка́же зро́била́ при́збу /
не" ка́зали́ фу́дамент / а́ при́зба / с'і́дали́ л'у́ди на́ ту́ при́збу / пол'і́пили́ со́л'б'і́
га́рнен'ко́ п'і́д'т' зе́м'л'у́ / во́на ши́ро́чен'ка́ та́ї с'і́ли на́ не́йі́ // ко́тр'і́ бо́га́т'і́
ст'ро́йали́ сто́дола́ / та́ке / шо́ мо́ло́тили́ жи́то / но́сили́ со́лому́ // та́ка / шо́ стел'і́
не" ў́ложува́ли / но́ та́ке / шо́би́ ц'і́пом го́де"н бу́ло ў́да́рити́ / шо́б" не" м'і́шало́ //
се́ бу́ла сто́дола́ і́ ў́ ко́го бу́ли хл'і́ви́ // а́ так на́пр'і́мир / шо́ бу́ла сто́дола́ /

роз'ібрали / бо не" годе"н / не" було зв'ітки жити / палити тогово ўс'о / роз'ібрали ту сто'долу // а по'тому заб'раўс'і тої стріє с' хати / бо ўже скан'дал та'кії / шо не"ма йак жити / то ў т'ійі хат'і друг'і три'мали ко'рову бис с'іни / тут д'вер'і хатн'і / а тут бис с'іни носиш гн'ї / худоба сто'ўїт / с'вин'і / ўс'о на куп'і // таке було жит'а / хто йаку по'стройіў хл'івец та'кії мален'кії / се хто ўже маў зв'ітки / а хто не" маў чи та'ка тлумач'еніє було // а то шо не" можна туал'ета пок'ласти / йа'кос' зо с'он'ашник'іў / а та'ко кру'гом хати / кру'гом хл'іва / та'ка бутка / ўс'о по'д'в'іре" по'от / ўс'тидно / ўс'тидно було / бо та'кії ўс'ої на'род' // в'їшло вот за хату на'робило там таї п'ішла 'дал'і // то шо не" можна в'икопати йамку таї / та'кії бум затлу'мачені на'род' // на'во ўй'азали ўй'азочки с'он'ашника таї ўй'азали таї скла'дали / таж 'можна хот' се'се / в'икопай йамку таї іди // по'тому ўже / з бара'боле"н'а наўй'азали мален'ких ўй'азочок таї на'били патич'к'іў таї по'скла'дали то'же / ўже хот' с'і схов'айеш / а то н'е / п'ішла за хл'івец / там ў нас буў мален'кії / п'ішла за тої хл'івец / ўже не"ма куда про'їти таї ўже тра загор'тати то'то // ну та'ке було тлумач'еніє ў л'удіі / то не" т'іко ми йедн'і // в'иб'ігло та'ке старе во с'іло на гн'ї / гет на гн'ї во'праўл'атис'і / з'найеш в'итко його / хто з'наєє куда / на гно'їу во'праўл'айес'і //

906. – Про то'локи йак ро'били / ну ро'били в'ал'ки // то'лока / шо хату тра ро'бити чи к'ір'п'іч чи в'ал'ки / ўс'і с'ходилис'а ко'го про'сили / ішли со'ўб'і се"лом / йедно дру'гому по'ма'гало // вот йа те'бе не" за'просила / таї ти не" приїшла / йа те'бе чи за'була чи шо йа з'найу / то на'в'іт во'ўб'іжалис'і / чо не" про'сила нас на то'локу // ко'пали за'м'іс та'кії великії / м'ісили то'то бо'лото к'ін'ми / кон'і гарно зам'ішайут / сипали д'уже со'ломи три чи ш'тири 'рази // хто ро'биў в'ал'ки / скли'кают ўс'у вулиц'у там / ланка там / ро'дина та'ка ўс'а то'то / ўс'о приїшли л'удеї до п'ід'іс'ат до ш'їс'ат на туйу то'локу // і з'начит' то'локу / хло'пи вики'дають то'го бо'лота рвут / бош во'но замн'ате / таї ро'били йак в'ал'ки / так с'оломоў вими'нали і так ро'били / а йак кир'п'іч / то ўже виво'зили на пло'шчатку / там була та'ка пло'шчатка / вон коло Цу'рових / туда коло р'ічки // зара там ўс'о позасло'н'али / то там була пло'шчатка / туда виво'зили бо'лото / ўже наї'мали

трахтора / трактор вивозиў і скидаў / а хлопці роскидали / ў тій формі
роблені з дерева / каже / к'їло наробиўсі тих формі / і ўже жінки талували
шоби було тисненке / шоби нїде проміжутка не було / талували добре /
загладили шоби рїмненкї буў патичком рїмненко с тим / і так мїшали і
воно сохло // се толока // виносили йїсти йїм / потім йак кончили тоді і
гармошка грала і се так спраўляли йак вїсїла // се ўсїо на толоці
їсклу'чїг'ел'но наладже'но йїсти / субї забаўйалисї / праўда
вобмашчувалисї ў бо'лото // випили / шо хтїли то виробйали // йак
засел'айуца ў нову хату першого пускают кугута і ко'та / бо шоби господар
буў / потїм йак йе бат'ко / то заносї вобразочок / буханец хлїба / рушничок /
благослоўйаў // йакшо йе бат'ко / а йакшо не'ма / то мама / або йакїс' родич /
шо воз'ме таї / благословили / рушничок / вобразок / хлїб' се обоїйасково / а
пускали кугута саме перше до хати / кугута і ко'та // знайу / шо хрести стоїали
ў к'їнці і на початку сила / знайу / шо тут'во коло Франка де зара зноў то'то
пол'ске зноў стоїїт / і йак Франко сказаў / шо не тра його ў него на тїмо / ну
то пїшло два хлопці / і зразу пок'лали хрест знаково / а вот чо'го / то се у
кожнїм селї а хрест стоїїт / ну вот шо се сего / а не' знайу / не' с'кажу то'бї //

907. – Самогуб'цї на ц'винтарї не ховали / йїх Боже боро'ни було на
ц'винтару / ў сторо'ні на вокопї / нїх'то і зара бат'ушка не вїд'праўл'айе / але
в'їн не' знайе / шо тут похованї тоїво / йак його записали / в'їн вїд'праўл'айе //
а се нїх'то не' розрїшаў / шоб' таке було поховане / а те'пер / ка'заў / у кожного
дїтина мила / то ўже йак ў бо'гат'їшчого поховали / а потому йак у бїднїшчого
/ то шо ўже ховати на вокопї / ну то у нас ховаїут // а так по'селах ўс'орамно
не' ховаїут // і блуд мїг чїпатисї на тому мїс'ці і йакас' бїда може бути / і
таке буде виходило // буду ка'зала їшла м'їла // ў садї буў сил'не
мїшанина була / а вона тримала худобу / ше Вас'ка небошчик жиў / то с'уда ў
долинї сад' таї коли пїдеш / ўден' не' пїде'ш / бо ж пїл'нуїт / йїсти
наносити таї во'ни обидвоїе / там ўсї тїїї їшли // ну вона со'бї пїшла з
Вас'ком / нако'сили / таї занесли раз' тоді пїшли другїй раз' таї так к'уда будут

їшли на ту́йу / йе вуличка / но во́ни пра́мо бис цві́нтар та́й раз^с та́й у́дома //
п'ішли дру́гий раз^с / а в'ін ка́же по́ка ти ни́си / а йа на́кошу то́б'і і со́б'і та́й ўже
то́ди поне́сем // во́на по́несла / ве́ртайес'і на́зат / на се з'на́йу мо́же бу́ло
два́нац'іт' до о́динац'т' го́дин / ше два́нац'іт' ни́було / то йак во́на в'і́шла ў
бра́ма їти йак ви́шоў пес с чорним фо́стом та́кийво / то во́на зду́м'іла і ўже во́на
не́шла туда до́него // в'ін при́шоў до́дому // то йі́йі зла́пало се́рце і так в'ін
по́при н'у́йу пере́шоў і п'ішоў со́б'і до́того / а во́на так спу́стилас'і до́него на
т'ік і ка́же / шо йа не́сти ўже не го́дна йа не́ буду / та́ке і та́ке д'іло // і в'ін с'і
бо́йаў не́бошчик то́то / то вобидво́йе пере́шли то́н'ічого не́ бачили / то йі́йі
так се́рце бо́л'іло / шо на́силу ўра́тували йі́йі / йі́йі ў бо́л'ниці і Ми́кит'іу́на і
ўко́ли і то́то ўс'о так во́на с'і на́страшила // та́кийво пес здо́рови́ і н'і́чо / но
заса́п'іў ко́ло не́йі і чо́рний ф'іст на к'інчи́ку / то так во́на за́помнила / та́кий йак
йа́йиу́ка / пере́шоў / і во́на ўже по́т'іво / сказа́ла / не́ п'іду н'і́коли туда / їдеш
їди / воб'ї́ди цві́нтар // то Н'і́ла мо́йа по́пала ў та́ку ситуа́ц'ію / шо пере́шоў
ка́же / туда н'і́чого не́було // в'і́ти ве́ртайу та́кий ка́же по́при мене́ / ка́же / йа
но в'і́шла / та́кий ка́же пес здо́рови́ / йак йа́йиу́ка // но пере́шоў так і до́не́йі
н'і́чо / но во́на так с'і зоста́шила / шо йа ка́жу / ў не́йі се́рце ра́тували // до
два́нац'іт' го́дин во́но ч'і́пайес'і / п'ісл'а два́нац'іт'і ўже в'ін не́ / за́п'і́йали
кури ўже в'ін шчи́зайе // ну бо́л'ше н'і́чого та́кого не з'на́йу / шоб' інт'і́рисне
то́б'і сказа́ти // та́ко з'на́йу / шо се блуд' / шо д'іств'іт'ел'но блуд' / шо йе шос' //
ми на́в'іт' бу́ли д'і́ўки па́сли гу́си го́нили по́при цві́нтар туда за мо́гилку на
сти́рн'у / та́й ўже па́сем та́й па́сем до́вечора п'і́зно // ўже во́ни гу́си до́дому /
ўже дога́н'а́йемо до ста́рого цві́нтару / а гу́си їти не́хт'ат / гу́си не́хт'ат / гу́си
ве́ртайу́ц'і і ми н'і́чо не́бачимо / то ми то́ди т'і гу́си заве́ртайем го́ни́ем по́при
Ба́йдаково́го Ба́с'ка / при́ходим ўже п'і́зно / ма́ма / ви де с'і д'і́ли з гу́сима // гу́си
ан'і́сми́чок // а по́тому ўже ка́жем / ну шо во́ни с'і та́ке ўже з'нач'і́т' / бо по́чали
там йедна́ д'і́ўчина // сту́їт мо́лода на ву́гл'і ста́рого цві́нтару ўс'а у бо́л'ім
в'ел'ан'і́ і ка́же йак пока́залас'і / йак во́на с'і заста́шила / так йак ш'чезло і так
т'і гу́си заве́рну́ли / ми бо́л'ше до́п'ізна так не́па́сли / бо с'і ўже бо́йали / а

гу́си не" п'ішли // се зна́йу гу́си шос' побачили і не" п'ішли гу́си // ну то хо́вали
ми^ерц'і́ў ўс'і́л'аких / вот йі́йі с'і пока́зала мо́лода / в'ел'ан'і / ў'б'і́л'ім п'лат'і
ўс'о / ўс'о / ўс'о // а по́том ўже зноў не" пока́зувалас' / а 'зара ўже ў нас но́вій
ц'в'интар буў / то Н'і́л'і мо́йі / то бага́т'ом там шос' пока́залос' / а Н'і́л'і пес / то
во́на с'і 'дуже бу́ла настра́шила // за б'і́лого дн'а по́н'ат'а не" ма́йе і йа с'і не"
'бойу́с'і і не" бо́йалас'і / ў'ночі то йа би не" п'ішла / то́то шо ўде́н' то о́уб'і́ду
ўс'о́й ц'в'интар / не" бо́йу́с'і //

908. – Ну ву́лики ш 'чого ро́били / з дере"ва ви́т'ісу́вали ву́лики / ро́били
т'і́йі // форма / йашчик йе йашчик / в'ін пра́міі / а во́ни тайа́кто хати́нкі та́к'і і
с'у́да на́крит'і і то́же зро́бле"ні́ / тайа́к хати́нкі ве"р'шочо́к зро́бле"ні́ на́крит'і і
с'у́да зро́бле"ні́ д'урки / дв'і д'урки ў йе́дин'ім ву́лику / по дв'і д'урки / шо
вил'і́тайут і зал'і́тайут // а у т'і́м ву́лику ро́б'яат то шо м'і́д скла́дати / та́к'і т'і́йі
пла́ст'інкі / а по́тому ўже со"б'і́ б'джо́ли са́м'і на́нос'ат то́го во́ску / ро́б'яат т'і́йі
д'урки і на́нос'ат ту́да ме́ду // а во́ни то́чно йа́к хати́нка / тут со"б'і́ зро́блине на
но́шках / на / ў т'і́мо / а з'верха на́крит'і / а с'у́да зро́блен'і д'урки / д'урка і
с'у́да п'і́дно́сик / шо ту́да во́ни с'і́да́йут і та́к за́ход'ат // зби́ра́йут м'і́д з
ло́кац'і́йі йа́к цви́те / зби́ра́йут йа́к йе лі́па / йе ка́жут з ло́кац'і́йі м'і́д / йе
лі́пові́й м'і́д / йе гре́чани́й м'і́д / гре́чка цви́те 'дуже / са́мі́й к'рашчи́й м'і́д / 'дуже
во́ни зби́ра́йут з гре́чки м'і́д с' ўс'і́л'аких / ко́т'рі́й ц'в'і́т цви́те во́ни зби́ра́йут /
но са́мі́й к'рашчи́й м'і́д це з гре́чки // со́йа цви́те / б'і́б" цви́те / шо цви́те / то во́ни
зби́ра́йут / но се зби́ра́йут ло́кац'і́я і лі́па / а шо ўже гре́чка на на́йк'рашчи́й м'і́д
// па́с'і́чники зби́ра́йут м'і́д по мо́йому шо два / н'е / тайа́кто го́н'ат м'і́д з лі́пи /
йа́к лі́па ко́нчили́с'і / го́н'ат м'і́д ло́кац'і́йові́й / йа́к ло́кац'і́й ко́нчили́с'і і го́н'ат
м'і́д гре́чани́й / і то та́к го́н'ат / йа́к во́ни ма́йут / шо на з'иму тра лі́шати на хар'ч'і
йі́м // йа́к во́ни ма́йут м'і́ду та́кого за́пасно́го / шо во́ни не" вигна́ли / то во́ни
го́н'ат // а йе та́к / шо во́ни за́берут м'і́д / а ро́б'яат йі́м па́току с' цу́кру ко́лот'ат
та́ку во́да с' цу́кром / то та́ке / шо са́мі́й цу́кор но во́б'мача́ні́й мо́кри́й // і там
зали́ва́йут і да́йут йі́м йі́сти / шо значі́т' не" ли́шили йі́м ме́ду / то ли́шайут с'
цу́кру // на з'иму за́би́ра́йут во́б'ложу́йут / та́к'і ма́ти п'лели со́ломи / хто до

хл'ів'іу забирайе / хто матами / перше" / то матами вобложували йіх і воіни со'б'і там зимували // а р'ї йак ўт'ік / то р'ї йак прилет'іу на йаку ни'бут' деревіну / т'їл'ко воіни на деревіну с'їдали і нав'їт' во ў мене буў р'ї / то воіни так // йак с'їла тайа матка / бо там йе тоже сп'їц'їйал'не тайак кие'руйе матка т'їйї / йак воіна с'їла / то воіни ўс'ї на н'ууї купкойу / шо воіни вис'ат та йак бан'ка / дейак'ї л'їтайут коло них // таї хто пон'їмайе йак / таї приїде / ўберес'ї ў то'то таї п'їд'ложе в'їдро чи вивар / таї ле'ген'ко йо'го в'їті стр'їсе / та вопкрїйе і забере / пусти' в.улик // се йак в'їн литит / побачиў шо литит / значит' вобрїскуйут водоу і воіни ўже то'ди с'їдаїут / то на купчик бури'ну чи то попала на дерево / чи де с'їдаїут // йак в'їн сам ўт'їк і йо'го н'їх'то не" бачиў / то в'їн со'б'і знаїшоў м'їсце с'їў // вот нав'їт ў нас тут'во / то бу'ло два р'ова с'їло / то ше тато не" бошчик жиў / таї п'їшоў ска'заў хлопц'ам / шо п'їд'їт заби'р'їт / йе'ден джи'гун / а йе'ден не" знаїу ше хто // бджола ўку'сила / жи'ло тре вит'агнути / йак жи'ло не" вит'агнути / во'но дуже сил'но пи'ече / а жи'ло обо'їйасково тре вит'агнути / а по'том прикладати зимного чо'гос' чи листочок / чи води / чи шос' та'ке / шо'би зимне бу'ло // листочок ш'чого не'бут' чи с'ка'пусти / чи ц'а'во ба'пка / чи тої / йак в'їн? / ли'пух // шо'б" велике та'ке / шо во'но зимне / шо'б" во'но не" спухало / во ма'чати т'рапochкy ў воду і прикладати / шо'би во'но ни давало ри'акц'їйї та'койї // мого д'ат'ка ўку'сила джм'їл' // та'мо до бол'ниц'ї за'везли бис'чувств'їя // ми пот'агнули ги'л'агу / а в'їн ли'жит / вобро'биўс'ї / заб'рали / до то / на'силу ўрату'вали // та'ка во'са тайа / там бу'ло ў дупл'ї / а в'їн ше за'гл'ануў ў дупло то'то // йа кри'чу / шо приту'ли зимного / йа пул'с то би бу'ло / та'ке пїатно / йа вит'агнула жи'ло / ўс'орам'но ше ў бол'ници ли'жаў / капи'л'ниц'у капали / во та'ке //

909. – Ну рибу йа не" ло'вила / шо буду ка'зати // йа с'ї бойала зап'хати руку / п'хали д'їўки / бо там бу'ла та'ка р'їчечка ма'лен'ка / п'хали ла'пати / а раз'е рак зла'паў за пали'ец і ўс'о / йа бойус' / риби йа зо'ўс'їм / се'го йе зу'с'їм // худо'бу ту пасли / до'їїли / ми нав'їт' на пол'ї // йа до'йаркоў бу'ла / ў'полудни до'їїли //

худо́ба на по́лу но́чу́вала і ми но́чу́вали / бо штири ра́зи до́йіли ту ко́рову / но
моло́ко бра́ли на госпо́дарство / тут йо́го перега́нали ро́били / то́ди ту сме́тану
// бу́ла та́ка бо́чка / бо́дн'а / кру́тили / ро́били ма́сло / ма́сло то́же зда́вали і
бра́ли / ко́мора та́ка бу́ла / шо ви́писували л'уди хт'і́ли ма́сла / хт'і́ли сме́тани /
ўс'о се ў ко́лгосп'і // а та́ке шо в'і́цц'і́ бу́ли / то́же до́йіли / то́же ро́били / но
бра́нз'у не́ ро́били / зда́вали на ма́слоза́вод / бу́ли в'і́цц'і́ // ко́рову па́сли
па́стухи чере́доў / वो́тако за́ймали на́в'іт' ў ме́не бра́т'іў х'ло́пц'і́ па́сли худо́бу /
то та́к за́ймали в'і́ци в'і́д'т Ко́мин'і́ўчи в'і́д м'лина здо́вж'м л'уди жи́ли ха́та ў ха́ту
/ те́пер не́ма // в'і́ци за́ймали т'у́йу худо́бу ўздо́вж'м і с'у́да по́при до́гори ў́же до
са́ду і на́ша ву́лиц'а / і во́ни та́к йі́х дво́х тро́х чере́ду ўс'у па́сли // а шо т'у́йу
че́реду па́тили / на р'і́к пу́д'т па́шн'і́ / то́ди ўс'о бу́ло б'е́днос'ц' / а́ле ў́же йа́к
го́нили па́сти / то ў́же йі́м да́ли там бу́тел'очку мо́лочка / хто хл'і́ба ба́йду / та́к
йа́к да́йе мо́локо / да́йе ба́йду хл'і́ба чи пл'а́цок спе́че // да́с'ц' йо́му ў́ тор'бінку /
шо́б' во́ни ма́ли / се бу́ла б'е́днос'ц' // па́сли чере́ду / н'і́хто с'во́йі йе́дно́йі
ко́рови не́ па́с // ў́же по́тому ста́ло ле́кше / ў́же не́ па́стухи / па́сла ко́рову
с'во́ю йе́дну і то ш чере́доў і збе́райес'і́ ву́лиц'а ўс'а і ко́жна с'во́ю ко́рову / но
по́гнаў ко́жний па́стух св'і́ / ўс'о чере́доў // за́па́сали при́возили со́лому / со́ломи
бу́ли / на по́л'ах сти́р'ти сто́йали // при́везли ф'і́ру со́ломи та́й ку́куру́дзе́н'а / та́й
то́же при́возили жо́му / та́й бу́рак на го́род'і бу́ў / та́й йа́кіі́ гарбу́з' / а та́ке
со́ломи / со́ломи к'і́л'о бу́ло тре́ба / т'і́л'о м'ша́нни́ни ўс'і́л'ак'і́ бу́ли ў́ сти́р'тах /
шо то бу́ло по́ўно / шо п'і́деш ўно́чи / ўкра́деш // го́дувати бу́ло чим худо́бу / бо
сти́р'ти сто́йали / ку́да г'ла́неш і по́лова // за́ра н'і́хто / бо ко́мпан'і́йі́ / то ма́шина
по́лова / т'ри́на та́ка / шо гру́пша / а по́лова др'і́бне́н'ка / ко́жна во́д'ел'на бу́ла
с'ти́рта / та́к шо ти п'і́шла со́л'б'і́ / но́сили // а та́к да́вали в'і́з' со́ломи / по́йі́хала
в'и́писала // а пи́ти шо да́вали / йе́ го́рох / горо́ф'я́не п'і́ло та́ке / ма́кух / з
ма́куху да́вали пи́ти / шо́б' гарно до́йі́лас'а / по́тому б'і́б' бу́ў / та́ке шо с'і́йали ў́
ко́лгосп'і́ / то́же да́вали б'і́б' ва́рили да́вали худо́б'і́ пи́ти // то грис то да́вали /
йа то́б'і́ ка́жу / йа́ка во́сипка горо́ф'я́на і ма́кух і б'і́б' / то се во́бме́л'еш / а му́ка
во́сипка / а грис да́вали то́же / бара́бол'ку за́мн'али зва́рили / шо йе́ нако́лотили /

напи́лас'і // йак побачи́ти / шо ко́рова зат'і́л'н'і́ла // от ко́рова до́йес'і / о́пшим
йак м'і́с'ац'і шти́ри / то ўже то́ди ко́рову в'итко / шо во́на зат'і́л'н'і́ла / во́на
почи́нае // йе та́ка ко́рова / шо почи́нае мо́локо т́рошки бу́ти гир'ке / по́том
напра́вис'і / зме́н'чае мо́локо / та́й в'итко по ко́ров'і / шо во́на ўже жи́в'іт
опу́скаес'і // ў нас ко́рова на́стае до́йітис'і / а по́ложе"но на два м'і́с'ац'і ста́ти
до́йіти ко́рову // но йе ко́рова / шо до́йес'і в'і́д'т те"л'а́тка до те"л'а́тка / не" го́ден
наста́ти // се по́гано / бо по́тому мо́лока то́го не"ма і тел'а ўже з́наеш
во́б'іжине / бо ти ж йо́го не да́еш / бо ж во́но муси́ш / бо во́на не" го́дна
наста́ти до́йіти / мо́жна сп'ортити ко́рову // вот ў ме́не бу́ла та́ка / в'і́д'коли йа
там бу́ла / худо́ба ў ме́не до́йілас'і в'і́д'т те"л'а́тка до те"л'а́тка // ўже ма́йе ма́ти
те"л'а́тко / не"ма чим те"л'а́тка напо́йіти / йак ўже ма́ла те"л'а / зо три дн'і / по́ка
мо́локо при́буде / бо во́на здо́йілас'і // а по́ложено на два м'і́с'ац'і ста́ти / се
са́ме л'екше / йа на п'і́ўто́ра м'і́с'ац'а се за́кон / шо ста́ти ко́рову / шоб" ко́рова
в'і́дих'не / а йе так / шо ни́е го́ди"н ста́ти // ўже не да́еш / ўже да́еш йаку́с'
с'і́чку / ўже н'і пи́ти н'і / во́дички по п'і́ўв'і́дра / то шо бу́деш ко́рову мучи́ла / а
во́но ўс'ора́мно дв'і / три л'і́т'р'і / уже раз^с ў су́тку / ўже на два дн'і // йак ма́йе
ко́рова тил'а́тко / мо́локо нази́вайес'і ку́л'а́стра / во́но гу́сте дуже мо́локо / йо́го
мо́жна жа́рити / дуже ку́л'а́стра до́бра / дуже ўку́сне / сма́чне / но йо́го до́бре /
шоб" не да́ти приго́р'іти ўжа́рити // йо́го пере́ц'і́дила чисте́н'ко / бо́ж ц'і́дити /
то шос' дуже р'і́тке / то реше́то ше шос' та́кево шоб'и / бо во́но гу́сте дуже // а
со́в'бі́ у ка́стру́л'ку чу́чут' в'і́дм'і́нила со́ли / то та́ке ку́л'а́стру до́бре та́ко р'і́ж
йо́го і йі́ч і дуже до́бре ку́л'а́стру // пер'в'і́стка / то вима́ка перши́й раз^с / йакшо
не" зат'і́л'н'і́ла / то́ди ўже ка́жут / шо во́на збу́гайі́ла чи з'я́лов'і́ла / не
полу́чайец'і / так йак л'у́дини так са́мо і ў худо́бини // то йі́йі не" ва́рто три́мати
// вон на́в'і́т' йе ко́рова / шо до́йілас'і і ма́ла те"л'а́тко / по́тому во́на збу́гайі́ла /
з'я́лов'і́ла / ўже во́на йа́лова / р'і́к йа́лова / дру́гий йа́лова / ўже йі́йі не"ма чо
три́мати / бо во́на не" в'і́дб'і́гу́е // шоб" ви́до́у́йіти йе та́ке / шо бра́ли першу
но́гу пе́редну но́гу та́киї па́тич'ок / і но́гу п'і́д'т на то́й і му́тус'ком ро́били та́ку
пи́е'т'л'у / шо во́на ни́е ма́йе йак ўда́рити но́гами / а йе шо за́ки́дали на во́в'бі́ і но́ги

|задн'і |тоже моту|зок // во|на при|викла / з|начит' с|путали / во|на не" |має йак / тої
 так до|йїли // а |б'іл'шу час'ц' ми ро|били кл'учку / шо пе"редну |ногу / тут
 пок|лали тої / то|ди |ногу і до |тойї кл'учки скру|тили і во|на на трох но|гах / во|на ж
 не" п'іднесе|ц' і не" ў|даре / то так до|йїли // а |б'іл'шу час'ц' |путали / за|кинула /
 |нав'іт' так |було / шо но за|кини"ш моту|зок на |задн'і |ноги / ў|же так во|на
 при|викла / шо з|найе / шо йе моту|зок // йа йе шо та|ке |била но|гами / то с|путала
 |доки не" |видуїла |доти не" роз|путала // хво|роби мас'ц'ід'т се |в'імн'а забол'іло
 в'ід'т |дойен'а / |може ў|кусити шос' / а не |видуїла |добри" і ли|шило|с'і раз" /
 |д'ругиї і вот то|б'і по|паў мас'ц'ід'т / т'ім|пиратура / го|рит |в'імн'а / во|пхне ўс'о /
 таї то|ди ў|коли йе та|киї |кантер / шо не" по|магає // не" ви|ходе мо|локо / сир
 ви|ходе йак ти по|т'агнеш і вам воно т'і|кає і |в'іти |вит'агнеш сир / вит'а|гаєш з
 |д'ійочки сир // ка|тетор ч'і|пайут йак ше йе мо|локо // ну при|кла|дають г'лини / жар
 вит'а|гає / ну йа ў |б'іл'шу час'ц' йак ў кол'госп'і і ў |дома то йа м'ід'т і |воце"т і
 во|л'ї / пи"ри"м'ішувала / бо ж |воцит вит'а|гає жар / ну а по|лопайе |в'імн'а то / а
 з|начит' м'ід'т вигр'і|вайе / і а во|л'ї з|йма|кає / шо не" дас'ц' то|го шо во|но
 за|сохло // то |б'іл'шу час'ц' йо|го ни" на|тирати / но ле|ген'ко вобма|стити |в'імн'а /
 д'і|йок не зач'і|пати // а йе так шо ў|же |дуже / то ў|же н'ічо не" |годн'і і до |бол'ниц'і
 і ў|коли і тої пус|кають ка|тетор // то вот у |мене та|ка бу|ла ко|рова / ў|же та|ка |д'їка
 до зим'л'і / пус|тили тої ка|тетор / |вит'а|гнули та|ко ўс'о |в'іти / ўс'о ў|же во|на /
 с'ц'а|гаю ни" спіу |ночи / но ўс'о|ремн'е с'ц'а|гаю / по|тому до |ран'а зноў раз"
 хват'і|нуло і ў|же н'іц // йак ко|рова не" |вимає те"л'а / |можна до то|го до|йїти / йак
 ти ў|же по|чала до|йїти / то ти ў|же й'її з|дойуї ўс'о|ремне / так ти по|чала |нин'і
 до|йїти заўтра ў ту |пору зноў з|д'ї / там зноў з|д'ї / йак ба|гато мо|лока то ў|рано і
 |вече"р д'ї //

с. Вишнівчик Чемеровецького району

Вишнівчик (у XV – XVI ст. Вишневець) – село, розташоване за 15 км від районного центру і за 28 км від залізничної станції Балин. Уперше село згадується в письмових джерелах за 1493 р., на території знайдено знярядя праці доби

пізнього палеоліту (40-13 тис. років тому). Основним заняттям населення є землеробство й тваринництво, бортництво [4, с. 583-591].

Інформант: Швець Євгенія Йосипівна, 1930 р. н., освіта – 7 кл.

910. – *Як варити борщ?*

– Йа тако со^уб'ї ле^нжу ўночи / ста^ра ж'їнка / таї д^умаїу шо^би йа ўже ва^рила / але ўс^тала ра^но / ўз'ала са^пку / п'їшла на го^род^т / на^парпала карто^фел' / бу^рачок ви^рвала з зе^мл'ї / на^рвала фа^сол'ки струч^ками / таї приїшла / запалила ў п'їєцу / нало^жила та^ких то^нен'ких патич^к'їў / за^чала тої бор^шчик ва^рити / фа^сол'ку поте^ре^нбила / таї за^чала ва^рити йо^го / а по^утому ше п'їшла на го^род^т / на^рвала к^ропчику / це^нбул'ки нашч'їпала / на^жарила на во^лив'ї / а по^утому ше с'їмн'а на бл'ашку / п'їд^жарила ў мак'їтр'ї / мако^гоном ў^терла / проц'їдила чере^з ц'їдилко / ту^да ў тої бор^шчик // та^к'ї п'їсн'ї бор^шчики ва^рили / бо ми б'їдували д^уже^н / не^н було шо ва^рити / і йа ўже так д^умаїу йа^кї же^н тої бор^шчик не^н буде^н бо сме^тани не^н було / л'уди б'їдували / та^к'ї п'їсн'ї бор^шчики ва^рили / бо шо було б'їл'ше ва^рити / т'їл'ки з го^ро^ду / а ше зва^рила го^ршчик з'їпк'їў / картопл'ї ў мунд'їрах / і поте^ре^нбила / і так з бор^шчиком йїла / бо хл'їба не^н було / де тої хл'їб буў / кукуруз'анїї пе^ккли / але^н і кукуруз'анїї не^н було / бо д^уже^н була б'їда / л'уди д^уже^н б'їдили / так шо не^н було де шо ўз'ати / т'їл'ки жили з го^ро^да //

Інформант: Красота Ніна Василівна, 1930 р. н., освіта – 7 кл.

911. – Часи те^пери^чки д^уже^н пом'їн'алис'а // се не^н то шо було ко^лис' // ў нас була ко^рова / а ми мал'ї були / нас ба^гато / ўс'ї го^лодн'ї / мо^лока ма^ло на ўс'їх / то ми наїмалис'а на ро^боту // хто шо то^д'ї ро^бїу // йа з бра^том па^сли ху^добу // воз'їмеш ў то по^ле^н кусн'їк хл'їба і ўсе на ц'їлії ден' // плаче^нм / бо хо^че^нмо йїсти / але до^удому н'їх'то не^н д^умаїе їти // а хо^дили об^дерт'ї йак сироти / а бага^ч'ї і стаўл'ац'а йак до сви^неї // а пот'їм стала с^тарша / а йа гар^ноїу була / б^истро почалис' старос^т'їў при^сїєлати / а йа ше н^ими к^рручу / бо тої но^сатиї / а тої ву^сатиї / а тої ше куче^нравїї //

Інформант: Красота Йосип Марковича 1930 р. н., освіта – 4 кл.

912. – Було ко'лис' приїду до д'іўки / а во'на / не" подумаї / не" ви'ходит' / а йа ж з'найу / шо пус'кайут' і ўже ро'боти не"ма / а во'на бач 'носом к'рутит' / а йа сто'йу / сто'йу і ўсе чи'кайу // от ўже 'мама ви'шла і ўже 'баба пока'залас' / з'начит' с'коро ви'їде // ўже 'шиїс'ат' 'рок'іў проїшло // а 'н'іби ўчора // хо'т'іў ше 'бабу с'войу позд'рави'ти 'заўтра 'шиїс'ат' два 'роки ўже проїшло //

Інформант: Дрезналь Степанида Іванівна, 1934 р. н., освіта – 5 кл.

913. – Йак йа 'була ма'ла / то йа ро'била до'йарко'у / а м'їі брат пас ко'рову // 'йісти так не" 'було / то ми 'йіли лобо'ду // 'жари'ли 'йїі на во'гн'і / ро'би'ели пам'пушки з 'нейі // то бу'вало най'мос'а 'тойі лобо'ди / аж жи'в'іт бо'лит // то на д'ругіі ден' ўс'о раў'но 'йімо // 'було та'ке / шо уза'гал'і 'ц'ілі'т ден' го'лодна / бо йак по'баче" / шо моло'ко п'йеш / то бу'вало і б'іе і лайе те'бе // йак зга'дайу / йак йа наро'билас'а / то ўсе плачу / 'серце бо'лит' //

Інформант: Кушнір Ганна Мойсеївна, 1930 р. н., освіта – 7 кл.

914. – Та йа ўже не" пам'я'таїу з 'я'кого йа 'року // ба'гато л'іт ми'н'і / таї д'іву'вала йа / ба'гато ў се"л'і зби'ралос'а на ве"чо'рами на ве"чор'ниц'і / ої ц'і'каво бу'ло ў т'і ро'ки / йа так жал'куйу за 'ними / так жал'куйу // і с'і'мйу 'мала даўно і чо'лов'іка 'мала / але чо'лов'ік ўже даўно по'мер / д'іт'іе дес' порозі'жалис'а по св'і'тах / пороз'лази'лис'а // а вот йак д'іву'вала ди'тинко / то 'були та'к'і ро'ки / ко'ли зби'ралис'а в одн'іі 'хат'і таї про ўс'о го'во'рили / про ўс'о ро'сказа'вали / д'і'ли'лис'а ўс'ім одн'а одн'іі // таї 'нав'іт' ро'сказа'вали про те / шо вот на'п'риклад / шо ти пи'е'тайеш ме"не за бе"зп'л'ідну 'ж'інку / таї 'були 'так'і ў 'нашому се"л'і // ну бес'п'л'ідну 'ж'інку ўже пам'я'ят' мо'йа та'ка ста'ра / ну бе"з'д'ітна ка'зали на 'нейі / ну таї шо ше ну / та'ка шо не" 'мала д'і'теї / та'йа бе"зп'л'ідна / шо ти ме"не пи'е'тайеш / о // а з д'іў'ками с'во'йімі з то'вари'ш'ками ми д'і'лили'с'а ўс'ім таї ў'йа'зали / таї п'іра с'ку'бали з 'гусе"ї ве"чо'рами / таї про ўс'о го'во'рили ди'т'іе'ночко з'найеш / 'нав'іт' го'во'рили про т'і'йі м'іс'ачн'і го'во'рили //

– Як називали місячні періоди у жінок?

– Таї ти з'наєш іа добре не помн'у / але шос' казали е таке^нво ў нашому се^нл'і / одна д'руг'ій / нин'і на ми^н'і йе / от ўже і ти з'наєш так казали // таї ўже ти з'наєш стара / такой памйат'і не майу / але ц'ікаві роки то були / гарн'і роки були / дуже гарн'і роки // а шос' трохи роскажу про с'вою с'ім'ю / про с'вою родину // таї малам ди^нтинко два си^н'и / так'і гарн'і / та так'і здоров'і / та так'і дуж'і хлопц'і / порозл'італис'а / лишили бабу стару //

915. – *Як називали багатодітну жінку?*

– А ў се^нл'і нашому було багато таких ж'інок / йак'і мали е багато д'ітей / таї було по дванадц'ате^нро / по шти^ннадц'ате^нро ў тих д'івок моїх / товари^ншок // таї ти з'наєш ди^нтинко / таї так і казали на нейі / багато^ндітна / багатоп'ідна // таї кажут' плоди^нлас'а / йак кри^нлиц'а / таї так навроно так і казали / шо кролиц'а чи йакос' так // о ў се^нл'і багатод'ітних сих ж'інок шанували / мати ге^нройн'а ше казали // така ж'інка ўс'і до нейі з пошанойу в'ідносилис'а // ўс'і л'уди поважали і мал'і / і стар'і / і се^нредн'і / бо то ж'інка / йака народила таї вирости^нла ст'іл'ко багато д'ітей / то це з'наєш ди^нтинко / йака то шана в'ід л'удеї / таї в'ід Бога / йа ж то^нб'і праўду кажу // ну шо то^нб'і ди^нтиночко ше росказати? / таї же^ннилис'а ў се^нл'і / л'убилис'а ў се^нл'і / таї йак поже^ннилис'а // почали народжувати тих д'іточок / о // о / покидали д'іўки бат'к'іўску хату / таї ішли до хати хлопц'а того наре^нченого чи же^нниха / чи чолов'іка / йак його там називали // ішли до него ў д'ім таї там ўже догоджали с'вої све^нкрусі по дому помагали вот / ну таї ўже і почали д'іти пото^нму народжуватис'а //

– *Що робили, щоб діти народжувалися?*

– Ну а шоби д'іти народжувалис'а / ти з'наєш / шо ў нашім се^нл'і при^ндумали / ки^ндали грощ'і чере^нз по^нр'іг / по зе^нмл'і / роси^нпали по п'ідлозі // п'ідлоги то тоди не^н було де^нре^нўл'анойі / а глин'ана була / така помашче^нна була глинойу / затоўче^нна // то по н'ї роски^ндали таї пото^нму по пи^нч'і роски^ндали / а ў т'і часи / ти з'наєш ди^нтинко / ўс'і на пи^нчи ви^нро^нстали / ўс'і на пи^нч'і гр'іліс'а // де тоди т'ійі посте^нл'і були е / таких посте^нл'іў тоди не^н було /

йак'іс' ле^нжанки дере^ну'йан'і / йак'іс' лаўки^е // та то ўс'і тоди пом'ішчалис'а / то ди^етиночко / то ме^н'н'і ўже зверх вос'імде^с'ат / то^то шо ти д^умайеш / шо т'і посте^нл'і колі то були / от і д'іти / шоб ўродилис'а / ки^едали грош'і / по ўс'і хат'і / то думали багато роскинут' / то д'ітеі багато народиц'а // ото було згадати / слухаі / а шоб мати ше / багато мати д'ітеі / то ше ў се^нл'і робили^е таке / клали^е за пазуху йаіце / ото хот'ілі / шоб йаіце було доўген'ке^н / бо кажут шо йак'шо йаіце доўген'ке^н / то ў йаіц'і доўген'кому п'іўнік^к мае^е вил'ізти^е // о / то клали доўген'ке^н йаіце за пазуху / шоб хлопч'іки були / а круглен'ке^н то^то д'іўчатка / то ноіси за пазухах йак не^н доўген'кеи йаіце / то круглен'ке^н йаіце // хто шо хот'іў / хт'іў д'іўкі^е / вот то^б'і круглен'ке // хт'іў хлопц'а / вот то^б'і доўген'ке // о / ну таі шош ди^етинко / ше проіси^е ў Бога / шоб д'ітеі Бог даваў / бо ж'інка / йака не^н мала д'ітеі / то ўс'і слухаі на нейі боком ди^евилис'а / косо / не^н хот'ілі^е з неў д'іла мати / н'іхто дружити з неў не^н хот'іў / водитис'а / хлопц'і / мужіки ўс'і в'ід нейі в'ідверталис'а // то^то страш'не так Бог карае / йак'шо д'ітеі не^нма // а Бог карае за йак'іс' гр'іхі // кажут гр'іхі тийі за с'оме^н покол'ін'а в'ідбувайуц'а на йакіхос' д'іўках / на хлопц'ах / на д'іт'ах / то то б'іда дитинко ве^нлика // ото таких бе^нспл'ідни^х тоже^н було ў се^нл'і / бе^нзпл'ідни^х таких ж'інок // але шош про таке погане^н балакати / будем балакати про жи^ет'а^а мое^е // родила йа / ноісила йа тийі д'іти / дуже^н т'ашко / чолов'ік праўда ме^н'н'і помагаў дуже^н / дуже^н буў добрий / л'убиў ми^не // ото че^нкали перв'істка ми / то в'ін так ходиў б'іл'а ме^нне / йак коло збитого йаіц'а / поважаў ме^нне / не^н даваў ме^н'н'і т'ашкого н'ічо ноісити / о //

– Як называли вагітну жінку?

– О / ваг'ітна ж'інка / то була йак Бог / а ше йак'шо чолов'ік л'убиў дуже^н с'войу ж'інку / то дуже^н до нейі добре^н в'ідносиў // а ў се^нл'і казали на нейі і тоўстуха і тоўста / а ў нас то йак бе^нреме^нна ж'інка / ну такі^емуво словамі називали йіі / вашка / а те^нпер кажут ў положен'ійі / чи йак там кажут те^нпер / йа ўже не^н знайу / то йа трошка помн'у йак тоди казали // чолов'ік бороініў ме^н'н'і робити ўс'аку т'ашку роботу / казаў борон' Боже^н / не^н роби н'ічо

т'аж'кого / бо мама казала / шо йак'шо будеш т'ашко робити / то диетини не
ўродиш / або шос' диетин'і зроби'ца / або дурне буде" ўроди'ца // Боже"
прости ме"не гр'ішну / то таки"во шоб диетин'і не" поўри'дило шос' / то таке" ў
нас ў народ'і казали стар'і баби / шо тра стоїяти на меж'і / хри'ститис'а / Ёгоу
молитис'а / або на пер'ехрест'і стоїяти Господа просити / шоб диетина була
така йак тра // народилас'а ти знайеш ск'іл'ко ў се"лі і ў нас було неук'іў /
таких'во пона'роджувалос'а таки"х'во не" розумни'х д'іт'ей // то була б'іда рости
таку диетину // дуже" т'ашко / бе"реме"на ц'айа баба / тобо ж'інка / вона не"
повина була дз'обати зерн'ата / бо то кажут диетина буде запл'ована така /
зац'амкана така'во / йакто кажут' погана // не" можна дивити'с'а на ўс'аку
падал' / знайе"ш шо поўзе то гад'ука то вуж'і / йашч'ірки // а ў нас знайе"ш
ск'іл'ки йіх було / таї до сей'і пори поўно куди не" поди'евис'а / то боро'нили
багато чо'го бе"реме"ни'м / о // не" можна було йа'кус' твар / худобину чи йа
знайу / чи порос'е / чи там кури / чи кугу'та не" можна було пи'хати но'гами / бо
то гр'іхи і чере"с це диетина могла народитис'а не" така йак тра / пер'е"ходити
дорогу тоже" не" можна було // ти знайе"ш диетино / йа ўсе тако казала с'вому
чолов'ікови / тра с'хати не" ви'ходити і гр'іх'іў будеш менше" мати і то'го
ўс'о'го не надібайеш // але в'ін мене шануваў / шануваў таї ўже ти знайеш
дев'іт' м'іс'ац'іў диетинко проїшло / таї час настаў родити // таї ўже вот так'і
схватки" чолов'ік каже" то шос по'може" // ўже на'верно поб'іжу йа // ў нас ў
се"лі і була бапка така / ўс'і називали бапка Ксен'ка пови'туха // така баба
толкова була // но багато д'іт'ей ко'ли при'мала поўме"рала д'іти при'родах // йа
так пер'е"живала с' чолов'іком шо чут' не по'мерла в'ід стра'ху / але праўда то'б'і
даў Бог при'тмила мого пер'в'істка // тайа баба Ксен'ка / то ти знайеш диетинко
зараз / до бол'ниц'і не"сут то грош'і / а то перше" шо грош'і будеш баб'і
платити // таї то копу йа'нец т'раба було наскладати / то чолов'ік то ўс'о таї ў
коши'к ўс'о тоїе лагоди'ли / шоби чимос' заплатити т'ійі баб'і / бож то де вона
дурно буде" ходити по ўс'іх // та то ти знайеш / йака тур'бота це / в'ідпов'ідал'на
така баба була ў нас ў се"лі і // дуже" баба Ксен'ка була золота // ну то ти

знайеш / шо дл'а того / шоби т'ийі положи були так'іво трохи легш'і / то вона ме"н'і коси пороз'їязувала / поросшч'іпала там йак'іс' там гре"бі'н'ц'і шпил'ки з голови пови"т'агувала і каже / те"р'пи ди"тинко / те"р'пи ну // а вобруч'ки то'ди де були / те"пер вобруч'ки йе / а то то'ди хто ма'у ме"н'і туйу вобручку купити / таї за шо / то вобруч'ки те"пер зд'ї'майт с пал'ц'а / шоб лекш'і роди були / а перше" то де таке було // коси розпл'їтали / пра'ўда ўс'і в'їкна / д'вер'ї в'їдкри"вали / шоби лекш'і роди були // хт'їла чолов'їка вигнати с хати / шоб не" ди"виўс'а / бо в'їн ў ме"не ну такиї / Боже / за ўс'їма плаче" хто ўмре / такиї м'ахкодушнїї / страшне // то вона каже / то ти знайеш / їди надв'їр / то там постойш / поче"кайеш / а йа тут с'воє д'їло зробл'у / ме"н'ї но води загр'її // таї в'їн но води загр'їў / а їти с хати не" хот'їў / видно добре" л'убиў ме"не // жал'куйу йа дуже" за ним / царство йо'му не"бесне" / але шо ти зроби"еш // так вот перв'їсток м'її народиўс'а / чолов'їк м'її б'їднїї і стогнаў / і страждаў так / Господи //

– Як називали новонародженого?

– Ну новонародже"ного / ну таї ди"тинка / ну таї ше / ну не"моўл'а назив"вали // так ў народ'ї ну таї так і нин'ї назив"вайут не"моўл'атко // о / то ти знайеш ди"тинко / йак йа при"слабла п'їсл'а тих род'їў / баба пови"туха казала / царство йїї не"бесне" / вона ўже на тому с'в'їт'ї / хаї в'їтпочи"вайе // о / то ск'їл'ком вона помогла і ме"н'ї помогла // шо то'ди йак йа заслабла сил'но / не" могло м'їсце" в'їд'їти ў ме"не / ди"тинко // то вона тойе м'їсце" йакос' в'їдби"рала / таї потому каже" закопайемо ди"тиночко тут п'їд п'їч // таї закопали з чолов'їком п'їд п'їч / а наше воно то роби"ц'а / то йа до нин'ї не" знайу // чо'го вони п'їд п'їч йо'го закопували / Господ' йо'го знайе // пупе"ц ди"тин'ї пе"ре"ўйазали і казала ди"тин'ї збе"р'їгаї / бо то пупе"ц роз'їяже"ш / коли хлопе"ц буде в арм'їу їти // во то ди"тино йа так робила / шо йак в'їн в арм'їу їшоў / то йа йо'му пупе"ц то'ди роз'їйазала // кажут шоб с'лужба була щаслива // шоби там йо'му лехко було / шоб добр'ї на'чал'н'їки" ў него були / то йа йо'му тої пупе"ц роз'їйазала і так в арм'їу йо'го в'їтправи"ла на туйу

службу // о / а баба в'ідр'ізала пупо^евину / таї во ти ди^етинко може^е те^епер йа
знайу / йак там ў тих болни^ец'ах // там т'її ўс'ак'і при^ебамбаси^е йе те^епер / т'її ў
бол'ниц'і шоби там л'ічити тих д'іто^ечок / д'іставати // а тоді хто / шо но^еж'і
були / таї йак'іс стар'і ножи^ец'і / таї йак'іс // таке^ево с'лухаї таї ў гор'їуку
мачали^е / шоби не^е було йакогог' зараже^ена // таї вот таке робили ди^етино / шош
то^еб'і ди^етинко ше сказати / а зл'і л'уди т'її пупц'і ви^екрадали // та шеї по^етому
дл'а ворож'ін'а / казали ў се^ел'і / шоби дл'а ворож'ін'а йїх б'рали / о // то
настрадалас'а дон'у / настрадалас'а / але шош зроби^еш / ди^етино / шо по^еможе^е
таке жи^ет'а / таї Господ' даў ше одного таї д'ругого ро^едила // д'ругого баба
Ксен'ка / царство йїї не^ебесне^е // но таї шош то^еб'і ди^етиночко ше розказати? //

– Як відбувалося перше купання?

– О / то це буў ц'ілії обрад // такиї / ти знайеш ди^етино // бапка Ксен'ка
цайа та шеї мойа мама / царство йїї не^ебесне^е / казала / ди^етинко / коли будеш
купати / то ди^евис'а / клич тих л'удеї / з йакими ди^етину будеш хре^естити //
во^ени по^евин'і ди^етинку перш'і купати // кого будеш кликати по сус'іцтву? / з
одної сторо^ени буў йакиїс пи^ейак / з д'ругойі сторо^ени йакас' ўдо^ева // кажут не^е
можна кликати / шоб ди^етину хре^естила // ну і пи^ейака не^е закличеш / шоби буў
за хре^ешченого х'лопце^ев'і мому // ну так чо^ело^ев'ік п'ішоў на д'ругий к'інець
се^ела / таї при^ев'іў двох л'удеї // то ми з ними купали мого х'лопц'а // накидали ў
тоїе ко^ериц'е / то шо перше^е де таке було // йак те^епер т'її ваночки те^епер /
таке ўс'о доро^еге / та таке ўс'о гарне^е / о // а перше^е де таке було / та йакес'
ко^ериц'е^е було де^ере^еўл'ане / таї ми ў т'ім ко^ериц'і де^ере^еўл'ан'ім того х'лопц'а
мого купали // накидали туда кв'іток таї че^ере^еди / накидали / мамц'а мойа ўсе
казала / ди^евис' ди^етинко / че^ере^еди не^е забуд' кинути / бо то че^ере^еда т'іло
очи^ешчайе / таї шк'іра буде гарна // фаїнії буде парубок // то ми туда
чорнобріўц'іў і тойі че^ере^еди накидали / а ж'іночка та з д'ругого се^ела при^ешла
таї по^етому була ме^ен'і за куму / то во^ена казала ки^едаї л'убистку і кити^ец'у
калини^е / кин' туди / а барв'інку об'ізат'іл'но / бо то х'лопе^ец // шоби гарни^ем
буў / здор^еови^ем / сил'ним буў / то ми так робили // йак ўс'і л'уди купали його таї

при^омоу^лали до ^него / рос^ти ве^ликиї / рос^ти / здо^рови^ем рос^ти / шчас^ливи^ем на
ўт^іху с^войім баг^акам // о / во таке ^було ^наше^н ^перше^н ку^пан^а // о / а воно
ле^жит воче^н ^натими ^тими бл^ума^йа на нас // ну ^видно / шо л^уби^ю ку^пати^са /
бо ^нав^іт не^н х^нукну^ю / не^н пис^кну^ю // та^ка ди^етина бу^ла спо^коїна // во / ну таї
ўже ^післ^а ^того / йак поку^пали ^туйу ди^етинку / таї ^першії ^тижде^н
почи^енайу^ца ^тїї в^ідв^ідни // почи^енайут ^їти йак не^н ро^дина / то йак^іс^ь
ц^от^ки / йак^іс^ь ву^тки // ўс^ьі при^еход^ат поди^евитис^а на ди^етину // о / при^еходили
в^ідв^ідували / таї с^тил ^муси^ш зго^товити // шос^ь / то шош то^ди го^товити
йа^койіс^ь ка^пусти на^тушили / таї напе^кли йа^кихос^ь пи^еро^гї^ю / таї шош то^ди
ди^етинко бу^ло // де таке жи^ет^а бу^ло / йак те^перо // так^і бу^ли ро^дини^е ў нас / о
// по^сид^іли / а при^еходили л^уди / ти з^найеш ди^етино / з х^лїбом при^еходили до
х^ати / з с^лїу при^еходили / ба^жали здо^роўя / ш^част^а ди^етин^і // таї з^найеш / таї
не^н ^дуже ^хоче^ца / шоб ди^етину ди^евилис^а / бо то ^кажут / шоб не^н наў^рїк^ти //
ну а^ле шош / таж в^ід ди^етини не^н ^буде^ш в^ідган^ати // ну о ди^етинко / ше за^була
то^ўб^і ска^зати / то м^і чо^ло^вїк бу^ю ^дуже^н ма^істиром ве^ликим // то ти йак^би
поди^евилас^а / йа^ку в^ін зроби^ю ко^лиску де^ре^ул^ану / та^ку гар^ну / с та^кими
ле^бїд^ами ^вити^сали / та та^койі ^нї ў ^кого ў се^лї не^н ^було / ^тїко ў ^мене // а
по^тому да^вала ше др^угим / да^вала / то та^йа ко^лиска хо^дила по се^лї так / йак
моло^да про^сити // о / то ўс^ьі ^дїти ў ^нїї ^виросли / та^койі ко^лиски ^нї ў ^кого не^н
бу^ло // о / таї ну шо ше ди^етиночко то^ўб^і // ди^етиночко ше ^дал^і //

– Які дії-обереги виконували і предмети-обереги використовували від зуроків під час відвідин породіллі та новонародженого?

– Ну таї ди^етино / шош бо^йатис^а // йа так йак ^мене ^мама / ме^не ^учи^ла
ш^пил^ку ч^іп^лали ў пе^ленку ди^етин^і і то пе^ре^живала / шоби та ш^пил^ка шеї
не^н в^ітш^чїп^нулас^а // ше ^може^н дес^ь і кол^нути ди^етину / то ч^іп^лали ту
ш^пил^ку по^том ўже йак рос^ходи^лис^а ^тїї л^уди // йа з^лизувала чи с^ие^ла з
чо^ла / сп^ловувала // о / так ми ро^били / йак ^кажут л^уди / по^магаїе // ви^етирала
пи^еленкойу ди^етину // о / таї так рату^вали в^ід з^лих о^чеї // ка^залос^а / шо л^уди
при^еходили ^нїби з ^добри^еми дум^ками // о / то ота^ке ро^били ми // а по^тому

ди^етину ¹хоче^нц^а ¹межи ¹л^уди ¹виїти / таї ¹хоче^нц^а дес^ь ¹ко^мус^ь ¹сло^{во} ¹йа^кес^ь
ска^зати / а ¹ж[']інка / ¹йа^ка ¹ўро^дила ди^етину / ¹пови^н:а си^д'іти ¹до^ма ¹по^ка ¹йїї не^н
¹виве^ндуг // а ¹шоб ¹йїї ¹виве^нли / ¹т^реба ¹бу^ло ¹їти до ¹ц^ерк^ви / а ¹шоб ¹виве^нсти / ¹т^реба
похре^нстити ди^етину // о / таї ¹це ди^етино ¹бу^ло ¹до^ўги^тї тої ¹про^цес ¹їшо^ў / о // та то
йерун^да // ¹бу^ло ¹голо^ўне / ¹йа^к ди^етин[']і ¹ви^брати ди^етину ¹ім[']я / ¹на^звати ¹то^го
х^лоп^ц'а //

– *За яким принципом традиційно вибирали ім'я для новонародженого?*

– ¹Йа ¹хо^т'їла ¹на^звати ди^етину // ¹чо^ло^в'їк ¹ка^же / ¹йа ¹бу^ду ¹на^зи^вати // то ^ў
нас ^{бу}ў ^тро^хо ^спор ^тут ^за ^це / ^але ^ну ^шо^ш ^по^мо^же // ^чоло^в'їк ^{бу}ў ^хо^ро^шї ^та ^йа
^ўже ^посту^пила^с'а // о / а ^ўсе^н'л'ї ^ў нас ^бат[']у^шка ^іме^н'на ^при^дла^га^ў ^л'уд[']ам // ^ў
нас ^бат[']у^шка ^{бу}ў ^дуже^н ^тол^кови^й / ^та^кїй ^бо^го^м'їл[']ни^й ^чо^ло^в'їк / ^та^кїй
^в'їру^йучи^й / ^та^кїй ^прави^л'ни^й // о / ^ко^му ^ба^ба ^пови^ет^уха ^при^дла^гала ^іме^н'на // таї
так ^{на}зи^вала / а ^хто ^{на}зи^ва^ў ^д'їтеї ^йа^к ^ўс[']ата ^ро^дили^с' // ^за ^та^ки^ми ^св[']ати^ми /
^на^при^клад ^на ^Івана ^Купала ^ро^дили^с'а / ^то ^Іваном ^{на}зи^вали // ^на ^Ми^ко^ла^йа
^{на}зи^вали / ^то ^Ми^ко^лом ^{на}зи^вали // о / а ^м'ї ^ро^дї^ў'са ^н'ї ^на ^Ми^ко^ла^йа / ^н'ї ^на
^Івана / ^то ^йа ^інав[']їт' ^{не}н ^знала ^йа^к ^{на}з[']вати / а ^ро^дила^с'а ^на ^Спаса / а ^чоло^в'їк
^{ка}же ^{на}з[']вемо / ^йа^к ^мого ^тата ^Гри^го^рком / ^{на}з[']вали^сь ^Гр[']їша // ^ро^зум^нїй ^хло^пе^нц
^вир[']їс ^сла^ва ^то[']б'ї ^Го^спо^ди //

916. – *Коли відбувався обряд хрещення дитини?*

– ^то ^ти ^знай^ш / ^то ^то ^дес['] ^йо^му ^{бу}ло ^звер^х ^м'їс[']ац[']а // ^так ^до ^дво^х
^м'їс[']ац[']ї^ў / ^бат[']у^шка ^{на}ш ^ў ^цер^кв'ї ^ка^за^ў / ^тра ^шоби ^м'їс[']ац['] ^{бу}ў / ^то^ди ^ди^етину
^мож^на ^ди^етину ^до ^цер^кв'ї ^нести // ^то ^то ^ми ^по^несли / ^похре^нсти^ли ^ту ^ди^етин^ку //
о / ^і ^ўже ^тих ^кум[']ї^ў ^ўз[']али // ^та^же^н ^ж'їночка ^та^ка ^спо^к'їнна / ^добра / ^бо ^кажут
^кум[']ї^ў ^треба ^{ви}б[']рати / ^шоби ^за ^характе^ром ^{бу}ў ^та^ки^тво ^спо^к'їнни^й і ^шоб
^звич^ки ^йа^коїс['] ^по^ганої ^{не}н ^{ма}ў // ^то ^н'їби ^та^ких ^{ви}б[']рали ^{со}в[']б'ї ^дл[']а ^пер[']їстка
^{на}шого // о / ^ж'їнку ^то^же^н ^звали ^Мар[']їа // ^хре^нш[']ченого ^звали ^Іван // ^ў нас ^на
^хре^нш[']чених ^{ше} ^кажут ^{на}нашко і ^{на}нашка // о / ^то ^{на}нашка і ^{на}нашко ^по^несли
^ди^етину ^до ^цер^кв'ї / ^п'їшли ^похре^нсти^ли ^кажут / ^ў нас ^ўсе^н'л'ї ^т'ї ^{на}нашки
^б'їл[']ше ^в'їдпов[']їда^йут ^пе^нред ^Бо^гом ^за ^ди^етину / ^чим ^бат[']ки // о / ^то ^та^ке^нво //

шо ди^етину похре^стили ми / хлопц^а нашого т^іїї л^уди / шо при^їшли при^енесли к^рижма / а к^рижмо з^найеш ди^етино шо та^ке? / то та^ке / н^і то пе^нленка / н^і то прости^на // то^то та^кїї в^ідр^ізок полот^на // та^кого ве^ликого б^ілого т^раба / шоб бу^ло полот^но / бо кв^іток там не^н мало бу^ти // бат^ушка ка^заў / шо май^е бу^ти б^іле // о / то с та^ким полот^ном ди^етину не^сли до ц^еркви / та^ї там хре^стили / а по^том при^їход^ат с той^ї ц^еркви ўже // т^іїї бат^уки пе^ре^дайут ди^етину бат^укам р^ідни^м / ну і тут при^емоў^лайут / шоб та^ке гар^на при^емова ди^етинко // йа то^ї б^і не^н год^на ўже пе^ре^казати правел^но / йак во^но т^іми сло^вами // во^ни ка^зали д^луже гар^но нам пе^ре^дайут ди^етину // при^енос^ат то^же^н хл^іб з с^іл^у // при^енос^ат / хто ко^лач при^енос^ат // пек^ли ко^лач^і зам^іс^т хл^іба // бу^ханку здо^рового хл^іба при^еноси^ли ну і тут ми то^же^н ст^іл го^тови^ли // ўго^шчали на^ших кум^у // та^ї ше па^ра су^сід^у при^їшло йїх за^про^сили // ну ба^ба пови^їтуха бу^ла пер^шим го^сте^м ў нас // то^го шо во^на помо^гла ц^ього хлоп^ца на св^іт виве^сти // о / то вот та^ке по^гос^тували // ди^етина с^пала спок^ійна / бо п^ісл^а хре^стин ди^етина д^луже^н доўго спит // тут ўже ї бат^ушка ма^му ви^їводи // о / шоб^и ма^ла п^раво ви^їти ме^жи л^уди / ви^їти ку^дас^ь чи на з^дибанку з с^войіми то^вари^шками / дес^ь ў се^нло п^іти та^ї на й^акус^ь з^дибанку / чи там та^ї на го^род / чи ў поле // о / шоб ма^ла п^раво ви^їти с х^ати // о / та^ї вот так ди^етиночко // ну шош то^ї б^і ше рос^казати? // ўже по^хрешче^на ди^етина / бо ка^жут / йакшо ди^етину ше не^н по^хрешче^на / то во^на сла^буйе / та^ї мо^же^н нав^іт^ь / не^н да^ї Гос^под^ь / мо^же^н по^мерти // о / а ў мене бу^ў пер^вісток / Гос^под^ь в^ід^верни / не^н да^ї Бо^же^н / йак би бу^ў по^мер / то та ти шо //

917. – Як називали померлих дітей?

– З^найш шо ба^гато бу^ло та^ких д^іт^очок / шо по^ўме^нрали // то^ї б^і ка^зала шо ба^ба то^ви^їтуха / йак при^їмала / то бу^ло та^ких шо по^мерло при тих ро^дах // о / мо^же^н шос^ь не^н п^рави^їлно в^ідр^ізала / мо^же шос^ь з^робила не^н так / то та^ких д^іт^еї називали ў нас ў се^нл^і / або Іван / або Мар^уїа йак от йа // а та^ке ше ка^зала ма^їа ма^ма / шо ше да^ўн^іше називали А^дам і Й^їева / то це ўже по

перши^х тих л'уд'ах / шо по б'ібл'ійному // ну шош ди^лтинко / ше от таке м'ойе жи^лт'а було //

198. – Коли вперше стригли дитину ?

– О / ди^лтину ўперше^н стригли ў церкв'і бат'ушка // то робіў в'ін ви^лстри^лгаў на гол'іўц'і хре^лстом / с чоти^лрох стор'інок // ви^лстри^лгаў косочки і спал'уваў їх на св'ічках // о / таке перше^н стригли ди^лтину / тоди ўже і мама мала право п'ітстри^лгти волос'ачко ди^лтин'і // ну шо ше таї вот таке в'ідбу^лвалос'а / ої //

199. – Як називали останню дитину в сім'ї?

– О / остан'у ди^лтину // ми на с'вого мал'ого меншого ка'зали / ми^лз'унчик / ти наш м'із'унчик мален'киї / ти наш м'із'унчик // таї ў се^ллі ў нас ка'зали ше м'із'ин'чик // о / а прабабус'а ка'зала / шо вишкре^лботочок // так йак ка'зали вишкре^лботочок / ше йа знайу / чо так ка'зали / чи то'го шо во'но посл'едне ўродилос'а / чи чо'го так називали // о / таї тако так'і д'ела ў нас були / таї так ми жили // ти знайіш ди^лтино / тако йак град с'ипаў / то ка'зали тра роскусити тої град і град прип'иниц'а // тиї ди^лтин'і йака / котра родилас'а остан'а / не^н знайу ди^лтинко / чи то'то праўда / чи не^н / але так ка'зали л'уди // таї йа то'б'і так кажу ди^лтино // ну а шош то'б'і ше сказати? //

– Дуже^н ба'гато с'воїм д'іт'ам йа просп'івала п'ісен' і до нин'ішного дн'а йа т'її п'існ'і сп'івайу // бо ка'зали ў се^ллі / шо го'лос бапц'у ви мали // д'івувала / йа саме^н крашче^н сп'івала на се^ллі // та шеї до нин'і сп'івайу // сил'ний ў мене^н такиї го'лос ле^лшиўс'а / то тих коли^лс'кових ба'гато / так знала ба'гато // сп'івала таї от на тих коли^лс'кових в'иросли м'ойі хлопц'і // так'і гарн'і і во'ни сп'івали і ўм'ійут грати те^лпер дуже^н гарно на тих струментах музи^лкал'них // во то во'но на'верно шос' і дало то шо йа йім сп'івала // д'іти пови^лростали таї ўже почали пи^лтати ме^лне / мамко / скажи нам зв'ітки тиж нас ўз'ала? // деж ти шош будеш ка'зати / ди^лтинко / д'іт'ам / тож во'но шеш не^н в'иросло / мале т'аму не^н майе // то ка'зала / то ў капуст'і те^лбе знайшла / то во'ни б'ігали по т'її капуст'і таї по го'род'і та загл'адали чи ше там з йедно не^лма ди^лтинки // то при^лходит' / там

не^ма д'ітеї / то йа кажу поки шо не^ма / а колис' будут // ше / о / а то казала
йім / Бог послаў / то ше ле^млека при^ніс // ўс'о загл'адали на небо / де тої
ле^млека / коли в'ін при^ніс // мамо / чо ж то т'ї ле^млеки не^м ле^мт'ат до нас? / таї
не^м не^мсут' нам ше? // хот'ілі^е зо двох були // шоби було с ким ба^вун'ц'атис'а
дес' по подв'іру / таї не^м було ди^нтинко / т'іл'ки тих два легин'і і виростила таї
на тому краї // от вот так йа прожила ди^нтино // от таке ў ме^нне було жи^нт'а // не^м
майу про на кого жул'уватис'а // добрих д'ітеї майу // таї прийі'жайут до мене /
в'ідв'ідуут ста^ру // ўс'о кличут до себе^н / там ў Рос'ійу дале^нчен'ко / та кудиш
пойіде^нш з р'ідної зе^мл'і // тут хата / тут ке^нрниц'а / мойа на подв'іру // п'ішла
води викрутила помален'ко / в'ідро води // таї напилас'а / таї поставила в'ідро
на цебрини // куди пойдеш з р'ідного дому? // не^м пойдіу поки годна і ше
ходити // то ше будіу ў с'вої хат'і / а там йак Господ' даст' / даст' ди^нтинко //

с. Вікторівка Чемеровецького району

Населення займається вирощуванням зернових і технічних культур, тваринництвом. Поблизу села виявлено залишки поселення трипільської культури [4, с. 605].

Інформант: Ляскевич Валентина Іванівна, 1947 р. н., середня освіта.

920. – *Як колись святкували Великдень?*

– Ну Паску с'в'аткували так / сампе^нред / ба^вун'а йа помн'у наша ше
жила / каже^н вот перед с'в'атами / перед Великодне^м пробуджуйец'а зе^мл'а
/ ве^нсна настаїе / ўс'о / мусим ми ў хат'і поб'ілити / прибрати / помити в'ікна / і
ўс'о поч'іпати / і занавіски / і ўс'о повітр'іпувати // ну а тоді йак настаїе
Ве^нликодній цей тижде^н / сампе^нред їдемо до церкви ло^зу с'в'атити за
тижде^н // і бйем / зустр'ічайем'а наприклад д'воє і бйем одно д'ругого ло^зоў і
каже^нм / ло^за бйе / ло^за бйе / за тижде^н Ве^нликде^н // і во^на так само ўс'о /
н'іби в'ітайем'а / коли їдем с церкви // а тоді ўже лагоди^емос' до Паски / ў
миўній чет'вер почи^наєм пе^нк'ти паску / м'іси ба^вун'а / а по^том ма^ма мойа / а
по^том то ўже йа м'ісила // бйем т'риц'іт' йаїец' / ба^вун'а чи ма^ма зби^евайе ма^сло

в'ід корови / кидає тоді п'їркило масла ў паску / напал'уйе меду / так само
родзинки / зам'иси / тоді напал'уйе ў пйецу / пйец на двор'і / такий с пати'к'їу / і
сажайем то ўже так'ї пахош'ї на ўс'о се"ло // маїже" ўс'ї л'уди ў че"твер / бо
ўже ў суботу ўс'о так лагод'ат / не йїд'ат цих два дн'ї / бо ж ў пйатни'ц'у
плаш'їу'ниц'у винос'ат / тожи' їдут ўс'ї до церкви / а ў че"твер ўс'ї пе"чут і
так'ї пахош'ч' пере"д Ве"ликоднем / ну ўс'ї здобне" пе"чут // йа пом'ну йак ми
їшли до бапки / то йа ўсе дуже" л'убила пампушки бапчи"н'ї / то так'ї нажарит
на ол'їйови і ўсадит ў пйец / бо ше ж перед Паскоў п'їст / не можна паски йїсти
/ Боже" боро'ни // бабун'а то ўс'о полагоди / йаїц'ї покра'сит / то там по'може"мо /
тоді їдем ў церкву // от наприклад ц'ого року і так ўс'о'ремне / хо'дили ў чо'тири
години ноч'ї / хо'дили с'в'атити паску // привезли до нас Зарва'ниц'ку Ма'їр
Бо'жу / дуже" зйї'жалис'а ўс'ї / може" д'їсно вона і захиш'чайе ўс'їх л'уде'ї /
ко'жне про'сило со'б'ї про с'вою допо'могу / ну так і с'в'аткуємо // а пот'їм на
д'ругий ден' ве'р'тайемс'а с церкви / с'їдаєм за ст'їл / тоді с'в'ачену пробуєм
паску / галунки ц'ї с'в'ачен'ї / ну хто там мае' ўс'о / нав'їт' масло не"сут
с'в'атити / шоб ко'рова гарно доїлас'а / і ко'баску / шоб с'вин'ї тоже" вели'с'а //
прий'жайут родич'ї / ў мене н'їби була се"стра / ў мами тожи'їх т'роєе було /
тоже" вони ўс'ї жили в одному се"л'ї // зарас то се"стра'ї мойа живе дал'ше" в'ід
мене" / прий'жайут вони ўсе ко'жного року / мами ўже не"ма / ма'ма ўже
померла / прий'жайут на мо'гилу шчо'року // на Ве"ликден' ў нас в'їт'права
шчо'року або на д'ругий ден' в'їт'права // чос' так заведе"но / обично то ў л'уде'ї
на пров'їд'ну не"д'їл'у / а ў нас п'їс'л'а церкви зби'райуц'а ў'дома ўс'ї / ўс'а
р'їд'н'а // пойд'ат / а тоді їдут до родич'їу' свої'їх на цвинтар і прий'жайе
ба'т'ушка / в'їт'прау'л'ає на цвинтару / отак ў нас ў се"л'ї заведе"но // на д'ругий
ден' гай'їука / зби'райуц'а тоже" їдут до церкви д'їти мал'ї / там ба'т'ушка
заї'маец'а з ними / в'їршики пороздає до Ма'їр Бо'жой / і там мален'к'ї
д'їтки / шо нав'їт' ше до ш'коли не"ход'ат //

921. – Се"ло не" дуже" ве"лике наше / но дуже" йакес' таке молод'їжне /
дуже" ба'гато молод'ож'ї ў се"л'ї / дуже ба'гато д'їте'ї мален'ких // ве"с'їл'

багато / ц'ого року ў нас четве"ро ве"сл'іў в од"ному се"л'і // і ў 'церкв'і гарно / ў нас оп"ши се"ло 'дуже" мал'оў'ниче / ми жи"вем на 'бере"з'і 'р'ічки Збруч / з йедної сторони сад посаже"ниї так на с'хлах і за се"лом д'ругий сад / за 'садом стаў 'дуже" ве"ликий // приї'жайут 'нав'іт' і с 'Каме"н'ц'а і с Хме"л'ницца 'л'уди в'іди'хайут // сеї стаў 'н'іби н'іх'то не" ўз'аў / шчи'тайце'а йак де"р'жаўниї / то і 'лоўл'ат со"б'і 'рибу / в'іди'хайут 'л'уди / вот 'нав'іт' с'о'годн'і ми ходили с'іно згор'тати с чуло"в'іком 'бачим і купайуц'а / і сид'ат суб'і / ма"шинами поприї'жали / тепло / 'дуже" гарно / ну оп"ши 'гарне се"ло // 'р'ічка 'дуже" бл'ис'ко і кар'йер йе св'іі і п'ісок йе 'дуже" бли"зен'ко тако шо на с'хлах / так шо йе де худобу випасати / і л'ісок йе такий неве"ликий // 'маїже" ў 'кожного кир'ниц'а на пудв'іру / 'л'уди 'зара за'можно жи'йут / шо мо'лод'і с'імії / а ўс'і дес' 'робл'ат / то в од"ного оренда'ра / то ў д'ругого / мо'лод'і х'лопц'і 'робл'ат / заробл'айут / зарплату полу'чайут // таї два мага'зини йе / тур'гуйут / 'дуже" достаўл'айут то'вар / а т'і х'лопц'і йідут на зароб'ітки / приї'жайут / помо'гайут / таї так // оп"ши 'гарне се"ло і 'гарн'і 'л'уди і ба'гат'і / і мед'пункт йе / і сад'ік йе / так шо ше 'н'іби н'і'чого //

922. – *Як колись виготовляли полотно?*

– З 'дайн'іх давен йа 'помн'у / ше т'рошки 'помн'у і ма'ма ме"н'і рос'казувала / йак колис' м'іі не д'ід / а п'рад'ід // в'ін буў це шо т'кали полот'но // памн'а'тайу була ў нас ста'ра хата і буў цеї такий ста'нок / шо ворстат йо'го називали / шо т'кали ц'у / верети / об'руси / на столи / на постел'і верети 'дуже" 'воў'ан'і // три'мали в'іўц'і / стригли 'воўну // тод'і були ку'дел'і / накладали ц'і ку'дел'і / були ве"ретен'а так'і / ж'інки с'ідали пр'ести ц'у 'воўну / тод'і ц'і нит'ки поло'кали / виб'ілували / а пот'ім купл'али к'раски // і д'ід наш робіў ве"рети 'дуже" так'і 'воў'ан'і / нату'рал'н'і // на к'лоцку ос'нова / а кру'гом так'і во'локна кол'оров'і / так'і 'гарн'і / а 'зараз 'нав'іт' не'ма // колис' йа йізд'іла ў Молдав'ійу / то ше там зустр'ічала / но це ўже 'рок'іў дес' д'вац'іт' / ў Молдав'ійі ше були так'і / но ўс'о раўно та х'ім'ійа та'яа к'раска / а то так'і насто'йашча к'раска / шо во'но не" ли'н'ало // 'нав'іт' до те"пер'ішн'іх час'іў / ў 'кого ше були так'і

заможні сім'ї / що зберігли / що під час голоду не обмінували / бо обмінували одну верету за одну булочку хліба // шерст'ана / пре'стаўляйте со'бі ве'рета така? / а цеш дорого / сама шерст' / за одну булочку / бо д'іти гинули з голоду // ўс'о п'ід час стал'ін'с'кой ре'прес'іи тож було викачано ўс'о се'л'іў / шо л'уди не мали н'ічого // йіли гнилі барабол'і і так т'ашко було // ну а хочу ше розка'зати / це' д'ід маў верстат / ми на город'і / мама і бабус'а мо'я сі'йали конопл'і / і ми ви'б'є'рали // помн'у / йак но'сили бапка з мамоў до ста'ву / йіх мочили / тод'і буў такий станок / йіх сушили / вимочували / тод'і буў станок такий / шо його витоўкали / і ці нитки з цих конопл'іў ви'б'є'рали / і тод'і тоже прали ці нитки / а тод'і так само на кудел'і намотували // тод'і пр'єли / тод'і було таке веретено / шо на т'і ко'тушки мо'тали ці нитки / і тод'і верстати д'ід робіў і тод'і / опшим таку ткан' / бо таке йак зараз полотно біле це / но ці нитки зараз фабрики / заводи / тож то'нен'к'і ниточки там придут ўс'о // а це були груп'і / але ўс'орамно ве'рети були ці так'і л'он'і / скатерки л'он'і / на м'ішки / хлопц'ам шили б'іл'о це сп'ідне / старим таким чолов'ікам / бо ў з'им'і не було ж так // там йакшо була верх'а йака'с' одежа одна / а сп'ідну траба було по шчораз м'ін'ати і ше нав'іт вишивали / так тонко пр'єли і так гарно обробл'али / шо нав'іт на цих со'рочках так само вишивали с'уда вуротн'ички і ходили ў з'им'і вес' час ж'інки прати на лед // кам'ін'а були / на р'ічку // буў праник / ходили зби'є'рати це шмат'а / не так йак зара ў машину кинуў / машина пост'ірала ўс'о / а це ўс'о ўруч'ну л'уди робили // і садили т'і конопл'і / пот'ім обробл'али ці конопл'і / а пот'ім / йак йа кажу / і траба на стаў / і траба витоўчи це ўс'о / а сі'м'я с цих конопел' це ш йака пр'єл'іс'ц' //

923. – Йа помн'у бабус'а наша рош'чине хл'іб жит'н'іі / там в'ін покисне / а пот'ім ў п'єцу напалит / до машн'іі п'єц напалит пати'ками / тод'і ўсуне хл'іб жит'н'іі йак ўже скис / виробит / ўсуне ў п'єц так'і бо'ханки ве'ли'к'і // а сп'єреду с того самого к'іста житного / таке трошки там з б'ілим наробит пиро'г'іў / зварит барабол' / наробит цих та'ких ве'ли'ких пиро'г'іў / і тод'і йак ўже

спе^нчуц^а ц^і пироги ў п^йецу / то^д'і ви^т'агайе йіх ў ма^к'ітру / а це с^ім^іа с ко^нопел['] / це ви со^в'бі не при^стаў^л'айете / во^но з^ара л^{'і}куйе / а ко^лис['] л[']уди тим харчу^валис['] / і то^го з^араз д^уже^н кал[']ікі / д^уже^н ў^{'с}ак^{'і} сла^бос^{'т}'і / ко^лис['] не бу^ло // і це с^ім^іа т^ерли / ше т^роше^чки чис^н'іку / а во^но ш та^ке з ву^л'ійом / та^ке па^х'н[']уше / шо вам не мо^жу пе^ре^дати // йа ўспо^мина^ю то ди^тинство і не мо^жу вам пе^ре^дати // ба^бус^{'а} ц^і пироги ў ве^н'іку м[']иску / то^д'і по^л'айе цим с^ім^іам / п^{'і}т[']кине ц^і пир[']ішки / во^ни та^к'і мн^{'а}гус^{'і}н^{'к}'і / пух^{'к}ен^{'к}'і с п^{'й}еца і то^д'і ми ше ма[']чайемо ў це // це з[']іш / йа[']ка л[']у[']дина бу^ла с[']итна / йа вам не мо^жу рос[']ка[']зати // з^{'а}ра ўс^{'а} т^{'а}йа х^{'і}м^{'і}йа / і це йа пам[']н^{'а}т^{'а}йу / не то шо ме^н'і ма[']ма рос[']ка[']зувала / а це йа ўже пам[']н^{'а}т^{'а}йу // це йа ми бу^ли ма[']лен^{'к}'і / то ба^бус^{'а} та[']к ро[']била // це ше та[']к ў нас бу^ло на Укра[']їн^{'і} / йа вам не мо^жу пе^ре^дати // з^{'а}ра не[']ма н^{'і}чо[']го / но од[']на х^{'і}м^{'і}йа // а ко^лис['] ко[']жно[']го ве[']чора ба^бус^{'а} ст^{'р}уже^н бара[']бол^{'і} / їде до л[']оху / ко[']рову т^{'р}і[']мали / кла[']дем ў л[']охови мо[']лоч[']ко / за[']у[']йа[']зу[']йе там б[']ін[']том / во^но по[']кис[']не[']ц^{'а} / то[']д^{'і} при[']носи гла[']душ[']чик з л[']оху ў[']вечер // пом[']н^{'у} ми с^{'і}да[']йемо ве[']ч[']ерати ко[']ло од[']но[']го ст^{'і}л[']ц^{'а} с^{'к}'і[']л[']ки там нас ў с^{'і}м^{'і}йі бу^ло / ба^бус^{'а} на[']к^{'і}да[']йе бара[']бол['] / се[']ї гла[']душ[']чик мо[']ло[']ка при[']носе з л[']оху / сме[']тану в^{'і}т[']кину[']ло / а се ви[']ли[']вайе ў м[']иску і ми ўс^{'і} йі[']мо // а з^{'а}ра не[']ма та[']ко[']го // ўс^{'о} п^{'і}шло на ту х^{'і}м^{'і}йу / на т[']їйі до[']баў[']ки / шо н^{'і}бі во^но с[']ма[']чне / но во^но з[']оўс^{'і}м не['] ко[']рис[']не //

924. – Ну п^{'і}шла йа до ш[']ко[']лі ў п^{'і}йіс[']ат че[']т[']верто[']му ро[']ц^{'і} ў п[']ерш^{'і} клас пом[']н^{'у} // д^{'у}же^н б^{'і}дно[']та бу^ла / ў нашо[']му се[']н^{'і} бу^ла ш[']ко[']ла / то^д'і ў нас хо[']дило ў п[']ерш^{'і} клас бу^ло нас од^{'і}на[']ц^{'і}теро д^{'і}т^{'е}ї // од^{'і}н буў ў[']чи[']те[']л['] / ўчи[']ў в^{'і}н в^{'і}д п[']ерш^{'о}го до че[']т[']верто[']го класу / це буў од^{'і}н ў[']чи[']те[']л['] // а пот^{'і}м ўже че[']рез р^{'і}к чи шо прис[']ла[']ли д^{'р}уго[']го ў[']чи[']те[']л^{'а} / та[']к шо од^{'і}н маў два клас^{'і} і д^{'р}у[']г^{'і} маў два клас^{'і} // і ш[']ко[']ла бу^ла та[']ка / шо в[']иси[']лили л[']у[']де[']і с Каза[']хста[']ну / шо во^ни бу^ли кур[']кул^{'і} // но праў[']да ха[']т^{'і} бу^ли ў нас г[']ли[']н[']ан^{'і} / на п^{'і}д[']лоз^{'і} не['] бу^ло до[']ска[']ми зас[']те[']ле[']но / та йа[']к з^{'а}ра / а г[']ли[']но[']у л^{'і}пи[']ли / а це ха[']та йа[']к ў кур[']кул^{'і} // то бу^ла на п^{'і}д[']лоз^{'і} ка[']ноч[']ок буў / те[']р[']н^{'і}гом бу^ла на[']к^{'р}ита / ну оп[']ш^{'і}м та[']ка бу^ла ў нас поч[']ат[']ко[']ва ш[']ко[']ла // ну йа[']к наў[']чал^{'і}с^{'а} / бу^ли б^{'і}д[']н^{'і}ш^{'і} / бу^ли бо[']гат^{'і}ш^{'і} / д^{'і}т^{'і}

були / шо ўчилис'а гарно // наприклад з мого року ў нашому се"л'і нас ходило / ну йа кажу одинац'ат' / то було йа ўчилас'а на чотири і на п'ят' / а адна ў нас так'і з нашого се"ла ўчилас'а ўс'о на ме"дал' так'і до одинац'атого класу / а пот'ім во"на к'інчила Л'в'іўс'кі пол'ітє"х"н'ічний інсти"тут і п'ішла ў Камє"не"ц на ци"ментний завод прац'увати і там вийшла замуж // опшим ў нейі чо"лов'ік тоже" там кончій / п'ішли прац'увати на ци"ментний завод / в'ін на"чал'ником / а во"на ў бугалтер'ійі шос' там робила / за"м'ірувала йак'іс'ц' цементу чи шо // ну шо йа хочу сказа"ти / шо ўчилис'а ми / та йак зара застаўл'айут / п'рос'ат д'ітєй / а ў нас тако"го не було // сказа"ла ма"ма / шо ти по"вина // ми лишилис'а / нас було дв'і се"стри / мо"лоча се"стра за мене" і йа // жили ми з од"ноў ма"моў / бо ба"тко наш по"мер / при"шоў з в'іт'ни / ў сорок ди"ўйатому роц'і по"мер // йак рат"ні мойа се"стра родилас'а / а ба"тко по"мер / дуже" ран'єний буў / в'ідбуў ўс'у блокаду Лен'інграда / ран'єний і по"мер // і ми лишилис'а з ма"моў ма"лен'к'і / ма"м'і було ўс'ого то"д'і два"ц'іт' два роки // ну ў нас ма"ма / то була йак с'в'атин'а / бо шо во"на сказа"ла / ми ўс'о робили / ўс'о помо"гали // во"на сказа"ла / йакшо д'іти не будє"тє" ў"читис'а / то п'ідєти пасти л'уц'ку ху"добу / а н'є / п'ідєтє" до колгоспу / до сви"нєй / а там знаятє йак т'ашко? / йак т'ашко л'уди робл'ат і тої // так са"мо ху"добу / чере"ду в'іт'пасти ма"лен'к'і ди"тин'і чи шо // так во"на страшила / а зара"з не ма"жна н'і страшити / н'і сказа"ти шос' / та"ке / бо зара дуже" до"бро // то ми ўчилис'а / се"стра мойа кончи"ла опшим на ме"дал' ш"колу / а йа на чотири і на п'ят' / но йа тоже" кончи"ла / тоже" в'іўчи"лас' / а во"на ме"дичне кончи"ла // ну шо йа хочу сказа"ти / а пот'ім чотири н'іби класи ми в'іт'ходили ў ц'ім се"л'і / а то"д'і ішли до Шидлєвиц' / ў Шидл'іўц'і / це було в'ід нашого се"ла к'іломе"тр / так шо без горб на ста"вок // зи"моў йак позаду"ває / а ў"зути"с'а не було шо / йак'іс' ма"ма нам купит' робур'і / хо"лод // н'є / вал'анки бу"ли ўже бит'і / ма"ма нам поку"пила ўже ў п'йатий клас / то купила бит'і вал'анки // ну а йак'іс' калош'і бу"ли на"в'єрно ве"лик'і / ну а йак зи"ма / ма"лен'ка їду ў Шидл'іўц'і / т'ійі калош'і по"губл'у / сн'ігу по"наби"райу / плачу / а"ле при"хожу с'уда ў Шидл'іўц'і і н'іби ў центр до ш"коли / там ў"чите"л'ка їде опшим шидлєвєцка // побачила /

шо йа ўже не^нсу т^тійі калаш^і / руки ме^нні позаме^рзали / ўже ўз^зала в^від мене т^тійі калаш^і і ўже ми так прійшли ў школу // ўчыліс^а д^дуже^н / д^дуже^н стараліс^а // д^дуже^н ўчыліс^а / ў п^пійато^уму клас^і мате^мматичка була / то йак заходи ўчыте^лка на урок / то ми / нас було сорок ч^чо^ул^лув^вік ў клас^і / ви пристаў^лайете? / це ў нас хо^ходило / ми жи^жвемо так / шо Те^ррноп^піл^лс^ска облас^цце ме^жжуе с Хме^лл^лниц^койу облас^ццейу / Шидл^ліўц^іі наш^і і Шидл^ліўц^іі Те^ррноп^піл^лс^ск^і / Зе^ллена наша і Зе^ллена Те^ррноп^піл^лс^скойі облас^цці / так шо цеж хо^ходило д^дуже^н багато д^діте^і / і с Те^ррноп^піл^лс^скойі облас^цці хо^ходило до нас і в^від нашойі облас^цці / це сорок д^діте^і в од^одному клас^і // ўчыте^л йак захо^здиў на урок / то ше во^вна ну в^віткривае д^двер^і / і іде нап^риклад мати^мматичка і во^вна ўже рос^рсказуе / ч^чо^уму д^дор^ріўн^уе квадрат кате^тт^у / йа ше до с^сейі по^ри памй^атайу / шо квадрат с^суми двох ч^чисе^л д^дор^ріўн^уе квадрату п^першого числа пл^пус под^пдвойніі до^дбуток п^першого числа на д^другіі / пл^пус квадрат д^другого числа // то се во^вна / ми так ўчили / так ўс^о / ў нас та^ткіі бу^бў с^сил^лніі клас / ў нас було шос^т ўже ў п^пійато^уму до о^одинац^атого / ми то^дд^і ўже ў о^одинац^ато^уму / то до о^одинац^атого класу ми / було ў нас п^піят^т в^відм^міник^ііў / пристаў^лайете? / о^один та^ткіі с^сил^лніі х^хлопе^ц / шо во^вна давала роз^рўйазувати за^задач^і з по^пвише^ноў т^труднос^цу / нам во^вна по^пійасн^уе то^і / а в^він роз^рўйаже^н дв^ві за^задач^і і во^вна п^під^діде йо^го по^пхвалит / ну оп^пшим обда^ррована д^дуже^н д^дитина була // шо йа х^хочу ше сказа^ти / не так йак за^зара застаў^лайут / п^прос^{ат} / ба^бг^гки там об^біжайут / там в^вікна побили ў школ^і / там д^двер^і поло^лмали / там за^змок з^зірвали / ў нас тако^го не було // ўчыте^л / це бу^бў за^закон / це була по^пвага до ўчыте^ла // ми д^думали / ми мал^лі хо^хдили / це д^діти / ми д^думали / шо ўчыте^л оп^пши не йіс^ц / оп^пши не то^і / ну така по^пвага / шо ми н^нічо^го не бачи^лли / шо ўчыте^л шос^т та^тке по^пгане роби // йакшо к^крикнуў ўчыте^л / чи насва^ріўс^а / нав^ніт^т може^н у^укаско^у по голо^вві / то ти не / і мам^і не по^пжалуйеш^а / а йакшо по^пжалуйец^а / то ма^ма ше ска^же^н / шо ти не слухаў / ти бу^бў по^пганіі / ти на уро^рц^і з^зірваў урок і ўчыте^ла то^і / ма^ма ка^же^н / шо ме^нні ўс^тидно до школ^і іти / ўчыте^л бу^бде ган^ббити / йак буду д^дивити^са йо^уму в оч^і? // а за^зара / за^зара наобо^рот / шо там ўчыте^л ска^заў / то

ўже ма¹ма йо²му нака³зала т⁴і дитин⁵і дес⁶іт⁷ рас / ш⁸тири б⁹очки гариш¹⁰тант¹¹іў / і
ўс¹²ако і на ў¹³чите¹⁴л¹⁵а / та¹⁶і во¹⁷но в¹⁸ід то¹⁹го і ви²⁰ховуец²¹а // та²²ка за²³ра ў нас
моло²⁴д²⁵ош / і ўс²⁶о та²⁷ке / бо се ўс²⁸о залежит в²⁹ід бат³⁰к³¹іў / йа так д³²умаю // мойа
вот доч³³ка кончила інститут то³⁴же³⁵ Кам³⁶інецкіі / мате³⁷матичніі факул³⁸тет / ну
тож ка³⁹же⁴⁰ / Бо⁴¹же⁴² / по⁴³р⁴⁴іўн⁴⁵ано нав⁴⁶іт⁴⁷ йакшо во⁴⁸на хо⁴⁹дила до ш⁵⁰коли / то⁵¹же⁵² йіх
було ба⁵³гато ў клас⁵⁴і / во⁵⁵на з с⁵⁶еме⁵⁷ат трет⁵⁸ого ро⁵⁹ку / то це йіх було то⁶⁰же⁶¹ шос⁶²
три⁶³ц⁶⁴іт⁶⁵ ш⁶⁶чimos⁶⁷ чо⁶⁸ло⁶⁹в⁷⁰ік // цеж то⁷¹же⁷² ве⁷³ликіі д⁷⁴уже⁷⁵ клас / а за⁷⁶ра з⁷⁷ішло
п⁷⁸йаг⁷⁹ / ш⁸⁰іс⁸¹ц⁸² у⁸³чн⁸⁴іў хо⁸⁵д⁸⁶ат ў пер⁸⁷шіі / ў ди⁸⁸с⁸⁹атиі / в о⁹⁰динац⁹¹атиі // ли⁹²шайут
ш⁹³колу / то ідут ў л⁹⁴іцеі / а то ідут блу⁹⁵кати // ну тако⁹⁶го не було / йа не з⁹⁷найу /
то⁹⁸д⁹⁹і була ш¹⁰⁰кола / то¹⁰¹д¹⁰²і буў за¹⁰³кон / то¹⁰⁴д¹⁰⁵і було ну ўс¹⁰⁶о // ми ди¹⁰⁷вилис¹⁰⁸а / нав¹⁰⁹іт¹¹⁰ і
ў кол¹¹¹госп¹¹²і / йакшо п¹¹³ішоў пра¹¹⁴ц¹¹⁵увати / йакшо ви¹¹⁶ўчилас¹¹⁷ на бугалте¹¹⁸ра / ти
п¹¹⁹ішла бугалте¹²⁰ром / ў те¹²¹бе¹²² н¹²³ібі л¹²⁴ехша ро¹²⁵бота ў кон¹²⁶тор¹²⁷і / але ти слу¹²⁸жила
л¹²⁹уд¹³⁰ам / се була по¹³¹вага дл¹³²а л¹³³удеі / і нав¹³⁴іт¹³⁵ до те¹³⁶бе л¹³⁷уди в¹³⁸ідно¹³⁹силис¹⁴⁰а /
д¹⁴¹уже¹⁴² ти ста¹⁴³ралас¹⁴⁴а // а за¹⁴⁵ра йа ш¹⁴⁶ кажу / за¹⁴⁷ра зо¹⁴⁸ўс¹⁴⁹ім зе¹⁵⁰м¹⁵¹л¹⁵²а і небо по¹⁵³р¹⁵⁴іўн¹⁵⁵ано
с тим ўс¹⁵⁶ім // і йакшо п¹⁵⁷ішоў пра¹⁵⁸ц¹⁵⁹увати ў кол¹⁶⁰госп¹⁶¹ / то¹⁶²і п¹⁶³ішоў шо¹⁶⁴фе¹⁶⁵ром / то¹⁶⁶
трак¹⁶⁷тор¹⁶⁸істом / то це ж л¹⁶⁹уди ро¹⁷⁰били / во¹⁷¹ни ко¹⁷²же¹⁷³н за св¹⁷⁴іі труд полу¹⁷⁵чали //
на¹⁷⁶п¹⁷⁷риклад / то¹⁷⁸і сторо¹⁷⁹жу¹⁸⁰ваў / полу¹⁸¹чаў за сто¹⁸²рожа / ца пра¹⁸³ц¹⁸⁴увала ў д¹⁸⁵іл¹⁸⁶нич¹⁸⁷і
бри¹⁸⁸гад¹⁸⁹і ж¹⁹⁰інка / во¹⁹¹на пра¹⁹²ц¹⁹³увала то¹⁹⁴же¹⁹⁵ в¹⁹⁶ід зор¹⁹⁷і до зор¹⁹⁸і / то¹⁹⁹же²⁰⁰ во²⁰¹на
полу²⁰²чала // бу²⁰³ли до²⁰⁴дат²⁰⁵ков²⁰⁶і оп²⁰⁷лати / бу²⁰⁸ли ўс²⁰⁹ак²¹⁰і ста²¹¹ж²¹²і / клас²¹³н²¹⁴іс²¹⁵ц²¹⁶ / л²¹⁷уд²¹⁸ам
ц²¹⁹інілос²²⁰а / це ж було ўс²²¹о і на²²²ука і ўс²²³о ішло до то²²⁴го // а за²²⁵ра не²²⁶ма н²²⁷ічо²²⁸го / но
сам²²⁹і од²³⁰н²³¹і б²³²ізне²³³с²³⁴мени / кур²³⁵кул²³⁶і / а ми ли²³⁷шилис²³⁸а за ч²³⁹ер²⁴⁰то²⁴¹і б²⁴²еднос²⁴³ці / і
ў²⁴⁴чилис²⁴⁵а / і ўс²⁴⁶о і д²⁴⁷іти наш²⁴⁸і пови²⁴⁹ўчилис²⁵⁰а // но це ж во²⁵¹но за²⁵²раз зо²⁵³ўс²⁵⁴ім / йа не
з²⁵⁵найу йак во²⁵⁶но дал²⁵⁷і бу²⁵⁸де / но тако²⁵⁹го йак за²⁶⁰ра / то не з²⁶¹найу чим во²⁶²но ск²⁶³ін²⁶⁴чиц²⁶⁵а
// ну і шо ше хо²⁶⁶чу ска²⁶⁷зати // ну йа ж кажу / ви²⁶⁸пуск так са²⁶⁹мо спра²⁷⁰ў²⁷¹л²⁷²али то²⁷³д²⁷⁴і
то²⁷⁵же²⁷⁶ / ми хо²⁷⁷дили в о²⁷⁸динац²⁷⁹атиі клас / нам спра²⁸⁰ў²⁸¹л²⁸²али ўже бат²⁸³к²⁸⁴и ви²⁸⁵пуск і йа
ўже к²⁸⁶ін²⁸⁷чала ў ш²⁸⁸ийіс²⁸⁹ат п²⁹⁰йаго²⁹¹му ро²⁹²ц²⁹³і / це ўже ма²⁹⁴ма по²⁹⁵стро²⁹⁶йіла но²⁹⁷ву ха²⁹⁸ту /
д²⁹⁹уже³⁰⁰ кол³⁰¹госпи / ма³⁰²ма то³⁰³д³⁰⁴і пра³⁰⁵ц³⁰⁶увала лан³⁰⁷ко³⁰⁸воў / д³⁰⁹уже³¹⁰ по³¹¹ма³¹²гали го³¹³лова
кол³¹⁴госпу / ма³¹⁵йже³¹⁶ ўс³¹⁷о се³¹⁸ло стро³¹⁹йілос³²⁰а / а за³²¹ра з³²²ішло / і ў кол³²³госп во³²⁴зили і л³²⁵іс³²⁶
/ і ўс³²⁷о кол³²⁸госп ви³²⁹пису³³⁰ваў // ми про³³¹стро³³²йіли ўже но³³³ву ха³³⁴ту / а по³³⁵т³³⁶ім йа к³³⁷ін³³⁸чала

ўже одинац'атий клас / мо'лоча се"стра п'шла з де"ўйати клас'іў / та'ка мален'ка
дитина / кончила в'іс'ім клас'іў / п'шла ў Л'в'іў / бо посту'пила / захот'іла ў
ме"дичне / то посту'пила / здала доку'менти // н'іх'то не йізд'іў / ма'ма не йіздила
н'і н'ічо'го // тої здала до'ку'менти і посту'пила ў 'техн'ікум ме"дичний // а'во
йіхати на наў'чан'а / а во'на плаче" і не 'хоче" йіхати / і не"ма с чим дитину
в'ітп'равити // шо там колгосп йак по'м'іг / а зарп'лата 'дуже" ж низ'ка бу'ла // во'на
оп'ши плаче" / н'іх'то не йізд'іў з неў н'і на т'ійі ек'заме"ни // во'на са'ма по'йіхала
/ са'ма здала / а по'тому йіхати ў'читис'а / ўже не 'хоче" йіхати / бо мален'ка
дитина / ку'да // н'і ў шо ў'д'іти / н'і н'ічо'го / ну та'ке бу'ло // і так са'мо йа ж кажу
// так са'мо йа ў'чилас'а // ста'ралис'а / бо ж т'раба бу'ло 'жити / а 'зараз йа ж кажу
'дуже" ве"лика р'ізниц'а і ў на'ших д'іт'ах / ўже ў'нуках // хо'ча то ў мене" мо'йі
н'і'бі д'іти / то во'ни н'і'бі ше в'ихову'йц'а по на'ш'ім в'ихован'у / во'ни і з'найут
труд і по'ма'га'ют і ба'т'кам / і ба'п'кам / і 'оп'шим ўс'ім / бо з'найут / шо ми 'тоже"
три'ма'йем ко'рову / три'ма'йем поро'с'ата / на го'род'і ро'бимо // та'ке"во / і шо йа
'можу ше ска'зати // а'га ше йак хо'дили ў ш'колу / к'ін'чали одинац'атий клас / йа
ше не ска'зала / ви'пуск спраў'л'али / 'тоже" ба'т'ки скла'далис'а / бу'ла духо'ва
'музика / нас 'сорок чу'ло"в'ік // по'мн'у ма'ма по'йіхала на ба'зар ў ра'йон / 'дуже"
набрала ме"н'і 'гарних б'ілих плат' / 'банти по'куп'л'ала / це ўже ш 'було в
одинац'атому клас'і / ўже ў 'банти поч'іпали / не 'мали н'і'яких н'і 'кул'чик'іў /
н'і н'ічо' / н'і пр'ічо'ски / бу'ла за'плетина / с'у'да 'бан'т'іки по'ч'іпан'і / б'і'лен'ке
п'лат'а / б'і'л'і босо'ношки / і це бу'ў на ви'пуск // по'здраў'л'али і голо'ва колгоспу
бу'ў на ви'пуску / ўже і на'кривали ст'іл // це бу'ў ўже на'ш ви'пуск ў 'шийіс'ат
п'йато'му ро'ц'і / це бу'ло торжест'во та'ке // ну а по'т'ім йа ўже хо'чу ска'зати / йак
'мо'я доч'ка хо'дила / т'рохи в'ідноше"н'а бу'ло іна'кше / йа з'найу чи то с 'парт'ійі
бу'ло // а ми ше йак хо'дили і с'в'ата п'разнували / 'дуже" ў нас ба'гато ек'замен'іў
бу'ло // ми в одинац'атомцу клас'і здавали с 'кожного пре"д'мета е"к'замен //
'по'мн'у си'ди'мо / 'черве"н' м'іс'ац' / а ми на'в'іт' не в'ідходимо / бо 'через три
д'н'і ўс'о бу'ў е"к'замен / ми здавали два'ц'іт' ек'замен'іў / це с 'кожного
пре"д'мета і ф'іло'соф'ійі / і іс'тор'ія / і Укра'їни / і ге"ометр'ію здавали окре'мо

/ і алге"бру окремо / ну кожний предмет окремо ми здавали // а зараз ўс'о йакос' погруповано / б'іл'ш було трудн'іше / ме"н'і каже"ца / шо ў нас було легше / а зара ўс'о збили разом // і ўже ўчител'а тод'і йак до нас в'ідносилис'а // с'вата заборон'али празнувати / сварилис'а / казали шо рел'іг'іа / це непраўда // помн'у йа купила с'воїй дочц'і се'решки золо'т'і / аї Боже" / ме"не ўчите"л'ка визиває до ш'коли і каже" / шо ви нашо ўч'іпили дитин'і? / ви нашо показуйте? // не було права ўч'іпити / ўже таке в'ідноше"н'а було чос' / йа не знайу / а зара ўже ч'іпайут не знати шо і н'іх'то н'ічо не каже" / бо дуже" зара при'нижуйут ўчите"л'іў / страх // йа не знайу йак ў городах / но ў селах / це страш'не // їти прац'увати ў се"ло / це наї Бог милує / дуже" д'іти зара не"слух'н'ан'і / дуже" не"вихован'і / се ўс'о залежит в'ід бат'к'іў / і воно в'ід того іде // о / ну шо ше таке розказати / таї ўже ўс'о н'іби розказала за с'воїх / і за ўнучок / і за наўчан'а //

925. – Жили ми так / народилис'а ми / йа народилас'а ў сорок с'омуму роц'і / се"стра моя р'ідна ў сорок де"ўйато"му роц'і // мама виїшла замуж за чо'лув'іка / в'ін приїшоў з арм'ійі / з в'їтні ў сорок п'ятому роц'і // во'ни жи'нилис'а ў сорок шостому роц'і / а ў сорок д'іўйато"му роц'і ми ли"шилис'а сироти / то'го шо бат'ко наш в'ідбуў ўс'у блокаду Ле"н'ін'града / буў три раза ране"ний і ве"рнуўс'а до'дому і ми ўже п'іс'л'а в'їтні народилис' / і в'ін помер в'ід тих ран // ми мален'к'і ли"шилис'а / се"стричка моя зоўс'ім не памн'атала бат'ка / а йа трошки н'іби памн'атала / йак мин'і було два роки // т'іки помн'у йак тато носиў ме"не на руках / йак балуваў / а так б'іл'ше н'ічо не памн'атау / н'і образ його / н'і н'ічо // ну йак мама жила / розказуйе / шо саме" п'іс'л'а в'їтні т'ашко / саме" тато помер і не було н'ічо / н'і ў колгосп'і не давали н'ічо / не могли нав'іт' т'румна збити / то ў'дома розби'рали йакиїс' шкаф старій / йакас' софа була і так с тих досчок зби"вали домо'вину / не було н'і ў шо ўд'агнути / н'і н'ічо // тод'і така була б'ідна і де"ржава / і л'уди дуже" б'ідили // ну а пот'ім мама дуже" т'ашко робила ў колгосп'і // жили ми с ко'рови / ми мален'к'і так'і го'нили худо'бу пасти / ў пол'у праўда / чи'ри"ди не пасли // мама

рату¹валас'а йак мог¹ла // го¹нили ма¹лен'к'і йа од¹ну ко¹рову па¹сти / во¹на дру¹гу і па¹сли // ма¹ма зби¹рала сме¹тану / но¹сила на ба¹зар за дес¹'іг' к'іломе¹тр'іў // і ўсе ми ви¹гл'адали ма¹му / два три ра¹зи на тижде¹'н' ма¹ма но¹сила мо¹лочне¹ ўс'о прода¹вати / ко¹п'ііки зби¹рала / по¹чала са¹ма ст¹ройітис' // пра¹ўда пот¹'ім ўже ў колгосп¹'і / це пйаде¹'с'ат вос¹'мір р'ік / ўже по¹чали пома¹гати л¹'уд'ам / хто по¹чаў ст¹ройітис'а / дере¹'во ви¹писували // ўже пот¹'ім бри¹гади скли¹кали на се¹ло / робили вал¹'ки / зам¹'іс // по¹чала ма¹ма буду¹вати ха¹ту // пост¹ройіли ми ха¹ту / бо ли¹шилис'а ў старен¹'к'і хат'і // хо¹дили ў ш¹колу / ма¹ма йак мог¹ла робила ў дв'і зм'іни // ўчи¹лис'а д¹'уже" добри / і се¹'стра ўчи¹лас'а ўс'о на пйат' // се¹'стра кончила ми¹дичніі / йа кончи¹'ла // п'ішли по робо¹'тах // п'ішли по робо¹'тах / але" наб'ідилис'а поки ви¹росли / д¹'уже" наб'ідилис'а / бо бу¹'ло д¹'уже" т'ашко і с колгоспу н'ічо не давали // йа ж вам кажу / йак то бу¹'ло ўс'о // а ми / дошч не дошч / чи гро¹'за і ми го¹нили туйу худо¹бу і прига¹'нали до¹дому // ма¹м'і пома¹гали / бо ма¹ма в'ід досв'ітку до сме¹'рку хо¹дила на робо¹ту / шоб йа¹ку куп'ііку / бо тра і ко¹ров'і бу¹'ло і йа¹кус' свинку три¹мали // ше то¹'д'і д¹'уже по¹датки бу¹'ли // помн'у ми па¹сли і ко¹рова од¹на зду¹лас'а і ло¹пла / і ми ли¹шилис'а без ко¹рови і приішли ц'і аге¹'нти / шо зби¹рали / і заб¹рали ту пас¹'ледну / і ми ли¹шилис'а бе¹'з н'ічого // так л'уди б'ідили / але ви¹живали ўс'і // ўс'і бу¹'ли од'інаков'і / не так йак за¹раз ўс'о бу¹'ло // ўс'і з¹нали / шо тра¹ба бу¹'ло робіти / хто робіў на трахтор'і / хто пове¹'рнуўс'а з в'ііни // так са¹мо за ма¹миного бат'ка ма¹ма рос¹казувала / шо заби¹рала ма¹му ў Ні¹'мечину / то в'ін п'ішоў за ма¹му / бо ма¹м'і бу¹'ло шчир¹нац'ат' рок'іў / і по¹паў йак бом¹били Бе¹'рл'ін / а в'ін робіў на ц'ім / шо цеглу ви¹готоўл'айут на за¹вод'і ц'ім це¹'гел'н'ім і по¹паў п'ід бом¹'бошку і ўбило його там // хто ви¹рнуўс'а / і шеі ййіі ма¹ма т'ашко б'ідила / але йа¹кос' ўс'і ви¹жили і жи¹'вем до се¹'й по¹ри // а за¹раз сла¹ва Богу ўже наш'і д'іти пови¹ўчалис'а і майут ви¹шч'і ос'в'іти // жи¹'т'а та¹ке бу¹'ло / таі ўс'о // а пот¹'ім ўже йа по¹чала ст¹ройітис' // ви¹шла за¹муж / по¹чали ми суб'і ст¹ройіти ха¹ту / то¹'д'і ўже бу¹'ли дру¹г'і ча¹си / ўже пок¹'лалі ци¹'гл'ану і ве¹'лику // бу¹'ла ў нас од¹на дочка і дали ви¹шчу ос'в'іту / ви¹ўчилас'а во¹на на ўчи¹те¹'л'ку / ви¹клада¹йе мате¹'мати¹'ку ў

се́редні́ шкoл'і // тoже" ўчилас'а дуже" гарно / кoнчi'ла шкoлу на зoлoту медал' / зaраз прац'уйе ў шкoл'і //

926. – Їа тoже" жiву з нiмi / мaйу ўнук'iў тpoйе д'iтeй // зapa ми ўс'і тpуди'мoс'а / ўс'і пoмaгайeмo iм / бo вoни ўс'і тoже" ўчaц'а / бo ў сeлax / цe нe тo шo ў м'iсц'і // ў сe'л'і зapa кoлгoспi рoз'iг'нали / зeмл'і ўс'і зaрoслi бyрнi'нaми / тaй вi'жi'вaйeм / мyсiмo // д'iтi тoже" дужe" пoмaгайт' і пo хaз'aйств'і / і дужe" гарно ўчилi'с'а і ўс'і тpoйe здали тeстi на вiшч'і бaли / прoйшлi в iнститyт на дe'ржaвнy фoрмy нaўчaн'а // і лeхшe зaраз / нe тaк iяк кoлiс' // тaй пpocим ў Бoгa здoрoўл'а / шoби лeгшe бyлo / тaй тaк жi'вeмo // тpимaйeмo хaз'aйствo шe / ўз'aлa iя в oрeндy на пaй / рoбiлa iя бyгaлтe'рoм і ўз'aлa iя сaд co'б'і в oрeндy двa гeктapи // oбрoбл'aйeм тoй сaд / ўтo'р'iк тo бyў гарнiй ўрoжaй / тo ц'oгo pокy нe знaйy / і пoмaгaли д'iти нaм // нa гoрoд'і шe кp'iм тoгo мaйeм шe бaгaтo гoрoдy / гe'ктap / тo нa oдн'і пoлoвнi'і пoс'ийaли пшi'ниц'y / нaймaйeмo кoмбaйнa / гoдyйeм пoрoс'aтa / мaйeм чeтвe'рo пoрoс'aт тoже" гo'дyйeм // нa oдн'і стoрoн'і с'ийaли лyцaрн'y / гo'дyйeмo кp'iл'і / тpимaйeмo кoрoвy т'iл'кi oднy / бo iя нe мoжy xoдити / мe'нe дужe" нoги бoл'aт // тpимaйeмo кp'iл'і дужe" бaгaтo / пyшт'і iяк кpoлe'фepмa // бapaбoл'і тoже" пoсaдили / фa'coл'і дужe" бaгaтo нaсaдили // т'aшкo тaк сaмe iяк і ў гoрoд'і / тaк і ў сeл'і / aлe шo ш мyсiм мi'рити'с'а / мyсiм рoбити // xтo pобит / тoй мaйe / a xтo нe pобит / вaлин'ц'aйeц'а / тo пийaчит // xчoчy iя пoд'aкyвaти Бoгy шo дaйe здoрoўл'а / шo ми ўс'і тpуди'мoс'а / тaй мaйeмo / ўс'o мaйeмo / і мaшiнy мaйeмo / ўс'o мaйeмo / нeмa шo oб'i'жaти'с' // глaўнe / шoб бyлi здoрoв'і д'iтi і ми //

927. – Нy xчoчy рoскaзaти iяк iшлa мoйa сe'стpa ўчити'с'а ў Л'в'iў і тaк сaмo iя / aлe xчoчy рoскaзaти зa сe'стpу // iякa бyлa б'iднoтa / п'iшлa вoнa ўчити'с'а тoже" ў шийи'с'aт п'ятo'мy poc'і з в'ic'ми клac'iў // вi пpистaўл'aйтe co'б'і? / тoд'і сaмe кe'рyвaў Хpyшчoў // xл'iбa нe" бyлo / дaвaли пo кapтoчкax / нaв'iт' ў гoрoдax / і вoни мaл'і стyдeнтi / д'iтi ўстaвaли ў чo'тиpи гoдин'і / бo дaвaли пo кapтoчкax / зaймaли вoч'ip'iд' / цe co'б'і пpистaўл'aйтe? / xлoд /

мо́роз / ди́тина сто́йїт на вули́цї / шоб ўз’ати п’ї́убо́ханки або бо́ханку хл’ї́ба / бо йа́кшо ра́нком / це ўста́йеш ў п’я́т’ го́дин чи ў чо́тири го́дин’ї / ти за́ймаеш воч’і́р’їд’ // йа́кшо п’ї́деш ў в’ї́с’їм го́дин / ў дев’ї́т’ го́дин на наўча́н’а / ти ўже не буде́ш ма́ти н’ї́ того хл’ї́ба / н’ї́ йї́сти / н’ї́чо ц’ї́лий ден’ // то ўста́вали ў п’я́т’ го́дин / сто́йат в оч’і́р’їд’ї до в’ї́с’їми го́дин / доки не воз’ме́ш хл’ї́б // а йе та́ке / шо про́стойїт і не хва́ти хл’ї́ба і ї́де ў сл’о́зах ду́дому // і шчи́та́те ї́де на наўча́н’а // н’ї́чо не́ма / но о́дин ча́ї / ви́пи́ла то́го ча́йу і да́же” йа не з’на́ю чи цу́кер бу́ў чи не / і ї́де на наўча́н’а / бо хл’ї́ба не ўз’а́ла / про́стойїла і не хва́тило хл’ї́ба / і ди́тина ї́де го́лодна / йа́кїї бу́ў т́рудни́й час // а то́д’ї з мо́го ро́ку ц’а ўчи́лас’ ў пол’ї́те”хн’ї́чно́му / н’ї́би з на́шого се”ла / і шо йа хо́чу ска́зати / во́на ка́же” так / во́ни жи́ли замо́жн’ї́ше / ў нас о́дна ма́ма / а йї́йї ба́г’ко бу́ў шо́фе”ром / ма́ма то́же” ў ла́нц’ї / а́ле замо́жн’ї́ше / і д’ї́д / ба́пка / но за́можн’ї́ бу́ли // а ў нас так / тато по́мер на в’ї́н’ї / д’ї́д ў Н’ї́мечин’ї за́гинуў / ми ли́шилис’а сироти́ т’ї́ко з ма́моў // во́на замо́жн’ї́ше / та́й йї́йї пе”ре”да́дут там і з до́му пе”ре”да́вали і йа́к’їс’ ко́гл’ети за́лийут с’ма́лце”м / то ше шос’ до́машн’е / пахн’у́че / хл’ї́б до́машн’ї́ у п’ї́цу пече”ни́й // та́й во́на нама́стїт то́го хл’ї́ба та́й ї́дем го́родом і н’ї́х’то там не ди́ви́ўс’а / по́нама́шчуйем си хл’ї́ба / та́й йе так шо во́на дас’ц’ ме”н’ї́ то́го хл’ї́ба чи мо́йї се”стр’ї́ / а йе так шо не дас’ц’ / са́ма з’їс’ц’ // а йа бу́ц’ом ка́жу / шо йа не хо́чу / но де ш йа не хо́чу / йа́к йа та́ка го́лодна то́же” / де ш йа мо́гла не хо́т’ї́ти // чи так са́мо при́б’ї́гли з уро́к’ї́ў / не́ма шо йї́сти / та́й б’ї́жїмо до не́йї / йа́кшо ми по́паде”мо / шо во́на йа́к ра́тн’ї́ то́же” йї́с’ц’ / во́на ўже нас ў́гостїт чи тї́ми ко́тл’ета́ми / а йа́к ўже на́йїс’ц’а / то ўже по́сїдим т́рохи та́й ве”р’тайї́мс’а на́зад го́лодни́й // та́й та́ке бу́ло наўча́н’а / та́ка т́рудно́та бу́ла і ўс’о // а за́раз зоўс’ї́м ї́нше // і так са́мо ў ш’ко́лу йа́к хо́дили / ўсе то бу́ў хл’ї́б / то не бу́ло // а́ле ба́бус’а на́ша / ўсе во́на ўста́вала до́св’ї́тку / і не”бу́ло га́зу / ше па́тїка́ми па́лила ў гру́пц’ї́ / на плї́т’ї́ / і шос’ там нам з’ва́рит св’ї́жен’ке // ха́й бу́ло во́но п’ї́сне / а́ле ўсе ми ї́шли ра́но ў ш’ко́лу / во́на ўсе ра́нен’ко ўс’тане / і ўсе нас пого́дуе / з’ва́рит // ма́ма ї́де на ро́боту / а ба́пка ў́дома / і ми б’ї́гом б’ї́жїмо // і не”бу́ло та́ке йа́к за́раз / там коўба́са / там ро́бл’ат ц’ї́

канапки д'іт'ам / таї воно зара і траўл'ат тих д'ітеї / ўс'і то канапку / то коўбаси / чи т'ійі масло / ўс'о з х'ім'ійой // а це зварила йакус' супчик / хаї буде в'ін кучочок там сала по'машче'но / або даже" о'л'ійом / або мо'лочний суп зварила / то воно кало'р'іне / бо воно с'воє було / це ж не" було так йак зара // во'л'іі буў спе"ц'іал'но розліў'ний / сон'ашникові / була ў нас ў колгосп'і во'л'іін'а / давали л'уд'ам во'л'іі / і це ж бат'ки нам лагодили / ми ішли ў ш'колу / йа ж кажу / не" так йак зробили бутерб'род'ік / а там ўже подже"лудозна бо'лит / а там жилудок / а там йакус' ін'фекц'ію занесли // п'равил'но / ди'тина не йіс'ц' с'в'іже / йак ко'лис' було // ко'лис' ми так пушт'і жили / йак вон зара розказує за гра'ниц'ої / шо маїже тоже" с'вої про'дукти дл'а харчуван'а ви'рошчуйут і с'вої про'дукти йі'д'ат / а шо їде на рал'ізац'ію / то во'ни того не" йі'д'ат / а со'л'бі окремо // чуйу шо наш'і л'уди розказуйут / шо йізд'ат //

928. – Ка'зала ме"н'і ба'бус'а / шо во'на жила ў панс'к'і часі / ў нас ў се"л'і буў панс'к'і майеток / де жиў пан зо с'воїми д'іт'ми та ж'інкоў // на н'ого робило ўсе се"ло // ко'жин ден' хо'дили на пан'шчину / зароб'али д'уже" мало / ж'інки жито ж'али / чо'ло'в'іки с'іно ко'сили / во'зили сно'пи / за ху'добоў і к'ін'ми догл'адали / во'рали / с'і'яли // за майетком бу'ли л'о'хи / де три'мали ўро'жаї / йапка // дал'і була куз'н'а / де тоже" робили прос'т'і л'уди // пе'ред будинком панс'ким бу'ли ко'кони / на йа'ких гусе"н'і п'рали нит'ки // за н'ими догл'адали ж'інки і робили ў дом'і // ба'бус'а ка'зала / шо пан буў до'брий / то'го л'уди жили спок'ійно та ми'рно / не так йак ў дру'гих с'елах // але по'том панство рос'палос' / бо по'чалис' будуватис'а колгос'пи / ўс'іх л'удеї залучили до колгос'пу // хоч дейа'к бу'ли прот'іў н'ого / але ка'зали / шо це з'в'іл'не"н'а в'ід панства / а дру'гі / шо це каторжна робота // але по'том л'уди при'викли і зми'рили'с'а з ўс'ім //

929. – Росказували нам се"строў про голод три'ц'ятих ро'к'іў / шо ўс'о заби'рали з до'му // л'уди не" мали н'і шо йісти / н'і зато'пити ў хат'і // при'ходили йа'к'іс' чуж'і л'уди заби'рали ху'добу / л'уди не з'нали де схо'вати хот' йа'к'іс' кла'птик // во'ни вири'вали ўс'у зем'лу на под'в'ір'і / ше так с'ил'но

пережи́вали голодо́мор / бо ў дру́гих райо́нах то л'уди́ гину́ли тис'ача́ми / а ў нас гроше́чки н'і́би менше́ / бо се́шло́ було́ в'і́дале́но / дал'ше́ в'ід райо́ного центру́ //

930. – Ка́зала ме́н'і́ ма́ма / шо ко́ли́ бу́ла в'і́чизн'ана́ в'і́їна́ / то на́ше" се́шло́ прохो́дили фа́шисти́ і́ ду́же" зну́шчали́с'а́ над на́ши"ми́ л'уд'ми́ // мо́лодьди́х чо́лов'і́к'і́ў за́би"рали́ ў́ полон / ста́рих ў́бивали́ / а́ над д'і́ўчата́ми зну́шчали́с'а́ і́ то́пили ў́ кри́єниці́ // ма́ма то́же" бу́ла то́ди мо́лодо́ў / а́ле во́на ў́стигла́ ў́т'і́кти з до́му і́ по́том три́ дн'і́ хо́валас'а́ ў́ пши́єниці́ на́ пол'і́ // за́брали ў́ Н'і́меч'єну́ / а́ле за́ не́й за́ступі́ўс'а́ тато́ Йі́ван / йа́кї́й по́том в'і́дсто́йаў ў́с'у́ бло́каду́ Лен'і́нгра́ду // п'і́с'л'а́ за́к'інче́н'а́ в'і́їни́ в'ін по́верну́ўс'а́ до́дому́ / а́ле до́ўго хво́р'і́ў в'ін́ ду́же" / про́лежаў́ ў́ бо́лоті́ п'ід час в'і́їни́ / то́го д'і́стаў́ за́пален'а́ ле́ген'і́ў і́ зго́дом по́мер // на́ руках ў́ ма́ми бу́ло дво́є ма́лен'ких д'і́те́й / д'і́ўчат // ми́ се"стро́їу́ Л'убо́ў по́том ва́шко ро́били // по́магали́ ма́м'і́ чим мо́гли // по́во́їен'і́ ро́ки бу́ло т'а́шко пере́жити́ / то́'му́ шо бу́ли стра́шн'і́ ру́їни́ / ба́гато л'уде́й за́гину́ло / не́ бу́ло чим обро́бл'ати́ / не́ ма́ли шо́ йі́сти́ / то́ ше́ рослі́ без ба́т'ка́ //

931. – А́ ше́ хо́чу ро́ска́зати́ / йа́к ми́ прихो́дили́ зо́ шко́ли і́ ма́ма в'і́тпраў́л'ала́ нас / бо по́могали́ по́ хаз'а́їств'і́ / нас дв'і́ // ў́ нас бу́ло дв'і́ ко́ров'і́ і́ ми́ / це́ ў́же ма́лен'к'і́ д'і́ти́ / йа́ не" зна́йу ў́́ трет'ім́ ќлас'і́ чи́ шо́ / ми́ на му́туски́ бра́ли ху́добо́у і́ го́нили ў́́ поле" // ў́с'і́ пол'а́ бу́ли по́зас'і́ван'і́ / н'і́где не́ бу́ло ќлаптика́ / дес' та́к на до́роз'і́ // ми́ три́мали́ на му́туз'ок ту́йу ко́рову́ / і́ па́сли ў́́ до́шч і́ хо́лод / не" раз гра́д ко́лис'а́ по́мн'у́ пу́стиўс'а́ та́кї́й / х'ма́ра градо́ва́ / ма́ма ў́́же з ко́лгоспу́ при́б'і́гла ду́дому́ / д'і́те́й ше́ не"ма́ / бо́ ду́же" то́ї́ / б'і́жит на́ поле" / во́да та́ка те́"че́ стра́шне́ / ху́добо́у б'і́є / заве́р'та́є до́ се́шла́ / дес' ў́́ поле́ го́не" / ў́с'і́ л'уди́ б'і́жат до́ д'і́те́й / бо́ ў́с'і́ д'і́ти́ па́сли / р'і́дко там бу́ла од́на че́ре"да́ / ба́гато па́сли са́м'і́ / бо́ ж за́ чере"ду́ тра́ бу́ло пла́тити́ / не́ бу́ло чим пла́тити́ // то́ ми́ так од́на́ од́ну́ ко́рову́ на му́туз'ок / дру́га дру́гу і́ го́нимо́ па́сти́ / і́ та́к па́сли до́ од́инац'ато́го ќласу́ / і́ н'і́х'то́ не́ ў́стида́ўс'а́ / н'і́ н'і́чо́ // се"стра́ п'і́шла ў́́читис'а́ бо́рше" / а́ йа́ п'і́с'л'а́ од́инац'ати́ / но́ н'і́би́ па́сли / шчо́дн'а́

го|нили // таї помн'у одного |разу п'іг|нали / то град буў / шо |мама |в|иб'ігла / а |д|ругого |разу п'іг|нали ми дес' п'ід бу|рак / а там ў кол|госп'і кро|пили п|лошчу / не з|найу чи вино|сили / чи герб'іциди / чи шо / ко|рова на|паслас'а / бо п'ід бу|рак там така була трава // на|паслас'а і на|в'ерно чи тої / |Боже" / з|дулас'а! // та ко|рова р|вец'а до|дому / ме"не т'аг|не / а |йа не пон'і|майу / шо во|на тої / а во|на р|вец'а і |йа|кос' во|на вири|вайец'а і ле|тит ду|дому / ра|туйец'а / чу|т' ў|же не |лопне // |Боже" / при|б'ігла на пуд|в'іри і ў|пала / а |мамин брат |вуіко буў жиў з |нами по су|с'іцтв'і / |Боже" // ту ко|рову про|би|вайут / |йа п|лачу / |мама |каже" / шо не плач / |може" н'ічо не |буде" // ко|рова п|росто |гине / |йа|кос' |вуіко |йі|йі про|биў / шо |випустиў тої |воздух і ў|рату|вали ту ко|рову // |Боже" / шо ми ма|лен'к'і не пон'і|мали / шо ту ко|рову і во таке"во з|робилос'а // це ж |йак б'і|дили / ої |Боже" // |зара де ж во|но таке |зара // це таке |було ў нас // а то |пасла одного |року шо ше і |була |д|руга ко|рова / |йа ше була |менча шо |била ме"не / |Боже" / пере|бралас'а ў |д|руге ш|мат'а / ну ба|бус'а ме"не там пере|брала |помн'у / а та ко|рова за мноў / ўч'і|пила ме"не за п|лат'а / на сара|фан / ў |йа|к'імос' |йа була сара|фан'і / зач'і|пила ме"не і н'і |в|икрутила // ў|же пре"стаўте со|в'і / с |пол'а при|є|несла ди|тину на |рогови / бо |била во|на / і н'ічо // |йа шо з|найу / так |Боз'а |дала чи шо / шо н'ічо не з|робила / н'і поло|мала / н'і н'ічо / но за|в'ішала ме"не за п|лат'а і при|є|несла до |самого |дому // і ўс'і |л'уди т'і|кайут / б'і|жат і |мам'і |кажут / шо ко|рова вон ди|тину не"се т|воїу і шчи|таїте / |йа|ка |йа була ма|лен'ка / шо |пасла |ту|йу ко|рову / ви при|стаў|л'айте со|в'і |йак |було? //

932. – Ну шо ше рос|казати / |йа|ке то жи|єт'а |було // ну а ў|же по|тому |йа ж |кажу / |йак пови|рос|тали / п'ішли прац'у|вати / |дуже" ш то|д'і ў|же |лехко |було |л'уд'ам / |дуже оп|лата була ў кол|госпах / |йа |нав'іт' не з|найу // при|йшла ко|лис' ў|чите"л'ка / |йа ро|била ў бугал|тер'і|йі бугалте"ром по буд'і|ўництв'і / таї при|йшла ў|чите"л'ка / |каже" / д'і|ўчата / |йак вам |добре" / бо ў|чите"л'а полу|чали зарп|лату / но н'іби ж то зарп|лата була |гарна ў|чите"л'іў / а ў кол|госп'і ше кр'ім зарп|лати / пуш|т'і така |сама зарп|лата була // але ше кр'ім |того да|вали і хл'іб / і |цукор / і му|ку / і вол'іі / шо н'іби на зарп|лату // це ж |йак'і до|ходи |були / а |зара де во|но

ўс'о по^уд'іло^с'а / не^{ма} н'і^{чо}го / н'і^{чо}го не^{ма} і та^{ке} // йа ж ^{ка}жу / йа^кшо ро^била
ж'інка ў ^{ла}нц'і / то це во^{на} по^улуча^{ла} йа^к'і до^{да}т^ков'і оп^лати / бу^ла до^{да}т^кова
оп^лата гр'ішми на заробле^н'ній руб^л' / і до^{да}т^кова оп^лата натурпро^удуктом /
цукром в'ідавали то^жи / йа^кшо во^{на} ма^{ла} три ге^ктар'і бу^{ра}ка // це
при^стаў^л'айте / во^{на} б^рала с'ім це^т'нер'іў цукру / се йа^к'і бу^ли до^ходи // це ж
то^д'і при^ср'іў^н'уей^ц'а тис'ача руб^л'іў та йа^к ^{за}ра сто тис'ач // то^д'і за дв'і
тис'ач'і мо^жна бу^ло ма^шину ку^пити / а ^{за}ра шо? / ўс'о //

933. – *Як колись святкували весілля?*

– Ну ве^с'іл'а ко^лис' с'в'аткували так са^{мо} / х^лопе^ц' жени^ц'а на
д'іўчи^н'і ў с^войему сел'і // при^си^с'лайут старост'іў / п'іс'л'а то^{го} ма^{ма}
д'іўчини і са^{ма} д'іўчина / шо ви^ходила ^{за}му^ж / во^{ни} ла^{го}ди^ли при^дане /
виши^вали руш^н'ики / виши^вали ^{за}паски / сп'ід^н'ички / бл'узочки / украї^н'с^{ку}
ф^орму і це^й да^рунок // руш^н'ик обо^ўйас^{ко}во / йа^кшо при^йшли старост'и в'ід
моло^{до}го до мо^{ло}дой / мо^{ло}да по^вина бу^ла да^{ти} руш^н'ик на з^{го}ду / шо во^{на}
ви^ходи за н'о^{го} ^{за}му^ж // ну ве^с'іл'а ко^лис' бу^ли не та^к'і гуч^н'і / йа^к ти^пер //
бу^ли про^стен'к'і ве^с'іл'а / бо не бу^ло с ^{чо}го / а^ле так са^{мо} бу^ла фа^та / че^с'али
мо^{ло}ду / при^ходиў мо^{ло}ди до мо^{ло}дой / про^сили го^с'т'і // са^диў мо^{ло}ду
с^таршій д^ружба на по^саг / то^д'і чи^сали / к^ликали ма^{му} сампе^ред че^сати / ма^{ма}
ро^сч'ісу^йе ко^{су} дон'і / с'п'і^вайут / *нин'і / ма^мун'у / нин'і ро^сче^ши ко^{су} ме^н'і /*
б'ілими ру^чен'ками / др'іб^н'ими сл'о^зон'ками / с^т'іл'ко йа з ^вами ^жила / то йа
вас не про^сила / а те^пер йа вас про^шу ро^шче^ши^т' ко^{су} ^{мо}йу // то^д'і та^{та}
к^ликали мо^{ло}дой і ц'у са^{му} п'іс'н'у с'п'і^вали бат'ков'і // то^д'і че^с'али /
ц'ілувалис'а з мо^{ло}доў / да^вали гр^ош'і // а ^{за}ра так / при^йшоў / за^{ло}жили т^уйу
фа^ту на го^{ло}ву там д^рушка / а ко^лис' ше сестри по^кликали / йа^кшо йе / б^рат /
р'ід'н'а ро^шче^с'али ко^{су} // то^д'і зби^райут гр^ош'і / йа^к'і да^йут на ^чесан'а /
ки^дайут аж йі^йі за па^зуху / шо^б бу^ла ба^гата мо^{ло}да / шо^б бу^ла здо^рова / шо^би
д'і^теї ма^{ла} ро^зумних // то^д'і мо^{ло}ди / му^зи^ка гр^ала / начи^с'найут к^ликати
ж'інку / на^при^клад / ^{за}ра д'іўчата зби^райут мо^{ло}ду / а ко^лис' к^ликали / та^{ка}
ж'інка ко^тра ро^зумна / ко^тра до^бре д^уже^н ж'і^йе ш чо^ло^в'іком / ў та^ких

молодих роках до 'сорок 'рок'іу / шоб ц'а 'ж'інка ўби'рала мо'лоду ў 'вел'он // с'п'івайут сва'хи / сва'хи при'ход'ат до 'хати / с'п'івайут шо над'івати ц'у п'ід в'іночок / над'ін' в'іночок / шо 'б'іл'ше ўже не п'іде"ш танц'увати с'хлопц'ами і з д'іўчатами / бо ти ўже 'буде"ш 'пара с'в'ойому чолов'іку / і будеш мо'лодиц'а / ўже д'іўчинойу не 'буде"ш // та'кіі буў обрад / і так ро'били // на по'саг йак са'дили п'ід ку'жух / а то'д'і п'ід поду'шку і са'дили на по'саг / була мо'лода / шоб була с'ім'я ба'гата / шоб д'іти були ру'зумн'і / здо'ров'і і д'іти і сам'і мо'лод'і // п'іс'л'а 'того поздраў'л'али / мо'лодїі поздраў'л'аў мо'лоду з в'інчан'ам // то'д'і бат'ки за'прошували так са'мо до сто'лу / бат'ко хо'диў / сто'ли розкла'дали / і ўс'ім не так / йак 'зараз / шо роз'ложат ўс'ім ста'канчики / ўс'ім ви'делочка / ўс'ім сал'фетки / а ко'лис' о'дин буў ста'кан / і ўс'і л'уди / бат'ко до 'кожного п'ідхо'диў / і ко'го в'ін про'сиў / то нали'вали сто грам чи сто п'ійіс'ат го'р'іўки і до 'кожного / до 'кожного при'про'шаў і поздраў'л'али мо'лодих за'ручинами / з ве"с'іл'ам / з 'гарним жит'ам // так са'мо с'т'іл буў б'ідниі / л'уди 'дуже" були ве"сел'і / 'дуже" 'гарно танц'ували / 'дуже" 'гарно забаў'л'алис'а то'д'і // то'д'і за'бирае мо'лодїі мо'лоду до 'себе / ідут так са'мо 'гос'т'і / ідут сва'хи / іде н'іби ма'ма мо'лодо'го / ма'ма мо'лодо'ї до мо'лодо'го // сва'хи за'ход'ат до 'хати / ма'ма поси'пайе 'житом / пше"ниц'оў / шоб 'добре 'жили / шоб бу'ли ба'гат'і / шоб ро'зумн'і / там 'грош'і ки'дали // і сва'хи за'ходили ў 'хату і с'п'івали // ку'ва'ла зу'зул'а ў 'хат'і на за'гат'і / чи ви 'рад'і / с'вахо / шо ви ў 'наш'і 'хат'і / йак'би с'мо не 'рад'і / то би с'мо не х'т'іли чу'жжойі дит'ини на сво'іе под'в'іру // це в'ітс'п'івуе так сва'хи ма'ми мо'лодо'го / так 'було / так йа памн'а'тайу / так ма'ма ро'сказувала // 'зараз мо'лод'і ц'ого ўже не з'найут // і та'ке / так 'було / та'кіі обрад / та'кіі з'вичаі // це 'б'іл'ш'іс'ц' поў'торуйе'ца на Кийіўс'к'і облас'ц'і / ту'да Че'рн'іг'іўс'ка облас'ц' / там ше т'і бойари / во'ни ше т'і п'іс'л'ні с'п'івайут // і на д'ругї ден' хо'д'ат про'сити так / бо м'їі сам бат'ко з Кийіўс'койі облас'ц'і / то ми йіздили на ве"с'іл'а // хо'д'ат про'сити / на'приклад заўтра ве"с'іл'а / а во'ни ў субо'ту хо'д'ат мо'лода з ўс'іма дру'шками і сва'хами / рознос'ат шишки // ў 'кожн'їі с'ім'їі / йака іде на ве"с'іл'а / рознос'ат шишки / за'прошуйут / ў 'кожн'їі хат'і ўгош'чайут

молодих / в'їтайут / а ў нас ўже ц'ого нема / цих обрад'їў нема / а там ше йе ц'ї
обради / шо ше так провод'ат ве^мс'їл'а // приход'ат так само на ве^мс'їл'а /
запрошуйут / і так само ве^мс'їл'а і ц'ї бойари і тур'гуйц'а за молоду // йакшо
молодїї приходи до молодойі / хлопц'ї стаїут ў брам'ї / закривайут браму /
пе^репл'їтайут л'ентами / і ст'їл кладут / і викупуйут молоду / ск'їл'ки там //
старшїї дружба не хоче д'їучини з с'вого се^мла в'їдати ў друге се^мло / і дуже
великїї викуп там треба дати // ў нас то ше тої ве^мс'їл'а тоже^н ше поўторуйц'а /
но не кругом // дарован'а так само / даруйут ў нас т'їко один ден' даруйут / а
там першого дн'а даруйут грош'ї / а на другїї ден' пусуда / рушники /
покривала / пос'т'ел'не / це ўс'о даруйут на другїї ден' молодим /
поздраўл'айут // на другїї ден' бат'ка молодойі і молодого з мамоў
пе^регул'уйут ўже / зн'їмаїут фату / молоду заўйязуйут ў хустку // тод'ї маму
берут на ко'рито с' татом // йакшо йе друг'ї д'їти / шо скоро в'їнчалис'а // так
само молодих бе^мрут на ко'рито обид'вох / п'їднос'ат догори дружби / чо'лов'їки
/ п'їднос'ат / шоб будували с'їм'їу с'вою / шоби гарно жили // ну так'ї обради ў
л'ўдеї //

934. – Йак нарожувалас'а дитина обрад з даўн'їх давен / ше мойа мама
рoсказувала і йа памн'атаїу / не було л'їкарен' / колїс' казали бол'ниц'ї / не
було // а на се^мл'ї була баба пови'туха // пере^д тим йак народжувалас'а дитина /
приходила до сеїї ж'їнки / кликали н'їби пород'їл'ї мама їшла за ц'оў бабоў /
приводили йїїї // вона в'їткривала в'їкна / в'їткривала д'вер'ї / ну йакшо була
йакас' загорожа / ф'їртка чи шо / опшим ўс'о розўйязувала / шоби лехко дитина
родилас'а ў мами // н'їкого не пускала ў ц'у к'їмнату / шоб не занесли н'їякойї
їнфекц'їїї / хот' були л'ўди стар'ї / но вони були тоже^н ро'зумн'ї // так само
брала сте^мр'їл'н'ї ножнички / гор'їўкоў їїх противала / в'їдр'їзувала пупо'вину /
коли народжувалас'а дитина / заўйязувала ц'у пупо'вину і в'їдавала мам'ї // і ц'у
пупо'вину завивали ў пудушку // і коли дитин'ї споўнилос'а с'їм'ї рок'їў / тод'ї с'
цейї пудушки сеї пупчик вит'агали і давали дитинц'ї / пе^ред тим йак воно їшло
ў першїї клас і давали розўйязати // йакшо дитинка розвита / ру'зумна / вона

с'коро розу́ймаже ц'у пупо'вину / і каже / що ц'а дитина 'дуже" буде щчас'лива і 'дуже" буде 'гарно у'читис'а //

935. – 'Через" з р'ік їдуг обст'ришки дитини / п'ітстригали 'косочки дитин'і // до 'року н'іх'то не мау 'права л'ізти / н'і 'мама / н'і 'бат'ко // коли дитин'і сп'оуниўс'а 'рочок / то'д'і приво'дили х'ресних бат'к'іў / садили дитину на ку'жушок і обр'ізали 'косочки // сп'очатку 'тато хре"ш'ченіи обр'ізаў так хри'с'том посе"редин'і / з одного 'боку і з д'ругого / і промоў'л'аў / шоб було ру'зумне / шоб було щчас'ливе / шоби Бог даваў 'доўг'і ро'ки жит'а і шоб 'т'ійі 'косочки / йак буде в'ін'чатис'а / чи д'іўчинка / чи х'лопчик / то шоб ц'і 'косочки три'мали до ве"с'іл'а х'ресн'і бат'ки // 'пот'ім поздраў'л'айуг дитину і рос'казуйуг ц'і хре"ш'чен'і бат'ки // так 'само 'мама цеі об'рад поў'торувала і так 'було ко'лис' //

с. Гуків Чемеровецького району

Село розташоване на лівому березі річки Збруч. Відстань від районного центру – 28 км, до залізничної станції Скала-Подільська на лінії Скала-Подільська – Чортків – 3 км. На території сіл Гукова і Мар'янівки виявлено залишки поселень трипільської культури та двох слов'янських поселень давньоруських часів (VIII – X і XII – XIII століть н.е.) [4, с. 601].

Інформант: Кавун Ганна Яківна, 1922 р. н., освіта – 7 кл.

936. – 'Наше се"ло роста'шоване по 'буўш'ій гра'ниц'і 'Пол'шч'і / се"ло було погра'н'ічне // 'через се"ло була су'ша / йака т'аг'нулас'а 'через" з р'ічку Збруч ў 'Пол'шчу // се"ло на'ходи'ц'а п'ід л'ісом і л'іс буў не"ве"лик'іи / но в'ін мау по роз'казу / ве"ликого значе"н'а // на ме"ж'і Гукова і П'ятни'чан / ў л'іс'і буў мона'стир // ў с'тарших бра'т'іў 'моїих була анци'клопед'ія / де було на'писано про чолов'ічи мона'стир / зе"мле"трус і мона'стир за'паўс'а // 'м'ісце де на'ходиўс'а мона'стир с'в'ід'чи'т' гор'бок / а ўдо'лин'і збе"ре"т'лас'а ки'р'ниц'а / во'на була тако'го в'іду // об'к'ладе"на г'руби'ми броў'нами / оче"видно дубов'і // про те / шо ки'р'ниц'а 'даў'н'а / 'можна опри'д'ілити з'е' того / шо ц'і броў'на 'мали

вигл'адт зе^лен'і / налипш'і гриб^нком // вода ў кир^нниц'і була пост'ійно / вона н'іколи не^н заме^рзала і не^н шче^зала // заўжди була на йед^ному уроўн'і // ц'іейу водою кори^стувалас'а се^лл'ани з^с Гукова і Пйатни^чан // ў тис'ача деўй^ацот т^риц'іт' деўй^атому роц'і / коли рус'к'і наступали на Пол'шчу / поўні л'іс буў за^поўне^нніі обозами / дл'а ко^неі б^рали воду з^с тойі кир^нниц'і ве^лике кол'іче^ство / а вода була на йед^ному уроўн'і //

Інформант: Бойко Софія Григорівна, 1929 р. н., освіта – 7 кл.

937. – Йа мала т'ашке д'ецтво // п'ід час мого д'ецтва проішла воіна / йака забрала багато л'удей / ў тому і числу мого баг'ка // ви^ходили ми з^с мамоў на поле рано / ше св'ітати іно пачало // ішли двац'іт' к'іломе^тр'іў по суш'і аж до к'руглойі могили / де були рослі буракі і ми йіх сапали // жи^ву йа ў Гуков'і з^с самого д'ецтва // се^лло так звец'а так того / шо тут колис' буў суц'іл'ніі л'іс / буў т^уте^чки пан шо зваўс'а Гук / так і назвали Гук'іў ў його чес'т' // гарне ў нас се^лло // але ў сорок перш'ім до нас напали н'імц'і і розбили мойу хату / бо ў мене зам'іс'т' хати рус'к'і пок'лали ма^шину з снарадами / ве^рн'іше зам'іс'т' в'іранди / а ў сус'іда за хатоў пок'лали бе^нз^овоз'і н'імц'і з^с само^л'ота попали ў мойу хату і спалили йі //

938. – Проживайу ў своіему се^лл'і вес' час / се^лло наше^н на^ходи^ча / не^далеко / опшим наша осад'ба п'ід л'ісом / до^рога про^ходит' коло н'ого / че^рез наше^н се^лло / йака проходила за границ'у / до Збруча / і ў л'іс'і у нас / ше з дитинства / ми б'ігали ў л'іс по воду / о // там називали Монастир / ў Монастир по воду / от ми і хо^дили туду по воду / б^рали / там така кир^нничка була / йакас' даўна даўна / во^роже^нна дере^вом / дере^во ўс'о ўже пок'рито зе^леним грипком / до^казуйе то шо ц'а кир^нничка д^уже^н даўна // ў н'іі во^дичка була чиста і н'іколи вона не^н шче^зала / н'іколи вона не^н замерзала / ми л'іто і зиму користувалис'а тойу водою / ўс'о хо^дили і ка^зали Монастир // пот'ім йак йа п'ідросла / от / чула йак мойі б^рат'а читали к^нишку / анциклопед'ію / в анциклопед'ііі бу^ло за^писано / шо у Гуков'і на^ходи^чс'а монастир чо^лов'ічіі / і цеі монастир буў

доўго / і пот'ім як буд'тоби / ме^н'і кажиц'а / з дитинства йа памйа^тала цей
мона^стир за^паўс'а / оче^нвидно землет^рус йа^кіс' буў / цей мона^стир за^паўс'а і
так во^но ли^шилос'а адно т'іки / з назван'і^я Мона^стир // а сл'ід'іў н'і^яких
не^нмаіе / т'іки де са^міі будинок буў / там гор^бочок та^кі^й йе / а кир^ниц'а
нахо^дилас'а ў до^лин'і / і ми ў ту до^лину до той^і кир^ниц'і вес' час хо^дили / так
можна ска^зати / шо були ўс'ак'і пе^р'іоди / о^собино ко^ли пе^ре^нходи^ли
гра^ниц'у / Рад'ан'с'кой Со^йус ў нас тут пе^ре^нходиў Пол'с'ку гра^ниц'у / то ў
нашому л'іс'і за^поўне^но до поўно о^боз'іў / то^бто ко^не^ні ба^гато / тре^ба бу^ло
чимо^с' напу^вати / а йіх напу^вати не^н було / от / ў се^нл'і во^ди не^н ставало / а ў
ц'ому Мона^стир'і ўсе була во^да / н'іколи во^на не^н шче^нзала та во^да і так ми не^ну
кори^стувалис'а і во^на су^шче^н ст'вуйе до ц'і^йей по^ри //

Інформант: Владико Станіслава Іванівна, 1926 р. н., освіта – 3 кл.

939. – Ро^била йа / три к^ласи но^н кончила // п'ішла на^н орму / са^пала т^рохи
бу^раки / по^тому йа^к п'ішла до^йаркоў / і до пен'с'іі до^калатала / до пен'с'іі
до^ро^била / йа^к'і ро^ки перши були т'ашк'і / ўс'о ўруч^ну с'а ро^било / ўруч^ну
до^уйіли / ўруч^ну / худо^бу го^нили до во^ди / ўс'о ўруч^ну ро^били // дуже^н т'ашко
бу^ло // йа була ў св'і час пе^ре^двоў до^йаркоў / майу в'іс'ім ме^ндал'іў /
орде^н трет'уйі ступе^н'і // зарас йа бе^нру пе^н'с'ію на него п'ііс'ат рубл'іў / о
// т'ашко бу^ло ко^лис' / не^н так йа^к зарас // ко^лис' ўс'о ўруч^ну ро^били і худо^бу
до^уйіли / два^ц'іт' пйат' кур'іў до^уйіли // йіздила шос' ш^тири ра^зи на вистаўку з^с
худо^боў і ўс'о ўс'о ўс'о ўруч^ну // с'ічки на плечах / шо заўдавала зо пйат' душ /
н'ім занесу йі худо^бі / і дуйіла рука^ми / а те^нпер ўже лехко ро^бити / ўже не^н
хот'ат зарас ро^бити / зарас не^н хот'а / а ко^лис' ўс'о ўруч^ну // ўста^вала ў ш^тири
го^дин'і ноч'і йа ўже на ферм'і мила худо^бу / н'ім до^йарки пос'ход'ас'а / ў мене^н
худо^ба та^ка йа^к дзи^гарки / но на^чал'ство дз^вон'а і дивиц'а на мойу худо^бу / шо
ўс'а чиста //

Інформант: Кирилюк Катерина Дмитрівна, 1939 р. н., освіта – 10 кл.

940. – Проїшло моє дитинство тут / дуже^н ми^н вашко б'їдили / баг'ка забрали на фронт / там пог'їб в'їн / ми з^н мамою залишилис'а од'ні // йа мала була / а^н мама ле^нжала х'вора / ле^нжала во^на парал'їзована 'сорок рок'їу // йісти / голод буў / йісти ми^н дуже^н хот'їли // зарас^н може^н хтос^н дати / а то^нд'ї не^н було і сам'ї л'уди го'лодн'ї / но ўс'ораўно давали нам / і догл'адали нас / то^нму шо мама була х'вора / а йа мала // п'їсл'а голо^нду / ми п'їшли / мама ле^нжала / т'от'а приїхала до нас / і во^на прац'увала ў колгосп'ї / ўз'ала була во^на пару качан'їу кукурудзи і йїї чут' не^н судили / йаг'би була не^н мама / шо ў мене^н мама шо ле^нжача / і йїї були б судили // ходила колос'ки збирала / мала / а пот'ім п'їшла до ш'коли / не^н було ў шо н'ї ўз'утис'а / н'ї зад'агнути / вашк'ї були роки // зак'інчила дес'їт' клас'їу / ў нас ў ш'кол'ї сказали / шоб ми ўс'ї написали заїваи / то^нд'ї не^н було паспор'т'їу / не^н давали нам / н'їби не^н було ў нас / шоб ми ўс'ї п'їшли ў колгосп / і ми п'їшли ў колгосп / та хто залишиўс'а / хто по^нїхаў // йа не^н п'їшла н'їкуда / по^нтому шо не^н мала йак / мама була х'вора / то п'їшла ў колгосп прац'увати / ў колгосп'ї було / то^нд'ї ше було жолоб'лем стиртували / ўже попало на мо^ню дол'у / і косила / і так по^нтому стиртували со'лому / ўже транспорт'ором / пот'ім стагометом / і так пропрац'увала т'риц'їт' дев'їт' рок'їу // йїздили ми ў туристичну так йак подорож^н / ў Почайїу / ми приїхали / нас / К'реме^нц'ї / там дали нам е^нскурсовода / і во^ндили нас / н'їби ми приїхали аўтобусом ў Почайїу / ў Почайїу мо^ннах / е^нскурсоводша Почайїу нам розказувати / мо^ннах / в'їн нам розказуваў / шо с'ї мо^ннахи приїхали с^н К'їєва / там зго^нр'їу де^нре^нўїяний буў монастир і во^нни приїхали р'їчкою / і тут зупинилис'а і йїм тут кн'агін'а Ол'га дала там така скала / на т'ї скал'ї то с^н фундаме^ннта постр'ойанїї монастир // там стопа йе Маг'їр Божойї / дуже^н гарна / зв'їти ми поїхали назад ў К'реме^нец' / і п'їшли ми ў крайезнаўчїї музеї / там нам розказали / шо тут де ми живемо / було ран'ше Сарман'с'ке море / ну проїшли кан'ешно тис'ачол'їт'а / а може і м'їл'їони рок'їу / те^нпер ми тут живемо / ў нас на пол'ї дуже^н коло р'їчки / ў нас нав'їт' шо буў чо'лов'їк

мамонта б'іве"н' / в'ін уже тайак ро'сипаўс'і / шо пе"ре"гніў // т'ашко проб'ідували ми то"д'і / саме та"к'і ваш"к'і на нашу дол'у випали ро"ки / і бат"к'іў наших / прихо"дилос'а прац'увати / зара ўже техн"іка / ўс'о //

Інформант: Чорнобривий Станіслав Вікторович, 1932 р. н., освіта – 5 кл.

941. – Наро"д'іўс'а ў се"л'і Гуков'і тис'ача де"ве"цот т"риц'іт' друго"го ро"ку / с'воє" д'ецтво про"жиў д'уже" д'уже" д'уже" т'уго"вато / то"му шо ў то"ї час бу"ло та"ке жит'а // ў ме"не" бат"ки бу"ли сла"бі / йа мус'іў за бат"к'іў це ўс'о опхо"дити і ме"н'і бу"ло т"ри"нац'іт' ро"к'іў / йа до"пус'т'ім ў"дома ко"р'ову до"й'іў / йа"ка ма"ла д'воє" те"л'ат / йа до"й'іў ко"р'ову шо т"ри"нац'іт' л'іте"р мо"лока і напу"ваў т'і тил'ата / о"це мо"їе та"ке жит'а // прихо"дилос'і ме"н'і д'уже" ба"гато ро"бити ў кол'госп'і / ў то"ї час це бу"ли т"риц'іт' де"ўй'яти / со"роков'і / со"рок пе"рші" р'ік / це бу"ло ўс'о за н'і"мц'іў // за н'і"мц'іў йа помн'у / шо хо"диў до мо"лотарки / н'і"мц'і прит'ану"ли с'вою мо"лотарку з Ге"рман'ійі / мо"лотили ў нас / і ми мус'іли йти до мо"лотарки мо"лотити / жура"ўл'ом т'агати со"л'ому на с"тирту / не" та"к йа"к за"рас во"но с'а ро"бит // ота"к'і бу"ли ро"ки / ўс'о на пол'у зби"ралос'а ўручн'у // го"рох ко"сити ко"сойу / ўс'о / йа про"хо"диў / до"пус'т'ім йа"к бу"ў ди"тиной / то"д'і т'раба бу"ло по"гонич'іў на ко"сарку / т'раба бу"ло ма"лен"койі ди"тини / бо н'і йе"ден чо"ло"в'ік не" ма"ў п'рава йіздити / а то"д'і йа мус'іў йти на ко"н'ушн'у / шо"би к'ін' до ме"не" приви"к // йа мус'іў ве"сти кон'іў до во"ди / і к'ін' до ме"не" приви"каў і йа то"д'і йшоў ў пол'е / бу"ло ме"н'і то"д'і ро"к'іў т"ри"нац'іт' / от ўс'а ца ма"я д'ецтво прихо"дилос'а ро"бити ў кол'госп'і / йа ро"биў по"гоничом / во"раў // по"гоничом бу"ў / во"рали по"ле" / с'ійали с'івалкойу і ручн'ойу // шо с'а ро"било ў пол'у йа бу"ў вес' час уча"стваў / то"му шо т'раба бу"ло с'чо"гос' жи"ти / мо"жна бу"ло та"ке в'іткрито ска"зати / ме"не" да"же" пе"ре"води"ли с' класу ў клас / йа да"же" до ш"ко"ли не" хо"диў / а мус'іў бу"ти на ро"бот'і / ме"не" пе"ре"води"ли п'росто с' класу ў клас рад'і то"го / шо йа йшоў заробити ку"сок хл'іба / ота"к / с'воє" жит'а / те"пер за"рас т'рошки л'егше" / а ко"лис' бу"ло т'уго жи"ти / шо"би се заробити // до со"рок с'о"мо"го ро"ку ўс'о

б'їдували / б'їдували / б'їдували / по'тому трошка стало 'легше" / було таке шо і лободу 'їїли / і кропиву 'їїли / це було таке шо тоїво / про зе'ре'нце н'їх'то не" маў шо питати / не" так шо 'зарас вал'айец'а коло'сок на до'роз'ї чи зе'рно вал'айец'а і на до'роз'ї / це ж стра'х'їт'а ве"лике / ко'лис' то зе'ре'нце йа 'їшоў зби'рати дес' за к'ї'ломе"тр'їў т'риц'їт' / то'то шо 'зара вал'айец'а по до'роз'ї / о // то 'ўс'о мо'лолос'а на 'жорнах / пригоршчу 'того зе'ре'нц'а 'йакогос' дес' достане"ш / п'їдеш на 'поле" помагати 'жати 'мам'ї / зби'райш ко'лос'ки / зв'їти їдеш / 'пару ко'лос'к'їў за 'пазуху схо'ваў / і там на т'їм йа 'жили / 'ўс'а с'їм'йа 'жила / бо 'мама не" 'мала 'права 'ўз'яти / а 'мус'їў на т'їл'ки дитина б'рала / бо дитину н'їх'то не" пе'ре'в'їраў 'ў тої час // а хто с'тарших л'уде"ї пе'ре'в'їрали / да'вали три роки чи ск'їл'ки да'вали / а д'їтий н'їх'то ї не" пе'ре'в'їраў / йа 'мус'їў їти 'ў 'поле" робити / 'тоже" за'рад'ї 'того / шо'би йа'кос' про'жити / і так ши 'жилос'ї 'йакос' ве"се"л'їше" / ва'рили 'ў пол'у йа'кус' то'ту тої суп та'киї / шо во'на не" 'було / 'але" йа'кос' 'їїли / 'їїли і тоїво / а 'зарас 'вид'у йа'к 'каждїй 'хоче" то кот'л'ети / то 'сего то 'того / а кропиву і лободу 'їїсти н'їх'то не" 'хоче" // 'даже" і ко'ров'ї 'кине"ш і ко'рова не" 'хоче" 'їїсти / а ко'лис' се 'ўс'о с'а 'їїло // йа не" з'найу йа'к во'но с'а 'зарас 'жити / йа'к 'дал'ше" 'жити / а 'зарас 'ўс'о та'ка сп'рава шо туго'вата / ше ту'г'їшче" / йа'к ко'лис' 'було / ту'г'їшче" // 'зара 'ўже до'жили до 'того / шо була му'ка по пит'нац'їт' ко'п'їйок / а 'зара три рубл'ї / і чо во'но так 'маїе' бути? //

с. Залуччя Чемеровецького району

Провідні галузі господарства – землеробство й тваринництво. На території Залуччя знайдено знаряддя праці доби пізнього палеоліту [4, с. 604].

Інформант: Шершун Ганна Іванівна, 1945 р. н., освіта – 8 кл.

942. – Сама йа наро'дилас'а 'ў сорок п'їятому роц'ї / п'їсл'а зак'їнче"н'а в'їїни // бат'ко буў на ф'рон'т'ї / нас 'ў с'їм'її було 'шесте"ро // коли зак'їнчилас'а в'їїна / бат'ко п'їшоў / були не"достатки / голод / 'холод / не" 'було не" достати чим палити / коли трошки стало 'лекше / коли бат'ко п'їшоў прац'увати на

трактора // стало лєкше / в'ін робив / так'і заробл'аў // не" ўдоўз'і бат'ко попаў
п'ід трактора / замн'аў трактор / а нас шесте"ро лишилис'а // йак ми"шен'ати з
одної мамой // ў п'ійс'ат шостому роц'і / це случилос' трагед'ія // йа / шче
було дв'і сестри старших к'роми мене" // вони то"д'і ў лан'ц'і прац'ували
н'ізащ'о / за грами хл'іба // йа зак'інчила в'ісім клас'іў / зразу п'ішла на ферму
/ приймила групу худоби / було дойти руками / заносити кор'ми руками //
мален'ка / худен'ка / була змуше"на / бо котр'і старш'і робили / бо хот'іли
йісти / ўд'агнутис'а треба // одні з других сандалики носили ўс'і / котре
борше" ўстало / ўд'агнуло / таі то"то п'ішло // с часом стаў брат п'ідростати /
п'ішоў пасти лошаки // то"д'і другі брат п'ішоў при"цепчиком до трактора / а
сама менша с п'ійс'ат другого року / зразу тоже п'ішла до мене" на ферму /
п'ісл'а зак'інче"н'а вос'ми клас'іў // так ми прац'ували р'ік поза р'ік / йак могли
// йа пропрац'увала три роки / колгосп направиў ме"не на зо"техн'іка ў
Каміане"ц Под'іл'с'кій техн'ікум // так йа проўчилас'а р'ік // б'іда не"ма ш
чого / п'ішла на заочни / зноў їду на ферму // на ферм'і прац'уйу / но ўчус'а //
першій р'ік нормал'но / от на другі р'ік / одні зал'іки не" здала / друг'і /
покам'іс' на трет'і / то купила / то не" купила / ну йакос' йа здала // коли там йа
зустр'іла старших стац'іонарник'іў / купити контрол'ні // от першій раз купила
/ другі раз купила / на трет'ій раз не" купила / ўже не" йіхала // а коли л'ітом /
на ферм'і / бо д'іжурили перши / д'іжуру си'жу на д'верих на ферм'і ў короўнику
/ диўл'ус'а їде два хлопц'і ве"де нам глаўні зо"техн'ік // при"ход'ат / добрий ден'
/ зо"техн'ік н'іби попр'івестували / ну таі при"стаўл'аі / каже так і так // д'іжурні
дойарки кожна на своєму короўнику // от одні с тих хлопц'іў / котриі ў
котрого йа купл'ала контрол'ні і в'ін ўп'ізнаў і його ўп'ізнала // при"шоў на
п'рактику / ну то це буў ден' // посилили ў дом'і твариника ў нас така го"тел' дл'а
при"їежих // ми лишилис' на н'іч ўже на ве"ч'ірну доўку / поприходили т'і
прахт'іканти / при"шли дивитис'а йак ми доімо // ну а шош / сама була мален'ка
/ худесе"н'ка // ну кожну / йшли до клубу / збиралис'а / ў нас буў молод'іжні
кор'іўник // ўс'і хто босіі / хто / ну б'іл'ше ўс'і бос'аком / гаіда і їдемо до клубу

на тан'ц'і // прийшли на тан'ц'і ц'і хлопц'і йе тожи прахт'іканти / ўже п'ішли
разом з нами // от тан'ц'і / починайут грати / ну перши г'рالی пласт'інки // ну от
приходе цей хлопец' / ну а були д'іўчата старш'і / богат'шч'і / мали та'т'іў / ага
от йа ўже цей / мама ме^н'н'і купила плат'а таке штател'не / б'ілен'ке / гарне ў
кв'іточкі / йа ў тому плат'і б'ілен'к'і босоношки на тан'ц'і // от п'ідходит'
хлопе^ц' / в'ін такий гарний / великий / ве^н'сокий хлопец' такий // от приглашайе
ме^н'не тан'ц'увати / ўс'і зве^н'рнули увагу / а во! / ди^е'винос' // ц'іл'іс'ін'кий веч'ір
тан'ц'увала йа з ним / дружили / ск'іл'ки буў на прахтиц'і / ск'іл'ки ходили на
тан'ц'і // ўс'і зав'ідували / але в'ін на то не обрашчаў ўн'іман'йа / тан'ц'ували і
ўс'о // ў к'іно приглашаў / на тан'ц'і приглашайе // ну ўже проішло ўремн'а / ну
в'ін просто питаец'а / чоґо йа лишила / чоґо // тоди йа не^н' п'ішла ў
с'іл'с'коґосподаре'кий техн'ікум / напраўл'айе / ме^н'не колгосп ў Хме^л'ниць'кий
кул'тпросв'ітний // ну ўже йа п'ішла платили тоди по сорок / ну да / платиў
ме^н'н'і колгосп // там тоже н'іби було ўс'о безплатно / сказали там ў
кул'тпросв'ет'і / треба байана / колгосп даў тоди // от йа ўчилас'а / ўчилас'а /
лишилося ўже грошки // лишилося а ше було три м'іс'ац'і проўчитис'а / в'ідбути
прахтику / ўс'о / от / нахожу йа соб'і с'его с'вого те^н'пер'ішн'ого чолов'іка / о /
кажу / то йак треба п'іти ўчитис' / н'е / в'ін прийіжайе з с'войоў мамоў / ўже на
сватан'а / ну і мама прот'іў / шоб йа н'іби / кажу / таі йаке це таке буде / в'ін
приіде в'ід трахтора / в'ін там трахтор'іст / вона приіде с' клубу / чи зв'ідки / н'е
/ йа соб'і роздумала / шо тра лишити ўчитис'а / а тра в'ідаватис'а / шо тоґо // от
ўже ми поже^н'нилис'а / поже^н'нилис' / ў н'оґо тожи / в'ін тоже з великой с'імйі /
йіх було тоже^н' п'йате^н'ро / бат'ки прожил'і / тато буў на фронт'і йоґо тоже^н' /
фронт'в'ік / з росколками ў голов'і / в'ін забраў ме^н'не до себе^н' // н'іби загал'н'і
збори / подаіем заіаву / загал'н'і збори / даіут нам / шоб нам од'ілили участок
п'ід строіку / дали нам / ўд'ілили участок / ми почали строітис'а / почали
строітис'а / ў траўн'у м'іс'ац'у почали строіти ўрем'янку / построіили
ўрем'янку / викопали фундамент п'ід хату / замурували фундамент і цуперини
вимурували / і зал'али / ў грудн'у м'іс'ац'у ми ўже робили до ноґого року

пере'ношини ў ўрем'йонку / ўже пост'іпено ст'ройілі хату / о / наро'дилис' ў
 'наш'і с'ім'йі т'роіе син'іў / ў 'мене" йе // ми с чо'лов'іком прожи'вайім до 'сеіі
 по'ри / сини ўже по'женин'і / 'самого с'таршого 'сина с'ім ро'к'іў 'тому по'мерла
 ж'інка / лишилос' т'роіе малих д'ітеі / т'і д'іти при'пали на 'моіу 'дол'у / по сеі
 час догл'адаіу йа сих т'роіе д'ітеі // д'іти / с'тарша д'іўчинка зак'інчила ў
 прош'лому ро'ц'і дев'іг' клас'іў / посту'пила ў Чимеро'вец'ке меду'чилишча / ўже
 на д'ругому курс'і // хлопчик ц'ого ро'ку іде ў де"с'атиі клас / а 'сама 'менча
 д'іўчинка іде ў с'оміі клас / отак'і д'іти / о // д'іти послушн'і / д'іти робо'т'ашч'і
 / слухайут ме'не / пон'імайут / о / тиі так ми з 'ними прожи'ваем / сере'душчіі
 син 'тоже" же"ниўс'а / 'маіе дв'і доч'ки / с'тарша доч'ка йе'го наў'чайец'а ў пед
 інсти'тут'і / ў Камене'ц По'д'іл'с'кому / мо'лоча доч'ка ў ц'ому ро'ц'і зак'інчила
 од'ини'ц'іг' клас'іў / посту'пила ў Камй'анец'ке меду'чилишче / 'тоже" хорош'і
 д'іти // 'саміі мо'лочиі син 'тоже" же"ниўс'а / 'тоже" 'маіе дв'оіе д'ітеі / син
 зак'інчиў с'іл'с'когос'подарс'кйі інст'ітут / а доч'ка пед інсти'тут ў Камене'ц
 По'д'іл'с'кому / 'тоже" наў'чайец'а / д'іти йак 'можут' так 'бора'ц'а / ро'б'іт не"ма /
 п'лати не"ма // т'рудніі час 'зарас / так йак бу'ло п'ійіс'ат' 'шостому ро'ц'і / шо
 'тоже" не"було / то так мож'на зр'іўн'ати так йак йа з'найу / то мож'на зр'іўн'ати і
 те'пер'ішн'е ўрем'на // н'іх'то не" платит / н'іх'то зв'ітки не" 'маіе де ў'з'ати /
 три'майут хаз'аіства і с хаз'аіства ўчат д'ітиі / допома'гайут' д'іт'ам йак 'можут' /
 т'рудно при'ходи'ц'а / але н'ічо'го / йак 'можут' так 'бору'ц'а // 'тоже" ст'роіка /
 ст'ройіліс'а і сере'душчіі син і мо'лочиі син / так йак 'можут' / так і вижи'вайут //

943. – Наша 'церква Д'митр'іўс'ка // на Д'митра ў нас п'разник / приій'жало
 ба'гато бат'ушк'іў // ко'жніі хаз'айін с'во'го до'му го"товиўс'а до п'разника / од'ні
 до д'ругих п'разни'кових // с'лужба поўн'іст'у про'ходит / пос'в'ачен'а во'ди /
 л'ітур'г'ія / п'ісл'а с'лужби роз'ход'а'ц'а л'уди по до'мах / п'разнуіем ц'іліі ден'
 // на п'разник з д'ругих с'іл до нас приій'жайут от така тра'диц'ія / ў кот'рому
 се"л'і пристол'ніі п'разник / то од'ні до д'ругих приій'жайут // напр'ім'ер ми на
 п'разник го'товимс'а б'іл'а 'церкви / пригош'чайем не" ўс'іх л'удеі / ну т'і хто
 приій'жайе з д'ругих с'іл / бат'уш'ки з матуш'ками / т'іл'ки не" ў 'церкв'і / ў нас не"

позво́лайе при́м'ішче^н'а / ў нас б'і́л'а ц'еркви не^нмаіе шче каплічкі / ко́лі пост'ро́йім каплічку / то бу́де ў каплічці / так шо ми б'і́л'а ц'еркви / де на́ша ка́с'і́рша жи́ве / про́жива́е // і ми ко́жін р'і́к ў не́йі в'ідм'і́чайемо п'разнік / го́товім ўс'о по́лнос'т'у // да́же ва́римо боршч / ва́реникі на це́й о́б'ід // ду́же бат'ушкі до́вол'ні / ко́лі ми пода́мо боршч на ст'і́л // о / ка́же / це п'ра́ви'л'ні хаз'а́кі / бо т'реба так / шо́бі бу́ў боршч / шо́б ўсе наго́тоўліне / а йа́кшо́ йе боршч / то се насто́йашчы́ п'разнік / пир'і́шкі жа́рим з го́рошком до боршчу / о / та́кіі ў нас п'разнік // а дл'а́ мене^н це́й п'разнік ду́же доро́гіі / ў мене^н ше́й син ро́дзіўс'а / се^нре^ндушчы́ син / ро́дзіўс'а на Дмі́тра / на це́й п'разнік // т'і́лкі ч'ерез то шо́ йа не^н назва́ла йо́го Дмі́тром / а назва́ла йо́го Ва́с'і́л'і́ем / ч'ерез те шо́ йа ў мо́лодос'ці ко́хала хло́пца п'ід назво́йу Ва́с'і́л'і́і / і назва́ла с'во́го с'і́на / це́ ду́же доро́ге ме^н'ні // ми п'разну́ем два́ разі ў р'і́к на Дмі́тра / ми збіра́емос'а і́дем на ден' на́рожен'а / а на Ва́с'і́л'і́я п'разну́ем са́мо са́бою / не^нв'і́стка ко́жно́го ро́ку на Дмі́тра накрі́ва́е ст'і́л / і прісто́л'ніі / то́го шо́ ў не́йі Дмі́тро йе ў ха́гі і ўс'і / ўс'а ро́діна с'хо́диц'а до не́йі // сп'і́ва́ем / ви́піва́ем / дочкі ў не́го ду́же прі́емніі // ўс'і́х пріго́ш'ча́е / пріпро́ша́е / ўс'і до́вол'ні / шо́ ў ніх ў ха́гі́ йе Дмі́тро // су́с'і́ді прі'ход'а́т ўс'і п'разну́ем ўс'і / разо́м / о / та́кіі ў нас прісто́л'ніі п'разнік //

944. – Ў́ нашому се^н'лі́ св'а́т'ку́ют' Паску́ / Ве^н'лікен' // поче^н'на́йец'а з жиўно́го четве́рга / це назі́ва́ец'а Чорні́й четве́р // дес' б'і́л'а с'о́мо́йі / шосто́йі го́діні ве́чора і́демо до ц'еркви // ў ц'еркві́ жиўні́ ч'е^н'т'ве́р чіта́ец'а два́нац'ата і́ванглі́я // с'ход'а́ц'а ба́гато л'у́деі / котр'і́ хо́чут ці́ і і́ванглі́йі по́слуха́ти // д'і́теі / д'і́ўчат / хло́пціў // і́ванглі́йі чіта́ец'а прі с'в'і́чках / ко́жна л'у́діна по́віна ма́ти с'в'і́чку з са́бою / ца́ с'в'і́чка по́віна го́р'і́ти ўс'у н'і́ч // ну не^н ўс'у н'і́ч / но тако́во дес' до́ часу́ но́ч'і // два́наці́т' і́ванглі́ў ціх чіта́ец'а дес' зо го́діні / дру́га п'і́ўго́діні і так нішче / нішче // за ко́жну і́ванглі́ўу ста́роста ц'еркви́ б'іе ў дзв'і́н / по дзв'она́х мо́жна ў́знати / йа́ка і́ванглі́я чіта́ец'а // прочі́тали і́ванглі́йі / сп'і́ва́ют це^н'ро́ўні́ ж'і́нкі / сп'і́ва́ют // то́д'і і́демо до́дому / ко́жін ста́ра́йец'а / шо́б с'в'і́чка го́р'і́ла ці́ліу н'і́ч / шо́б прі́тці до́дому

// коли прих'одили до|дому ў две^мр^ах по^вин'і по^ставити х^рестик / так йак с^в'ічка го^рит' / так йак са^джейу бу^ло / це д^луже по^л'езно в'ід ў^с'аких слу^чайіў х^вороб // п'ятниц'а / ви^еносим плашч'іўниц'у / ви^еносим дес' б'іл'а два^нац'ати го^дин / за^ходим зноў ў церкву / с^лужби // то^ди чо^тири х^лопц'і прих'од'ат / ба^т'ушка до в'іўтара / во^ни прих'од'ат' до в'іўтара на ру^ки / і ви^нос'ат на дв'ір // на дв'ір сампе^нред не^с'ут' образ / то^д'і бра^цтво / не^с'ут' образ / то^д'і бра^цтво / не^с'ут' х^лопц'і плашч'іўниц'і з д^ругого бра^цтва // і^д'імо / пе^у'чі з ба^т'ушком / ро^бимо л'уди / при^сутн'і ро^бимо об^х'ід' / за^нос'ат д'іўчата обра^зи / так ў^с'о бра^цтво // сампе^нред про^ходит ба^т'ушка / ко^же^н ста^райеси го^лово^у ц'і^йейі плашч'а^ниц'і торк^нутис'а / це по^л'езно на здо^роўл'а // коли ўс'і пе^р'е^тішли / плашч'іўниц'у сто^їт ц'ілу н'іч / ц'ілі ден' / ў суботу п'ісл'а два^нац'ати с^ходимс'а до церкви / за^носит' ба^т'ушка плашч'іўниц'у ў в'іўтар // то^д'і п'ісл'а два^нац'ати но^ч'і / почи^наец'а по^чалас'а с^лужба / ц'ілу н'іч / до п'яти / до шести // то^д'і почи^наец'а ос^в'аче^н'а пас^ки // на паску д^луже прих'оде ба^гато л'уде^ї / ну с'і^мйа^ми прих'од'ат // ў нас д^лужи гар^на церк^ва / ста^ро^даўна / де^р'е^уїяна / була зру^їнована / з^несе^н'а / л'уди в'ідре^м'онт'ірували / з^р'обили д^лужи гар^но / ўсе^р'е^дин'і д^луже гар^но // ос^в'ачуец'а пас^ка / ну хто шо при^носе / ко^убаску / йа^йчка к^раше^н'і // по^св'а^тили / ну ро^с'ход'ац'а л'уди до^дому йі^сти паску / хре^с'тосайуц'а з д^ругими // ранком с^ход'ац'а с'і^мйа^ми / д'іти до ба^т'к'іў / ба^т'ки до д'іте^ї їд^ут хре^с'тосайуц'а // д^луже гар^но / коли ше пер^ши б'іл'а церк^ви / п'ісл'а об'іду і го^р'іўки д^луже сп'івали // зара тако^го не^м'а тих л'уде^ї // ну шо ше мо^жна ска^зати / ну пас^ка йе пас^ка / Хре^с'тос Воск^рес / Во^їстину Воск^рес //

Інформант: Деренівська Євгенія Іванівна, 1943 р. н., освіта – 10 кл.

945. – Йак бу^ла йа ма^ла / ў мой под^рушки бу^ў тато // ў мени^е тата не^с' було / з ба^пкоу ж^ила / і з ма^моў // при^їду до не^ї / йі^їні тато гра^ў на тру^бу / та і ш^чоне^н'д'іл'і / чи так на тиж^н'і / і ўс'о ў^ремн'а бу^ли ви^ес'іл'а // по чу^жих с^елах хо^діў в'ін // і ви^ес'іл'а / і про^води в' ар^м'ію // і так / шо се ўс'аке // в'ін н'ічо^го но хо^діў г^рати // ўже при^їде ў поне^н'д'ілок / при^несе ко^лач / при^несе йа^кихос' цу^керк'іў / чи ше шо^с' та^ке ц'іка^ве / а йа при^їду са^м'е до не^ї / та^ї ди^ўл'ус'а на

то то / в'ін йі'йі би^ере на |руки / і |дужи |носи на |руках / і сп'івайе / і гул'айе з |нейу / а йа |диўл'ус'а // раз^с йа приїшла / в'ін таке з |нейу виробл'айе / а ми^ен'і час' |дужи |жалко с'тало / йа приїшла / йак роз'плакалас'а // |бап^бц'і зачала росказувати / йа не^н знала / чо се |бапка так |плаче^н по с'воєму // |бапка |плакала / бо |тата ни^ема / а йа |плакала со^вб'і шо |тата не^нма // но йа не^н знала / шо се |бапка так |плаче^н по с'воєму за |сином // а йа |думала / шо се во^на так со^вб'і |плаче^н // і так се було ўс'о ўремн'а / |доки ми не^н |виросли / і так йа то то ўс'о пе^нре^нжи^вала // а так йа на то то ўс'о ди^вилас'а / йак во^на |жила с' |татом / а йа би^с |тата // йак йа б'ідувала // не^н |мала ў шо ўзутис'а / не^н |мала де ўд'агнутис'а і ўбратис'а // н'і |йісти / н'ічо // приходила ў магаз'ін / |л'уди |дужи ўс'о бе^нрут / а йа / |хочу ўс'ого / і не^н |має н'ічо // ўкраду ў |бапки йаке йаїце / і купл'у со^вб'і чи цукерк'іў / |б'іл'ше н'ічого не^н |було // но т'і цукерки ўкраду / ўже |купл'у // рас приїшла / поклала ў карман |йаїц'і зо д'воє // там при^еперли ми^ене до с'тоїки / т'і |йаїц'і роз'билис'а / а йа ўже почала |плакати / повикидала // і |бапц'і не^н |хочу показувати / шо це йа зробила // і цукерк'іў не^нма / це ўс'о // і таке було |д'ецтво // шо н'ічо не^н |було // н'і |йісти / н'і |бачити / н'ічо // |л'уди |дужи би^ерут ўс'іл'аке / йа |думайу / де во^ни |гроше^нї с'т'іл'ко бе^нрут? // д'аг'ки стоїят |коло с'тоїки / п'іут // йа |думайу / де се во^ни бе^нрут |гроше^нї? // на ў |мени^е не^н |має |зоўс'ім н'і коп'ійочки // ше |бапка брала за |тата |пен'с'ійу / ш'іс'т' |рубл'іў / н'ічо не^н |було / н'і ў |нейі не^н |було / н'і ў нас не^н |було / н'ічо не^н |було // так ўже |л'уди б'ідували / шо н'і |йісти / н'і |пити / н'і |брати / н'ічо // |бапка йа к'іс' |дала була / ў |мени |бапка |дала була йа к'іс' |к'ірзов'і |чоботи ме^нні / то йа ў них хо^дила |тожи^е / бо не^н |було н'ічого // понагризали ми^ен'і |т'йіи |чоботи |пал'ц'і / шо аш наг'н'отки були // ўже ўзи^мі / с'ідаєм на |сани |йіхати // йа сампе^нред на ке^нруван'у ў тих |чобот'ах // по^дерла |йіх / ўже і не^н |мала н'і ўзути / н'і |вал'анк'іў н'і |йаких / н'і |галош'іў / н'ічо не^н |було // та^ки |були |д'ецтво //

946. – Чи пам'ятасте голод?

– Перші р'ік / перші рас ў |триц'іт' |трет'ім |роц'і / а то^ди буў ў |сорок |с'ом'ім |роц'і // чи^екаї / чи^екаї / се с'к'іл'ко // ў |сорок |с'ом'ім наї |буде^н |чо^тири

роки // йак буў го^уло^удо^умор // но йа н'ічо не^н памн'атайу // так / но вихватки
 так'і // се буў сорок с'оміі р'ік // йа ше була мала // мойа мама і мойа бап'ка /
 ўз'али хустини / йа'к'іс' те^нрнов'і / йа'к'іс' пал'та / тожи^е / так'і но^ув'і ше / і
 п'ішли ў Зар'ічанку про^дати то^то / шоби купити йаке в'ідро / жита / чи кукуруз
 // а ми^ене ли^ешили ў т'от'і Гал'і з татом / з д'ад'ом Кол'ом // но йа сего не^н
 памн'атайу // йа дуже^н плакала йісти // шо не^н було зоўс'ім шо йісти / коли ўже
 ўз'али то^уто про^дати // зоўс'ім н'ічо не^н було йісти // йа зачала дуже^н плакати /
 а д'ад'о Кол'а вил'із^е на вишку ў себе^е / таі тако поп'іт стр'іху / назгор'таў
 к'іл'ка кукуруз / дес' пригоршчу тих кукуруз шо ми ше наносили // таі ў груб'і
 го^р'р'іло / бо плити коліс' не^н було / но буў пйец / і була груба / і ў груб'і го^р'р'іло
 / в'ін тоди бе^нре т'ііі кукурुзи / і жарі^е ми^ен'і на пател'н'і ко^укошки // во^ни так
 с'а вис'какуйт / ко^укошки // і ўже даі ми^ен'і там одну / чи дв'і // ўже йа там
 забавилас'а / при^еходи^е стріі // при^еходи^е В'іт'ка С'ворого д'ат'ко // се стріі
 д'ад'о ка'заў // Кол'а кажи^е / се шо таке? / шос' так пахне^н с'ком'іна / шо ти таке
 кажи^е жаріш? // йа дуже^н йісти Кол'а хочу // а д'ад'о Кол'а каже^н / стрііу /
 каже^н / Жен'а мала дужи^е плаче йісти // рос'казуйе / шо знаішоў т'і ко^укошки / т'і
 кукурузи // жаріў йііі ко^укошки // даі Кол'а хоч зо дв'і / бо йа дужи^е йісти хочу
 // то^уд'і Кол'а би^ере / і йо^му ск'іл'ка даў / бо не^н було чим д'ілити // даў в'ін
 то^то / кинуў ў пйец // тоі з'іў // таі ше хочі^е // о / таі такиі буў голот // по^тому
 ўже йа б'іл'ша була / йа'кіс' навірно р'ік буў ўро'жайніі / бо се йа чучут' помн'у
 // се / можи^е / буў сорок вос'міі р'ік / чи сорок де^нўйатиі р'ік // йа помн'у / шо
 ми мал'і барабол'і так йак полишаліс'а / ко^упали барабол'і / йіх навірно і не^н
 було / а во^ни трокси полишаліс'а ше / чи мал'і / чи гнил'і / йа з нейу йа'к'і там //
 і ўже так шо мороз чучут' буў / барабол'і змерзли // ми там ше з Над'коў / ше з
 одноў подрускоў / тожи^е мал'і / і тих барабол'і зби^ерали // і мама пи^екла
 пл'ацок с тих гни^елих барабол' / но йа його не^н йіла // помн'у / шо мама спе^нкла
 / і вит'гнула його с пйеца ў так'ім ве^нлик'ім / но в'ін ўс'оі чорніі // знайеш /
 такивоі ў пл'амах дужи^е / йак то барабол'і гнил'і // пок'лала його на прип'ічок /
 а йак сижу на пйецу зверху тако / таі диўл'ус'а // мама кажи^е шо би^ери йіж^н / а

йа 'кажу / шо не" буду 'йісти тако'го // йа йо'го не" 'йіла / по'тому / 'помн'у / шо ў
 нас бу'ла ко'рова // то 'тожи" / ўс'у 'мою 'вулиц'у / на'вирно / году'вали моло'ком і
 'сирваткоў // ма'ма рас зва'рила 'сирватку / се 'тожи" йа за'помнила / зва'рила
 'сирватку / а 'сирватка та'ка с квас'ного моло'ка / та'ке во'но пери'гр'іте йа'кес' /
 зва'рила / то йа си"се 'йіла чу'чут' // та'й та'ке бу'ло // та'й ўб'ратис'а не" 'було ў шо //
 там / од'не су"с'ітка / не" 'Бо'йк'іў / а шо з 'Йу'лоў // там жи'йе йо'го 'бапка // не"
 'мала 'хати // не" 'мала де 'жити // при'ходила там до 'мої су"с'ітки // 'дужи" на 'нейі
 'т'йіі 'вущ'і ў'пали / г'ниди // 'дужи" 'коси 'чорн'і / і са'ма н'і ў'зутис'а / н'і ўб'ратис'а
 / н'і зад'аг'нутис'а / н'і закру'титис'а / н'і 'йісти не" 'було шо // та'ка ўже бу'ла б'іда
 с'їі 'Ман'ц'і // ў 'мени" си"се хоч чу'чут' 'йа'кос' 'було і'накше" / а ў 'нейі 'зоўс'ім //
 ше'ї по чу'жих ха'тах чо"с' хо'дила // не" з'найу чо / бо йа 'тожи" се не" памн'а'тайу //
 та'й шо 'бачили // ми там ше з од'ноў под'рушкоў і'дем до 'зара та'ке н'іх'то не" 'роби"
 // і'дем до р'ічки / там 'Наг'ки 'М'іт'ковой / с'танем 'коло 'вишн'і / і 'лис'т'а та'ко з
 'вишн'і р'вем / і 'дужи" / 'дужи" йі'мо то'то 'лис'т'а // чо се ми так 'йіли у'б'і / то йа
 не" з'найу чо се // чи се ми 'йісти хо'т'іли / чо се так ми 'йіли / йа не" з'найу // на
 гра'нице" зби'ралис'а / 'йіздили на л'іса'пет'і // ў'чили" х'лопц'і нас // во Смир'ноў /
 ў'чили нас 'йіздити на л'іса'пет'і // 'сапати // та'й ли'шили"с'а ма'шини / чи шо / та'й
 бу'ло б'і з два 'рази // до ва'ги до'ходили / сто'йіт 'Бул'ба / раз на ча'си / се ви шо так
 'п'ізно і'дети" / шо ма'шина ўже по'йіхала / а ви так 'п'ізно і'дети // се шо та'ке? //
 ўже 'Тон'ка шо"с' там зб'реше / шо шо"с' ро'били / йа'к се так // посва'риц'а ўже з
 'нами / та'й ўс'о //

947. – Ў 'к'в'ігн'у 'м'іс'аци с'ійали бу'раки // то'ўди ў траўн'у 'м'іс'аци /
 ди"с'ато'го траўн'а за'чали пе'ре"борку бу'рака // пе'ре"борка бу'рака аж до
 'черўн'а 'м'іс'ац'а ішла / до по'ло'вини 'черўн'а // с 'черўн'а 'м'іс'ац'а ўже ішла
 про'в'ірка / 'тоже" дес' зо дв'і не"д'ілі / або зо три // то'ўди / ўже п'ід'гортка ўже
 т'рети' раз // ўже п'ід'гор'тайут бу'рак // восе"ни / ўже 'ц'іле" л'іто з 'ними // то'ди
 восе"ни ўже ко'пайут // ў 'вере"сн'у 'м'іс'ац'у // два'ц'іт' п'йато'го 'вере"сн'а
 начи"нали ко'пати бу'рак // вопко'пали бу'раки // начи"нали ко'пати бу'рак // та'й
 ко'пали зо три 'м'іс'ац'і // йа'к по'года / два с по'ло'винойу 'м'іс'ац'і / бара'бол'і

тожи° перше° копали ц'ілії м'іс'ац' // зби°рали / дужи° було багато барабол' / по двац'іт' штири / по триц'іт' штири радки барабол' // копали ц'ілії м'іс'ац' // кормові бураки тожи° / таї було весе°ло / було багато л'удїї / було весе°ло // а зара не°ма н'ічо // н'і ланки / н'і п'їу ланки // таї хо°дили на жнива до магазину // ў магазін'і робили / на тоц'і // ўночи робили / ўден' робили // хо°дили опкошувати го°рох / тоже° // ко°сили косами / опкошували ўс'у площчу / багато було / хо°дили валкувати / йак погода / таї за рас звалкували / тоди / ўже їшли на комбаїни / а йак не° було погоди / дуже° було т'ашко / го°род буў дуже° мокрий / тра валкувати його / бо траба пе°ре°ве°ртати таї сушити // таї така була ланка // хо°дили на йапка / йапка зби°рали / хо°дили / а йак були ў Черчу ўже ў ланц'і / хо°дили по ўс'іх по°сатках / по ўс'іх д'їл'анках / по зрубках / сапали / рубали пати°ки // зв'їти їйхали сп'ївали / спраў°ляли ден' наро°дже°н'а / ў кого там було // таї було весело // сп'ївали ўс'їл'ак'і / хто там знаў // хто нач'не / таї сп'ївали //

948. – Се ў с'їчн'у ми обойи познакомилис' з д'ад'ом / ў с'їчн'у / на йак'і були збори ў клуб'і / і д'ад'о на мене° приїшоў См'їрноў // приїшли / по°сид'їли там трохи // на другї рас ўже д'ад'о приїшоў сам / на третїї раз ўже д'ад'о приїшоў сам // ўже Ми°кола не° прихо°диў / ўже лишиўс'а ў мене° // то ми так похо°дили / се з с'їчн'а м'іс'ац'а / а ў траўн'у ў нас було / шостого траўн'а ў нас було вис'їл'а // то ми поже°нилис'а // йа ў ланц'і робила / ўз'али з Л'єноў норму / так шо ме°н'ї до восе°ни / сапали норму / а до восе°ни Л'єна ме°не ўз'ала в'їт'кинула / йа лишилас'а бе°з н'їчого / а Л'єна ўз'ала сууу норму ме°не ўз'ала таї нагнала // то ме°н'ї л'уди / ўже ж'їнкї ски°далис'а по радковї / чи по два / так шоби ме°н'ї була норма // так йа то°то доробила / ої / йа дужи° / тожи° молода / ше н'їчо не° знала / баб°ка Вас°ка і Ман°ка Л'уб°чина тожи° не° три°мали ко°рову / ўз'али ў мене° бурачин'а закрали об'ї / таї приїїхала йакас' ма°шина / там вони ўз'али то бурачин'а забрала / таї до мене° кажут / шо ми то°б'ї на другї рас в'їдамо // ў мене° ко°рови то не° було / ўже сп'їл'на ко°рова була / шо Л'єнина і наша // того бурачин'а вони ме°н'ї не° в'їдали // так'ї були баби хитр'ї // так йа ўже і доробила // ўже ў с'їчн'у м'іс'ац'у / тринац'атого

с'ічн'а мала Вас'а // ше тут Л'ена була // ше ми з нейу жили / там трохи ше бавила / але так почаўс'а скандал / с такого // во'на з Л'еноў Голинс'коў / то йїї не'в'істка // п'ішли об'і питл'увати // Л'ена с'воє / а Н'іна с'воє // питл'ували ў т'ім / ў млин'і // тої во'на багато му'ки в'ідала Н'ін'і // тато шо там знаў ск'іл'ко / ск'іл'ко там було // тої му'ки в'ідала / таї то'ди / ўже приїшла Жен'ка / зарас ід'іт до мли'на / будети питл'увати ўно'чи // ми так'і мо'ло'д'і / йак би ти зарас п'ішла до мли'на // тої йа / ўже приїшла до бус'і Фрос'ки / на шл'ак / таї кажу до мами / шо їди / мамо / там Л'ена лишила / таї їди // то'то допи'тл'уї ше трохи / шо во'на там лишила / бо ми їдем до клубу / ў к'іно їдем // таї п'ішли до клубу / а бус'а Фрос'ка п'ішла до мли'на / пи'тл'увати // при'ходи до мли'на / а тої мел'ник кажи' / Л'ена / кажи / кончила / Л'ена спитл'увала то'то // таї покажаў де т'і м'ішки / ўже не'ма шо питл'увати / во'на так нас бри'єхала // ўже ми їдем с клубу з д'ад'ом / подивилис'а то к'іно // дужи' ше дошч їде / таке йакес' дужи' зимне / і дужи' дошч їде // йа то п'ід'т в'ікно / нав'іт' до хати не' ішла / п'ід в'ікно кр'икнула / мамо чи ти ў мли'н'і? // бус'а Фрос'а то'ди ўзувайиц'а / таї н'іби росказуйи / шо йа була / ка'заў Ф'іл'і'йон / так д'ад'ко тої називаўс'а / ка'заў Ф'іл'і'йон / шо Л'ена кончила / таї ўже / шо буде'ш робити // таї каже' / йа приїшла до'дому // ми при'ходим з д'ад'ом до'дому / по'мокли / при'б'ігли до'дому / а во'на по'чула / шо ми д'вер'і в'ідомк'нули / таї Жен'ка / ти була ў мли'н'і // йа кажу / шо мама хо'дила до мли'на / таї нам ска'зали / шо ви спитл'ували / шо нам ўже ни'ма шо робити // таї ўс'о // тої то'ди ўже з д'ад'ом не' вобзи'валас'а б'іл'ше' ўже з д'ад'ом // та'ка ма'лен'ка пост'іл' була / п'іўто'рачна / та'ко п'ід гру'боў / та'ка шо не' поўно посте'л'іў // п'іўто'рашна та'ка пост'іл' // ми пол'агали / ми но л'аг'ли / во'на в'іткр'ивайи д'вер'і / виб'ігайи до нас / ла'пайе коўдру з нас напи'єред себе' / і / а се н'іби дв'і хат'і / дв'і поло'вини було / до хат'ини // до себе' поб'ігла / ў ко'мнату / ше за подушку т'аг'нула // а д'ад'о каже' / шо подушка се мо'я // та'ка йакас' подушка була / ма'лен'ка та'ка / а коўдру заби'раї // і заб'рала / і ўс'о // ми ўже лишилис'а бе'з н'ічо'го // за'чаўс'а / д'ад'о то'ди поб'іг туд'а до нейі / н'іби до д'ругой хати // за'чаўс'а скандал / тато шос' /

не" з'найу шо во'ни там кри'чали / 'вопш'ім / за'чаўс'а ўже скан'дал // ої / то'ди так за'чала во'на бур'чати / бур'чати // при'ходе" з се"ла / а се й'її Г'ван Качул'ак / се й'її син // 'дуже" на'крала / во'на 'сина л'убила // при'ходи з' се"ла / 'кажи" / п'ід'їшла до хл'їва / а те"л'а / то та'ке ма'лен'ке" / шо може" два м'їс'ац'ї було та'ке ма'лен'ке // во'на при'ходи при'носи / ну 'б'їл'ша с'тирка йак м'її фарту'шок / та'ко напи'ред м'ени" / на'чала тр'їсти / 'Жен'ка / ти шо ти"л'а го'дуйиш стир'ками / а йа ка'жу / таї йак йа 'дала йе'му при'горшчу с'їчки / то шо не" 'видно / та'ка с'тирка здо'рова // з'найеш / 'хочи л'у'дина скан'далу // не" 'моє чо се" ўз'ати / 'кажу / йа при'горшчу йе'му 'дала с'їчки / там та'ко ў тої жо'лу'бец ма'лен'киї // ну то шо / 'кажи / йа не" 'бачила шо с'тирка / а шо с'їчка // і ўс'о // та'ко / се та'ку к'л'учку / к'л'учку / к'л'учку // ої / то с'а'ке / то та'ке // так с'а би сва'рити // раз йе / н'е / ше за 'по'ліе / на 'пол'у // і ко'ли но 'д'ад'о при'їжаў ма'шиноў / то так шо йа ви'лазила на'верх / а во'на с'їдала ў ка'б'їну / йа не" 'мала п'рава с'їдати ў ка'б'їну / а во'на ўс'о ў'ремйа с'їдала ў ка'б'їну / а си"се ўже 'д'ад'о по'їхаў / ўз'аў ми"не / і ўз'аў 'бус'у Ф'рос'ку / н'їби 'ланку / д'ругу // таї ўже ми ў'бидв'ї с'їли ў ка'б'їну / а во'на 'сапала та'ко до до'роги / бо ж 'бачи / шо ма'шина / шо 'д'ад'о при'їхаў / і на'вирно 'бачила во'на / шо нас дв'ї ў ка'б'їн'ї / і то'ди та'ко / но раз / оби'рнула'с'а / і ўже 'сапайе / а се було ў на'ст'їнку та'ко в'їд Дума'нова бу'ли бу'раки // во'на оби'рнула'с'а / ўже 'сапайе / ми кри'чи'мо / ми кри'чи'мо // тож се 'ланка / не" то / шо ми з 'бус'оў у'б'ї / 'ланка / і ўс'ї кри'чат / 'Л'ена хо'ди / і 'Л'ена хо'ди / і йа ўже / ц'отко / хо'д'їт // не" оби'з'вайиц'а // 'д'ад'о ўже кри'чаў / не" оби'з'вайиц'а // ну так йак не" 'хочи"ш / таї 'сапаї // таї ўс'о // таї ми ўс'ї с'їли / таї по'їїхали // ше 'моїї 'Гал'ка / таї 'т'от'а 'Гал'а бу'ла не" 'в'їдана / таї при'ї'жайи з 'нами / йа п'їду з 'вами до к'лубу 'тоже" // при'ї'хала / так шо ми ўс'ї т'роїе при'ї'хали / і 'зара 'тожи" / та'ко йак ти при'їшла // во'на при'б'їгла до'дому / і то'ди 'татови / н'їби 'д'ад'о ўже / 'д'ад'овому 'д'ад'ови / чо'ло"в'їкови н'їби с'вому роска'зала / шо / 'каже" / во'ни ме"не ли'шили // йа не'сла бу'рин / і ўс'о ме"не ли'шили // таї йак же ли'шили / йак сви'стали / і кри'чали / і ўс'о // і ли'шили // ка'жу / та'ка л'у'дина / шо так ўсе ко'ло'тила // ої / і за'чаўс'а зноў скан'дал // так / шо 'д'ад'о ту'да п'їшоў до них / до

хати́ни то́той / злапа́ў в'ідро́ з водо́ў / то бу́ў би й'і́йі ўбі́ў // й'ако́с' во́на там
дес' схи́лилас'а / і й'ак / і ўс'о // ў́же во́на за́чала / та́ка / та́к'і скандал / шо й'а
нав'і́т' не" мо́гла ви́йти / й'акшо́ во́на де хо́диє на подв'і́ру / то й'а нав'і́т' ў
туал'е́т не" і́шла / й'а так бо́й'алас'а // мо́йа ма́ма і́шла на поле" / і́шла по́при
ме́не" / і й'а не" ма́ла пра́ва до ма́ми ви́йти нав'і́т' на до́рогу // та́ке во́ни нам
зро́били / так за́чаўс'а то́ї скандал // по́тому / ше та́ке ка́же" / шо ми з д'а́дом
зби́райме́с'а / с'ва́та ве"ли"ко́дні / а спи"тл'у́вали бу́ли т'рошки бо́рши // но ше
моло́да / н'і пи"ро́г'і́ў не" ва́рила / н'і к'іста / н'і пе"кла́ н'ічо" / ну н'ічо не"
ро́била / бо ж й'а н'ічо не" з́нала / ў ме́не" шо / бу́ло три ба́би ў́дома / а й'а н'ічо
не" ро́била / н'і пи"к'ла / н'і ва́рила / н'ічо там // ма́ма но ро́била // бап"ка ва́рила
/ й'а со"б'і збо́ку при́їду // а во́на туйу́ му́ку / шо то́жи" ро́била / та́ї ўс'о до Г'вана
зби́рала / но́сила / да́вала // а се ми зби́рае́мс'а до к'лубу / во́на при́л'іта́е
то́жи" до ха́ти / Ж'ен'ка ти на́шо му́ку ўс'у ви́пе"кла // за́брала ўс'у му́ку // й'а
ста́ла / й'а плачу́ // на й'а шо з то́ў му́коў ро́била / ну й'а ж н'ічо зо́ўс'ім не" ро́била
/ се та́ке // раз й'а спи"к'ла / то́же" не" з́нала й'ак пи"чи / спе"к'ла п'л'ацок // мо"ло́ка
наві́рно не" бу́ло / чи й'а со́ди не" кину́ла // й'а там з́нала й'ак й'о́го пе"чи / а то́ї
п'л'ацок та́кії тве"рді́ї зро́биўс'а й'ак дере"во // й'а й'о́го ў́з'ала / та́ї скла́ла та́ко
на п'ец // но во́на наві́рно ба́чила / шо дес' ку́рилос'а ў т'ім / ў ко́м'іні // то
ўс'ім л'уд'ом по́казувала / й'а́кії й'а п'л'ацок спе"к'ла // нав'і́т' Чи"рне́цка там
бу́ла ц'отка Га́л'ка та́ка / н'і́би ро́дина на́ша / при́їшла бу́ла с'у́да до нас / во́на
т'і́ї Га́л'ц'і по́казувала // і Ка́ти"рин'і / во туг'во де с'і Га́ви / і ба́пц'і Ва́с'і // ну
ко"му х'т'і́ла / то по́казувала // та́ї та́ке ў нас бу́ло // про́й'іше́ств'і́ї дужи" ба́гато
// так / шо ми п'я́т' ро́к'і́ў про́жили / і во́на ў́же с' татом за́бралас'а ў се"ло / тут
де Бо́їки жи́йут / де то́ї Бо́йко з Ал'оно́ў / ў т'і́ї ха́т'і / туди ў ку́т / де Ал'она
жи́ла то́ди / ў ку́т'і / де Па́на'ти во́ мойі / та́ко туди т'рошки да́л'ши // за́бралис'а
/ то тато́ то́жи при́ходи́ў до нас / а во́на не" при"ходи́ла // і так ми і не" до́бр'і //
та́ких про́й'іше́ств'і́ї ба́гато бу́ло // о / й'а чо́с' то́б'і х'т'і́ла ро́ска́зати / й'а́к'і ў нас
д'і́ла бу́ли з Л'е́ноў //

Інформант: Смірнов Микола Іванович, 1942 р. н., освіта – 11 кл.

949. – Таки^ево / мо^уроз^с / |руки на|пухш^і / |поли не^нма / по^мерзли // вот вот / |я во^зи^ю по д^вац^іт^ь / в^іс^ім^нац^іт^ь |бочок / с^вин^і году^ва^ю на |фер^мі // |я |дуже^н |т^ашко наро^би^юс^я // та |ї ^сі ми ро^били та^ки^ю бу^ю в^ік ^ю нас // шо та^ко за^йї^юс^я |тими бара^бол^ами / р^іпа^чин^ом па^лили // Іван Гри^ениши^н ^юз^ау^ю бу^ю // та |ї |вит^агни^о те р^іпа^чин^а / а |ци^тво / ^ю |чергу / ти не^н |помни^ш / ста^рі^ю бу^ю // шо |млин го^р’ї^ю / д^іт та^ки^ю з |вусами // тої Чва^чок // а Іван воз[’]ме / п^ітпа^лит ку^фа^йку // |і та ку^фа^йка го^рит с п[’]ї^ю дн[’]а // а тої |ходи / во^но |кури^ц’а // ви^ероб^л’али |фокуси ^юс^іл[’]ак^і / |але шо ро^бити // бу^ло |д’ело / но на^вирно / во^но не^н |верни^ц’а / не^н |буде н^і сви^н’ачойі / н^і ко^ро^л’ачойі //

Інформант: Деренівський Анатолій Миколайович, 1941 р. н., освіта – 9 кл.

950. – |Кончи^ю |я |дев^іт^ь |клас[’]ї^ю / п^ішо^ю ^ю кол^госп по^мочн^іком трах^тор^іста / при^цепш^чиком // се ^ю п^іде^нс[’]ат[’] с[’]ом^ім |ро^ці / п^іде^нс[’]ат[’] с[’]ом^ім |ро^ці // ро^би^ю с Пе^тром Фе^до^риши^ним / на трах^тор^і бу^ю / та^ки^ю на б^ін^із^ін^і / |п^рутко за^води^юс^я // ми |гра^бали / с^тер^ні |гра^бали // по^ун^у / |перше^н не^н так / |як |зара па^л’ат со^ломи // з^ібра^ли |т^ії^ю |купи / со^лому / |пот^ім пус^ка^ют |гра^барку / з^гра^бували / то^ди з |гра^бки |то^жи з^бира^ли / |і ^ю |сти^рту ^юс[’]о / |і на |зиму ху^доб^і // |поро^би^ю |я з Пе^тром р^ік / там кол[’]у^шину ко^сили |с^іно ко^с’іл^койу // се Во^лошин бу^ю |голова кол^госпу / |помн^у // та |ї по^том п^ішо^ю з Топол[’]н^іцким ро^бити на трах^тора / ^юже на ве^ликого // о^рали / на^ве^нс^ні // ^юла^гу зат^римували / |пот^ім ку^л’т^ів^ірували / |і |с^ійали / |пот^ім об^роб^л’али // ми бу^ли |трох^сик^ц’їна мо^тига // це мо^тижили ку^ку^ррудзи // се Ми^кола |Ш^істе^р / Го^рук |В^іктор |їа // се на |т^ії / |трох^сик^ц’їна мо^тига / |і |Компан с Топол[’]н^іцким на трах^торах / трах^тор^істи бу^ли // о / мо^лоді^ю / |хочу до |клубу // ро^били до о^дина^ц’їти го^дин |вече^нра / на |пол[’]у / п^ішки с |пол[’]а // се п^іят[’] к^іло^мет^р’ї^ю / |чи ш^іс[’]т^ь / н^іх^то не^н во^зи^ю / н^іх^то трах^тором не^н |їз^ди^ю // там де ро^били / там ли^шали / |і п^ішки до^дому // се тра по^митис[’]а / |і до |клубу // |перше^н / хо^дили до |клубу |ко^жи^н ден[’] // |і се |п^рї^деш до |клубу ^ю час |чи ^ю два / а ^ю п^іят[’] го^дин ^юже тра |бути на |пол[’]у //

так / шо спали три / чо'тири го'дини // і ми вобробл'али нав'іт' за ден' по'сорок п'ят' ге'ктар'іу / обробл'али кукурудз // о / і в'ідробиў йа на т'ім / три роки йа робиў / і ў ш'ій'с'ат'ім роц'і / воси'єни / п'ішоў на шофи'рс'к'і курси ў Ками'єнец // жиў ў т'от'і Вал'і / а п'ішки ходиў ў Ста'ри'город / там ш'кола була на'прот'іу ўпраўл'ін'а того // кончиў ш'колу / ўзи'м'і / ў л'утому та і наве'сн'і зноў п'ішоў на трактора // бо перше / шо се / н'і зароб'ітку не" було на ма'шину / а то тра г'рушчиком було йти / ну шо там / а ми'єн'і тра було робити // ў мене" не" було н'і зад'агнути ме"не / н'і ўбрати / та і п'ішоў зноў на трактора прицепщиком до жниў // ў жни'ва М'іт'ко коло комба'йна // і забраў ме"не по'мочн'іком // так йа в'ідробиў жни'ва до 'осе"н'і // г'речку в'ін ўже збираў сам / ме"не пустиў на ма'шину / ішоў йа с Сти'пан'єнком на ма'шину // поробили / Сти'пан'єнко заслап / і йа то'ди сам ўже робиў на ма'шин'і / на борто'в'і // робиў зо мноў Пе"тро Д'е'р'єн'іўс'киї / тої шо з Ж'єн'коў // ну / перше на ма'шин'і т'рудно / не" то шо зара робили / чи робл'ат на ма'шинах // нав'іт' п'ісл'а того ўже ў колгосп'і робили за Сул'атицкого / за Б'ілецького го'лову колгоспу // перше" / на ма'шину ўставаў ў в'іс'ім го'дин на роботу // се тра вивести л'уди на поле" // приїхали / ж'інки на бураки / приїхаў / йіде"ш / вози'єм ц'ілий ден' г'руску кукуруз / до в'ече"ра // ўв'ече"р / за ж'інками на поле" // ну перше с пол'а ж'інки ў дес'іт' / одинац'іт' го'дин // ўно'чи / ўс'о ўно'чи приходи́ли // зара до ш'іс'т'і го'дин н'іх'то не" роби // до дес'ати / до одинац'іти // св'ітлом пошука'єш / поїзди'єш по пол'у / ж'інки / шоб забрати с'войу ланку // при'в'із / розгрузиў по си'єл'і / з ве"ретима / тод'і йідиш на т'ік // кукурудзу на Ба'лин в'ести // грабл'і ў руки // г'рузиш кукурудзу // наг'рузиў / на Ба'лин зав'із" // там / руками розгрузиў / і приїхаў до'дому // рано ўстайєш / тойі са'мой начи'найєш // так'і роботи були

951. – Д'єцтво було 'тоже" та'є з' ко'ровоў / пасли ху'добу // 'тоже" ўста'вали рано го'нили / ми з Іваном Зайанчу'коўс'ким го'нили // то сонце нам сходи́ло за Ш'чолбом / се за ш'тири к'і'ломе'тр'іу з'в'іци / так ми пасли // к'ликаў в'ін ме"не рано і го'нили пасти // пасли / перше" ў се"л'і було ба'гато ху'доби / пасли так'і / йак зара ў нас 'оч'ірд' п'є'тнац'іт' штук / то пасли було таких

л'оч'ір'ід'іу / дес' з дес'іт' ў се"л'і // гон'ат / ви'ган'айут до води / це ў два ча'са
дн'а / ви'ган'али з дому до трох го'дин ху'доба ўс'а ў вод'і сто'йіт / тут'во на
б'род'і / гесу не" було ран'че // ў три ча'са виру'шайут од'н'і за другими / од'н'і за
другими // так шо гон'ат ху'добу то ўс'і в'ід нас з' кол'госпу аш до Гл'ібок'ойі
ўс'о с ху'добоў / то од'на тур'ма / то друга / т'рет'а / че"т'верта // і так ўс'оі шл'ах
зайн'ат'і ху'добоў / ше ло'шата // йак нач'нут го'нити во'ни ло'шат / то гон'ат б'ігом
порозган'айут ху'добу // пасли ми до в'ечора / в'ече"р при'ган'айем до'дому /
зби"райемс'а фут'бола г'рати // ў кол'гос'п'і зробили со'ўб'і фут'бол'ну пло'шчатку
// скла'далис'а по два рубл'і / чи по рубл'у / йа'кис' хл'опчик / не" помн'у кот'риі /
по'йіхаў ў Смо'трич / се рай'он Смо'триц'к'ий буў / ку'пиў мн'ач і ми г'рали //
пог'рајем до в'ече"ра мн'ача / фут'бола // фут'бол г'рали і воле'їбол // купили
с'етку / зробили со'ўб'і / зако'пали сто'ўби / нат'агнули с'етку ту'то / де ко'ло
ко'н'ушн'і / а фут'бол'не поле" було там / де мага'зин ве"ликиі / тоі му'рованіі /
коло ва'ги // пог'рајем фут'бола до сме"р'ку // Пе"тро Йаку'боўск'ий пас ло'шата //
ўже в'ін там на ко'н'ушн'і / ўже ми с'ходимс'а ту'да і їдем по сат'ках / де гру'шк'и /
йаблу'ка або ў каву'ни / каву'ни бу'ли ў нас там / над Д'у'тами / бу'ли каву'ни / там /
де Го'жого поле" / гр'ечка і ми гр'ечкоў з'робим со'ўб'і сте"шк'и / бо не" їдем ў
зр'іст' / а на ко'л'інах // а на каву'нах по'саже"н'і сон'ашники та'ко на пло'шчу дес'
сон'ашник'іу зо п'яат' / та'ких лис'тат'і і так н'іби / ўно'чи так н'іби д'ат'ко там
сто'йіт / на т'і пло'шч'і // тай ми бой'імос'а / по'ўстойім / по'ўстойім / зга'дајем /
шо то'то сон'ашник' / але" зал'ізе"м та'ко ск'райу / таі рас / два каву'ни // тай шо
во'ни ше зе"лен'і / дей'акіі дос'тигне // йаг'би ўден' / то би ви'браў доб'риі
че"р'воніі каву'н / а так ўно'чи шо ти там бачи'ш // а там ви'їдем с' тойі гр'ечк'и
пос'ідајем / ўже дес' два'нац'іт' го'дин но'ч'і / таі да'ваі со'ўб'і ка'ждіі с'вого
каву'на роз'би'ваје // ў 'того че"р'воніі / ў 'того зе"леніі / ў 'того чут' / чут' но
ро'зовіі // понай'дајемс'а / таі та'ке пасови'с'ко було // ран'о ўстајем зноў /
пасли бос'аком / то п'ідб'іг на но'з'і ка'ждіі рас / то ро'са / то з'имно було / то
поро'хи / но'ги ўс'і пос'ідајуц'а // тай та'ке було д'єцтво // на л'ісапет'і / ў Івана
Зайанчу'коўско'го буў л'ісапет' / маліі та'к'ий / йак ор'л'онок / йа'к'ис' стар'ій /

навіт' там н'і краски / н'ічо ўже не" было // йакос' в'ін там його зре"монтаваў
т'роха і ми на н'ім ўчылі"с'а ўс'і йіздити // йа то ўм'іў йіздити на л'ісапет'і / бо
тут'во кантора чере"з дарогу / перше" ўс'і на л'ісапетах і агроном / і бри"гад'ір /
і ше мотоцикл'іў н'іх'то не" маў // прійіжэлі с'уда ў кантору на нараду / таі йа
воз'му 'того л'ісапета / викачайу тудэ на пе"ре"х'росток / до М'ілки / т'рошка з
горбика і на пе"далеві // і так наўчыўс'а трыматі р'іўновагу і так наўчыўс'а
йіздити // так шо хлоцц'іў д'уже было т'рудно наўчыці йіздити на т'ім Йі'ванов'ім
л'ісапет'і // а йа зразу / но посадылі і йа с'іў і по"йіхаў // воны ўс'і дывуваліс'а /
йак се так? / а йа наўчыўс'а на т'ім пе"далев'і йіздити з горбика // таі таке было //
а раз прійіхаў Ду'б'ін'ін буў / ў него буў мотоцикл С'мотрич / тоже" тут пок'лаў /
то ми тоже" / його в'іткачайе"м т'рошка і покачайе"мс'а / в'іткачайе"м і зноў на'зад
йіде"м і покачайе"мс'а // такі мотоцикл ве"лікі ў него // таі таке было ж'ит'а //

952. – А потым ўже шофе"руваў ўже // д'уже" т'ашко было ж'жомом /
возылі бурак тоже" ден' і н'іч ў 'Вишн'іўчик // по"том ўже прідумалі / шо б'рали
ўже кругло"суточно жом і оч'ір'ід'і не" было // а 'ран'ше" до в'ечора выдавалі
жом і оч'ір'іт' така / шо тра стоіяти ц'іліі ден' // йідут ў'дос'в'іта / а ўно'чи
ўста'вали з'імоў / з'імно д'уже" // так шо ми там / з'іма нам про'ходила ў
'Вишн'іўчыку // прійіде"м дес' ў ш'іс'т' годин чи ў ск'іл'ко оч'ір'ід' ча'сама аж"
коло вагі на ве"р'ху / там дес' зо п'я'цот метр'іў оч'ір'іт' / до в'ечора там
стоі'ялі / до 'ранку ў но'ги змерз / перше" шош было к'ірзов'і чоботы / не" было ў
шо ў'зутис'а і зад'аг'нутис'а // ма'шынны тожи так'і хо'лодн'і / не" то шо зар'аз
ма'шина т'епла // перше" таке / це ц'ілімі з'імама т'реба просид'іти ў
'Вишн'іўчыку / возимо бурак а в'іти жом // бурак кончыўс'а / то возылі з'в'іти
жом ц'ілу з'іму // ўже так то да'леко / а потым ўже прідумалі ўже с'одн'і воз'ат
в о'ден кол'госп / заўтра ў д'ругі кол'госп / і там раз на м'іс'ац' чи два 'раза на
м'іс'ац' йідут ў кол'госп / на'везут ж'жому і ўс'о // таі ўже было л'егше / то йа ўже
не" робиў //

Інформант: Смірнова Надія Олексіївна, 1946 р. н., освіта – 10 кл.

953. – Ўз'аў гармошку / і п'ішоў грати над го^лройу // ўчора // ну ўже йака ў н'ого музика / позабуваў т^рохи і ўс'о / але^н шос' там рипайі і ўс'о // йа на н'ого зразу кри^ечала / шо т'ікай в'ігі і не^н позор'а / най л'уди не^н слухайут // по^лтому думайу / Господ'і / та не^нхаі грайі / та не^нхаі грайі / жыва музика / хот' йака не^нбут' / там коліс' було таке ўс'іл'аке^н / а те^нпер не^нма н'ічого / і шеі так ти^ехесе^нн'ко / і так'і з'іркі / таке небо чисте / і там / і диўл'ус'а там дес' шос' л'ітайі / то туду / то с'уда // он полет'іло / вон див'іц'а / подивис'а // і то с'уда / то туду л'ітайі шос' / і тишина така / на цеі кругом / а цеі грайі / думайу / Господ'і Божи^е / ну то граі ше т^рохи // коліс' ўмреш / л'уди згадувати будут / шо ше сид'іў / таі граў на гармошці // це навирно т'іл'кі і ўс'ого будем мати музикаі такойі / жывойі / с'іл'с'койі // пограў / пограў / таі ўс'о // таі п'ішоў с'пати // хо^лди // хо^лди // Олес'а дивіц'а / хо^лди подивис'а на це // йа кажу / йа ўжыву бачила / а ти не^н бачиў / ти не^н паміятайеш шо ти бачиў / то ми те^нпер дивис'а // іди // там хо^лди / там хо^лди // йа думайу / зарас п'іду / таі в'ін за мнойу попленайіц'а / таі тод'і шо / коліс' будеш / час буде / таі п'ід'ідем подивимс'а // а тод'і не^н хт'іла // просто кажу / іди Кол'а / кажу / подивис'а // не^н кажу йому / шо зара за мнойу поб'іжит / таі ўже по ўс'ому буде / а в'ін / а йому хочи^ец'а / і ўс'о //

954. – На пошт'і по^нп'ітписуйу йому ўс'о / по^нскладайу йому ўс'о / і в'ін іде // йак п'іде ў се^нло / хо^лди^т // ми за дві го^лдини по^нвин'і об'і^нти ўс'оі у^часток / та^кіі нам полагаец'а / по^нвин'і об'і^нти / бо ж зноў т^реба іти // а в'ін йак п'іде / ўвече^нр приіде // і расказуйе // ўзагал'і / йа л'убила ц'у роботу // л'убила пошту но^сіти // вот ви^еходиш / то^лд'і с'т'іл'кі обоўйаск'іў назбируец'а // таі іде ж'інка / іде таі каже^н / ти куді ідеш? / ти ў ^лтому напрамку ідеш? // йа кажу / туду іду / ў ^лтому напрамку // то там скажи ж'інкам / шо^би б^рали с со^бойу са^пі і ко^сі на по^ле^н / йак будут іти // бо йакшо ми не^н буді^емо оп'копувати го^рот / то будемо са^пати бура^кі // добре^н // іду і расказуйу / воз'мети са^пі і ко^сі // д^руга іде / таі кажи^е до мене^н / Над'а / каже^н / заіди до мене^н подивис'а / чи йа хату замкнула

чи не^н замк^нула / йак не^н замк^нула / то замк^неш хату / а кл^чуч поставиш тамто // добри^е // їду / диўл^ус^а / хата не^н замкне^нта / зами^екайу // другий рас їду // Над^а / каже^н / збуди^ш мого хло^пчиска / бо йа б^іжу на роботу / бо просп^{ит} / до школи не^н п^іди^е // при^ехожу / бужу його // ўставай / кажу / то^бі по^{ра} до школи // а в^{ін} кажи^е / ви чо^{го} приїшли ме^нне будити? // йа кажу / т^во^яа ма^{ма} сказа^{ла} / це та^{ка} бу^{ла} пош^{то}ва ро^{бо}та // і ўс^ого / і ўс^ім траба по^{яс}нити / і ўс^ім траба ўс^о роска^зати / і ўс^іх траба заспо^койти // п^іс^{ма} доўго не^нма / Божи^н / чо^{го} доўго не^нма п^іс^{ма} / чо^{го} не^нма доўго п^іс^{ма} // почи^екайти кажу ше трошки // ви ко^{ли} послали? // ран^{ше}н дужи^е ба^{га}то п^іс^{ом} пи^сали л^уд^{ам} // зара н^іхто не^н пиши // зара т^іл^{ки} при^еход^{ат} так^іво / а ран^{ше}н пачка^{ми} // і шеї статистику та^{ку} про^{во}дили / шчи^{та}ли ск^іл^{ки} // от п^йаде^нс^{ат} / сто ли^ст^іў при^еходит / а йак ўже п^разник йак^іс^е / отк^ритки // та ст^іл^{ки} тих отк^риток / шо Господ^і Божи^е / по^пробу^і не^н да^{ти} // а то при^ейди і спи^тайце^а / чи ти мо^йу отк^ритку по^улучила / чи н^е / не^н по^{лу}чила / їди на пош^{ту} спи^тай де во^{на} // а йіх ст^оса^{ми} // а в осно^уному но^вий р^ік йак п^ід^ходи / то це ц^ілії м^іс^ац^а / ц^іїї отк^ритки їдут // і йіх т^іл^{ки} н^ічо но по ву^лц^ах со^рт^уйиш / то^ді по до^мах со^рт^уйиш / то^ді тому ў ру^{ки} мож^{на} да^{ти} / тому не^н мож^{на} да^{ти} //

Інформант: Гула Міла Антонівна, 1939 р. н., освіта – 10 кл.

955. – Ў Ро^{га}тц^і / на перше^н траўн^а / ў нас орган^ізу^{ва}ў бу^ў ке^ріў^ник ху^дожн^ії / дужи бу^{ло} ба^{га}то л^уде^і / грала му^зика / і ми з^е под^рушко^йу Анто^нінойу Мару^нак сп^івали п^існ^у В^есно^і // нам ху^дожн^ії ке^ріў^ник ўру^чи^ў одико^{лон} / йії і ми^ні // зара так не^н зби^райу^ца л^уди / зара ў л^уде^і не^н ц^іка^{во} // ўс^о те^ле^нв^ізори / то ўс^іл^ак^і так^і / а ко^лис^е ішли до к^лубу / ішли орган^ізу^{ва}вали ў л^іс^і там со^бі ма^йїўки / весе^нло бу^{ло} / ўс^о се^нло с^ходило^са / мал^і і стар^і ўс^і л^уди ішли до л^ісу на ма^йїўку // зара ўже та^{ке} зби^райце^а / но молод^ош / а ко^лис^е не^н так бу^{ло} / ко^лис^е бу^{ло} ц^іка^віше / йак зара //

956. – Ст^ройілі ў нас ў се^нл^і кл^уб^н / тожи йак мо^гли // ўс^іма си^{ла}ми // йа ше бу^{ла} ма^{ла} / хо^дила ў трет^ії клас / не^н бу^{ло} де па^{сти} // там Над^а Ко^вал[’] / ми

о'б'і пасли / воз'мем за'женим ко'р'ову / коро'ви до того / там ше ні'чо не' було
накр'ито і так ў клуб'і ми пасли // по'том ўже на другі' р'ік / за'чали ўже
засипати / ми тожи д'іти / мал'і ўс'і зби'ралис'а разом / но'сили земл'у / но'сили
кам'ін'а / шч'іб'йонку / шо бачили // і так ст'ройіли клуб'' / шо'би засипати / шо'би
було де потанц'увати / це була йа ў че'т'вертому клас'і йак в'іткривали клуб'' /
нас ўс'іх лучн'іў / Іван Маркович / ў'чите'л' та'кі' буў / в'іткривали клуб'' / а нас
не' хт'іў пустити до клубу // ми так наро'билис'а т'ашко ў т'ім клуб'і / в'ін не'
хот'іў нас пустити до клубу / зак'риў д'вер'і // х'лопці шо йо'му ўз'али /
при'думали / чере'з д'вер'і зробили там де за'мок / та'ка була д'ирочка / ўз'али а
в'ін сто'їт і пускайе і не' пускайе л'уде'і / ко'го та'і шо'би мал'і не' ішли // во'ни
ўз'али д'рота і йо'го за жу'китку / за штани / так йо'му робили / шо'би в'ін знаў за
та'ке / шо в'ін з нами та'ке з'робиў / не' пустиў до клубу на в'іткрит'а ў клуб'' //

с. Івахнівці Чемеровецького району

Село розташоване вздовж річки Жванчик за 12 км від районного центру. Населення займається тваринництвом і рослинництвом. Біля с.Івахнівців є кургани доби бронзи, скіфських часів (VII – IV ст. до н. е.) та залишки ранньослов'янського поселення черняхівської культури [4, с. 602-603].

Інформант: Васютин Іван Васильович, 1945 р.н., освіта – 7 кл.

957. – Наро'диўс'а йа ў Н'іме'ч'є'н'і / ма'му н'і'мц'і заб'рали ў сорок
п'ершому роц'і // робота була ў Н'іме'ч'є'н'і / ма'ма ро'сказувала к'аторжна // йіли
/ году'вали од'ноў б'руквоў / мо'же ви ше не' зна'єте / шо во'но та'ке / се на
по'доб'і бура'ка на'шого / так гово'рила ма'ма // во'пше'м / йа наро'диўс'а ў сорок
п'й'ятому роц'і / т'ато буў з Ро'с'її / л'уди ше бу'ли / і там ма'ма по'зна'йоми'є'лас'а з
од'ним ро'с'ї'яни'ном / Васи'єм йо'го з'вали / в'ін там буў на тих ні'в'і'л'ницьких
р'оботах / о // але йо'го / во'пши'є'м во'ни там по'зна'йоми'є'лис'а і ў сорок п'й'ятому
роц'і / д'вац'ат' ш'осто'го л'у'того йа наро'диўс'а // х'ристили ме'не ў ко'ст'ол'і / а
чо ў ко'ст'ол'і / ма'ма не' ро'сказували / йа з'найу / шо ко'ст'ол' // то се на'ле'же до
пол'с'ких / але / то се не' в'ажно / о // д'уже т'ашко бу'ло / ма'ма ка'зали / та'ком

проби^ралас'а на во^бору / де худоба ў н'імц'іў була / о // і там до^йіла моло^ко ск'іл'ки мог^ла / о // бо ў г^руд'ох моло^ка не^н було / і таким спосо^бом ме^не гу^дувала // по^тому / ў траўн'і м'іс'ац'у наш'і / ко^ли насту^пали на Бе^рл'ін / осво^бодили / о / і по^йіхала ма^ма до^дому / зо м^нойу раз^ом // як во^на рос^казувала як'і бу^ли сл^учайі / стра^шн'і / шо д'і^учата моло^ді / по^нагу^лували со^бі д'і^теї / йіхали до^дому / і кан'еш^но / се не^н хри^сти^йанска ду^ша / бо хри^сти^йанска ду^ша не^н може так зро^бити // йіхали до^дому і са^ма бачи^ла на с^войі оч'і / як запа^ковували не^моў^лат / таких са^ми^х / на^роже^них ў Н'іме^чи^ні / ў че^модан закри^вали і чере^з в'ікна ки^дали на хо^ду по^йізда // д^луже ст^идно було як при^йіхала ў с^воєє се^ло / чо^лов'іка не^нма / а ди^тина йе // ну сла^ва Бо^гу ше ма^ў жити / о //

958. – По^тому ма^ма п'ішла ў кол^госп на ро^боту / ро^била ко^ло худ^оби / до^йарко^ў / ро^бота то^же була д^луже ва^шка / ўс'о було руч^ну / до^йіли руч^ну / іно^ді / с'іло^с / жом / ўс'о тра^ба було при^вез^ти на плеч^ох // ро^били за коп'і^тки // зар^оби там ск'і^ко руб^ліў / заста^ўл'али п'іт^писувати обл'і^гац'ійі / так шо на про^жи^та було д^луже т'аш^ко // як йа ўже рос^казува^ў / ро^бота була д^луже т'аш^ка / і ро^били за коп'і^тки // ше йа^ки^с та^кі^й бу^ў по^радо^к ў кол^госп'і / шо йа і сам до^нин'і не^н могу йо^го зро^зум'іти / на^прик^лат / як^шо за р'і^к / ма^ма зар^обила два це^нт^нера хл'і^ба / то ко^жний р'і^к / на д^ру^гий р'і^к но^вий / то ўс'о пере^мбор / так шо йа р'і^к / се дес' це^нт^нер пше^ниц'і // а ше пше^ниц'у та^ку да^вали / шо не^н було шо пе^тл'увати / а на жор^нах / о // ну ро^бота була т'аш^ка / хар^чі бу^ли по^ган'і / ко^рови не^н було / три^мали ко^зу / шо та^йа ко^за може на^го^дувати // ше ў^дома була ба^пка / мо^йа / ма^ми^на ма^ма / і на сто^ро^ні ше жи^ла ц'от^ка с чо^лов'іком / о // д'і^теї пра^ўда ў них не^н було // ну тут б'і^да та^ка була / йісти не^н було так шо / п'і^та^тел'ного тако^го не^н було / а ро^бота ф'і^зично д^луже ви^мотувала / і не^н було н'і^яких п'і^дм'ін^лих і не^н було н'і^яких ви^хід^них // ка^жни^й Бо^жий ден' / тра бу^ло ста^вати і йти / а до^йіла во^на ш'іс^нац'ат' штук худ^оби // се ма^жна по^шчи^тати / ск'і^ки то тра^ба ча^су / шо^п ўру^чну ви^дойіти т'і ко^рови і за^нести моло^ко за мет^ріў дес' дв'іс'ц'і // вот на^рі^йе^нц'а і бе^ре те моло^ко в'і^дра^ми і

носи туд|а / а там |уже |друга |ферма |була на т'|сам'|те|ри|тор|ії / о // і там |уже |при|мали і |за|пису|вали / хто |ск'|іки |на|до|її // |дуже" |бу|ї |жос|токі|ї |кон|т|рол' / |ў|кра|сти |бу|ло |Бо|же |бо|ро|ни / то се |т'|іко |то|го |бу|ло / шо |їа |б'|га|ї туд|а і так |ма|ма |до|є / |до|є і ме"н'|ї |ў |рин|ку |ў|до|є |т|ро|шки |мо|ло|ка і так |шо|би |ма|ло |хто |ба|чи|ї / і |ка|зала |пі|ї / то |т'|іко |їа |м'|г |їо|го |по|ку|шати // |т'|аш|ка |п|ра|ц'а / |бес |ви|х'|д|них / |з|ро|били |с|во|ю |п|ра|ц'у //

959. – За|бол'|їла |ма|ма / |їа|кас' |та|ка |хво|роба |бу|ла / шо |їа |до |нин'|ї не" |го|де"н |по|н'ати // так |її|ї |скру|тило |бу|ло / |їа|к |за|рас |с |пали|чко|ї / ну |бу|к|во|ю |ге / |хо|ди|ла / о // |на|чали |во|зити |по |бол'|ни|ц'а|х / |Бо|же / |Бо|же / не" |бу|ло |за |шо |л'|їку|вати|с'а / о // |п|ра|їда / шо |го|ло|ва |кол|гос|пу не" |в'|д|мо|їл'а|ї |ў |т|ран|спо|рт'|ї / |за|вез|ти / |за|вез|ут / |з|ро|бл'ат |шо / |чи |не" |з|ро|бл'ат / |во|п|ше"м / |за|бол'|їла |во|на |дуже" |т'|аш|ко // |шо|с' |с |к'|їст|ка|ми / |їа|кас' |та|ка |хво|роба / о // |їа |не" |го|де"н |до|ко|пати|с'а |до |то|го / |шо|п |зна|їшо|ї |т'|її |ар|х'|ви / |шо|п |по|ди|в|итис'а / |рад'|ї |ц'|їка|вост'ї / шо то |бу|ла |за |хво|роба // |но |фак|т / шо то |про|ст|туда / се |то|чно / бо |хо|ло|д |роби |с|во|ю |сп|раву // |зл'|а|гла / так |зл'|а|гла // |їа |їже |то|д'|ї |бу|ї / |чи |ї |т|рет'|о|му / |чи |че"т|вер|то|му |клас'ї / |ма|ма |за|бол'|їла |їже |с'|їр|їозно / |їже |ле"ж|ала // і тут |їа|крас |зда|вали |ми |ек|за|ме"ни / |ше |бу|ло |три |ек|за|ме"ни / |бу|ла |укра|їїн|с'ка |мо|ва / |ро|с'|їс'ка і |ма|те"ма|ти|с'ка / о // і |дуже" |ї |нас |бу|ла |гар|на |їчи|те"л'ка // |ше |п|ра|їда |бу|ї |ї |нас |та|кії |п|ре"д|мет / |їа|к |кал'|їг|ра|ф'|їа / се |дуже" |чи|сте" |пи|сан'а / о // і вот |їа|крас |ми |зда|їемо |т'|їїї |ек|за|ме"ни / |їа |ше |за|бу|ї |ска|зати / шо |їа|крас |дес' |так |до |за |два |м'|їс'а|ц'ї |до |с|мер|т'ї |ма|ми |п|ри|її|ха|ї |та|то / |їа|ка |то |бу|ла |ї |ма|ми |рад'|їс'ц' / |ї|ро|д'ї |би |то |по|чали |во|ни |з|га|дувати |то |їс'о / ту |Н'|їмечину // |до|бро|го |бу|ло |ма|ло |шо / |але / |їа |ше |то|ди |не" |дуже" |роз|би|ра|їс'а |шо |во|но |до |чо|го / о // і |ї|ро|д'ї |ка|зало|с'а |би / шо |д'їло |на |по|п|ра|їку |їде / |але |то |їа|кас' |та|ка |бу|ла |пе|ре"д|с|мер|тна |го|ди|на / |чи |то |Бог |так |да|ї / шо |во|ни |так |з|ди|бали|с'а / а |в'їн |сам |з |Ро|с'|її / |їа |їже |ка|зай / о // |ро|би|ї |на |за|вод'ї / |їа |не" |з|най|у / тут |за|вод'ї|ї |та|ких |не" |бу|ло і |ро|боти |ї |не|го |не" |бу|ло / ну |се |їже |та|ке / о // і |в'їн |то|д'|ї |ка|же / |чи |то |мо|же |так |тра |бу|ло |ска|зати / |чи |шо / шо |їа |по|їе|ду / |за|ра|ботай|у |д'ен'е"г і |п|ри|їе|ду і |за|бе"р|у |вас |с |со|бої / о // і шо |ви |д|ума|їе"те / |по|її|ха|ї і |с |тих |пор / |їа |їо|го |б'|л'ше |не" |ба|чи|ї // |ї |ме"не" |с|ла|ва

Богу во'нуки ў же йе / од'на ў'чиц'а ў 'Ками'не'ц По'дол'скому / а х'лопчи'к
к'ін'чайе 'с'оміі клас / с'лава Богу / о // ну йа не" з'найу / чи то при'чина бу'ла в'ід
того / шо йа по'йіхаў / йа'крас ми зда'вали ек'заме"ни і йа'крас п'ісл'а т'рет'ого
ек'заме"на при'б'ігайе д'і'журни'ї с'іл'і'ради / поси'л'ниі і 'каже 'баб'і / а йа ш то
чу'йу / шо по'мерла ма'ма / о // ну тут ў же 'радосц'і 'мало / по'йіхали ў л'і'карн'у /
за'брали до'дому / 'вопше"м / не" мог'ли во'ни й'ііі 'вил'ікувати і по'хоро'нили / так
йа'к по хри'сти'я'нски / йа'к то 'кажут / на'роду с'т'іки не" бу'ло / йа'к 'зарас і п'іут
зо три дн'і на по'хорон // а то'д'і так / спи'кли дечку пирот'іў / зва'рили борш'чу /
со'лен'і воги'р'ки з д'і'шки / о / і 'може там по'стави'ели бу'ли гроба'рам л'і'тру
гор'іўкі / йа ў же не" помн'у / і ў'с'о / по'хорон ў же в'ід'буў'с'а / по'тому 'баб'і
'с'емде"с'ат ш'ісц' 'рок'іў / 'баба ў же бе"с'ила / 'пенс'іі не" бу'ло н'і'яаки'х /
апсо'л'утно / о // так йа'к йа ў же сказаў / 'пенс'іі не" бу'ло / а 'жити за шос' тра бу'ло
/ йа ў же не" 'кажу йа шос' д'руге" / 'б'іл'ше / о // да'дат ме"н'і 'добр'і л'уди па'сти
худо'бу / л'уцку / нас там бу'ло ше бага'ч'іў йа'к йа і па'сли худо'бу // 'може"те со'б'і
у'йав'ити / се буў та'кіі м'ї зароб'іток // ў 'м'іс'ац' за ко'рову пла'тили три рубл'і /
а за те"л'а / рубел' п'йаде"с'ат за те"л'а'том ше хто зна / ше 'б'іл'ше тра
наў'ган'атис'а / йа'к за ко'ровом / але се та'ке д'ело // от про'ходи'т л'і'то / о /
л'уд'ом то'же бу'ло ск'рутно з гр'ішми / но на'ходи'ли / мус'іли / о // і цеі / і так з
на'ми рош'читували'с'а / то йа ў же сам со'б'і заробл'аў на 'зоши'ги / 'зоши'т
п'раўда куп'ііка буў / о / на 'чоботи / ку'фаіку тра бу'ло купити / кни'ш'ки / та'кіі
буў м'ї зароб'іток // па'сти то'же т'ашко бу'ло / то'го шо / по'сатки 'ранче" д'уже
са'дили / йіх 'д'уже" пи'ел'ну'вали / по 'п'раўд'і сказа'ти не" д'уже бу'ло куд'а
ви'ган'ати // бу'ла ў нас 'Голда й'ііі на'зивали / с'кала / тих т'риц'ат' штук / ў'с'о
л'і'то / о // і от три 'роки / се п'ісл'а че"т'вертого к'ласу / се п'йатіі / шостіі і
'нав'іт' п'ісл'а 'с'омого к'ласу ми ше па'сли т'уйу 'чере"ду // то'же 'д'уже" бу'ло
т'ашко 'рано ў'ставати / од'н'і че"ре"вики / тра бу'ло йіх п'і'лну'вати // л'уди то'же"
ў'с'іл'ак'і бу'ли / хто дасц' п'л'ацка ку'сок / хто хл'іба / хто йа'кес' 'яблочко там /
ку'сочок 'сала чи с'мал'ц'у / таі ідем на 'поле / таі по'д'ілі'мс'о / так д'ружно 'жили /
о // ко'ли йа ў же кончи'с'у с'ім к'лас'іў / ў'чиў'с'а п'раўда не"по'гано // йа'к'би бу'ло /

йак то можна було би на вищче научити с'а / но не було за шо // нав'іт' думати за таке не можна було / ше ў мин'і воно так заклалос'а // праўда ше йа забуў сказаці / йа дуже л'убіў музичний інструмент / гармошку Osborne / вони і ў клубах / на танцох гралі / особливо користувалис'а автори ет'етом старш'і хлопці / котр'і ўже в'ітслужили армію // вот йа одного попросіў / шо би научіў ме не грати / а в'ін каже / будеш мати гармошку / йа тебе научу // ну а за шо було ту гармошку купити / а хот'іло с'а дуже страшно / дуже / о // а ў нас один старш'і хлопец маў велосіпед / йа помну / шо марка була написана Л'в'іў / дуже широк'і колеса були / старенкіі // в'ін маў того велосіпеда / праўда то була роск'іш // ў нас ў сел'і т'ілки бугалтер ізидіў на велосіпеді // се було йак в'ін йіде / то ми ўс'і пацани б'іжимо і дуже хочемо подивитис'а / шо то за така машина / а тоді се пол'зовалос'а великим аўторіететом // ну то нам про сейе год'і було нав'іт' думати / о // і післ'а того баба сапати піде по л'уд'ох / тому дитину побави / а куди л'і пралі / туйу кудел'у кобус' праде / кому дас'ц' ск'іко там тих рубл'іў / о // з ниеток робили верети / така була проміслов'іс'ц' / на станках пралі / сего йа ўже не з'наю // буў такий чолов'ік / ў сел'і / шо робіў полотно тойе / о // вопшием / баба ме'ні тих грошеі наскладала / троха йа с' того пасовіска і йа купіў собі старенку гармошку / на чаў ходити до того нашого гармон'іста / в'ін ме'ні даі йому Боже Царство Небесне / М'іша Ф'ігол' / в'ін буў харошій стол'ар і гармон'іст кан'ешно / о // дешо в'ін ме'ні показаў / памн'ітайу / шо першиё таниец в'ін ме'ні показаў йаблочко / а во'нуки нав'іт' по'нат'а не майут' / шо воно таке / о // потому научіў ме не грати зразу на голосах / потому на бас'ах / і каже шо с' тебе буде ше музику кант колис' // ну се ме'ні підало духу / о // і йа ше з б'іл'шим упорством на чаў ўчитис'а // коли йа ўже трошка виўчиў йаблочко і карапет / се були танці / шо на велосілу йіх гул'али / о // потому пан'іспант буў тоже такий / ну і пока тайа наука / б'іл'ше в'ін не маў ме'ні шо показати / то в'ін таке ми'ні показуваў / о // потому коли йа ўже трошки научіў с'а / то йа росказуваў за того хлопца / шо даў ме'ні велосіпеда / в'ін дуже хт'іў гармошки / а йа

ве"лоси^епеда / о // і от ми з ним догово|рилис'а / шо ми м'і'н'айе"мс'а / в'ін ме"н'і
того ве"лоси^епеда / а йа йо|му гар|мошку / но с таким дого|вором / шо йа наўчу
його ше грати / то було |мама при|ходила його / і казала / йакшо ти по|кажиш
йому / шоп м'ї Ми^екола ўже граў / так йак ти / о // то тоди така у|года /
вобм'і'н'атис'а |можна / о / вопше"м ми зробили та|кий за|мин / о // праўда с того
Ми^еколи / чи йа йо|му по|казуваў так / вопши"м в'ін не" пон'аў н'і|чого // а того
л'іса|пета не" так йа / йак |мой товари^еш'і побили за |тижде"н' / бо не" |годе"н
в'ітка|зати / |каждї |хоче" про|їхати / і |кожнїй не" ўм'їе / і |кажнїй ў|паде //
до|ло|мали до |ручки // ну то ўже |тайа кар'єра ў|род'ї за|к'інчилас'а / о / по|тому ў
нас буў на|бор / буў ў нас харошїй на|бор капл'ї|меїсте"р / Гри"гор'ї Іванович
Сп'ївак / сам молда|ван / |дуже" |чутлива / справе"длива // наск'їки йа ўже |зарас
розу|м'їю / в'ін ў|чиў |музики / насто|йашчой |музи|еки // вопше"м / п'їшоў йа |туда
/ хот'їў наў|читис'а |грати / в'ін |каже |добре" / |зара йа про|робл'у с то|боў таку
|формулу // йак |нин'ї памн'ї|тайу / шо тра було од|нойу ру|кою по |голов'ї |гладити
ў|заду / а |другоў по |кол'ін' |вибивати тої др'їп / |йакїй в'ін там ка|заў / |йа ўже ї сам
не" |помн'у / |вопши"м / нас при|шло |туда |хлопц'їў ба|гато / |хто |хт'їў // ба|гато
праўда не" про|шли то те"сту|ван'а / |чи йак во|но назива|еце"а / ме"не |зарахували і
на|чаў нас ў|чити / |кол|госп |платїю ўже |т|рошки |г|роше"ї / |йакшо |ви|ўчиш |справу /
сам |в|водиў |т'її |г|рош'ї / |за|носиў |туда ў |кон|тору / ўже йа |т|рошка стаў
заробл'ати / о // то нас було дв|ацят' |шт|ири |чолов'їки в |оркестр'ї / о // |хлопц'ї
були стар'ї / |воїен'ї ше |музиканти / ба|гато було |молод'ож'ї / о // а |сподобаўс'а
в'ін ў се"л'ї |л'уд'ам і його |залишили / |шоби ше на|бираў |д|ругїй на|бор / о // то ми
|г|рали на фе"сти|вал' / |їз|дили ў |район / о // с|цена |йака ў |л'їс'ї була /
п'їдїї|жайт дв'ї |ма|шини |до|купи / |одна до |другой / |се була |го|това |с|цена /
ска|меїки |кладут / |ми с'ї|даїе"мо і |ви|е|конували |класичнї |вешч'ї / о //
не"опол'їтанс'ка |песн'а / і ше |рад ве"ш|чеї та|ких / |йакїх йа не |можу |соб'ї
на|гадати / |но та|к'ї |д'їст|в'їтел'но |вешч'ї |були / шо // а то|д'ї ше ў |район'ї |дуже"
с|лави|ўс'а |Зар'їчанс'кїй |духовїй |оркестр / |йаким ке"ру|ваў |Кл'їмоў |Васил'
Іванович / а |по|тому ўже |д|руге |м'їсце ми |мали в |ол'їмп'їад'ї / о // |ходи|ли по

ве"с'іл'ах / похорони г'рали памн'ітайу / шо похорон перші рас йа п'ішоу г'рати / се було дес' чи ў пйаде"с'ат де"ўйатому чи ше"зди"с'атому |роц'і // так йак йа ўже буў р'іўнопраўниї член / ну а вешч'і в'ін пи"саў |каждиї ден' вешч / г'райе"мо коло к'лубу / чи ў к'луб'і / йакшо погода не" позвол'ала / о / і дуйе"мо |гаму там / по"том рос|писуйе |вешч'і / |кожно окремо розсажуйе / там була така буд'іўл'а с'іл'с'ка рада і там каб'інет'іў багато було / то там кор'нети / там бари"тони / там клар'нети // опши"м ўс'ім м'ісце / шоби не" м'ішали // сам ходе" з укаскою / по|йасн'уйе / ко|му шо не" йасно / в'ечором зг'райем ўс'о до купи / о // і ўже ўказуйе на не"достатки / шл'іфуйе // не" в'іг'стане / йакшо л'ўдина з'нае / а шос' не" получае"ц'а // сид'іти / ў нас один буў кларне"т'іст / по|паў в'арм'ію / а робиў ў кол'госп'і п'ідношчи"ком // Волош'чук В'іктор / Царство Не"бесне" / ўже помер / |тоже" / ке"р'іўни"ком на сахарному завод'і в'ін буў //

960. – Ну / по"тому |арм'іа / о // в'ідслужиў три |роки в'арм'іі / |тоже" / ракетн'і воіска були / се"кретн'і / |зара то ўже |можна росказувати / |перше" / о / |тожи о|пасно |було / о // по|паў служи́ти в'електро огн'ене отд'е"л'ен'іе / ну там ше |були стартови"ки / на|вотчи"ки / |друге комп'ресорне отд'е"л'ен'іе / |трети огн'ове і че"тверте за|правочне // по"тому на|чали по|йаўл'атис'а ракети з огн'овим |пали"вом / там ўже б'іл'ш прост'іше // х|лопц'і росказували / о // і |також буў ў нас |дуже хороша л'ўдина / зам коман|д'іра по кул'турн'і част'і / карт'іни при|возиў / а сам по нац'іонал'носц'і україїнец кан'ешно / а за |фахом / духовиї ке"р'іўник / старши"на / Б'ілоус Пйотор / а по |бат'кови не" з'наю / о // ну йа оркестр л'ўбиў / л'ўбл'у і |зара ўже кан'ешно ўже ме"н'і с'коро с'імде"с'ат |рок'іў / йа духовиї |дуже уважайу і шчи'тайу / шо в'ін в'ічний повине"н |бути // і от йа п'ішоу / в'ін прос'лухаў / подивіўс'і і |каже / |добре / йа з зам пол'ітом по|говору / шоп те"бе за|числили до нас / бо йа |бачу / шо ти |може"ш г'рати // в'ін з'ібраў оркестр / було чолов'ік дес' о|динац'іт' / два|нац'іт' / то ми г'рали на ф'із'аратку |кожи"н |Божі ден' // коли крос б'і|жит / ми |також стр'ічали с' духової |музи"кою / роз|вод караул'іў |кожниї |Божі ден' г'рали / о // ну і |рано на роз|вод кан'ешно |тоже" // с'мина бой|ового д'і|журства було ў час дн'а |кожної с'уботи /

рописує"мс'а / назначайут кого / о // ў суботу на пятаку / приїїжали з д'ів'із'ійі начал'ник і зачитує прикази / і ми 'коже"н ден' 'мали 'вести стройовим 'прамо на те"ри"тор'іу горот'ка воїеного і з'нає"те / тайа 'музика до 'нин'і ў 'мене" ў 'ву'хах і ў 'душ'і // стаїем крушка і 'граїе"м с'воє с'іл'с'ке / йак'іс' 'вал'си / чи йак'ус' 'пол'очку // сам'і себе 'хоче"м трошки розвести / бо кругом села / 'чуйут нас / о / і таке 'було // по'тому 'виішоў приказ на р'ічну с'лужбу / о / хто не" 'шофе"р / ком'ісу'вали додому / так йак була ў 'мене ше ма'шина 'арм'ійі / 'даже не" одна / а дв'і / о // і ми полу'чаїем но'ві 'чоботи / хто додому / а хто на ц'ілі"ну / ну праўда йа не" 'шкоду'ваў / йа де би ў та'ких країях буў / 'просто пог'реби н'їякої не" 'було // 'видали нам ма'шини / на 'кожну ма'шину два чоло'віки / осно'ўних шофе"р'іў було триц'ат' ш'ісц' / і под'миних так 'саме з'разу ми зби'рали ўро'жаї ў Мико'лайїўск'і 'обласц'і / тут начи"нали // спо'чатку жниў ше 'було / ну 'може с 'тижде"н' / то ми во'зили і п'ісок / і строїмате"р'іали // поїїде старшій л'е"т'інант / Фро'лоў / тол'ковий мужик буў / о / сам су'ворове"ц / дого'вориц'а і напра'ўл'аїе нас на роботу / тут пол'ова кухн'а 'була / ва'рили йісти / о // то ми були ў Мико'лайїўск'і 'обласц'і / там 'видно / шо 'кожний 'Божи"ї ден' / р'ік / сол'дати начи"нали 'в'іти / бо 'видно було м'ісц'а / де стоїали йіхн'і ма'шини / па'латки 'були / ўс'о // ми приїїхали ту'да / стоїанку дл'а ма'шин обу'рудували / та'блички пови'в'ішували на др'іт / 'кожна ма'шина / шоп з'нати 'чїяа / п'ісочком по'сипали / обгоро'дили / о // і так на'чалос'а наше жи"т'а // к'інчили у'борку / села були тут / памн'ітайу / Ло'зотка / Бан'дурка // 'к'інчили'а жни"ва тут / нас напра'вили ў Хе"р'сон / о // то д'е"ст'в'іт'е"л'но буў на тої час кв'і'тучїй краї / 'дуже са'ди 'гарн'і / ф'рукти 'дуже / виног'рад / кавуни 'дуже ве"лик'і / о // ми там 'к'інчили у'борку і напра'ўл'аїут нас 'дал'ше на ц'ілі"ну / погру'зили на плат'форми ма'шини йіолочкоў / 'вопши"ем ми йііхали 'в'іс'ім 'суток на ц'ілі"ну / далеко 'було / го'рача п'ішча 'була рас ў ден' / а то су'хий пайок / о // дес' о'п'іўдн'і поїїзд стаїе / ми б'їжи"мо ту'ди де ва'рили йісти і по дво'х ми парт'іу'валис'а / о // о'дин наби'раїе каш'і / а др'угїй борш'чу / о / так шо'би не" стоїати два 'рази в 'очи"ре"д'і / так ми приїїхали на ц'ілі"ну / ту жи"т'а

началос'а зоўс'ім інакше / фрукти н'і'якоі не" було / ўс'о сухофрукти // шос'
тод'і таке було / шо т'і ка'захи / ў'ласт'і в'ід'мовилис'а нам да'вати н'і мн'аса / н'і
моло'ка / о // праўда / ко'лі ўже приле'т'іў на ве'рто'л'от'і ко'ман'д'ір батал'йону /
пол'коўн'ік сам / о тод'і ўже на'чали нам постаў'л'ати т'і'іі про'дукти // во'зили
з'разу с'і'лос / а пше'н'ичка та'ка мален'ка бу'ла / шо 'Боже" м'іі // по'тому к'інчили
с'і'лос / на'чали зби'рати зе'р'но / зе'р'но ладно бу'ло / роспи'салис'і ко'жн'і з нас
шо за три к'і'лограми ў'краде"ного зе'р'на / р'ік т'ур'ми / но слава 'Богу н'і'х'то
ту'да ше не" по'паў // напраў'л'айут нас ў с'е'ве"рн'і Казахс'тан / о // там йа та'кого
марно'трацтва / в'і'т'коли жи'йу ше не" бачи'ў / о / а зе'р'но пр'осто то'ко висі'пайут
/ на грун'то'в'і плош'чаткі / н'і'яко'го пок'ри'т'а тве'р'дого не"ма / висі'пайут
зе'р'но пр'амо ў ка'гати / ўздоўж // і вот при'ходе при'каз виве"сти йо'го / йа'крас
дош'ч'і і'дут / по'грушчи'єк і'де і ли'шайе та'ку по'душку / не" бу'де б'рати бо'лота / а
сан'т'іме"тр'іў д'вац'іт' п'ід'носе до'го'ри і там то ўс'о ли'єт'ит / ко'лесами
прими'найут / н'і'кому н'і'чо не" ў голо'в'і / о // по'тому / ко'лі к'інчили ту'уборку /
зноў при'йіхали на стан'ц'і'ю Мам'л'утку / там по'грузка ў нас бу'ла / о // і ми
при'йіхали / се ў 'ши'є'ат с'омому ро'ц'і бу'ў сн'і'г і д'уже" мо'кро бу'ло / ту'во
йа'крас ў 'наш'і Хме'л'ни'цк'і об'лас'ц'і / йе Р'ід'ко'дуби і нас тут спи'нили /
розгру'зили / то ми ше во'зили цук'рові' бу'рак / ў Во'ло'чис'к'і' райо'н / на
Нар'кеви'цк'і' за'вод / д'уже доў'го / нас нази'вали д'і'каб'р'істи ўже / о // і от та'ке
бу'ло // по'обди'ралис' / запас'ного н'і'чо'го не" бу'ло / пе"ре"д'і'ван'а не"ма / а част'і
наш'ой не"ма ўже / чорнопа'гон'іки / і т'і веш'ч'і шо ў нас бу'ли / шо з'лагодили
до'дому йі'хати / н'і'чо'го не"ма / ўс'о позак'радали / но зали'ши'ўс'а по'рожн'і
че"мо'дан / то нам то ши'нел' дали / то бу'ш'лат / то с'писани' ке'бе і так ўс'о /
та'ким с'пособом нас д'і'мб'і'л'і'зовували до'дому // до'ма рад'і тим / аби здо'роў'л'а
бу'ло і во'но ўс'о обра'зуйец'а // ну / до'дому йі'хаў / по'гу'л'аў т'ижде"н' мо'же /
йа'крас визи'вайут ў кол'госп / ў кон'тору // при'хожу / сидит ўс'а та'йа с'в'іта /
голо'ва кол'госпу / бри'гад'іри / агро'номи / обл'і'коўц'і і ка'жут та'ке д'ело / нам
т'раба ме"хан'і'зато'р'іў / о // йа ка'жу / йа шофе"ру'ваў / йа ш'хо'чу ма'ти ма'шину //
во'ни ме"н'і ка'жут / шо бу'де ма'шина / але 'зара іди на т'рактор / п'і'шоў // п'і'шоў

пришч'іпл'уваче"м / інве"нтар / кул'т'і'ватор / капки / ўс'о шо не"обх'ідно було / ми ўс'о с'вое мали і мус'ілі ре"монтувати так / шоп вийхати над'ожно ў поле // такога не" було шо би приішоў з арм'ійі і не" було роботи // зара робиц'а йа не" знаў шо / молд'і приход'ат / не"ма роботи / а йакшо йе робота то даваі стаж / а де ж воно наbere того стажу / йакшо н'іх'то не" хоче приімити на туйу роботу // вопшим проішоў р'ік / праўда ше забуў сказази одно / шо д'іўчина ме"не че"кала / тут таке було д'ело / шо один рас ўс'ого йа до нейі п'ішоў / до арм'ійі // і три роки вона ме"не че"кала / чи то суд'ба / чи то соўпад'ен'іе таке / йа ўже нав'іт' не" можу сказази // вопше"м ми побралис'а / народилас'а дитина / о // а зарас слава Богу йе ўже / майу ўже д'вое онук'іў і прошу Бога шоп воіи були здорв'і і буў спок'іі на с'в'іт'і / се саме" голоўне / а робити ми будем //

с. Карачківці Чемеровецького району

Мешканці вирощують зернові культури, цукрові буряки, займаються тваринництвом. У селі є могильник доби бронзи, кургани та залишки городища давньоруських часів [4, с. 604].

Інформант: Деренівська Надія Іванівна, 1947 р. н., освіта – 10 кл.

961. – Ў млі"н'і буў м'ір'чук дл'а муки / тоже" де"ре"ўйаніі та'кіі п'ристр'ій / шо ў н'ому і збе"р'ігалас'а мука і в'ідм'ірували вот цим м'ір'чуком / це була м'іра расплати / оплати за муку // ст'іл'ниц' тоже" мало хто маў // з'верха с'т'іл називайе"ц'а столиш'а / то зн'імали / ви'чиш'чали добре" і на ц'ій столиш'і / на ц'ому стол'і м'ісили т'істо // биіи туди йаїц'і / л'али мо'ло'ко і починали м'ісити і так ви'м'ішували на стол'і / п'ітгортали / зарас це ў мисц'і / а коліс' не" було // горн'атка ўс'іп'ак'і були // горн'атка були д'в'ііп'атка / шо два горн'атка / одно тут і д'руге / і тут спайане р'учи'чкоў / були горн'атка дл'а борш'ча / дл'а каш'і / дл'а мо'ло'ка / р'із'ні / і гладушчи"ки / гладушчи"к б'іл'шиі / гладушчи"к мен'шиі // дес' воіи називайуц'а к'ринки / дес' кухл'і / ў нас / гладушчи"ки дл'а мо'ло'ка / горн'атка дл'а варі"ва // мас'ничка / це та'кіі

вот пристр'її такиї / йак бо'чоночок вотакиї / 'боче'чка така об'кована обру'чком
рас / по'тому во'на ви'шче їде оп'кована д'ругий рас і т'ретий рас // по'тому там такиї
їе пристр'її ў в'їд'е ступки такої / та це не ступка / а це вот така'вот штуковина
/ по'мойему шо п'ести'к / так йак 'зарас м'н'алка картошки / то це ди'ри'є'у'їана
штука була // сми'тану збоўтуйут' ў ц'її д'їжи'є'ц'ц'ї / ў ц'їй мас'нич'ц'ї і так
'робиц'а: а масло / а зверху їе така штука / то це 'тоже' продоўжи'є'н'а ц'їїейі
'бочки // 'отв'ір такиї т'їл'ки на ц'її п'естик / закла'даец'а на н'ого / на ц'її 'отв'ір /
в'їн закрив'аец'а ў продоўжи'є'н'ї ц'їїейі д'їшки // і 'нав'їт' с'уди сме'тана
ви'ходит // во'но во так зби'ваец'а / ў 'мене' було ко'лис' на 'подрах // от так б'їут
їїїї б'їут / а тоді крупин'ки масла ўже пол'учац'а / а п'їдсме'тан'а падаїе
'нишче' // 'масло п'їтпли'ваїе п'їд верх / то д'ї зн'ї'майут ц'у к'ришку / виле'вайут
ў м'иску ц'уїу р'їди'ну // п'їдсме'тан'а ли'шайец'а / заби'райут дере'ўїанойу
лошкоїу / 'масло вибе'райут ў д'ругу по'судину // ну / ше проми'вайут / рас /
д'ругий рас хо'лодноў во'доў / то д'ї це ўже насто'їшче' масло / тако'го ў
ма'газ'їнах не'ма // шили такиї 'воро'чок з суро'во'го по'лот'на / такиї
три'кутн'є'чок / це в'їц'їжували сир ў н'їм // в'їд'їг'р'їтїи сир ўже ўкла'дали ў п'їец'
ў 'горш'чики п'їс'л'а того / йак 'випи'є'чут' хл'їб' / во'но там ўже в'їд'їг'р'їє'ц'а
ўже 'чувст'уйе хаз'аїка / шо в'їд'їг'р'їлос'а / то д'ї вит'агаїе його і ви'гор'таїе /
во'но с'ходит на три'кутн'ик // сир виби'райут / сир'ватка ли'шайец'а // а ц'її сир
п'їдв'їшуйут і в'їн с'т'їкаїе ў ц'ому 'воро'чков'ї // їїїи з одной м'иски / ну ў
б'їл'ш так'її по'шан'ї була це сама мак'їтра / бо во'на б'їл'ша по об'їе'мов'ї / була
г'лин'ана // і от наси'є'пали їїїїи д'їт'ам ў мак'їтру на с'т'їл'чик такиї і т'ї д'їтїи
с'їдаїут к'ругом с'т'їл'чика / наси'є'пайут галу'шок там / чи к'їста йако'гос' / чи
ше чо'гос' і їїд'ат' // було таке / шо 'нав'їт' була одна чи дв'ї лошки
ди'ре'ўл'ан'ї // і вот ц'а лошка їшла по колу / одна д'їтина пе'ре'даїе д'руг'її /
т'рет'її / а доки до ост'ан'ого д'їїде / то мало ўже шо лиши'є'ц'а йому // то 'тоже'
пи'таїец'а / 'бапко чи 'мамо / а шо ти зва'рила? / а шо ти даїєш їїїїи? / їа
памїа'тайу ўже таке 'нав'їт' / жи'є'ри моўчки / в'їт'казували // во це така ст'рава /
жи'є'ри моўчки // плит'їў н'ї ў 'кого не' було / то ўс'о варили / об'їди / сн'їданки і

ве^нчер'і / ўс'о було ў п'йецу // були так'і мален'к'і горн'атка // пе^нкли паску /
були так'і бабни^чки мален'к'і і б'іл'ш'і // і паску пе^нкли ў тих бабни^чках і
варили йісти / боршч варили / каш'і / варили тожи^е ўс'о ў горн'атках //
копистка / де^нре^нўйяний п'ристр'ї / де^нре^нўйяна палка / оп'тесана / тут р'ручка / а
тут во^на так пле^нска^тен'ко зр'обле^на / це шоб ви^нішувати ле^нм'ішку і
кар^топл'і тоўкли неў / але йіх ўже не^нма / а то ми і по^в'ідло варили // мак'ітра
засто^совувалас' дл'а то^го / шоб^н рости^ерати мак / час^ник / ци^ебул'у // вот р'ан'ше^н
зати^ерали боршч / шоб^н цеї боршч ўкус^н'ішій буў // то^д'і ў ц'у мак'ітру і то^д'і
мако^гоном рости^райе й'ого / там ше кол'ендри дл'а запа^ху добаўл'айут /
добаўл'айут часни^чку // і це ўс'о рости^райут з салом / не^нмаіе ст'іл'ки сала //
от це роз'іте^нрали і запраўл'али боршч // йе ба^гато приго^ворок до ц'ого // вот
трут мак / то то^д'і до маку добаўл'айут цукру т'рошки / шоби во^но добри^е
рости^ералос'а // тертиї мак с цукром д'уже ўкусний // ну / таї д'їўчина / чи хто тре
/ таї хоче^н ли^ез^нути тої мако^гон / таї засте^нригайт / бо ж виле^нже ўс'о // не^н
ле^нжи мако^гона / бо буде^нш мати лисо^го чо^лов'іка // коли ци^ебул'у рости^ерали
/ то говорили / не йа п'лачу / ци^ебул'а п'лаче^н // ше буў такий п'ристр'ї /
по^мойему / шо це ў мак'ітр'і тоже^н / жару б'рали // вот / роспалит / р'ан'ше^н /
дал'ше ше / дивилис'а / пи^л'нували хаз'аїки / не^нспро^можн'і так с'коро
роспалити ў п'йецу / то чи^екайт / коли д'руга хаз'аїка роспалит ў п'йецу і во^ни
б'іжат' до ней / б'іжат' жару ўз'аги / попро^сити // ну / і шош не^н в'із'ме^нш ў
шос' / були або ў жароўн'у б'рали / або тоже^н ў такий г'лечик // при^б'ігла йак
ўхо^пила жару / і б'ігом б'іжит до^д'ому / шоб не^н за^гас // ў пе^нч'і в'ін го^рит то^ди
/ йак жи^в'ий во^гон' // а й'ого йак вит'агнути / то в'ін зразу тут почи^наіе гаснути /
ўже ни маіе тут т'аги такої / ни маіе тако^го по^току по^в'ітра і в'ін ў ц'і
мак'ітр'і / почи^наіе гаснути // то во^на б'ігом б'іжит до^д'ому ў себе^н ве^нки^даіе
на с^войі дро^ва ўже там / шоби во^но за^гор'іло^с'а / шоби во^но заї^мило^с'а // то ў
цеї час ж'інки ни майут коли го^в'орити // а ўже йак коло ки^рниц'і
зустр'ічайуц'а / ўже пороспал'уйут ў п'йецах / ўже дим іде до^го^ри і то^д'і ідут до
ки^рниц'і по во^ду // тут во^ни ўже майут т'рохи б'іл'ше часу / поки дро^ва

пе^ре^го^ра^т / во^на по^чеше^н тро^хи йа^зи^ком // то то^же^н гово^рили / шо ч^верт^ку дро^у спа^лит / по^ки во^ди пре^несе // шо ў^же там п^іт^ки^да^йут і п^іт^ки^да^йут дро^ва / а й^ійі ше ни^ема / бо во^на ше йа^к'іс' но^вини рос^ка^зати хоч^ен / шос' спи^етатис'а // вот та^ке вот бу^ло //

962. – Пра^ли та^ким чи^ном / не^нбу^ло та^кой по^суди / шоб на^гр'і^вати во^ди / то на во^гн'і на^гр'і^вали ка^м'ін'а / на^зи^вало^с'а во^но ку^л'а // на^гр'і^е це ка^м'ін'а і то^д'і д'ішка з во^дой / і во^ни це ка^м'ін'а ки^дали ў во^ду і та^к на^гр'і^вало^с'а во^да // то^д'і ў ц'у во^ду на^се^нпали зо^ли / по^пе^нлу // і вот со^лрочки / ўс'о с та^кого по^ло^тна ту^ди пом'іш^чали / зо^лили // по^п'іл / йа^к за^пару^вати во^лдо^у / то в'ін / луг ве^роб^л'а^йе / та^к'і прист^ройі ше на^зи^вали^с'а ву^л'і^йі / та^кі^й / шо б^ж'оли збе^р'і^гали^с'а і бу^ли ву^л'і^йі та^к'і / шо пра^ли / і во^ни вот ц'у зо^лу за^ли^шали на ден' / два дн'і / в'ідмо^кало во^лно ўс'о / а то^ди на р'іч^ц'і ви^пол'іску^вали / ви^ес'т'іру^вали // п'із^н'іше^н ў^же бу^ли ди^ери^у'їан'і жаро^л'в'і уг'уги / а до тих п'і^рто бу^ло / вот та^ка ка^чалка // на ка^чалку на^ви^вало^с'а по^ло^тно / а по^лтому бу^ла та^ка ма^г'іл'ни^ц'а / та^ка до^шка і ў т'ї до^шц'і на^ви^р'ізу^ван'і зу^бчи^еки //

963. – Кл^лали дро^в'а ў п'їе^нцу / ў п'їе^нцу го^р'іло / то^ди кл^лали та^кі^й ве^л'и^кі^й бу^ў го^р'не^ц на^зе^нва^ў'а г^лин'ані^й / ў н'ім во^да за^ки^п'іла // а не^цки сто^йали на зе^м'л'і / там сто^йало ў них з'іла / рум'я^нок / л'уб^исток / че^р'і^да // за^пару^вали це ўс'о з'і^л'а / ко^ли ў^же про^пари^ц'а / то^то ў^же про^ц'іжу^вали / за^бе^нра^ли і кл^лали де^н'тину / об^ве^нвали де^н'тину і та^к ку^пали //

964. – Іш^ли до л'іса / б^рали ко^ши^еки / ко^ши^еки ўйа^зали са^м'і / на Рут^ц'і та^ка бу^ла ру^тина / с та^го ру^тина пл^лели ко^ши^еки // та^к'і бу^ли ко^ши^еки ма^лен'к'і і бу^ли ве^л'и^к'і ко^ши^еки // на^в'іт' йа^к не^нбу^ло ко^ши^ека / то з^би^ера^ли ў фар^туш^ки і гри^би з^би^ера^ли / і йа^годи ў фар^туш^ки з^би^ера^ли / йа^ка по^суда бу^ла та^й ў та^ке з^би^ера^ли //

965. – Ко^сар'і іш^ли ў по^ле^н / б^рали з со^л'бойу ко^л'су // ко^л'су / шо^би ў по^л'і ма^жна бу^ло п'і^то^чити // б^рали та^к на^зи^ва^йе^ц'а / ку^шка / ч'іпл'а^с'а до р'ем'іна / де^р'і^у'їана / ў^род'е^би с:та^кана / та^ка де^р'і^у'їана ви^до^ўбана // на^ли^вало^с'а ту^да во^ди і кла^ўса б^ру^сок // ішо^ў ко^сар'і / се^р'е^т го^н'і^ў ста^ў са^б'і / ко^су

п'іт'агнуў / брусок зноў ў кушку туйу і во́на на рем'ін'е // так ўс'оремен'а в'ін з неў ко́сиў //

966. – Ўз'ати житнойі муки сампе^мрет / про^мс'іяти ў нецки / по^мсолити і тоди ва́риц'а така каша / б'рати туйу кашу / попарити ц'уйу житну муку // тоди бе^мрец'а пос'л'ідна мука / про^мс'іяти й'ійі на сит'і м'ілен'к'ім / пос'л'ідну муку / і б'рати росчин'ати // ки́дати дрожд'іў / ки́дати к'іста / це ўс'о м'ісити // тоди б'рати ше б'ілоїи муки на по^мм'іс / ск'іко там т'реба і зам'ісити / поставити на тепли м'ісце / шо́би воно п'іт'ходило // тоди йак воно п'ід'іде / па́лиц'а ў п'йецу / доўго т'роха // б'рати куц'убу ве^млику / розгор'тати ў п'йецу коц'убоў ве^мликоў / тоди ўже воно пе^мре'го́рит / б'рати зноў коц'убу ве^млику / розгор'тати по ўс'ім п'йецови / шо́би воно вигасло т'рохи // тоди са́жати хл'іб / на ло́пату к'ласти // хл'іб ви́роблиніі ў мисках / ў чо́тир'ох мисках / а п'йатиі пе^мчец'а п'іт'палок // його поси́пайут с'іл'у / по́том / коли його вит'агайут / то ше об'машчуйут часни́ком // са́жати хл'іб на дно ў п'йецу / шо́би н'інашо / за́гн'ітити / но шо́би не^м закре^мвати за́тулоў / бо в'ін зго́рит // пе^мчец'а хл'іб / йакшо б'іліў / пе^мчец'а п'іўтора ча́са / йакшо житна мука йе / то пе^мчец'а два ча́са / коли вит'агати / тра́ба його п'іт'шкрабати і к'ласти його на с'т'іл'ничку / по́мити / накривати / шо́би в'ід'ішоў // тоди ки́нути ў п'йец дроў і закрити п'йец за́тулоў //

Информант: Медвецька Віра Миколаївна, 1947 р. н., освіта – 10 кл.

967. – Йак ми ўчили́с'а ў ш'кол'і / йак на л'іт'н'і кан'ікули / це було дес' ў п'ійіс'ат дру́гих / ш'ійіс'атих ро́ках // ну / ро́ки труд'ні́ були / колгоспи / бура́ки / ферма / в'ечна н'ех'ватка ўс'ого / не^м фа́тало гроше́й на по́купки на р'ізн'і і д'іти хо́т'іли помо́гати ба́т'кам с'во́ейм / йак мо́гли // ў старших к'ласах д'іти / п'іс'л'а за́к'інче^н'а ш'коли шли ро́бити ў колгосп / на йак'іс р'ізн'і ро́боти / на т'ік су́шити зе^р'но // на то́й пе^р'іод / коли жни^е'ва бу́ли / ішли на ферму па́сти те^л'ата / п'ід'м'ініми до́йарками / да / йа бу́ла п'ід'м'іно́у до́йарко́у // одно л'іго па́сла тил'ата // а по́тому ми / ў нас орган'ізува́лас'а / бу́ла така мо́лод'іжна ланка // ну / це ўхо́дило / на т'ік хо́дили на ро́боту / а по́тому / одного ра́зу при́ходиў на т'ік до нас агро́ном / м'і́ ба́г'ко / і при́носиў ў

проб'іроц'і / запайан'її з одної сторони і з другої запайанї ко'ло'рацкї жук
// жу'ка до 'того 'часу 'ї нас ше не" було / ми не" знали / шо та'ке ко'ло'рацкї жук //
а то'д'ї в'їн при'єн'їс нам 'ї проб'іроц'ї і пока'з'а'ї // вот / ка'же" 'ї нас 'їже почи'найє
пойа'їл'атис'а цеї ко'ло'рацкї жук / 'я'к'її при'єно'сит' ве"ликиї 'їред кар'топл'ї і
'ваше" за'їдан'а / дл'а нас / вийа'їл'ати на 'пол'у очаги / де 'є 'ц'її жу'ки /
ли'ст'ї'їки нам порозда'вали про 'ц'ого жу'ка / 'я'к в'їн розм'но'жуйец'а / з'в'їтки
в'їн при'шо'ї в'їн до нас і 'я'к'її 'їред в'їн не"се / і 'їс'о шо зни'шчуйє карто'план'ї
пол'а // і ка'же" / шо пов'їн'ї ви / ка'же / вийа'їл'а'їте" очаги // по райо'н'ї / ка'же" /
'їже 'є та'ке / 'їже ве"дут боро'т'бу з ним і ми 'тоже" 'буде"м про'води'ти боро'т'бу
та'ку // да'ї нам 'ц'у проб'іро'чку і ми да'ва'ї / мо'лод'ї / здо'ров'ї / ве"сел'ї / да'ва'ї по
пол'ах / по го'родах 'ї л'уде'ї / по пол'ах // ну / хтос' с'ка'же/ шо 'ї нас 'є там шос'
на го'род'ї / шли туд'а ди'євилис'а / 'я'к'шо 'їже ви'я'їл'али 'ц'ого жу'ка / 'їшли 'ї
кан'тору чи с'їл'с'ку 'раду / і го'во'рили шо там / чи там ми 'їже по'бачи'єли та'кого
жу'ка / і при'їмали 'м'їри // заку'пл'али 'ц'її отру'тох'їм'їкати / шо 'їїх тра'вити / і
тра'вили 'ц'ого жу'ка / сам'її про'цес 'ц'ого тра'їле'н'а / то це шос' було // 'я'к 'воду
тра'ба було во'зити / с'та'вили 'чани там де та'к'ї 'їомко'с'т'ї на пол'ах / там де
кар'тошка / де кар'топл'а 'ц'а'яа ро'єла // ну / 'ї 'ц'її 'чани на'їл'вали во'ди / а не"
'було ш та'ких на'со'с'ї'ї / 'терни'к'ї'ї / шо с'ам'її на'ка'чуйут // а ми в'їдрами /
мо'лод'ї д'ї'їчата і тв'її д'ї'їдус' / 'шофе"р бу'ї і д'ад'а 'Кол'а / вот 'тоже" во'ни
шофе"ру'вали // на ма'шинах бо'чки і ми 'ц'ї бо'чки на'по'їн'ували во'до'їу /
'в'їдрами з р'їчки / ма'шина з'ї'жайє 'ї р'їчку / ми 'їс'ї ба'бух / со'б'ї 'ї во'ду / 'ї
пла'т'ах і 'їс'о / крик / зо'їк / 'вере"ск і с'м'їх / і 'шутки / і 'їс'о // та'ї так ми
на'би'єрали 'цейї во'ди і на'по'їн'ували / а там 'їже агро'ном бу'ї / чи ше хто там бу'ї /
розба'їл'али і ран'ц'ами вот оп'риску'вач'ї / ран'це"в'ї оп'риску'вач'ї та'к'ї бу'ли /
шо на пл'еч'ї бе"реш / во'ни 'їс'ї на пл'еч'ї // но це бу'ли та'к'ї / шо бе"з
пе"ре"станку / там ри'чах та'к'ї і тим ри'чагом тре було ро'бити 'їниз / верх / і так
хо'дили оп'риску'вали // по'том 'їже бу'ли тра'кто'ра / та'к'ї шо оп'риску'вали / а на
'перших по'рах ше 'поки ше ма'сово не" бу'ї цеї жук / то ми 'цими оп'риску'вачами //
ну і хто пас тил'ата / от на'приклат / 'я' пасла тил'ата / то та'мон 'ї пол'ї // там бу'ї

такі л'ітн'ії лаге"р дл'а тил'ат / там та курача ферма / така була куратник і там коло того куратника були обори загороже"н'і і тил'ата там тримали // от / то ми ішли т'і те"л'ата пасти / дв'і там нас д'іўчинки шло і ж'інка ше с'тарша / чи три д'іўчинки і тожи" ж'інка с'тарша і ми шли // довс'іта / ранесе"н'ко їдеш / шоб рано ўже випускати т'і тил'ата // пасем там / пасем / по'том заган'айем і їдем до"дому на о"б'їд" // а по"том зноў шли і це коже"н ден' так ми хо"дили пасти т'і тил'ата / с'самого ранку і до в'ечора / і зароб'л'али со"б'і за л'іто / зароб'л'али со"б'і на шк'ілну форму / ше на ўзут'а йаке"с' / ше на шос' // і шо саме" ц'їкаве" / шо от на жоўтнев'і с'в'ата / це ўже ми до шк'оли першого в'ере"с'н'а їдем / ўже там ў шк'ол'і нам г'рамоти йаке"с' да'їут / за труд / шо ў колгосп'і трудилис'а / да'їут там на першому дзвоніку // а саме осноўне / шо на жоўтнев'і с'в'ата / вот р'ічниц'а була ве"лико"їй жоўтневої ре"вол'уц'її / кожного року в'їдм'їчали це // йакас там була р'ічниц'а / ш'їїс'ат п'їята там / чи п'їаде"с'ата / чи ше йакас' р'ічниц'а і були // про"водилис'а ў клуб'і ўрочис'т'і збори / г'рала музика / збиралос'а дужи" багато луде' / ў клуб'і і шли в'іт'читно в'иборн'і збори // ну там йак'шо кадри йак'іс' треба було пом'їн'ати ў колгосп'і / то це на цих зборах в'ір'ішували / в'їносили туд'а ўс'ї пи"тан'а // йак'шо ко"мус' там пенс'їа не"п'рави"лно нара"хована / то в'їносилос'а це на збори / шоб л'уди ручалис'а за цуйу л'у'дину // йак'шо во"на хвор'їла / не" могла там в'иробити то'ї м'їн'їмум / то це ўс'о в'ір'ішувалос'а на цих зборах // а і д'ругоїу сторо"ноїу в'іт'читувалис'а з заў"фермоїу / в'іт'читуваўс'а за роботу пер"ед луд'ми про"веде"ному за це'ї пе"р'їод / ну і по"казували так'ї показн'їки там ў колгосп'і і ўс'о / так'ї були збори // на цих зборах тожи" одних хвалили / а д'ругих ган'їбили / хто по"гано робит / їїх про"таскували / по"казували на цих зборах // ну і тожи" да"вали пр"ем'її / вот // хто в'їдзначиўс'а / пасту"хи тил'ат'їў / до'їарки / ланков'і / трахтор'їсти / комба'їнери / то їм в'їносили по"д'аки і г'рамоти / і да"вали ц'їн'ї подарунки / да"вали // а не" / то грошов'і там винаго"роди йаке"с' / кон"вертики да"вали // ну і ми сид'їмо ў ц'ому клуб'і / ўс'а ланка ўрад / в'їстроїен'і ў о"дин рад / ў д'ругї рад // ми сид'їмо і з'наїе"мо / шо пр"ем'їа йе ланков'і наш'і /

ланков'і йе пр'ем'іа // і ми ўже / мо'я се"стра ск'райу сидит / се"стра На'таша / сидит ск'райу і ми ўже з'най'емо / а йа си'жу / ма'йже ў 'самому к'ін'ці' раду // так'і лаў'ки бу'ли пок'ладе"н'і / в'ітки'дн'і кр'ісла // і йа си'жу ў 'самому к'інці' і думайу / во 'зараз ме"не почи'тайут і йак йа 'майу 'вил'ізати / ну ж з'найу / шо ме"н'і не"ма'йе 'сейі пр'ем'іі / но лан'ков'і // вот і сиди'мо ми / ўже почи'туют / ўже почи'на'ють почи'тувати д'і'тєі / х'лопц'іў // перш'і х'лопц'і йак'і бу'ли / то бу'ли / або при'цеп'чиками т'рактора / або 'коло ком'ба'йна / там во'ни 'тожи п'ітгор'тали 'пере"д ком'ба'йном пок'оси / таку йа'кус ро'боту ро'били / п'іт'борш'чики / чи йак во'ни називали'с'я // 'тожи'є 'коло ком'ба'йн'іў ро'били / то йіх 'тоже там почи'тували // ну от ўже почи'тали і почи'на'ють нас / ўже до'ходит 'оч'ір'іт' до нас і лан'ково'й / ўже ту лан'кову / ўже зачи'тали / п'ішла на с'цену / ўже йі'ї про'г'рали 'ту'йу туш / і ўже почи'на'ють нас ўс'іх / ўс'іх / ну там нам ск'і'л'ки / ну 'можи'є по 'п'ят' г'риўн'іў // не" г'риўн'іў / а рубл'і ше бу'ли чи по 'дес'іт' рубл'іў // ну / це не" ў 'тому р'іч / от іти туди на с'цену і шо те"бе за 'руку буде" здо'ровати'с'я с то'бою і шо то'б'і 'музика г'ра'йе і шо то'б'і д'аку'ють // це ж по'пробу'є со'в'бі' / йа'ка по'хва'ла бу'ла // так бу'ло / так ў нас про'ходи'ли 'ці'ї ро'ки // ну і / а на 'тоці' йак ро'били / зе"рно пе"ре"ло'пачу'вати / су'шити // а по'тому ўже ма'шини за'гру'жати на але"ватори / йак 'везли 'ці' ма'шини / то по'гру'зочна ма'шина 'ца така 'л'ента / ми там п'ітгор'тали зе"рно п'ід 'ці'у'йу 'л'енту / а там тої по'гру'ш'чик ўже по'да'ваў зе"рно на ма'шину // таі так ўже там хтос' на ма'шин'і рос'праў'лаў то зе"рно / шоб" р'іў'нен'ко з бор'тами і ўс'о / і ма'шина 'йі'хала ўже на тої еле"ватор і в'ід'возила / а нам 'дуже" хот'і'лос'я по'ка'тати'с'я / поз'і'жати / а ше йак'іс' х'лопц'і / йак'і йе / то це ш по'пробу'є // ми т'і'ка'йем / с'і'да'йем на 'ту'йу ма'шину і 'йіде"мо туди / на тої еле"ватор / шоб по'ди'вити'с'я / йак там 'ту'йу ма'шину пе"ре"ве'р'тайут // зайі'жайе на таку ўже / на цеі / ўже на йа'кіс' та'кії при'стр'ї / шо пе"ре"хи'л'айе ма'шину / і так йак'шо ма'шина не" самос'вал / солос'вал сам пе"ре"ки'да'йе'ца / а йак'шо бор'това ма'шина / то йі'ї п'ідн'і'ма'йе так та'кії при'стр'ї / шо ма'шину п'ідн'і'ма'йе і с'у'вайе'ц'я зе"рно // це ш тра по'ди'вити'с'я на це / і хо'дили ў н'і'чн'і зм'іни 'тожи'є / ланку висилали / то йак'шо ми 'хочи'мо іти / а хто не" 'хоче" // ну і

ше хоче^м ў к'іно п'іти / вече^рром / п'ідемо ў к'іно / во там к'іно йа^кес'
показуйут і хтос' при^йїжайе з актив'іст'іў / с' току / і к'іно пе^ре^ри^ває^ц'а /
ж'е^лайущийе на роботу / ж'е^лайущ'і с'тали і поб'ігли // вот так'і були л'ітн'і
кан'ікули ў нас / так ми про^водили ц'їйі л'ітн'і кан'ікули // пот'ім шли до
школи / на д^ругий р'ік зноў кудас' / то ўже і ў нас буў вос'мій випуск^ній / ў вас
де^л'а^ли / а ў нас буў вос'мій // п'іс'ла вос'мого класу ми ўже ішли посту^пати
ўч^ит'і^е'а / ў вишчій наўчал'ній заклад / ну ў техн'ікум з вос'мого класу ішли /
по^тому ўже з де^л'а^ла п'ішли // то це вот вос'мій де^л'а^ла клас / ми ўже
зароб'ляли со^в'бі на шк'ілну ф^орму / на ўзут'а на йа^кес' / на ше шос' / таї таке //
ў кого худоба була / хто пас худобу / до ц'ого часу пасли худобу / п'іс'ла
ц'ого часу ўже ішли / ну / там були так'і випатки / шо д'ітеї не^п пускали / шо
заможн'іші^і були // не^п хот'іли / шоб^п д'іти шли на роботу / то так / а в
осноў^ному / то маїж^е ўс'і д'іти ходили со^в'бі зароб'ляли //

Інформант: Смірнова Надія Олександрівна, 1947 р. н., освіта – 10 кл.

968. – Були так'і роботи / шо не^пма оп'ислити йак поле / не^пхаї^л буде там
гно^йарка / дес' йїї тра рос^сунути / п'іт^сунути / по^грузити / вивистити дес' // і
шоб^п ц'і по^грушч^ики не^п простойували / то йїх обл'іковували за к'іл'к'іс'т'у
спале^нной сол'арки / ну / а хлопц'і со^в'бі ўже йакшо во^ни не^п майут роботи /
не^п при^йїхали машини / шоб^п по^грузити / або завести тої самії гн'ї кудас' ў
се^л'о / і там ў се^л'і дес' заг'нали / продали чи / хто там продаваў / мого^рич // ну /
і во^ни / цеї / сол'арку ш тра / то во^ни йїї просто там ви^еливали ў р'іў / просто
виливали туйу сол'арку і ўс'о // це по^пробувати со^в'бі тої час пор'іун'ати з цим
часом / таке було // ўс'о було / шо хочити було ў тому жит'у / ўсо шо хочі^ти //
на пол'у ходиш / на^роби^е'а добре^п і ўс'о / і по^тому дуже^п при^кро / то шо
л'уц'ка робота не^п так ц'інілас'а / йак ме^хан'ічна / йак машин / трактор'іў // от
йакшо бу^рак тої обробляли машинами / тракторами ўже / ішли там
про^полували / рихлили тої бу^рак / а ж'інки ішли са^пали са^пами // то йїм менше

оплачува^лос'а / чим тракто^врами // ну тош по^пробу^й / це ш л'уди / це ш л'уц'ка
робо^та / це ш л'уц'ки^й тру^д / здо^ро^ўй^а ўтра^чайеш і ўс'о / а так бу^ло //

969. – Ну ш^кола бу^ла ме^н'н^і зда^йец'а / шо ш^кола ^вран'ше бу^ла наба^гато
ц'іка^в'іша / йак те^л'пер / то^го шо ве^с'се^л'іше бу^ло // бу^ли / орган'ізо^вувалис'а
ц'і^йи гур^тки / на^вирно ^дуже^н ви^ховували д'і^тей / там бу^ў і л'і^те^р'ату^рний гур^ток /
і тан^ц'у^вал'ни^й / і хоро^в'ий гур^ток бу^ў / і п'і^еси р'і^з'н'і с'та^вили на^ших к'ласи^к'і^ў /
і са^м'і со^в'б'і д'і^ти ше при^думували // а тан^ц'у^вал'ни^й гур^ток / то во^п'ше ў нас
сла^ви^ўс'а / і хоро^в'ий / хоро^в'ий гур^ток // хор на^ш / то ^мали йо^му при^сво^йи^т
зва^н'а на^родни^й / а с'і^л'с'ки^й хор / то в'ін так і бу^ў на^родни^й // на^ш'і хо^ристи
йі^здили ў Кий^іў / ви^бороли бу^ли ^перше ^м'ісце^н ў ^конкурс'і // йі^здили ў Кий^іў на
ог^л'ад / на^ш'і в'і^ночки / л'е^нточки ме^р'е^х'ті^ли на Хри^с'ш^чатику // а ўза^гал'і / то
ми ш^к'іл'ни^й на^ш хор / то йі^здили ^кожного ^року ў Хми^єл'ни^ц'ки^й на ог^л'ад //
по^ка^зови^й хор бу^ў ў нас // бу^ў ўчи^т'ел' та^кий Ми^кола Г^натови^ч / в'ін бу^ў
с'в'аш^чени^ком / Ана^тол'і^й Г^натови^ч / йа ви^ба^чайус' / бу^ў с'в'аш^чени^ком // в'ін
ўчи^ч'у^с'а ў ду^хо^ў'н'іі ака^д'ем'і^йи / а там ў хоро^в'і^й с'п'і^л'ці ^дуже^н по^с'та^ўлені^й
бу^ў // і ў нас ў ш^кол'і бу^ў чо^тири^голо^с'ий хор ў чо^тири ^голо^с'и // с'п'і^вали /
^перши^й / д^ру^гий / т^рет'і^й / че^т'верти^й / хло^пці ба^с'а^ми / йак там мо^г'ли // ^дуже^н
^гарно і ^зара ўс'і ц'і на^родн'і п'і^с'н'і / шо йі^х с'п'і^вайут по те^л'е^в'і^зор'і / ^просто
аж^т при^кро / шо аж^т іска^жайут' так ц'і п'і^с'н'і // ^зарас во^но ўже ^може^н ^луче^н і
к^рашче^н / ўже ^зара / ўже на та^ку те^му почи^найут с'п'і^вати / йа^кис' при^ско^р'е^н
те^мп там і та^н'ц'і / і ўс'о // а ^вран'ше бу^ло так ^гарно / с'п'і^вали // ў нас тут ^випуск
бу^ў не^д'а^ўно / ми зу^с'т^р'і^чалис'а / на^ш'і ви^пускни^ки / то сп'і^вали ўс'і // ў нас два
ўчи^т'ел'і ше ли^шило^с'а / а во^ни ^дуже^н ^гарно с'п'і^вайут / то ми с'п'і^вали і
пла^кали / і фото^гра^ф'і^рувалис'а і фото^гра^ф'і^йи йе // то це ў нас та^ка бу^ла ш^кола /
хо^дили на ве^чори / вот на це^л ^л'і^те^р'ату^рний гур^ток / по^том ў нас бу^ў спор^т'и^ўн'і
^сек^ц'і^йи / во^л'е^т'бо^л'ни^й гур^ток бу^ў / баске^т'бо^л'ни^й гур^ток / ^гра^ли во^л'е^т'бо^л /
баске^т'бо^л / ^лехка ат^л'ети^к'а ^тоже^н // ^тоже^н ^згадували ^з д'і^ў'чатами / йа то ў
^лехк'і ат^л'ети^к'і / ў ф'іскул'турно^му // ў с^порт'і / то йа не^н при^йма^ла ^учас'т' / а
то д'і^ў'чата / то ўже си^д'іли і та ^м'ус'а Куро^ўс'ка ро^ска^зувала / а по^ўниш / а

поўниш / йак ми ў Че^мір'іўц'і / ў С^мотрич ішли п'іш^ком / п'іш^ком до С^мотрича / п'іш^ком // раі^центром ў нас буў С^мотрич / ^зараз Дунай^ев^цьк^і рай^он / а ^ран'ше буў С^мотрич^кий рай^он / то йо^го прие^днали до Дунай^ев^цьк^ого // то ми пол'ами / це вот л'ісом / пол'ами ішли // і ^йісти хот'іли / зби^рали йа^кус' шип^шину / йа^блука йа^к'іс' / груш^ки дес' по до^роз'і / ну і х'л'іба йа^когос' ку^сок б^рали і д'ілилис'а ўс'і // за^морувалис'а / с'ідали / д'ілилис'а / хто шо маў і так і ішли // бу^ла комсо^мол'с'ка орган'ізац'ія / бу^ло та^ке то^д'і / шо ўступати ў комсо^мол // вот заўдавали нам так'і / по те^пер'ішн'ому ^тези / шо^би йіх ^виўчити / ^ц'ііі ўс'і заўдан'а і в'ітпов'ідати на них // бо ш там заўда^йут' то^б'і пи^тан'а ўс'іл'ак'і і в'ітпов'ід'і дайеш на них і то^д'і при^йнали ў комсо^мол / при^йнали // при^ймали ну ўс'іх / ^майже" / при^ймали / ^декого там не" при^ймали / ну там йак погана характе^ристика там // ўзагал'і / то ўс'іх при^ймали ў п'іонер'іў і ў комсо^мол // то^д'і ўже це л'ін'ііки торжестве^н'і л'ін'ііки на ш^кол'і / ^кожного тиж^н'а ^майе ^бути л'ін'ііка / і ^кожного тиж^н'а на ^ц'іі л'ін'ііц'і виноси^елис'а / хва^лили од^них / од^них на^казували / попе^ре^жали / викл'учали // ўс'о та^ке бу^ло / ^дал'ше" во^йен'і і^гри бу^ли / а йак мен'ш'і / то п'іонер'с'кі костр'і // де^ве^тнац'а^того траў^н'а ден' п'іонер'с'кой орган'ізац'іі і це де^ве^тнац'а^того траў^н'а зби^ралас'а ўс'і тут^о ў нас над ^р'ічкойу / чи ў ш^кол'і дес' // при^возили так йак на Івана Ку^пала кост'ор / то це ^кожного ^року так палили кост'ор і с'п'івали п'іс'н'і / і виступали / і в'ірш'і рос^казували / і танц'ували / і кар^тошку пик^ли // там це ўс'о на т'і л'ін'ііц'і / а л'ін'ііку про^водили голо^ва ^ради дру^жини і се^кре^тар комсо^мол'с'кой орган'ізац'іі // це голо^ва ^ради дру^жини п'іонер'с'кой / дру^жина ўс'а шк'іл'на / а за^гони це по ^класах // ^гарно бу^ло / не" з^найу чо^го це ўс'о так в'ідм'інилос'а // ^зара оц'і ўс'і ска^ути / дит'ач'і за^гони орган'ізову^ют // во^но шос' при^близно та^ке ^тоже / во^но та^ке / вот // але во^ни ўс'іх д'іте^й не" о^хопл'у^ют' / а п'іонер'с'кі / це то ўс'і д'іти // ідеш з ^галстук^ом тим / забуде^ш ^галстук / те^бе пи^та^ют / де ^галстук? // а н'е / то та^ке / шо і бат'ки не" дозвол'али д'іт'ам ^галстуки но^сити // а то д'іти ^просто ўсти^далис'а / с'тарш'і д'іти то ўже /

а мен'ш'і / то заў'яжут т'і галстуки / банти так'і // то їдеш гор'дис'а / б'іла рубаше"чка / а с'тарш'і / то ўже шчиталис'а ў комсомол мали ўступати // іду'чи з галстуком / дес' в'іде за в'орота / зн'аў / ў кар'ман паставіў і п'ішоў со'б'і дал'ше / і не" з'найут / хто це чи комсомол / чи цеі / було та'ке // а зир'ніці / ну то однім с'ірником запа'ли кост'ор / о'дин ў ко'рбоч'ці с'ірник / о'дин чи два / ну там 'тоже" р'ізн'і були п'раве"ла і ц'ііі п'равила йак в'иконаеш / то за'майеш п'ерше" м'ісце" чи д'руге" // на ц'іі зир'ніц'і / хто в'ідзна'чиўс'а чи шо / це гра шла май'же так / йак ў бой'ових у'мовах / прыблизно шос' та'ке // там за'гони / там во'жат'і і коман'дири ўже дес' да'вали йа'кес' заў'дан'а / про'іти марш'рутом йа'кимос' і ў дуплах хо'вали за'писки / і ц'і за'писки / і но'ве заў'дан'а / і шли чи п'равил'но шли по марш'руту // на'ходили ц'у за'писку / читали заў'дан'а но'ве і то'то но'ве в'иконували заў'дан'а // о'це шли на та'ку гру на ден' / на два дн'і нав'іт' шли / це та'ке було 'тоже" // ну це були п'іо'нерс'к'і лаге"ра л'ітом / і ўже й'ідут ў п'іо'нерс'к'і лаге"р / зб'ірайуц'а // ми ў Гуков'і були ў п'іо'нерс'кому лаге"р'і / так на гор'біку // ўзагал'і то подобаўс'а тоі лаге"р / харчуван'а там і ре"жим // с'пати / засте"лити кро'ват'і / з'і'ратис'а / ў'митис'а / по'чистити з'уби і зноў же ш там рос'п'орядок дн'а йа'кис' йе / і тожи так са'мо орган'і'зовуваўс'а там // хто тан'ц'у'йе / хто сп'і'вайе / хто в'і'рш'і рос'казу'йе / то ўже і'демо / приг'лашайец'а в'ечором дес' ў клуб в'иступати // ў д'руге" се"ло і'демо / 'тожи" це за тоі м'іс'ац' / за два м'іс'ац'і / по м'іс'а'цеви там були ў лаге"р'і // при'возили нас туд'а / да'вали нам так'і мат'раси / то не" мат'раси / то так'і на'волочки на мат'раси / і ми ў ц'і мат'раси на'бирали с'іна і на'шивали / і на кро'ват'і к'лалі // там ўже да'вали п'росте"н'і / і засте"л'али п'росте"н'і / це ў нас так'і були мат'раси // не" було та'ких на'в'ірно мат'рас'іў / а це вот ми на та'ких с'пали мат'расах // це ў Гуков'і ми були // ну та'ке / та'ка / та'к'і вот пе"р'іод буў і т'рудно було // зар'ас те"ле"в'ізор за'б'ірайе ўс'оі час / комп'йуте"р / те"ле"в'ізор / тел"е"фони / мо'б'іл'ки / а р'ан'ше ш не" було // р'ан'ше д'іти са'м'і шос' при'думували со'б'і / дес' зб'ірали'с'а / шос' в'ігадували і'гри йа'к'іс' / ко'ло ц'еркви хо'дили / до ц'еркви хо'дили / хоч 'тожи за'борон'али // це було ми шли до ц'еркви і там га'й'іўки були / д'іти

зби́ралис'а / ба́гато д'іте́ї / с'тарш'і / м'ен'ш'і д'іти / і во ц'і́йї га́йїўки // доўго
во́ни бу́ли / по́тому ше на с'цен'і бу́ли ц'і́ га́йїўки / збе́р'і́глис'а / дуже́ гарно /
дуже́ гарно // во́т так'і / шо / ну / на с'цен'і то ўже в украї́н'с'к'і́ форм'і
висту́пали / а так / то хто ў ч'і́м / хто йа́к зби́раўс'а соўб'і́ / во́т і ўс'о // та́ка
га́йївочка бу́ла / шо бра́ли ло́зу ў ру́ку ка́жда / бе́ре ло́зу і з ло́зойу бра́зом дру́гу
за ру́ку / і і́дете по́ ко́лу ўс'і́ з ло́зойу і та́нц'у́йт // ц'у́ ло́зу п'і́д'і́мали /
опу́скали / зно́сили до́ купки / ро́скла́дали йі́ї і гарно // по́ўтому ў нас та́кії
та́не"ц бу́ў / то́же" с та́койу са́мойу ло́зойу / шо це ўже бу́ло гарно бу́ло і б'і́гли
одн'і́ до дру́гих помо́гали одн'і́ дру́гим / би́лиса / сва́рилиса / про́зивалиса /
п'р'і́звис'ка ўс'і́лак'і бу́ли / йа́ке хо́че"ш // за́ра ўже це́го то́же так не́"ма / не́"ма /
за́раз" не́"ма та́кого гу́рту"ван'а / йа́к бу́ло ра́н"ше / і от ц'у́во ху́добу / шо па́сли /
за́раз" оч'і́р'і́т' вигна́ў і баг'ки в'і́гпа́сли по́ ден' / два дн'і́ і ўс'о // а ра́н"ше ў
торби́нку хл'і́пчика / во́дички бу́ти́лочку і по́гна́ли па́сти ўс'і́ // шо во́ни там
вितво́райт ў т'і́м по́лу / йа́к во́ни па́сут туйу ху́добу / но при́ган'а́йт до́"дому
і ў р'і́чку // при́гна́ли до́"дому / не́" ла́гали там соўб'і́ в'і́дихну́ти чи шо / но ў
р'і́чку наку́палис'а / і зноў го́н'ат ту́да са́ме" // там і у́ху ва́рат і ри́бу лоў́лат ў
тих пот'і́чках / і ўс'о шо хо́чиш / во́т та́кії ча́с бу́ў // а ма́ми на маши́ни і ве́"зут
на по́ле" / на по́лу са́пайут до оўб'і́ду там / чи шо // ма́шина зноў при́йі́жайе / на
об'і́д в'і́двезе / до́ма там шо́с' поробе́" / по́дойт ко́рову / по́гл'а́не шо там до́ма і
оп'я́т' ту́да же са́ме" на по́ле" // д'і́ти па́сут там ў по́лу ц'і́лії ден' / ма́ми
са́пайут на по́лу ц'і́лії ден' // і там і дош'ч'і́ / і там і гро́зи / і там і гарту́валис'а
д'і́ти і не́" хво́р'і́ли так / йа́к те́"пер // те́"пер п'і́де на ф'і́скул'ту́ру поб'і́га́е /
при́де / та́ї ўже ўс'о // о́то йа́к ко́рова ўт'і́че / аш дес' п'і́д Сте́"пан'і́ўку / а́бо ше
ку́дас' поб'і́жит // На́таша при́ходит до́"дому / мам / ме́"не но́шки бо́л'ат // йа́
ка́жу / шо до́ц'а з но́шками? // ме́"не но́шки бо́л'ат // йа́ ди́ўлу́с'а / ў не́йї п'я́тки
так по́напу́хали / йа́к по́душе"ч'ки // йа́ ка́жу / це шо та́ке? // ко́рова т'і́кала аш
п'і́д Сте́"пан'і́ўкоў / йа́ йі́ї до́гна́ла // і на дру́гий ден' Во́лод'а по́гна́ў па́сти / а
по́ўтому да́л"ше зноў во́на по́гна́ла па́сти / бо ў Во́лод'і́ йа́кас дру́га ро́бота / та́ї
так бу́ло / так бу́ло //

970. – Ну / йак на ферм'і / рано ўстане"ш і ідеш / нав'іт' н'і до роги не" бачиш зразу / ше не" ўключилас'а н'і ў ходу / н'і ў роботу / не" проснулас'а / ідеш натикайеш'а на дере"во або на других люд'ей / таж д'іти ше / д'іти // ну / прийдеш на ферму на туйу // там с'ілюс чи с'ічку привозили / привоз'ат ц'ііі скотар'і / привоз'ат с'ічку на п'ідводах // там була кормоцех такиї / де р'ізали с'ічку / а ў короўніках розвозили п'ідводами // привезут ў короўник / скинут с цейі п'ідводи / купа одна ве"лика с'ічки / а д'іжурна дойарка / йа'ка мае"бути ц'іліі ден' там / д'іжурити / бо ко'рова сто'їт поприў'язувана / во'на мусит дивитис'а за цим ўс'ім // і ца д'іжурна дойарка п'овина с'ічку ц'у ўс'у розд'ілити / ск'іл'ки йе ў ц'ому короўнику / чо'тири груп'і ко'р'іў сто'їт // одна дойарка на одну груп'у ко'р'іў // ў груп'і там п'їет'нац'іт / ш'існац'іт ко'р'іў // то це во'на йіх догладае ц'ііі ко'рови // то во'на п'овина ц'уйу с'ічку розд'ілити на чо'тири купи і ўже так ц'ііі дойарки так пона'учуваліса класти / шо вони ў нейі выходили квадратики тамк'і р'іўнесе"н'к'і / шо йак'би зам'ірати з однойі сторо'ни і другої / то це точ ў точ // а йак'шо дес' йак'ус' б'іл'шу поставиш / а другу меншу / при'ход'ат дойарки і ўже почи'нают скандалити / ти со'б'і б'іл'ше поставила / а ме"н'і менше / ти сво'ю ко'рову луче наго'дуйеш / а мойу менше // ну / то ўже так ўже таку 'норму ўкладали / шо'би во'но ўс'о було р'іўнесе"н'ко // ну по'тому на п'лечах розносили ве"р'ету / висипали ў 'жолуба х'удоб'і / то'д'і мийеш туйу / х'удобу / майе"ш до'їіти йі'ї // бе"реш в'ідро во'ди і п'ідмивайе"ш / п'ідмивайеш в'і'м'я йі'ї / кругом пообми'вала йі'ї / пообтирала / с'ідайім до'їіти і це ўс'о граба було ўруч'ну з'робити // по'тому п'очали р'обити ре"монт ў то'му ко'р'іўнику / де йа була то'д'і // ну / а йа ш п'ідм'іна / 'сили та'кой не" майу / ўже ш і ўс'іх ко'р'іў добре не" знайу / а ко'рови ўс'і'лак'і йе / йе шо б'їуц'а / йе шо м'ирно сто'їат // дойарка / то ўже знае" ка'жда сво'їу ко'рову // а йа п'ід'ішла і одна ко'рова та'ка була / шо йі'ї н'і'х'то не" м'іг до'їіти / т'іл'ки одна чи дв'і ж'інки мо'гли йі'ї в'идо'їіти // а п'ідм'іні / то во'ни не" мо'гли в'идо'їувати йі'ї / а йа не" знала / шо во'на б'їец'а / таї п'ішла с'іла в'идо'їіла / таї ўс'о // та ко'рова сто'їала со'б'і тихесе"н'ко / і нав'іт' не" цеї // йа в'идо'їіла і

приход'ат уже ж'інки і кажут / а ти уже ц'уїу видойіла? / йа кажу / видойіла // а ти йак йіі до'їла? // йа кажу / шо с'їла видойіла таї ўс'о / то добре // на д'ругї раз зноў йа при'хожу / а по'том йа і д'ругї раз с'їла видойіла / а по'том ме"нї сказали / шо во'на б'їе'ца / шо н'їх'то йіі не" доїгт / но це і ўс'о / йа йіі тоже бо'йалас'а доїти // б'їл'ше йа п'їд нейі не" с'їдала // здо'рова во'на така бу'ла // таї пе"ре"гнали т'уїу ко'рову // ўс'ї жо'лоби бу'ли де"ре"ўйан'ї т'її позношувалис'а / ко'рова пог'ризла / по'ломала / то'т'ї де"ре"ўйан'ї вики'дали / а це"ме"н'т'їровали / к'їрп'їчн'ї ставили / це"ме"н'т'їровали // ре"монти так'ї проходили ў ко'р'їўниках // худо'бу ўс'у п'їд то'пол'ами при'їязували // бу'ли то'пол'ї кру'гом колгоспу // колгоспне госпо'дарство бу'ло оп'саже"не" то'пол'ами / а ц'її то'пол'ї сади'ї тв'її пра'п'рад'їд / Лопа'тоўс'кїй / вот в'їн орган'їзовува'ї луде'ї / в'їн бу'ї першим голо'воїу колгоспу / то це в'їн сади'ї ц'її ўс'ї то'пол'ї кру'гом / це в'їн посади'ї ц'її то'пол'ї // во'ни так густен'ко бу'ли по'саже"н'ї / ц'її то'пол'ї / і ми при'їязували ц'уїу худо'бу п'їд т'її то'пол'ї // це бу'ла му'ка / це бу'ла каторга / попри'їязувати на дво'р'ї / ў прим'їшче"н'ї т'ашко попри'їязувати / бо ж в'їд'їязує'ш / пускає'ш йїх на про'гулку / до водо'пойну / випускали на обо'ру худо'бу // пос'їдали кру'гом обо'ри / подо'їли худо'бу / не" виган'али на дв'їр // ну / а по'том пускали на до'їку / пускали йїх ў ц'ї кор'їўники / то худо'ба / то ко'рова з'нала с'воє м'їсце / ну / бу'ває шо не" з'нає // а ше приган'али молод'н'ак з д'ругого ко'роўника зв'їткис' / приган'али молод'н'ак // тої молод'н'ак поки на'ўчиш / де йїм тре'ба ст'ати / то це тоже така му'ка / не"рвотропка і ўс'о // а це п'їд то'пол'ами тре'ба при'їязати т'уїу худо'бу / зло'ви йіі за шийу / за лан'ц'уг прит'аг'ни / то во'на то'б'ї і на но'гу ст'ане / во'на і те"бе ро'гом п'їт'агне / во'на те"бе і но'гоїу ў'дарит' // ми мусили це ўс'о ро'бити / бо ш це тре бу'ло ро'бити // а по'тому да'ли уже п'їшли дош'ч'ї // тут дош'ч'їде / а ти си'диш п'їд тойу ко'ровоїу // да'ли нам там ко'лис' та'кї куратник / курник та'кї бу'ї // ну / і да'ли нам то прим'їшчина / шоб ми ўс'у т'уїу худо'бу заган'али ў тої курник / а там не" бу'ло н'ї п'їд'логи н'їякої / н'їчо / зе"м'л'а про'ста // ко'рова заїде і там на'робит' того г'ноїу / чере"з три дн'ї / чи чере"з чо'тири дн'ї худо'ба

бродит' по кол'іна ў ц'ім болот'і // ну там старш'і ўже прих'одили ўже т'і / ўже т'і сл'усар'і / ўже грохи вигор'тали / болото // то за тої пе"р'юд / поки ре"монти йшли на ферм'і / то це ми так мучилис'а с' тими ху'добами / але проїшло і то // то таке // а було і ше до"йіли ў б'ітон / ўруч'ну до"йіли / ўруч'ну до"йіли / рукамі / проц'іджували ў б'ітони / тоди в'ідно'сили на моло'копункт там на ферм'і / аж там ўже його охолоджували // а охолоджували л'одом / а тої л'ід накол'ували ўзим'і на р'ічц'і / вот тутто ў р'ічц'і пилкамі спе"ц'іал'ними р'ізали блокі ц'ого л'оду / звозили цеї л'ід ў колгосп ў йа'му // так'і йак жомов'і йа'ми / зараз опкла'дали соломойу / тирсойу / соломойу опкла'дали і цеї л'ід збе"р'ігаўс'а ц'іле л'іто // його призна'чали дл'а того / шоби ў б'ітони скла'дали / ўчани так'і здоров'і / запоўне"н'і водою і там плаваў л'од і так охолоджували моло'ко // це йак цеї л'од р'ізали / це тоже тра було дивитис'а // л'од вит'агували з води / грузили на п'ідводи чи на ма'шини / в'ідвозили ў колгосп // то це так'і холо'д'іл'ники були / во'ни опкла'дали соломойу гл'ібок'і йа'ми і збер'ігаўс'а л'ід ше доўго // так охолоджували моло'ко / нав'іт би не" при'думали тако'го // ну і пот'ом ц'ііі б'ітони везли на моло'ко за'вод ў С'мотрич //

Інформант: Сумин Василь Олександрович, 1934 р. н., освіта – 7 кл.

971. – Йак йа конч'іў с'ім клас'іў / стр'іко ўз'оў ме"не ўч'ити робити че"ре"пиц'у // с'і'яли п'ісок / добаўл'али до него це'ме"нту / л'али води / робилис'мо рост'вор // йа накла'даў йе'го на шаблони і прису'ваў пресом // тог'ди робилис'мо з дош'чок так'і полиц'і і скла'далис'мо сирову че"ре"пиц'у сушити / вона сто'йала с'утки / тог'ди в'ід'іл'алис'мо й'іі в'іт шаблон'іў скла'далис'мо ў шта'би / шоб вистойаласи / з'верха поли'вали водоў / шоб набрала м'іцности // робіў йа че"ре"пиц'у не" т'іл'ко ў с'воім се"л'і / хо'дилис'мо по д'ругих с'елах / а зи'моў робилис'мо че"ре"пиц'у дл'а колгоспу //

с. Кочубіїв Чемеровецького району

Господарства рослинницько-тваринницького напряму. Поблизу села виявлено залишки поселень трипільської та черняхівської культур [4, с. 602].

Інформант: Смірнова Марія Олександрівна, 1930 р. н., освіта – 7 кл.

972. – У мене буў тато / тато буў руск'іі / в'ін служиў там в'арм'ііі / і там може / і там маму засватаў // і засватаў маму / і во'ни на'чали жити // а ў мене хата була дуже стара // то'ди бу'ли стар'і хати / шо то'ди ко'лис' та'ке / ага // ну та'і в'ін // з мамоў жиў та'ке во / за'чаў дуже пи'ти / та'і по'йхаў / а ма'ма ли'шилас'а зо мноў // ну йа ўже чу'т' п'ідрос'ла / п'ішла ў по'ле са'пати // бо ко'лис' са'пали ж'інки бо'с'і / ў'зут'і йа'к'і хто маў // ага // та'і йа са'пайу / от при'ходе бри'гад'ір // та'і / Бог на по'м'іч ж'інки // спа'с'ібо / шо ви при'ішли та'і д'акуйете нас // йа'к там здо'роўл'ачко? / ну та'і та ка'же / йа то ўже не годна / а та ка'же йа годна / та'ке во // а в'ін ка'же / а ч'ийа фа'м'ілі'яа С'м'ірнава? // йа ка'жу ма'я // ў'стан'те // йа ду'маю / на йа шо зро'била? / шо? / йа'к'іс' ди'бки бл'ін йе // йа ў'стала / а в'ін ка'же / бе'р'іт' са'пу і хо'д'іт' зо мноў // та йа ка'жу / ку'да? / ў с'іл'раду // а йа пла'чу / ну ка'жу / на йа шо зро'била / шо йа ў с'іл'раду п'іду? / ну шо йа / йа ж н'і'яку по'гану ро'боту не зро'била / і ў с'іл'раду іти // при'ішла дн'ом ў с'іл'раду / а в'ін ка'же / ви на ро'боту заўтра не п'іде'те / а йа ка'жу / та чо? / то йа ж ка'жу не сла'ба / а шо ж се ви ме'не визвали / йа ж н'і'чо по'гане не зро'била? // а в'ін ка'же / при'ідете до ко'мори / при'ідете с'уда до ко'пе'рац'ііі / там до це'рк'ви / до то'го / там де / йа'к то нази'вайе'ца? / до с'іл'ради / при'ідете до с'іл'ради / і а'би се са'пу не б'рати // йа ў'з'ала іду / і пла'чу здоўж до'рогоў / ну чо'с' визи'вайе / ну че'ка'й же // ну йа чу'ст'вуйу / шо йа н'і'чо не зро'била / ну то чо ме'не визи'вайут'? // при'хожу / а в'ін ка'же / з'найте шо? / йа ка'жу / шо? // йа вам на'ішоў ро'боту // йа ка'жу / йа'ку ро'боту? // в'ін ка'же / шо п'ідете пра'ц'у'вати ў ко'мор'і // йа ка'жу / йа'к? / та йа'к ка'жу ў ко'мор'і / на йа ка'жу ше не ро'била там / не з'наю // п'ідете пра'ц'у'вати / бу'де'те ў ко'мор'і // ну та'і ў'с'о // та'і ід'іт до'дому / не бе'спо'коїте'с' / ў'с'о ў'с'о бу'де до'бре // йа іду до'дому і пла'чу / ду'маю хто йо'го з'нае / шо во'но се та'ке // але ў'стала ра'но та'і іду ту'да // при'ішла ту'да до не'го / до то'го шо'фе'ра / че' йа'к в'ін нази'вайе / голо'ва с'іл'ради // при'ішла до не'го / а в'ін ка'же / хо'д'ім до ко'мори // в'ін в'іт'криў ко'мору // йа ка'жу / в'ін ка'же / ви з'найте шо се? / йа ка'жу ко'мора / ну то йа'к ка'жу не з'наю? / шо йа

ўже така дурна / шо ўже не з'наю шо? // а в'ін каже так / нате вам кл'уч / аби ви з'нали / шо ви будете в'ід нин'ішого дн'а ком'ірником // йа кажу йак? // в'ін каже так / будете ў комор'і / будут во'зита с пол'а / з'в'ітки би не во'зили і ви ўс'о будете записувати і ўс'о будете документи / і вам рабочих дадут / йак шос' буде йакас' така робота ў комор'і / з'наеш // таі йа 'начала там робити / таі робіу / таі ўс'о // таі робила ком'ірником // але / сказа'ти йак йа за Л'он'ка в'ідалас'а? / ага / але робіу ком'ірником // таі кажу до йедного йездового / проішло багато троха ўрем'на / йак йа ўже робіу // таі кажу до йедного / ти з'наеш шо? / Ван'а // в'ін каже / шо? / в'ін каже // йа хочу до Кочуб'іева йіхати до мли'на // в'ін каже / на ти ў комор'і робиш таі шо не ма муки? / шо аж до мли'на? / йа кажу / йа дуже хочу б'ілої / б'ілен'кої муки // в'ін каже таі га'да // ми при'їхали до м'лина / а Л'он'ко Гри'н'іу / сеі шо йа з ним жила / шо йа в'ідалас'а була за него / заби'рає шо спел'уваў // ну таі ми сказа'ли добрі ден' / Бог на пом'іч // в'ін каже / почи'кайте / ше троше'чка лишило'с'а / зараз каже / йа вам по'можу ўсипати / то с'о // і Л'он'ко ўс'о то'то там позагро'маджуваў / позам'ітаў і то'ди ўсипаў мойу н'іби пше'ниц'у // і так йа спитл'увала // а Л'он'ко каже / а ви чо з'їхали до м'лина? / а йа кажу / на муки т'раба / а чо чолов'ік не йіхаў / а ви? // йа кажу / ў мене не ма чолов'іка // а де? / йа кажу / на то кажу то'бі тра знати де? / не ма чолов'іка таі ўс'о / таі сама жи'ю // але проішло може два дн'і // в'ін при'шоў ўвече'р і с'тукає ў д'вер'і // С'м'ірнова / можна заіти? // йа кажу можна // йа кажу / а ти де се тут ўз'аў? / а то йак / кажу / ўзнаў / шо тут мойа хата / шо ти сюда заішоў? / йак ти це знаў? // в'ін каже / при'їхаў ў село / таі ска'заў до йедной баби / во'на ішла ўже не виткос'а було троха // йа кажу / бапко / ў мене йе до вас питан'а / а во'на каже / а йаке? // каже / скаж'іт' ме'н'і / де жи'є ком'ірник? // ме'н'і каже тра'рано до ко'мори / а ме'н'і тра'н'іби договоритис'а / йак при'їхати // а во'на каже / ід'іт т'уда і т'уда дорогоў тоў і з'верне'те ў до'лину / так йак ў Зар'ічанку і там йе краіна хата // ну таі шо / таі ўс'о // йа кажу / а чо ти при'шоў? / а в'ін каже / йа хочу с то'боў по'сид'іти троха // йа кажу / шо муки? / н'ічо не 'хоче'ш? // н'е / н'ічо не 'хочу /

но посидіти троха // йа тоди доц'у шо / беру кладу ве"черу / на шо йа / ў
комор'і робйу / таї шо не"ма шо йісти? // пок'лала ве"черу / ўс'о // во'ни с'іли /
обидвоє йімо / в'ін троше"чка пйе / йа ж гор'іўки вопше не пйу / ну ж'інка / ну
ж'інка де йе пйе гор'іўку? // таї ми найіліс'а і йа 'кажу / гаїда сп'іваймо // в'ін
'каже шо? / пре"ступило чи шо? // йа 'кажу / таї не" пре"ступило // а ў 'мене с'ім'я
така / доц'у / шо 'дуже л'убл'а сп'івати // і дочка так робила / і йії о'нука так
'зара нав'іт' йізде аж ў Кийіў // ка'заў голова с'іл'ради / ви чо? / ў район'і не"
'були? // там виступаў Че"меровецкий тої концерт // в'ін 'каже / концерт
'кончиўс'а / було поўно люде"ї / кончиўс'а концерт / і по'тому на'чали дуже
кри'чати / шо ми хоче"м аби Вал'ка засп'івала // а во'на Вал'ка називає"с'а то'та
'Пйатни'часка / 'межи тими л'уд'ми // таї во'на засп'івала і // 'каже в'ін / во'ни
про'сили / аби три 'рази хот' засп'івала // таї во'на засп'івала / таї / таї ўс'о / а йа
ў'дома сиджу таї ўс'о // к'іл'ко ўс'о // таї ше шо // таї 'кажу до Л'он'ка / йа буду
'хату к'ласти / в'ін ўстаў / по'мацаў мене за голову / ше йа жи'ла ў стар'ій 'хат'і /
Сашко 'зара ў т'ії 'хат'і / жи'є стара 'хата // в'ін 'каже / шо? / слаба ти чи шо? / йа
'кажу та чо / та с 'чого будеш 'хату к'ласти? / таж до 'хати т'раба ўс'ого // а йа ў
комор'і робйу / доц'у / а ў мене чо'го / шо пше'ниц'і не'ма чи чо'го? // таї с
комори троха грошеї получала / а троха пенс'ії / тако ўс'о туд'а с'уда / туд'а / і
пос'твила соб'і там 'хату // пос'твила там 'хату ў Кочуб'ійеві / так ўже с'е
цере'мон'ат / така 'хата / так сп'івайут' / йак ў 'церкву за'ходжу / туд'а 'ходжу ўс'о
йак 'маєе 'бути // йак з'дibalас'а з Л'он'ком // в'ін 'каже / ну шо? / і ми се"
сподобали йе'ден д'ругого / а йа не буду ў Кочуб'ійев'і жи'ти / йа 'кажу чо? // ў
'мене 'мама стара / йа не 'маю йак 'мами ли'шити // то ли'шили і 'мама дуже хоче"
тебе побачити // і при'шоў йе'ден раз таї 'каже / при'їхали йе'ден раз на л'ісапет'і
' / таї 'каже заби'рає'а / х'вайно по'їдем / 'мама 'хоче тебе побачити // йа з'ібралас'а
' / по'ї'хали / во'на стоїт' на пороз'і // ден' / добрий ден' / добрий ден' //
поц'іл'увалис'а ми обидв'і / йа 'кажу / а чо ви се х'т'іли суда на 'мене? // ну таї
ўс'о // таї так ми се" з Л'он'ком познакомили / таї поже'нилис'а / таї ўс'о // йа ту
'хату пок'лала // таї ўс'о / таї 'хату пок'лаў // таї ў 'хат'і жи'ю // не" ў 'хат'і // йа 'хату

поклала // таї ми з 'Л'он'ком ў 'кухне" жи'єм / а ў 'кухне" так 'було / йак ў 'хат'і / р'імнен'ка / 'гарна / 'але мален'ка / бо там тра 'менше палити // а 'хата / йак 'дуже 'хату ве"лику / 'дуже ве"лику / 'нав'іт 'доц'у та'ку покл'аў 'хату / 'шобим йа не ўстала з 'сего 'м'ісц'а / 'шо ў Кочу'б'ійев'і та'кої 'хати не"ма заўб'іл'шкі // і покра'сила / і ўс'о / і ве"лика 'дуже / ну та'ка ўже 'хата 'гарна / і'дут 'л'уди ди'ўл'ус'а / хто до 'церкви / а хто так // йа 'кажу // на ти де се та'ке ўз'ала / 'шо та'ку 'хату поклала? / на ти де се ўз'ала? // йа 'думаю / йак ў ко'мор'і 'робе таї / ўс'о 'можна б'рати // таї так 'хату покл'аў // таї ўс'о / таї 'жила ў 'кухне / а син жиў там // 'синова 'ж'інка 'жила ўже 'доўго / ўже ба'гато 'рок'іў / казати се // а'га // таї 'каже до 'мене / ў 'мене йе 'дуже до вас п'роз'ба // йа 'кажу йа'ка? // у вас йе пенс'іа / йа 'кажу йе / і 'грошеї т'роха 'майте / йа 'кажу 'маю // йе ў 'мене йак п'роз'ба до вас / 'аби ви ме"н'і 'дали то'т'і ўс'і 'гр'ош'і / 'шо ви 'майте / йа по'йду на зароб'ітки ў 'западну / кудас' туд'а ў Ро'с'ію / і там вам зароб'іу 'гр'ошеї / 'ваших в'і'д'ам і ше т'рошка с'воіх дам / і зароб'іу со'б'і 'гр'ош'і // йа ўз'ала / ну таї дала / йак'і 'бачила таї дала // по'йхала // во'на по'йхала / і ў тої б'ік не 'ди'ўл'ус'а // і подзвонила / 'шо йа наїшла со'б'і чо'лов'іка / 'дуже 'добрий / 'дуже 'хата 'гарна / 'дуже ўс'о там 'добре / ўс'о так йак 'маєе 'бути // а ти там / 'шо 'хоче"ш роби / на 'мого 'сина // ну шо ти 'думаеш 'доц'у і син жеж не" стар'ій д'ід / і не 'маєе 'ж'інки // йа'кос' при'ходе с'ідаєе ў 'хат'і і / йа ле'жу на 'постели / а в'ін с'іў 'коло 'мене і п'лаче // йа 'кажу / а чо ти п'лачеш? // шо 'кажу / за 'ж'інкоў 'жалуйеш? // на йа чо 'маю за 'ж'інкоў п'лакати? / во'на шо ў'мерла? / 'виїшло йі'їи так / таї во'на так зробила // йа п'лачу / 'шо йа буў с чо'лов'іками / во'ни ўс'і 'мают' 'ж'інок / а йа н'і'би дурак йа'кис' // з'найеш без 'ж'інки // ну та моло'дій чо'лов'ік / ну та шо / шо йа не пон'і'маю / 'шо до 'чого їде // а'га / 'але при'ходе д'ругий раз ў не'д'іл'у таї 'каже / наїшоў йа со'б'і ў Кочу'б'ійев'і 'бабу // йа 'кажу / йа'ку 'бабу? // йа не 'буду 'казати // во'на 'маєе д'итину / і 'маєе 'маму // і ме"не 'хоче і йі'їи 'хочу / а во'на 'дуже 'хоче / аби йа до 'нейі ішоў 'жити ў Кочу'б'ійев'і / до 'нейі / до йі'їи 'хати // на ў 'мене 'хата постр'ойіна / 'хата ве"лика і ўс'о і т'раба / п'раўда / 'шо т'раба помас'тити надвор'і // ну таї шо в'ін 'лише 'бабу со свого / 'доц'у / а ме"н'і се" 'руки 'начали

тр'істи // а чо труситис' 'начали 'руки? // йа йе'ден раз і не' з'найу з'в'іткис' ішла / а ў мене" до с'хода / таї не" так шо в'ідразу раз / таї пришло до хати // а ў мене / на трох / на п'ят'ох те"х'во / пере"ступати с'ходики так'і // і йа би си'ночку переступила тих п'ят' с'ход'іў // і там на долин'і заш'порталас'а і ўпала // і ўпала / і се'су 'руку так побила // ну і та рука болит / болит / спухла / і не" ўмру думайу // не"ма 'рани / н'ічо / таї ўс'о // а голова болит // ўпала таї голова болит // думайу їду йа до нас до бол'ниц'і // пришла / а там йе ўрач йа'кис' молоді / йо'го ше не 'вид'іла // добрі ден' / добрі ден' // йак ваша фам'іл'ія? / йа кажу См'ірнова // а шо ви там? // йа кажу / си'ночку / дуже голова болит // стаў подивис'а на голову / скр'із' об'мацаў / і ўз'аў / і каже / ў мене йе табл'етки / будете 'пити і не 'буде бол'іти // але ме'не ше друге інт'ерес'уйе / шо ў вас на 'руку? // йа кажу си'ночку // йа ішла / і заш'порталас'я на под'віру 'коло хати / заш'порталас'а і ўпала / і ўдарилас'а / і рука болит // а в'ін каже / з'найте шо? / йа кажу / шо? // заўтра / ви по'мїтес'а нин'і 'вечер / заўтра ви і йа / і чолов'ік поїдем до Че'ме'ровец до бол'ниц'і // може шос' т'її руц'і буде робити // а йа пришла до'дому / на йа 'буду до Че'ме'ровец до бол'ниц'і йїх 'вести? / йа'гби не даї 'Боже 'рана була / з'найеш / доц'у / 'рана йе таї те'че там / таї баба / а так поболит і с'тане / там побол'іла / ше трошка болит' // так'і 'лехше // йа 'перше 'нав'іт' такого / такого не" згинула / а 'зара дивис'а йак // таї н'ічо / таї жи'йу таї ўс'о //

с. Кугаївці Чемеровецького району

Село розташоване в долині річки Іванчик за 5 км від районного центру. Населення вирощує зернові й технічні культури, займається тваринництвом. Поблизу села виявлено залишки поселення трипільської культури, поховання доби ранньої бронзи (кінець III тисячоліття до н. е.) [4, с. 602].

Інформант: Козуб Ганна Тимофіївна, 1932 р. н., освіта – 4 кл.

973. – Новіі р'ік / таї с'ходилис'і д'іўки / х'лопц'і / хо'дили кол'уду'вати / хо'дили зас'івати / робили Маланку / ше м'її Волод'о ше буў ма'лен'кїи на новїі

р'ік // пи'ри'би'ралис'і / хто пи'ри'би'раўс'і на цигана / хто циганка / зробила / шо
 вороже" / хто така / казали / коза / так'і коза / голову с кози ў т'імо і так блейе і
 скаче / тре хитрого хлопц'а такога // смерт' / переби'рали ўс'о б'іле і робили
 таку фату / патик доўгий / а на к'інци ўс'о расплете"не / шо во йак дошч / чи
 йаку калабан'ку / чи шо намачайе / то в'ін перескоче та смерт' бис пл'іт / бис
 ўс'о от за тобоў / шутки так'і т'ійі / бие тоў фатоў // забав'ялис'і / дуже була
 забава ве"лика / се на новій р'ік / кол'ад'ка // добрий веч'ір тому / хто Гос'пода
 ў дому / радуїс'а / ої радуїс'а земле / р'ік но'вій наро'диўс'а // а за першим
 с'толом Рожде"ство Хри"стове / радуїс'а / ої радуїс'а земле / р'ік но'вій
 наро'диўс'а // напе"чем кол'ач'іў з йарої пше"ниц'і / радуїс'а / ої радуїс'а земле /
 Син Божий наро'диўс'а // а за д'ругим с'толом С'в'атий Водох'реци" / радуїс'а / ої
 радуїс'а земле / р'ік но'вій наро'диўс'а // а за т'ретьим с'толом / бувайте здо'ров'і
 / радуїс'а / ої радуїс'а земле / р'ік но'вій наро'диўс'а //

974. – Дал'і їде св'атий вече"р / їде Рожде"ство // на с'ватий вече"р
 лагод'ат пше"ниц'у / се саме глаўне / занос'ат д'ідух до хати / кладут на ст'іл
 с'іна / д'ідух сте"лили по земл'і по ўс'і // д'іти йак'і мален'к'і дуже гралис'і /
 дуже казали / кво кво на Р'іздво / сид'іла к'вочка коло к'ілочка / а кац'уба / шоб"
 значит' квочки були // на сто'лі хрестик ўсе / пше"нички пок'лали / значит' ў
 кут'у / і на кут'ку зробили хрестик с'оломи і зап'хали тої хрестик // доки не"
 с'іли д'іти ве"черати / доки не" пришоў тато / не" благосло'виў / йак йе тато //
 йак не"ма / т'іл'ко мама / поблагосло'вили / змовили Оче наш і тоди д'іти по три
 рази ўз'али пше"нички / тоди приступ'али до ве"чер'і // на ве"черу лагодили
 два'нац'іт' страў / майе"ш то перший раз° пше"ничку / д'руге боршч / т'рети°
 голупц'і / че"т'верте ка'пуста / п'яте пончики / шосте холодец з риби / с'оме
 риба жаре"на / вос'ме фасол' туше"на / пи"роги с ка'пустоў де"ўйате / ки'с'іл'
 дес'ате / ви'н'ігрид' одинац'ате / два'нац'ата нав'іт' п'іт'пен'ки // се була
 биднос'т' / но два'нац'іт' страў // холодец йакій буў таї такий зва'рили // а в'ін
 тако / а йак ўр'іжуг його / шо там мн'асо було ў н'ім / тако бе"реш / хитайеш
 ним / ку'сайе"ш / сам'і дриг'лі / но буў холодец // добаўйали до пше"нички м'ід /

мак / во^р'іхи т^ерли / хто йак со^в'іб'і хт'іу // но ми ро^били пше^н'ничку чисте^н'ку / т'іл'ко м'ід^т / бу^ли т^ерли ма^ку / но на сто^л'і чисте^н'ка пше^н'ничка / чо^го добро^го / то ше йабл^учок накри^шили / з^найе^ш / ў мис^ц'і но // ўс'о се^се п'іс^не / двана^ц'іт' стра^ў / се ўс'о п'іс^не / ве^чера // на Рожд'ество кол'ад^тку зако^л'адувати / кол'ад^тка / се са^ме пер^ший с'ва^т'ий ве^чер / шо Рожд'ество то / йе Хри^{ст}'і Бо^же // ўс'о так / йак ве^черали / шо на сто^л'і сто^йали / то^то ли^шали // ка^зали на ц^винтар / бо ^зара не^н ни^сут // но^сили ве^черу / но^сили йа^ку пше^н'ничку / там б^рали і гол^упц'і / на с'ва^т'ий ве^чер но^сили і так йа не^нсу до^сейі по^ри // ка^жут не^н т^реба / не^н х^очут / шо^би не^н при^шли до^хати / н'е / но^сили ми ве^черу і нос^им до^сейі по^ри // бор^шч с^п'іпен'ками п'іс^нен'ке / гол^упчика / воз'му / на^в'іт' му^рашка чи пес / на^й хто з'іст' / но за^нести / до с'іх пор // ^зара / то йа ўже не^н год^на / т'іл'ко Во^лод'а но^сиу // на пер^ший ден' ўс'о ж^ирне там холо^дец / кот^л'етка / хто шо м'іг^х то^то з^лагодиў / но с'ва^т'ий ве^че^р н'іх^то не^н с'іу до^жирного ўс'о се п'іс^не // д'іти на ве^черу при^ходили до бат'к'іу / д'іти // йа ж^или о^д'ел'но / то ми ўсе хо^дили до^мами на ве^черу // ўже тут йа бу^ла Во^лот'ки ў т'імо / с'ва^т'ий ве^чер / ми з^бира^йеме^с'і ў^дома / на^лагодили ўс'о / на с'ва^т'ата хто до^кого х^оче п'ішо^ў суб'і то^їво / а на с'ва^т'ий ве^че^р ми ўсе йшли ве^черати до^мами / бо ма^ма ше жи^йе // хто чи ху^стинку / чи бл'у^ску ма^м'і на ве^черу //

975. – А Гар^дан / шо х^рест'ат во^ду / с'ва^т'ат у р'іч^ках // на Гар^дан / то ве^чера ма^с'на / ўже і хто хт'іу при^шо^ў / хто н'е / се ўже йак т^рета ж'ін^ка ў ха^т'і / так са^мо ўже т^рете с'ва^то // с'ва^то / но та^ких не^н бу^ло об^рад'іу / кол'адувати хо^дили / та^йак ^зара хо^д'ат на ц^еркву // з^бира^лис' д'іто^чки / ^зара д'іти не^н хо^д'ат / а д'іти з^бира^лис'і хо^дили ўс'о се^н'ло / хто шо да^ва^ў // да^вали п^ран'іки / пир'іш^ки пе^н'чен'і / да^вали г^рош'і чи да^вали йа^пка / хто шо да^ва^ў / то б^рали і хо^дили ха^та ў ха^ту кол'удувати / не^н то шо там ми^нули / х'іба йе^ке не^н хт'іло в^ийти / шо кол'уду^йут там / а так ха^ти не^н ми^нули // а ўже по с'ва^т'ах з^бира^ли д'іду^хи / то^то ўс'о коло вур'іт па^лили / пере^с'с^какували че^рез^с них // а шо / йак ти

пере"с'кочиш / то мол ти будеш шчас'лива / а бис во'гон' по'п'робуї пере"с'кочити /
ўс'і д'іўчата / х'лопц'і // та'ка за'бава бу'ла / во'гон' го'рит / а ти пере"с'какуєш //

976. – На Паску шоби так'і йа'к'іс' воб'ради бу'ли / гай'іўка / хо'дили д'уже
бавитис'і гай'іўки / а'во сп'івайут вот ка'же / кри'вий та'не'ц та'киї бу'у / шо хо'д'ат
кру'гом ц'еркви / то ц'ерква бу'ла ў нас // йа бу'ла ў Бод'нар'іўц'і / то ше до
не"даўна / і жила ў С'мотричу т'рохи бу'ла за п'ершим чо'ло'в'іком / то там до
с'ейі по'ри кру'гом се"ла збе"райуц'і ўс'і л'уди і вот хо'д'ат і ка'жут / ми кри'вого
танц'у і'демо / к'ін'ц'а йо'му не" зна'демо / гоп / гоп // пан'і Кри'м'і'нецк'і ви'ди /
ко'ли та'нец п'росто по н'імецк'і / і зноў // ми кри'вого танц'у і'демо і так ўс'о
се"ло воп'ход'ат / і сп'івали // на'сосниці дв'і ква'с'ниці / а на ве"р'б'і з'руш'і / а на
ви'р'б'і з'руш'і / виби'рала йа Н'іна з'ат'а до ду'ш'і / ни'хаї во'на виби'райе / во'на
не" ўга'даєе / за буга'ча рихту'вала / за п'іўка да'ла // і ше та'ка йе // ої'горбом
гор'бом шеї до'ли'ноіу / сто'їит' ху'с'точка н'ід'м' калі'ноіу / а хто ж иїї з'губиў? /
Во'лод'а п'і'яниї / ви'їде" Вал'ун'у / то тв'її ко'ханіи / а йа не" ви'їду / ма'ми с'а
б'ойу / йа с'войіі'ма'м'і ў'ноги с'а ў'клон'у // а мо'їа ма'ма / во'на не" пан'а / во'на
не" пан'а / а го'спо'дин'а / а ў'нейіі'сукн'іў'поў'найа ск'рин'а / а ў'нейіі'ск'рин'а
з'лото'м об'ли'та / ви'їди Вал'ун'у / бо будеш'бита / йа'к'буду'бита / з'найу за'кого
/ л'ўб'у Во'лод'у мо'лоде"н'кого // то так ўс'і ру'ками / з'найе"ш / д'іўчата х'лопц'і
/ а п'арочка ў се'ре'дин'і так ўже'су'йу / шо мол прис'п'івали і так во'ни во'бойе /
шо ў се'ре'дин'і / і так кру'гом і'дут / ве"р'тайут так // йа на ро'боту не" хо'дила / бо
ме'не'ма'ти не" пу'стила / ў'темну ко'мору за'ми'кала / а ў'т'її ко'мор'і в'і'кон'е"чко
/ по'ди'їўу йа с'а де'сон'е"чко / а там м'її'милиї по'саду'ходе / та таї'сво'го'кон'а
за з'воздо'чку'воде / ої'ти м'ї'лайа / ої'ти / ої'ти / ку'ди ж до'тебе'заї'ти? / заї'ти
// са'дом Во'лод'а / са'дом / са'дом / ў'ме'не'го'р'їлка з'ме'дом / з'ме'дом / шеї
ко'ни'кови воб'р'їк / воб'р'їк / шеї Во'ло'д'ови по'ду'шку н'ід'б'їк // про об'ли'їні
поне"д'їлок / то воб'ли'вали ўсе / то се воб'ле"вали Ісуса Хри'ста йа'к'в'ін'воскр'ес /
з'начит' йо'го воб'ли'вали і на'зи'вайес'і воб'ли'ваніи поне"д'їлок // стар'і / д'їти ўже
так с'і ў'ли'вали / шо се спа'с'ен'їа не" бу'ло // се та'ке при'води'ли до кир'ниц'і і
т'а'гну'ли'воду і л'али на'го'лову і се н'їх'то не ў'се'рди'їс'і / і н'їх'то н'їчо не"

сказаў // шо д'іўчата с хлопц'ами / то ўже с'і так ўли'вали // була старен'ка хатина / шо не^н було с'іній / а ў с'ін'ох с'тел'а / н'е / в'іті йедна хата / в'іці д'руга хата / а с'іні витко солому / дах // драбину кладут / л'ізут на вишку // а прикраси йак'і були / мас'тили зем'лу йак не^н г'імн'акоў / то г'линоў помастили / то г'імн'акоў г'рати робили / а йак г'імн'акоў помастили г'линоў г'рати робили / на але чистен'ко було / старен'к'і були так'і ўс'і л'уди жили // дуже р'ітко / шо ў кого була хата дв'і хати / а то ўс'о йедна хата і казаў палило там і варило і ўс'о то то робилос'і // поўмивалис'і ми // йа во'ні с'і поўб'ирали на вишку / а во'ні ідут / утво'райут д'вер'і / а з вишки дава' туйу воду на них / крик / то се воб'ливаніі поне^нд'ілок / шо воб'ливали //

977. – За Зе'лен'і с'вата н'ічо / к'роми того шо / с'вата / там воп'тикайут д'ере'вом хату / на б'раму кладут / хати то так воп'тикали / бо то були стр'іхи / а з'ара куда зап'хайеш? // д'ерево ломали / таї так запи'хали до с'амой зе'мл'і / а т'рошчу кидали по зе'млі / на ст'іл к'лалі т'рошчу / вот за т'рошчу йа туб'і не^н скажу / шо т'рошча возначала / а д'ере'во / шо зе'лена / Зе'лен'і с'вата / то по'вино бути зе'лене // шоп ве'лос'і ха'з'аїство //

978. – Ну за Йі'вана Купала йа не^н рос'кажу / бо йа н'іколи туд'а не^н хо'дила і не^н з'найу / шо во'но // те^нпер спраў'йайут Йі'вана Купала / а то'ди н'іх'то не^н спраў'йаў // про папорот' з'найу / шо казалі йак ў л'іс'і / хо'дили д'іўки / хлопц'і папорот' шука'ти / йак знайшла / то дуже шчас'лива / но але туйу папорот' зна'ти / се було т'раба не^н з'нати шо / шукали у три часа 'ноч'і / ў ш'тири по л'іс'і // в'інки пл'ели і пус'кали на воду то се на Йандр'ея / ч'ерез^с во'гон' на Йандр'ея / до пл'ацка ска'кали на Йандр'ея / ворожили ўс'іл'ак'і фокуси се на Йандр'ея / а за Йі'вана Купала ў нас не^н було то'ди с'вата / с'его не^н було зо'ўс'ім //

979. – Петра і Паўла п'разнували / но шо'би таке об'ради / то н'е // Матка Б'ожа то'же с'вата / ідут до ц'еркви / це по'чалос'і в'ід'т / шо во'но ўже ўми'рилос'і / так то то'же мо'же хто покрад'і'йенце до Почайіва по'йхаў / а се^нво шо'би ішли / н'іх'то / се те^нпер в'іг'коли / то пост'ройели ц'ерк'ві / воп'ше'м розр'ішили в'ід'т'крили ре'л'іг'ію / шо з'начит' мо'жна мо'литис'і / се по'чали іти до Почайева

/ а таке н'е // йїхали / йа 'тоже була на аў'тобус'і поїхали / приїхали // се в'ід'коли ўже в'ід'крити / страху ўже не'ма // на Покрова то кажут / Покровон'ко Покровон'ко покрий м'ін'і голловн'ку / с'акоў такоў во'нучоў / шоб" йа д'іўкоў не" мучилас' // бо н'іби шо стар'і д'іўкі // бо то'му шо зи'ма / ўже зимно / та 'тоже ўже хо'дили / но 'саме глаўне до Покрови //

980. – Се на Йандрея зби'райус'і д'іўкі / х'лопц'і // кажут на Йандрея при'нести з р'ічки у писку во'ди / з р'ічки / спе'чи п'ір'ішки с той' во'ди // зам'ісити / спе'чи по два пир'ішки 'кожна со'б'і / а нас 'дес'іт' д'іўчат // а х'лопц'і б'іжат те'бе переїмайут ти не'сеш / п'ішла пошук'ала ў р'іц'і / зла'пала кам'ін' / по'в'ік мул'ар // зла'пала шк'ірку / буде 'чоботи шиў // було та'ке / шо 'шили 'чоботи // а ў писок во'ди набрали во'ни / переб'ітайут / залос'кочут / заре'гочуц'і / вили'вайем ту во'ду / б'іжи'мо зо три 'раза до р'ічки / бо тут р'ічка йак те'кла / поб'іжи'мо зноў // р'ічка м'ілен'ка / ўс'о ла'пайемо / шос' там з'лапали / а во'ди ў писки понаби'райемо 'через' го'роди бис 'С'ан'ка го'рот / а б'іжи'мо ўже 'попри 'Гос'кову 'вулиц'у // во'ни ўже переїмили там / там зноў повили'вали // то'ди їдем до кир'ниц'і / наби'райемо ў писки во'ди / при'носим / пе'чем т'і пироги // напек'ли тих пир'ішк'іў / скла'дајемо / два пир'ішки с'арничком шч'іпили / з'найеш / і так пости'лили руш'ник і п'ід'рат коло сто'ла посте'лили т'ійі п'ір'ішки // х'лопец йе'ден ў нас буў Во'лот'ко не'бошчик / по'мер / то'то ў него пес буў добре воў'чар гарнїй // ўби'райем 'того пса / 'дуже в'інок на го'лову / букет на шийу та'киї з л'енти з гарної / в'ін за л'енту пса за то'во / вот при'веде в'ін йо'го до по'рога / в'ід' по'рога до тих пир'ішк'іў // а ти' пир'ішки пе'чи ў чел'устах ў п'йецу / не" у п'йецу / а ў чел'устах там / де дим їде / понап'ікаї тих п'ір'ішк'іў // але ўже то ўс'о зло'жили // ў 'мене се'стра була с'тарша / т'рохи д'іўки с'тарш'і ро'били / таї ўже йа не їшла до с'воїїх / а ўс'о з 'ними // накру'тили ми тих п'ір'ішк'іў / понакла'дали // в'ін при'веде" 'того пса // тої пес н'ух / н'ух / н'ух / хап 'моїї пироги / 'Боже / 'регот' // а йа са'ма мо'лоча / ше 'борше в'ідасц'і і се так праўда // то'то їшли пес ўз'аў йе'ден пир'іжок / а д'ругий ли'шиў / з'начит' во'на хо'дила 'дуже доўго д'іўкоў / аж по'том п'ішла за

жонатого / ўже ж'інка його померла / значить, вона так доўго д'івочила / і се ўже
тоже ми так само д'івочили // то се йак кажу рэготу і забави / йак тої пес п'ішоў
// того пса павели далі / а р'егочаці / шо мойі пироги // тоди берут шо робіят /
печут пл'ацок / с'качут до пл'ацка // пл'ацок з муки на воді / зам'ісили /
ўч'іпили до с'тел'і / на тоїво буў балок / зара хто би даў до с'тел'і прич'іпити? // і
с'качут / шоб" його ўку'сити / поб'іт со"б'і с'удава чисто варги / но р'еготи // а
шо воно возначало / йакшо ти ўкусиш три рази / то через два три роки ти
в'ідаш'і / шо не" будеш доўго д'івочити // ну тої ўже пл'ацок / х'лопці
р'егочаці п'ід в'ікнамі / а ми с'каче"мо // ўже по'тому / шо воі гаїда во'рожити /
ўже бе"рем во'рожимо // к'ладе м'иску здор'ову з водоў / с'в'ічка воско'ва і
с'в'ічка горит / а тут дуже с'п'івайем ўс'іл'акойі / і от с'капуеш на ту воду / а та
вода / а в'іск ка'пайе / то так з'ложис'і такий в'інок / такий йак в'інец робіят на
го'лову // шо то перше / бо зара то таке пуджало / такий в'икапайе воско'віі / а йе /
шо бу'де ка'паў на купу і не" рос'ходис'і / ти не" в'ідаш'і / ти бу'деш / а в'іночок
з'начить то"б'і бл'ис'ко // йе шо ка'пайе і росп'лінеці по т'ійі воді / то 'тоже не"
з'найу / шо то'то возначало / то ўже і ма'ма сид'іла / з'найеш / йак то'то
рос'казу'ют стар'і л'уди / шо воно бу'де // то се во'рожили дуже // во'рожили / шо
хо'дили на лишки та'рахкати / а'во в'ійшли ко'ло во'р'іт таї лишк'ами // де пес
гаўкне / ту'да на ту с'торону ти ма'йеш в'ідатис'і // ки'дали ка'пці би'с хату / ку'да
чоб'іт ўпа'де / чи ка'пе"ц нос'ком 'тоже / таї кинеш ка'пец / а х'лопці ўкра'дут / ўже
не"ма / ўже ўзути не" ма'йе ў шо // бу'ла забава дуже ве"лика / зара не"ма'йе
таких за'баў // ви'ходили на до'рогу / сну'вали нит'ками в'ід'т ко'лика до ко'лика /
з'найеш / йак ву'лиц'а / йак ўкра'демо ў ма'ми кату'лу / ве'р'етено ниток і
помо'тайем / кот'рій х'лопе"ц замо'тайес'і / то крич'імо / йак с'і наз'ивайесі // йак
с'і наз'ивайес'і / так чо'ло"в'ік бу'де наз'иватис'і // а ў нас бу'ли н'імці / т'ійі /
б'ежинці / шо при'були / таї воі та'кого во'браду / вот с'і в'ін замо'таў / кли"не /
наз'ивайе // ти чо кли"неш / наз'ивайеш / с'кажи йак ти с'і наз'ивайеш // ска'жи / шо
се та'ке / такий во'брад'т / ти с'і зла'паў / ска'жи йак с'і наз'ивайеш // то ўже р'еготу /
ше б'іл'ше р'еготу // б'ігали поп'іт ха'ти кри'чали / ха'з'айка / де в'аш'і кл'уч'і? //

таї хто ў добр'ім дус'і / таї каже / на полиці п'ід горш'ком / абисти були до року п'ідт'в'інком / ў комор'і в'іўс'і / абисте" були пов'ідан'і ўс'і // а п'ідб'ігли там до ж'інки до йеднойі / ми с'і дуже сварили / а ми / хаз'айка / хаз'айка де ваш'і кл'уч'і? / тоже ве"р'тайемс'і // се були забави // ф'іртки зн'імали / та ф'іртку / зд'іме браму / йака та брама буде йак там були кол'уч'і дро'ти / а там ўчеплена с пачичк'іў збит'і ворота / в'ічен'ат / на хату висад'ат вози / викачували на хл'іви ў кого // ўже йа була тут / де хату продала / то ў мене браму забрали і ф'іртку забрали / а воза ў кол'госп'і викачали / ўч'іпили на топол'у / попробуї висадити тамо / де арка / топол'а була // там вона ше йе по мойому / і на ту топол'у на арку висадили / се було / забірали ўс'о // а казали ходили по межах дванац'іт' меж'іў нарвати паличк'іў / с кожної м'іж'і по палиці і приїти к'ласти со'б'і п'ідт' голову коло постил'і ў тар'ілку м'іст / но тра шоби хтос' поклаў / наво шо понакладала так / шоб" м'іст переходила // моїа Парас'а п'ішла наломала / дала м'ін'і / шоб" йа поклала / йа ўз'ала со'б'і поклала п'ід голову // а кажу / були т'іл'ко йедн'і реготи // се м'іст / то хто буде їти бис м'іст / то так с'і буде називатис'і // та ўрано ти будеш їти на роботу і кого с хлопц'іў першого зустр'інеш / обоўйас'ково так і мае називатис'і // б'ігали на р'ічку / сплели в'іночка пускали / йе шо в'іночок поплиў // спл'італи кв'ітки так'і с'ії / шо зо струшк'іў так'і гарн'і в'іночки спл'італи / зара тих струшк'іў не" робиц'і // кв'ітки дуже гарн'і робили / спл'італи і пускали на воду // котр'і поплили / а котр'і стойали нав'іт' не" рухнуло йіх / вода пли"не / а котр'і зо'с'ім нав'іт' // йакшо попливе / то се значит' добре поплило / значит' ти майеш в'ідатис'і / а сто'їїт значит' ти будеш ў д'іўках // а хлопц'і ловили / чіі в'інок злапаў то'то буде його ж'інка // а через' кост'ор скакали нав'іт' ше дуже скакали / к'лали пачички і скакали / але хто скакаў / а хто не" м'іг' / не" знайу / шо се воно значало // се були так'і забави //

981. – На Мико'лаїа н'іяких не" робили вобрад'іў / не" робили / може зара шос' // то'ди хто знаў за подарунки? / зара каже на Мико'лаїа / Мико'лаї поклаў подарунки / хто то'ди знаў за подарунки? / і хто то'ди думаў / шо то

Миколаї // зара Миколаї кладе / майе / таї поклаў / таї каже / се Миколаї при́н'іс
//

982. – Було на Сави таї наўросити кудел'і термосити / то се йак до Сави / бо се зи́ма / а йак ўже Сави / то се їде до весни / а ти хо́дила кудел'у при́ла / а йак ти ўже не" спри́ла до Сави / то ўже кудел'а не" ви́де / бо їдеш на по́дв'іру / на го́род'і ро́бити / бо ўже ж ве"сна п'ід'і́ходе // бу́ло тоўб'і не" Сави ти і не" оброс / а бу́ло кудел'і тирмосити / а ти чо спала / чи там не" хт'іла при́сти / чи не" тої / не" зро́били // а таких то́же вобрад'іў не" бу́ло // так хо́дили ка́зали ро́бимо куделевини / то с'ходилис'і вот т'во́я ма́ма / йа / дру́га / т'рета / ну ми со́б'і до́бре по́сходилис' їедна до дру́гої при́сти / при́ли / а по́тому пи́ли / вота́ке бу́ло // на Варва́ри / на Га́ни то́же н'ічо тако́го не" бу́ло // ну йак ти при́шла / ти ма́йеш ма́му Га́ну чи Варва́ру чи / то ти по́дарок при́несла йа́кііс' / по́клала йа́кііс' мого́рич / но тако́ / шоби вобра́ди йа́к'іс' бу́ли / то не" бу́ло / ни" бу́ло і не"ма // ни́н'і Га́ни ў мо́ї ма́ми чи ў се"стри / ку́пила ти йі́ї подарочок / подару́вала / бо йі́ї се с'ва́то //

983. – То кили́ми плелі / се стан'ки так'і бу́ли / се так'і ж'інки бу́ли / во на́в'іт' ў нас бу́ла / ста́нок ма́ла і во́на плела тої кили́м // а кру́чком плелі / кру́гле" плела кру́чком і так плела / кру́чком то дуже ба́гато / то кру́чок / шо з дере́ва зро́блені́ та́кіі // а на р'ван'і шну́рочки ўздоўж ўс'і́л'ако́ї во́деж'і / то га́рн'і кру́ги ўс'і́л'ак'і // а кили́ми то ва́рстатом ро́били / сви́дри плела шпи́ц'ами / носки плелі / пан'чохи / се ми ўс'о плелі / пан'чохи ви́шче ко́л'ін / і ну шо то бу́ли пан'чохи ко́лис' // а носки / ка́пц'і плелі / шо хо́дили / бо ж бо́с'і / зи́мно бу́ло / то плелі з ва́ловини / на́во с'к'ло́ча / шо на́приджин'і ни́тки / таї ви́плете́мо / таї с'уди́во зро́бимо тут гу́дзичок / тут пере́поночка / то ўже та́ки бо́сими но́гами по́стер'ни не" їдеш і по т'і́мо / се плелі // ли́жок за́йво́го ви́плила / хоч не" ба́чу / но йа́ йо́го ро́била //

с. Летава Чемеровецького району

Село розташоване в долині річки Метавка, притоки Іванчика, за 5 км від райцентру. Провідні галузі господарства – землеробство й тваринництво. Під

назвою Летаво Дворище село згадується в документах початку XVI ст. [4, с. 591-599].

Інформант: Ремітник Ольга Миколаївна, 1930 р. н., освіта – 7 кл.

984. – Бат'ушка помирайе / а ж'інка заводи / матушка // де йа те^нбе шу'кати буду на т'ім с'в'іт'і? / а в'ін каже^н / шо ти не^н знайеш де? / ў райу // вот по'мер бат'ушка / поховали // ну / тиї по'паў не^н ў раї / а по'паў ў пекло // а ж'інка по'мерла / тиї по'пала матушка ў раї / шу'кайе по райу за ним / а йе'го не^нма / во'на думайе / а'ну йа гл'ану ў пекло / дивиц'і / а в'ін по ко'л'іна ў вод'і сто'їт // а во'на каже / слухаї / тиї йа так по райу за то'ўбойу шу'кайу / а ти тут // а в'ін каже^н / цит' / бо йа архи'рейови на голо'в'і сто'їу //

985. – Ко'лис' во'на / суш'і не^н було / шл'а'ком ішли сол'дати / в'ігсту'пали чи насту'пали / то шл'а'ком ідут // а наш'і шо / наш'і н'і ма'шин / н'і мото'цик / к'ін'ми / ф'ірами сол'дати // вот ідут сол'дати шл'а'ком / а са'во Ган'ка / шо була за Захаром / в'ін ўз'аў йі'ї з дво'ма х'лопц'ами / а мали во'ни трет'ого / і вот в'ін п'ішоў в'арм'їу // во'на / н'і чутки н'і н'ічо / вот во'на раз з'е Захаром ў хат'і / хтос' сту'кайе ў в'ік'но // во'на ви'ходе^н / йі'ї син з'е то'варишом // час'т' ішла і во'ни пове'рнули с'уда / і во'на за'чила плакати / кри'чати // а в'ін каже^н / ма'мо / не^н кри'чи / бо наша час'т' п'ішла на Скалу / йе'но даї нам онуч'і / бо ў нас дуже^н но'ги мо'кр'і / ми каже^н пе'ре^нд'агне^нм чоботи су'х'і онуч'і і поб'їжи'мо / во'на даїе йім хл'іба на до'рогу / во'ни ска'зали / і во'ни онуч'і пе'ре^нд'іліс'і і аўто'мати на плеч'і / і биз'е горо'ди / і на Скалу поб'ігли // те^нпер су'ша / а ко'лис' грун'тоўка / п'ішки во'ни // проїшло / проїшло / наве'с'н'і йі'ї при'ходе^н п'іс'мо / шо ід'іт ў войенко'мат воз'ме'ти ваш син по'силку вислаў // но не^н хочут н'ікому давати / шоб хтос' пе'ре'в'іраў / ід'іт ў войенко'мат / вам сам дас'т' ту по'силку // во'на с'і з'ібрала на Мли'нец тиї п'ішла / при'ходи во'на ў войенко'мат / заїшла / во'ни йії ка'жут / тут ваш син вислаў вам по'силку / але^н знайете^н шо / ти'пер Ку'гай'їц'і / Бе'ре'жанка с'і'їут к'ін'ми / с'і'валками // а'би хто ў вас не^н ви'дер / не^н розви'ваїте^н / роз'ї'їyeti ў'дома // во'на ту по'силку ўз'ала / не^нсе // ви'їшла на шл'ак / йед'на с'і'валка п'ішла ў йе'ден б'ік / дру'га ў дру'гий / а во'на ста'ла / с'і'ла

п'іт слуп в'ітпочивати і шпортайе ту посылку і в'ідвила // вит'агайе / т'іт'іл' ў
к'ров'і / с'п'ідни б'іл'йо ў к'ров'і / штаһи ў к'ров'і / кашке"т ў к'ров'і і бумашка /
ваш син ўбити // тої самий товариш / йа йеґо пе"ре"од'іў ў чисту водежу і
поховаў там і там ў л'іс'і / ўс'о // воґна ў плач / ў крик / ўже і не" ховайе то // т'і
в'іги приб'ігли / т'і в'іги приб'ігли / воґна розгор'тайе ўс'о ў к'ров'і // тоди каже"
брагад'ер / хлопц'і виприж'іт з'е с'івалки кон'і / заприж'іт йіх ў в'із і в'ідвиз'іт
до"дому // ўз'али йіи / воґна плаче" / заводи / приходе" до"дому / пре"носе ту
водежу / се було перед Паскоў / пре"носе водежу ту і р'ішила соб'і на
Страс'т'іў че"твер пере"д Паскоў зробити таґну ве"черу // пре"ходи Захар до
мами / а воґи чос' мам'і казали Над'ен'у / Над'ен'у / прийд' до мене" / воз'ми
п'еўчих / прийд' до мене" ўвечир в'ітправити ме"н'і с'лужбу / бо йа / каже" /
хочу зробити таґну ве"черу по синови // мама з'ібрала п'еўчих / приходе"
ўвечир до нейі / воґна розложила ту водежу на стол'і ў к'ров'і і застилила с'т'іл //
три с'в'ічки на стол'і горит / і де та ст'рава / ве"чера ўс'а п'існен'ка / воґирочок /
пом'ідори / барабол'ка / вол'іі дажи / шоби пахло жариниі // і воґи ўкус'ет
т'рошки / панах'іду / аби хто балакаў / аби хто / ти'хен'ко // в'ітправили т'рошки /
ўкусили / зноў стајут над тоў водежоў / і так воґи в'ітправили ц'іліі в'ечир / а
раґнен'ко воґна ўз'ала ту водежу і на ц'винтару ў нас закопала / вот т'іл'ко і було
памйати //

Інформат: Войтова Катерина Петрівна, 1942 р. н., освіта – 10 кл.

986. – Ої / дит'ач'і роки / в'ііни не" памйе"тайу / н'імц'а не" памйе"тайу //
памйе"тайу того / шо баб"ка йеґно росказувала // а баб"ка росказувала / шо дуже"
бомбили дес' тамо ў Почапинц'ех сушу н'іби / н'іби шо і дуже" бомбили / н'і і
ден' л'уди не" спали / мален'к'і д'іти / так йак йа / ме"не ў йакиїс' зап'ічок
сховали / аби н'імц'і не" наїшли / а сами ден' і н'іч сид'іли / бо йалис'і нав'іт' на
дв'ір вийти / о // ше н'імц'і були ў них / і йа була мален'ка шеі мило ўкрала ў
н'імц'а / тії дуже" бо йалас'і / аби н'імиц не" ўбиў / бо дуже" з'е п'істол'етом
ходіў / шукаў за тим милом / миделком // тії ўже йак наїшоў / тії н'імиц даў

ме^н'і ц'укерок / за то шо йа мило ўк'рала / але^н йа се не^н паміе^ттайу / йак коліс'
йак'іс' були б'еже^н'ц'і // голод не^н дуже^н помн'у / помн'у / шо з^с баб^н'коў
зб'ірала мат'ини по город'і / о // і шо йа ше паміе^ттайу // ми дуже^н йісти хт'іли //
ме^н'не мама ўз'ала з^с собоў на роботу / коліс' д'іти б'рали на роботу / бо ж
йакус' беўку варили // тї д'али ме^н'і кавал'чик хл'іба / а мама тоже^н хт'іла
того хл'іба / тї ме^н'не за пале^н'ц ўкусила / тї дуже^н пале^н'ц рваў //

987. – До школи хо^дили з^с коли^н'ками і соўгалис'а на тих коли^н'ках / і
книшки но^сили / і ўс'о разом було / о // йе^ден чолов'ік йак з'роби сани / тї ўс'і
д'іти на т'і сани падали / тї так з горба спускалис'і // а ўже ў старших класах до
клубу мало шо хо^дили / бо дуже^н ўчител'і го^нили тоди д'ітї / ни можна було
ходити н'і ў к'іно до ш'існац'ати рок'іў // з^с д'ідом познакомилис'а на
ве^ч'ір'інц'і / ішоў хлопц в арм'ійу // тї тоди д'ідт п'ішоў до мени / тї так'і
воже^нниўс'і / р'ік походиў / тї воже^нниўс'і //

988. – Тато буў шофиром / тї ўз'аў міне туда з^с собоў на гараж / а другї
там чолов'ік / йе^го друг / а ў голод / тї спе^н'кла йе^му ж'інка корж з житного
хл'іба // ну житной муки на вод'і зам'ішанї корж / тї тої корж ў него во^з'иўс'і
ў т'ї каб'ін'і / засох / каже^н / Кат'у / дати то^в'б'і пран'ічка / даў ме^н'і тої
пран'ічок / а йа так йе^го вопл'ітайу / так гризу / а в'ін ўс'о каже^н / добрий
пран'ічок? / а йа махайу рукоў і головоў / шо добрий / а йа знайу смак ў т'ім
пран'ічкови? / ме^н'і тої пран'ічок добрий // тї в'ін ме^н'і нагадуваў / доки не^н
ўмер / де здиби / тї ўс'о / ну йак? / добрий пран'ічок буў? //

Інформант: Войтовий Павло Олександрович, 1941 р. н., освіта – 10 кл.

989. – Буў такі то^в'ариш ў мене^н / по су^с'іству ми жили / ну і се^н'тра йе^го
р'адом жила по су^с'іству // вот в'ін з^н'ачит' іде до мене^н / а там ў них забора не^н
було / а такі / живим плотом п'ітсаже^нно / ну і там проволока була кол'уча / ше
п'ісл'а воїни полишалис'і / і там ўз'аў тойі кол'учойі проволоки / дуже^н на
с'тешку там йакос' понапутоваў і приб'іг до мене^н і каже^н / о / се н'ічо / ну там
сид'іли / бавилис'і с'аке таке / о // а тут се^н'тра йе^го покликала / а в'ін забуў за

ту проволуку тиї чере^з стешку / ледве^н в'ін тоди опудра^є'і / пор'ва^ў со^ў'б'і
штани / б'ют аж^ш / о // та то тих случай^іў / де то ўс'о мож пам'ятати //

990. – О зара тато / йак п'ідн'іс штани на шл'ейках / але^н шл'ейка й'єно одна
/ бо на другу не^н хватало матер'ийі / і тато за ту шл'ейку / шл'ейка вирвалас'і / йа
до кам'ін'а ўдари^ў'і / не^н напас козу / тиї тато таке наказан'ийе ме^н'і зроби^ў //

991. – Ўже йак ве^н'сна п'іг'ходи / ўзутис'і не^н'ма ў шо / б'іда / Боже^н // ну
шо? / ну йак? // і вот ўже м'ухи / а хата вобложе^н'на то барабол'ин'ам / то
курузін'ам / ну такиво / вопшим зимно // в'ікна ўзим'і позамирзайут /
в'ігхухуєм / шоб хот' чут' подивитис'і // сн'ігу по стр'іху / во // і ўс'о / ўже
й'єно чут' соничко пригр'іло / сн'іг моментом зл'із'є // не^н так'і зими йак зарас /
до траўн'а м'іс'ац'а / а моментом / і ўже ўс'о / кругом хати даваї ган'ати / ої
Боже^н / с'к'іл'ко тих д'єлоў //

Інформант: Маслій Марія Василівна, 1937 р. н., освіта – 7 кл.

992. – Ну йа хочу розказати вам / йак ми жили / коли буў голод і в'ііна / це
буў стрішніи час // це було н'іби ўчора / проїшло ўже багато рок'іў //
те^н'пер'ішна молод'ош не^н хоче знати / шо се таке // вони слухати не^н хочут про
таке / а кажут / шо се було коліс' / а ми живем те^н'пер // йаг'би вони знали / шо
ми були зазнали / йаке се було горе^н // коли буў голод / то т'і шо на ве^р'ху
казали / шо в'ід по^с'ухи н'ічо не^н ўродило // се була бр'єх'н'а // дехто йіў своїіх
д'іт'єй // а потом / коли була в'ііна / то було ше так т'ашко // тата забрала на
в'ііну / де в'ін ўмер // мама т'ашко робила / бо граба було прогудувати нас двох
сир'іт // йа була старша і помагала мам'і / йа ходила на поле^н і зби^р'ала гнилу
барабол'у // так ми жили / але^н нас спасала корова / йаку малу // н'імц'і
приходили до нас / але^н ми не^н сказали / шо воіна йе / корову ми тримали не^н ў
хл'ів'і / а ў хат'і // в одн'ій к'імнат'і ми спали / а ў друг'і була корова // коли
конч'ілас' в'ііна / то наш тато не^н пове^р'нуўс'а / ми не^н знай'ємо / де в'ін
похованіи / де його могила // таке було ў нас страш'не жит'а / луче^н шоб б'іл'ше
н'іх'то такого не^н бачи^ў //

993. – Ну йа хочу вам розсказати / йака рол' барв'інку ў нашому жит'і // ў
мойе^нму се^нлі молода / йак збирае друшки / то зразу збирае барв'інок //
друшки р'іжут барв'інок ножиц'ами на кв'ітниках / де на зр'ізаному м'ісці
кладае колач і грош'і // цим во^на н'іби покажуе с'воюу ўд'ачн'іс'т' за барв'інок і
шоб добре р'іс дл'а д'ругих молодих // а вече^нр'і друшки з него плетут в'інок /
шоб покласти його на ве^нс'іл'ній коро^ваї / то шо залишило^са / то бе^нрут його
разом с папе^нровими струшками і хо^вайут / шоб не^н ўс'о знайшли дружби на
д'ругий веч'ір // на д'ругі ден' дружби приход'ат і шукают це ўс'о // во^но
замотане^н ў ве^нлику фустину / і йім т'раба це знайті бе^нс п'іг'казок / бо це такіі
звичаї //

Информант: Зубик Олена Олександрівна, 1932 р. н., освіта – 4 кл.

994. – Ко^ли приішли н'імц'і ў наше^н се^нло / во^ни заішли ў се^нло / а до нас
до^лдому на подв'іра заіхала ви^неліка ма^шина з рад'івостанц'ійоў / і до нас ў
хату заішоў ве^нликіі на^чал'н'ік йіх / н'імецкіі // но в'ін буў добри^т чо^лов'ік //
в'ін нас не^н о^вб'іжаў / нам ши^нколад'іў даваў і при^нходиў поба^лакае^н / ка^заў /
шо ў него йе три си^ни / ба^гато пол'а / трактор / комбайн // в'ін так розскажуваў /
шо ў него дома йе // і йа / кажи^н / ше н'ікого не^н ўбиў / і да^л Боже^н / шоби не^н
побили мойіх си^ніў / і йа не^н думайу / шо йа ко^го ўбйу / йа не^н думайу н'ікого
ўбйіти // ко^ли та ст'анц'ія була ў нас на подв'іру / була с тижде^нн' / в'ін н'ічо /
йо^но ў ве^нлик'і хат'і / там тил'ев'ізор сто^ляаў / і в'ін сид'іў / і там ди^нвиўс'і //
ко^ли / пере^д тим / йак мали ви^ніжати / йа чу^лу рано / увага // увага / увага //
зараз ўс'ім н'імецкім ко^мандуван'у ўс'ім вийти за межу Украйіни // йа йду до
ма^ми і кажу / шо нин'і будут заби^ратис'і н'імц'і // а ма^ма каже^н / ти йак
знайе^нш? // а йа кажу / йа чу^ла / йак пе^нре^ндавало рад'іво // і зара жи^н приходіт
то^ї н'іме^нц / то^ї на^чал'н'ік при^носи кан'істе^р порожніі і кажи^н / шо зараз
нагр'іти кан'істе^р чайу // при^носи^н пачку чайа / да^ле / шоб на то^ї ча^ї нагр'іли
во^ди // і ми гр'іли // нагр'іли поўніі кан'істе^р / зара жи^н н'іме^нц ўходи^н / то^ї
саміі на^чал'н'ік / при^ніжайе^н та йіхна ма^шина / заби^райут то^ї ча^ї і по^лйіхали //
нас н'ікого во^ни не^н об'іжали // і по^лйіхали // зара жи^н на д'ругий ден' с'тали

вийїжати ўсї нїмцї з се"ла // коли во"ни вийїхали / ше сїдїїў брат мїї на
постїели / коли бу"ли нїмцї / на"чалнїк буў ў другї хатї / а такї бу"ли ў
менчї хатї / коли брат мїї сїдїїў скрайу / а вїн йому на плечї заклаў ноги /
нїме"ц то"ди ўстайе / а ми ї не" знали / шо ў постїели стоїїт нагаїка // вїн ту
нагаїку вит'агаїе і над братом знїс / хтїїў бїти // али" тато буў ў хатї / за ту
нагаїку хватнїў рукойу і кажи" / шо зара скажу на"чалнїкови / но вїн такї
ўпустиў руку / бїл"ше" не" пїдносиў / виїшоў с хати і пїшоў // і так зара жи на
другї ден" тї нїмцї ўсї забралисї // во"ни ў нас ў"дома не" бушували / бо во"ни
боїали"сї с"вого на"чалнїка // а по су"сїдах і вїкна бїли / і вобрази бїли //
л"удїї то нїбї не" бїли / а так збїтки кури лапали / но ў нас во"ни нїчо не"
робили / бо ў них буў ве"ликиї на"чалнїк // коли нїмцї вийїхали / приказали і
татови забїратисї на фронт // тато ўже буў мїї постаршїї // во"ни бу"ли лише"нї
вїд" пе"ре"д"овойї / а то"ди ска"зали ўже тожи" // те"ї ўже тато тожи зїбраўсї і
тожи пїшоў на фронт // там вїн буў на фронтї на"чалнїком / тим / не"
розвїчїком / а тим / шо пере"ўїязуваў рани // йак хто крїкни" / і вїн ўс"о
пере"ўїязуваў рани / і доки мїг / доки не" поранїло його // йе"му вїрвало
половину лег"їнї // і так аж забрали ў госпїтал" / і там вїн пїдлїчиўсї / і тим
часом ўже і приближалосї ко"нец" вїїнї // но ше тато пїїшоў до"дому / то ше
вїїна їшла / ше не" кончиласї зоўсїм / но його пу"стили / бо вїн ўже буў
т"ешко ран"єнїї // посл"е того ми ўже" бу"ли / тато буў ў"дома // вїн буў
ни"здален"киї / сла"бїї / но вїн буў кузн"є"цом // і такї вїн ше ў кузн"у ходїў /
доки мїг // по"тому ўже не" змїг // забрали ў госпїтал" // ў госпїтал"у там бу"ла
ўра"чиха тожи / шо бу"ла воїеноў / і його спїтала / шо ви полу"чайе"ти? // вїн
кажи / нїчо не" полу"чайу // а чо? // бо / кажи / ў мени" нїчо не"ма / йа з
госпїтал"а / мени" вїписали / таї йа сї ўрадуваў / шо їду до"дому і нї за чим йа
не" пїтаў / бо їшоў до"дому / бо ў"дома тройе" дїтеї // то"ди во"на ска"зала / та
ўра"чиха / хаї пошукайт ў"дома ме"нї мален"кого папїрчїка і то ми"нї добри" //
тиї ўже дали мамї знати // то"ди во"на ска"зала / та ўра"чиха // то"ди мама наїшла /
подала / і во"на помогла наїти част" / наїти ўс"о і шо"би вїтре"бувала йому

ра^н'ен'їе^н і п'ен'с'їю // так і тато ше прожію / ў вос'їмде^н'с'ат с'ом'їм роц'ї тато помер // мама борше померла / ў вос'їмде^н'с'ат'їм / дочки ўже ми були ви^л'лик'ї тими роками // дочка старша виїшла зам'їж / мо^л'оч'ї ми полишалис'ї ше // тожи ше робили ў ланц'ї / і мама ў ланц'ї / і ми ў лан'ц'ї робили // тоди ўже /

995. – П'ід'їшоў і голод / но ў нас голоду не^н було // ў нас буў за^п'ас ви^л'ликиї / і ўже коли жито досп'ївало / ў нас тоди ўже с'ї кончилис'ї харч'ї // ўже не^н було шо // тоди тато кажи^е / бе^р'ем муту'зок та^к'ї доўгі жита // кажи^е в'їн / шо в'їн бе^р'е йе^н'ден ко^н'ец муту'ска / а ми вибид'в'ї з се^н'строў д^р'угиї ко^н'ец і так по житови т'агни^е'мо / бо са^м'їе дужи^е жито на^ч'ало до^х'одити // і ўпали дужи жучки / і так ми то^т'ой муту'зок на ден' зо три рази т'агне^н'мо / а жито тим часом дозр'ївало // і так шо ми спасли в'їд жучк'їў жито // тоди ўже тато ви^к'осиў / помоло^т'иў / і ўже мали йїсти / так шо ми ма^т'ини не^н йїли і н'їякого бу^р'їну не^н йїли // і так ўже стало т^р'оха л^у'чи^е жити // а по се^н'л'ї було ў л'удї / шо і з голоду ўмиралі / і ма^т'ину йїли / тиї б'їдили л'уди // т'ашко / голод пе^н'реїшоў т'ашко // ну али^е хто маў вижити / тої вижиў / а хто не^н вижиў / тиї не^н вижиў // тиї похоро^н'или // тиї ўс'о // а тим часом ставало м'їрно // ставали л'уди п'їд^н'оситис'ї на но^г'и / на хл'їб // ў пол'ї давали л'удим по к'вартоц'ї супу // і так хо^д'или / робили / і тої суп полу^ч'али / і до^д'ому л'їткам при^н'осили // али^е ў нас ўдо^м'а то не^н було голоду // не^н можна ка^з'ати / шо буў // ми не^н голодували //

996. – Ну а тим часом ўже були і роки // ўже подохо^д'или д'їти ви^л'лик'ї // се^н'стра ў п'їд'їс'ат'їм роц'ї в'їдавалас'ї // виїшла за хлопц'е / тожи в'їс'їл'а робили не^н'ви^л'ички^е / бо тоди не^н було ве^л'ликих в'їс'їл'їў // а ў него тата не^н було // тато помер ў голод // тиї но мама була / се^н'стра і сеї хлопец / шо жи^н'иўс'ї // тиї в'їс'їл'а ма^л'е^н'ке робили / і в'їн забраў се^н'стру до себи // п'їшла се^н'стра ў не^н'в'їст'ки // ну і дал'ше ми жили ўже // по^т'ому ма^м'а заслабла // посл'е^н голоду ма^м'а була заслабла дужи^е // ли^ж'ала так / йак па^т'ик / н'їчим не^н д'їс^т'увала // посто^й'ано ми йе^н'дна д'їжурили коло ма^м'и / гу^о'дували / догл'адали / йак мо^г'ли // л'їк'їў но^с'или в'їтки чули в'їд л'удї / і так ма^м'а наша

вижила // п'іднеслас'і на но́ги і ше хо́дила / ше ў ланку хо́дила / і нас дог'адала / і нас дру́жила // і так ро́ки прохо́дили / посл'е" того ўже се"стра в'ідалас'і // то́ди ўже йа че́риз штири ро́ки / йа мо́лоча й'їи се"стра то́жи в'ідалас'і / но йа в'ідалас'і до́дому // при́мили чолов'іка мо́го за з'ат'а // брат ше буў ма́лим / ше кончаў де"с'атий клас то́ди // кончиў дес'іт' / п'ішоў в інсти́тут ўчи́с'і / то́ди ўже ўчи́тил'уйе" / ўчи́тил'уваў в'ін ўже //

997. – Ко́ли пок'лала хл'іви / ну то ўже т'раба заво́дз'іти і п'ітиц'у / бо ўже бу́ло де кла́сти // ўже ма́ли і кур'іта // бу́ло по дес'іт' куро́к рабе́нких / по дес'іт' б'ілен'ких // чи"ри́з р'ік чи чи"ри́з два ку́пили си ка́чок // ўже бу́ли кач'ки // али" то́д'і кач'ки ни" йіли / так йак те"перка / али" тра бу́ло з'дати на м'на́со // то бу́ло два́нац'іт' ка́чок / і ўс'і кач'ки ма́ма з'ібра́ла / на́ймила ф'іру / на́ймила ко́ни'ї і по́везла ў Че"м'і́р'і́ўц'і / бо се тра бу́ло з'дати по́даток м'на́со // т'ра бу́ло з'дати со́рок кіло м'на́са // ти́ так'і кач'ки п'ішли ўс'і на м'на́со // ли́шилис'і ку́ри // ну али" ўже ку́ри неслис'і // ми ўже йіли йа́йц'і та і ўже так про́жи́вали // то ко́рову ма́ли ти́ н'і́би бу́ло шо йі́сти // ни" бу́ло де ко́ров'і шо да́вати / то хо́дили на по́л'а зби́рати бу́ри́ну //

998. – Йа ўже то́же в'ідалас'і // ўже при́шлос'і па́лити / ва́рити / хл'і́п пе"чи // йа ро́шчи"на // бра́ла м'иску не"ве"лику / не"ви"лику м'исочку жи́тної му́ки / і к'і"п'я́тку за́к'і"п'я́тила / по́пари"ла то́ту му́ку / во́на ро́сталас'і // то́ди д'рожд'іў / п'іў па́чи"чки д'рождж'іў ки́даіу на ту му́ку // і за́м'ісу́йу / сипі́у му́ки ўже пше"ни́шної / то бу́ла жи́тна / а се пше"ни́шної сипі́у // за́м'іси́ла і пок'лала / шо́б кісло // са́ма п'ішла на ро́боту // при"хо́джу / ўже ў ве́лик'і м'исц'і ро́шчин'ало́с'а / во́но ўже п'ід'і́шло / ўде ў м'исц'і ба́гато // м'ішу // за́м'іси́ла і то́ди ше" тро́ха поче"кала / во́но зноў п'ід'і́шло // бе"ру ви́робл'аіу ў фо́рми / а́бо на с'т'і́л та́кими / йак бо́хане"ц хл'і́ба / ка́жді во́креме" // п'і́тси"паіу му́коў / і на ст'і́л ви"кла́дала а́бо ў м'иски / ви"ли́к'і м'иски / та́к'і / йак то ко́лис' с'і ва́ріў бо́ршч / йак с'і́м'яа йі́ла бо́ршч / ў та́к'і м'иски накла́дала // пома́шчу й'їи во́л'і́юм і накла́даіу ў м'иски то́йі за́м'ішче"ного хл'і́ба // і в'ін тим ча́сом ў м'исц'і п'і́тхо́ди" а йа п'і́тпа́л'уіу ў п'іе"цу // ў нас пе"к'лос'і ў п'іе"цу // за́к'і́м

напала́ла ў пйе́"цу / воно́ п'ід'ішло́ ўже́ так / йак поўна́ миска́ / саджайу́ // пйец
ў ме́не" ни"мала́ / ви"лика́ // ўлази́"ц'і і на́в'іт' дес'іт' бохан'ц'іў / і в'іс'ім / ко́лли
к'іл'ко рошч'ини"ц'і // і на́пале"но ўже́ са́жайу на ло́пату // ло́пата та́ка
де"ре"у́йана / з ручко́ў // кладе́ц'і з миски́ на ту ло́пату / а пйец на́пале"на /
вигор'та́йе"ц'і вугли́"ки так'і ўс'і і ўси́пайе"ц'і с тойі ло́паты / похи́"та́йе"ц'і / і
в'ін з ло́паты суні"ц'і // так са́джаўс'і хл'і́б // тих дев'іт' бохан'ц'іў са́диц'і ў
пйе"ц хл'і́ба // за го́дину хл'і́б то́й с'п'іка́йе"ц'і // ви́би"райем / і ўже́ с'ім'я ма́йе"
йісти́ з на т'и́жде"н' //

999. – Та і то́ди ўже́ росходи́мс'і по рабо́тах // с'ім'я ка́жда са́б'і ма́йе"
ўз'ати́ / ка́жді хл'і́ба ў по́лі" / бо і́шлос'і на ц'і́ліі ден' // те"ї воз'меш чо́гос' /
шо зва́р'іне / шо так / і хл'і́ба чи мо́лока́ / і і́дец'і на ц'і́ліі ден' са́пати / чи то
бура́к пе"ре"бірати́ / чи са́пати шо не"буд' // тра́ було́ бу́ти ц'і́ліі ден' / тра́ було́
бра́ти йісти́ // так про́ходи́ли на́ш'і ро́ки / тим ча́сам ўже́ і д'іти ма́л'і / з д'іт'мі
тра́ було́ бу́ти до́ма / ви́баўйети́ / то́ди ўже́ д'іти б'і́л'ш'і т'і зноў шо по́ле" /
по́лі" та́й рабо́та / і ўс'о // то ма́шина ше мо́ло́тила / пши́ниц'у чи жы́то / т'і
тра́ба і́ти до ма́ш'іны тойі / йе шо ц'і́ліі ден' / йе шо і н'іч / так тра́ба мо́ло́т'іти /
т'ашко́ було́ / а́лі л'у́ди жы́ли і прыві́кали до са́во́й б'і́ди / бо по́сл'е в'і́ні се
ўс'о́ було́ т'ру́дно / те"пер то ўже́ ўсе ко́мба́іні / то ўже́ ми са́го не" ро́бим / і
д'іти на́ш'і са́го не" ро́бл'ат / і ми не" ро́біли ўже́ / тим ча́сам ўже́ і ста́р'і́емс'і і
ўже́ по до́мах / бо ўже́ пен'с'і́йі // т'і ўже́ чо́ будем хо́д'іти / пен'с'і́йі х'вати́ / чи
х'вати́ чи не" х'вати́ // йак х'вати́ / то ше і ко́мус' да́мо / о // а йак так то / сме́тра
хто йа́ку пен'с'і́йу бе"ре́ //

1000. – Ко́ліс' ў даўн'іше" ў́рмейі ў нас дужи́"е́ було́ ў по́чот'і ку́"жу́хи //
купл'а́лі су"б'і / за́возілі в'і́тк'іс' до нас чо́рн'і ку́"жу́хи // во́ні бу́лі дужи́"е́
до́бр'і // са́мі дужи́"е́ фа́йн'і / чо́рн'і / мн'а́ген'к'і / воўна́ ў ніх бу́ла ні"зе́н'ка́ / і
фа́йна по́шит'і / і дужи́"е́ ти"пл'е́нк'і // то купу́вали́ / а то хто маў ш чо́го / хто
ма́лі в'і́ц'і / шк'і́рки з во́вец ви́праў'ла́лі і шы́лі так'і то́жи ку́"жу́хи //
ви́праў'ла́лі на жоў́т'і кол'і́р / та́кі́ ви́шно"ва́т'і / і по́тому с тих шку́р шы́лі
су"б'і ку́"жу́хи // во́ні то́ж'іе́ бу́лі дужи́"е́ те́пл'і / но во́ні бу́лі т'ашк'і / а т'і / шо

привозили ў нас / во́ни бу́ли дужи́ е лехк'і і дужи́ е тепл'і / і ши́ї гарн'і // али́
во́но то ўс'о про́ходи // то бу́ла та́ка мо́да // вал'анки́ биг'і // вал'анки́ тожи́ е
бу́ли / катанки́ / то́нен'к'і / чорнен'к'і сам'і дужи́ // ў них бу́ло дужи́ добре"
ходити // ше галош'і так'і м'ілен'к'і на них с'і купувало / і шили / во́ни бу́ли
дужи́ добр'і / гарн'і вал'анки́ // но те́пер то́го ўс'о́го не"ма // те"пер за́йшла мо́да
капрон / ни́тлон і вот і ўс'о // і жи́ў ў т'ім капрон'і / і ў тих курточках / шо до
чо́го шурнеш / то ўже́ і п'ідреш // а ко́лис' се́го ни́ е́ бу́ло // ў ку^ожухови
ходило́с'і дужи́ доўго // йа́ бу́ла ку́пила на хлопчика́ ше ма́лого ку^ожушок та́кі
самі́й // ходи́ў в'ін ў перши́й клас до че́твертого́ класу / но ўже́ в'ир'іс // ўже́ в'ін
сто́йаў // с то́го ко^ожушка́ са́мого пере"роби́ла ста́н'е"к / се та́ке йа́к же"л'етка /
по на́шому ста́н'ек // то́й чо́лов'ік ше́ ходит ў т'ім ста́н'ікови // се ўже́ дуже
ви́елик'і ро́ки / шо ўже́ то́й хлопчик стаў чо́лов'іком / і ў не́го ўже́ ўну́ки йе́ / і
в'ін ше ў т'ім ста́н'ічкови // вот се то бу́ла во́дежа / а шо те"пер'ішні́ е / то́й
ни́тлон раз два і ўже́ ни́ма / і дава́й дру́гі // так шо йе́но грóшим б'і́да / а
ходити ни́ма ў ч'ім // так са́мо ўзу́т'а // ко́лис' бу́ли чо́боти то чо́боти /
ходило́с'і доўго / а те"пер'ішні́ і чо́боти та́к'і сам'і // ўс'о те"пер не́ та́ке / йа́к
бу́ло ко́лис' // во́но бу́ло трудн'ішчи́ е / но во́но бу́ло го́д'ашче" / а те"пер н'ічо́
і́но на по́дах поўно во́деж'і ста́рой і ста́рих чо́бот'іў // йа́ шила ста́н'іки /
сп'ідни́ц'і // во́ни бу́ли фа́лдован'і / так шо кру́гом бу́ли сќлатки / се та́к'і бу́ли
сп'ідни́ц'і / во́ни то́жи бу́ли дужи́ фа́йн'і // те"пер йе́ т'і сќлатки / но йі́х ўже
ма́ло / во́ни так дени́де йе́но по́йаўл'айу́ц'і / ві́дно з даўн'ішчо́й ф'орми / а
ти́пер'ішних ни́ма // і са́чки шили / са́чки бу́ли ўс'о су́кон'і / с су́кна // та́к'і
ста́н'іки во́ни бу́ли ўс'о с су́кна // тих капрон'іў не́ бу́ло н'і́якаго ба́лону /
н'і́якаго / йе́но бу́ло ў мо́д'і і ў хо́д'і добр'і су́кно // і шерс'т' // се кос'т'уми
бу́ли с" шерс'т'і / а та́ке во́дежа бу́ла ўже́ поўн'іша / бу́ла су́кона // са́чки /
куфа́к'і се бу́ли су́кон'і / то во́но бу́ло і гарн'і / і виг'ідні́ е / і теплі́ е / а ти́пер
ба́лони во́ни ни́ е́ дужи́ добр'і // во́ни йе"но ско́р'і / лі́ген'к'і / али́ е во́ни не"
доўг'і / во́ни доўго ни́ е́ хо́д'ат // то́жи по́лотно бу́ло // ма́тер'і́я бу́ла про́ста //
во́на бу́ла хо́д'ашча / не" та́ке / йа́к ти́перка // ко́фту ўбе́ри́с'і ту не"тло́нову / то

во́на на тоб'і н'і́би шапка б'і́гайе" / а ко́лис' бу́ли кофти́ с прос'то́го полотна́ / тако́го цв'етно́го / фа́йно́го / саг'і́н / мас'ка́д // се бу́ла та́ка ма́тер'я́а // то во́но фа́йни́е бу́ло // го́д'ачи́е бу́ло / но йо́го ти́пер ни́ма // йе́дн'і́ ше на́волочки ли́шилис'і́ / шо фа́йн'і́ і до́бр'і́ на ко́удри́ / бо ко́лис' то ни́е бу́ло тако́го // ко́удри́ ши́ли / са́м'і́ л'уди́ ши́ли / і ши́ли ў́же і на́волочки // ти́пер мо́жна ку́пити ў́со / і́но ко́би гро́ш'і́ //

1001. – Ў́же йа́ бу́ла б'і́л'ша́ / ста́ло ў́же нам ў́до́ма тро́шка ле́кши́е жи́ти / ў́ нас бу́ла ко́рова і ма́ле те́л'а́ // ту ко́рову ў́же ма́ма п'і́шла ў́ ла́нку на ц'і́лій ден' / а йа́ бу́ла ў́ ста́р'і́ ла́нц'і́ / ти́й при́ходи́ла на по́лудни́ // ти́й йа́ ко́рову до́йла́ і то ти́ел'а́ ма́лен'ки́ напу́вала // і ко́рову з'дойу́ / нагу́ду́йу та́й п'і́ду зно́ў ў́ ту́ту ла́нку с'во́йу / де ста́р'і́ ж'і́нкі́ / бо ма́ма на пу́лудни́е ни́е при́ходи́ла // бо ко́лис' л'уди́ ни́е при́ходи́ли на по́лудни́е / але́" йа́к п'і́шла́ ра́но аж до́ веча́ра / за́к'і́м ла́нку пере́сапа́і́ / то ск'і́л'ко́ т'раба́ пере́сапа́ти бу́рака́ // і тим ча́сом ро́ки про́ходи́ли // і ў́же йа́ бу́ла ў́ ла́н'ц'і́ // ў́ ла́н'ц'і́ ро́бити бу́ло т'рудно́ / до́ўго́ / ц'і́лій ден' // п'і́деш́ ра́но // ў́же йа́к п'і́шли́ об'і́з ма́моў ў́ йе́дну́ ла́нку / йа́к п'і́шли́ ра́но те́ї́ до́ но́ч'і́ // при́де́м ве́ч'ер до́до́му / зно́ў начи́нати́ тра́ і напо́йі́ти ко́рову / і нагу́ду́вати́ // та ў́же і́ д'і́ти бу́ли // ў́же і́ д'і́те́й тра́ до́г'ла́нути́ // ти́й при́ходи́лос'і́ т'рудно́ // а ў́ жни́ва́ / ко́ли мо́лоты́ ма́шина пши́ниц'у́ чи́ жи́то / то ц'і́лій ден' ко́ло ма́шини́ т'раба́ бу́ти / чи́ со́лому но́сити́ / т'рага́ти му́туксо́м / чи́ ко́ло зе́рна / чи́ по́дава́ти сно́пи // ў́со при́ходи́лос'і́ т'рудно́ // і т'раба́ бу́ло ро́бити / ни́е ди́витис'і́ / шо́ т'рудно́ / бо тра́ бу́ло жи́ти // і ко́ли ми́ при́ходи́ли до́до́му п'і́зно́ / йе́ шо ў́ден' ко́ло ма́шини́ / а то́ди ше́ і́ т'раба́ і́ нан'і́ч / ти́ї́ шо́ зва́риш́ йі́сти́ / йа́к за́ ско́ре" ў́рем'я́ тра́ зва́рити́ // та́й не" та́к / йа́к за́раз / газ по́кру'ти́ў та́й ў́же йе́ / а то́ди тра́ бу́ло ў́ п'йе́цу па́лити́ пати́ка́ми / а́бо на́ плит'і́ // се́ тра́ бу́ло до́ўго́ // за́к'і́м шо́ зва́риш́ / се́ дл'а́ с'і́м'йі́ тра́ бу́ло не" т'ро́шка / т'раба́ і́ т'ро́ха б'і́л'ши́е зва́рити́ / за́к'і́м зва́риш́ / та́й зно́ў т'раба́ і́ти ў́же нан'і́ч до́ ма́шини́ / бо ма́шина мо́лотит́ / тра́ зм'і́н'ати́ л'у́ди́й / бо м'і́н'али́с'і́ // йе́дн'і́ за́ дн'а́ ро́били́ / а дру́г'і́ нан'і́ч за́хо́дили́ // при́ходи́лос'і́ ду́жи́е т'рудно́ // т'рудно́ бу́ло с' па́ливом́ // ни́е бу́ло і́ па́лива́ // тра́ бу́ло ку́пити́

пати^к’і^у аби палити // дорого воно тожи куштувало // ти^епер і газ не танчий / али^е то / шо ўже лекши // рас і зварила чи то йісти / чи со^лб’і / чи худоб’і / чи ко^лму т’раба / тиї раз тиї йе / а тоди було дужи т’рудно // і дл’а худоби було т’рудно чим гудувати / тра було л’іго думати чим йіи на зиму // дати ўл’іт’і йісти і ше і на зиму засушити / шоби воно було // то дужи було т’ашко //

1002. – Восе^нни положи^ено / шоби садити возимий часник / бо йе йарий і йе возимий / но восе^нни садис’і возимий // коли ше йе^нно повориц’і городи / воз’можно садити / часники голоўки те^реб’іц’і і садиц’і / зуб^нц’і часнику // робиц’і гр’ид’ку / радочки і ў т’і радочки садиц’і часник // його тери^ебити на кажд’і зуб^нчики вокреми^е і так садити // коли заходи ўже зи^ма / за^сипи с’н’ігом / тої часник ўже тамка і зи^муйе // коли наста^йе вис’на / се ў нас часник сад’ат возимий // по Благо^лв’ішчи^ен’у садиц’і йарий часник // так саме йак ўже зим’ла воз’можно садити / то тоди ко^пайіц’і / бо ше т’раба сапати // бо та зи^мл’а ўже тве^рда / шо во^с’іна / то йіи т’раба сапати // наро^бити радочк’і^у / нати^рібити часнику і ўже поса^дити град’ку йарого часнику // так зараз і садиц’і цибул’у навие^с’н’і ўже посл’е часнику // таї цибул’у / моркву с’і^йе^нц’і / цибул’у с’і^йіц’і // се ўже навие^с’н’і посл’е Благо^лв’ішчи^ен’а // і барабол’і ўже садиц’і тоди так сами // с’вато Благо^лв’ішчи^ен’а ми^найе^нт / тоди ўже сад’ат ўс’о на город’і / і барабол’і / і йак п’із’н’ішчи фасол’і // фасол’і сад’ат / коли ўже ц’в’іг з йаб’л’інки по^йаўл’айе^нц’і / то сад’ат тоди фасол’і // на Йури сад’ат гарбузи // ў нас так завед’е^но // хоц’ і с’вато Йури / але^н по город’і л’уди ход’ат / сад’ат часники / аг’іі / гарбузи / а йа кажу часники / на Доўгого Йівана / тожи с’вато / сад’ат воги^рки // кажут / шо будут доўг’і / йак Доўгий Йіван / сад’ат воги^рки // али^е хто хочи / то садит борши // до Доўгого Йівана нат’ с’ход’ат / али^е се положи^ено на Доўгого Йівана // і сад’ат тоди ўже і бураки на город’і // садиц’і ўже ўс’о // йе^нно йака погода / чи добра // бо сего року вот хот’ садили / но воно суши // шо буди^е дал’ши^е / то будем бачити //

1003. – Почали мойі бат’ки класти хату // вал’кували // балки на хату були дужи ве^нлик’і // хату располагали на дужи ве^нлику // коли приішли

робітники ст'ройіти верх і накричали на тата / на чолов'іка / шо дужи ве"лик'і се балки // балки во"ни були привезе"н'і аж з л'ісу з Луганска / бо се бу'у з'ат там на робот'і і в'іти йіх прив'із с'уда аж трахтором // во"ни були дужи дорог'і і ви"лик'і // али° накричали / шо се хата буде дужи ве"лика // се буде не" хата / се буде школа // так во"ни кричали // і согласи'ус'і бат'ко йіх по'юко'рочувати / по'ур'ізати // по'ур'ізали і робили дал'ши верх // коли мама ви"шла ди'витис'і к'ликати йіх на во"б'ід / і подивилас'і / шо балки по'ур'ізан'і / і на'чала плакати / і сваритис'і / шо нашо по'ур'ізали // йа хо"т'іла ве"ликої хати / кажи / бо йа жила ў мален'к'і / а йа ўже хочу ве"ликої хати // так казала мама // но ўже н'ічо не помог'ло / бо ўже були ўр'ізан'і // ну таі ўже дал'ши робили верх // чере"з пару дн'іу на'чали вал'кувати / бо робили з саману / вал'кували // були ж'інки / робили балабухи / йак ў нас кажут / і ўкладали / с'т'іни се ўс'о с тих балабух'іу / шо л'уди завал'кували // на другі ден' мама придивилас'і / шо не'правил'но поклади"н'і слупи на в'ікна // виход'ат в'ікна дужи блиско йідн'і других // не на св'ойі м'іс'ц'ях // і на'чала плакати / шо не'правил'но заклали // тоди ўсе скликала л'уді / шо"би л'уди подивилис'і / шо чи п'равил'но чи не'правил'но // во"на са"ма думала / шо можи° йа не° пра"ва // али° скликала л'уді і так'і потвердили / шо не'правил'но // тоди розвал'кували коло в'ікон і п'ідсунули т'і слупи / шо коло в'ікон во"ни стоїали // бо ў нас ўкладали ў с'т'іни слупи / а в'ікна поблизу слуп'іу // і розвал'кували / і на м'ісци° понасували в'ікна і ўже так було норма // довал'кували на'зад і ўже стало на м'ісци° // чикали с к'іл'ка дн'іу чи тижн'іу зак'ім висохли с'т'іни / бо с'т'іни се з балабух'іу мокрих // коли во"ни повиси'хали / ўже захо"т'іли йакос' накидати т'роха // т'роха накидали / а по"тому помас'тили на по"д'і // по'чали накривати верх // ўперед пок'рили верх со'ломоў // йіе"зочки йіе"зали і так закривали верх // проішло ск'іл'ка рок'іу / ўже стало т'рошка лекши / хату ўже кончили // захо"т'іли че"ре"пиц'і / бо ўже ў л'уді на'чали покривати чире"пицеў // скинули со'лому і пок'рили зноў чирі"пицеў // тоди ўже пошч'іка'турили хату // ўже була н'іби н'ічо / добра // ў п'іде"с'ат'ім роц'і ўже в'ідав'алас'і дон'ка // ну ўже во"на п'ішла ў не"в'іст'ки //

дома лишилас'і йе^ндна дон'ка і син менчі // пройшли роки // ўже і мо^лоча дон'ка в'ідалас'і // лишилис'і ўже старші йе^нно х^лопчик / менчі / а д'іўчина ўже в'ідалас'і йе^ндна / і ўже в'ідалас'і друга / і ўже жит'а стало йе^ннакши // вот то^ди ўже захо^т'іли к^ласти хл'іви // хл'іви к^лалис'і ўже ни^е са^ману / али^е ўже з блоку // ўже роки пройшли / ўже бу^ў блок / було трошка б'іл'ши гроші / ўже купили блоку і к^лали хл'іви // ко^ли пок^лали хл'іви / ну то ўже т^раба заводити п^тиц'у / ўже було де к^ласти // ўже мали і кур'іта / було дес'іт' куро^к раб^ен'ких / по дес'іт' б'ілен'ких / через р'ік чи чере^з два купилос'а качок / ўже були качки / але^н то^д'і качки не^н йіли так йак т^перка / але^н т^раба з^дати на м^н'асо / то було дванац'іт' качок //

1004. – Мали л'уди в'іўц'і // було по шестеро во^вец // паслис'і // на з^иму баранчики р'ізали / йіли д^л'а се^би // а в'іўц'і так са^ми // т^ра було / то і р'ізали во^вечку / не^н йе^нно баранчик'іў // ў нас було во^вец ба^гато // було дес'іт' во^вец с^войих // а сила була д^ужи ма^ла ў^дома / бо ж са^ми ст^роїка / то йа ма^лоў па^сла в'іўц'і // на под'іру т^ато з^робиў во^вбору / ви^лику во^вбору / так шо л'уди с си^ела / хто хо^т'іў приво^диў с^войі в'іўц'і до нас на ту во^вбору / і йа ма^лоў па^сла // се було ўс'іх во^вец во^с'емди^с'ат штук // а ко^ли йа па^сла / ўс'і приг^ан'ала до^дому // ден' во^ни ў^дома на^пойуц'і во^доў / а по^тому т^он'у па^сти // паслис'і во^ни до во^сен'і йа па^сла // а во^сені се за ка^жду в'іўц'у т^ра було л'удим за^платити нам по п'іўпуда з^ерна за ка^жду в'іўц'у / чи пши^ениц'і / чи ж^ито // то во^ни прино^сили / платили сим за то / шо йа па^сла / і ме^н'ні полу^чалос'і ба^гатен'ко хл'іба / зароб^л'алос'і до^бри / бо то^ди ше ўс'о було т^рудне // і так йа т'і в'іўц'і / во^сені т'і хадз'айі чийі в'іўц'і во^ни прино^с'ат з^ер^но / чи пши^ениц'у / чи ж^ито / і заби^райут с^войі в'іўц'і // ка^жди со^б'і с^войе заби^рало до^дому / а наш'і лишалис'і ў^дома // і так про^хо^дили ро^ки // до^ки йа па^сла / до^ки і ў л'удіў бу^ли в'іўц'і // йак йа по^кинула па^сти / ка^жди со^б'і с^войе^н'іде не^н по^жени / бо к^уда по^жени / ў ка^ждо^го бу^ла ро^бота / бу^ла л^анка / бу^раки // а йа ўже то^жи бу^ла б'іл'ша / т^і ўже захо^т'іла то^жи на ро^боту // і так'і во^вец ни^е стало ў нас / і ў л'удіў / бо ни^е було ко^му па^сти // йа ўже ни^е па^сла / ўже хо^т'іла на ро^боту //

п'ішла йа на роботу с старен'кими / бо була ше малоў // п'ішла на роботу с старен'кими ж'інками // ў нас була ланка така / шо сам'і стар'і ж'інки // се була го'родна бри'гада і ўс'о стар'і л'уди // і йа п'ішла тожи до них / бо ше ма'ла //

1005. – Не" було де ко'ров'і шо давати / то ходили на пол'а зби'рати бур'іну // зби'рали ми од'ного дн'а з мамоў / се ма'ма і дон'ка // ц'ілий ден' но'сили на плечих тої бурин і скла'дали на купку // на'вечир при'йіхаў з'ат' з машиноў і тої бурин викидали / привезли до'дому се су'шити на зиму ко'ров'і // так су'шили тої бурин / пе'ри'ве'р'тали і за'несли ўже до хл'іва на п'ід' / шо'би вису'шити лучи'е на зиму ко'ров'і //

Інформант: Миколін Ніла Іванівна, 1940 р. н., освіта – 8 кл.

1006. – Йак ў'родиц'і д'ітина / тії при'воз'ат з ро'д'ілки // тії там с'і'дайт во'ни / так йак ўст'речу там роб'іют / так йак ти'пер // а по'тому ўже хре'ст'ини // хре'ст'ини так йак не" зм'ін'алис'і // хри'ст'ини так роб'іют // ко'лис' йа то'б'і скажу / йак'і були хри'ст'ини // се счита'лис'і мо'литвини / йак йе'но при'ведут мо'лодиц'у с то'го / з ро'д'ілки // а ко'лис' це"ркв'іў не" було // а вот тв'і'д'ад'ко Ва'сил' С'іл'вестрови'ч і йа при'мером / то ме'не ма'ма і вот ба'ба Га'н'ка / то аж ў Й'урк'іўц'і / і п'іп хри'сти'ў нас шос' п'ят' мо'лодиц' наб'ралос'і / і хри'сти'ли ў хл'ів'і за две"р'има / так було ко'лис' ст'рого с т'ими це"рк'ва'ми // се ск'рито хри'сти'ли / то йак'і мог'ли бу'ти хри'ст'ини / йак се так було ст'рого // ну тії ўже і за се'бе скажу // ў нас ц'еркви не" було / а була ў Зб'рижу / то йа М'ішку ўже ў р'ік хре'сти'ла / шо не" було де // то н'іх'то // ко'ли при'возили там по'па // Ма'л'іна с'во'ю Ма'йу хри'сти'ла то'ди са'ми // то'ди так'іво бу'ли хри'ст'ини / се не" так / йак ти'пер д'ужи йаўно хри'с'т'ат / то'ди ст'рого бу'ло //

1007. – Ў'б'іл'шос'т'і хо'вали ўже на т'рет'ій ден' / йак ле"жали / тії ў'вечир / н'іби йак при'мером ўмер / тії сход'ац'і л'уди ў'вечир // да'йт л'удим ве'черу // а по'тому п'ісл'а ве'чер'і ўже сид'ат л'уди ц'ілу н'іч // хло'пи ў ка'рти г'рали / і пи'ли / і ўс'іл'ако було // а по'тому на д'руг'ій ден' ўже хо'вайут ме"р'ца" // зноў л'уди сид'ат // зноў сид'ат пу'шт'і до ра'н'а там хто мо'жи" // і ўс'о // ўже на

д'ругий ден' йак поховали // рoс'ход'ац'і ўс'і і тоди при'ход'ат с ц'винтара // по
возможнос'т'і ў'кого йака сила чи дес'іт' душ / чи п'яат' / чи д'вац'іт' закличі^е /
кого ўже на дев'іт' ден' ўже робили само собойу дев'іт' ден' // робили дев'іт'
ден' / 'сорок ден' / п'іўр'ік робили // те^мпер ўс'о аби борши // йак бим ўс'тигли /
то би і до вечі^ера поховали //

1008. – При'ходит х'лопц' до д'іўч'іні // во'на здайе своёе д'івоцтво //
тоди ўже ў п'яатниц'у ўже їде мо'лода зби'райе друж^м'ки / їдут во'ни за бар'в'інком
// ўже п'ідут / бе^м'рут колач'і / т'роха так би^е'рут колач'іў і коп'і'ки йак'і там
ма'йут / і би^е'рут бар'в'інку // ўже ў суботу при'ходи ўже мо'лодій за бар'в'інком //
би^е'ре друж'би / при'ходи за бар'в'інком // ну і шука'ют // д'іўки су^о'б'і поховайут
тоі бар'в'інок / х'лопц'і шука'ют за тим бар'в'інком / пли^е'тут / с'п'івайут су^о'б'і /
ну до'сит' 'того / шо се ўже була та'ка забава // ну тоди ўже ў ни^е'д'ілу при'ходи^е
мо'лодій до мо'лодой / бо тоди ше здаўна було в'іс'іла ў ни^е'д'ілу // ну і г'райут
муз'ики чи і були / шо не^м було муз'ик / али^е та гар'мошка д'рен'кала // ну і ўже
там йедно / йе'ден ден' в'ід'були і ўс'о // ў поне^м'д'ілок ўже заби'райут мо'лоду //
заби'райут во'ни мо'лоду до мо'лодого // тоди че^м'риз йа'ку го'дину / ше йак мо'лоду
вивели с х'ати / мо'лодій вер'тайес'і до бат'к'іў і до / йак сказа'ти / до гост'іў //
кажи / про'шу вас на про'п'іі шо'би при'шли // ўс'о // ўже мо'лоду заб'рали /
зби'райуц'і ўже гост'і / їдут до мо'лодого на про'п'іі / ўже ў мо'лодого мо'лоду
да'руйут / хто шо ма'йе / г'рош'і чи там шо // но ко'лис' було ше даўн'іши / шо ше
було да'руйут мо'лоду / само собойу мо'лоду // во'т'ак при'мером ти ў мени на
в'іс'ілу / то ти при'носиш / дайеш ми^е'н'і г'рош'і / а ти^е'пер ўс'о разом // ўже
с'іда'ют за с'т'іл / ўже в'ідгу'л'али то'то ўс'о / с'іда'йе мо'лода за с'т'іл / і мо'лоду
ви'ітайут подарком / хто йа'кий ма'йе // тоди п'іс'ла 'того ўже пе'ри^е'гул'уйут
вел'ен // пе'ри^е'гул'айут во'ни вел'ен / ўже розби'райе ма'ма мо'лоду і
пе'ригул'уйут во'ни вел'ен // пе'ри^е'гул'али во'ни вел'ен і ўс'о / ўже рoс'ходес'і // се
ўже ў в'іўторок ше не^м ко'нец в'іс'ілу // ў в'іўторок ка'жд'і би^е'ре су^о'б'і чо'лов'ік
два кру'чки / п'іўл'ітри чи два кру'чки ж'інка йак са'ма гор'іўки / ше їдут на
ск'лач'іни // а на ск'лач'інах ўже са'ми наїлучи в'іс'іла // ўже су^о'б'і дужи

с'п'ївайут / гул'айут / ўже так'ї сам'ї хат'н'ї / і ўс'о // ну а тоди ўже во̀ни ўже
ро̀сход'ац'ї // ну чериз / ѝе шо ў 'тижни'в'ї ше 'робл'ат гостину // так шо ўже
сход'ец'ї сва'ти / то̀во ўс'о // і там ў молодого 'робйут гостину / а тоди ў
молодой 'робйут гостину / і так во̀но ўс'о про̀ходит в'їс'їл'а //

с. Мар'янівка Чемеровецького району

На території Мар'янівки виявлено залишки поселень трипільської культури та двох слов'янських поселень давньоруських часів (VIII – X і XII – XIII століть н.е.) [4, с. 601].

Інформант: Григоришин Микола Іванович, 1936 р. н., освіта – 7 кл.

1009. – Поч'нем ми з ве"с'їл'їу / 'нав'їт йак ў нас про̀ходили ве"с'їл'а / йак
йа же"ниўс'а // дл'а та'ких йак йа / це бу'ли б'їдн'ї ве"с'їл'а / до те"пер'їшн'їх /
во̀ни 'зоўс'їм не" в'їднос'ац'ї // те"пер ве"с'їл'а ба'гат'ї // на ве"с'їл'а зби'рали
са'мих бли'шчих / са'мих р'їдних / не" було 'нав'їт та'кої 'музики / гар'мошка / а
хто бу'ў ба'гачї / м'їг духо'ву наї'мити // ве"с'їл'а почи'нало'с'а ў не"д'їл'у // ў
не"д'їл'у молодї шоў до молодой / зби'раў ко'го / дружб'їу / об'ично бу'ў дружба
і п'їдружба / ну а ў 'нейї друшка і п'їдрушка // при'ходили до молодой / тра
було пла'тити 'вкуп за молод'у // а ўже п'їсл'а 'того пу'скали до молодой / ўже
їдут 'тан'ц'ї // ўже коли молодї 'маїе молод'у зби'рати до 'себе" / са'жайут за
ст'їл / пе"ре"пївайут / а ѝе збоку 'л'уди / йак'ї інтири'суйц'ї тим ўс'їм /
пос'їда'ють на постел'ах / то п'їд 'в'їкнами і за'глад'у'ють хто с'к'їл'ки пе"ре"пїу' //
по'том 'маїут ўже осу'ждати ў се"л'ї // ну ўже молодї зби'раїе молод'у і
молод'ож до 'себе" / йак при'в'їу / сампе"ред молод'а роздаїе ко'лач з 'медом / а
молодї ўже ў 'себе" пе"ре"пїваїе / так 'са'ми / хто пе"ре"пїваїе 'грош'ї / хто
пе"ре"пїваїе йа'ку скат'їрку / хто шо / гро'шах ве"ликих не" було / хто три рубл'ї
/ хто п'їят' // йак при'шли с'уда / тут з'ноў за'баўл'айуц'ї до 'часу / до двох 'ночи /
чи і до тр'ох 'ночи / йак коли і то'д'ї ўже ро̀сход'ац'ї // бо ст'їл йа'кїї там не"
ба'гатї / а'ле ст'їл бу'ў на тої пе"р'їод // а ўже на 'другий ден' / се ў поне"д'їлок /

в'ід моло^удой зби^ралис'а гост'і і пе^ре^рби^ралис'а / хло^пи на ме^двед'а / ж'ін^ки на моло^уду / хто йак // і так во^ни при^ход'ат до моло^дого / тим ў^ремн'ам / моло^уду сховали тут // з^нач'іт в'ід моло^удой шу^кайут йі^йі / ўже йак знайшли моло^уду / ну таї то^ди почи^найуц'а то^т'і сто^ли / то^то ўс'о // ну ўже без по^дарк'іў / бе^з н'ічо^го ўже заб^аўл'айуц'і ц'ілі^й ден' // ў д^ругих с^елах це назива^ют про^п'ї // ну так йак ў нас н'і тако^го про^пойу не^н називали / а п^росто при^ходили і ўс'о / було ўс'і^л'ако // нав'іт' от ў мене^н / там по со^у'іцтву чере^з до^рогу було / тато д^уже хт'і^ў / шоби син же^н'ни^ўс'а / а ма^ма н'і^йак не^н х^оче те^л'атниц'і // м'ї син ў^чений / не^н буде^н ў мене тил'атниц'і // таї п^ерв^і ден' во^ни з Бо^гом то^то ўс'о в'ідбу^ли / але ни бе^з по^зору / бе^з н'ічо^го // на д^ругий ден' / се ў поне^д'ілок / так йа^ко б^ично в'ід моло^удой їд^ут до моло^дого / а во^на не^н пус^кає йі^х / пе^ре^рїм^ла на до^уроз'і / назива^є / таї т'і то^же д^ешо ска^зали / таї с тим п'ішли // але про тойі йі^йі д'іти про^жили д^уже ф^аїно / д^уже ўс'о //

Інформант: Михальченена Валентина Годосівна, 1930 р. н., освіта – 7 кл.

1010. – Йа наро^дилас'і тиш^ча де^н'ї^ацот три^ц'а^того ро^ку / про^жила три ро^ки / ў три^ц'і^т' тр^ет'ому го^лод / н'ічо^го не^н було йі^сти / йід^н'і бу^ри^ни // н'і ко^рови / н'ічо не^н було // три^ц'і^т' че^т'верт^і / п'їяти^ї / три^ц'і^т' і так дал'і // і так дал'і // вот йа^ке жит'а йа мож^у зга^дати / йа не про^жила / а про^мучилас'а // і ў д^е'в'і^т' ро^к'і^ў йшла на ро^боту / тика^ла п^ал^койу го^рох ў зем^{'у} запи^хала / д^руго^ю п^ал^койу / та^кі^ї йестик назива^ўс'і / по^лола воси^ті^ї // ра^ки зби^рала по п^ол'у / но^сила так до^удому // палили ми т^ими ра^ками / с^тирту гро^мадили / палили / бос'а^ком хо^дили / то ўже було в'іс'і^мна^цит' ро^к'і^ў / то ўже зам'іж ви^ходили //

Інформант: Оконна Людмила Іванівна, 1953 р. н., освіта – 8 кл.

1011. – На Пас^ку ми ц'ілу н'іч ми сп'ати не^н л'а^гаємо / ў ко^шики на^ложуємо галун^ки / ко^ўба^са / сало / мн'асо / ну хто шо мож^е / во^ду бе^н'рут' с'в'атити то^же // і ц'ілу н'іч ми там ў цер^кв'і се^д'и^мо / ну р^ано ўже / ў п'ят'

годин чи ў 'ш'іс'т' годин 'ранку / ўже 'бат'ушка іде с'в'атити // стаіўт кругом
'церкви / запал'уйут с'в'іч'ки / 'бат'ушка два 'рази оп'хожуйе с ка'диллом / а 'трет'іі
раз ўже начи'нае кро'пити / пок'ропи // то'ди ви'нос'ат ст'іл на дв'ір с 'церкви /
с'тане"мо кругом 'того с'толу / в 'оч'ір'ід' / 'бат'ушка рос'казуйе по це"ркоўному /
йак т'раба служити 'церкв'і хре"сти'ян'с'к'іі // і так се ўс'о рос'казаў нам і то'ди
бе"ре нас ми'руе / помиру'ваў і так ми ўже до'дому / порос'ходилис'а //
при'ходимо до'дому / за'ходимо ў 'хату і 'каже"мо три 'рази Хри'стос Вос'крес // хто
ў 'хат'і йе / ц'ілуйімо йіх / чи д'ід чи 'бапка / ну хто йе ў 'хат'і і ми ўс'іх ў 'хат'і
ц'ілуйімо //

Інформант: Вараниця Микола Васильович, 1931 р. н., освіта – 4 кл.

1012. – Ў 'сорок че"тверт'ім 'роц'і 'поўне се"ло було н'імец'іў // 'тато
при'ходиў ў'вече"р і кла'де ме"не" 'коло 'себе" і 'каже / так / 'заўтра п'ідеш на
за'дан'іе / с'лухаі ме"не ўн'імаг'іл'но // 'знач'іт т'реба було ў Жа'бинецкіі ў
'Чорніі л'іс т'реба 'нести парти'занам дон'ісен'іа // 'тато полу'чаў с кон'тори / ту
'запис' / йа'ка була за'писана / ме"н'і п'хали ў п'іт'жачок 'заду // 'тато 'каже // 'заўтра
п'ідеш / і йа с 'татом ішоў до До'лен'іўки / то'ди не" До'лен'іўка була / а 'Волохи //
там буў та'кіі р'іў 'викопаніі 'царе"ким тим прав'іт'ел'ством / і йа тим ро'вом / два
'бохан'ц'і хл'іба / гла'душчик во'гир'к'іў / або ка'пусти / і ту'да ўніз до 'моста //
'коло 'моста йа 'мусиў ў л'іс за'ходити 'задом / йа по'ка з'вернуўс'і / а ўже тоі
парти'зан ўстр'ічайе // саміі пе"ред за'бирае 'тато дон'іс'ен'іе / ту бо'машку /
за'бирае хл'іб" / тоі гла'душчик с 'тойу ка'пустойу / чи з тим // і ўс'о / іду на'зад
до'дому / при'хожу // на 'другіі чи на 'трет'іі ден' ме"не зноў поси'лайут / і йа не"
ішоў ўже ту'да / так йак ме"н'і 'тато казаў / а йа сво'іем 'боком з'робіў // 'поза
се"ло ро'вом / а тут де 'зара ап'тека ў Гу'ков'і / там сеі 'пункт буў н'імецкіі // то
'добре / шо ме"не не" зас'ікли / а то мог'ли ме"не за'бити і ла'гнути дес' / за л'ісом
/ буў би постра'ждаў 'тато і ше хтос' / таі так було // 'сорок че"твертіі р'ік // з'има /
'н'імец'і ійд'ні на'ступайут / а 'друг'і в'іт'ступайут // і от ў 'наш'іі 'хат'і було
два'нац'іт' 'н'імец'іў / 'були 'сутки / чи 'може 'б'іл'ше // і так над'веч'ір / йа'кис'

приб'іг / йак зашварко^т'іу / і во^ни хто шо і ^хода / на го^роди і на Гу^к'іу // ну а йа
обично по т'ї со^лом'і / наїшоу п'істо^л'ет чи в'іл'вал'вар тої / рем'ін' н'і^мецкї і
н'іж // але та^кї р^озум ше буу / п'істо^л'ет йа схо^в'вау на пйец / і там та^ка кагла
була засу^у'на / замо^т'ау ў стирку / а во^ни дес' чере^з го^дину при^ходат' і гир гир //
опш'ім при^вод'ат ме^н'не і д'іда п'ід хл'іу / і йа ўже з^найу чо / бо ме^н'не н'іж і
рем'ін' про^д'ау / то йа но^с'іу на соб'і / ўс'о // і наста^ў'л'айут аўто^м'ати т'і / чи
кара^б'іни / а ба^пка дес' пок'їна там змо^т'алас'і / зна^ш'ла / буц'ім во^ни бу^ли ў
со^л'ом'і / то так йа с'і спас з д'ідом / а то бу^ли би ро^стр'іл'али / аж бу^ли би
фал'ги в'ід^л'ет'іли //

Інформант: Турій Галина Андріївна, 1946 р. н., освіта – 8 кл.

1013. – На Андре^йа ўс'і готу^в'алис'і / то^д'і так бу^ло йа^кос' / д'іу^ч'ата ўс'і
го^у'туйуц'і / а х^лопц'і тоже з^найут / шо д'іу^ч'ата ўс'і го^у'туйуц'і // ўс'ім тре^ба їти
до по^т'іка / ў п^исок во^ди наби^р'ати і не^с'ти пл'ацок зам'і^с'ити // зам'і^с'или /
спек^л'и / і ко^л'ис' бу^ла х^ата с свол^к'ами / за^ра бал^ки нази^в'айуц'і / а т'і свал^ки так
бу^ло в^идно с'уда // і до свол^к'а ч'іпл'али пл'ацок і кот^р'а д'іу^ч'ина п'іс^к'оче / а
п'іс^к'акували дого^ри на ко^ц'уб'і / хто борше в'іт^к'усе ку^с'ок пл'ацка / та скор'іше
зам'іж ви^йде // то^д'і ўже зно^с'или хто шо може / і ро^б'или так йа^к ве^ч'оринку / і
ўс'і го^с'тилис'а // д'іу^ч'ата танц'ували с х^лопц'ами / ро^с'ходилис'а і так до ранку
на Андре^йа в'іт^п'разнували і ўсе //

с. Почапинці Чемеровецького району

Провідні галузі господарства – землеробство й тваринництво. Поблизу Почапинець виявлено поселення доби неоліту та кілька поселень черняхівської культури [4, с. 602].

Інформант: Щербатюк Марина Яківна, 1919 р. н., освіта – 1 кл.

1014. – Таї ро^б'ила ў пол'у / бо то буу чер^в'е^н' і за^ра бу^ли жни^в'а // таї
жа^л'и / таї ўй^а'зали // таї не^н' та^ке ўй^а'зан'а ў них / йа^к ў нас // во^ни пе^р'е^в'е^н'с'іл

не^н 'робл'ат / йім де'р'жава 'роби пе'ре^нвесла // о / ї во'ни са'м'і // то'ди йак не^н'буд'
нас по по'рад'ку // йе'ден за д'ругим тої моту'зочок та ў т'ім моту'зочку вот та'ким
патич'ком і тут'во йак заў'йане^н / то сн'іп н'іколи с'е не^н розу'йаже^н // тра йе'го
так'і рукамі по'мацати і розу'йа'зати //

1015. – 'Дуже^н 'гарно с'е ў'чила / 'але не^н 'мала ў ч'ім // 'В'ера 'Іван'і'їна ше
прихо'дила ка'зали / Мар'і'яна / пус'т'іт'г йі'ї до ш'коли / бо 'дуже^н мате^н'мате^нку
зна'є // ў ч'ім 'мала їти // йед'н'і 'чоботи на с'ім душ //

Інформант: Григораш Євгена Данилівна, 1932 р. н., освіта – 3 кл.

1016. – Ко'лис' 'дуже^н не^н було шо йі'сти / за н'ім'ц'і'ї були та'мо ка'гати
за'копан'і і з барабол'ми коло гра'ниц'і ўже / л'уди йшли ї добу'вали т'і бара'бол'і
// но т'і бара'бол'і були гне^н'л'і 'ўс'і / та'к'і були ўпре^н'сован'і / йак 'голуб'ц'і ў
бан'а'ку / та'к'і ўже во'ни були ўпре^н'сован'і // і т'і бара'бол'і те'ре^н'били / су'шили
на 'сонци му'ку та'ку з них / та йак пе'к'ли бл'ін'чики // то во'ни були / йак
цукерки / йед'на поло'винка була 'чорноў / а д'руга б'ілоў / так крох'мал' д'і'лі'ўс'е
// так йі'ли т'і бл'ін'чики л'уди / робили ту му'ку / і йед'но ў д'ругого пожи'чало
ше 'ту'ю му'ку // 'билис'а л'уди за 'тими барабол'ми / хто буў 'душчий / і йак йа'ка
ко'н'ака з'гине ў се^н'л'і / то л'уди йшли ї дерли ту ко'н'аку / 'били йе'д'н'і д'ругих за
то м'н'асо // так було / по'тому ўже по'чалис'а жни'ва / л'уди ўже йшли на 'поле^н за
'тими колос'ками / че^н'реш'ні по'чалис'а // хто з'і'ў тих че^н'реш'ен' / отпра'ви'ўс'а /
ўме^н'раў // 'дуже^н л'уди пухли // ў д'і'теї / то 'руки були ўс'іх по'пухл'і / г'нули т'і
л'уди // то ўже по'чалис'а колос'ки / то л'уди йшли / р'вали т'і колос'ки ї 'терли
зе^н'лен'і ў мак'і'тру / то так'і були зил'ен'і т'і пл'ацки ї так вижи'вали // вот та'кії
буў 'голод // і брали л'уди ўже хо'дили ў ту во'їну / хто шо браў / ви'м'ін'уваў / а
же'браки / то так хо'дили / шо йе'д'н'і 'хату запе^н'рали / д'руг'і ўтво'рали / л'уди
ўже не^н мали шо да'вати // та хто маў барабол'ку / то даў / а ў нас та'кі'во д'ід буў
Про'фир // ў него ше 'було / то п'і'дем / то дас'т' ма'ма'лиги ше г'рудочку / то ми
бе^н'рем / хо'вайем 'поза 'себе^н / бо ше 'Тан'ка була 'мо'я ма'ла / а луш'пу 'жарили /
йак цукерки // таї вот та'ке було //

Інформант: Семенюк Ганна Іванівна, 1929 р. н., освіта – 3 кл.

1017. – Нині таке ўремноє настало / шо л'уд'ам т'рохи л'уче ж'ити / в'ітк'рили нам це'рк'ви / ходе"мо до ц'ерк'ви / молад'і / стар'і / д'іти / ўс'іл'ак'і л'уди хо'д'ат // вот б'уло С'паса / зб'іралис'а ішли до По'чайева / д'уже л'уди ўсе нап'ікали / ўс'о ви'носили ми / ў нас на шл'ак б'уло до т'ис'ач'і / може" б'іл'ше" л'уд'ей / бо те"пер нам д'обре" / бо перше" ми д'уже" б'ідили і д'уже" голоду'вали / перше" не" б'уло хл'іба кавал'чика / ми с'е нуждали ўс'ім / д'уже" ўбран'а йе гарне" / ўбран'і д'іти / л'уди / стар'і / ўс'і / ми ходе"мо до ц'ерк'ви //

Інформант: Танасова Лідія Іванівна, 1939 р. н., освіта – 7 кл.

1018. – Було ме"н'і чо'тирнац'іт' рок'ў / йа п'ішла на ф'ерму / бо була з'муше"на п'іти / мама б'ідила / тата заб'рали на фронт / тато не" ве'рнуўс'а // не" хт'іли ме"не при'мити / бо йа була д'уже" молад'а // кончила с'ім клас'ў / але йа п'ішла до худ'оби і спраў'алас'а // до'йла рукамі то'ди / було шти'рнац'іт' те"л'ат і по штири нетл'і // проро'била в'іс'ім'нац'іт' рок'ў на ф'ерм'і / мама б'ідила / хо'дила ў ланку / не" було чим палити / хо'дила до л'іса / рубала пе"н'ки і цим во'на палити / і так ми жили / ше була се"стра ў мене" // мама забо'л'іла / заставили нас пе"к'ти хл'іб" / ми не" знали сим / распалили ў п'йецу і тої хл'іб" зго'р'ў / на го'род'і так са'мо почало са'дити / були ше молад'і / при'шли сус'іди і кажут' / шо д'уже т'усто / і так ми ў'чилис'а і так робили //

1019. – Були т'ашк'і роки / не" було ў шо зад'аг'нутис'а // ў ко'го було од'но п'лат'ачко ш'тапил'не / то ўс'і фотогра'ф'ірувалис'а / скидали од'не з од'ного / ўбе"ралис'а і так фотогра'ф'ірувалис'а // йак йа була до'йаркоў / давали нам хала'ти зад'аг'атис'а / ми ў хала'тах зб'іралис'а ўс'і д'іў'чата ішли ў клуб" і гул'али бос'і і ў хала'тах // було в'есе"ло / л'уди хо'дили од'ні до од'них / л'убилис'а // була л'убоў ме'жи л'уд'ми / помагали од'ні д'ругим // ст'ройка була / ў ко'го ст'ройіли / йе'дно д'ругому помагало / а те"пер л'уди зазналис'а / л'уди багат'і с'тали / од'но до од'них н'іх'то не" хо'ди / не" с'войіц'е / с'тали л'уди л'убл'аз'н'і са'м'і себе" л'убл'ат / не" було то'ди цегли / робили з' са'мана /

м'ісили к'ін'ми / були так'і йашчики / к'ірп'іч'і так'і / так ст'ройілис'а / ї так ми жили / ї була межі л'уд'ми л'убоў / а те"пер не"нав'іс'т' межі наро́дом / одни других не"навид'ат і так живут / а луче с'тало жити / но не"знати чи надоўго //

Інформант: Григораш Марія Терентіївна, 1919 р. н., освіта – 3 кл.

1020. – Колис' було не" так / йак зара / б'ідно було / но йакос' дружно // помн'у виїде" ўвече"р ўс'а молод'ож на вулиц'у / то такої завеш' / то аж л'убо вуху // збе"ралис'а ше коло церкви / водили хоро'води / о'собе"но на с'вата ше тоже" гарно гул'али / знали ї дот'римувалис'а ўс'іх звычайіў / не" те / що нин'і // мого д'іда шчитали куркулем / бо в'ін маў кусок зе"м'л'і / ко'рову / кон'а // коли приїшли роскуркул'увати / то забрали ўс'і дочиста / ї барабол'і / ї крупу / ўс'о вим'італи / ходили шнарити по ўс'іх ку'тах / лазили п'ід постел'ами і забирали ўс'о ўпод м'іт'олку // лазе"ли на вишку і забеш'рали кукурузу / що сохла / забрали ко'рову і кон'і // д'ід дуже" не" хт'іли в'ідавати кон'і і ко'рову / но т'і ўс'ораўно забрали / а д'іда ше до того ўс'ого добре побили //

Інформант: Фордзюк Віри Дем'янівни, 1921 р. н., освіта – 10 кл.

1021. – Ми жили дуже" б'ідно до воїни / не" мали ў шо ўзутис'а / зад'аг'нутис'а // ішоў до школи / то браў з мами чоботи чи с'тата куфайку / а йісти не" було шо // то йак не" кукурузи жарили / то горох // йак йа поступала ў Драган'іўку ў вос'мії клас / а тут воїна на'чалас'а / по'чали б'рати ў Н'і'мечину // йа пе"ре"ховувалас'а / не" хт'іла йіхати // ми з' чет'вертого класу ўчили н'і'мецку мову / то йа трошка знала йі'ї / йа ше шуткувала / шо нашо ме"н'і йі'ї ўчити / йа шо ў Н'і'мечину по'йіду? // а йак с'талос'а / ўже йак по'чали б'рати / то йа пе"ре"ховувалас'а над Збру'чем т'риц'іт' к'і'ломе"т'р'іў / йа там три м'іс'ац'і була // тоді йа ўже приїїхала до'дому / не" ішла так йаўно / п'ішла ў Зар'ічанку / а по'тому по'ле"м / по'ле"м пре"ішла до брато'вої / йа там вил'ізла на п'ец і се"д'іла // йа так сид'іла / а по'тому с'вата ве"ликод'ні і хочу до'дому // приїїхала до'дому / ме"не побачили / але н'ічо не" кажут // по'тому забрали / йа

плакала / н'іх'то не^н плакаў / так йак йа / ўздоўж йіхали ми с'ім'нац'іт' / суток
п'ойіздом / прійіхали ў П'ол'шчу Пе^нре^нмишл'а і там розб'іралис'а наголо /
пере^нд ўраґами // тоди нас за'везли ўже ў Н'і'мечину / там ми 'були три дн'і і нас
заб'ірают / ме^нне ў'з'али 'добр'і л'уди //

1022. – Ха'з'аїка бу'ла 'добра ў 'мене^н // пр'ивела ме^нне до'дому / 'дома не^н
'було н'ікого / но тес'т' / а чоло'в'ік йі'ї ў Ф'ранц'ійі в 'арм'ійі / бо во'ни
во'йували з ўс'іма де^нр'жавама // таі во'на в'іткр'ила 'хату / таі 'каже^н ў кал'і'дор'і
до 'мене^н / хо'ди / во'на пол'ізла ў 'погре'б^н / пр'инесла ви'на / да'їе йі'істи / а йа
п'лачу // во'на ко'ўба'су / 'масло / ту'шонку / ва'рен'а / на'л'ала 'того ви'на / а тоди
пов'ела ме^нне на д'ругі' пове'рх / пока'зала ме^н'ні к'ім'нати // ў 'каж'ні к'ім'нат'і
по дв'і пе^нрин'і і сто'їт два шка'фи / кр'ісла / а кал'і'дорчик та'кі не'ве'личкі / а
нап'рот'іў д'руга к'ім'ната / а д'ід спаў на 'перш'ім пове'рсе'і // йа по'ран'а йі'ду за
кон'у'шиноў / гру'зили 'добру ф'іру кон'у'шини / д'ід 'коси / а йа си'джу / а
по'тому гро'маджу / о'б'ід там ў два'нац'іт' го'дин // хо'би де да'леко 'були / но
йі'хали о'б'ідати / дал'і час сп'ати / по'тому зноў ў 'поле^н // во'ни ме'н'і не^н да'вали
'т'ашко ро'бити // ме^нне ха'з'аїка пос'лала за д'рожж'ами / іду // а там та'кі
роспор'адок / іде л'у'дина і ого'лошуйе / шо ўс'і інос'тран'ці / пол'аки / рос'ійани
/ украї'їн'ці / пол'аки // ўс'і / шо'б ви на п'ят' го'дин 'були ў з'бор'і / буд'ут
зб'ірати вас ў ла'ге'р / шо'би 'б'іл'ше ви не^н ро'били // йа пр'іхожу / ха'з'аїка ўже
п'лаче / йа ўже зб'іра'юс'а / от пе^нре'жила йа се'їво мо'мент / йа ве'р'нула'с'а
ў'з'ати чома'їдан / а тут аме'ри'канец 'каже до 'мене^н / ком / ком // йа заде'рив'іла /
ха'з'аїка 'тожи / то ш солдат'на і в'ін ме^нне к'личе ту'да / йа ўже н'і 'жива н'і
'мертва / не^н 'можу ўже по тих с'ходах вил'ізти // пр'іходить' ў к'ім'нату / виган'а'їе
солдат'іў / а йа ли'шайус'а з ним / до 'того плачу / а в'ін 'каже / не^н плач / ти чо
п'лачиш? / йа то'б'і н'ічо не^н з'робл'у / а 'хо'чу шо'с' сп'итати // і пи'та'їе з'в'ітки йа
/ з йа'кой' об'лас'т'і / йак до'йіхала / йак 'жила / чи йі'істи да'вали // ну шо 'буду
ка'зати / йак во'на зар'іже 'курку і да'їе ме^н'ні л'иточку // а ха'з'аїка там п'лаче^н /
во'ни думай'ут іна'кше / а чо ме^нне ў'з'аў / а там солдат'ні і к'іл'ко // тоди нас
заб'рали ў ла'ге'р / а там ўс'іл'ак'і / і ф'ранц'узи / і не'гри / і пол'аки / б'іло'руси /

україн'ц'і // ўс'аких нац'іі // во'на їде / нас ше не" в'ітпраў'л'айут / йа то'ди
п'ішла до ха'з'аіки / во'ни об'ідаіут / кажут / шо с'ідаіут за с'т'іл і кла'дут
кр'ісло / бо йім зда'іес'е / шо йа з' ними //

Інформант: Григораш Марія Петрівна, 1939 р. н., освіта – 7 кл.

1023. – Сампе"ред пре"хо'дили старос'ти // ну ме"не не" с'ватали / а по"тому
прихо'дили / ну так / йак с'ловини 'були // і так д'іўка готу'валас'е / 'лагодила
при'дане" / ше виши'вала рушни'ки / і то ўс'о пре"дане" / 'зеркало давали / йак ўже
ве"с'і'л'а / то було 'саміі на'ілучшіі атри'бут / зе"рка'ла // те"пер ко'му тра йо'го / а
то'ди та'ке було // та'і по"тому ўже йак почи'на'лос'а ве"с'і'л'а / сампе"ред
с'ход'ац'а 'гос'т'і / пле"тут в'і'нки / сп'і'вайут ўс'ак'і п'іс'н'і / 'проси мо'лода
благосло'вен'а / 'косу росп'і'тати / 'першіі раз^с / д'ругіі раз^с // ха'і Бог благосло'вит
// а то'ди 'мама / так 'тато / так се"с'т'ра / так брат / а там ше 'вуйко / 'т'от'а і так 'дал'і
ўс'і р'ідн'і і б'ліс'к'і / те"пер с'таў'лат гр'ош'і / а ко'ліс' н'і'х'то н'і'чо не" с'тавіў /
бо ўс'і 'л'уды були б'ідн'і / о // ну і сп'і'вали / сампе"ред сп'і'вали // та'і ўне"се'мо
'з'і'л'а / на 'наше под'в'і'р'іа / та'і пос'таў'ле"но 'з'і'л'а / та'і на 'тисов'і с'толи / та'і
на 'н'ого і 'обруч / о'ї в'і'дга'да'і старос'тон'ко / шош то за з'і'лен'ко / о'ї б'і'з'ме йа
не" ўга'даў / бо ста'тошніі 'розум 'ма'іу // о'ї в'і'дга'да'і ти д'ружбон'ко / шош то
'се'іе за д'і'лен'ко / о'ї б'і'з'ме йа не" ўга'да'іу / бо мо'лодіі 'розум ма'і // о'ї в'і'дга'да'і
ти д'ружбон'ко Ва'сил'ку / шош то 'се'іе за д'і'лен'ко / се'іе 'з'і'л'а барв'і'ночок /
то А'л'он'і на в'і'ночок // а то'ди ўже старос'та гу'л'а'іе з барв'і'нком і то'ди с'ваха /
ко'тра 'ма'іе п'лести в'і'нок / то ха'пайе то'і барв'і'нок / в'і'н не" да'іе і та'ке"во // а
то'ди ўже сп'і'вайут // о'ї з' 'руточки з' 'руточки / дв'і к'в'і'точки / благосло'ви 'Боже"
' / і о'тец' / і 'мати / сво'і'ему д'і'т'ати / в'і'ночок заче"нати / а д'ругіі раз^с / а ў
'Божіі час / благосло'ви 'Боже" / і о'тец' / і 'мати / сво'і'ему д'і'т'ат'і / в'і'ночок
заче"нати / а ў т'рет'іі раз^с / а ў 'Божіі час / благосло'ви 'Боже" / і о'тец' / і
'мати / сво'і'ему д'і'т'ат'і / в'і'ночок пле"с'ти // а ше сп'очатку / йак йа не" ска'зала
// йак мо'ло'ду са'жайут на це'і / на 'подушку / та'і сп'і'вайут сампе"ред // о'ї д'і'ўно
ж нам 'д'і'ўно / дес' А'л'онки не" 'в'і'дно / в'і'ночка ж бо'й'алас'а / ў ку'точок

*схо'валас'а / закр'ила 'чорн'і 'оч'і / таї п'лаче / хоч не' 'хоче' // ої 'иуру 'буру по
 с'толу / рос'ти хми'лен'ку ў'гору / бо хми'лен'ко 'буїнойе 'з'іл'а / ше ў' др'іб'нейе
 нас'ін'а / почи'наїс'а ве'с'іл'а // то'ди почи'налося ве'с'іл'а // коро'ваї пе'к'ла
 ж'інка / див'ис' / в'інок 'мала плести ж'інка та / йа'ка 'добре зо с'воїм
 чо'лов'іком жила // коро'ваї по'вина була пе'к'ти ж'інка 'чиста / аку'ратна / шо'би
 була ў' с'ому в'ід'ноше'н'і 'чиста / пон'імайеш / і ро'зумна / і та'ка шо'би була не'
 'зас'дра / та'ка ж'інка / шо'би пе'к'ла коро'ваї // ве'с'іл'не де'ре'ў'це ў' нас
 називалос'а дере'ў'це // ў' нас б'рали сос'ну / йо'го при'крашали с'вахи л'ентами /
 та'ке було / 'лико називалос'і і п'хали ў' ко'м'інок // вил'ізаў д'ружба і на 'комин /
 ну то 'добре // шо стар'і ха'ти були / стр'іхи соло'м'ан'і / то ше 'добре л'із'ти
 було // ану їди 'зара пол'із' по 'моїй 'хат'і туд'а к'в'ітки робили / обра'зи і
 прикрашали 'хату молодих // молод'у ў'бе'р'али с'вахи / д'рушка // йїї ў'бе'р'али ў'
 'вел'ан // то'ди були плат'а / йак'і були / дал'і було зас'тол'іе / сп'івайут / б'рали
 шл'уб ў' церк'ві / то'ди їшли до молод'ой / то'ди молод'ий забе'раў ў'вече'р'і і
 сп'івали / і с'ідали за ст'іл / там йїли / пили / то йак'і так були ст'рави / бо л'уди
 були ко'лис' 'б'ідн'і // йак тої ка'заў / пе'р'іжечки / гиш'ки / а по'тому ў'же
 ви'лаз'ат за стола / ў'же ў'с'аке' та'ке // то'ди заби'райут молод'у / при'ход'ат
 ў'вече'р'і молод' / гос'т'і і забе'райут молод'у / і сп'івайут // нале'т'іло во'рон із
 чу'жих с'тор'ін / с'іў' со'б'і над'вор'і на зе'лен'ім 'йавор'і / шо ж би 'йому 'дати / з
 'йавора з'іг'нати / ої 'даїмо 'йому молод'у сва'ничку / сва'ничку не' 'хочу / з 'йавора
 не' з'лечу / ої 'даїмо 'йому молод'у дру'жечку / дру'жечки не' 'хочу / з 'йавора не'
 з'лечу / ої 'даїмо 'йому молод'у Ал'онку / йа Ал'они 'хочу / йа з 'йавора з'лечу // а йак
 ў'же заби'райут / то сп'івайут та'ке / без'ко'нечне // прис'п'іў // ої 'с'адаї / 'с'адаї
 ко'хд'н'а 'моїе / н'іц не' по'може' пл'акан'а тво'їе / и'тири 'кон'і у по'г'он'і / н'іц
 пл'акан'а не' по'може' пої'деш з 'нами // ої 'даїмо ж би йа з 'вами с'ідала / йа
 и'че с'вому 'бат'кови не' д'а'кувала / д'а'куйу ти 'батен'ку / шо год'уваў м'іа
 ма'лен'ку / те'пер не' бу'деш // прис'п'іў тої са'мїй / ої даў'но ж бим йа з 'вами
 с'ідала / йа и'че с'вому 'мам'і не' д'а'кувала / д'а'куйу ти 'моїа 'матко / и'чо
 че'сала 'косу з'латко / те'пер не' бу'деш // прис'п'іў тої са'мїй / ої даў'но ж бим йа*

з'вами с'їдала / їа шче с'войу б'рату не" д'акувала / шо бу'ла бим їа на за'вад'ї /
те"пер не" бу'деш // присп'їу тої са'мїї / ої даў'но ж бим їа з'вами с'їдала / їа
шче с'войї се'ст'р'ї не" д'акувала / шо хо'дила ў'мене" гостро / те"пер не" бу'деш
// присп'їу тої са'мїї / ої даў'но ж бим їа з'вами с'їдала / їа шче сво'їїм п'рисям
не" д'акувала / д'акуўу т'а'тойї п'рисяи / де си'д'їло х'лопц'їў т'рисяа / те"пер
не" бу'де // присп'їу тої са'мїї / ої даў'но ж бим їа з'вами с'їдала / їа шче сво'їїм
во'рот'ам не" д'акувала / д'акуўу вам во'рота / де си'д'їло х'лопц'їў р'ота /
те"пер не" бу'деш // ше сп'ївали та'ке / ко'ли заби'рали моло'ду // п'лакали с'т'їни
п'лакали / їак А'л'ону с' х'ати б'рали / п'лакали шеї к'їлочкы / де сто'їали
обра'зочкы / п'лакали шеї вод'в'їркы / бо не" бу'де" ў'хат'ї д'їўкы // а моло'да
сп'ївала та'ке // не" плач'мат'їнко за м'нойу / не" бе"ру н'ї'чого з' со'бойу / но п'ару
х'л'їба зо с'тола / бу'ваї же м'мат'їнко здо'рова // а на д'ругїї ден' ў'же за моло'доў
при'ход'ат ў'же до моло'дого / то сп'ївайут // вїїды А'л'он'у вїїды / чи не" маїеш
ты к'рїўды / чужоїї м'мат'їночкы / н'ї п'раўды н'ї к'рїўдон'кы // сн'їданочку не"
бу'де" / о'б'їд дес' аж ў'полудне" / а ве"чера оп'їўноч'ї / вїп'лаче"ш чор'н'ї оч'ї //
сп'ївали ше та'ке / ко'ли пе"ре"п'ївали ў'по'нед'їлок // ої к'рїкнули г'усы / лебе"д'ї /
їак по'бачыли моло'ду А'л'онку на д'вор'ї / ої год'ї год'ї моло'да А'л'он'у гу'л'аты /
по'ра то'б'ї на поса'жен'ко с'їдаты / ої шо ж" то вам г'усы / лебе"д'ї до то'го /
таї до м'ойего поса'жен'ку // ше од'на п'їс'н'а // дес' с'а ро'дына д'їла / по
корч'мах с'а роз'б'їгла / че"р'вон'ї м'їн'аты / моло'ду дару'вати ве'лїкым д'аром /
п'осагом / ш'час'т'ам / здо'роўїям / за сто'лом // п'їйте / ро'дына / п'їйте / но
ск'л'анок не" по'бїте" / ў'нас ск'л'анкы доро'г'їїї / по ш'тыры золо'т'їїї / а
кїл'їшкы по гро'шу / п'їйте / ро'дына / п'рошу // а ше на по'чатку т'реба бу'ло
сказа'ты // ої та'тун'у пе"р'п'їоўу / пе"ре"п'їлы ш'час'т'а ї дол'у / їа до тебе
п'рїп'ївайу / ш'час'т'а ї дол'ї не" ў'га'даїу / про'сы со'б'ї дон'у Б'ога / шо'бї бу'ло
Б'ожа во'л'а / а їак бу'де Б'ожа во'л'а / Бу'де то'б'ї ш'час'т'а ї добра дол'а //
ц'ї'каве" бу'ло ве"с'їл'а // їшли ше на д'ругїї ден' / ше так бу'ло / на т'ретїї ден' //
це ў'же ў'нас называло'с'е ск'лач'їна або боршч // б'рали в'їзок ї їїздыли / там
курку п'їмалы / а там шо ў'хат'ї бу'ло хап'нулы / то б'рали / ї ў'же то'ды п'їлы /

йіли / і клали // хто не зйавиўс'а на тої в'ізок і везли до дому на ве"с'іл'а / і ўже тоди приносили і така се була склачина / а по тому ўже знайш / йак кончилос'а ве"с'іл'а / то ве"дут друшку / збйраец'а ўс'о ве"с'іл'а і ве"дут / і друшка мусе" шос' дати // ўпе"ред мели в'ініком / а тоди в'ели друшку // і так молод'і л'агали спати і ўже так зачиналис'а д'іти / а йак йінакше" / так во"на йе / так во"но було і буде" // на ве"с'іл'у були сва"ти / ро"дина ўс'а / друш"ки / со"с'іди / знайом'і / ну ск'іл'ко того ве"с'іл'а / не" таке було / йак з'ара // за старосту б'рали блис'ку л'у"дину / виби"рали та"ких л'уде"й / шо були ро"зумн'і / друш"ку б'рали з дво"урудних або тройе"рідних се"с"тер // коро"ваї розда"ють / ко"ли моло"ду приве"дуг до молодого / тоди р'іжуг / перше" були ко"лаче"ки / ста"ўл'ат мед' / тоди моло"да розда"є гос'т'ам молодого / вот так ўс'о кон"чайец'а //

1024. – Процес наро"дже"н'а називаўс'а по"логи / або ро"ди / йіх при"мала ба"пка пови"туха // ба"пка пови"туха при"ходила і так / при"мала ро"ди до"ма / а хто там ше куда // напр'і"мер / Тан'е Мо"грина ўро"дила п'іт куш"чом сво"ю Вал"ку / по мо"йему ко"ло бол"ниц'і // тут та"ке / шоб не" ч'і"палис'а ўро"ки / то ўби"рали д'іте"й ў со"роче"чку на вивор'іт // ма"ма нас ўс'о ўрем"н'а ўбе"рала на не"д'іл'у / то та"ко / ху / у / у / а на"шо / хухнула ў со"роче"чку // хто виби"раў ди"тин'і ім'я / ба"т'ки // д'іт'ам виби"рали кум'і"ў с тих / ко"го зустр'ічали на до"роз'і / то будуг д'іти ш"часлив'і // ди"тин'і пер"шим т'аў ко"си ба"т'ушка / а пер"ше" і не" було ба"т'ушк'і"ў / шо пер"ши ба"т'уш"ки так були / ц'і / ко"ли ки"дали на во"ду / бо ди"тину хре"с"тили / то пи"тали / шо з ним ро"бити / то ба"т'ушка ка"заў ки"дати на во"ду // а вот мо"я суд'ба та"ка / мо"я ма"ма за"була м'іі пуп"чик ў ро"дом'і / і ж'інка ўз'ала / то"же" йа"кас' ро"зумна була // ўз'ала / з йа"кого"с' се"ла / йа за"була з йа"кого" / ма"ма ў ро"дом'і ме"не ро"дила / ўже ха"й буде" / але" ў ро"дом'і тоди / то зв'і"дти за Ч'і"м'і"р'і"ўц'і"ў се"ло // ти" та же" пе"ре"казуйе / а ма"ма че"ре"з бра"к ча"су / та"й не" ма"ла ко"ли п'іти // шо то ро"дити до"ма / та"й ка"же" ўмер йі"йі хло"пчик / то во"на ки"нула ў йа"му / вот то"ўб'і йа"ма на ўс'о жи"т'а // на м'іс'ачн'і ка"жуг ме"нстру"ац'і"я / йе на ж'ін"ц'і // хто ро"ди"ў по"за шл'убом / то було не"га"ти"ўне ста"ўлен'а / по"гане" / називали ди"тину ба"істр'у"ком / а ж'інка покритка // ко"ли

купали дитину / то клали лубисток / шоб лубили йїї / а вот хлопчик / то ўже не знайу / н'е / клали грош'і / ц'ваки / молоток //

1025. – Коли конайе / то ўже йїде ў вишен'ки / бути йедноў ноґоў там / з него н'ічо не буде / померла лудина // таї ўмивайут / перше були так'і ж'інки / а тепер со'с'іди // се так'і б'ідн'і ж'інки / шоб могли йім шос' дати / шо ўже вона приходе / таї мийе / знайе / шо не за спас'ібо / ну а давали хусточку / чи спідничку / мийут / стаўлат на лаўку / дереўяна пост'іл' і стелили сугубо верети // зара ўс'іл'аку ўс'іл'ачину стел'ат / а тоди стелили так'і воўн'ан'і / чи йак'і // і сумували / плакали / йаке боно не було / чи старе чи молоде / йак молоде / то ўже велике горе / а йак старе / таї кажде за с'воєм плакало // руки складали на груди // ў руки давали хрестик / св'іче'чку / баг'ушка в'іпраўлае // а було / шо н'іх'то не правіў / таї в'ітсп'івували // було таке / шо ўй'азали руки / коли тра було / а коли клали по'тому тої платок коло по'коїн'іка / а тоди хо'вали разам з ним // но не ўс'і клали ў трунву / могли нести до баб'іў / до колдун'іў / може вони шо знайут // по'коїн'іка мили водоў / йаку тра л'ати ў так'і куш'ч'і / де не ходе'це / але йакшо коли ўже лудина по'трапит / то пси / ко'ти б'ігайут // ну а се буквал'но йа п'ішла і ўступила ў це вил'ати / так / н'іби ме'не понесло туд / так і кал'іка до'нин'і // по'коїн'іка ўб'ірали ў то / до прикладу / мойа стрійанка / була дуже в'іруйуча / дуже ходила до церкви ўс'о ўремн'а // то вона ка'зала / шо тримала с'воју спідниц'у / така широка спідниц'а була шл'убна / шо вона з стрійком брала шл'уб // то вона ту спідниц'у / ту кохту / ту хустинку тримала / йаку йїї мойа бапка поўй'азала // а зара хо'вайут ў новому / старалис' ўс'і / шо'би ўсе було новен'ке / ре'ту'алу // шоб робити трунви не було / ко'лис' були маі'стерн'і / де чолов'іки робили // не можна лишати м'ісце / коло по'коїного / бо можна не даї Бог / ле'шити не тому / ко'му траба // так воно і получилос'а з Л'івоном / се тої / шо трунви оби'ваў // к'ришка називайец'а в'іко / коли пок'ііного винос'ат с'хати і зразу закривайут д'вер'і // коло т'іла по душ'і ўночи сид'іли старш'і / а молод'і / х'іба р'ідн'і / хатн'і // ў трунву кладут хлопи // ко'лис' н'ічо не клали / а

те^мпер обивайут трунву полот^ном / і б'іл'ше н'ічо // мертвому дайт с'в'ічку /
хрестик і грош'і / бо тра запла^тити за хаз'аїство два чи п'ят' рубл'іў / шоби
хаз'аїство велос'е // т'іло і ве^нзут / і не^сут / колис' несли чолов'іки трунву / а
в'іко ж'інки // бат'ушка в'ітпраў'л'аў похорону месу / цвинтар буў за се^млом /
такі вобрад // йаму копали посторон'і л'уди / спе^ц'іал'но збе^райуц'а / во^ни і
опускайт // не^м можна опускати ў йаму опускати тим / ў'кого не^в'ідан'і д'іти //
кажут / шо коли їде дошч / то душа плаче^н за с'в'ітом / хрест кладут ў ногах / бо
колис' буде хре^с'титис'а до Хре^с'та // мертвона^родже^них д'іте^ч'і ховали на
цвинтар'і / бо во^ни анге^л'и / а потопел'ник'іў / в'ішал'ник'іў на ка^навах / на
вокопах / бо в'ін в'ідаў душу сатан'і // во^но н'іби не^н положе^но за Божими
законами //

с. Теремківці Чемеровецького району

Інформант: Нагорняк Лариса Андріївна, 1930 р. н., середня медична освіта.

1026. – Йак почалас'а в'їтна / ми були д'іти / нам було по с'ім / по в'іс'ім
рок'іў / і нам сказали / шо в'ідк'рили ш'колу / і ми п'ішли ў ш'колу // першій ден'
ми приішли / нас з'ібрали ўс'іх в'один клас / і сказали нам з'мови'ти 'Отче наш //
хто знаў / хто і не^н знаў // а на д'ругий ден' приходи'мо і кажут / шо ш'кола
зак'рита / ш'коли б'іл'ш не^мбуде // і ми зрозум'іли / шо нам треба допомагати
нашим мате^р'ам / бо н'і бат'к'іў / н'і с'тарших брат'іў ў се^млі не^н зали^с'шилос'а //
і ми чим могли / а треба було обробл'ати земл'у / збирати урожаї / і ми чим
могли / тим ми старали'с'а допомагати нашим мате^р'ам // а коли нас нав'іт'
зв'іл'нили в'ід н'імец'ких окупантиў / то кажут / шо зноў ўже в'ітк'рили ш'колу /
то ми ўже п'ішли до ш'коли // то шо ж нас ўчили / нам по три / по чотири рази на
тижден' була воїена п'ідго^тоўка / нас ўчили стр'ілати / даўши нам руж'іо
йакогос' пати'ка // нас ўчили копати окопи / отака наша була ш'кола / отаке
наше було д'єцтво // а ўже п'із'н'іше / ўже йак в'їтна зак'інчилас'а ў сорок
п'ятим роц'і / йа дуже л'убила ме^д'ицину і р'ішила ўступити ў ме^д'ичне
уч'іл'іще / це ў Каменец' Пуд'іл'с'кому // но ми при'їхали туд'а ўс'і д'іти /

ме^н'і мама по^шила ку^файочку / бо ж пі^сл'а в'ї^нни не^було н'ї^чого од'їти / хоч ми і не^так'ї б'їдн'ї бу^ли // ў мене бат'ко робі^в бугалте^нром / но не^було де чо^го ўз'ати / а с пара^шута по^шила плат'ачко / і так йа по^усту^пила ў^читис'а // зо^ши'та не^було / ми пи^сали на бу^маз'ї з м'їшко^вини / з м'їшка та^ка бу^мага бу^ла і ми пи^сали // а к^нишка бу^ла од^на т'їл'ки ў ў^чите^л'ки // ми ўс'о ў^ремйа пи^сали кон^спекти / но ми хот'їли шос' з^нати / розу^м'їти / і ми так ў^чилис'а // про^училас'а йа три ро^ки / а йа бу^ла на в'їд'їл'ї лабо^ранта / і ко^ли йа зак'їн'чила / ме^не пі^слали на участ^кову лі^карн'у / ў Со^лкири^н'ц'ї // при^їшла / і т'їл'ки ме^н'ї дали к'їмнатку / і ска^зали / шо орган'їзову^ю шо ти хочеш / зв'їтки хочеш начи^наї // то йа йїздила ў Хме^л'ницькії / доста^вала ўс'у апарату^ру / доста^вала ўс'ї ре^акт'їви і орган'їзу^вала лабала^тор'їю // пі^сл'а того че^рез р'їк ме^не заб^рали ў райо^нову лі^карн'у / і йа там пра^цувала сорок рок'їў // ми лабо^ранти / ми по^мочн'їки лі^кар'їў // од^ного разу йа по^мн'у та^кїї случаї / шо ўра^ч мусит' по^наших а^нал'їзах стави^ти то^чнїї д'їагно^з // при^ївезли х^лопчика / тако^го шо бу^ло дес'ят' рок'їў / йо^му по^стави^ли д'їагно^з о^стриї жив'їт / но т^реба бу^ло то^чно у^то^чнїти і виз^вали // йа при^їшла / зроби^ла т'ї а^нал'їзи / йа^к'ї не^об'їдн'ї / а ш^че до^бави^ла од^н / шо да^же ўра^ч не^н назна^чи^в йо^го / а са^ма до^бави^ла / п^росто зроби^ла йо^му / бо це йа^кїс' нав'їт' роди^ч дале^киї // і йа^к йа при^їнесла / пока^зала / а ўра^ч ўже по^мїў ру^ки / че^ка^в на а^нал'їзи / і ўже ма^в опе^р'їрувати ц'ого х^лопчи^ка // йа^к йа йо^му пока^зала цеї а^нал'їз / йа^ка ў н'ого бу^ла д'їаста^за ў нор^м'ї шїїс'ат чо^тири / а ў н'ого бу^ло дв'ї тис'ач'ї в'їс'їмсот / і в'їн з^разу опу^скаїе ру^ки і ка^же / п^рави^л'но / ў н'ого панкре^ат'їт / і ц'ого х^лопчика не^н про^опе^р'їрували / о // а по^стави^ли цеї д'їагно^з / і ц'у дї^тину ўра^тували // но от ск'їл'ки ми лабо^ранти то^чн'ї ў тої час / йа^к нам бу^ло т'ашко ў^читис'а / но ми бу^ли насто^йащчи^ни спе^ц'їал'їстами / не^н хот'ят розу^м'їти / шо та^ке з^нати і розу^м'їти сво^ю роботу //

1027. – Йа по^мн'у ше йа бу^ла ма^лен'кою / йа^к ро^сказа д'їда / йа^к в'їн ро^сказава^в / шо ў н'ого бу^ло чо^тири де^с'а^тин'ї лі^су / чо^тири д'їс'а^тин'ї пол'а / залубн'ї / в'їз / дв'ї пар'ї ко^неї / ло^шак / ша^ра^бан // і йо^му ска^зали це ўсе

в'ідати ў колгосп / і в'ін не^н соглашаўс'а // а син ў той час йо^{го} / в'ін буў йеди^{нак}
/ і в'ін к'інчыў ш'колу / три класи // в'ін ўже розум'іў / сказаў д'ідови / шо ти
му^{си} це ўсе з'дати / бо те^нбе роскулачат // і ше була де^нлована сту^одола / йа^{ку}
син сказаў син роз'ібрати і ўло^жити ў п'ідлогу // п'ідлога була це перша ў нас ў
се^нл'і / н'і ў кого не^н було / но ў нас була була ц'а п'ідлога с тойі сто^одоли // і так
шо д'ід залишиўс'а / йо^{го} не^н роскулачили / а це ўсе в'ін зав'із / і йо^{му} дали
та^{ку} бумагу / шо там ўже претки наш'і / д'іти ўже / праўнуки найшли ту бумагу
на вис'ц'і / і во^{на} була на^нписана на йак'імос' такому пе^нргаме^нт'і / шо ми
чи^тали і розби^ерали / шо там на^нписано // д'ід дуже буў жорсто^кіі / бо ко^{ли}
не^нв'істка не^н справи^елас'а з робото^у / шо там ўже во^{на} / а в'ін на^нмаў же^нн'ц'іў
/ ўже на пол'у жали / і во^{на} мус'іла / в'ін по^йхаў / лишайе с тими д'іт'ми / во^{на}
од^{но} за ру^{ки} / д'руге за плеч'і і збанок во^{ди} / і об'ід тим л'уд'ом / йак'і ў н'ого /
в'ін на^нмаў л'уде^і / йак'і ў н'ого жали // і це в'ін йіхаў ўпе^нред / а во^{на} несла на
пле^чах // а це дл'а того / шо в'ін казаў / шо йа п'овинен бути першим на пол'і /
шоби ме^ні ка^зали да^і Бо^же ш'част'а / а не^н йа ко^ммус' // о^{це} ўс'о з рос^каз'іў
бабушки / д'едушки / о^{це} ўс'о ме^ні рос^казували //

Інформант: Свідер Євгенія Трохимівна, 1942 р. н., освіта – 7 кл.

1028. – *Як пасли корову?*

– Ў п'ят' го^дин ми ўже г'нали па^сти / і з во^б'іду зноў г'нали па^сти / ў три
ча^са / і ми зноў аж ту^да п'ід Гу^с'ац'ку гра^ниц'у // та ми так ху^добу па^сли /
ўсту^пис'і // і по пше^ниц'ах / і по бу^раках / і по йач'мен'ах / де не^н х'оче^нш / то ми
кру^гом па^сли // ну але йа при^г'ан'ала до^дому / ко^рова в'ідро мо^лока да^вала / та
во^{на} с'і па^сла / де са^ма хт'іла // ми об^н'ши па^сли / то нас ше дуже ўсе нази^еваў
Ге^н'расим // н'іби тут де Йоси^епун'о ста^рий жиў / то там буў Ган'ін тато // то в'ін
дуже ўсе нас нази^еваў // в'ін кри^ечит на нас / чи шо там // а ми ўт'ікли аж п'ід
Гу^с'ат'ан'с'ку гра^ниц'у / та їди та ї нас до^жене^нш // да / то ми так'і зби^етошн'і
бу^ли / шо ст'рашно //

1029. – *Хто раніше жив у селі?*

– Сам'ї молод'ї л'уди // н'їби так'ї / шо жили тут / постр'ойили'с'а / хто с'ї
стр'ойї / хто ўже с'ї постр'ойї буў // і дуже дуже нас баг'ато було д'їте'ї / ми
дуже с'ї бавили / не" так йак 'зара // і доми'ка с'ї бави'ли / і ўс'ого // тако на
зе"мли зроби'мо так'ї доми'ки / і тоди скаче"м // то тут таке ви'робл'али / шо
страшно / зара такогo не"ма ўже / колис' ве"се"л'їшче / л'уче було / йак 'зара //

Інформант: Юркова Ольга Василівни, 1936 р.н., освіта – 7 кл.

1030. – Йа кончи'ла с'їм клас'їў / ходила до ш'коли боса / йак тої ка'заў / ў
б'їдному // н'їх'то не" маў н'їякогo капц'а / к'роми'е бос'ака ходили / зби'вали
пазур'ї со'л'б'ї до кам'їна // по'тому йа кончи'ла с'їм клас'їў і ўз'аў ми'не голо'ва
кол'госпу до тил'ат / була йа р'їк коло тил'ат / по'тому дали ми'н'ї два'нац'їт'
штук х'удоби / перв'їсток / йа до'ўїла // дуже" ми'не ру'ки бо'л'їли / бо ме"н'ї
було ўс'ого ч'итир'нац'їт' рок'їў // тоди йа три ро'ки подо'ўїла на ферм'ї // нас
було т'роїе ў с'їм'її / брат / с'їс'тра / і йа // наш т'ато п'їшоў на фронт і пог'їб' / а
нас с'ї т'роїе ли'шило // йа дуже" з'мале"н'ку п'їшла робити / тогo шо ни'е було
заш'ч'їти н'їякої // брат буў коло коней / се"с'тра ше мол'очша була по
хаз'аїств'ї / то с'вин'ї пасла / то х'удобу пасла / а йа ходила на роб'оту // ў
шост'їм і ў с'ом'їм клас'ї ми'не брали на стол'ову но'сити трахто'р'їстам йїсти /
йа но'сила ў ру'ках / не" то шо ф'їра возила чи ма'шина / но ў ру'ках но'сила по дв'ї
в'їдр'ї трахто'р'їстам йїсти // і ше йак йа ходила ў шест'їм клас'ї / йак л'уди ж'али
пше"ниц'у / то йа но'сила ў жни'єва в'оду ж'їн'кам / і таке наше" було жи'єт'а // і
коли йа ўже кончи'ла с'їм клас'їў / йа тоди ўже п'їшла на ферму і робила на
ферм'ї три ро'ки //

1031. – А йак робила йа на ферм'ї / то ми так / ўден' доїмо х'удобу і
вече'р / а по'тому с'ї х'оче" п'їти на танц'ї / то би'ремо капц'ї йак'їс' ў ру'ки і
б'їжи'ємо ў д'руге" се"лно на танц'ї // погул'али т'роше"чки і їдем до'дому / бо тоди
доїли х'удобу ч'отири р'азі ў ден' / ше за Хруш'чова // те"пер с'тало жит'а
т'рошки к'рашче" / тогo шо 'зара ўже л'уди не" так б'їд'уют / йе шо ўб'ратис'а / йе
шо йїсти / йе к'уда в'їйти / йе т'їл'їв'їзори / йе рад'їо / йе ўс'о ў'дома // і од'ежа / і
до од'еж'ї / і до йїдла / і до ўс'ого // ми дуже" перше" б'їду'вали п'їсл'а в'їїни / бо

того що лишилисямо с'ї без бат'ка / к'роме" мамоу // були ве"лик'ї дуже" пре"дналоги і молоко здавали / і йайці / і мн'асо / і ўс'о / так шо ў'дома зроби"е мама масло / то не"сец'а на маслознавод здавати за молоко / а нам то с'а лишала сирватка с того масла // ну і так б'їдували // ўчитис'ї не"було в'їд'тки / не"було змоги / хоц' тоди ўчитис'ї було лек'ше / того шо не"було таких возможаосте"ї / не" так с'ї д'їти ўчилис'ї / йак зарас ў'чац'ї / зарас н'їх'то не"хоче" їти ў кол'госп / н'їкуда / но к'роме" ўс'ї ў'чац'ї / і ў'чац'ї / і ў'чац'ї / шоби мали бумагу йакус' / шоби получали грош'ї / шоби була йакас' робота / і таке //

1032. – П'їс'л'а в'їїни дуже була б'їда / йак постаў голод' ў сорок шостому роц'ї / йа пам'н'їтайу йак буў голод' // л'уди ходили по пол'ах / зби"рали гни"л'ї барабол'ї так'ї / шо там не"викопали л'уди // лишалос'ї там ў дейак'їм корч'ї / а по'тому йак ворали / то тайа барабол'а викопалас'ї ўже гни"ла / то л'уди з'би"рали // добаў'л'али капочку йак'ойіс' муки чи лободи і пе"кли так'ї б'л'їни // багац'ко л'удеї дуже" пог'їбло з голоду того / шо не"було шо йїсти і тих б'л'їн'їў напе"чут з лободи і пухли л'уди / і ўми"рали // і кропиву варили / йїли хто шо м'їг // ше ў кого була ко'рова / йак'ойіс' кулак пше"ниц'ї йакшо ше не"зобрала ўлас'ц' була с' ко'мори ў л'удеї / то робили / були ше жорна так'ї і мама застаў'л'ала нас молоти туйу пше"ниц'у на тих жорнах // тоди ко'рова дой'лас'ї / то мама зварит бан'ак тойї каш'ї / та'койї с'орбанки на молоц'ї і ми так вижи"вали // ну ше ми / слава тоб'ї 'Боже" лободи не"йїли // бо ше трошки було там м'їшечок пше"ниц'ї / шо сховали в'їд'т воро'г'їў / і таке було // не"було тих роскош'їў йак зарас' / а завод'т цукровїї були роз'їбрали / ў цукир насипали були п'їску / то тато ше м'її йак жиў ў'дома ходиў за тим цукром на д'руге се"ло і при'носїў с тим п'їском і ми так'ї цукерки жари"ли с тим п'їском і так йїли / з'ц цукру / молока добаў'л'али трошки // не" так йак зара шоколади / ўс'їл'ак'ї цукерки / ўс'їл'акого вибору // ше каже / шо не"проходи по конкурсу / ше так'ї виба'гайт / ше так'ї виба'гайт / а ми тих цукерк'їў мален'к'ї не"бачили н'їколи // а н'е / на молоц'ї зварили того цукру і так ми йїх буд'то цукерки і йїли / і така була б'їда / а зарас' дуже роскош'ї / зара роскош'ї / росторани / ўс'їл'ак'ї т'її

отби́'н'і / ў'с'іл'ак'і котл'ети / ў'с'іл'аки ўс'о / а то́ди н'іх'то не^н бачиў н'і'якого котл'ета // мамалигу ва́рили / ко́лоче^н'і барабол'і добаў'л'али / йа'кус' сирва́тку ва́рили с квасно́го мо́лока і ло́боду закр'ишували / і та́ке бу́ло // а х'л'іба н'іх'то то́ди на п'ік / ну йа'кііс' п'л'ацок житний / або йа'кіі там спи^ече ма́ма ў п'йецу і так переби^евалис'а ми йак мо́гли //

1033. – Ў тис'ачу диви́цот 'вос'іме^с'ат' де^уй'ятому ро́ц'і ми ^счо́ло^в'в'іком обсу́дили / шо тра пок'ласти х'ату / бо ў нас бу́ла там ста́ра х'ата / та́ка з вал'к'іў і по́машчина ва́пном з'верха і не^н пошчи́ка'турина н'і'чого / і ўсе^р'един'і бу́ло та́ких три ко́мнатки / шо йак 'нов'іт' хтос' при́йде то не^нма де пере^ночувати // а́ле йа ро́била ў 'лан'ц'і / в'ін ро́биў на тра́ктор'і / чо́ло^в'в'ік / і ми р'ішили кла́сти х'ату // гро́шки гро́шеі тих при́зби́рали / то́ди ў ко́лгосп'і пла́тили / х'л'іб^н да́вали за́дурно / не^н так йак за́рас / воз'меш гро́ш'і / не^нбу́де х'л'іба / а йак воз'ме^ш х'л'іб^н / не^нбу́де гро́ш'і / і та́ке // а то́ди х'л'іб^н да́вали нам бе^ссп'латно ў ко́лгосп'і / а гро́ш'і ми фа́йн'і полу́чали / і трина́ц'іту / і отпу́ск'н'і / і за ланку / бо йа ў 'лан'ц'і ро́била ўс'о ў'р'ем'на // три́ц'іт' ро́к'іў йа проро́била ў 'лан'ц'і / а ш'існа́ц'іт' ро́к'іў йа проро́била ўже на 'фер'м'і // ми^ен'і за́ра ўже с'ем'д'іс'ат' два ро́ки // і ми по́чали кла́сти х'ату // на́везли / чо́ло^в'в'ік п'ішоў на с'тан'ц'і́ўу йа'рас^с / полу́чили ми ва́гон с'і́л'і'катно́го кирп'і́ча / то́ди ми запла́тили за 'не́го тис'ачу д'в'іс'т'і руб'л'іў // не^н так йак за́рас тис'ача кирп'і́ча та́і три тис'ач'і чи там шо / дуже^н доро́го / а то́ди ўс'о дуже^н 'гано бу́ло / дуже до́бре^н бу́ло кла́сти // на с'тан'ц'і́йі / на За́купн'і бу́ло дере́во / йа'ке не^н 'хоче^ш / йа'к'і до́шкі не^н 'хоче^ш бу́ли // м'і́ чо́ло^в'в'ік пе^р'ев'із^с то́і кирп'і́ч за два ве́чо́ри / туйу тис'ачу д'в'іс'т'а штук кирп'і́ча / і зака́заў па́нел'і / зака́заў бло́ки // ўс'о то́то ми по́везли / ўс'у доро́гу закр'или сим // йак по́чали ўже муру́вати фу́даме^нт / то ми ўс'о муру́вали з бло́к'іў / скла́дали бло́ки тра́ктором і так муру́вали / помо́гали нам л'уди // так са́ме^н і па́нел'ами накр'или і перши́ї е́таж^м / і дру́гі е́таж // п'ід'т перши́ї е́таж^м то там та́ке / под'вал / там де барабол'і с:и'пайемо / там бу́раки с:и'пайемо / та́ке там та́ка йак то ко́мора // а на дру́гому е́тажов'і ми ўс'о жи́йемо // пок'лали ми п'ят' ко́мнат'іў там / і пошчи́ка'тури^ели

з'верха / з'і споду // з'верха обклалис'мо плиткоў / а ў середин'і ўс'о ми шчыкатуриели // то'д'і ўже п'очали газ'вести / ми покупили батареіў і пок'лалі кру'гом газ' // ў двох 'комнатах ми пок'лалі п'литку / і ў т'рет'і 'комнат'і п'литку / а ў двох 'комнатах ми пок'лалі паркет / ў трох 'комнатах ми пок'лалі паркет / а ў двох п'литку / та'ку пол'іровану / гарну / ў'зорами // чоло'в'ік сам клаў там п'литку / сам об'кладаў / а с'уда де кл'лалі паркет / ми най'мали л'уде'і з д'ругого с'і'ла і чоло'в'ік зо 'сином поскла'дали нам то'ї паркет // 'хата гарна / з'верха об'кладена москоўскоў кафел'ноў п'литкоў / і з у'зорами ўс'о // в'ікна пок'лалі вел'ик'і / гарн'і / дев'іт' в'ікон ўс'іх на 'хат'і пок'лалі // то'д'і з'верха ми ўже купили бл'ахи та'койі ш'іфе'рноїі н'іржав'е'іки / то пок'рили з'верха бл'ахоў і та'ка ст'ро'ка // по'тому чоло'в'ік пок'лаў драбину та'ку / ми на фац'іятах / то ми та'ке чи с'іно / чи с'ічку / л'уди не' нос'ат на виш'ки / бо тра 'чере'з с'іні т'аг'нути / а ў нас с'іне'і не'ма / ну в'іранда і те там на че'р'дак не'ма та'койі д'ури / шо'би ту'да т'аг'нути йа'кес' с'іно // то ми со'б'і зна'двору пок'лалі драбину / і по драбін'і поно'сили с'іна ўс'і'л'акого і с'ічки / шо'би дл'а ко'рови бу'ло на з'иму // бо на х'л'івов'і то пок'ладеш і на х'л'івов'і те / але' там 'мало ше то нос'і'мо на 'хату і добре' по драбін'і рас рас і по'б'ігла // та'ї чи з'д'і'мила чи в'ине'сла та'ї та'ке // майу дон'ку / майу ву'нуку 'коло себе' // ву'нука ў'чиц'а со'б'і ў 'Кам'інци там на ў'чите'л'ку / а дон'ка р'оби'е ў ст'атистиц'і / ўже дон'ц'і 'сорок с'ім 'рок'іў / а во'нуц'і ўже два'ц'ати' р'ік іде / так б'і'дуйемо // чоло'в'ік ўже ўмер / ўже п'ят' 'рок'іў йак чоло'в'іка не'ма / а дон'ка не' жийе с' чоло'в'іком / а во'нука ше не' в'іда'валас'і / то'ї та'ке 'наше жит'а //

1034. – Та'ко бу'ло / йа то'б'і ўс'о рос'кажу под'робно / йак во'но бу'ло // до 'мене' хо'диў х'лопец' с' д'ругого с'і'ла і раз' вече'р'і ска'заў / шчо йа при'хожу ў с'тарост'і до 'тебе' з 'родичами / йа 'диўл'ус'а / во'ні оба і'дут' до нас / п'очали ба'лакати за в'іс'і'л'а / мойа 'мама ска'зала / шо будемо р'обили в'іс'і'л'а не' 'борше' / йак за три не'д'і'л'і / а то бу'ла зи'ема / р'ішили в'іс'і'л'а спраўл'ати 'вос'мого л'у'того п'ід'іс'ат' шосто'му 'роц'і / ме'н'і бу'ло то'д'і де'в'іт'нац'іт' 'рок'іў / ну і ў суб'оту с'о'мого л'у'того йа ск'ликала ўс'іх под'руг' / во'ні при'несли

барв'інку і сплітали в'іночок на голову на смус'ці полотна з барв'інкових листочк'ї / увече"р'ї приішоў молодїї з дружбами і почали то"ргуватис'а за в'іночок з друш"ками / пот"ім старша друш"ка бе"ре в'іночок в'ідаїе дружбови і бе"ре з його гр"ош'ї дл'а себе" // на другїї ден' у не"д'їлу почали ме"не ўб'ирати ў вел'ан із воску в'іночок на голову заклали / йа ўбралас'ї ў б'їле" пл'ат'а з ш'тап'їл'ного полотна і ў х'ромов'ї чо"б'їт'ки // то"д'ї приішоў молодїї з' своїми гос'т'ами / стаїе ў по"рроз'ї / ў с'їнах / а мойа з' дружбами бе"рут нап'рот'їў його до порога // то"д'ї п'їшла мойа мама і нас благословила / і бе"ре руш'ник / його руку і мою з'їаз'уйе до купи і ве"де до хати / оп'ходит' кругом столу три рази / почали сходитис'а гос'т'ї / грала духова музика // л'уди с'їдали за с'т'їл / с'т'їл буў накритїї такіми стравами / гор'їўка / с'їтро / квас / перша страва були гиш"ки / в'їн'їгрїд'т / с'їл'отка / котл'ети / туше"не м'їасо / капуста / голупц'ї / пир'їш'ки пече"н'ї ў п'їецу / пот"ому поїїли / п'їшли гул'ати / музика грала / надвеч'їр ме"не сад'ат на по'сат з молодим / гос'т'ї п'їд'ход'ат / даруїут подарки і гр"ош'ї // увече"р'ї ўже молодїї забирайе з гос'т'ами на друге се"ло / де в'їн же"ве // ми приходили до н'ого / мама нас ўстр'їчала ў по"рроз'ї с хл'їбом і сол'у і так само заводила до хати і ве"де кругом столу / і с'їдаїут гос'т'ї оп'їат' за с'т'їл // гос'т'ї поїїли попили / погул'али / в'їс'їл'а ўноч'ї кончайец'а / то"д'ї ме"не сад'ат на кр'їсло і на подушку / і све"круха починайе ми"не розб'ирати з вел'ана / то"д'ї йа пе"регул'ала з нейу вал'с п'їд музика і в'їс'їл'а першїї ден' кончилос'а // на другїї ден' трохи погул'али і по ў'с'ому / йа залишила с'ї ў нев'їст'ках // ўже п'їд'їс'ат два роки //

1035. – Коли с' д'їти йак родилис'ї / то не" було таких ўс'їл'аких пе"л'ушок / таких роспашонок / того ў'с'ого / а завивали ў йак'ї не"бут' сте"рки / чи там йаку ве"рету / чи йаку пе"ленку і ў'со // родилис'ї д'їти / не" було родому / не" було таких усл'ов'їя йак зарас / а зарас йак ж'їнка попадаїе ў родом / то в'їдразу бе"ре за со"боў пе"ленки / роз'пашонки / шапоч'ки і ў'со / а то"д'ї не" було / нав'їт' були так'ї сл'учайї / шо коли л'уди там пше"ниц'у ў пол'у / то ж'їнка нав'їт' може" ўродити на пол'у дитину і ўз'ати йїї завїнути ў

йакус' платину і пре^нести додому / приїмали ро^ди йа^к'іс' старен'к'і так'і пови^тухи / не^н було то^ди тих ро^дом'іу //

1036. – Прино^сили додому / коли проїде ўже там три не^д'ілі' чи ш^тири / ўже бе^нре ж'інка ш чолов'іком рад'ац'і / кого ўз'ати за куму // бе^нрут чи сус'ід'іу чи родствен'ік'іу йа^кихос' і їдуг' до церкви / не^н до церкви / а їдуг' / бе^нрут де^нтинку і покрад'іенци но^сили хре^с'тити / то^го шо д^луже то^ди було не^н можна хре^с'тити / так йа^к зарас спраўл'айут бал'і / г'раєе духо^ва музика / бо робл'ат хре^с'тини на сто душ // і та^ке було то^ди / бо була б'ідно^та / були ве^л'ик'і налоги / не^н було в'ітки спраўл'ати тих хре^с'тин / тих ро^дини н'ічо^го / і ўс'о / коли приход'ат куми ўже с' церкви / то^ди с'ідайут за с'т'іл і да^руйут дитин'ц'і роспа^шонки / п'іжамчки / п'іжачки йа^к'іс' / ну шо хто ма^йе // ну не^н так да^рували пакетами / йа^к зарас да^руйут / то^ди с'ідайут там кум кума / до^машн'і с'ідайут / випили там по сто / по дв'іс'т'а грам і там шос' ўку^сили і роз'іш^лис'і // от на с'ім ўс'ім і в'ітбу^лис'а хре^с'тини / коли де^нтина ўже виросла / то куми с' кумоў ўже до^в'ідувалис'і / пре^нносили на с'вата р'ізд^в'ен'і йа^кес' подарочок там шо // ну йа^к де^нтина ўже ве^л'лика вирос^те / йа^к х'лопчик їде в ар^м'іу / то во^ни мус'ат купити рушник / і там йа^кес' та^ке то зуб^ну пасту / чи там раш^чоску чи шо там оп^шем / мило та^ке^нво // а йа^к д'іўчинка ўже в'іда^йец'і / то во^ни то^ди пе^нчут коро^ваї / ўби^райут тої коро^ваї д^луже ў бар'в'інок / ў роз'маїре^н і не^нсут до молодой / а моло^да ўже з тим коро^ваїом муси їти до молодого і коли ўже с'ідайут за с'т'іл / во^на тої коро^ваї розр'іза^йе і д'іли ўс'ім г^ос'т'ам по к'румоц'і // коли с'ії д'іти вирос^тали ўже / а бат'ки т'ії куми йіх стар'іли / то во^ни до^в'ідувалис'і до них і шо не^нбут' тра помо^чи / то во^ни і пома^гали йім ў жит'у і та^ке було / бо йіна^кше не^н було //

1037. – Була ў мени све^к'руха / до^жила во^на до вос'імс'ат' два ро^ки // от даў ўже Бог йії стар'іс'т' / і во^на заслабла на три не^д'ілі і поми^раєе // ми то^ди / ск^ликала зо дв'і ж'інки / во^ни приш^ли / по^мили йії / з'ібрали / положили на ката^фалку / ўби^рали ў ках^тан / с'п'ід^ниц'у / ў бл'уску і пан^чохи / чор^нен'ку хустинку закру^тили / а б'ілен'ку заўйа^зали на^зад го^лову і ўс'о / і то^ди

сходилис'і ўвечір л'уди // приходили п'еўч'і / сп'івали ц'іліі веч'ір / ўже коло дванац'іти ми дали ве'черати / і заўй'азали ше баб'і запаску та'ку раб'ен'ку / бо йак ўми'раіе ж'інка / то ч'іпл'айут за'паску / а йак ўми'раіе хлоп / то то'ди кла'дут та'кіі чорніі по'йас // вір'ізуіут з ма'тер'ііі / і заўй'азуіут йо'го бо так по'ложе'но // то'ди т'ошчу пок'лалі на ката'фалку / з'ібра'ліс'і л'уди ве'чер / сп'івали п'еўч'і і в'ітпраў'л'алі по'хорон // по'тому ми да'вали ве'черати / да'вали бара'бол'і / а н'е / пе'роги // кон'серві / в'оду м'ін'ірал'ну // по'сід'ілі ба'пки / пове'чералі / помо'лилис'і Богу і роз'іш'ліс'і / а ли'шилас'і са'ма бліс'ка ро'дина но'чу'вати / над бра'нком по'чали ла'годіти губ'ід'т на по'хорон / йак буў п'іс'ніі / да'вали п'іс'ніі / а йак так / то ро'білі та'кіі мас'ніі губ'ід'т / йак по'года / то бе'рут на ма'шину і ве'зут на ц'вінтар ма'шиноў / ў'заду і'дут п'иўч'і і сп'івайут / і л'уди і'дут / а йак по'года по'гана / то бе'рут ф'іру і так ве'зут / бо ц'вінтар ў нас да'леко // ўс'о / зако'пали ба'пку / ўс'і л'уди при'ход'ат на губ'ід / шо з'лагоділі / то'ди ба'пки мо'ла'ц'і Богу і йе ба'т'ушка і в'ітпраў'л'айут по'хорон / в'ітпра'вілі по'хорон і л'уди роз'іш'ліс'і // то'ди на д'ругіі ден' бе'ре'мо ми криш'кі / зби'раіе'мо зо сто'ла то'то шо с'і ле'шало там і і'демо на ц'вінтар / по'сід'ілі на ц'вінтару ко'ло ба'пки і ўс'о / і зноў ўс'і роз'іш'лі / хто ку'да // те'пер ми'наіе в'іс'ім ден' / на де'ўйатіі ден' спраў'л'аіе'мо де'ўйатіну / склі'каіе'м так са'ме л'уде'і т'рошкі / не' ба'га'ц'о / так за йі'ден с'т'іл і так са'ме спраў'л'аіе'мо ма'лен'кіі по'хорон // зноў і'дем на ц'вінтар до ба'пки до'в'ідуіе'м'і / і на с'ім кон'чило'с'і // то'ди про'води аш со'рок ден' / ми так са'ме в'ітпраў'л'аіе'м / і до ц'еркви не'се'мо до ц'еркви / спраў'л'аіе'мо і то'же к'ліче'мо до хати л'уде'і / по'мола'ц'і Богу і ро'сход'ац'і / і так в'ітпра'вілі по'хорон / по'хо'вали ба'пку // ми ўс'і то'го до'ч'ікуіе'м / дожи'вайе'м до ста'рх л'іт / ну а ко'му ко'лі Бог назна'чиў / чи ў мо'лодо'с'т'і ўмер'ти / чи ў се'редних ро'ках / чи ў ста'ро'с'т'і // і так про'ходе' ўс'о

Інформант: Мацедонська Марія Сергіївна, 1936 р. н., освіта – 5 кл.

1038. – *Розкажть, де ви працювали?*

– Са'ме перше ба'вила д'іті / д'ітіі бу'ло штир'нац'ати'ро / йак ту йа ко'нчи'ла чо'тири класи / ў п'ятіі клас пи'ри'ш'ла і ба'вила д'іті // д'іті

повиростали / йа п'шла пот'ім ў ланку // ў ланц'і робила пит'нац'іт' рок'іў ланковоў / а так в'ідрошила сорок в'іс'ім рок'іў / ў колгосп'і йа в'ідрошила сорок в'іс'ім рок'іў // робота була т'ашка / ўручну микали бураки / грузили на машину / йіздили на машин'і на завод / холода були / нешчота була / обшним було ўс'о т'ашк'е і дуже т'ашк'о було робити // а тепер кан'ешно може ўже і лекше / йа ўже ў ланку не хожу / йа ўже стара / ўже на пен'с'ійі багато рок'іў // ўдома ўс'о со'б'і по до'маш'ому робл'у // то зара йа не знайу / йак воі там робл'ат і шо // буў ў нас бригад'ір Момот К'ір'іла / в'ін буў дуже добрі бригад'ір / дуже добре робити / ж'інки були дружн'і / слухалис'і ў ланц'і / бураки дуже густен'ко / фаіно лишали / грузили на машину пот'ім восе'ни / йак повиростали // йіздили на завод // дуже було т'ашк'о ў туйу пору / треба було ўручну погрузити / ўручну згрузити / на машин'і зверху йіхати // йедного разу ж'інку аж загубили на машин'і / ўпала на земл'у // прийіхали на завод / ж'інки не'ма / пострашилис'і / обшем д'ела були не важн'і / зара не знайу йак робл'ат / ну колис' було дуже т'ажк'о робити // зарас йа ўже пе'н'с'іонерка / сижу ўдома / хожу по базарах / йак тайа шпик'ул'антка // майу кури / майу йакес' пац'а / дайу йісти / обше'м по хоз'аіств'і / ўс'о по хоз'аіств'і // тра поб'ілити / тра помастити / траба ўс'о зробити / а йа сама йідна / ни'ма кому робити / ми'н'і зарас т'ашк'о //

1039. – Розкаж'ть, як дівували?

– А йа д'івувала // ходила ў клуб // дуже було весе'ло / грала гармошка / дуже було багато д'іучат нас / дуже сп'івали // ў нас таки горб' буў / йа жила на т'ім горби'ку // приходили до нас д'іучата / ми дуже фаіно сп'івали / хлоп'ц'і / дуже сп'івали ўсе / йшли нав'іт' і не наш'і / а зо Шв'іршковиц ходили хлоп'ц'і / то воі йшли з Йурковиц в'ід д'іучат і тоже дуже гарно сп'івали // дуже було перше добре / дуже н'іхто перше н'і биўс'і / н'і сваріўс'і н'ічо / дуже ўс'і дружн'і ходили // дужи ў клуб'і гармошка / ну грала / бо музики н'і йакой / н'і род'іоли / ну н'ічо не було / ну гармошка грала / а ми ўс'і

тан'ц'ували // хлоп'ц'і́ було дуже^н ба́гато / брали тан'ц'увати / дуже була
ве^нсел'іс'т' ўс'о // ну зара не^н бачи́ла йак воно / то тош / не^н можу сказати //

– А додому вели хлопці?

– Додому вели // бу́й йе^нден / води́у ме^нне с'к'і́ло рок'і́у доки с'і не^н
в'ідала / ў мене^н ба́гато хлоп'ц'і́у ни́було //

1040. – А як познайомились зі своїм чоловіком?

– Їа йшла ви́рбуватис'і / ў Чи́м'і́р'і́уц'і́ / нас дв'і йшло / ше йідна ^{мо}я
подруш'ка і йа / йшли с'і ви́рбувати // при́шли / ве^нр'боўки не^нма / ве^нр'тайемс'і
додому // зостр'ічае ми^нне два кавал'ери / так'і йак ми д'і́уки // м'і́ чолю^нв'ік
при́шоў но з арм'і́й / а тої хто в'ін? / шо? // ми с'а здибали во^нбоє / йа п'ішла
додому / а во́ни п'ішли с'і ви́рбувати // зави́рбували ше́ ме^нне / і ^{мо}я
падруш'ка ви́рнула^с а з ^{ни}ми // завирбувалис'і ў Караганду / пої́хали ў
Караганду на стро́ку / стро́йіли та́кі за́вод йа́кіс' Кри́вил'стал' чи йак воно
там називае^са / не^н зна́ю // но ми там доўго ни́були / ми з'в'іти ўт'і́кли /
ўт'і́кли до^ндому // ўдо́ма ста́ли ^жити / пої́хали ўпе^нред до ^{не}го / а по^том
пої́хали до ^{ме}не до^ндому ^жити // ну і ўдо́ма та́ке / ўз'али о́садбу / ста́лис'і
стро́йіти / ро́бота п'ішла і об^ншем про́жили ми ^сорок три ро́ки / а на ^сорок
че^нтв'ерт'ім / ^сорок п'ят'ім / йа ўже са́ма не^н зна́ю до́бре ко́ли / по́мер м'і́
чоло^нв'ік //

– А пам'ятаєте своє перше кохання?

– С'воє ко́хан'а / ^{мо}є ко́хан'а з ма́лен'ких л'і́т / ми виросли обидво́є /
бави́лис'а на го́рбику // там ў нас бу́й та́кі го́рбик / ми туда хо́дили / бави́лис'а
/ пасли ^разом худо́бу // по^тому поп'ідро́ста́ли / ўже йа ста́ла д'і́вочити / в'ін ўже
стаў парубочити / ўз'али йо́го в арм'і́ю / в'ін бу́в в арм'і́й / пи́саў до ^{ме}не^н
пис'ма / а йа була ўри́дна тако́во // йе́му йак нама́л'у́ю пи́с'мо / то в'ін ма́є шо
чи́тати / з'в'іти зноў пи́ше // вислужи́в в арм'і́й / при́шоў з арм'і́й // по^тім ми
фа́но хо́дили со^нб'і / ну ми ^разом ро́сли / ^разом ми виросли / ^разом хо́дили // ну
а ж'ізн' на́ша та́ка за́рас / йе́го не^н суд'ба ^{мо}я / а ^{мо}я не^н йе́го / ўс'о // ми с'а

обойе не^н жи^нили / бо йа вийіхала з^в'іти з д^ругим кавал'ером / а йеґо ли^шила //
в'ін то^ди воже^нни^с'і / ну шо ше //

– А його зараз згадуєте?

– Ко^н'ешно згаду^й / ўсе згаду^й / згаду^й каж^ний раз^с / тоґо шо се була
перша л'убо^ў / до йакого с'і приви^кайе / до йакого ўс'арам^но с'і приви^кайе //

Інформант: Мехайловська Галина Семенівна, 1934 р. н., освіта – 5 кл.

1041. – Ко^ли йа кончила ш^колю п^йат' клас'і^ў / йа п'ішла прац'у^вати до
одної ж'інки / то во^на прац'увала коло шо^ўкопрад'і^ў // во^на була там / а йа
йі^йі п'ідсобител' // ми хо^дили / ро^сте та^ке де^ре^ўце низ'ке і ми хо^дили ту^да
р^вати лис'т'а і ми л'ізли на чер^дак / а там бу^ли ро^стеле^н'і се лис'т'а / се
дер^еўце // там бу^ли та^к'і хро^баки / до^ўг'і / д^луже ба^гато н'іг мали / но^жок та^ких
// і ми го^дували с'і^йі шо^ўкоп^ради / ко^ли во^ни ўже йі^д'ат там тиж^ден' чи дв'і
не^д'іли / во^ни в'іткла^дали ко^кони / та^к'і круг^лен'к'і / бу^ли са^латов'і / бу^ли
ро^зов'і / бу^ли б'ілен'к'і // ко^ли во^ни ўже дос^п'іли / т'і^йі ко^кони / то^ї хро^бак ўже
за^моту^йец'а ў се^ре^дину / ко^ли не^н ўс^п'ієм ўже йі^х в'ід^вести ку^да там во^ни
йі^х везли / то то^ї хро^бак про^р'іза^йе со^ўб'і д'урочку на по^верх^н'у і про^па^да^йе
ўс'о^ї то^ї ко^кон // і ўже ўс'о во^но / ўже н'іде не^н при^їма^йут / к^роме ўже т^раба
йеґо ви^кидати / то д^луже дис^цип^л'іна була коло неґо / шо^би то^чно то^чно йеґо
з^нати / ко^ли в'ін ўже оп^кру^ти^ў то^ї ко^кон / ту^йу ниточку / то то^ди ўже йі^х везли
на ф^абрику / йа^к там ро^змотували йі^х чи йа^к там / ми не^н з^на^йемо / ми там не^н
бу^ли / ну т'і^л'о ми йі^х виґо^довували ў л'і^т'і // то та^к було два за^вози / три за^вози
за л'і^т'о / о // до^ки хва^тало тоґо лис'т'а шо^ўко^виц'і на с'і^йі хро^баки / шо^б во^ни
йі^ли / бо во^ни н'ічим не^н п'і^талис'а / к^роме тим зе^м'леним лис'т'ам // а ку^шчики
бу^ли та^к'і ни^с'ен'к'і / то ми йі^х та^к об^ривали / оп^скубу^вали но^жиком / шо с'і
ли^шали ту пус'т'і г'ілочкі і ўс'о // во / перше^н не^н було тоґо шо^ўку / не^н було
н'ічоґо / к^роме йед^но по^лот^но / шо ши^ли сорочкі і там йа^к'іс' перка^ли / йа^кі^с'
са^т'ін і т'і^ц'ко ўс'оґо / та^ї ус'о / та^ї та^к ми жи^ли і було //

с. Цикова Чемеровецького району

Село розташоване за 45 км від районного центру за 3 км від залізничної станції Балин. Мешканці вирощують зернові культури, цукрові буряки, займаються тваринництвом. В історичних документах Цикова згадується з 1460 р. Поблизу села виявили знаряддя праці доби неоліту [4, с. 604].

Інформант: Куровський Анатолій Миколайовича, 1941 р. н., освіта – 9 кл.

1042. – Наше" се"ло п'ісл'а в'їїни / ў ш'іде"с'ат'і роки дуже" було т'ашко / робили т'ашко / було де"н' і н'іч // і то"д'і пе"ре"строїка то"та ўс'а в'їтстроїка / п'ісл'а в'їїни ўс'о розбили н'імці / ішла ўс'а в'їдбу"дова / де"ржава була б'їдна / але" л'уди ўс'і робили / застаў"л'али йїх робити / ран"ше" паспо"рт'їу не" давали ў се"л'і і так / шоб" л'уди ўс'і залишали"с'а ў се"л'і / на вироб"ництво н'їкуди не" шли / а ўс'і залишали"с'а ў се"л'і // паспо"рт'їу не" давали / а бес" паспорта на проїз"воцтво н'їкуди не" б'рали // ў нас на Сах"каме"н'і на проїз"воцств'і робили / сп'їз"ниўс'а на пи"тнац'їт' ми"нут і можна т'урми заробити за пи"тнац'їт' ми"нут / така була ди"сцип"ліна // за крад'їшки / за тор"бинку ко"ло"ск'їу давали два роки т'урми // ў мене" сус'їтка була ве"рету бурач"ин'а і пок"лала туд"а пїят' бурач"к'їу / то дали два роки т'урми // от така була строг'їс'т' на ш"от крад'їжок і то"го ўс'о"го // ўс'ої хл"їб" де"ржав'ї / шо ви"рош"чували // а жили так / с"в'їтла не" було / рад'їва не" було / га"зет не" було / ў нас / ў се"л'і н'їчо н'їх"то не" знаў // а робити ўсе ўста"вали ў чо"тири ў пїят' годин ранку і до но"ч'ї // таї так жили // ў п'їд'їс'ат' с'о"мому роц'ї / на"чали дес" строї"їти гес' ў нас // ўже хлопч"аки так'ї з' соро"кового року / с триц'їт' де"ўїятого ўже робили там на гес'ї / ко"пали / заливали / б'їто"н'їрували // а йа робї"ў при"цепч"їком с п'їд'їс'ат' с'о"мого року / ў тракторн'її бри"гад'ї // от ў л'їт'ї мо"тижили куку"рузу // се ўже ў чо"тири години тра"бути на пол'у / і до о"динац'їти годин в"ечора // мус'їли так робити / бо застаў"л'али / а зароб'їток не" було / так'ї трудо"дн'ї були / таї так // ж'їн"ки йе ў нас / сеї" поле" за пїят' к'їломе"тр'їу / хо"дили п'їшки на бурак і зв'їти нес"ла ве"рету бурач"ин'а / ше ко"лов'ї / таї таке ў жи"л'ї було жи"л'їа / таї така ро"бота / зарас" трошки

покрашчилас'а / то зноў / то к'риза йа'кас' / с'а'ке та'ке // таі ў се^нлі'і т'ашко ж'ити / бо тра робіти / д'уже ба'гато / а не^н 'буде'ш робіти / таі н'ічо не^н 'буде'ш 'мати / таі та'ке^н //

1043. – 'Пот'ім йа ўже п'ішоў на 'шофе'рс'к'і курсі / 'пот'ім ў ши'ей'іс'ат 'перш'ім 'роц'і п'ішоў на ма'шину / таі на ма'шин'і так робіли 'тоже сам'і / сам'і грузіли / сам'і розгруж'али // се 'рано в'іходим на с'ім го'дин на роботу / запраўл'айе'м'с'а / 'йідем кукурузу ко'сити / борто'воў ма'шиноў // косим кукурузу / а зранку в'івозим 'л'уди на 'поле^н / 'л'уди // 'пот'ім 'йіде'м ко'сити кукурузу / косим до 'вечора кукурузу // 'вече'ром 'йідем за л'уд'ми / шу'кати йіх по 'пол'у / пр'ивозиш 'л'уди ў се'н'ло / пороз'вози'ш 'поп'ід'т в'орота / бо 'кажда була з ве^нретоў б'ура'чн'а / то'ди 'йіде'ш на т'ік / 'табл'і ў 'руки і г'рузиш кукурузу // 'часом х'тос' помо'гаў / а 'часом сам'і грузіли // шофе'ра на'груж'али і та'ке шо на с'танц'ійі на Бали'н'і 'коршниц'і розгруж'али ўруч'ну 'тожи // так шо ни 'було ме'хан'ічн'ой розг'руски / а ўс'о ўруч'ну / ота'кіў буў труд'т т'аш'кії / шо'ферс'кії // м'ін'добрива во'зили / пр'ивози'ели вон м'ін'добри'ва / 'тоже' сам'і грузіли / сам'і розгруж'али // во'зили на склад'т / на склад'і ба'гато було м'ін'добри'ва ко'лис' / го'ручого було ба'гато / ко'лис' // ў нас ў кол'госп'і було ве'ликиї 'дуже' ге'фе'рен / 'йомкос'т'і ве'лик'і / так шо 'саміе' б'іл'ши'е ў рай'он'і / так шо ўже 'пере'д'т жни'вами / ўже не^н 'майут куда во'зити сол'арки / пр'ивозити б'інз'ін // ве^нз'іт' ў Залуча / таі на'везут с'т'іл'ки тойі сол'арки / б'інз'іни / шо хва'тае на ц'іле^н 'л'іто // не^н то шо 'зарас' / е'ко'номл'ат 'каждіў 'л'іте'р б'інз'іни / 'ран'ше^н тако'го не^н 'було // ў ма'шин'і ўс'орем'н'а 'рано за'ли'е'вайут до 'поўного 'бака б'інз'іни чи сол'арки так 'само / шо спа'лиў за ден' / спа'лиў там т'риц'іт чи 'сорок 'л'іт'р'іў / ўже р'іўно до 'поўного 'бака // було 'лехко і з м'ін'добри'вами / бу'ли м'ін'добри'ва / склад та'кії здо'ровіі по'ст'ройініі / х'ім'і'кат'іў / м'ін'добрива // ну / то'то ўс'о було де'р'жаўне / да'вали і го'руче^н / і м'ін'добриво / а хл'і'б^н за'б'ірали / хл'і'б^н / кукурузу кар'топл'у / то ўс'о за'б'ірали // за'стаўл'али по'стаўку да'вати і ўро'жайн'іс'т' / ўс'о з рай'ону ке'ру'вали // не^н то шо 'зарас' / ўс'і пол'а сто'яат пу'ст'уйут / н'і'кому н'ічо не^н 'треба / ўс'і 'йіздат за гра'ниц'у / а с'во'го

ви́рошчува́ти н'і́хто не́ хоче" // та́ї ў́же не́ма ў се́лі́ л'у́деі́ / шоб ма́ли шо
ро́бити / ў́са мо́лод'еш поро́зійжа́лас'а по зароб'і́тках / а ли́шилис'а одні́
пенс'іо́нери і д'і́ти // шо во́ни мо́жуть тут ў се́лі́ зро́бити / а техн'і́ки не́ма
ні́якої́ так са́мо і го́ручого // не́ може́ ви́жити ко́лгосп / то́го шо до́ро́ге
пал'не́ і техн'і́ка / не́ може́ ко́лгосп ви́жити на́в'іт' п'і́тпри́йемці́ йа́к'і во́ни /
так со́б'і́ / сла́бо //

Інформант: Гординчук Катерина Миколаївна, 1933 р. н., освіта – 7 кл.

1044. – Ну ро́скажу за с́воє д'е́цтво / па́сли ми ху́добоу до́ўго / до
де́ўйатого до де́с'ятого ќласу // нас бу́ло дуже́ ба́гато д'і́чат і хло́пц'і́ў //
ўде́н' па́сли / хо́дили бо́с'і́ / не́ бу́ло ў шо ў́зутис'а / і ў́с'і́ ве́чир'і́ / ў нас та́кі
буў то́же" ке́р'і́ўник / дуже́ л'у́біў сп'і́вати / та́нц'у́вати і о́рган'ізува́ў му́зику і
ве́ч'ір ми ў́с'і́ п'і́сл'а ху́доби і і́шли // по́прига́н'али ху́добоу до́ўдому і шли на
пло́шчатку / ко́ло ќлубу та́нц'у́вали там бо́с'і́ / ў́с'і́ так хо́дили // і по́ўтому так /
йа́к ме́не мен'ші́ в'і́д мене́ хло́пчик та́ї з'і́ м'но́йу па́с / а п'і́шоў на пло́шчатку
ве́чир // та́ї на д́ругі́й де́н' ро́скажує́ с́воєі́ ма́м'і́ / ка́же" / шо ма́ма / ка́же" /
Же́н'а зо мно́ў па́се ху́добоу / а ў́ ве́чир ў́же та́нц'у́є с хло́пц'а́ми бо́са // йа́к
ка́же" це ці́каво // йа́к ше бу́ли п'і́йі́с'ат'і ро́ки / там ў се́лі́ о́рган'ізува́ли /
с'ам в'і́н буў на воч'і́ не́ ба́чійу́ / граў на акарди́он'і́ // л'у́ди з' Черча́ і За́луча
зби́ралис'а ў́с'і́ ту́да / там ко́ло одної́ хати́ і та́нц'у́вали / дуже́ бу́ло ба́гато
д'і́чат і хло́пц'і́ў / бу́ло ве́се"ло // дуже́ бу́ло ве́се"ло / но йа́ ше то́ди не́ ў́м'і́ла
та́нц'у́вати / та́ке там но ва́л'с хо́дили / а ў́же по́т'ім наўчи́лас'а та́нц'у́вати //

Інформант: Куровська Лідія Іванівни, 1944 р. н., освіта – 10 кл.

1045. – Ше ро́скажу йа́к по́жи́нилис'а ш чо́ўлоў'і́ком // і́шла ў по́ле" / не́
мо́гла н'і́ са́пати / н'і́чо ше не́ з́нала // с'тарш'і́ л'у́ди / ж'і́нкі ро́сказували
по́казували йа́к тра са́пати // ли́шалас'а за́ду / не́ бу́ло ма́шини / не́ бу́ло ко́му
во́зити н'і́ на по́ле" / н'і́ с' по́ла" // хо́дили л'у́ди п'і́шки / но́сили бу́рин на́в'іт'
на о́ўб'і́д ко́му тре́ба бу́ло і́ти ко́ўрову до́ўйі́ти / хо́дили з За́д'і́ў / п'і́ят'
к'і́ломе́т'р'і́ў бу́ло і́ти до́ўдому / і л'у́ди і́шли п'і́шки // кот'р'і́ ж'і́нкі / шо не́

мали там нікого дома / то йшли дойти корову з зад'їю / ў нас так називаєц'я ўрочище // а так далеко йшли додому і в'їти назад йшли на поле" // а потім уже йшли роки / чере"з три чи чере"з чотири роки / ў в'їсїмде"с'ат'ї роки уже була машина / возили бурин машиною // дуже" було багато л'удей / було ш'їс'т' ланок / було до триц'яти душ / йїхали на машин'ї / ц'їкаво було / сп'ївали гарно / ве"силилис'я / а так по трюхи по трюхи с'ходило / шо уже нав'їт' полишалос'я дв'ї ланки / три ланки і по дев'їт' / і по дес'їт' душ ў ланц'ї // а з'ара уже з'їйшло / шо уже не"ма н'їчо / уже н'ї ланки / н'їчо не"ма / роз'їйшлос'я уже ўс'о / а колис' було ц'їкаво //

Інформант: Медвецька Надія Степанівна, 1929 р. н., освіта – 4 кл.

1046. – Ў нас ў колгосп'ї / за Кушн'їра / дуже" була го"родна бригада ве"лика // в'їти в'їд става ўзд'оўж на пот'їк були по'м'їдори / о'г'їрки / кавуни / дин'ї // ўс'їм д'їт'ом Микола роздаваў / не" жалуваў в'їн // то звертаўс'я до них і кавуни даваў / бо колис' дома н'їчого не" було / ў колгосп'ї / дома н'їх'то не" маў н'їчо / а ў колгосп'ї там були по'м'їдори і о'г'їрки / і кавуни // хтос' до него п'їд'їшоў / на куп'ї сто'їйали / дужи було багато ўс'ого / а з'ара позаростало ўс'о бурином / буринами / не"ма н'їчо // не"ма н'ї колгоспу / не"ма н'ї Кушн'їра / не"ма ко'му заботитис'я // не"ма / шо би хто заботиўс'я за це / за туйу го"родну бригаду // ми з по'друшкоў йшли ў поле" / зал'їзли ў т'ї кавуни / но во'ни не" були ве"лик'ї / во'ни так'ї були се"редн'ї / дуже" були че"рвон'ї і дужи добр'ї // ше в'їнісли на поле" ж'їн'кам / ж'їнк'ї дужи с'е ўрадували / шо йе йїсти / бо ни було машини / ж'їнк'ї дуже" ўрадувалис'е / шо ми йїм принесли кавун'їю // н'їх'то за це не" кричаў / н'їх'то не" штрафуваў / н'їчо // дуже" було по'м'їдор багато / так шо кагати / багато по'м'їдор / нав'їт' не" так'ї були / йак з'ара / вот з'ара тоже" йе по'м'їдори / но не" так'ї // колис' так'ї по'м'їдори / роз'р'їже"ш чи розлупиш / так йак з мо'розою була / а з'ара не"ма та'ких / не"ма та'кого нас'їн'я // не"ма та'ких ц'їкавих пом'їдор'їю / йак колис' //

Інформант: Гула Ганна Антонівна, 1939 р. н., освіта – 10 кл.

1047. – Ше рос'кажу про зиму / про с'воє д'єцтво / йак були ми мал'ї // не^н було ў нас шо зад'агнутис'а / пошт'ї н'ї ў кого // хто маў тата / хто не^н маў тата // ўс'ї йїздили / були одн'ї с'ани / нас було дужи багато / дванац'їт' чо'ло'в'їк / д'їтеї // ўс'ї с'їдали на ц'ї с'ани / хто йак / і така ў нас була горка / тут'во // ўс'ї с'адут / ўс'ї йїдут і дужи було ц'їкаво / дужи було багато сн'їгу // так'ї були зими / шо коло мене^н / там де йа жила / ў се'л'ї / шо так шо хата і хл'їў зар'їўнувало тако разом / шо так'ї були зими // так'ї сн'їги були / шо була кирниц'а / туда коло р'їчки / шли чере'з^с подв'їра / там ўже чо'ло'в'їк прокладаў с'тешку / а чере'з^с його подв'їра шли і чере'з^с го'род ходили набрати води // шо не^н було куда пе'ре'їти // ополонки робили / напоўз'алис'а на тих / на лед'ї // там прали ж'їнки / тожи не^н було / р'їчка була і кирниц'а і но'сили воду до'дому / но дома не^н ст'їрали / а тут'о коло р'їчки / так'ї ж'їнки ўс'ї були здо'ров'ї / не^н так'ї йак зараз^с / а ўс'ї здо'ров'ї ходили // ў нас тут'во / де ст'їїна Кат'ка / де во Тон'ка жила / тут'во / де М'їла Жен'кова / Жани / задувало дорогу поўн'їст'у / шо зоўс'їм н'їчо н'їде не^н було йак проїти / так'ї були сн'їги / ўс'о с' пол'а // сн'їх ішоў на дорогу / задувало / шо до ринви ходили води і не^н було куда // н'їчо не^н йїхало нав'їт' / так'ї були зими // так'ї л'уди були / шо не^н було сп'їдниц'їў / во так йак ў моїї мами / сп'їдниц'а доўга і ўс'о / со'рочка була груба і ходили б'їс штан'їў // мама рос'казувала ўсе / шо тут'о де Тон'ка / то йїїї мама моїї мам'ї / то йїїї р'їдна се'стра / каже^н / ў зим'ї во'зили гн'її на с'ан'ох / с'їдайт і по'пробуї / йак це зимно / йак це ж'їнки б'їдували // йа каже^н приїшла до туда / до Тон'ки / до мами // каже^н / хоч даї с чо'ло'в'їка йакїхос' штан'їў / йакїхос' по'дертих штан'їў // то'д'ї каже / К'сен'ка найшла ше ў него так'ї були штани / таки'во д'воє чи шо / йак'їс' найшла штани стар'ї і йа каже^н ўбралас'а і так п'їшла на ферму / і там грузили гн'її // йа тоди помн'у ше бапка до мени приходила і ўзим'ї / ўстали і штан'їў тожи во'на не^н мала // сп'їдниц'а такаво доўга і ўс'о / п'їшла // н'їчо не^н було / н'ї трус'їў / н'ї штан'їў / н'їчо не^н було //

1048. – Коло церкви / йа ше була мала / коло церкви на Великод'ні с'вата збиралос'а ўс'о се'ло // дуже" було л'удеї багато / д'ітеї / ну / ўс'ак'і / стар'і і мо'лод'і / ну і д'іўчата / хлопці // но йа ше ў ту пору була дуже" мала // так шо орган'ізовували таке коло / було / шо така церква ве'лика / то так коло було кругом церкви / так ўс'і за руки б'рали і так кругом церкви танц'ували // ходили сп'івали ве'сн'анки / йакогос' гладушчика поўн'у / шо так йак во стане" / такі тако ўпрец'а / тако йак в'іс'м'йорку робили / таї так було гарно // а йак гай'іўкі ц'іі ішли / таї ми мал'і / старш'і д'іўчата / поч'іпл'айуц'а / сп'івайут / на мал'і тоже" хот'ат ўч'іпитис'а // таї хто ше раз° тако таї в'іч'іпл'ат // на йак ў когос' родина йе йакас / д'іўчина старша чи се"стра / чи йакас' знакома таї ўчепила ўже до нейі / ўже н'іби во'на йі'ї воз'ми / на тайа дал'ше / дал'ше" / дал'ше" / таї ўже зноў ц'іле" коло тих маліх / на во'ни шо б'ігайут с'коро / на тот'і мал'і не" годн'і б'ігати / таї ўже тако но воз'ме за руку / раз пе'ре'кладе руку т'і мал'і се лишат / а тот'і ўже п'ішли дал'ше" // таї ц'ікаво так було / це три дн'і ў нас с'в'аткували Ве'лигден" // ўс'о коло церкви / ўночи шо правили / а на другі ден' на треті ден' // на другі ден' / то ше на ц'вінтар / п'ісл'а ц'вінтара / ішли коло церкви і до самого в'ечора л'уди стар'і ўс'і сид'іли на му'рах / дивилис'а / а т'іі ўс'і так сп'івали ве'сн'анок //

1049. – Ў нас була почат'кова ш'кола / чо'тири класи // ішли ми ўже ў де"ўйатиї клас ў Чир'ец'ку ш'колу / йа ўм'іла сп'івати / ме"не худо'жн'і ке"р'іўник ўз'аў с п'ятого класу / йа була по де"с'атиї клас ў хор'і // ііздили ми до С'мотрича / ііздили ў Хме"л'ницькі / ііздили ў Че"ме"р'іўц'і / заїмалі перш'і м'іс'ц'а / нав'іт' такі буў / шо хор наш ўз'аў перше" м'ісце" і поїхали ў Кий'і на три дн'і / с'п'івали п'іс'н'у л'іта мо'лод'ійі / ої ве'рн'іц'а л'іта мо'лод'ійі / зара ў нас ў ш'кол'і не"ма тако'го / не"ма тако'го ке"р'іўніка // тої буў л'уб'іт'ел' / Ана'тол'і Г'натович / ц'ікавіўс'а та'ким / л'уб'іў хор / л'уб'іў д'ітеї / викла'даў ше ге"огр'аф'ію / маў ше ўроки ге"огр'аф'іі / бо'тан'іком ў мо'лочих класах викла'даў // п'іс'н'і / тан'ц'і були ў ш'кол'і / а зара ў ш'кол'і ў нас не"ма / не"ма ке"р'іўніка тако'го / л'уб'іт'ел'а / шоби так за'ботиўс'а за д'ітеї // се буў так йак

о́боўйазок / два ʼрази чи три ʼрази на ʼтижде^н ʼ тра бу́ло їти ў хор / це о́боўйазок // танц^увал^ніі буў коле^нк^тіў і хор буў ў нас //

Інформант: Куровська Надія Олексіївна, 1946 р. н., освіта – 10 кл.

1050. – Не^н то шо бу́ли ʼгарн^і часи / ʼможи по^тому / йак ми ʼжили / чи ў б^ідност^і / чи ў баґаств^і / чи шо / а ʼчере^с то шо бу́ли молодими // а уч^ніўс^кі роки ʼнаш^і / вот // і д^іў^чач^і роки про^ходили ʼгарно / не^нма шо ка^зати / шо по^угано // зби^ралис^я / хо^дили до ʼклубу / ви^чорами / зи^мойу // хоч ў нас і бу́ла дисципл^іна ў ш^кол^і / нам дозвол^алос^я а їти / ц^іліі ʼтижден^і н^іх^то н^ікуди не^н хо^діў / т^іл^ки субота і не^нд^іл^а // і то ў не^нд^іл^у т^іл^ки до де^ўйати го^дин / шоби ў ʼклуб^і н^ікого бл^іс^ко не^н бу́ло / молод^іож^і / да / так бу́ло // до де^ўйати го^дин ўже ўс^о // а ў суботу ʼможна бу́ло до дис^ати / до о^динац^ати / і ʼможе^н не^н дал^{ше} // ў се^нл^і д^іжурили ў ʼклубах / ста^ваў о^дин ў^чите^л на о^дних д^верах / д^ругі на д^ругих д^верах / і ўс^о / і ко^му / до де^ўйатого ʼкласу не^н ʼможна // бу́ли ден^і се^нанси ў к^іно // те^ле^візор^іў не^н бу́ло так / ну ʼрад^іво бу́ло / рад^іво с^лухали // ʼможе^н ʼчере^з то / б^іл^іше зби^ралис^я / ве^чорами // ў нас ʼр^ічка то^ді заме^рзала / памн^атайу / д^уже^н о^дного року ʼгарно ʼр^ічка за^мерзла / та^кі про^зористі аш л^од / аш ʼвидно на це^і // і м^іс^ац^а та^кі ве^лики^і / ʼгарні / а ми їдемо с^клубу / і да^ваї тан^цу^вати на л^оду // д^уже^н ʼгарні ʼвеч^ір / сн^іг на б^ер^із^і / а ʼр^ічка вот ʼчиста / ўс^а ʼчиста / так йак во^да за^мерзла / і то / і ми да^ваї тан^цу^вати // і па^рами тан^цу^йимо // а д^ад^а ʼКол^а дес^і / в^ін же^ш з ʼгармошко^ю в^іечно кру^гом / і в^ін ʼграє / а ми тан^цу^йем по^тому л^оду // де там ле^бе^дини^е о^зе^ро до^каж^і / йак^і бу́ли тан^ці // а л^іто^м / л^іто^м / ў нас ʼтожи л^іто бу́ло / не^н ба^ідику^вали / не^н хо^дили / ʼможи^е ʼчере^з то^йе / шо т^реба бу́ло дес^і се^нбе за^нати // хо^дили ў кол^госп на ро^боту // не^н то / шо нас там д^ужи^е го^нили на т^уйу ро^боту / але за^охочували // хо^дили на т^ік / ʼчистили зе^рно на то^ці / бо йо^го тре бу́ло про^сушити д^обри^е // до ци^ементу по^груш^чиками / ло^патами п^ід^горта^ли / а аўтопо^груш^чик / це^і / шоби на ма^шини гру^зити // во^зили на с^танц^ійу зе^рно // нас не^н хо^тіли б^рати на с^танц^ійу / а ми позари^ваймос^я а ў зе^рно / нам ц^ікаво по^дивитис^я ше йак там // і їїздимо

со'б'і // нас го'нат / а ми так'і / а ми ўс'ораў'но // хо'дили // от / коло'рац'кий жук ў нас т'іл'ки но пой'авіўс'а / дес' ў'з'аўс'а // і нам от ў таких вот проб'ірочках / за'пайані з о'дноі сторо'ни / і з другоі сторо'ни / ў ст'ікл'аніх проб'ірочках / при'носили і по'казували / йа'кіі в'ін йе / нам жук цеі / шо ми йо'го кру'гом б'ачили / о // то'д'і ў цих проб'ірочках нам по'казували / і ка'зали до нас / шо бу'ли ланки так'і / наш'і / молод'іжн'і так'і / комсо'мол'с'к'і називали / комсо'мол'с'к'і ланки // хо'дили по пол'ах // можи / то'д'і б'іл'ше" опш'чалис'а с природо'ю / бо про'їдеш по пол'і / шу'кайеш оча'га // не" видно де т'і оча'ги // і воду во'зили / з р'ічки наби'рали ў б'очки / в'ідрами наби'рали х'лопц'і на ма'шинах / а ми ў пла'гах / і ўс'ому ў р'іц'і / крик / крик / крик / вериск // наби'райиш ў в'ідра во'ди / нали'вайиш ў т'ііі б'очки / ве"зут на поле" / і там / на пол'ах роз'вод'ат // робили цеі росчин / робочіі росчин дл'а оп'рискуван'а // і оп'рискувач'і йшли / і оп'рискували ц'ііі // а ми / т'іл'ки то / шо б'ігали і кри'чали / і воду наби'рали / нали'вали // а по'тому / в'ече"ром зн'оў зби'ралис'а / то там не" можна бу'ло йти ў клуб // хоч і л'ітом / но ўс'ораў'но че"ргу'вали ўчите"л'і ў клуб'і // то ми зби'ралис'а / та'мо / де Гес' / де Гес' / а там / за Боднар'ом / знай'шли / де за Боднар'ом го'варат // не" знай'еш де Купр'іян жи'ве? / за Купр'іяном з'разу / там та'кіі / гал'авина та'ка / в'ерби кру'гом / тожи приро'да / р'ічка // а там зби'ралис'а на в'ечир / так'і ве"чор'ниц'і / і сп'івали // сп'івали ўс'іл'ак'і п'іс'ні // сп'івали ўс'іл'ак'і п'іс'ні / ц'ііі україн'с'к'і / і не" україн'с'к'і // по'тому ўже / шо бу'ло / ноч б'ила йужнай'а / там ше йа'кес' / і так сп'івали / сид'іли доўго // зв'іти нас н'іх'то не" го'ниў / бо ўже н'іх'то не" знаў / то ми там йе // і вот чу'ти бу'ло / то там на кут'і сп'івайут / то там // от це то бу'ло то'д'і во'іістіно україн'с'к'і в'ечор'і і ўс'о // це запам'аталос'а // а по'тому / ўже пере'д ш'коло'ю / ўже йак позби'райут п'ісл'а жниў / вот картошку пови'копуйут / ўже д'іти зби'райуц'а до ш'коли / і ўс'о ўремн'а ў клуб'і бу'ло с'л'в'ато та'ке / ўрожайу / тор'жестве"н'і збори // зби'рали // називалис' так'і / тор'жестве"н'і збори // і вот вот на цих тор'жестве"них зборах / по'тали тих л'у'деі / ну йак наго'роджували за к'рашчу прац'у там / за актиўн'іс'т' // хто актиўну учас'т' при'маў ў ц'ііі робот'і / і ўс'о //

і доїарок / тракто^рист'іу / шофер'іу / член'іу ланки д'іл'ничойі // то ходили
бураки сапати / таї ўс'о // і ми / наша с'айа особиста ланка // сидімо / і
чи^екаймо / чи нас // і кажут / т'іл'ки ланкову вашу / моя се^нстра була
ланковою // т'іл'ки ланкову вашу поздо^роул'ат / і дадут йііі пр^ем'іу / там /
пйат' г^ривен' / чи дес'ат' г^ривен' / чи шо / б'іл'ше^н н'ікому // а йа сижу ў
к'ін'ц'і р'аду // лаўки так'і були ў клуб'і / лаўки / не^н окрем'і п'іткр'ісла / йак
те^нпер / а така лаўка одна / і на ц'їі лаўц'і ўс'і п'ідр'ад сид'ат / а йа ў са^мому
к'ін'ц'і лаўки / сижу і думайу со^вб'і // ну йак же^н ш йа майу виходити на сцену /
ме^нн'і будут г^рати туш / йак йа буду виходити на сцену чере^з ц'іво ўс'і / шо
ме^нн'і будут м'ішати / шо сид'ат // просто так со^вб'і думайу // і знайу / шо ўс'о
ме^нн'і не^н повино бути // бач / нам / членам нашоїі ланки не^нма цих
наго^ро^дже^н / т'іл'ки ланков'і // а тут почитуйут нас ўс'іх / і ми ўс'і виходим //
ўс'ім г^райут туш'і / ўс'і виход'ат на сцену / ўс'ім дайут ц'їіі кон^вертики //
ст'іл'ко це було радос'т'і / і ск'іл'ко було гордос'т'і / то Божи ти м'їі // то вот
таке / так'і були часи // ў школ'і / ўже йак ми ходили до школи / гурт'ки р'із'н'і
були // ў нас буў ўчите^л'л' такий / Гнат Трофимович / остролог'їіі читаў // і ўс'о /
збираемс'а / будемо дивитис'а на небо / йака / коли зор'ане небо дуже^н буде /
то тод'і їти // ми кудис' там на гору / на тоўтру на йакус' / їдем дивитис'а на
з'ір'ки // і в'ін водиў нас / і ми ходили / дивилис'а / і тожи / к'рики / писки /
вериски / от так'і // так проходила наша йун'іс'т' // на лиж'і ходили // ў школ'і
було багато лиж закупле^но / багато хто не^н приносиў своїй / то багато пар лиж
ў школ'і були / брали т'їіі лиж'і / і цеї / і туди^{во} вон на ли^евад'і / там до^рога
ц'айа з гори така йи / з л'ісу // пот'ім цеї до^рога / но вона була ше р'їўн'іша / і
там просто ц'їл'і алейі так'і були дл'а нас / дл'а д'їтеї // то сам'і со^вб'і
ви^рубували / пи^ен'ки викор'човували / шоби р'їўнен'ко було // це ми ходили
туди і там каталис'а на цих // тоже^н / дуже^н ц'їкаво було // но так було // а л'ітом
ходили ў походи // з нашоїі школи / д'їти ходили ў Карпати на Го^верлу //
п'ідн'їмалис'а на саму Го^верлу // і зби^ералис'а // це старшокласники п'ішли
були на Го^верлу / де^нс'атиї / одинац'атиї клас / ў Карпати // а друга група /

се^нредн'а група / п'ішли по р'ічч'і С^мотрич // вот / ми в'іци / з^с Черча в'ішли / то д'ішли аш до Камн'ан'ц'а // ішли з но^ч'іул'ами / і фотограф'ірувалис'а по до^роз'і / і дивилис'а // то^д'і г'ідрое^лектрос^танц'ійі / тож ту^ристи бу^ли / і ми так дивилис'а на ц'і г'ідрое^лектрос^танц'ійі // і ў ш^колах но^чували // нас там зустр'ічали // несли з^с собою про^дукти / йак'і ше дес' до^купо^ўували / ше нам там шос' да^вали / йак'ус' кар^тошку / ше шос' по до^роз'і // і так ми / за три дн'і ми д'ішли до Камн'ан'ц'а // от уйав'іт со^ў'бі / шоб ви зарас в'ішли / і ішли ў Камн'анец' // с^к'іл'ки се бу^ло би ў^раже^н' / с^к'іл'ки це бу^ло би / тожи^с п'із^н'ан' ўс'іл'акіх // на с^уйу Карме^л'укову гору зал'із^ли // ту^то ў нас с'аво Н'іг'ін'с'ка тоўтра ви^сока // в'іде^ш ту^ди / і ц'ікаво / розг^л'адаеш'а / а ц'а / на Карме^л'укову гору ми в'ішли / а там ше на Сок'іл / на гору Сок'іл ви^ходили тоже^с дивилис'а / йак видно ўс'о кру^гом // і там нам ц'і старо^жили / ц'і ле^генди ўс'іл'ак'і роз^с'кузували / і ўс'о / дуже^н ц'ікаво бу^ло // по^том нас заста^ўали / шоб ми ц'іі т^вори пи^с'али / про це / шо ми бачили / йак ми про^вели л'іто // то п'іс'ла ш^коли / ко^ли т'іл'ки при^ходе^ш до ш^коли / то це ў нас бу^ў ўрок знан' // перш'і ў^роки бу^ли / і вот йак хто / йак про^в'іў л'іто // не^н бу^ло так / шо йіз^дили на море^н ба^гато / ше шос' // нам не^н бу^ло та^ких мож^ливосте^н'і / шоби / і то / ўже / ўже дес' хтос' / ўже йіз^диў // а хто йак по^йіде^н на море^н / це ро^с'казуйт / то це ст'іл'ки тожи^с бу^ло ува^ги / ст'іл'ко бу^ло ц'ікавост'і / шо ро^с'казували / шо ми но с^лухали це ўс'о / дуже^н ува^жно / ну та^ї так бу^ло // і вот то^ї / ко^ли ми про^їшли ц'е^ї по^х'ід до Камн'ан'ц'а д'ішли / а с Камн'ан'ц'а аў^тобусом ўже йі^хали / ўже з до^му / ўже не^н мо^гли / ўже с^или ро^с'тратили / а до Н'ігіна до^їхали / а до нас жи ш ў се^нло не^н хо^диў аў^тобус / т'іл'ки ў Н'ігін // до Н'ігіна до^їхали / а з Н'ігіна ўже ідем до^дому п'іш^ком / зноў на ту^йу тоўтру / і це^ї Гнат Тро^фимович ка^же^н / ну да^ва^їте^н с^фотограф'іру^їемс'а // і ми пос'і^дали ўс'і / фото^гра^ф'іру^їемс'а // с^фото^гра^ф'іру^ва^ї в'ін нас / ка^же^н / ну йак ми наз^вемо ц'і^їу фото^гра^ф'і^їу // коле^н'кти^їна фото^гра^ф'і^їа / ўс'о / ну йак ми йі^ї наз^вем // і тут / р'із^н'і нам вер^с'ійі / то^ї так / то^ї с'ак / і / а в'ін ка^жи / н'е / да^ва^їте^н ми йі^ї наз^вем / а ми не^н ў^то^милис'а // так і наз^вали ту фото^гра^ф'і^їу // але не^н ба^гато

таких фотогра́ф'ї збе́рег'лос'а / дес' у́ д'їу́чат у́ когос' йе / таї́ т'реба бу́де наїти
їїї / попроси́ти / шоп / зарас' можна бу́ло пере"фотограф'їрувати // ну / таке у́
нас бу́ло // ве"чо́ри р'їзн'ї бу́ли / поста'ноўки ўс'їл'ак'ї к'лалі / Ше"ўченк'їўс'к'ї
дн'ї // п'їдходили Ше"ўченк'їўс'к'ї / то ї́х с'в'аткували так / йак полага́йце'а //
ўс'ї т'вори // ми Кобзара́ дуже" ба́гато че"тали / дуже" ба́гато т'вор'їу́ з'нали на
цеї́ / на пам'я́т' // їа і́ Кате"рину́ чита́ла / і́ Л'їлейу́ чита́ла / і́ Наїмичку / чита́ла /
і́ поста'ноўку / Наїмичку́ ставили́ ц'у́йу // та нас ўно́чи розбу́ди / і́ спи"таїс'а про
їаких не"буд' ге́ройїу́ // То́пол'у їа́ ча́тала са́ма // то ми ўс'о́ з'нали про
Ше"ўченка // а те"пер / їа шо дїти́на не" з'на́йе / шо та́ке Ше"ўченко // спи"таїс'а
їо́го Запов'їт' / а ў нас це бу́ло так йак' Оче́ наш // ну / та́ке бу́ло / та́к'ї бу́ли ча́си
// ну / зарас' / не" можна ска́зати / шо зарас' г'їрше" / чи зарас' не" так // зарас'
дуже" прогріс'їру́е нау́ка і́ техн'їка́ дуже" / і́ вот ц'її́ теле"фони / вот /
мо́б'їл'н'ї / і́ це ўс'о́ // і́ ше / во́ ц'а́йа / де ми це мо́же"мо з'на́ти // ми ц'о́го не"
пон'їмали / і́ не" з'на́йемо // ка́жут / шо бат'ки́ / д'їти́ по́вин'ї бат'к'їу́ слухатис'а
/ не" по́вин'ї ви́конувати то́ / шо бат'ки́ го́вора́т // а їа ў́же с цим не" со́гласна //
вот їа́ буду́ говори́ти то"б'ї / шо вот та́ко ти ро́би / от ти ў́чи Ше"ўченка са́мого /
чи ти ў́чи Л'єрмонтова́ / чи Пушк'їна́ / чи шо // вот ў́ Рус'її́ на́в'їт' не" з'на́йут /
їе шо не" з'на́йут / хто та́киї Пушк'їн // а зарас' д'їти́ за о́дин уро́к / вот за о́дну
лекц'ї́у / то ц'їл'ї́ т'вори / не" т'вори / а ц'їлу́ / т'ворч'їс'т' ц'ї́лого пис'мени́ка
прохо́д'ат // ну то шо ми бу́де"м говори́ти за то́го // шо і́на́кше" // таї́ та́ке // зарас'
д'їт'ам' дуже" ба́гато знан' да́йут / дуже" ў́ них мо́жливост'ї́ йе ве"ли́к'ї / а́ле
д'їти́ не" ма́йут ча́су / так / йак ми ма́ли ча́с // не" ма́йут ча́су посп'їлкува́тис'а
на́в'їт' с' то́йу приро́дою // от зби́райу́ц'а на п'їк'н'їк / зби́райу́ц'а на п'їк'н'їк / і́
ба́чат т'їл'ки́ о́дну гал'авину́ / і́ б'їл'ши н'ї́чого // а ми йак ї́шли / то ми ба́чили
ўс'ї горби́ / ўс'ї тоў́три // ўс'о́ / ўс'о́ // р'ї́чки / ўс'о́ кру́гом по́блажу́вали /
по́бдиў'л'алис'а / по цеї́ // а те"пер / те"пер / те"ли́в'їзор ўс'ї́л'аке" по
те"ли́в'їзору по́казу́ют // то́то / стр'їл'а́нина / Бо́жи м'ї́ / на́шчо во́ни та́ке
по́казу́ют тим д'їт'о́м / на́шчо во́ни їо́го та́ке по́казу́ют // їе п'росто
жо́рсток'їс'т' розви́вайце'а / б'їл'ше н'ї́чого // не"ма́ тако́го / йак ра́н'ше" // с

ш'коли |виде"мо / |демо / ўже ў |кого фотоапа|рат |е / то фотогра|ф'іру|емс'а // то на скалу |виде"рс'а / ўже на скал'і фотогра|ф'іру|ец'а / ўже |друге / ўже |двое| стало / ўже |четверо| стало на т'і|й'і скал'і // |тайа| скала аш в'іт|х|лилас'а // де / де воно |зарас| таке |е // ну |може" |е / |е |зарас| ше |крашче" фотогра|ф'іру|е / ше |луч'і| фотогра|ф'і|ї / шо но ме"н'і |зда|ец'а / шо то"д'і |було| так'і |лучи / так'і |було| |крашче" // |прій|жали до нас ў се"ло / |прій|жали |л'уди| до нас |тоже" / |видат|н'і |прій|жали // от Б'і|л'айе|ў |прій|жаў // до ш'коли |при|ходиў / |рос|казуваў нам / |ц'і|л'і |лекц'і|ї |чита|ў // де в'ін |бу|ў / |ко|го |бачи|ў // а в'ін |воб'їзди|ў |ўс'о|ї св'іт // в |Африц'і| |бу|ў // |ўс'і| |край|їни // |його| т'вори |бу|ли |пе|рек|ладе"н'і |тоже" |Стара| |к|репос'т' / |ц'у|йу / шо в'ін |напи|саў |бу|ў / то во|на |тоже" / на |дуже" |ба|гато моў |пе|ре|веде"на / |с'а|йа |к|нишка // і так |бу|ваў в'ін ў нас не" рас // і |ўс'о| |ў|ремн'а |при|ходиў до ш'коли / |ўс'о| |ў|ремн'а |шос' |ш'кол'і| хот'і|ў |помо|г'ти / і |пома|гаў / і |ўс'о| // а то|д'і |за|прошуваў нас |тоже" / |родич'і|ў |за|прошуваў / нас до |себе" // і |зарас| ме"н'і така |бу|ла на|года |по|їхати до |н'ого| до|дому // |поди|витис'а / |йак| |живут| |видат|н'і |л'уди // |ди|витис'а |Моск|ву // не / ми |тоже" |їз|дили / |тоже" |їз|дили / по м'і|стах| |їз|дили // |Кий|ї|ў |бачи|ли / |Моск|ву / |Кам|йане"ц' |Под'і|л'с'к / |Хме|л'ни|ц'к|ї // а ше |йак| ми |їз|дили в'ід ш'коли / ў нас |дуже" |гарна| |бу|ла |художн'а| |самод'і|йал'н'іс'т' / |зас|луже"н|їй| хор ў нас |бу|ў // нашо|му| |хор|ови |нав'іт' |мали| |прис|войіти |зван'а| |на|родного // нас |Анатол'і|ї |Г|натович / |ў|чите"л' / в'ін |зак'ін|чиў |свого| |часу| |ду|хоўну се"м'і|нар'і|у / а там |ду|хоўн'і се"м'і|нар'і|ї / |тож| це |сп'і|ў |пос|таўле"н|їй| |дуже" |бу|ў // і там |чотири|го|лос'і| |хори / і |ўс'о| / ў нас се|ї хоч / |чотири|го|лос'ї| |хор| |бу|ў / с'і|л'с'к|ї |хор / і |бу|ў |шк'і|л'н|їй| |хор // то ў нас так |ц'і|ни|лис'а| |ц'і|ї |голо|са ў д'і|т'е|ї // ў нас |хлоп|чик |один| |ўс'о| |ў|рем|їа| |зас|п'і|вуваў / ў |н'ого| та|к|їй| |голо|сочок |бу|ў // то вот ми |його| |вез|ли ў |Хме|л'ни|ц'к|ї на |огл'ад / |маши|ни в'іт|крит'і / не" |було| ш так / |йак| |зарас| / аў|тобуси| там / чи шо // а ми на в'іт|крит'і| |маши|нах |ї|їхали // |пра|ўда| |ї|їхали // а од|ного| |разу| // то на в'іт|крит'і| |маши|н'і // на лаў|ки| нас |поса|дили / і ми так |ї|їхали / |вез|ли нас // то ми |ц'ого| |хлоп|чика / |Сашку| |Мулу| / |поза|вивали ў |сво|їй| |шар|ф|ї / і |сво|їй| |о|це / |укра|їн'с'к'і| |фор|ми / |укра|їн'с'к'і| |на|родн'і| |фор|ми // там |ц'і|ї |кор|сети / |плах|ти / |виши|ванки //

там ми його ў ц'ііі п'лахти позавивали / ўс'о / шо йо'му т'іл'ки 'носик сте"р'чаў / шоб в'ін не" застудиўс'а / шоб в'ін не" зах'рип / не" даї 'Боже" // то нас по'тому послали були ў 'Кийіў // і вот с'іл'с'кіі хор 'йіздіў ў 'Кийіў / на ве"лику с'цену / і там виступали / на Хре"ш'чатику / наш'і ж'ін'ки ішли ў 'наших укра'йін'с'ких тих сороч'ках / і ў в'ін'ках / і ў 'л'ентах / і ўс'о так / так хо'дили // наша Че"р'чец'ка ш'кола 'дуже" славилас'а / 'дуже" славилас'а // а ме"не с цим ху'дожним 'читан'ам / то 'кожного 'року поси'лали ў Хме"л'ницькіі / на цеї / на зак'л'учн'і кон'церти // ми хо'дили виступати / ви'дут ме"не на 'Н'ігін'с'ку с'танц'ію / бо т'іл'ки о'дин ў нас 'вийзд буў / 'пойзд // і ви'дут ме"не / наш'і однокласники там / чи старшокласники / чи ше шос' / знайом'і ше / і це ми ўс'ої бригадоў і'демо на 'Н'ігін'с'ку с'тан'ц'ію / а там / на 'Н'ігін'с'к'і с'тан'ц'ііі / п'ід'ход'ат ше / вот с 'Камине"ц Под'іл'с'кого райо'ну / ўже п'ід'ход'ат 'тоже" / учасники // ўже там гур'туйуц'а ў групу / і ўже там йе старшіі / хто з 'нами йіде" // і там ми йіде"мо ў Хме"л'ницькіі / і там виступайемо / і то'д'і зноў // а це / но 'пойзд ішоў ў чо'тири го'дини ранку / то це ми ішли ўноч'і / це такою компан'іейу / такою йур'бойу / ми ішли ўноч'і / і нас так прово'жали / то так ми ішли // уйаў'л'айе"те со'б'і / йа'ке це було // ну / так'і ў нас були прикл'уч'ен'ія ўс'іл'ак'і // Л'ілейу йа читала / ше до не"даўно / 'вонди 'д'іти / 'сейа / 'Кат'а 'Л'уди // ко'пайу кар'тошку / во'ни / роска'ж'іт' нам Л'ілейу // йа с'іла / таї роска'зуйу Л'ілейу // а во'ни см'іиуц'а / а то'д'і 'каже" / а То'пол'у роска'же"те // йа 'кажу То'пол'у 'доўше" роска'зувати / 'можу і То'пол'у роска'зати вам // таї так'і д'ела // пок'ін'чали школу / йак зустр'ічали 'сонце" // вот ме"н'і приішлос'а три 'рази зустр'ічати 'сонце" // три 'рази // першіі рас / с'вое 'сонце" зустр'ічала / йак ми випускалис'а / на цеї / на 'Баб'і // і сид'іли / сид'іли там // ну йак сид'іли / см'ійалис'а / ве"селилис'а / і ўс'о / і не"ма 'сон'ц'а / х'мари йак'іс' були / і ўс'о / ми ўже ідем до'дому // по'чали іти до'дому / 'чере"з бура'кове 'поле" // до поло'вини до'ходимо / і о'дна з 'наших д'іу'чат обе"р'тайиц'а / і кри'чит / 'сонце"! / 'сонце"! // во'на перша побачила // се тре побачити першому // хто 'першіі побачи"е 'сонце" / хоч край'чочок / зага'дати ба'жан'а // і ми то'ди ўс'і / 'сонце"! // ск'іл'ко нас там було / п'ят' чи ш'іс'т'

д'їу'чат // т'її босо'ношки дого'ри / а ў нас ў рука'х во'ни бу'ли / бо їдем по ро'с'ї /
ўже ро'са ра'но / і кричи'мо // се пер'шї рас'їа зустр'їчала 'сонце" / д'ругї рас'
зустр'їчала 'сонце" / як На'таша к'їн'чала ш'колу / бо Во'лод'а / то з 'вос'мого
к'ласу п'їшоў дал'ше" ў'читис'а // а д'ругї рас' / то вот На'таша / 'тоже" зустр'їчала
/ таї їа ўже сид'їла / там ми сид'їли // д'їти сид'їли ў ком'пан'її с'воїй / а ми /
ск'їл'ки бат'к'ї / п'їд куш'чами сиди'мо / дивимс'а їак во'ни 'будут зустр'їчати //
а во'ни 'тоже" так с'аме" // і трет'ї рас' / ў 'ц'ому ро'ц'ї // 'Вова ўже / ну 'Вови ш тут
не"ма / а ш'кола вот тут / ў ш'кол'ї д'їти 'тоже" // а вїйшла ра'но на го'рот / с'уди'во
/ до с'ебе" / ше т'їл'ки но розвид'н'аїе // а їа вїйшла таї думайу / 'поки ше не"ма
ро'си / н'їчо / та їа по'сапайу трошки // почала сапати / а там чуйу гам'їр / д'їти
см'їйуц'а / шос' рос'казуйут / шут'куйут шос' / і тут 'тоже" кри'чат / 'сонце" /
'сонце" // їа кажу / о / трет'ї рас' ўже зустр'їла 'сонце" // с'воїе / д'їтеї / і ў'нук'ї //
праўда //

сmt Чемерівці Чемеровецького району

Районний центр, селище міського типу, яке розташоване на річці Іванчик (притока Дністра). На території Чемерівців знайшли залишки поселення трипільської культури, частково збереглися також насипані в давнину земляні вали. У письмових джерелах Чемерівці вперше згадуються 1565 р. [4, с. 576-583].

Інформант: Бабїйчук Марія Іванівна, 1916 р. н., освіта – 3 кл.

1051. – Не" 'часто бу'ло та'ке / шоб ми їїли пи'рош'ки // шоб їїх зроби'ти /
т'реба набрати з м'їш'ка му'ки т'рошка / т'реба / шоб во'на бу'ла про'с'їяна і б'їла /
але ми робили пи'рош'ки с' сорної му'ки // т'реба кинути набрату му'ку ў 'миску /
'мона кинути їаїц'ї / їакшо їе / сол'ї / ў'лити т'рохи моло'ка / але ми 'лили 'воду
та м'їсили т'їсто // т'реба вим'їс'їти д'обре / фаїно // гу'сте во'но пар'шиве і р'їг'ке
'тоже // ко'ли вим'їс'їли / ўр'їзати т'їста / роста'чати і по'р'їзати на квад'рати" і
накласти ў т'ї ку'сочки 'нач'їнку / їа'ка їе / і зал'їпити // о'то бу'ли ў'кус'н'ї
пи'рош'ки / ви не" 'може"те со'б'ї при'стави'ти // але на тої хл'їп бу'ло д'уже"
'т'ашко зароби'ти / т'рудно ми робили //

Інформант: Глінська Надія Іванівна, 1914 р. н., освіта – 3 кл.

1052. – Бувало ўс'яке / було зберец'а к'іл'ко л'удей з вулиці / три або чотири і майут' пасти худобу // пус'т'ат' худобу пасти'с'а / а сам'і їдут' зби'рати йагоди // але ми зби'рали траву / бо три'мали корол'іу // л'ітом було добре три'мати / бо мали чим го'дувати // крол'ата так'і гарн'і мал'і / йа до сих п'ір йіх л'убл'у // коли во'ни ви'ростали / то мати йіх заби'вала // корол'і так'і були добр'і // але було дуже" об'ідно / коли була чума / бо бага'то с корол'іу зди'хало або мама йіх заби'вала / а пот'ім не" мали шо йісти // було дуже" скрутно // так // поки ми пасли че'ре"ду мама ро'била роботу / а ми йіі так пома'гали / бо йіі було т'ашко сам'іі бе"с та'та //

Інформант: Гнатюк Наталія Павлівна, 1918 р. н., освіта – 7 кл.

1053. – Сватан'а про'ходи'т' так / ходи'т' молодіі і з сватами / два чолов'іки бе'ре // ну ўже сватайут і догово'райуц'а со'б'і / коли ўже там свайбу ро'бити // йак ўже догово'рили'с'а / йіде" молодіі до мо'ло'дойі і бе"ре со'б'і сво'йіх роди'ч'іу / бе"ре / і свах'іу бе"ре // це ў нас йак чо'ло'в'іки / то це ўже бойари / а йак х'лопц'і / то це ше свати // це коли ўже пого'ст'ували' є мо'ло'дойі / рос'писувати'с' ше бувало йідут' ў с'ел'со'в'ет // ну коли ўже в'ін йіі до себе" // а посл'а ше д'ругого дн'а ўже ў його свайба // таі жи'евут' так со'б'і ўже // мо'ло'да хо'дила з друж'ками" на ве"с'іла про'сити // мо'ло'ду брали до / хо'дило з нейу дв'і д'руж'ки // часом і б'іл'ше бе"ре / бо йак йе бага'то ў йе'йі подруг / то не" хочут ли'шитис'а // туйу в'із'ми / а туйу не" в'із'ми / то будут' об'іжати'с'а // хаі йідут' каже ўс'і // мо'ло'да хо'дила с хл'ібом // при'їде і на с'т'іл по'кладе / і ў хустину його за'мотували // таі ўже ўгош'чайут йіх // коро'ваїни'ці росчи'н'айут коро'ваї сами // йак ве"с'іле ў не"д'ілу / то коро'ваї пе"чут' ў суботу ўвече"р'і // а коро'ваїни'ц' бага'то / то тайа н'очви де"р'жит' / а т'ііі м'іс'ат і сп'івайут / м'іс'ит / м'іс'ит / коро'ваїни'чки / шоб не" було за'тирочки / бо не" буде коро'ваїу ў'дома / а по'йіде коро'ваї до Ви'л'вова / там чу'жайа сторо'на / шоб не" було вам сор'ома // таке"во / з'найте / с'п'івайут // а

те^піре^чки ўже і с^ходи^т цеі коро^ваі // йак ўже т^реба ви^робл[’]ати тоі коро^ваі / то зноў с^п’івайут // ви^робл[’]ат ўже і ўб[’]ірайут гарно і с^таўл[’]ат’ йо^го / але шоб сам в[’]ін не[”] сто^уйаў / а с^таўл[’]ат на п[’]ітс^таўку // ўже йак ўса^дили ў п[’]іч ц[’]оі коро^ваі / то тоже с^п’івайут // а ўже по ў^с’ому / то те^піре^чки муш^чини / не[”] сва^ти / не[”] х^лопц[’]і / а муш^чини / ўже не[”]сут ц[’]оі коро^ваі / ўже ўб[’]рали йо^го дес[’] ў ко^умори чи де / з в[’]інкамі ц^ими // с^п’івайут / д^ружба коро^ваі не[”]се / в[’]іточкамі т^расе / в[’]іточки м^айут / йак мак процв[’]ітайут // і оп[’]йат’ кажут / шо не[”] б^уде[”] коро^ваі дома / а по[’]йіде до Ви^л’вова // при^сшли / пок^лали ц[’]оі коро^ваі на с[’]т[’]іл / і ўже т^реба оп^сі^лати л[’]у^деі цим коро^ваіом // зн[’]імайут’ ц[’]у^йу / там де на се[”]ре[”]дин[’]і во^но ўже б^уло ви^робл[’]ане / з^р’ізу^йут йо^го / і на тарелку кла^дут пе^ре[”]д мо^уло^удими / це ўже дл[’]а йіх // а ро^дина ж ве[”]лика йе // то ўже те^піре^чки к^райат’ ц[’]оі коро^ваі пе^ре[”]д пе[”]ре[”]пойом / і йе так / шо ўже оп^сі^лаіе мо^уло^уда цим коро^ваіом // кот[’]римс[’] з бат[’]к[’]іў с хре[”]ш^чени^х / т[’]от^к’іў чи д[’]ат[’]к[’]іў / так[’]іво ўже блис[’]к[’]і / ро^дини / то оп^сі^л’айут / чи там йа^кіс[’] к^рам / чи х^устка йа^ка / до пе[”]ре[”]пойу ви^кли^кайут // і ўже г^ос[’]т[’]і йідут з да^рункамі^е чи з гро^шима до мо^ло^дих // п[’]йут ўже з мо^лодими / і ўже кла^дут за пе[”]ре[”]поі / чи к^рам йа^кіі / чи х^устку / а н[’]е / г^рош[’]і кла^дут на ш^час[’]т[’]а ў м[’]иску // с^п’івайут / чи ч^уйеш ти / нази^лвайут’ ім[’]йа мо^уло^удой чи мо^уло^удого / те[”]бе ба[’]тен[’]ко про^да[’]йе / те[”]бе про^да[’]йе та з[’]рош[’]і бе[”]ре / дес[’] те[”]бе не[”] жал^уйе // а то^уд[’]і ўже гу^л’ати ідут’ на дв[’]ір / то ўже там тан[’]ц[’]у^йут / сп[’]івайут // ви^пйут’ дес[’] т^рохи / но не[”] ўс[’]і кан[’]ешно / йідут’ і тан[’]ц[’]у^йут // ўно^уч[’]і ўже мо^лодіі за^би^лрайе мо^уло^уду до себе[”] до^удому // мо^уло^уду роз^би^лрайут з^разу / йак при^йіде[”] во^на до мо^ло^дого // ш^че праўда з^разу ше с[’]аде[”] / йак при^йідут йо^го бат[’]ки із мо^лодими по^сид[’]ат / по^пйут мо^же[”] з^с п[’]іў ча^са / б[’]іл[’]ш не[”] си^лд[’]ілі / і то^д’і ўже заб[’]ірайут’ йііі і роз^б’ірайут’ / і мо^лодице^йу до йо^го при^ве^дут’ // йак ўб[’]ірали мо^уло^уду / то на по^удушку са^дили / д[’]іўки ўби[’]рали йііі ў вел[’]ана / в[’]інки на го^уло^ув[’]і / Бо^же ти м[’]іі // гарно так б^увало ўб[’]ірайут’ / жо^ну // з^еркала мо^ло^д’іі не[”] по^казували // йак мо^лодіі до мо^ло^удой йіде / то мо^лода не[”] си^лд[’]ит ўже за сто^улом / ўже

во|на ў ко|мори та|ме|ч|ки / ў|б|і|рана / ўс|о йак ма|йе бу|ти / а мо|ло|д|і
 си|д|ит' ў хат|і // то|д|і ў|же ў|вод|ат мо|ло|д|у // гет' йе та|ка п|і|с|н|а / о|ї
 ме|де" на|ш ме|де" / б|рат се|ст|ри|ц|у ве|де / та за б|і|лу р|уч|ку / та с|р|і|бу
 о|б|р|уч|ку / з|с ко|мори до хат|и / де б|уде" мо росл|і|тати // ўже садо|ў|л|ат'
 й|ї|і роспл|і|тат' // роспл|і|тайут і с|п|і|вайут так шо ну // ну си|д|ит мо|ло|д|і /
 сам й|д|ен / хо|че шо|б" бу|ла мо|ло|д|а // то ви|ку|пл|а|й|ї|ї // то ўже в|ін й|ї|ї і
 ви|ку|пл|а|йе / п|лат|і|т г|рош|і // йе так|і / шо бе|рут мо|ло|д|у за с|т|і|л //
 по|сед|і|лі ў|же / по|ў|ї|лі / по|пи|ли // ви|ход|ат то|д|і ў|же гу|л|ати // гу|л|айут /
 му|зи|ка г|ра|йе і тан|ц|у|йут // бу|ло так / шо ше к|ра|лі мо|ло|д|у // чу|жу йак
 оп|ї|ят' ішли за с|т|і|л / то мо|ло|д|а с|і|ла / а йо|го не" пу|сти|ли / і в|ін оп|ї|ят'
 му|си|т' й|ї|ї ви|ку|пл|ати // ота|ке" во бу|ло / з|на|й|е|те // посл|і| ў|же йак заб|і|рати
 мо|ло|д|у / то ў|же й|ї|дут' / а йіх бу|вало і пе|ре|т|ма|лі // то мо|ло|д|і му|си|т'
 п|лат|і|ти тим / шо йо|го пе|ре|т|н|али // а ше о|со|бе" но / ко|лі мо|ло|д|і з чу|жо|го
 се|ла // то да|ва|і п|лат|и нам / бо ми й|ї|ї ви|гл|ад|і|лі / а ти хо|че"ш та|ко
 про|ў|ї|хати // та|ї ота|ке" во // та|ке ве|с|і|л|е // а йе та|ке шо с|ва|ра|ца / ше і
 по|ў|б|ї|у|ца // Бог йо|го з|на|йе // та|ке йак ў се|л|і // а йак ў ба|га|то|го ве|с|і|л|е //
 б|і|дне / то йак ў|же до|бре р|обл|ат' ц|у|йу с|ва|бу // *от си|д|ит' ў|же д|і|ў|чи|на за*
с|то|лом з|і сво|ї|м ко|х|ан|і|ем / на|зи|вайут йак в|ін і во|на з|ве|ц|а / та по|гл|а|да|йе
ч|ере"з в|і|ко|не"ч|ко / на зе|л|ене / з|і|л|і|чко / о|ї / з|і|л|е мо|їе зе|л|ене / хто ж" те"бе
до|г|л|ане / хто ж" те"бе до|г|л|а|дат' б|уде / йак ме" т|ута не" б|уде // а там
 с|п|і|вайут / *ост|д|лас|а се|ст|ри|чка мен|ша / б|уде во|на до|г|л|а|дати і ц|в|і|точ|ки*
тво|ї|ї з|бе"р|ї|гати //

1054. – Йак ро|ди|ла ди|т|ина / то ро|ди|ч|і| і|дут' на ро|ди|ні // і ро|ди|ч|і| / і
 су|с|і|д|і і|дут' // ди|т|ин|ц|і по|дар|ки не" не|сли / тут з|ари / то ди|т|ин|і не|су|т' /
 а то|д|і не" но|си|ли / о|це з|го|ту|ют' шос' там / шоп с по|ро|жн|і|мі ру|ка|мі не"
 і|ти / бо це ж не" мо|жна // а ко|лі ў|же х|ри|с|т|ат' ди|т|ину / то то|же зб|і|райут
 ў|же го|с|т|і // і ди|т|ину ц|у|йу ве|з|ут' і х|ри|с|т|ат' // йак ў с|во|му се|л|і йе п|і|п /
 то ў с|во|му се|л|і // а бу|ло та|ке / шо по|п|і|ў не" бу|ло / то во|зи|лі ў чу|же се|ло /
 де п|і|п йе // і ў|же б|ра|лі там ку|мі|ў / ку|му і ку|ма б|ра|лі / шо|б ў|же ох|ре"с|ти|ли //

с. Черче Чемеровецького району

Село розташоване на правому березі річки Смотрич, за 32 км від районного центру і за 15 км від залізничної станції Кам'янець-Подільський. Провідні галузі господарства – землеробство й тваринництво. У селі збереглися залишки давньоруського городища, а також знайдено знаряддя праці доби пізнього палеоліту [4, с. 604].

Інформант: Федоришена Світлана Миколаївна, 1938 р. н., освіта – 5 кл.

1055. – *Як ви працювали ланковою?*

– Ланковою була // було двац'ят' п'ят' душ ў ланц'і // сапали бураки / сапали / пров'їрали / по том полולי бураки і копали бураки / збирали бураки / за комбайном ходили / за погрушниками / зби'єрали на машини вилазили / обчишчала бураки / щоб були чист'і // картофл'і копали по гектару / мала кожна душа і се тра було ўс'ї визбирати / і ве^ллик'і / і се^лредн'і / і др'ібн'і / і на машини подавати // і сп'ївали дуже^л ўс'їл'яких сп'їванок // шоф'їра мали так'і / ну / кас'єти / і дуже^л ўс'їл'як'і сп'ївали частушки / дуже^л танц'ували / а шош мали робити // по'уб'їдали / закладут хлопц'і ўже г'райеш / сп'ївайеш / була рад'іс'т' / дуже^л була рад'іс'т' // т'аж^шко було / нар'обимси / но ўс'о було ве^лсело // зара того не^лма / зара зоўс'ім йе^лнакшиї нар'од / і тих л'удеї не^лмаїє / йїх половини не^лма // а шо йа ўже т'амл'у / йак ме^лн'і ўже с'ємс'ат' три роки / шо йа ўже годна знати / йа ўже са^лма се^лбе не^л знайу //

1056. – *Розкажіть рецепт начинки.*

– Бе^лреш му^лку / молока / б'єм йайічко / сол'і / т'рошки ол'її / пи^лчем пал'аниц'у // пал'аниц'а спе^лклас'а / висти'гла / р'їжем йїї на кубики // по'р'їзали на кубики / к'їп'ятим'о молоко / пал'аниц'у пар'єм // тоди бе^лрем м'ясо / р'їжим на кубики / п'їд'їжаруєм ту і за м'їшуєм то то // б'єм йайіц'і / йайіц'і шгук п'ят'нац'ат' / йак на таку не^лве^лличку пал'аниц'у / шо на п'їўл'їтри молока // обмашчуємо казанок жиром / с'телим манкоў і кладем пи^лчи // пи^лчєс'а вона тоже^л / т'реба де^лвитис'а час //

1057. – Як колись сватався хлопець до дівчини?

– Приходив хлопець до дівчини / браў чи два мушч'іні / чи чотири / приходили до дівчини // ну йакшо дівчина його хоче^н / то приймайт там ўгошчайут / заўйазуйе рушнікамі дівчина // буду казати тих старост'іў // а йак не^н / ўс'о / даіе гарбуза таі ну / а йак хоче воіа його / пер'ўйазали рушнікамі / с'ідайт з бат'камі ўгошчайуц'і оідин д'ругого // кажут / коли свад'ба майе бути / чи за м'іс'ац' / чи за два / чи но за тижден' / йак ў'кого // йак душч'і бат'ки / скор'ішче / йак б'ідн'іш'і / п'ізн'ішче / шоб т'роха п'ідготавитис'а / такіў ў нас буў обичаі // моіода хоідила проісити / до д'ружок с'воіих / д'ружб'іў / до кожной хати приходила з д'рушкоў // кожна д'руж'ка тайа / шо воіа / приходит' й'іі проісити / повина шос' дати / чи тар'ілок йа'кихос' / чи стакан'іў / чи чашок / се такіў обичаі // а зараз такого не^нма / а зара де іе // а во не^н бачиш

1058. – Розкажіть, як ви дівували?

– Йак іа д'івочила? // д'івочила іа тако / д'іжурила іа ў с'іл'с'к'іі рад'і / було д'уже ст'рого // іа хоідила по се^нлі збірала л'уди / л'уди ішли до с'іл'с'койі ради / хто маў грощ'і платили / і так іа д'івочила // до клубу хоідила / з' клубу приходила / ну так / шчоран'а ну так тан'ц'ували / музики гралі // духова музика грала ў Черчу ў кос'т'ол'і // ст'ройілі гес / о // сеі де ви зараз тан'ц'уйете // о / ст'ройіти т'оже іа ўс'о орган'ізовувала / за л'уд'мі хоідила ўс'о так // ўден' така ў мене^н була робота // а ўвечор до клубу / хлопц'і приходили / д'ід во приходіў / шо ме^нне ўз'аў // ну д'іда не^н було / д'ід буў на Донбас'і ш'тири роки і три роки буў в'арм'іі // де буў // ўже забула де буў // ў Хабароўс'ку / п'яатнац'ат' с'уток т'реба йіхати туд'а і в'іти // д'ід прійіхаў в'отпуск / іа ў клуб'і була / стоійала межи д'іўкамі // д'ід пере'браўс'а / воіену ф'орму скинуў і заду за мноў стоійт / ме^нне т'іл'ки во таково // ог'ланус'а / ўс'і с'воіі стоійат і штукаіом ме^нне / по'тому ўже йедна д'івчина каже / та вонде прійшоў хлопець з'арм'іі в'отпуск // ну прійшоў в'отпуск // прів'іў ме^нне так / т'рохи походиў / поійіхаў / пис'аў пис'ма / в'ідбуў арм'ііу // іа ше д'іжурила ў с'іл'с'к'іі рад'і / ў Черчу // там де над скаіоў буў будінок / но його ўже зара завалили // ви ше

повин'і памн'атати / була хата / стояла // і так пришоў з арміі / йа за його
не хтіла / тікала від него / ну не хтіла його таї ўс'о // ну але йак то за суд'ба
ўс'о / нічога не под'елайеш // хлопец'іў ў мене" було / і Цикліўс'кі / і
Чернец'кі / і Н'іг'інс'кі було // Галина Сел'ван'іўна ўрачиха / казала до мене" /
Св'ітлана / ти д'іўка на ўс'о се"ло / такой не"ма // коси ў мене" були дуже
ве"лик'і / куче"рав'і / так йа во ў Л'уди / ўс'о / ти д'іўка на ўс'о се"ло //

1059. – *Розкажіть про обряд вінкоплетення.*

– За староў традиц'іў / йак'і були вінкоплетини / вінкоплетини
в'ідбувалис'а ў суботу пер"д ве"с'іл'ам // с'ходилис'а друшкі / дружби с'ідали
за ст'іл // молада ходила ў п'ятниц'у за барв'інком / принесла барв'інок / тоди
барв'інок кладут // в'інок шила старша л'удина / ну братова / старша сестра /
йака замужом була / ну шили в'інок / в'інок кладут на колач // над колачом
молада / коли пле"тут в'інок / то молада сид'іла ніби з'ігнута і плакала над
колачом // тод'і тої в'інок поставили на колач / молада тоди ўже / молад'і
в'іночок пок'лалі // молада таї колач лупайе по кусочков'і / с'к'іл'ко було гостей
/ дружби і друшкі / там присутн'і і ўс'і р'ідн'і на в'інках / ўс'ім повина молада
роз'дати сеї колач // коли роздала колач / ну йак ў кого / ў кого роздала колач /
ў кого ўб'ірали вел'он ўвеч'ір / а кого не // тоди с'ідали за ст'іл ўже / ўже
ве"черайут / ну забаўл'айуц'а ц'ілії в'еч'ір // тоди ўс'а молад' / перши не" так
вис'іл'а були / йак зара / але багата ўс'акого / ўс'іл'аки п'існ'і гарн'і сп'івали //
ўперед' розпл'італи моладу / мама / коли рано ўже ўстали / мама пер"д
в'інком / мама заплела дочку / а ўвече"р в'ітайут ўс'і р'ідн'і приход'ат //
розпл'ітайут косу потрошки / кладут грош'і ў косу / розпл'італи потому / потому
/ чешут косу п'ід в'інок лагод'ат // тоже ўс'а родина / с'к'іл'ки хто йе старш'і /
ўс'і п'іг'ход'ат розпл'ітати і че"сати // ўже розпл'італи / ўже в'іночок заклала
мама / ўс'о // не"мама / а тайа шо шила / два старости // коли в'інок ўшили / то
старости повин'і в'інок купити / сп'івайут // *а наш староста с'ім л'іт не"*
ўм'іваўс'а / а на /вос'міў ў'міўс'а // ўс'і д'іўчата / котр'іі барв'інок лишиўс'а /
ўс'і кидайут ў старост'іў // старости принос'ат гор'іўку / ўже тоди ну / а йак

купили в'інок / ўже в'ідали в'інок мам'і / мама ўже заклала в'інок дочц'і на голову // тоди ўже старост'іў гор'іўки требуйут // старости с'іли за ст'іл / забав'ляйуца / сп'івайут / шуткуйут / хлопц'і / д'іўчата / так кажу продоўжайеца до п'іўноч'і // до п'іўноч'і це ўс'о дуже сп'івали ўс'іляких п'ісен' // тоди ўвечер ну / а ранком ўже збирайут молоду ў нарадне плат'а / фату / в'іночок / закладайут / ну ўже молада з'ібрана // с'ход'аца гос'т'і / приходе моладі до моладой / ну тоже гарно ўже ўс'і гос'т'і ве'сел'і / музыка грае / танц'уйут / дуже ўс'іляких п'ісен' // це ж не так'і традиц'ійі / йак зара / а стародаўн'і п'існ'і // йак приход'ат розпл'ітати / то *нин'і мамун'у нин'і розпл'іти косу'мен'і* / а тоди татови так само сп'івайут // ну а ўже по'тому / йак ўже в'іс'іла / забирае моладі молоду до себе додому / гос'т'і ідут' // по'тому в'ідбули / пере'гул'уйут ко'рону / ўс'і друш'ки / ўс'а молад' і ко'рону пе'ре'гул'уйе // гарно друш'ки з друш'ками // ў кого йе родина / тато / мама / п'іднести друшку / даваіте могорич // тато ўс'о / ну ўс'іляково // було дуже забаўно / забаўно / а те'пер не так'е / ну то шо //

Информант: Пастухова Галина Олександрівна, 1943 р. н., освіта – 10 кл.

1060. – *Як ви працювали на фермі?*

– Ну на ферму йа п'ішла ў чотирнац'іт' рок'іў / то'му шо було дуже т'рудно тоди / бат'ки лишило'а з мамом тоди / бат'ка забили ў л'іс'і ў мойім / ў наш'ім / банд'іти // і з се'ми клас'іў йа п'ішла на ферму / почала ферму / спочатку б'іла те'л'ат на п'іўроку пропрац'увала б'іла те'л'ат / а по'том п'ішла дойіти кор'іў // спочатку дойіли руками по дес'ат' штук було // по'тому / ну рок'іў ш'іс'т' / або с'ім / або з б'іл'ше руками // а по'тому ўч'іпили апарати / ну ўни апаратами дойіли було штук п'ят'нац'ат' // а п'ісла апарат'іў ў нас на колгосп'і зробили цехову систему // так шо дойіти ўже на цехову систему // систему / то ўже було по п'ійс'ат' штук // дойіли ў дв'і зм'іни до часу / а друга зм'іна з часу до дес'ат'і була // ну спершу було т'ашко / бо ўс'о ўруч'ну робили / но'сили на ферм'і йісти і води не' було / го'нили ху'добу ўзим'і до води / а

по́тому ўже по́ставили по́йлікі // ў́рэмйа та́ке бу́ло / шо ў́же бу́ло ќрашче т́рохі // а ў́же йа́к пе́рэйшли на цехову́ сис́тему / то́ди ми ў́же не́ но́сили / ў́же т́рактор раз с́ипаў йі́сти / це йо́го за́возило / ми т́іл'ко шо но до́йілі // скотні́кі згорта́лі гн'і́ / зам'і́тали гн'і́ / ў́с'о то́то ро́били // ми т́іл'ко но шо до́йілі / але то́жи бу́ло ва́шко / бо то́му шо п́яде́с'ат шту́к // но зарп́лата бу́ла не́по́гана / ў́же ко́лі бу́лі на карбо́ванц'іў / то бу́ло на́в'іт по т́риста карбо́ванц'іў на м'і́с'ац' / бу́ло не́по́гано // ф́ерма бу́ла га́рна / л'у́ди бу́лі мо́лод'і / до́бр'і / ро́бити бу́ло де / а за́раз ў́с'о розва́лило́с'а / колгоспу́ не́ма / ро́бити не́ма ко́му / мо́лод' ў́т'іка́е з' се́мла і та́ка про́блема ў́ се́млі ў́ нас // пропра́ц'увала соро́к о́дин р'і́к / ше по пенс'і́йі пра́ц'увала // а на пенс'і́йу п'і́шла ў́ п'і́й'с'ат ро́к'іў / бо то́му / шо по л'го́тах / а за́раз за́ймаўс'а до́машні́м ха́з'аі́ством // за то́ / шо йа пра́ц'увала / йа бу́ла пере́до́ва до́йарка ў́ колгосп'і́ і надо́йіла са́ме" б'і́л'ше мо́лока / т́ри т́ис'а́ч'і ш'і́сот к'і́логра́м на ко́рову // ме́не нагоро́дили о́рде́ном трудо́войі сла́ви т́рето́го ступе́н'а // с' то́го йа ма́йу ше до́баўку на пенс'і́йу / т́риста карбо́ванц'іў //

1061. – *Розкажыць рэцэпт голубців.*

– Кла́дем во́ду / шоб во́да кі́п'і́ла // во́да закі́п'і́т / ў́з'ати о́цет до ў́косу / сол'і́ // по́тому бе́рэм ка́пусту / опчи́шчайеш / ви́р'і́зайеш ка́чан / кі́дайеш ка́пусту ў́ во́ду / в'і́д'і́пари́лі ка́пусту / кри́жаўкі // то́д'і́ кла́дем д́ругу во́ду / кі́пі́т / сипі́м рис // ў́сипа́лі рис чо́чут' прова́ри́лі / просо́лі́ты рис // то́д'і́ жа́рим ци́бу́л'у / мо́ркву / т́рошкі то́мату // ў́с'о́го до ў́косу ви́ли́вайем ў́ кашу / кашу́ зам'і́шала / т́рошкі ка́ша прос́тигла / кі́да́ем мйас'ні́й фарш / ў́с'о то́то зм'і́шати і ро́бити го́луб'ці́ // наро́били го́луб'ці́ / ў́скла́лі ў́ ка́стру́л'у / за́л'али при́правоў // ту́шим / ту́шим / до́кі не́ ў́туша́ці / т́реба по́кушати / мо́же час чі п'і́ўто́ра / чі к'і́л'ко // ко́лі ў́туша́ці / то́ди ві́дно //

– *Розкажыць рэцэпт начінкі.*

– Бе́реш му́о́ку / мо́лока / бйе́м йа́йі́чка / сол'і́ / т́рошкі о́л'і́йі / пі́чем пал'а́ниц'у // пал'а́ниц'а спе́к'лас'а / висти́гла / р'і́жем йі́йі на ку́бікі // по́р'і́зала на ку́бікі / к'і́п'я́цімо мо́лока / пал'а́ниц'у па́рем // то́ди бе́рэм

м'ясо / р'іжм на кубики / п'ід^тжаруєм ту і зам'ішуєм то^то // б'єм йайц'і / йайц'і штук п'яат'нац'ат' / йак на та^ку не^ве^личку пал'аниц'у / шо на п'і^літ^ри моло^ка // об^машч^уємо каза^нок ж^иром / стелим ман^ко^у і кла^дем пи^чи // пи^чес'а во^на то^же^н т^реба де^литис'а / час //

– Як варили борщ?

– Ну йак го^утувати борщ // спочатку кла^дему окр'іп / окр'іп ки^пит // йакшо йе кусок доб^ройі похр^ебте^ни / чи шхаба йа^кого // ки^даємо / по^мили / ки^даємо в о^кр'іп / в'ідва^риц'а / ^лможно в'ідц'ідити а^бо шумувати // то^д'і ки^даєм фа^сол'ку / фа^сол'ка т^рошки до^уши / ^рразом с' к'істочком ^лможна ки^дати ха^й ва^риц'а // то^д'і на^чистили бура^чка / т^рошки йо^го ^лможна посо^лити / шоб в'ін т^рошка по^стойа^у з ^лсол'у // то^д'і ^чистим картопл'і / на^чистили картопл'і / ки^даєм бура^чок / картопл'у і бура^чок // ^лможна ки^дати ^рразом і поки^пит це ^ус'о ^рразом і то^д'і ки^даєм ка^пусте^чку // ки^нули ка^пусту і пок'іп'іло / ва^риц'а / то^д'і / п'і^тсол'уємо / ^чистим мор^ковочку / т^рошки сме^лтанку / то^матику / ^лсала ки^даємо / о^л'і^чику // з^робили за^жарку / за^пра^ул'аємо борщ / за^правили / за^кришички ци^бул'ки / пе^тт^руше^чки / к^ропе^чку // за^па^хи на ^ус'у ^кухн'у / так йакто ж не^н йіли / то ^лможна за^па^хами роз^ул'і^катис'а / ^уже не^н т^реба борщ йісти // о / та^кий ми ^лваримо борщ укра^йїнс'к^й / ну го^дину т^реба / шоб^и пова^ри^ус'а в'ін / ^лвимл'і^у добре // при^кру^тили газ^с / на ^пли^т'і ^лменше / п'ід^несли на од^ну фа^йерочку / к'і^пит // йак зва^ри^мо ма^ма^лиги до борщ^у / о / та^ке об^йед'ен'йа / шо ^ситий бу^деш ^ц'ілий ден' //

Інформант: Свора Віктор Васильович, 1943 р. н., освіта – 10 кл.

1062. – Як будували хату?

– Ку^пи^й са^дибу / за^пла^ти^й ти^шчу руб^л'і^у на т'і г^рош'і / се бу^ло ^лдорого / пон'і^маєш / о // по^тому пова^ли^й / то ^ус'о на^ча^у з но^войі пло^шчатки // ви^копа^у там фун^даме^нт / на^в'із ш^ч'і^бйонки / за^бу^ту^ва^у / о // по^тому при^в'із к'і^рп'і^ча / ^лкам'ін'а / му^рували фун^даме^нт / ш^чика^турили ст'іни / ви^кинули верх / на^крили / ну так пон'і^маєш ^ур^ем^йа шло // з^разу ж зар^плата бу^ла ма^ла / йа^ка там / шей^ес'ат руб^л'і^у г^роше^й / о // по^тому ^уже бу^ло ^лвос'імс'ат // ну по^ма^га^у

ме^н'і хто там / багато помагаў ме^н'і хто там / баг'ко ше роботоў / не^н гр'ішми / бо в'ін таким зан'імаўс'а / спе^н'ц'іал'н'іс'т' така ў' него була // ну а потым випраўл'али ўсе^нредин'і / а потому знадвору // ну стройіўс'а за п'ят' рок'іў // потым переішоў до хати / і начинайеш оп'ят' / кухн'у стройіў / пока тато // ўс'о так ме^н'і хватило рок'іў зна / в'іс'ім с тоў стройкоў // те^нпер ўже т'рошки лекше / ўже хата йе і кухн'а йе / таі так ўже //

1063. – Прац'уваў йа шофером / доўг'і роки // короче ў колгосп'і / йа робіў сорок три роки // прац'уваў шофиром // ў то ўрем'я роки було т'ашко / маішнн старен'к'і / пон'імайеш // тре було ўзім'і ў п'ят' годин ўставати / йіхати за жомом / так йак ў колгосп'і хот'ка жому проходила пошт'і сутки / оч'ір'ід' ве^нлика таі так // так ратуваліс'а / зараз то біл'ш менш можна робити / ну хто хоче / тоі заробе // а хто не^н хоче / то буде сачкувати / бе^нре вутку і йе на рибу //

Інформант: Кіровська Лідія Іванівна, 1936 р. н., освіта – 5 кл.

1064. – Би^нрец'а ви^нлика миска / і бе^нрец'а житнойі муки дв'і пригоршч'і / по^нсо^нлити муку / зварити барабол' с кукуруз'аноў мукоў таку кашу / і тоди воно го^нрач'е / б'рати і парити туйу житну муку // тоди б'рати д'рожд'і / йак йе сирватка / то сирватку / або води теплоі / рошч'н'ати так // б'рати посл'іднойі муки / то то ўс'о пе^нре^нм'ішати / зам'ісити / шоби воно п'ід'ішло // ч'ир'е^нс два часа бе^нрец'а ше білойі муки / м'ісити / ки^ндати ўже д'рожд'іў / і зам'ісити // тожи^н / шоби два часа воно покисло // тоди б'рати / ч'ир'е^нс два часа / б'рати білойі муки / зам'ісити ўже до го^нтоўност'і // воно ўже п'ід'іде фаіно / тоди б'рати ў миски виробл'ати хл'іп // а ў п'йецу шоби го^нр'іло // ў п'йецу нагорит / б'рати куц'убу // воно ўже пе^нре^нгорит / б'рати куц'убу / виго^нрнути тоі жар / шоби т'рошки в'ін прост'их / виго^нрнути / і на лопату / і чо^нтири бохонц'і са^нжати ўс'і ў п'йец // п'ід'ішк'рабати його / і го^нтові хл'іп //

Інформант: Стельмах Віктор Іванович, 1939 р. н., освіта – 10 кл.

1065. – Зак'інчиў ¹Черче²ц³ку се⁴редн⁵у ш⁶колу / йа р⁷ішиў посту⁸пати ў мор⁹іходне у¹⁰чилишче / йаке на¹¹ходилос¹²а в О¹³дес¹⁴к¹⁵іі¹⁶облас¹⁷т¹⁸і / город К¹⁹ілія // посту²⁰пиў йа туд²¹а в у²²чилишче і там на с²³іўбес²⁴ід²⁵і / при²⁶мали по с²⁷іўбес²⁸ід²⁹і / про³⁰шоў по с³¹іўбес³²ід³³і ком³⁴іс³⁵ійу / поздо³⁶ровиў і посту³⁷пиў в у³⁸чилишче // в у³⁹чилишч⁴⁰і ўчилис⁴¹а д⁴²іті ўс⁴³ого сов⁴⁴ецкого со⁴⁵йузу // а йа при⁴⁶йіхаў з се⁴⁷ла / н⁴⁸ічо не⁴⁹ бачиў / не⁵⁰ знаў шо таке ча⁵¹і / знаў т⁵²іки д⁵³ома ва⁵⁴рили вар // буў вар су⁵⁵шені з йаблук / так п⁵⁶или // там мус⁵⁷іў доган⁵⁸ати д⁵⁹іте⁶⁰і / йак⁶¹і з города з Моск⁶²ви / і д⁶³іті з При⁶⁴балтики // во⁶⁵ше з ўс⁶⁶ого со⁶⁷йузу // мус⁶⁸иў йа гороц⁶⁹ких доган⁷⁰ати з се⁷¹ла // та⁷²і здавалос⁷³а зак⁷⁴інчиў мор⁷⁵еход / роспри⁷⁶д⁷⁷іле⁷⁸н⁷⁹і ми попада⁸⁰йем на Дале⁸¹кі Сх⁸²ід / наша гру⁸³па попада⁸⁴йе на Дале⁸⁵кі Сх⁸⁶ід / на С⁸⁷еве⁸⁸рний пол⁸⁹ус / там ду⁹⁰ал⁹¹істи / там пара⁹²хоцтва / фа⁹³іно / або на Дале⁹⁴кі Сх⁹⁵ід / на Ч⁹⁶орне м⁹⁷оре ми не⁹⁸ попада⁹⁹ли / наша гру¹⁰⁰па // по¹⁰¹йіхали гру¹⁰²поў на Дале¹⁰³кі Сх¹⁰⁴ід / два чо¹⁰⁵лов¹⁰⁶іки / при¹⁰⁷йіхало нас / на С¹⁰⁸еве¹⁰⁹рний пол¹¹⁰ус / на Дале¹¹¹кі Сх¹¹²ід / хо¹¹³лодно бу¹¹⁴ло д¹¹⁵уже /// ну і ўс¹¹⁶о / при¹¹⁷йіхали п¹¹⁸ит¹¹⁹нац¹²⁰іт¹²¹ / су¹²²ток доби¹²³ралис¹²⁴а по¹²⁵йіздом // при¹²⁶йіхали / нас посе¹²⁷лили на та¹²⁸кі стар¹²⁹ій поро¹³⁰ход Ломо¹³¹носоў / то бу¹³²ла гуд¹³³іўниц¹³⁴а дл¹³⁵а мор¹³⁶ак¹³⁷іў / посе¹³⁸лили і роспри¹³⁹д¹⁴⁰ілили нас на пол¹⁴¹усі / або в од¹⁴²ел кад¹⁴³р¹⁴⁴іў / так йа / гар¹⁴⁵ній поче¹⁴⁶рк / так там по бу¹⁴⁷машц¹⁴⁸і с¹⁴⁹аке та¹⁵⁰ке // там ў то¹⁵¹му од¹⁵²ел¹⁵³і кад¹⁵⁴р¹⁵⁵іў гро¹⁵⁶ше¹⁵⁷і не¹⁵⁸ма / але то н¹⁵⁹ічо // йісти хо¹⁶⁰чу / Ломо¹⁶¹носоў дале¹⁶²ко / к¹⁶³іломе¹⁶⁴тр¹⁶⁵іў за в¹⁶⁶ісім / в¹⁶⁷ід од¹⁶⁸ела кад¹⁶⁹р¹⁷⁰іў / але ска¹⁷¹заў сво¹⁷²му ін¹⁷³спектор¹⁷⁴ові та¹⁷⁵ка б¹⁷⁶іда / йа й¹⁷⁷істи хо¹⁷⁸чу / в¹⁷⁹ін шоб ме¹⁸⁰не на¹⁸¹кор¹⁸²миў / на¹⁸³году¹⁸⁴ваў // попада¹⁸⁵йу йа на паро¹⁸⁶ход / пер¹⁸⁷ші м¹⁸⁸іі пара¹⁸⁹ход Киши¹⁹⁰н¹⁹¹оў / наше м¹⁹²істо / по¹⁹³паў по побе¹⁹⁴режу При¹⁹⁵морского кра¹⁹⁶йа / начи¹⁹⁷на¹⁹⁸йа в¹⁹⁹ід У²⁰⁰ладивост²⁰¹ока до Со²⁰²виц²⁰³кої га²⁰⁴ван²⁰⁵і / шоб пе²⁰⁶ре²⁰⁷вози²⁰⁸ти гру²⁰⁹зи і п²¹⁰аса²¹¹жири // зроби²¹²ли там два ре²¹³йси і ме²¹⁴не п²¹⁵ідн²¹⁶імали з ўс²¹⁷ого пара²¹⁸хода Киши²¹⁹н²²⁰ова / поси²²¹лайут²²² на тан²²³ки / Сов²²⁴ец²²⁵кайа Н²²⁶ікта зроби²²⁷ли од²²⁸ин ре²²⁹йс в Ан²³⁰тарктику // в Ан²³¹тарктиц²³²і йа не²³³ могу / орг²³⁴ан²³⁵ізм не²³⁶ може пе²³⁷ре²³⁸варув²³⁹ати за²⁴⁰пах ри²⁴¹би / тух²⁴²лойі ри²⁴³би / і йа с²⁴⁴ того пара²⁴⁵хода по²⁴⁶паў на Ком²⁴⁷сомол // посла²⁴⁸ли ў Ки²⁴⁹та²⁵⁰і / во Фран²⁵¹к²⁵²іў // он²⁵³ш²⁵⁴ім там пе²⁵⁵ре²⁵⁶вози²⁵⁷ли ў Ки²⁵⁸та²⁵⁹і гру²⁶⁰зи ўс²⁶¹іл²⁶²ак²⁶³і / пот²⁶⁴ім ста²⁶⁵ли на ре²⁶⁶монт ў пор²⁶⁷ту Шан²⁶⁸ха²⁶⁹і / на р²⁷⁰ічці

Йан'зин / простойали там пйат' м'іс'ац'іў на ре^монт'і // зробили ре^монт ўс'о /
|вирушили в'іти / ше зробили там к'іл'ка реіс'іў і стукнулис'а зноў ў Шан'хай
заходили / стукнулис'а з пол'с'ким параходом // і вот залатали там то ўс'о /
покрасили / в'ітправилис'а у Ўлад'івос'ток / з'нали груз / в'ітправилис'а у
Ўлад'івос'ток // пот'ім йа поііхаў в' отпуск на Украйіну / з'отпуску приііхаў /
зноў параход / зноў йіхати ў Н'імечину / город Апва і В'ісма / там
судностроіт'ел'ніи завод Не^птун / там ме^нне приі'нали і поход ў Йасно^морс'к
/ три м'ісац'і йа там пробуў // п'іўтора року прац'ували на Балт'іс'кому мор'і і
п'ішли / пе^ре^возили т'і г'рузи з' порта до порта / п'ішли на Далекіи Сх'ід / там
тоже йа робиў реіс пол'арніи на ц'ому параход'і / а на пол'арному з
Ўладивос'тока до Мурманс'ка // ў Мурманс'ку ме^нне в'ідрадували і йа поііхаў
прин'імати такогo т'іпа парахода Йасно^морс'ка / тоі т'іплоход Йасно^морс'к
приі'нали во Ўлад'івос'ток'е / ўз'али ше на букс'ір // і ме^нне посилайут' і йа
поііхаў в' отпуск / а з'отпуску визи^вайут ме^нне ў Кал'ін'інград пр'ин'імати /
спасат'ел'іў ў судно до кожногo т'іпа дл'а роботи ў портах / доўго ми йіх
приі'мали // попрац'ували ў Балт'іск'ім мор'і / була зима / провадили параходи
/ С'еве^рне море // направили із города Копе^нгаге^нн ў турпоход Шан'хайа на
параход'і // наш кап'ітан уўл'екс'а розгoвором с'ўйаз'і і прошлопали і Шан'тара
нас догнаў / були побойі / ў Копе^нгаге^нн'і нас залатали / виішли з'в'іти // с
Копе^нгаге^нна п'ішли ў Рос'тоў / В'ісман / там ўстроііўс'а доки дл'а рибак'іў //
з'в'іти подалис'а на Карибс'к'і острова / на Далекіи Сх'ід //

с. Юрківці Чемеровецького району

Село розташоване за 2 км від районного центру. Провідні галузі господарства – землеробство й тваринництво. Перша згадка в документах про Юрківці датується 1578 р. [4, с. 605].

Інформант: Свідер Євгенія Трохимівни, 1942 р. н., освіта – 7 кл.

1066. – *Як мочили коноплі і робили полотно?*

– Йіх но́сили на р'ічку / і на р'іц'і мо́чили / то́ди при́би́вали так
ко́ли́ками / шоб во́да не забі́рала / зна́йеш // так'і ко́ли́ки п'хали ў се́редину /
бо ж забі́ре во́да // а то́ди з'в'іти з р'ічки при́носи́ли / і та́ка тарка бу́ла // йа
забу́ла йак во́на с'і назі́ва́йе // те́рлі́ц'а та́ка чи шо во́но // і так во́ни т'і́йі
ко́нопл'і / йіх то́ўкли / і во́но ро́билос'а з них к'лаче / к'лаче та́ке ро́билос'а з них
// йак во́ни йіх ви́тоўкали / ви́тр'ісали гет ўс'о то́то / і то́ди ро́билос'а з них
к'лаче / і к'лаче то́то ўзи́м'і п'ри́ли / п'ри́ли к'лаче // і с то́го к'лаче ро́били
полотно / і ши́ли сорочкі х'лопам / ж'і́нкам / та́же ши́ли сорочкі / сп'і́дниц'і
на́в'іт' ши́ли / ч'у́йеш? / на́в'іт' сп'і́дниц'і ши́ли / бо ж не́ було ў ч'і́м хо́дити //
шо л'уди ма́ли / то́ди зо́ўс'ім не́ було / шо йа не́ памн'а́тайу? / йа ш памн'а́тайу

Інформант: Волошин Віра Іванівна, 1945 р. н., освіта – 7 кл.

1067. – Ў́ден' хо́дила на по́ли / на́сапалас'а до́бре / а ве́чир йе ко́жен ден'
йак не́ к'і́но / то та́н'ц'і // йак не́ к'і́но / то та́н'ц'і // та́н'ц'і бу́ли по два́ц'іт'
ко́п'і́йок / а к'і́но бу́ло шос' по п'і́д'іс'ат чи шо // о / а ма́ма не́ пус'кала / ка́же"
ти д'уже наро́билас'а / к'уда ти і́деш? // ма́ма ў́же л'а́гла с'пати ў́ дев'і́т' го́дин / а
в'і́кно бу́ло в'і́д'к'рите / йа че́рез в'і́кно / там д'і́ўкі чи́кайут нас на до́роз'і / і йа
зи́бралас'а / і п'і́шла на та́н'ц'і з д'і́ўкамі // та́н'ц'у́вали ми дес' до йа́ких дво́х
го́дин / ў́же при́хожу до́дому / а ма́ма ка́же" / ди́вис'а / шо два ча́са / ра́но
то́б'і ўста́вати / і са́пати ц'і́л'іс'і́чкі ден' / та́ка жа́ра / шо ти со́б'і́ д'ума́йеш? /
заўтра йа ў́же буду́ пи́л'ну́вати і ти ў́же не́ п'і́деш // а йа д'ума́йу / а́га / йак'раз //

1068. – *Як са́пали бу́рякі?*

– Бу́ло по ш'тири / по п'я́т' гикта́р'іў на ж'і́нку / ми пе́ре'би́ра́ли йіх /
д'уже бу́ло т'а́ж'ко // сонце гр'і́ло / во́дичкі д'уже ми хо́т'і́ли / при́несут то́й
б'і́гон во́ди / за́гр'і́е"ц'а та во́да / то пи́ли та йак ча́й // по́тому ў́же зро́били
де́ре'у́йан'і бо́чки / і ў́же нам ви́во́зи́ли / ў́ поло́су к'ла́ли / і ў́же но́сила нам
та́йа / шо во́ду носе́ ж'і́ночка // хо́дили ў́но́чи то́й бу́рак ми гру́зити / ў́ три ча́са
но́ч'і ўста́вали / ке́дали ў́руч'ну т'і́йі бу́ракі //

Інформант: Нагорняк Лариса Андріївна, 1930 р. н., освіта – середня медична.

1069. – Роскажу про ве^лс^л’іл’а / а це було ве^лс^л’іл’а мойей се^стри / вона була чо^тири роки старша в’ід мене^н // вона ўчи^лас’а / а по^лтому кинула на^чи^л’а / не^н хо^л’т’іла // два роки про^учи^лас’а ў Ка^ме^н’ц’і / ў педш^кол’і / і кинула ш^колу / ска^зала бат’кам / шо буде вихо^дити за^м’іж^ш // во^ни йі^йі розр’ішили // ве^лс^л’іл’а було зи^мойу / дуже було хо^лодно / мо^лодіі ше ўсти^г при^ти / то ше не^н ду^ло // а ўже йак заби^раў мо^лоду до себе^н / то та^ке ду^ло / шо ло^патами про^гор^тали до^рогу і так в’ін йі^йі заб^раў до себе^н / ве^лс^л’іл’а про^до^ужалос’а ў ха^т’і / накла^дали ги^ш’ки / ка^пуста / го^луб^н’ц’і / а л’уди були х^т’іли ба^чити н’ів’есту / сто^йали п’ід в’ік^нами і за^гла^дали йак там то^то ве^лс^л’іл’а // і коли с^тали кри^чати г’ірка / то мо^лодіі зри^вайец’а зо сто^ла і т’іка^йе // мо^лода дуже на^л’акалас’а / шо с^талос’а / а йо^му с^тало по^гано / йо^го ра^туйут ў с’ін’ах / за^га^гну^ли йо^го ў йа^кіс’ ван’ки^р / на н’о^го во^ду л’айут / а мо^лода тим ча^сом не^н по^н’ала / по^н’ала / шо про^сто в’ін ўт’ік в’ід не^йі / да^ва^й т’ікати // ски^дайе фа^ту з себе / чи в’ел’он ски^дайе^н з себе / ки^дайе^н на за^гату і да^ва^й т’ікати // то йі^йі ц’отка зла^пала ўже аж дес’ / йа зна^йу / на т^рет’у ву^лиц’у і ка^же йі^йі / шо йо^му по^гано / йо^го ра^туйут / куда ти т’іка^йеш / а вона хо^т’іла ўт’ікти / дес’ схо^ватис’і / шо^б в’ін йі^йі н’іколи не^н на^йшоў // і ўже по^тому ц’отка йі^йі при^вела до^дому / пока^зала йі^йі / шо з ним по^лгано / в’ін п’ішоў до св’ідомос’т’і / бо в’ін пот’іраў св’ідом’іс’т’ / зо^ус’ім / о / аш^ж так вона зро^зум’іла / чо^го в’ін не^н хо^л’т’іў / шо^би кри^чали г’ірка / а йо^му с^тало по^лгано // о^це йа за^помнила / а то^же ше була ма^лойу / о^це йа ўсе за^помнила //

Інформант: Юркова Олена Анатоліївна, 1936 р. н., освіта – 7 кл.

1070. – Хл’іб^н йа пе^чу так // йа ў копи^ера^ц’ійі ма^ло шо ку^пуйу / ма^йу со^л’бі жит^ну му^ку і посл’ідну йак пи^етл’уйу / би^еру ро^шчи^н’айу // сам^пе^нред на^с’івайу жи^тнойі му^ки / по^пару йі^йі т^роше^чки т^уйу му^ку / вона ви^сти^гайе / то^ди йа доба^ўл’айу ква^сного к’іста / то^го шо с’і ли^шайе с^то^го ра^зу / і д^рож’іў і рас^чи^н’айу так на р’іт^ковато // во^но без н’іч к^ис^не^н / а ра^но ўста^йу по^пару

вокр'опом там к'рушку води / а тоди бе^нру м'ішу / м'ішу / м'ішу / м'ішу / а тоди
йак в'ід руки в'ітстайе к'істо / значи^т к'істо ўже го^тове^н // кладу йа на
п'рип'ічок / чи там де / накри^евайу і диўл'ус'і / йак воно ўже п'ід'ходе / йа тоди ў
п'йецу бе^нру роспал'уу // роспалила / патики горат / ўже йак пе^нрегор'іли / йа
йего ро^ззсунула по ўс'ім п'йецу / тоди диўл'ус'і ўже ў п'йецу вогон' прига^шайе /
йа виробл'айу хл'іб^н на дошче^нчку і в'ін ше прикисайе на дошче^нц'і т'рошки //
тоди ўже ў п'йецу пере^нгор'іло / йа би^еру лопату / би^еру ку^ц'у^бу / ўпе^нред^т
вигор^тайу вугл'аки / а тоди бе^нру сажайу хл'іб^н // хл'іб^н повине^н пе^нчис'і два
ча^са / і ўже коли два ча^са проішло в'іткри^евайу п'йец / вит'агайу його / водоў
зверха / а з'і споду шкрабайу ножем і оптирайу с^тирочкоў // тоди кладу його на
с^т'іл / накри^евайу йакоўс' п'ілочкоў і в'ін со^л'бі в'ід^тходи // і дуже добрі
хл'іб^н / не^н такій йак часом ў копи^рац'ійі купи^еш / йак злепок / а с'в'іі до^машні
хл'іб^н с п'йецу на^ллучі / на^ллучі //

1071. – Як варите борщ?

– Оі ди^тино / йак там с'і варит // перше^н с'і вариў тако боршч // ни^е було ш
чого варити / не^н було ш чим // наст^ружу того бурака / кину барабол'у / за^жару
йакоў небуд' цибул'оў на вол'ійов'і чи на ч'ім / таї так с'і тоди варили боршч'і
// зара ўже йе^накше^н варт // ўже с'а кидае ку^сочок м'н'аса / йако^с ўже чимос'
с'а за^жари^е / сми^етанки т'рошки / таї так //

1072. – Як пекли пироги?

– Йа бе^нру нас'івайу пе^нтл'ованойі муки / бе^нру сирватки / а не^не квасного
молока йак йе / чи таке пра^жу с'в'іже молоко / і там ўже со^л'бі оприд'іл'айу
к'іл'о ми^ен'і тра росчи^енити / шоби йа спи^к'кла дв'і дечки пи^рог'іў // би^еру йа
розби^евайу хот' зо дв'і чи три йайци / сил'у т'рошки цукру / а д'рожд'і ўпе^нред
йа кидайу ў к'рушечку / шоб во^ни со^л'бі розмкли // тоди зам'ішу і се ўс'о
виби^евайу і тоди л'айу д'рожд'і і м'ішу / добаўл'айу там ше цукру т'рошечки аби
к'істо було ўкусн'іше / м'ішу / вол'ійу капочку л'айу / шоби тоже таке було
не^н дуже^н че^нрст'в'іло // коли к'істо ўже п'ід'іде / би^еру на ст'іл'ниц'у клаптик
тойі росч'ини і тоди ви^робл'айу пи^роги / чи с' сиром / чи с³ пов'ідлами

йа^кимос' / чи с чим ни^ебуд' // а ^ннав'іт' йак йе / то с цукерками ^робиц'і // не" так
 йак ко^лис' / ни^е було с чим / то ^ўс'о ^ўремн'а з барабол'ми пе^кли і ^терли мак до
 барабол' // ^тоже з ^маком пе^кли пе^роги так'і / з го^рохом / з'і ^ўс'іма // йа^кус'
 бур^ду ро^били з'і с'імн'а / ^ўс'іл'аке було // а ^зара н'е / ^зара ^ўже ^ўс'о та^ке / то
 пи^роги з^с сиром / там з^с цукерками ше та^ке"во вибаги / а н'е / ^пончики пе^кчут с
 цукерками так'і / ^тоже ви^робл'айут // росчи^ен'айут с цукерками / кла^дут / шоб
 во^ни п'ід'ішли / а по^утому в о^л'ійови йіх ^варат // во^ни ^дуже" пухкесе"н'к'і /
 с'в'іжесе"н'кі / ^тоже ^дуже ^добр'і // та ко^лис' тих не" було вибаг'і^ў / де ко^лис'
 бу^ли так'і вибаги йак ^зара // ^зарас та^ке йак не" пи^роги / то торт пи^кчут / то
 с'а^ке / то та^ке ви^багайут / аби було шо на с'т'іл пок^ласти / та ^ї ^ўс'о // а^га /
^виро^би^ела пи^роги / то^ди йа ^ди^ўл'ус'а ^ўп'йецу пе^рего^р'іли пате^ки // ^ў ^ду^хо^ўц'і
 йа н'іколи не" пе^кчу / бо ^ў ^до^хо^ўц'і йак спе^кчете" / то так / йак сп'ід с^поду зго^рит
 / то з^верху загн'ітиц'і / а йак з^верху загн'ітиц'і / то з'і с^поду зго^рит / і та^ке"во / а
 п'йец йе п'йец // то^ди ^ўже йак п'ід'і^дудут пи^роги йа виби^вайу йайечко / пома^стила
 п'іри^ечком ^т'ііи пи^роги і то^ди пе^рехрешчу і са^жайу ^ў п'йец // пригн'іт'ац'і
 т^роше"чки / зати^кайу п'йец за^туло^ў // коли пи^роги ^ўже т^рохи пригн'іт'ац'і / йа
 за^тулу заби^райу / бо шоби не" приго^р'іли ^дуже / а н'е / йак ^ўже б'іл'ше
 попа^лила / то накри^евайу з^верха га^зетко^ў // і так ^сорок п'йат' ми^енут попе^клис'і
 пи^роги і вит'а^гайу с п'йеца // так ^са^ме пок^ри^евайем п'ілочко^ў / аби во^ни
 т^рошки в'ід'ішли і ^ўс'о // ^дуже ^добр'і пи^роги с п'йеца / не" так'і йак з ^ду^ховки
 госу^дарстве"ной / так'і // с п'йеца на^їлучі^ї х'л'іб" / на^їлуч'і пи^роги па^хнут
 пра^мо п'йецом //

– А чому не можна відкривати двері, коли в н'єцу щось печеться?

– Йак ^ўсу^вайец'і ^ў п'йец / то н'іколи не" т^реба ско^рен'ко в'іт^кривати д^вер'і
 / бо то^го шо то не" загн'іт'ац'і так / і можут при^с'істи і та^ке // а так'і вибаги //
 ми з^на^їнем / чи то пра^ўда / чи не"пра^ўда / але" та^ке ка^жут //

1073. – Як доглядаете свиней?

– Ко^ли па^ц'ата / йа со^ўб'і ли^шайу / во^ни п'ідро^ста^їють // ка^банчи^ека
 ли^шайу со^ўб'і / дл'а ^себе" / шоби зар'ізати і ^мати ку^сочок йа^койіс' ту^шонки / а

н'е кусочок м'н'аса і сала // а л'ощчина п'ідростає / от ўже в'іс'ім чи дев'іт'
м'іс'ац'іў во́на гука́е / то́ди ми же^ннем // ма́йем ў колгос'п'і ту кну́ра / же^ннем
й'і́й до кну́ра / во́на від'б'ігу́е і три м'іс'а́ци і три не^д'і́ли во́на ходи́ по́рсна //
то́ди ко́ли й'і́й ўже́ при́ходит по́ра роди́ти / йа́ ўже́ то́ди пил'ну́ю / шоб во́на
ро́дила / шоб ко́ло не́йі йа́ сид'і́ла / св'і́тло ўкл'уча́ю / шоб йа́ ўс'о́ бачи́ла //
во́на почи́нає роди́ти / шо ўро́диц'і па́ц'атко́ / йа́ ни^есу́ ў ба́л'і́ю йо́го ў дру́гі
подва́л / чи там ў дру́гі х'л'іў // ко́ли ўс'і па́ц'атка́ поро́дилис'і / ў не́йі
в'і́д'і́шло м'і́сце / і йа́ то́ди би^еру ви^ела́мл'у́ю оп'це́н'очка́ми зу́би / шоб во́ни
йа́к бу́дут са́ли / шоби не^н ку́сали й'і́й за в'і́м'на́ / шоб во́на не^н зри́валас'і́ / шоб
спо́ко́йно ле^жала // ти́пер ко́ли ўже́ ўс'і во́на ви́дала / йа́ йі́х ў ба́л'і́ю і при́ношу
до не́йі / йа́к во́на спо́к'і́но со^в'б'і́ ле^жит / і ўс'о́ // то́ди йа́ ўже́ ко́ло не́йі
т'ро́шки си́жу / по́сид'і́ла / то́ди йа́ іду́ до ха́ти ўже́ в'і́ди́хати / а во́на ўже́ йа́к
хо́че по́мале́н'ко́ / йа́к спо́к'і́на л'о́ха / во́на ўста́е і оби́р'та́е на дру́гу сто́рону
/ а йі́х в'і́дгор'та́е так ри́лом / шоб не^н заду́сила // а йе́ та́ка л'о́ха ска́жена / шо
не^н до́ходи до не́йі / бо па́ц'ата́ бу́де р'вала́ // то́ди ми на́кла́да́ємо та́кі́ ха́мут /
а́бо с ха́л'ави́ / а́бо с'е́тку йа́кус' / а́бо шо / шоб во́на мо́рдоў не^н ро́з'і́рвала́
па́ц'атка́ // ко́ли па́ц'атка́ ўже́ почи́на́ют й'і́сти / ўже́ йі́м тижде́н' / дв'і́ не^д'і́ли /
то́ди ми ўже́ йі́м да́ємо п'і́т'кормку́ // да́йем / ва́ри^емо ка́шу на ба́рабол'о́х /
моло́чко л'а́йем / чи там з'і́ зв'і́робойу́ ва́ри^емо в'ива́рку та́ку / шоб во́ни не^н
запо́носи́ли / і во́ни ўже́ п'і́дроста́ют // про́ходи ш'ти́ри чи п'я́т' не́д'і́л' / ми
то́ди ўже́ йа́к по́нос / то́ди да́йемо ў́коли / шоби не^н дуже́ так за́х'ворува́ли // а
по́тому ўже́ йа́к про́йде́ п'я́т' / ш'і́с'т' не́д'і́л' ми ви́едем на ба́зар / прода́йемо // а
то́ди зноў со^в'б'і́ ли́шайемо́ чи дво́е / чи тро́е // л'о́ха за тижде́н' зноў б'і́га́е /
зноў б'і́га́е / зноў жи́немо́ до кну́ра / зноў во́на в'і́т'б'і́гу́е і зноў // і так п'я́т' /
ш'і́ст' ро́к'іў ми три́ма́ємо од́ну л'о́ху // і во́на ро́ди па́ц'атка́ два́ рази́ на р'і́к /
за́к'і́м ви́пле́ка́е йі́х / за́к'і́м шо́ / два́ рази́ на р'і́к по ве́с'н'і́ / і восе́ни / чи там
ўже́ йа́к ви́ходи́ / бо во́на ходи́ три м'іс'а́ци і три не^д'і́ли по́рсна / ўс'о́ // і так
ви́жива́ємо т'ро́хи // то́ди с'а́ке то́ди та́ке / то́ди прода́йемо па́ц'ата́ / то́ди йа́кес' ти́л'атко́
ко́рова ма́е / моло́ко носим на ба́зар прода́йемо́ / сир // то́ди во́на йа́к ко́ло

пац'аток / то йа йі'ї так поўчи^евайу / шо во'на р'ано п'ішла на дв'ір / шо'би коло
пац'аток бу'ло су'хен'ко / по'тому дес' так чере^з ш'тири ча'са чере^з п'ят' йа
оп'ят' йі'ї випус'кайу над'в'ір // во'на со'б'і п'іде по бол'шому / по мал'ен'кому і
зноў су'хен'ко // так шо йа ч'асом нав'іт' не^н вики'дайу мусору в'ід нейі / бо во'на
ўс'о ў'ремйа ви'ходи на дв'ір опраў'латис'а / і ўс'о // то тра п'і'л'нувати / бо так
во'на са'ма ўже б'ідна чи^екайе зак'ім йа п'ри'їду і йі'ї ўже випушчу / шоб во'на
там ўже не^н напас'кудила ў х'л'і'в'і коло пац'аток / ўс'о //

Інформант: Пшенична Галина Іванівни, 1938 р.н., освіта – 7 кл.

1074. – Коли почи'наец'а с'ерпе'н' / ми ідем по'лимо го'род / бо д'уже го'род
зарос'тайе бури'нами // сампе^нред по'лимо шчи'ри'ку / лободу / ни^ез'буток /
му'шійку / ўс'і'л'ак'і / ўс'і'л'ак'і бури'ни // а осноў'не / са'ми б'іл'ше не^збуток /
в'ін д'уже г'усто цв'іте // йак почи'наем ко'пати го'род / нав'іт' ко'сами ко'си'м
сеі бури'н і го'дуємо ху'дубу // то'ди мика'йем фа'сол'у / фа'сол'у кла'демо на
со'нц'у / шоб во'на лу'ше ше дости'гала // ко'ли дости'гне^н фа'сол'а / ми
обмо'лочуйем ц'і'пом і ўже ма'йемо на з'иму до борш'чу / до супу / хто йак і шо
л'убе // ко'ли ўже ми по'микали / то'ди ми бе^нремо с'т'ага'йем гарбу'зи / бо д'уже
ше гарбу'зи по го'род'і сади'мо / дл'а поро'с'ат і ху'доб'і трем і ўс'о / бо ш го'род йе
го'родом / л'іго йе л'ігом / ўс'о'го тра за'пастис'і на з'иму // пост'а'гали гарбу'зи /
то'ди бе^нремс'а за ко'пан'а бара'бол' // ко'пайемо бара'бол'і / виби'райемо на три
сор'ти / нас'і'н'ов'і / др'і'б'нен'к'і і са'м'і б'іл'ш'і ве^нлик'і / шо'би бу'ло шо йі'сти і
студентам воз'ити на ў'чилишче / і та'ке ў нас про'ходе жит'а // три'майу
свино'матку / три'майемо ко'рову / тил'ичку / кури' шос' пит'нац'іт' штук / гу'сеі /
качки // ўс'о так йак то ха'з'аіство / три'майемо / го'дуємо / а по'тому то
зар'іжимо / то прода'мо / йак ко'му шо ви'ходе / тоі так вижи'вайемо // бо ў
кол'госп'і да'йут / йак робиш ў кол'госп'і то да'йут на трудо'ден' там рубел' чи два
чи три / а по'тому да'йут на с'і гр'ош'і ше х'л'і'б' / хто ма'йе ба'гац'о гр'ошеі / тоі
получе ба'гац'о х'л'і'ба / а хто не^н ма'йе ба'гац'о гр'ошеі / тоі не^н пол'уче х'л'і'ба /
там два це^нт'нери чи три // ми з'емл'у зда'ли ў кол'госп' / да'йут нам по п'ят'

це"нтнер'іу ше зе"рна / шоби ми мали чим шо тримати / таї ўс'о // таке
прожи"вайемо / так ми жи"єм б"лишче с"мерти // коло барабол' ми ше сади"мо
кусок кукурузи / шоби мати по"тому дл"а ц"епл"аток чи там дл"а поро"с"ат"а
змолоти кукурузу / запари"ти йа"койіс' бе"ўки / або шо / а там ше г"рид"ка фа"сол'і
/ г"рид"ка бурак'іу / тоже так само шоби не" по"миже" барабол'і садити / бо
барабол'і вироста"ють ви"лик'і і прикри"вають бурак і бурак с'і не" роди / а йак
посади"мо од"ел"но / то тоди д"уже г"арній бурак // восе"ни зри"ваем бурач"ин"а /
к"роме лишайемо т"роше"чки на ви"рху і в"ін со"ўб'і пророс"тає / коли ви"копуєм
барабол'і / тоди бе"ремос'і за бурак дес' аж" ў жо"ўт"ні / шоби в"ін ше т"рохи
п"ідр'іс // ў"з"али поко"пали бураки / поно"сили ў под"вал і ўже / с"н"іги ўже їдут
тоди / і ўже ми може"м бути ў ха"т'і сид'іти і ў в"ікно ди"витис'і //

Інформант: Чайківська Ганна Іванівна, 1926 р. н., неосвічена.

1075. – Навес"ні / коли ўже о"рат г"ороди / ми с"ійемо ко"ноп"л'і так
гус"тен"ко / то во"ни со"ўб'і рос"тут // ми йіх д"ілили на два сорти / першій сорт
нази"вайес'і кашка / а д"ругій сорт нази"вайес'і ко"ноп"л'і // тоди во"ни дости"гають
// сампе"ред"т ми виби"раєм ту кашку / таку др"ібнен"ке на"с"ін"ачко / а по"тому
виби"раєм т"ійі конопе"л"ки ўс'і загалом / ўйажимо малесе"н"к'і / малесе"н"к'і
ўйазочки / тоди ве"зем ми йіх до"дому і об"молочуєм с"і"мйа // с"і"мйа об"моло"тили
/ а ўйазочки т"ійі ў"з"али і завезли до р"ічки і намочали його ў бо"лото і ў воду //
коли проїшло дв'і не"д"іли / їдемо ди"витис'і / чи во"но вимокло // во"но ўже
вимокло / ми посполо"скали т"ійі ўйазочки / поскла"дали / во"ни висохли //
при"везли до"дому і йе така т"ерлиц"а / кажут т"ерлиц"а / шо во"на с"ійі ко"ноп"л'і /
тра йіх т"ерти на с'і т"ерлиц'і // коли потремо ми с"ійі ко"ноп"л'і полу"чайец'і
п"рид'іво / тоди п"рид'іво ми таке м"ілен"ке вере"теном к"рутимо і зви"ваем
катуш"ки // тоди да"йемо та"кому чоло"ўв"іков'і / шо в"ін майе спе"ц"іал"но сеї
вер"стат і роби з сеї вало"вини ве"рети // і вало"вину таку / шо ми робим ве"рети і
ши"ємо м"ішки / і куд"а во"но потр"ібне / бо то"го шо перше не" було / так йак
зараз ўс"іл"ак'і полотна / ўс"іл"ак'і шо"ўки / ўс"іл"ак'і ўс'о / ўс'о // тоди не" /

тоди з^с сего полотна б'їлили ми на сонце / мо'чали і б'їлили / шо воно ставало б'їлен'ке тоже полотно // тоди мама чи йа'ка ц'отка шили нам сорочки / бо того шо не^н було ў ч'їм ходити / а х'лопц'ам шили штани так'ї сп'їдн'ї і тоже сорочки / во'ни ходили // таї так прожи'валос'а колис' за даўн'їну // не^н так йак зарас і кримпл'їни / і ўс'їл'ак'ї ўс'їл'ак'ї йе матер'її / ўс'їл'ак'ї імпорти // колис' н'їх'то не^н знаў / шо таке імпорт / а з'ара к'їл'о хочеш йе'го // йе / ну т'їл'о шо би грош'ї були //

с. Коритна Ярмолинецького району

Інформант: Іванська Марія Іванівна, 1927 р. н., освіта – 3 кл.

1076. – Йа з двац'ат сегомо року / але голодного т'риц'ат трет'ого добре не^н помн'у // а добре помн'у / йак буў н'їмиц і везли ў Н'їмечину д'їўчат і х'лопц'їў // а ўже йак наш'ї п'їшли ў сорок че^твертому / то так само ўс'о ўс'о забірали / с х'ат'їў / бо на фронт т'ребувалос'а // першими ішли штрафн'їки / о // ішли / бо во'ни ў т'урмах сид'їли / то йїх г'нали на передо'ву / во'ни були д'уже змучин'ї / амонд'їруван'а по'дерте на клац'ї // во'ни / так'ї воч'ї ў них були чир'вон'ї / во'ни ни спали ба'гато ноч'їў / а йїсти йак х'т'їли // барабол'у варили ў шкар'лупах і йїм ше і того мало була // і бувало присариву йїд'ат / а шче ба'гато йїх було слаб'ї на чир'вінку / а обуў тоже по'дерта і пал'ц'ї повилазили с тих бот'їнок / обмотки порван'ї // а по'том ўже приїшли наш'ї / і с'їл'с'ких х'лопц'їў тоже забірали і старих чолов'їк'їў / забірали // казали / н'їчо д'їду / на п'їдвод'ї будеш йїхаў // а ўже ко'ли фронт под'винуўс'а / то ўже наш'ї ў'лас'т'ї хаз'айували / забірали молодих д'їўчат лапали і до роботи на Донбас везли // там ми робили ў шахтах // з нашого району заб'рали ба'гато д'їўчат / ми там так т'аже^нло робили / а везли нас на таких ва'гонах / шчо то'вар воз'ат / а так'ї були сквозн'аки / шо йа так к'репко застудилас'а // застудила вуха / з вух те^нк'ло / а бол' була не^нвинос'їма / а ше йак ўже там ў шахти нас заг'нали / там н'їмц'їў було д'уже ба'гато / поло'нених // ої йак во'ни плакали / п'їлакали / а ко'ли захо'дили ў шахту / то ўже так х'ристилис'а / ўс'ї х'ристилис'а / а наш'ї не^н х'ристилис'а /

не^н ўм'ілі // а йа / дали ме^ні та^кіў фа^нарик шах^торс^кі та^й йа потир'ала його / та^й мус'іла робити на помацки / триматис'а когос' / ої // так йа робила ц'ілії р'ік / а посл'е року ўт'ікла / ўт'ікла с того Донбаса і йіхала пйат' суток товарн'іками / а пот'ім ше с Проскурова п'ішки ішли // ми з подругойу ўт'ікли / вона була з Олешковиц' / ми приішли до нейі ночойу / а там п'іўтора сутки йа спала і не^н просиналас'а / та^ка йа була змучина / та^й шо / п'ішла додому / а там ме^не зноў ўп'імали та^й ў т'урму посадили / ої // йак вона називалас'а / Пе^нстин / Пе^нстин називалас'а / а те^нпер ўже називаец'а Гвард'іске / таў^н викупили ме^не с тойі т'урми / йакос' випросили / с'іл'рада випросила / та^й п'ішла йа бара^кі сапати / а пот'ім сорок с'оміі р'ік буў голодніі / бо ў сорок шостому поганій ўрожа^й буў / посуха / а ше государство ўс'о заби^рало дл'а города / бо там робоч'і т'ажоло робл'ат' та^й йісти хочут // а ми ўс'о ў се^нлі зби^рали по бараболис'ку за^сохл'і / барабол'ки та^кі / бул'би / ростир'али йіх і пе^нкли з них пл'ацки // а так ше додавали до них хопти / лободи і так йіли // п'ісл'а сорок с'омого ўже родилас'а пашн'а / але кус^ка хл'іба не^н було коли з'істи // бувало так / приб'іжу с пол'а на полудне / кусок хл'іба ў кишен'у кину та^й б'іжу хопти ко^ров'і назбирати / а хл'іб лупайу по до^роз'і і зак по^полуднуу / та^й хопти нарву / ої // а пот'ім ше хату ст^ройали / д'ітеї восп'ітували / мала йа два хлопц'і / а чолов'ік дуже буў пйаниц'а / бо буў трактор'істом // кожен його про^сіў шо не^нбут' привез^ти / чи то звороти город і ўс'і давали п'іўл'ітру // по^мер м'іі Йіван с^коро / ше пйадис'ат не^н було / замерз // ішоў та^й ўже на подв'іру ўпаў / йак ми коліс' ви^ходим / а в'ін же не^нб'ішчик // пот'ім ўже було лу^че жити / ўже можна було с ферми шчос' принести / то^вару в'ідати / а ра^н'іше йак в'із'меш к'іло восипки / то р'ік т'урми давали / участ^ковіі дуже набл'у^даў за л'уд'ми / в'ідби^раў ўс'о та^й са^дили //

1077. – Молода іде ў се^нло про^сити / о // мама і тато благосло^л'лат молоду / обра^за / і молода з друш^ками іде до падруш^к'іў / до родич'іў іде про^сити // то^ди ўже посл'едн'е ўрем'а ўступа^йе до молодого / молодіі хо^ва^йе / там шу^кайут друш^ки // то^ди ўгош^чайут / да^йут ка^пусту / холо^дец / о // по^йіли і

п'ішли / тоди молодіи приходит' до молодойі на в'інки / с'ідайт за ст'іл / молода засипайе барв'інок / д'іучата там шолопайут його / а друшка с'тарша плет'е в'інок / а по'тому молодому // тоди дайт йісти / дайт холодец і капусту / в'ін'ірет / капусту / о // тоди ўже молодіи їде до молодойі / молода ви'ходи ў плат'у / плат'а таке було прост'ен'ке штап'ілнен'ке / або таке з бат'істику // а йакшо такий / заможні і л'уди / то шоўков'і плат'а були / а вел'іна не було де ўз'ати / то позичали одна ў другойі / о // і по'тому с'ідали за ст'іл / к'васу напарили зо сушин'і з йаблук / д'іж'ка така велика / бо с'ітра не було / тих вод'іу не було / о // тоди холодец / капуста / катл'ети / пир'ішки / печен'а / ну і таке вес'іл'а / музика грала духова гарно / л'уди веселилис'а / о // а по'том на другий ден' гармошка грала / і так'і були вес'іл'а колис' //

с. Перегінка Ярмолинецького району

Інформант: Штойко Неоніла Йосипівна, 1942 р. н., освіта – 10 кл.

1078. – Йа Штойко Неоніла Йосип'іуна / прожи'вайу ў сел'і Перегінка Йармолинецького району Хмельницької області // йа ўстайу п'іў шостойі ранку // помилас'а / п'ішла ў хл'іу до корови / подоїла корову / покормила кури / свин'у / кролик'іу / тод'і злагодила сн'іданок // пот'ім на газов'ії плит'і зварила свин'і йісти / посн'ідала і п'ішла на город полоти' картошку // на об'ід' коли при'шла корова / знову йіи подоїла і об'ішла ўсе хо'з'аїство // пооб'ідала і л'агла т'рошки в'ітпочити / поди'вилас' ў к'іно по теле'в'ізору // п'ішла зноў на город / і пот'ім ўвечер'і зробила об'х'ід до'машн'іх тварин / пове'ічерала / поди'вилас' теле'в'ізор і л'агла спати //

1079. – До с'вого попе'редн'ого рос'казу хочу додати / йак ў нашому сел'і празнуйт вес'іл'а // друшки збирайт н'ів'есту / ўд'івайут в'іночок і л'енти // бе'рут бат'ко і мама сад'ат н'ів'есту на с'туло / с'туло накривайут ко'жухом і просит' вона ў мамі і тата благосло'венства // тод'і с'тарша друшка бе'ре буханку хл'іба і з н'ів'естойі і мо'лотшими друшками їде просити' по сел'і на

ве^мс'іл'а // сампе^мред заход'ат ў першу хату і там ли^ешайут хл'іб // попро^сили
 ўс'іх родич'іў по се^мл'і і ве^мр'атайуца ў першу хату і заби^ерайут хл'іб //
 при^еход'ат до н'ів'ести до^удому / с'ідайт' д^руж^ки за ст'іл / а н'ів'еста по
 сто^ул'і роски^едаіе барв'інок і д'іўчата скла^дайут ли^есточкі / а с'тарша д^рушка
 шила в'іночки // о^дин н'івест'і на го^лову / а другіі же^нн'іху букет на г^руди / а
 пот'ім барв'інок / шо зали^шиўс'а / спл'італи на коро^ваі // засп'івали п'іс'н'у /
*ми^е в'ін'ка доши^евайемо / с'таршого д^ружбу че^мкайемо / шоб^ь викупити ці
 в'іночки // то^ді с'таршіі д^ружба викуп'іаіе в'іночки і с'ідайт' за ст'іл*
 ве^мчерати // л'уди весе^лл'ац'а / танц'уйут' / сп'івайут п'ісен' // на д^ругіі ден'
 зби^ерайуца родич'і ў н'ів'ести і ў же^нн'іха // же^нн'іх іде до молодой з
 родичами і з музикоў // же^нн'іха зустр'ічайут бат'ки молодой с хл'ібом і
 с'ілу // ма^ма роски^едаіе по гост'ах цу^керками / гр'ішми і ж^итом // ви^еходит'
 мо^лода до молодого / ма^ма з'іа^зуйе ііх за ру^ки руш^ніком і ве^мде за ст'іл
 ве^мс'іл'ніі і іде ве^мс'іл'а // п'іут / танц'уйут і сп'івайут ўсеі ден' // пот'ім мо^лодіі
 заби^ераіе^м мо^лоду з гост'ами^е і ве^мде до себе до^удому // там ўже ііх
 зустр'ічайут бат'ки і робл'ат' тоі с^аміі об^рад / шо і ў мо^лодой // погостіліс'а
 // і на к'інец' ве^мс'іл'а розби^ерайут мо^лоду // ло^жат с'туло / на с'туло по^душку і
 све^круха розби^ераіе мо^лоду // роз'іб^рала / зн'ала в'іночок і фату / і заў^йа^зуйе^м
 хустку // а пот'ім мо^лода танц'уйе з све^крухой і з мо^лодими не^од^ружене^м
 д'іўчатами і накі^даіе на н^их фату // на сл'іду^йучіі ден' родич'і с'ход'ац'а і
 робл'ат' пере^мп'іі і то^уд'і х^ресніі бат'ко роздаіе коро^ваі //

Інформант: Штойко Володими^р Юхимович, 1938 р. н., освіта – 8 кл.

1080. – Іа ўста^йу ра^нен'ко / ў п'іат' ча^соў / при^ейа^зуйу са^баку / вики^едаіу
 гно^уйі / во^ду но^шу // зби^ераіу^са і іду на ро^боту / б^ріу^сі / м^иу^сі // ну по
 хоз'аіств'і ўс'о об^лхожу шо т^реба // кошу / с'іно но^шу // ко^лі іа зали^шайу^сі
 дома / не^м іду на ро^боту / то іа ва^ру с^вин'ам ііісті / дерт' назі^еваіс'і // кар^топл'а
 ко^лочу / ну і ко^лі ў^дома бу^ваіе ч^ере^мду па^су // бу^ваіе шо па^сти при^еходиц'і /

ґониш на карґйери туда далеко / ну і так / опшим / ўс'а робота / ц'ілії ден'
к'ручус'а по хаз'аїств'і ўс'о / ўс'а робота їде //

Інформант: Мидинська Леоніда Дмитрівна, 1937 р. н., освіта – 7 кл.

1081. – Стайу р'ано / ў п'ят' годин / їду ў сараї до ко'рови / мийу / дойу / і
ўже ме"н'і час проішоў // тоди бе"ру сн'іданок го'туйу // гуси майу / кури / тил'а
/ і ўс'о і дал'ше продоўжайу на го'род'і робл'у // зараз буду ко'пати / хопти ўс'о
робити // те"перки при'ходе ко'рова / оп'ят' то саме робл'у / дайу гус'ом /
кур'ом і ко'рову дойу / ве"черу лагожу / диўл'ус'і те"ле"в'ізор і ложус'і с'пати
коло де'с'ати / одинац'іти часоў // р'ано ўстайу оп'ят' то саме робл'у / і так
кожді рас // так / і ше хочу сказази йак йа ў д'ецтв'і робила // було ме"н'і дес'іт'
ро'к'іў / бат'ко м'їі буў на ферм'і / тил'ата пас / йа т'їїі тил'ата з об'їду / коли до
ш'коли не" їду / п'їшла ў поле і тил'ата па'су / при'хожу с пол'а / пове"чер'ала і
л'агайу // то"д'і ўже п'їдр'осла / ўже було ме"н'і штир'нац'іт' ро'к'іў йа п'їшла на
сушу робити / і там проробила п'ят' ро'к'іў з половиною / і п'їшла / ўже б'їл'ше
там не" буду робити / бо не" хочу робити // п'їшла ў С'каржинц'і на сан'ітарку /
то йа проробила двац'іт' с'їм ро'к'іў ў тубе'ркул'озному в'їд'їле"н'і / і ўс'о там
було харашо / ме"не ўс'і уважали // і так мама була / йа коло све"к'рухи була /
све"к'руха поми'раїе / йа рош'читуйус'і ўже т'рици'т' три роки було / шо йа на
робот'і була / рош'читуйус'а і те"пер прац'уйу дал'ше ў'дома //

Інформант: Мидинський Володимир Миронович, 1935 р. н., освіта – 8 кл.

1082. – З д'ецтва прац'уваў ў колгосп'ї // сначала пас худобу / по'тому
поступиў в'арм'їйу // п'їс'л'а ц'ого йа п'їшоў робити ме"хан'їзатором ў се"л'і
Пе"рег'інц'і на т'рици'т' вос'мому трактор'і // ночом робіў / а дн'ом в'їд'їхаў / з
брат'ком робили на трактор'і // п'їс'л'а ц'ого йа буў у'чочником се"ла Пе"рег'інки
// проривали ба'раки / займаў посаду заўх'їмс'лада / по'том буў заўферми /
ком'їрни'ком / п'їс'л'а ц'ого йа п'їшоў робити на р'їзн'і роботи // п'їс'л'а ц'ого
йа буў заўголови колгоспу по пол'їт' час'т'і / по'тому п'їшоў на пенс'їйу і по'чаў

прац'у^вати на^чал'ним писа^ром // п'іс'л'а ро^боти йа по^ча^у за^їматис'а с'іл'с'к^{им} хо^з'аїством // тре^ба три^ємат^и ку^{ри} / тре^ба три^ємат^и поро^с'атко / тре^ба три^ємат^и те^л'л'атко / тре^ба три^ємат^и ко^рову / тре^ба по^у'сім хо^з'аїств'і це^у'со ро^бити і тре^ба во^нучкам по^магати / шоб во^нучки бу^ли здо^ров'і і шчас'лив'і // а б'іл'ше^у ме^н'е шо йе / ну^у ме^н'е йе п'іт'собне хо^з'аїство / два^ц'іт' гу^сеї / два^ц'іт' ку^реї / п'ет'на^ц'іт' ко^рол'і^у / ш'існа^ц'іт' ін^д'ик'і^у / ну йа му^шу цим за^їматис'а / тил'а ви^вожу // ста^їу рано^у ш'іс'т' го^дин ранку / ме^н'е п'ідго^то^уле^н'о з^вече^р'а / йа со^в'бі зго^тови^у дл'а поро^с'атки / рано^у ста^їу / шоб не^н' б'ігати / ўсе п'ідго^то^уле^н'е / раз кин^у / поро^с'атко найіло^с'а і во^но п'іе до об'іду / приган'айу гусе^н'ата / кур'чата / кур'чата заган'айу // йа при^хожу ўвече^р'і позаган'айу / ўсо подавай^у худоб'і і ўс'ому йісти і робл'у с^воїе д'іло / ве^н'черайу і їду до хати дивитис' те^л'е^н'в'ізор //

Інформант: Пшик Євдокія Гаврилівна, 1933 р. н., освіта – 4 кл.

1083. – Ми^н'е звати Йе^удо^к'ія Га^урил'і^уна / йа про^живайу ў се^н'лі Пе^н'рег'інка Йармолин^е'цького району // ста^їу рано^у ш'іс'т' ча^со^у / п'і^ушостої / а тої ў п'ят' / їду ко^рову до^їйти / подо^їїла / че^н'кайу пасту^х'а / шо бу^де г^нати па^сти / виган'айу па^сти // ла^жу мо^локо на з^дачу / зда^їу мо^локо // да^їу с^вин'ом йісти / ку^{ри} ви^пускайу і так ц'ілі ден' // ме^н'е ро^боти хва^таїе ба^г'ато // їду на го^род / ко^пайу бара^бол'і / виби^райу // ну і так до^вече^р'а^у ме^н'е ро^бота // вече^р'р аж^у дес'іт' / п'і^уде^н'с'а того йа ла^гайу с^пати //

с. Соколівка Ярмолинського району

Село розташоване за 5 км від районного центру і за 12 км від залізничної станції Ярмолинці. Провідні галузі господарства – землеробство й тваринництво, є млин, кам'яний кар'єр [4, с. 672].

Інформант: Пирожик Станіслава Акимівна, 1925 р. н., освіта – 2 кл.

1084. – В'їна на^чалас'а / а мо^їа ма^м'а не^н'бошка / н'імц'і ўс'і худобу три^ємайут' ў сто^дол'і / а ми ў хат'і // а пост'іл' з / со^лома на пост'іл'і / не^н'ма чим

засте^млити // мама зварила барабол'і нам / та барабол'а ў монд'іраг^х / поставі^ела нам на ту со^лому / таі ми б'ідн'і д'іти вобпступили туйу миску таі йімо с тойі миски з^с шкаралупом туйу барабол'у // при^еход'ат' н'імц'і / таі та^рахайе^н кл'амц' / кл'амц' / шос' там та^ке ка^же / шо ми не^м майем шо йісти // п'ішоў н'імец' / коло / а ў со^с'іди на^чал'ник'і кухн'а / п'ішоў таі та^кіі кот'ілок з р^руче^нчком при^еноси^т' нам ^супу / а там мн'асо йе^н / а шо ж то мн'асо з'істи і суп / а заўтра шо буде? // ми йушку ^випили / а мн'асо ўз'али ў со^лому за^парпали / а заўтра мама шос' зварит' / таі тоі са^ме^н мн'асо кин^е ту^да / таі буде жирне / таі буде ^дуже до^бре^н / сховали^е ў со^лому тоі^е мн'асо // аі / а по ха^тах росі^лали з н'імц'іў / а хата ў нас була ма^лен'ка і ста^рен'ка / а нас було ше^сте^нро ў ма^ми / таі не^ма де ночу^вати // а ма^ма / н'імец' тоі пере^нвочи^к ка^же до ма^ми / шо не^н так ро^би / ро^би воз'ми го^лови д'іт'ам попе^ре^нўйазуі / ка^жи шо т'іф ў д'ітиі / то ка^же во^ни буд^ут' бо^йати^с'а / таі не^н буде ў вас // ма^ма попе^ре^нўйазувала ху^сти^н'атами / йа^кимис' во^нуча^ми^е / таі ка^же шос' там кла^ца^йе / таі / с^коро ўт'іка^йе / с^коро // ўз'али ви^гнали ко^рову ў н'іч с хл'іва / при^гнали до х^ати нам ма^м'і / а кон'і за^гнали ў сто^долу / а ко^рову до х^ати / ма^ма б'ідна ўс'у н'іч пи^л'нуйе тойі ко^рови / бо ж х^ата ма^лен'ка / таі ми ў х^ат'і ж // п'ішла ма^ма пожа^л'ілас'а тому ста^ршому н'імц'ов'і // тоі н'імец' ўз'аў йіх ви^гнаў в'ід' нас / не^н було // а йісти не^на шо // не^на д'іти йісти // дали^е / су^с'ід'ка дала ку^сочок хл'іба / а де йо^го по^д'ійеш / ўз'ала п'ішла ў гли^н'аник / де гли^ну бе^нрут / ви^копали ми йа^мку з Л'ідом / з сво^йім се^нстром і тоі хл'іб захо^вали^е ў гли^ну / шоб нас н'іх^то хл'іба не^н ўз'аў / туйу к^ришку хл'іба // Бо^же^н йа^ка була стра^шна б'іда // йа ўже тоі го^лод пе^ре^нжила і з^найу //

Інформант: Голуб Ганна Моісеївна, 1935 р. н., освіта – 4 кл.

1085. – Хо^дили / не^н йіздили / а п'ішки хо^дили / ў Хме^л'л'ниц'к'іі п'ішки / п'ішки ў Хме^л'л'ниц'к'іі / а оче^н'р'ід' / ўз'ала того дес'ат' буханочок хл'іба і на плечах при^ене^сти до^дому / годна була ўже іти // в'ііна та^ка була ко^лис' / були дн'і б'іл'ш'і // а за^раз д'іти / за^ра / а може то того здо^роўл'а ўже не^на // хо^дила

крутом / йа була т'ї'мо / ў Хме'л'ниц'кому / їдемо / п'роси'ем там / ўста'ємо п'ід' тийво'мо / а не" так шо прама і не" бо'йалис'а і їшли ўно'чи прамо до'дому // їшли ўно'чи / і ц'ого хл'їба жадна була / к'ришки / і с'їм'їа ўдома // а ше йак ў З'їн'к'їў хо'дили куку'рудзу купл'али° / а на пл'е'чох при'є'несли / змо'лоли / нава'рили ле"м'їшки йа'койс' тойї белки на'їліс'а / ма'ма на'їлас'а // і де З'їн'к'їў Гос'под' з'на'є / де З'їн'к'їў // два'нац'ат' к'їломе'тр'їў / і п'їшки / п'їшки хо'дилис'мо і тойї куку'рудзи ўз'ала на пл'еч'ї / при'є'несла / ше ї ў ступц'ї ше то'ўкла / не" мо'лола / а ў ступц'ї ше то'ўкла тойу / але' ломом // на'ї Бог' ми'луйе за шо во'но було //

Інформант: Білик Євгенія Миколаївна, 1948 р. н., освічена.

1086. – Йа ўже помн'у ме"н'ї було п'ят' рок'їў / то мо'їа ма'ма ў ха'г'ї / а ха'та була не" пок'рита н'їчо'г'їс'їн'ко / тако // а хо'дила ў по'ложе"н'ї / а та'та за'било на в'їн'ї і во'на хо'дила с' Тан'ком с' цейом / се"стра мо'їа // і во'на на тих г'їлоч'ках ўро'ди'ла ц'у ди'є'тинку / і ц'отка / тут ж'їночка була та'ка ста'ре"нка / мо'їа ц'отка пу'пец' за'їя'зала / а та'ке" при'є'шли ро'ди і ви'жи'є'ла / ба'чи'є'ш ви'жи'є'ла со'ўб'ї / так тре'ба було // б'їду'вали° ўс'ї ми та'ї б'їду'єм до' нин'ї / б'їду'єм / н'їц / но' к'їнц'ї не" с'ход'ац'а / то тойе да'ї / тойе / тойе / туйу ко'ровину три'є'майем / та'ї та'ке //

Інформант: Валентюк Марія Сергіївна, 1948 р. н., освіта – 10 кл.

1087. – Ўже п'їзно та'ї бе"рус'а до ро'боти / п'їду' ви'до'їу ко'рову / тра'ц'є'ї мусор ўс'о'ї ви'ки'нути в'їд' цейї ко'рови / та'ке"во // та'ї шо ж / ди'вис' / того шо ж / йа ўже позабу'вала д'їти // да'вали й'їсти / при'є'ї'жалис' с' пол'а / ве'злис' по ма'шин'ї то'їво / по ве"рет'ї цейї г'ички / то'ї при'є'шли / пре"несли та'ї да'їем й'їсти / а напу'вайє'їм / во'да чи'ста була / бо не" було шо к'їнути / чи'стом во'дом напу'валис' / во'до'їу / о // та'ї та'ке"во було тойе жи'є'т'а // не" було н'ї'їакого ра'дос'т'ї / не" було н'їчо'г'їс'їн'ко / н'їчо'го // б'їда була д'уже / не" було шо й'їсти / ло'бо'ду зби'є'рали по до'лин'ї / та'ї та'к'ї боршч'ї ва'рилис'мо й'їли / не" було н'ї бара'бол'ї / н'їчо'г'їс'їн'ко / н'їц шо пи'сок к'їнути / та'ї б'їду'вали д'уже" //

Інформант: Дильова Тетяна Моїсеївна, 1940 р. н., освіта – 9 кл.

1088. – Їа гороху те^ере^абила / бо ж на пол^у трошка / таї варила суп / пришоў голова / вил^аў тої суп з горохом / вил^аў / йа плачу / бо ж то ж буду варила ўже // барабол^і / картошку н^іби^е ки^едати там і горох / так ки^едали тої так варили // ўпе^еред горох / а то^ді картошку / водом на вод^і да / о // п^іт^іжарували і так йіли // перше^е була б^іда / була б^іда / хл^іба не^е було / а голод буў / йа розказувала / буў голод // то та^кіі голод буў шо де // л^агла там спала / голод буў / н^іц не^е було шо йісти / то ми лист^а с це^ево^{го} з вишн^і / вишн^і / вишн^і / це^ево^{во} рослі вишн^і // то ми це лист^а а йшли / і гри^емит^а / бачи^ем шо дошч мае^е бути / то ми с^коро їдем нар^вем того лист^а / ц^іво / ми // бо нас було п^іяте^еро тоже^е / і м^ії Тол^а і йа / і в^ін тоже^е каже^е / гаїда / мамо / їди бо ж нар^ви хот^а лист^а / бо йак буде^е дошч / то йак ми нар^вем // і того лист^а нар^вем / накруте^ем тако^{во} / крути^ем і так йімо лободу // не^е було барабол^і / тивов^і стар^і // вот йа розказувала за д^ецтво / йак йа була д^іўчиноюу / пасла таї на пол^у / а трахтор вори^т барабол^і / виворуєе т^іїі сух^і так^і барабол^і / т^іво гни^лі / а во^ни з^верха за^сохли / з^верха / т^іїі барабол^і йіли / так сух^і т^іїі барабол^і так^і йіли / барабол^і сухен^кі //

Інформант: Пирожик Станіслава Іванівна, 1943 р. н., освіта – 4 кл.

1089. – Ко^ппали го^роди ко^ло хати // хто мае^е шо са^дити / їде ко^ппайе го^род р^іскал^ом / а са^дити не^ема чим / од^на шкар^лупа / луш^пу / барабол^у по^устругали / а ц^іуу луш^пу скла^дали ў в^ідро // во^на пус^каєе паро^устки ц^а луш^па / і ки^даєєш по п^іят^а / по ш^іс^т луш^пин // так і са^ди^емо барабол^у і та барабол^а родилас^а гар^на / гар^на барабол^а родилас^а // а кол^госп са^диў гар^ну барабол^у / то ми їдемо ўно^чі з йа^мок / ўс^ої ден^і си^едимо / а ўно^чі з йа^мок виби^ерайе^{мо} / виби^ере^м йед^ну барабол^у / йед^ну / а йед^ну лишим // а восе^нни йак ўже^е ко^ппайе^{мо} / та та^ка та барабол^а // шо йе / то йе / гар^на родилас^а барабол^а // не^е було то^ді тако^{го} / йак з^ара / гно^уїі возили / а з^ара хто го^де^н так т^і гно^уїі но^сити // б^іда таї год^і // ми йісти хоче^{мо} / д^іти хт^ат йісти ўс^і / ну а шо // а сус^ід^тка по^сїяла либи^ду / баба Франка / ку^сок гар^ниї / зо^соту

либи́ди / і ц`у́йу либо́ду тра рвати / сполокати і зварити / в`ідц`і́дити / часни́ку
ўте́рти / і так йі́сти д`іт`ам да́ти / і са́ма по`йім // а йак же" ўк`расти тойі либи́ди /
бож^м не^ма на го́род`і / не зна́йде"ш / но т`реба либо́ду гл`ад`іти // ста́йу ўно́ч`і
іду до Ф`ранки на го́род / нарву́ тойі либи́ди / при`несу до`ядому / спо́лшчу /
звару́ / ў мак`іт`рі роз`іт`ру / пода́м д`іт`ам / а во́ни йі́д`ат йак поро́с`ата / так
туйу либи́ду / і во́на та́ка ўку́сна / та́йа либи́да / ва́рена / в`ідц`і́же"на с часни́ком
// п`існа / не^ма н`і во́ливи / н`і сме^мтани / н`і чо́го не́ма // бо п`існа либи́да хопта
та́ хопта // та́ та́ка б`і́да // при`несла ба́ба Ф`ранка пати́чки з л`іса // а чимис`
т`реба бу́ло ц`у́йу либо́ду зварити / а де ўз`ати пати́к`іў / куда п`і́ду са́ма йі́дна
// та́ зо три г`і́л`аки ўкра́ду / при́йду до ко́л`іна по́ломл`у / по́ломл`у так
др`і́бнен`ко та́ кину на пли́ту п`і́д ба́н`ак / шоб йі́йі по́парити туйу либо́ду /
бош хо́лод`т / хо́лод`т / б`і́да // зва́рила // при́шла до сво́йі ц`отки на дру́ге" се^мло
// во́на ва́рила туйу фа́сол`у // да́ла ме^мн`і т`рошки тойі фа́сол`і і пала́ниц`у
зам`ісила / і да́ла ку́сочок тойі пал`а́ниц`і // йа при́шла до`ядому думайу / шош
то ма́йе бу́ти? / ко́му ж йі́йі да́ти? / чи то д`іт`ам да́ти / бо чо`лоў`вік ро́би" на
трахто́р`і при`цепчи́ком / а йа на бура́ку / са́пайу // ко́му да́ти то́го пл`а́цка
ку́сочок і тойі фа́сол`і? // бе^мру кида́йу ў п`і́ўл`іт`рови́ слойі́чок та зо три лишки і
тойі пал`а́ниц`і не^мсу ў по́ле да́йу йо́му // в`ін ка́же" / бе^мри ти т`рошка йіш / йа
ка́жу ўже найі́лас`і / а так йі́сти хо́чу / шо аж ў се^мре́дин`і кри́коче" / так йі́сти
хо́чу // в`ін мо́йе з`іў дв`і лишки / та́ шо ка́же" / а ти? // а ше ма́ма бу́ла йо́го ў
ме́не" / а ти ма́м`і ли`шила? / а йа ка́жу ли`шила // та ма́ма так йі́ла йак йа / шо
во́на б`і́дна йі́ла // в`ін по́йіў / а по`тому ў́же с`тали ва́рити трахто́р`істам йі́сти /
ў́же нам во́зили / ў́же го́рох досп`іў / та́ вивезу́т` то́го супу горо́хл`аного без`
хл`і́ба / та́кії р`і́ден`кії / а по т`ім супов`і по во`д`і п`ливали хроба́ки с чо́рними
голоў`ками // позби`райеш з во́ди т`і́йі хроба́чки / пох`лепче"ш тойі йу́шки та́
п`ішла до ма́шини // а ко́лис` мо́лотила мо́лотарка / не" ком`ба́ї / а мо́лотарка //
п`і́деш / та́ка пи́л`ука / а йі́сти хо́че"ш / шо бу́де"ш йі́сти / йак не^ма шо йі́сти //
при́йде"ш до`ядому та́ д`і́ти йак пе`се́н`ата загл`ада́йут / та́ ўс`о пи́та́йут / йі́сти
при`несли? // а шош йа при`несу // го́роху не` ўте^мре́биш ў карма́н / бо не" мо́жна

/ над'їде / буде" судиў // а с'т'іл'о т'іл'ки мокрого го'роху пож'вакайе'ш / ў 'писок
'кинеш со'б'і / а так н'ічого не" ўкрадеш // ў'з'ала йа / ми ко'пали бура'ки / ўже йак
бура'ки ко'пайут / то то'д'і голуду не"ма / ў'з'ала йа два бура'ки по'ст'авила со'б'і
'зам'іс'т' груди' / то ў 'мене" так'і г'руди ве"лик'і / ўк'рала тих два бура'ки /
ўстро'мила за 'пазуху / і с'іли ми на ма'шину / йїдим до'дому // а с'торош
пе"ре"ходе" нас / пи'тайте чи ми бара'ка не" ўкрали / таї ма'цайе на нас то'тої бурак
/ ў 'мене" за груд'ми / бе"ре вит'агайе сп'іт' цицки ў 'мене" тої бурак б'ідной /
п'лачу / шо лиши хот' йїден / йа д'ітим хот' шо ни'бут' воз'му та'ко ў'стружу і ў
п'ічу кату'л'ок на'робл'у / на'р'іжу кружил'ц'атками таї хот' так д'іти по'йїд'ат /
та йа так са'ми воз'му / шо то йїден ба'рак // ви'плакала / йїден тої бурак 'дали /
ў'з'али тої йїсти ўже / тої с'торош та'кії ўже буў не"г'ідній / шо 'палка зил'ізна
така го'стра на к'інци / в'ін п'хайе ў г'руди т'уйу 'палку // ше За'харко не"бошчик
та'кії буў / чо'ло'в'ік / та'ких два / два бу'ло тих сторо'жа ў'ридних // д'уже" буў
'голод / а н'імц'і ше Зарва'ниц'а / ко'пали бара'бол'і на во'йним горот'ку /
бара'бол'у ў ка'гату ко'пали таї во'на с'і ст'ратила / та бара'бол'а / та'ка 'фаїна /
гни'ла // а ми їдемо ўно'ч'і / і за'крадем'і ў ту ка'гату / на'роду 'мори / їде красти
ту бара'бол'у / на'горним 'того г'ноуї ў м'ішок / при'несим до'дому / спо'лчимо і
ўден' на ве"рету //

Інформант: Гончарук Євгена Василівна, 1941 р. н., освіта – 5 кл.

1090. – Д'уже" б'їду'вали / ну і хот' т'ашко бу'ло 'жити / но бу'ло
ве"се"л'іше" // ўс'і д'їў'чата шли до клубу ба'гато / зо стар'ой Сокол'їўки / зо
'суш'і / і ми з'в'іци зо се"ла / но ўс'ораў'но бу'ло ве"село // а з'ара д'уже" чо'с' ўс'о
йе / гайїўки на'в'іт' не" 'чути те"пер / та то так 'гарно сп'ївали // до с'ват с'ім
'нед'іл' / то ми сп'ївали / х'лопц'і зли'вали нас / ми хо'валис'і / при'їдут г'л'ад'ат /
'виве"дут на дв'ір / на'качуйут 'зимной во'ди / три'мають т'і в'їдра // шо з'їл'айут /
тра 'дати фл'ашку гор'їўки // таї так бу'ло ве"село //

Інформант: Сметана Марія Семенівна, 1946 р. н., освіта – 4 кл.

1091. – З'ранку бе"рус'а па'лити / ва'рвити д'іт'ам / бо ш д'іти / д'ітні бу'ло
аж пи'ате"ро // до хо'л'доби / до'йу там / мийу ху'дубу 'рано / ўже і 'рано ўста'йу зноў

так само їду то^{во} на роботу / на норму / ц'ілеї ден' робл'у / на норм'і / сапайе^ш ц'ілеї ден' / жара така / водички не^{ма} // перше^е було дуже^е горе^е // водички не^{ма} нап'итис'і / приве^{зут} таку к'іпйачону туйу водичку / нап'ємс'а // так сапали / так'і б'ідн'і л'уди / дуже^е були б'ідн'і // а зара ўже лекше^е / ўже не^е таке //

Інформант: Богач Галина Василівна, 1944 р. н., неосвічена.

1092. – Зразу ходила до того / ў клуб^н ходили та ўже^е то^д'і д'івочила / ўже тако^{во} було / ўже то^д'і ходила ў клуб^н / хлопц'іў не^е водила / бо пйат^{нац}'іт' рок'іў було то // ми не^е водили / бо нам мама кричала / шоб не^е водити хлопц'іў // перше^е було таке / шо н'іби таке круто // зара то н'е / д'іўчата їдут' зам'іш // в'ідалас'а ў ш'існадц'іт' рок'іў / чоловік п'ішоў в'арм'іу / а йа виховувала д'воє д'іт'ей //

Інформант: Голуб Ганна Миколаївна, 1942 р. н., освіта – 6 кл.

1093. – Поро^с'а було ў нас не^евелике / таке йак песик / але н'імц'і приїдут таї заберут // в'ін ўз'аў його зар'ізаў / а шоб не^е кричало / ўз'аў торбінку м'уки ў п'исок / шоб захли^с'нуло^с / шоб не^е кричало // де ж його смалити / не^{ма} де / ўз'аў вив'із ў скалу / там роз'ібраў / шк'іру зд'іт'міў / прив'із до^д'ому // мама не^ебошка бе^ере ц'уйу шк'іру р'іже^е по кусочку / там п'ід'т' п'йецом висмал'уйе ц'уйу шк'іру / а н'іме^ец почуў / шо шос' жаре^ец'і / смале^ец'і / гл'ад'ат' / хто де шо смали^ет' // а в'ікна позати^екали чим бачили / йакимис' лахами / так шоб св'ітла не^е було / шоб не^е бачили / бо зара приїде^е н'іме^ец / забер туйу сви^ен'у // мама де мала мн'асо под'іти / бе^ере м'ішок / йакес' в'ідро / викопали йама і ў зе^емл'у закопали тоє мн'асо // і ўже по кусочку ми йіли / йакби буў хл'іб^н / таї хл'іба чорного і кусочок мн'аса / таї би йіли // але мама норму даїе / так'і кусочки йак вур'іх / це норма // пе^ере^еб'ідили ми т'ашку б'іду і голод / ўс'о пе^ере^енесли / ўже доче^екалис'а миру // п'ігнали ми пасти диўйатого майа / кричат мир / мир / а ми витр'ішчили воч'і йак т'і д'іти / б'іжи^{мо} / а в'ін цеї пойїзд їде пома^л'енку / шо можна на н'ого

виль'істи // кидають х'лопц'і букети / рвуть мак че"рвоній / кидають // а ми галопом до^удому / 'мамо мир // а ў 'мене" ш'тири бра'ти забило //

с. Сутківці Ярмолинського району

Село розташоване за 8 км від районного центру і за 15 км від залізничної станції Ярмолинці. Провідні галузі господарства – землеробство й тваринництво [4, с. 673].

Інформант: Фармуга Катерина Кирилівна, 1928 р. н., освіта – 6 кл.

1094. – Чолов'іки од'агалис'а / мали ко'жу'хи / ў ко'жу'хах // шта'ни широк'і / 'чоботи с ти'мо / сма'р'видлом по'машчени // 'чоботи мас'тили / шоб гарни були // чолов'іки йшли до 'церкви / мас'тили 'голову 'маслом / 'шоби блиш'чалас'а чуприна / така мода була // ну / а ж'ін'ки 'тоже заў'йазувалис'а 'дуже / йшли до 'церкви / заў'йазувалис'а с'уда аж тако п'ід'у'йазувалися с'уда'во // сп'ідни'ц'і широк'і 'л'ентами оп'шит'і / ок'самитом 'низом / така мода була //

1095. – Було ме"н'і штир'нац'іт' 'рок'іў / забрали ме"не ў Н'і'мечину // при'шла з Н'і'мечини було с'ім'нац'іт' 'рок'іў // голод буў 'дуже ви'еликий / 'йісти не" було шо / 'тато при'шоў с ф'ронту кал'іка // 'тато помирайе / 'яа ли'шайус'і 'разом з 'мамом // но б'і'дили 'дуже 'т'ашко // 'вийшла 'замуж / 'мала чолов'іка тако'го алка'ша / шо не" 'бачила в'ід 'него н'іколи ко'п'ійки // 'д'іти було д'воє // 'й'іден / не"ма ўже 'йідного / ўже но по ст'і'нах фото'граф'і'ї //

1096. – 'Я'аке там д'і'у'ван'а було / 'яак не" було шо ў'д'ітис' / га? // 'ц'ілії 'тижден' 'ходиш ў ху'стин'ц'і / а ў суботу споло'кала / закру'тилас'а і п'ішла на му'зики // му'зики г'рала / таке д'і'у'ван'а було // а на ве"чор'ни'ц'і при'ходили / ўсе йшли до 'той' хати // ў 'кого 'тата не"ма / то там 'дуже 'добре було погу'л'ати / гар'мошка г'рала // і там ўже гу'л'али // а то ше бо'у'денки були / так 'яак п'іст 'зара / то ўс'о п'р'или ко'нопл'і / 'терли / су'шили таке ш'мат'а / ходили / так'і сороч'ки г'руб'і // по'у'тому трут ти' ко'нопл'і на 'терц'і / 'тайа 'терка була / по'у'тому пре"дут ўс'у 'зиму // і наве"сн'і 'яак були ўже так'і 'л'уди" / шо ў'м'іли ро'бити то полог'но /

ўже зрабілі / то ше тра то полотно б'іліти / шоб воно було по'хоже" на полотно
// аж доп'іру та со'рочка в'ійшла // викидали от / напр'ім'ер / так йак ў вас там
доліни / там копанки були / коло кожного го'рода копанка була з во'дом і там
трава була // і ко'же"н ст'еліе коло с'вого го'рода / коло с'вої копанки / в'исохло /
зноў туди ў копанку / зноў намо'чили і пил'нували так / таке було //

1097. – То було ран'ше д'ітино / не" х'лопец д'іўкі гл'ад'іў / а тато
гл'ад'іў не"в'істку і прика'заў / шоб в'ін йак не" хт'іў / то в'ін м'усіў б'рати // тато
здибаўс'і зо с'ватом / позна'комилис' / випили мого'рич і ўс'о / тато за'ставиў
же"нитис'а // ну при'ходили старос'ти / пили там мого'рич тої / запи'вали то'д'і
ўже тойе ве"с'іл'а / ка'зали на йа'ку там го'дину / і ўже моло'ди хо'дили по ха'тах //
молод'і хо'диў по с'вої ро'дин'і / моло'да по с'вої ро'дин'і / ў биндах / ў в'іночку
моло'да і так // ну му'зики г'рали / ў ко'го цим'бали / ў ко'го гар'мошка / т'руб'іў то
ше то'д'і не" було / р'ітко ше ў ко'го т'руби були // д'рушку д'ружба скупл'айе /
д'рушка с'идит за сто'лом / тут сп'івайут / шоб д'рушка бук'ет ч'іпила / то т'раба /
шоб г'рош'і даў за бук'ет //

1098. – Ў т'риц'іт т'рети'м роц'і хоро'нили то ў м'іш'ку / ў ве"рег'і за'вин'ани
/ і так шо по т'ри / по ш'тири чо'лов'іки раз'ом ле"жут // хто маў ду'об'увину / а хто
би"з ду'об'увини / і так кидали / йак хто м'іг при'парували // ко'го зако'пали / а хто
ше вал'аўс'а по ц'винтару / шо ше пси т'агали / бо не" було ко'му йа'ми в'икопати
// не" мали здо'роўл'а л'уди // а п'із'н'іше / то ўже т'рошка л'учше / напр'ім'ер /
ўмер чо'лов'ік / по'мили / з'ібрали / положили на лаўку / то'же ўже зрабілі
ду'об'увину / но га'зетами оби'вали ду'об'увину / бо не" було б'іл'ше чим / так
хоро'нили // ўже хоц' йа'ми ко'пали / шо хот' пси не" т'агали // кла'дут ў ду'об'увину
ўбра'н'а / ш'маг'а / шо там ше мо'жна пок'ласти // ше но'ги з'йазували / ше
мотузочки пок'ладут і так б'іл'ше н'ічо не" кл'али // на ц'винтар'і ўс'акіі за
с'воїм голо'суйе / п'лач'іе //

1099. – Не" було чим во'рати / ко'пали ўруч'ну рискал'а'ми / са'дили //
ста'ралис'а чим ран'ше ўс'тати / са'дили до темной'і ноч'і в'ід ранку до с'в'ітанку

// казали шо не^н можна са^дити / ко^ли м[']ісац['] нас^тане // ў тої ден['] не^н можна са^дити / ў с[']вато не^нд[']іла / то не^н са^дили л[']уди / не^н ро[']били н[']ічо //

1100. – Прий[']жайе доч[']ка / во[']нуки / то с[']ват[']куймо ко[']ли йа[']к[']і с[']вата // Р[']іздво Хри[']стове / Пас[']ку / Т[']роїцу С[']вату / Зе[']лени с[']вата / С[']паса / так ц[']її с[']вата то[']же м[']елочни / там І[']вана / Мико[']лайа / ц[']іво то[']же ўс[']і с[']ват[']куймо / Пант[']іл[']імона на [']него мол[']ац[']а // Пант[']іл[']ім зав[']ідуйе здо[']роўл[']ам // ко[']ли л[']удина сла[']ба / то до Пант[']іл[']іна тра['] зве[']ртагис[']а / до Мико[']лайа / ўд[']вох д[']уже ви[']лікуйут л[']удеї // зо ш[']чирим [']серцем тра до них мо[']литис[']а //

1101. – Три[']мали ко[']рову / ко[']рова бу[']ла ў хл[']ів[']і на [']зиму / йа[']к[']шо [']зимно д[']уже / ко[']рову до х[']ати до[']йіти / ў х[']ат[']і до[']йіли ко[']рову // три[']мали ку[']ри ў х[']ат[']і / йі[']сти да[']вали ку[']ром ў х[']ат[']і / ку[']ри не[']слис[']а ў х[']ат[']і п[']ід ри[']ши[']етом / а н[']е ў м[']ішочку п[']ід п[']рип[']ічком // поро[']с[']атко ма[']лен[']ке то[']же ў х[']ат[']і три[']мали / ота[']ке бу[']ло // ти[']ел[']атко обе[']зат[']ел[']но йа[']к ти[']ел[']атко ма[']лен[']ке / то ў х[']ат[']і / ко[']ли ко[']рова оте[']лилас['] не^н можна н[']ічо да[']вати / бо в[']ід[']бери мо[']локо //

1102. – П[']іст цеї ве[']ликиї / йа[']к[']би [']зара / то ўс[']а мо[']лод[']ож ішла сп[']івати йа[']г[']ілкі / ко[']же[']н['] вече[']р / ко[']же[']н['] там с[']вато йа[']ке / там не[']д[']іла / то по[']ўно д[']іўчат / х[']лопц[']іў на Мо[']гил[']і / на Г[']ичон[']ц[']ах / на [']горб[']і ўс[']о сп[']івали // а на с[']в[']ата ста[']ралис[']і / шоб['] ўчасно по[']мас[']тити х[']ату / з[']іб[']рати ўс[']о / пос[']т[']ірати ўс[']о / йа[']к[']і там к[']лапт[']і поч[']іпл[']ати / то це ўже [']зара / [']перше йа[']к[']і там к[']лапт[']і бу[']ли ў ко[']го //

Інформант: Крушеніцька Ганна Степанівна, 1936 р. н., освіта – 6 кл.

1103. – Ўже йа[']к поча[']лис[']і кол[']госпи / то ўже по[']л[']а / [']ран[']ше три[']мали ўс[']і по[']л[']а л[']уди / а ўже йа[']к поча[']лис[']і кол[']госпи / то ўже бу[']ра[']кі с[']ійали / [']жито / ўс[']о ўс[']о // зби[']рали цеї хл[']іб['] ўс[']о се[']р[']пами / [']жали / ўй[']а[']зали / а ко[']ли ўже к[']ін[']чалис[']а ц[']і жні[']ва / то ўби[']рали д[']іўчину ід[']ну ў в[']інок на [']го[']лову і ўс[']і ц[']і ўже л[']уди ішли до брига[']д[']іра / чи до го[']лови кол[']госпу / не[']сли['] цеї в[']інок / і ўже цеї да[']ваў мого[']рич // ўс[']і с[']п[']івали / гу[']л[']али му[']зики / наї[']маў цеї го[']ло[']ва //

1104. – Ну па́лили ў пйецу пати́ками / пе́кли так то́ хл'і́п / шо ўпе́ред рошчи́н'айут / по́тому м'і́с'ат / то тра бу́ло борше / с'і́йут му́ку / рошчи́н'айут / м'і́с'ат хл'і́п / сходи́ / по́том йо́го ви́робл'айут // ну хто ў́ форми ви́робл'аў́ / хто на сти́л ви́робл'аў́ / а хто на́ подушку́ / хто на шо со́ўб'і́ хт'і́ў / так ви́робл'а́е хл'і́п / і то́д'і́ на́пал'уйут ў́ пйецу́ і пал'а́т / а́бо ра́но пе́чут / а́бо ў́вече́р на́пал'уйут ў́ пйецу́ // на́гаруйут і са́жайут хл'і́п / і хл'і́п по́вине́н си́д'іти́ два ча́са // в'і́тсид'і́ў два ча́са і то́д'і́ ви́т'ага́йут / а йа́кшо не́ма ча́с'і́ў / шоби ди́витис'а́ / то ро́бл'а́т та́ку ма́лен'ку ка́тул'ку і ки́дають і́йі ў ста́кан ў́ воду́ / йа́кшо хл'і́п с'п'і́кс'і́ / то ка́тул'ка́ п'і́днесла́сі до́гори́ //

1105. – Ну та́ йа́к ко́лис' од'а́гали́сі́ / та́ке йа́к йа́ хо́дила до́ шко́ли / то йа́ од'а́галас'і́ / ме́н'і́ ма́ма пе́реши́вала з ба́бун'іно́й сп'і́дниц'і́ / ши́ла ме́н'і́ сп'і́дниц'у́ / а ма́мино́й се́стра́ се́стра́ да́ла ме́н'і́ бл'у́ску / так ми хо́дили до́ шко́ли // ко́лис' бо́ не́́ було́ та́кого ў́братис'і́ / шо́ йа́к за́ра / не́́ було́ н'і́чо́го / та́й так ми хо́дили ў́бра́н'і́ // а чо́лов'і́ки та́же хо́дили ў́ к'і́рзових чо́бот'ах́ / хто́ дуже́ ў́же та́кіі́ бо́гац'кі́і́ бу́ў / то ма́ў х'ро́мов'і́ чо́боти́ / то це́ ў́же в'і́н дуже́ ба́гац'кі́і́ па́рубок бу́ў / бо́ ма́йе чо́боти́ х'ро́мов'і́ до́ шко́ли і́ти́ / а то́ босі́ хо́дили́ / і́ так хо́дили́ до́ шко́ли́ //

1106. – Та́ йа́к жи́ли ко́лис' // ну́ ко́лис' жи́ли / не́́ до́с'та́тки бу́ли́ / хл'і́ба́ бу́ло ма́ло / гро́ше́і́ не́́́ було́ // до́сит' і́і́х за́ра не́́́ма́ / то́ пе́рше ше́і́ т'і́л'ко́ не́́́́ было́ / та́й та́к жи́ли // ў́с'о́ сво́йе до́ма́шне бу́ло́ / ба́рабо́лі́ сво́йі́ / бу́рак св'і́і́ / та́й та́к // ко́пали́ / го́дували́ / та́й та́к жи́ли ви́живали́ // ко́рова́ / мо́ло́ко́ / сир́ / сме́та́на́ / та́й та́к бу́ло́ // хо́дили́ на́ ве́чорні́ц'і́ / спраў́ля́ли с'ва́та́ / ў́вече́р хо́дили́ до́ Л'і́ди́ Чука́рово́й / та́м по́мер ў́ не́йі́ д'і́д / ми та́м спраў́ля́ли п'ра́знікі́ ў́ ха́т'і́ // ха́та чо́рна́ / та́м ми бу́ли́ // т'во́я ба́бушка́ бу́ла́ / йа́ / ше́ та́м д'ру́г'і́ та́к'і́ бу́ли́ / ў́с'і́ па́д'руги́ і́ та́м ми п'ра́знували́ //

1107. – Ве́с'і́л'а́ та́к ро́били́ // ў́пе́ред при́ходи́ў па́рубок до́ д'і́ўкі́ і́ ка́же ба́т'ка́м / шо́ йа́ прі́слати́ бу́ду до́ вас ста́рос'т'і́ў // ну́ та́м че́ре"з тижде́н' чи́ че́ре"з дв'і́ не́́д'і́лі́ і́ при́ход'а́т ста́рос'ти́ і́ до́ба́лакуйі́ц'а́ / ко́ли ве́с'і́л'а́ // ну́ до́ба́лакалі́с'а́ ў́же ве́с'і́л'а́ // та́м зно́ў че́ре"з м'і́са́ц' чи́ че́ре"з два́ / ко́ли ко́му

там йак виходи / робл'ат тойе ве^нс'іл'а // молода с друш'ками їде про^сити ў се^нло і ход'ат про^с'ат ўс'іх на ве^нс'іл'а // то^д'і ўвече^р / ў суботу при^ход'ат с тими друш'ками / при^ход'ат д'іўчата / робл'ат в'інки // пле^нтут молод'і в'інок бе^с плеч'і з барв'інку // з розмаїіром тоже в'іночок пле^нтут на го^лову / на ко^си / а цеї йак з барв'інку плели ве^нликиї та^киї / доўгиї бес ўс'і плеч'і / шоб аж заўйазаўс'і і бамбаўс'і / та^киї пле^нтут в'інок // то^д'і в^пле^нли цеї в'інок / д'іўчата стр'іпуйут зо сто^ла барв'інок і про^с'ат ў молодойі го^р'іўки // даїе молода го^р'іўки / даїе ве^нчеру д'іўчатам / пове^нчерали / то^д'і бе^нрут г^райут му^зики і будут роспл'ітати молоду // сад'ат йїї / настави мама ст'ілец / стели кил'ім / то^д'і на кил'ім подушку і бе^нре старшиї д^ружба гу^л'ати молоду // гу^л'айут во^ни об^ойе / гу^л'айут і в'ін йїї повине^н поса^дити на по^душку / а д'іўчата друш'ки сто^ят кру^гом неї / кру^гом ст'іл'ц'а / і йо^го в'іг^ручуйут / шоби до трох раз // на третїй раз в'ін йїї поса^диў і то^д'і мама ўже йїї розби^раїе // ўже сп'івайут і мам'і / і се^нстр'і / і татови / і д'ідови / ўс'ім сп'івайут // росплетут йїї / то^д'і мама ўже за^ложуйе на н'уїу вел'ан / ко^лис' казали / зара кажут фа^та / а ко^лис' вел'ан // за^ложуйут тої вел'ан / зби^райут йїї і зноў п'ідходи старшиї д^ружба і ўже пе^нре^нгу^л'уйе / то^д'і во^на зо ўс'іма д'іўчатами гу^л'аїе і так ўже росход'ац'і // на д^ругий ден' ве^нс'іл'а ўже при^ходи молодїй до молодойі / ўстр'ічайут йо^го таї то^д'і сад'ат за сти^л // то^д'і кричат горка так йак зара / зара г'ірко / а ко^лис' горка кричали // ну таї погу^л'айут / їдут ўвече^р до молодого / йак молодїй при^шоў до молодойі / ўвече^р в'ін заби^раїе до молодойі // хто л'ізе^н ў кур'ник ла^паїе ку^ри / хто зго^ри зди^нмаїе куку^рузу в'інками / на плеч'і не^нсут до^дому до молодого / так ўс'о поназберуйут і ўже їдут до молодого // при^ддут до молодого / ўже ў молодого тоже ўже пос'ад'ат за сти^л пове^нчерайут і до^п'іру молоду розби^раїе йо^го мама / молодого // ну таї рози^брали таї ўс'о // на д^ругий ден' їдут на по^праўку / хто с чим / хто йак / при^шли по^правилис'і / погу^л'али таї так роз'ішлис'і //

1108. – Ну ро^дилас'і ди^тина / ве^нзут ў ро^дом ж'інку / ро^дилас'і / при^воз'ат до^дому // зара кал'аски / а то бу^ли так'і ко^лиски на мо^утусах вис'іли / до стел'і

круч^очок при^чепле^нни^й і ло^жаг^ат ту ди^тину ў ко^лиску туйу // поло^жили та^й колишат // а кот^{ра} ма^ла дво^йе / то од^ну ди^тину ма^ма поку^пала й^йї / поло^жила ў ко^лиску / а до с^тарш^ої доч^ки ка^же / шо їди по^колиши та^й по^чала колиса^ти // ш^ос' й^йї ма^ма не^н до^го^дила / во^на то^д'ї туйу ди^тину с^той^ої ко^лиски аж п'ід по^сте^л' по^ка^чала / ви^кинула // ма^ма та^йа бе^н'ре туйу ди^тину / круч^оком вит'ага^йе / вит'агнула / а та^йа д^руга ў купил'ов'ї ле^жит купай^ц'а / бо ше ко^лис' буде купана / до^хо^ди / пла^че^н // вит'агнула во^на туйу ди^тину / а до т^ої с^тарш^ої ка^же / шо їди ба^ў / но лиши зно^ў / а ка^же / шо ви будете б^ити? // не^н буду йа те^н'бе б^ити / не^н буду / но їди колиши ди^тину // п'ішла ка^же та^йа д^руга колиса^ти ди^тину / ўже туйу вит'агнула // везли до ц^ерк^ви / бу^ла ц^ерк^ва / ў ц^ерк^в'ї бат'ушка х^рис^ти^й / а хто до^дому при^води^у / а хто до ц^ерк^ви во^зи^у / та^й так х^ре^сти^ли ди^тину // за х^рес^них хто х^т'ї^ў б^рали зна^ко^мих / то^вариш'ї^ў / хто х^т'ї^ў бра^ў р^одич'ї^ў //

1109. – Три^мали ху^добу / три^мали ку^ри / гу^си / кач^ки / й^йн^дики / ўс'о три^мали // а ху^добу три^мали ў хл'їв'ї / ку^ри ў кур^нику // й^йсти ху^доб'ї / йак за^ра со^лом^и / перше не^н бу^ло со^лом'ї^ў тих // то і с^тр'їху ру^бали с^хати / ха^ти так'ї п'ід со^ломом на^кр^ити / зди^майут с^н'їп^ки / со^ки^ройу ру^байут / на^ру^байут / на^го^дуйут туйу ху^добу ўл'їт'ї / а йак ўзи^м'ї йак ко^рова т'їл'на / йак оте^лли^лас' / то й^йї бе^н'рут до х^ати / бо ўже д^уже з^имно // три^майут ў х^ат'ї зо дв'ї не^д'їл'ї / то^д'ї ўже те^л'а б'їл'ше / і ко^рова ўже по^дужала і виган'айут й^йї зно^ў до хл'їва / до с^таїн'ї //

1110. – Та^й х^ату ма^ст^ити ўста^йу р^ано / розби^ерайу х^ату / пови^еношу ўс'о на^дв'їр / по^сте^л'ї / с^т'їл'ц'ї / ла^ўки / ўс'о пови^еношу на^дв'їр / та^й то^д'ї ко^лочу ва^пно / г^лином маш^чу / г^ли^ну зм'їсила / то^д'ї г^лином по^за^маш^чувала д^з'ури і то^д'ї ўже маш^чу ва^пном / за^ти^райу ла^тки / і то^д'ї раз по^мас^тила / д^руги^й / а йак по^гано / то ше т^рети^й раз маш^чу / по^мас^тила х^ату // ну за^ра п'їд^лога / а ко^лис' зе^м'л'а бу^ла / і то^д'ї бе^н'ру г^лини / зно^ў м'їшу туйу г^ли^ну і маш^чу зе^м'л'у / по^мас^тила зе^м'л'у / а то^д'ї ше ро^бл'у ква^драти^ки / ше ро^бл'у ра^бен'койі / ш^об во^на бу^ла ше к^раш^ча / зе^м'л'а та^йа / та^й так //

1111. – Во|рали го|роди / хто во|раў / хто не^н маў чим во|рати / то ко|паў / а хто не^н ко|паў / то так са|диў // бара|бол'і са|дили / бура|ки с'і|яли / ко|нопл'і с'і|яли / куку|рузу са|дили / ўс'о са|дили // наве^нс'н'і ўстайут |рано / це ўс'о |робл'ат / а по|тому ўже |цейе ўс'о |виросло / |сапайут з|ран'а / бо во|б'ід |душно / а хто їде на роботу / то ўно|ч'і ше з |досв'ітком |сапайе / ра|нен'ко |сапайе / бо |має їти ше ў |поле на бура|ки / ше |сапати ў |пол'у бура|ки // ну так поса|дили / при|шла |вос'ін' / ви|копали таї з|булис'і ў|с'ого ўже //

с. Шарівка Ярмолинського району

Село розташоване за 10 км від районного центру і за 12 км від залізничної станції Ярмолинці. Провідні галузі господарства – землеробство й тваринництво. В історичних документах село згадується з 1811 року [4, с. 674].

Інформант: Доротюк Ганна Дмитрівна, 1925 р. н., освіта – 5 кл.

1112. – Ну ра|н'ше на ве^нс'іл'а готу|вали до |в'їни / йа не^н памй|тайу йак це було / ў |в'їну ўс'і |добре з|найут' / йак ми |жили при оку|пац'її // не^н |можна було тих ве^нс'іл' |робити / молод'ож ла|пали ў Ге|рман'їу |шусмани |ц'иво ўс'і / так шо ве^нс'іл'а йакшо |було / то було |дуже ск|ромне і |б'ідне / |б'ідне // го|товили / х|л'їп пе^нк|ли / с'в'ї |житн'її / не^н пше^нничнїї / |житн'її // пи|роги пе^нк|ли пиш'н'їш'і хто з^с |сиром / хто маў ко|рову / маў сир / а хто не^н маў ко|рови / то з |япками / то ше с по|в'їдлами / та тих по|в'їдл'їў ше н'ї|де не^н було / де йїх було ку|пити // холо|дец буў / ка|пуста і пиро|ги пече^нн'і зо сме^нтанойу і ўс'о / а хто буў бага|т'їшїї т|рошки / то м'їсили це |т'їсто з |яйїчками // |в'їдварили / |пот'ім йо|го з |яйїчками сир|овими м'їсили і ў |пїец / зап'їкали / вит'а|гали йо|го з|в'їт'и / р'їзали по кусочку / |сипали |сахаром о|так / о|таке |було |в'їс'їл'а і ўс'о // буў о|дин ста|кан / а тої два / |була само|гонка і с'їли за ст'їл по|об'їдали // |ни|ма / шо йак |зараз / с'їм раз за ст'їл / та|р'елочки не^н |було / |було два ста|кани / аж три / |через ўс'ої ст'їл // сп'ївала молод'ож / шо сп'ївали то сп'ївали / |дуже |гарно / |гарно / і це ве^нс'їл'а було // йакшо му|зики хто маў за шо / то наї|маў / а хто не^н маў шо / то буў ў нас

один Станіс'ко на ногу кривий / то граў на гармошку / ото брали його /
гармошка проста / проста / не акард'іон / не байан // но таке було весілля / а
було так шо весілля / а тут ўже ў Герман'ію лапайут' / ўже весілля
розбіглось / це було за німецьку ўласт' // а за нашої ўласт'і було так само /
як наш'і приш'ли / ўс'о було розрушене / б'ідне / так шо б'ідн'і були ўс'і /
отаке було весілля //

ВІННИЦЬКА ОБЛАСТЬ

с. Ходаки Барського району

Село розташоване за 25 км від райцентру, за 29 км від залізничної станції Бар. Село засноване 1600 року. 1826 року тут і в навколишніх лісах діяли загони Устима Кармалюка. У 1847-1848 рр. селяни повстали проти панщини [1, с. 138].

Інформант: Тарашук Світлана Василівна, 1929 р. н., освіта – 4 кл.

1113. – Йак поховала маму / то лишилиаме'а йідна / йак биєлино'чка ў пол'у // ўс'о те'перки при'пало на мо'йї руки // скр'іс' са'м'ї тре' спра'ўл'ати'с' / і на город'ї / і ў хат'ї / і коло худоби' // ўставала рано / ішла до корови / ви'чи'ш'чала в'ідт'ней / давала йісти свин'ї // свин'ї терла бураки / мн'ала картофл'ї / л'ала по'мий / а йак мала / то ше ї сир'ватку // по'том до'йїла корову / видо'йїне'молоко ц'їдила і пошт'ї ўс'о здавала ў молочар'ну // а по'том ше тре було на роботу їти // робила йа дуже'т'ашко / ўс'у ж'із'н' сапала бураки // то поле'так далеко / по'ка д'їдеш / ўже ноги бо'лат / а ше норму тре висапати // на об'їдт'п'ішком ходили / н'їхто не'возиў нас // ўдома тоже'не'сид'їли / роботи хватало // корову под'її / ў хат'ї поспраўл'аїс'а // нав'їт' не'ўгл'ане'ш / йак тої об'їдт'ми'не // на пол'ї ми робили до п'ят'ї / а деколи і до ш'іс'т'ї часоў // але ўдома тоже'не'було коли ви'сизуватис' // йак нач'нец'а л'їто / то роботи було ї було // то сапан'а / то п'їдгор'тан'а / а то жу'к'їў тре було к'їл'ка раз кро'пити // а шеж'х'т'їлос' хот' пом'їдор'їў чи вог'ї'р'к'їў зак'васити // в'ече'ром робота йідна ї та сама // зноў корова / зноў свин'ї даї йісти / ку'реї зак'риї / ц'їп'ц'ат заже'ни // до хати ўходи'ла / йак с'меркне'ц'а / але спати л'а'гала не'скоро // ше ж'їа'кус' миску тре об'мити / чи хот' т'рохи п'їд'мести // л'аже'ш спати / а тут ўже ї розвидн'аїец'а // і не'поїмеш / чи спала чи н'е //

Інформант: Басюра Володимир Макарович, 1930 р. н., освіта – 4 кл.

1114. – М'ї вуйко буў хаз'ейін на ўс'о се^ло // по^ратки ў него були скр'іс // ў хл'ів'ї ўс'о ўр'емйа вичи'шче^но / по^ловойу при^труше^но / п'ід^т нав'есом ўс'ому своіе м'іс'це // вуйко знаў / де ў него шуфл'а чи габл'і / р'іс'кал' чи сапи / грабл'і чи другі інструм'ент // надвор'і тожи^е чи^естота і по^радок // штахети ўс'і йідна ў йідну / слуп^бчики р'іўн'ун'к'і // подв'ір'е за^мете^не / по^п'ід^т забором скр'іс с'по^риш // ў росадни^ку багац'ко кв'іток // вуйна посадила компос'т'ел'ійі / ор'т'ін'ійі / фл'окси / майори // дал'і по^п'ід хату росли йагрис^т / смо^род'іна / пуз'ун'ки // коло ме^ж'і вуйко посадиў сли^еўкі / б'іл'ше^н горстк'і / але були там і че^р'куш'і // ў сад^тку росли йаблон'і ран'і і з'імн'і // го^род^т вуйко садиў ран'ше^н ўс'іх // в'ін н'іколи не^н шукаў коне^і / шоб^н во^рати / а с^з'копуваў ўс'ої го^род^т п'ід р'іс'кал' // йак т'іл'ко зе^м'л'а прог^р'івалас' садили картофл'і / по^том по картофл'ах рос'івали бураки // фа^сол'у садили п'ід^т сапу тоже^н по картофл'і // кан'ешно / садила вуйна багац'ко ро^сади // не^н було та^кого ро^ку / шоб^н ў них не^н ўродили пом'ідори чи во^г'ірки // ка^жного ро^ку вуйко го^дуваў зо два ка^бани / три^маў ку^ре^і / гу^се^і / ин^д'ик'іў // ку^гут буў здо^ровец'кіі і та^кіі с'ка^женіі / шо і пса не^н тре^було три^емати //

Інформант: Купецька Тіна Петрівна, 1939 р. н., освіта – 7 кл.

1115. – Ў голо^доўку ме^н'і було с'ім рок'іў / Ген'о буў зо^ус'ім ма^лен'кіі // так то^д'і зб'іду^валис' / шо до^нин'і страшно ўспо^м'нати // хл'іб^н нам ма^ма пе^н'кли с карто^фел' з лобо^дойу // пом^н'у / шо т^рохи ма^ма б^рали ва^рену м^н'ату карто^шку / кри^ешили лис'т'а лобо^ди і це ўс'о при^трушували т^рошки му^койу // хот'а та^йа му^ка була напо^лам с по^ловойу і та^ка ч^орна / йак с'ва^та зе^м'л'а // але і та^койі му^ки ў нас було ц'іле н'ічо^го // це ма^м'і пове^з'ло ше / шо во^ни вим'ін'али ма^лен'ку тор^бинку му^ки / але в'ідала за н'у сво^йу здо^рову си^ну ф^устку // ў тих с'імн'ах / де по^при^еходи^ели з в'ітні чо^лов'іки / ше з^водили к'інц'і з к'інц'ами // а наш тато по^гиб^н на в'ітн'і і ми не^н ма^ли з^в'ітки че^н'кати помоч'і // спас^ло нас / шо ў то^і год^т було ў л'іс'і ба^гац'ко губ^н / ка^жний ден' ми з

мамо́у йшли ў л'іс і на́в'іт не́ дуже́ пере́би'рали / а зби'рали ўс'о / шо на́ходили // нас Бог^x ми́луваў / а Ма́рфа / су^oс'ід'ка на́ша / на́зби'рала пс'а'рок / на́йілас' / то так го́ц'кала // ми то́д'і хо́дили ди'вигис' / а во́на с поси'нілими ва́рґами / неⁿчесана / б'ігала кругом с'ліўкі і кри'чала не́ с'во́йім го́лосом // по́том Ма́рф'і с'тало т'рохи лехче / а́ле ше доўго во́на слабу́вала // к'роме губⁿ нас ў то́у год'т к'ре́пко спасли йаго́ди / р'вали і йіли на́в'іт бу́зи'єну // по́том че́рез к'ілка'нац'іт' ро́к'іў ў копеⁿрац'ію с'тали при'вози'ти хл'ібⁿ / с'тали прода́вати по бо́хан'ц'і на с'і́м'йу / то наш Ге́н'о пош'т'і сам ўс'о і з'ідаў // т'ашк'і то бу́ли ча́си // а за́раз^c л'удіе гр'ішат / шо не́ма шо йісти // а́би т'іл'ко х'т'іли ро́бити / то мо́жна зароб'ити і на хл'ібⁿ / і до хл'іба //

Інформант: Кирковська Фаїна Василівна, 1935 р. н., освіта – 7 кл.

1116. – Івана Ку́па́ла пра́знували с'ід'мого і́юль'а // д'іўкі і х'лоп'ц'і дого́воралис' за́ран'а / с'хо́ди'єли'с' ко́ло р'ічки і ви́би'рали на́р'ім'н'ішу ве'рбу // туйу ве'рбу х'лоп'ц'і ру́бали і несли на́прот'іў ха́ти йако́йіс' д'іўкі // д'іўкі при'носи́ли кв'іт'ки / йа́к'і ў ко́го рос'ли / і ўби'рали туйу ве'рбу // так йа́к це ўс'о бу́ло л'і́том / то ка́жна д'іўчи'на ста́ралас' при'нести вор'т'ін'ійі і фл'окси // ве́че'ром х'лоп'ц'і рос'пал'ували ко́с'т'ор і с'ка́кали че'рез^c не́го // д'іўкі с'п'і́вали п'і́сен' / а са́м'і с'м'і́л'і то́жеⁿ пра́бували ска́кати на́д' во́г'н'ом // по́том на́йду́шчиі па́рубок п'ідн'імаў ўб'рану ве'рбу і несли до с'та́ву ку́пати // з гр'ебл'і дере'ўце́ три ра́за ма́чали ў во́ду // шчи́талос' / шо та ве'рба ма́ла во́лше́бну си́лу // йа́кшо гил'аку кину́ти на гра́д'ку з во́г'ірка́ми / то во́ни д'уже́ га́рно ўро́д'ат // а то́го / хто йа́к м'іг^x / ста́раўс'а в'ідла́мати хо́т'абⁿ гил'ачку //

Інформант: Басюра Галина Іванівна, 1952 р. н., освіта – 10 кл.

1117. – Голуб'ц'і ў нас ро́били с'те́рґими кар'тофл'ами с'шк'варка́ми // ну́тре бу́ло кри'жа́лку вимочи́ти напе́ред'т // картофл'у на́струґати і на́терти на те́ртку // т'рохи в'іц'і́дити йу́шку / по́том помас'тити шк'варка́ми і жа́ре'но́йу цибу́л'ойу // на кри'жа́лки посе'ре'дин'і на́класти на́чинку і с'кру́тити ў

трубочку // голуб^{нц}'і складали ў бан'ачок // пйец тре було напалити добре / шоб^н вигор'іло // жар росували ко^{уц}'убойу і на рога'чов'і^н засовували бан'ак ў пйец // нагортали жару коло бан'ака і затул'али затулою пйец //

Інформант: Кудровська Явдокія Іванівна, 1940 р. н., освіта – 7 кл.

1118. – Померла Палаз'а на Гани // йак і положе^{но} / хо'вали йііі на трет'ій ден' // йа с Пет'кою тоже^н ходила до ме^{рц}'а / бо по'коїниц'а була нашойу двойер'іднойу ц'откойу // хо'вали Палаз'у с п'еўчими / но без^с музики // трумно обили^с чорнойу мате^р'іейу // до в'іка по крайах при^с'іпили френз'л'і // по'коїниц'а ў трумні ле^ж'ала / йак жи^с'ва / ка'залос' / шо во'на нав'іт' трохи пос'м'і'халас' // плакали за не^б'іжниц'ойу дочки / припов'ідали / а Дун'а нав'іт' ўм'ляла на ц'витар'і // йак хо'вали ц'отку / була гарна по'года // йакраз^с пе^р'ед^т цим ўпаў сн'іг^х і трумно везли на сан'ах // нав'іт' йакос' не^н в'іриц'а / шо ўже проішло з^с тих п'ір аж^ш три роки //

Інформант: Дудар Докія Панасівна, 1935 р. н., освіта – 4 кл.

1119. – Гал'ка Ген'ова мала д'івочку на Зе^н'лен'і с'вата // ц'іліі ден' Гал'ка ше пасла оч'іріт' // на веч'ір / йак ўже при^с'інали ху'добу / во'на ше п'ішла ў бол'ниц'у ў Йаўтушк'іў і до ранку ўродила доц'у // до^л'дому Ген'о забраў на вос'міі ден' // первіі раз^с Гал'ка купала д'івочку / то ки^с'дала ў куп'іл' гр'ош'і і кв'ітки / шоб^н росла доче^ч'ка ба'гата і гарна // че^с'рез м'іс'ац' спраў'яли хре^с'ціні // Ген'о ўз'аў аж^ш ш'тири^с пари кум'іў // до церкви ходили^с ў Йаўтушк'іў / бож^ш нашу церкву роз'ібрали парт'ейні // йак хре^с'тили^с / то Н'іночка та'ка спо^л'к'ійна була / лиш оч'ками во'дила / нав'іт'а^н не^с плакала // похре^с'тили і зноў аб'ратно п'ішки ішли / бож^ш хто то^л'д'і маў чим йіхати //

с. Івча Лігінського району

Івча – село, розташоване за 12 км від районного центру і за 20 км від залізничної станції Хмільник. За науковими джерелами, на місці теперішнього

села було містечко Любеш. Поселення існує з першої половини XV століття [1, с. 408].

Інформант: Парашук Ганна Гаврилівна, 1918 р. н., неосвічена.

1120. – Голодоўка була дуже така страшна / шо не даі Бог б'іл'ше його такоґо // ў сорок с'ом'ім роц'і / то було ўже т'рошки лекше // ў мене було пал'то таке гарне / йа його мало нат' купила / мало йа ў н'ому ходила // йа в'ідала його за два пуди жита // то це ўже Тол'а ў мене буў маліі // ў сорок с'ом'ім роц'і це було / ў сорок с'омому роц'і // бо йісти ж хоче"ца / а ўже не" було ўдома тако с чого напе"кти / то йа ўз'ала пром'ін'ала його за два пуди жита // а сп'ідниц'а була така мени // йа В'іниц'і йі'йі купила / така була слаўна сп'ідниц'а / сама кар'ічн'іва така / аш то шоб сказази чорна / то не" чорна // кар'ічн'іва була гарна // тоже в'ідала за йідло / за крупу / крупи вим'ін'ала / бо молода молода д'іўчина / зам'іж хот'іла йти / то їди ўже // ў сорок с'ом'ім роц'і / ўже Тол'а ў мене" буў / то йа ту сп'ідниц'у в'ідала за крупи / бо йісти хоче"ца / зварити шос' треба і хл'іба спе"кти треба / не"ма // то це с'оміі / сорок с'оміі р'ік / то це в'ін буў не" такий ўже страшній // тод'і йіздили ў Западну л'уди / бо хто маў коп'ііку / то йіздили за хл'ібом купл'ати / там зе"рно / крупу / шо там / йіздили ў Западну / і ў Л'овоў / туди ше дес' // дал'ше йіздили / хто маў грош'і купл'ати // таке було / шо не" так було чути / шо тако ўми'рали з голоду / а ў т'рицит т'рег'ому лижит на дороз'і / кричит шо //

1121. – Туто на горб'ку ў нас / на горб'ку ў нас туто / йак це поле туди на Осолинс'ку дороґу / чолов'ік ўпаў і ўс'о // тод'і ўже при'їхали його забрали // а то там дитина / то хлопе"ц' / тут у нас ше на це"гел'н'і там була Бочкова / Бочкоў / йак то в'ін зваўс'а / то ў н'ого тоже с'ім'яа виме"рла // вона то госталас' / то вона замерзла у тому / ў цегел'н'і // ца ўже ж'інка / а чолов'ік і д'воіе д'ітєй 'ран'ше померло / а йіден хлопец' гостаўс'а / то в'ін неїт' оже"ниўс'а // шеї в'ін буў шос' на йідно гоко бануватіі / не" бачиў на йідно гоко // в'ін Гол'ку три'маў ц'у / цей'іго Федори Ганен'чихи / шо ца знайеш / ца Кочмарс'кого / три'маў в'ін

се^нстру Гол^ку // туди йак коло це^нгел^н'і во^ни там жи^ли // то тоже / чо ц^а
Гол^ка / чи во^на так об[']жала ц^{'у} мат^{'ір} чи шо / во^на ви[']шла веч^{'р}і / ў
це^нгел^н'і л^{'а}гла / а ўже мороз браў / ўже хо^лодно бу^ло / л^{'а}гла ї за[']мерзла // ну
буў це^н син і бу^ла не^нв[']істка / і ц^{'а} Гол^{'ки} бу^ла // і во^на ви[']шла ў це^нгел^{'н}у і
за[']мерзла // то^{'д}і ішла ц^{'а} Йаў[']доха Брон[']кова / це це['] / шо це коло Ча[']пи жи[']ве /
д[']руга х[']ата / Брон[']ко / в[']ін ўчи[']те^{'л}уваў // вопшче^{'м} йо[']го ж[']інка ішла // їх об[']ох
ўже не^нма / ше т[']іл[']ко х[']лопц[']і два ост[']алос['] / йе х[']лопц[']і ў В[']інниц[']і жи[']вут //
забу^{'л}а йак то / йа ўже ста[']ла забу[']вати // вопшче^{'м} йа те по[']кину / бо во[']но ўже
тоб[']і не^н тре // та['] ц^{'а} Ли[']кера п[']ішла веч^{'р}і / чи ко[']ли во[']на ўже там п[']ішла /
л^{'а}гла / а ц^{'а} Йаў[']доха ішла р[']ано кудис['] там йі[']і тре бу^{'л}о / а во[']на ле[']жит
не[']жи[']ва // то йі[']і це['] Те[']ухил ц^{'у} Гол^{'ку} за[']биў і кинуў ў йа[']му / бо ма[']ти за[']мерзла
// чо виг[']нала с['] х[']ати // так полу[']чайеца // йа то не^н з[']найу / йа не^н ка[']жу то[']чно / бо
йа не^н з[']найу // ну йак ц^{'а} Йаў[']доха Брон[']кова // Брон[']ко / це['] Брон[']ко // ішла
Йаў[']доха / кудис['] йі[']і тре бу^{'л}о за[']ран^{'а} і во[']на туд[']оу ішла // на це[']гел^{'н}у с[']ходи /
а во[']на ли[']жит ўже не[']жи[']ва // це['] Те[']ухил за[']биў ц^{'у} Гол^{'ку} / биў там дес[']то та['] так
поче[']пиў / то['] дос[']таў / шо за[']биў // та['] кинуў ў йа[']му // не^нма ўже це[']йі Хв[']едори //
чи це['] Гол^{'ки} / ден['] / два / три / не^нма // де це на[']ша Гол^{'ка}? / ди[']ви / то хо[']дила
ка[']же^{'н} ден['] / чере[']з ден['] / а те[']пер не^нма це[']йі Гол^{'ки} // де це во[']на? // тре їти
дов[']ідатис['] // при[']ход[']ат['] дов[']ідуватис['] де Гол^{'ка} / не^нма // поча[']ли шу[']кати / а
во[']на ў йа[']м[']і йак[']іс['] там Ц[']упов[']і чи йак // та['] це['] Коч[']марс[']ки['] поча[']ў т^{'а}гнути
йі[']і зв[']іти с['] те[']йі йа[']ми / т[']і йі[']му так зро[']билос['] / чере[']з то в[']ін і сла[']бі / ка[']зала
Хв[']идора зро[']билос['] йо[']му так / шо во[']на йо[']го / Хв[']идора бу^{'л}а сла[']ба то[']же і в[']ін
зас[']лаб за['] н[']ими // хот['] ви бли[']ско тут / а[']ле ж чу[']ли чи не^н чу[']ли // йа з[']найу / шо
Хв[']идора ка[']зала / шо це ви[']де і їде куди не[']буд['] у поле і куди не[']буд['] їде / це[']
са[']міі Коч[']марс[']ки['] // ну шос['] зро[']билос^{'а} / йак в[']ін йі[']і т^{'а}гнуў з йа[']ми / не[']жи[']ву
Гол^{'ку} // то['] то[']му Гол^{'ков}'і чи то[']му Ти[']охил[']ов[']і не з[']найу шо бу^{'л}о // т[']і ту
Гол^{'ку} по[']хо[']вали / а по[']том та Хв[']идора ўже ше г[']ірше зас[']лабла / та['] йі[']і то[']же
по[']хо[']вали // то[']йі Гол^{'ки} не^нма / то йі[']і Гал^{'а} йе / при[']ходе ўже та['] ка[']же / шо в[']ін
це['] Коч[']марс[']ки['] сла[']бі / Коч[']марс[']ки['] // о[']так зро[']билос['] // в[']ін йі[']і т^{'а}гнуў дес[']то

ўже не^нживу / т^іі шос[’] голо^в’і дес[’]то зробилос[’] // а в[’]ін тако робиў / ше на
 роботу хо^диў // в[’]ін шохве^нром буў чи шо / цеі Коч^лмарс[’]кіі // т^іі во^на / т^іі то^д’і
 не^н з^найу / шо йо^му там то^му Те^нох[’]вилу // т^іі там та^хата по^рожн[’]а осталас[’] //
 то ку^пиў тоі^т Гол[’]і Гедза дв[’]і се^нстр[’]і / дес[’] во^ни бу^ли т^іі при^йіхали / т^іі ку^пили
 таі ў т^іі ха^т’і живут // чуж[’]і ўже живут ў т^іі ха^т’і // ну Гедзов[’]і ц[’]і сестри //
 Тол[’]і Гедза / з^найеш чи н^е? // то йо^го сестри там живут ў ц[’]іі ха^т’і / шо це ц[’]у
 Гол[’]ку за^биў // за^биў / то не^нха[’]і во^на ле^нжит // а в[’]ін же кинуў ў й^аму / то ўже за
 два дн[’]і / чи зо три дн[’]і йі^іі ни бу^ло // с^тали йі^іі шу^кати / шо то до Хве^ндори
 во^на при^ходила / то раз[’]іў два / то ч^ерез ден[’] чи там ч^ерез два / а це не^нма // а ц[’]а
 Хве^ндора ка^же / шо дес[’] не^нма Гол[’]ки / не^н при^ходе // шо ж це // де ж це во^на //
 п[’]ішли / а йі^іі не^нма з^оўс[’]ім ўже жи^войу / ти^т то^д’і це / цеі Коч^лмарс[’]кіі / так
 ка^зали / йа там не^н бу^ла і не^н ба^чила ни / а так чу^ла в[’]ід л[’]удеі // а ос[’]о ме^нни
 бу^ла Мар[’]іка ше / тожи с[’]цейі ха^ти / де Хве^ндос[’]іўна жи^ла // Хве^ндос[’]іўну
 з^найеш / Саў^чиху? // то там си^д’іла ко^лис[’] Бйу^шиха // ка^зали там бу^ла ста^ра
 Б’ішиха Ган[’]а з^валас[’] / а ў нейі бу^ла Те^нт[’]ана / Гандреі і Мар[’]іка // трох йіх
 бу^ло // те^нпер йіхн[’]ого ба^т’ка / це бу^ло ўже до н[’]імц[’]іў дес[’]то / це бу^ло даў^но до
 н[’]імц[’]іў це бу^ло чи шо // йіх за^брали // цейі Бйу^шихи чо^лов[’]іка / в[’]ін з^ваўс[’]а
 Теух[’]вил і ў се^нл[’]і / ў се^нл[’]і буў там Боўт / Спе^нридон з^ваўс[’]а / Спе^нридон ка^йец[’]а
 з^ваўс[’]а / Боўт // так ка^зали чос[’] Боўт // Боўтиха нат[’] те^нпер ка^зали // Мар[’]іка
 Боўтиха там бу^ла доч^ка / Мар[’]іка Боўтиха // а чо так ка^зали / йа з^найу // це
 Теух[’]ила і ц[’]ого Боўта і йак то ше / шти^рох йіх бу^ло наз^наче^но за^брати /
 Каз^м’ірук / Каз^м’ірук жиў ту^то / де Пожи^лиха Ган[’]а жи^ла / ос[’]о ч^ерез р[’]ічку /
 о // Каз^м’ірук // ну Каз^м’ірук[’]ові п[’]ітка^зали / то в[’]ін сх^ваўс[’]а / йо^го не^н
 за^брали / а цих три за^брали і по^везли // а ў л[’]іс[’]і ўз[’]али та по^били / бо во^ни ў
 кол^госп не^н ішли // ота^ке бу^ло / та^ке бу^ло //

1122. – Са^дили л[’]уди да^жи лу^шпа^ткі бу^ло і р[’]ізали ц[’]у бара^бол[’]у / і так
 йа^кос[’] во^на ўрос^ла і бу^ла бара^бол[’]а / бу^ла // і с[’] того д^ругого р^оку / т^риц[’]іт[’]
 д^ругого ш^чос[’] та^ке по^лучилос[’] / шо не^н бу^ло шо йі^істи / де ў ко^го бу^ло // мо^же
 де ў ко^го бу^ло шос[’] т^рошки лу^че // не^н ўс[’]іх йі^дна^ково бу^ло // за^ра шо ўс[’]іх

йїд'наково // зара тожи не^н ўс'іх одинаково // зара в ус'іх хто йак може виживати / так жиїе // о'так // о'так то'д'і / шо т'риц'іт' другого року на т'риц'іт' т'рет'її о'с'о на 'весну не^нма н'ічо / л'уди падають з'їмойу і л'ітом // ну так С'тал'ін зробіў / прав'іт'іл'ство так зробило / в'ін же ке^нруваў // хл'іб 'вив'із / 'вив'із дес' хл'іб // дес' ше не^н стало / ц'ого хл'іба не^н даваў // шо йак в'ін даваў по д'в'іст'і грам / по д'в'іст'і грам на трудо'ден' даваў хл'іба // йак робила ти ц'іле л'іто на ц'їі ланц'і і хл'іба не^н полу'чити // ц'і робити то робили / бара'ки сапали / бара'бол'у сапали / висатки сапали / кормо'в'і висатки сапали // туту ў нас на Корч'іўц'і / ту'ди до Маїдану це 'поле ўс'і висатки були поса'дан'і / сапали // бара'бол'у сапали // от бара'бол'у сапали / по'коїна 'Текл'а Ш'периха // ти йїї з'найеш // ми сапали бара'бол'у ц'у там за сте^нп'ком / ту'ди на де^нс'ату бригаду / ту'ди до т'раси / на т'ім 'пол'і була бара'бол'а // сапали ми там бара'бол'і // о'с'о те^нпер не^н сапали ўже посл'ідн'е ў'ремн'а // там п'ідгорнут йїї і ўс'о // а то'д'і сапали // ше йак йа була йака // сапали йїї ц'у бара'бол'у // ц'а 'Текл'а сапайе / сапайе / сапойу п'ітсапала цеї корч / бара'бол'у 'вит'агнула стару // це ўже ро'сте ц'а пу'стила / ц'а ро'сте ўже мо'лода / ўже во'на велика / бу'де цв'істи // а во'на ц'у стару п'ітсапала / п'ітсапала / 'пал'цем 'вигарбала йїї ц'у стару / т'їі ўже 'сумочку на гарбала 'цейі бара'бол'і // а ми 'бачим / таї со'б'і бе^нрем так // тиї ми то'д'і приїдем до'дому / таї йїї по'мийем ў дво'х тро'х 'водах / 'вимийем / на'трем / на'трем / напе^нчем млин'ц'іў / тиї 'заўтра бе^нрем ў 'торбу їдем на ро'боту // о'так жили / о'таке жит'а було / га //

1123. – Во'ни те^нпер хт'ат пи'сати / хт'ат з'нати / то наш то'д'і так робити // наш то'д'і та'ке було прав'іт'ел'ство // стаў забрати / та'кіі стаў / та'кіі стаў / шоб не^н кинути 'вудочки // га // то були ра'н'ше ц'і / були ра'н'ше були ц'і за'ставиц'і були / шо ко'мандували за'ставами // ро'гел'ойу ло'вили / 'дехто 'вудочкойу з'лове // йа з'найу о'с'о 'Ган'а 'Бартс'ка жи'ла і йа'кис' ў 'нейі буў ка'нап // во'на з ним / не^н то шо 'Ган'а / йа са'ма із Те^нт'анойу Бйушихойу заїдемо о'с'о в'ід 'мене с'у'ди / проїдем до мли'на і 'майем ўже 'риби т'рошки // ну а те^нпер ти не^н можеш / не^н 'мона 'виїти до с'таву / не^н до'пуск'не / бо ти 'рибу 'буде^нш ло'вити / га? // от ў'редн'і / ти шо // ра'н'ше хто 'йатера по'ставе чи на'роту / чи х'ваткойу дес' там лоўл'ат //

т'ї йако́с' л'уди вижи́вали // а те^нпер шо // бан'д'іти при́шли / йа́к'і заб'рали це́
стаў і за́ра ў нас о́с'о барабол'і / п'ід'їшла во́да / т'ї пог'ни́ла барабол'а на
спод'ї ў то́му ў погр'і́б'і // п'ід'хо́де во́да // т'ї ў нас о́с'о ди́ви / ў нас тут два
погр'і́ба / о́с'о йі́ден то ў нас там та́кії виму́ровані́й погр'і́б / по́к'ї́нній Йі́ван
виму́руваў // Тол'а ро́біў / то́д'ї ў шко́лу хо́диў / то в'ін п'ішоў ў то ў́ремн'а
л'ї́том на йа́кус' там / на к'і́рп'ї́чний за́вод ро́бити // ка́же йа́кус' ко́п'ї́ку хт'ї́
за́ро́бити і при́в'їз к'і́рп'ї́ча / при́в'їз со́б'ї і при́в'їз д'а́т'ков'ї Йі́ванов'ї при́в'їз
к'і́рп'ї́ча // погр'і́би поўму́ровуваў // то ў нас це / це ў́ходній де́вер'ї в'ї́чин'ан'ї
і там йе та́кії / та́кії ў́лазити // то ў н'о́му не^н бу́ло во́ди н'ї́коли / не бу́ло
в'ї́д'коли це́й погр'і́б // а те^нпер п'ід'хо́де во́да / п'ішоў / а йа йо́му ка́жу / шо там
два ка́м'ї́нц'ї бу́ло / там ст'ї́рали / ст'ї́рали на них / а те^нпер йї́х не^н в'идно / ка́жу
до н'о́го / ну йако́с' ў не^нд'ї́л'у в'ї́шла / ка́жу / йа́краз в'ін сто́йаў це́й горло́х'ват /
т'ї́ ка́жу / чо ж ви во́ди не^н спу́ска́йте? / ра́н'ше ц'ї ка́м'ї́нц'ї бу́ло в'идно та́ко
йа́к це о́с'о г'ли́на / буго́рочок / т'ї́ во́ди не^н бу́ло ў погр'і́б'ї // а ше барабол'і не^н
ко́пайеш // йа ка́у / то ў́же пред'ви́жиц'а ко́пати барабол'у / а пол'мо́крїї // га //
т'реба ж шо́б в'ін т'ро́шки в'исох // т'ї́ йа́к жи́ш // т'ї́ в'ін н'ї́чо // йа́кіїс' при́йїхаў
/ бо то йо́го ро́дич / чи зна́комїї / чи шо // ло́ви // за́кида́е ло́ви в'утку // а йе ў́же
сто́йала сто́йала / то́д'ї п'і́шла / та́ко с'ї́ла там де то ло́мака // йа там ча́сто
ви́ход'у / та́ко т'ро́шки по́сид'у со́б'ї // ду́маю / хтос' і́де / йі́де // т'ї́ йа ў́же там
по́сто́йала / йо́му це ска́зала / ду́маю / це́й С'ї́ро́жа шо бі́ї / ду́маю / шо йа то́б'ї
бу́ду ка́зати // йа́к ти дра́н' / то дра́н' // то дра́н'уга ви поза́бїрали / то ви жи́вети
на ши́року но́гу // ви бан'д'іти / бага́ч'ї / поў́лазили с'у́ди / а йа тут ў́же в'ї́к
про́жи́ла / шо йа не мо / не^н мо́на ме^н'н'ї йа́кус' ри́бїнку на йу́шку? // йа с'ї́ла тут
/ а до н'о́го гу́ка́ют // в'ін ў́же п'ішоў ў́же с'н'ї́дати / та і́д'їт' там в'ін вам да́ст'
па́ру ри́бїн // йа йо́му н'ї́чо не^н хт'ї́ла ска́зати / ж'в'ї́ку ск'ла́сти / бо ду́маю / не^н
хо́чу йа те^нбе за́ч'ї́пати / наш ти ме^н'н'ї з'аўс'а? // то йа п'ї́ду / шо́б хтос' ме́н'ї
даў ри́бїну // шо ў́ мене со́в'ї́ст'ї х'вате // в'ін при́йїхаў со́б'ї зло́вити / а не ме́н'ї
да́вати // а в'ін і́де / чи це мо́же с та́ко́ю нас'м'ї́шко́ю чи шо / в'ін па́ру ри́бїн
вам да́ст' // хтос' при́йїхаў ло́вити / то в'ін ме́н'ї да́ст' ри́би // то йа п'ї́ду ска́у /

даї ме^н'і рибѣ // то шо майе сов'іс'т'? // с'волоч таї б'іл'ше н'ічо // Васил' пок'їннї ос'о цеї Баранец' / ўже в'ін буў без ноґи / йак то в'ін прїйїхаў з бол'н'їц'ї / таї вийїхаў цеї кал'аскоўу с'уґди і з ним х'лопец' / цеї гоґнука прїйшоў с'уґди до с'таву / а йа ўз'ала таї вийшла отуґди до н'ого / до Васил'а // в'ін сїдїт / а там ўже вудочку закинуў / т'її сїдїт // йа прїйшла поздоґроўкалас' з ним тїї / дов'їдалас' / бо це ше йаўдоха Баранїха / мати його / перевешн'а ме^н'ї / наша родичка // це ше йїхн'а мати / то татова родичка // йа п'їшла тако дов'їдатис' коло с'таву / т'її стоїу // а в'ін прїходе / т'їко не^н цеї / ўже в'ін ни начал'ник / а ўже там п'їдтиґрач його прїходе // не^н знайу хто там ў н'ого чи то сїнї / чи то з'ат' // прїходи / а Васил' йакраз кинуў там пару рїбїн ўже ў в'їдро // т'її йїдну такуво / йак долон'ка кинуў / в'ін бе^нре ту рїбїну / студе / студе йїїї ў рот / роз'аўл'аїе йїї рот студе / кїдаїе йїїї ў воду / воґна ўже не^н їде / воґна ўже не^н жиґва / воґна ў в'їдр'ї була / може ўже здохла // бе^нре студе / кинуў йїїї ў воду / воґна не^н плїве // це тґреба такому кал'їц'ї / це ж кал'їка / раз ти розр'їшиў зловити йому на йушку цейї рїби / то нашо йїїї ўже з в'їдра бе^нреш' / га? // раз в'ін йїїї зловиў ў в'їдро / хаї в'ін ўже йїїї бе^нре // а шо це за х'лопец'? // чо в'ін с тобойу це тут лове? // в'ін кае / в'ін не^н лове // в'ін ме^н'ї гачка наклаґдаїе / бо йа не^н могу / йа не^н могу / кае / гачка заправити // в'ін каже це гоґнука / каже м'її / в'ін ме^н'ї помаґгаїе заправити гачка // то це л'уди // те^нпер йе л'уди // с'волоч'ї / ти бач шо ц'а л'уґдина без ноґи / кал'їка / сїдїт на т'її кал'асц'ї і тре рїбїну ў н'ого ц'у забрати / га? // то це шо? // то в'ін чґрезу тїжден' і помер // не^н знайу чи тїжден' прїйшло / і помер // чи в'ін ту йушку йїїї чи не^н йїїї / т'її так'ї л'уди / шо п'їд боком на пороз'ї вода // ми с'к'їко прожили ўже ў ц'ї вод'ї / с'к'їко ўже цїх начал'ник'її пережили / ше такоґо не^н було / а те^нпер такаво дран' прїйшла // тїї ў поґр'їб вода п'їдходе / а в'ін кае / шо ти ше не^н копайеш / ти ше не^н копайеш барабол'у? // кау / то шо буду копати і сипати ў воду / га? // то тґреба шоб кау у ставу йакос' менше було // ну т'її шо ти буде^нш балакати // шо ти буде^нш // пок'їїна була Кат'а Гр'їшова / то воґна була ў с'їл'совет'ї рїбїла / то тоґд'ї тоґже тако вода була шо п'їдходила / то воґна дес' там поскарґжїц'а / т'її

тод'і во́ни трошки менши трохи було / кам'інц'і було видно // йак ц'і кам'інц'і
видно / то тод'і менче / ўже вода не" п'ід'ходе так // а йак те"пер кам'інц'іў не́ма
/ ўже вода зато́пила чут' не" до во́р'іт / то во́на ўже дес' майе ход // т'ї не" зна́ю
// от ко́пати барабо́лу / от нин'ки / попро́сиў Івана / щоб шос' там п'іткопа́ў
бу́р'іан ту́ди хот' поскла́дати // то не" зна́ю куди йі́ї сипати / во́на ж бу́де
ўйанути // та́ не" зна́ю // в'ін кае / шо ше по́ки йа проко́пайу / щоб хот' було //
бу́р'іан поко́сиў ўчора // н'е / у субо́ту / у субо́ту поко́сиў // стаў не" бу́ў в
о́ренд'і / ко́лис' тут бу́ли свої́ // ко́лис' тут даўно / ше за ме́ї па́м'яти / тут бу́ў
Жа́гло / ка́зали за н'ого Жа́гло // Жа́гло бу́ў // тут в'ін у Йі́ўч'і жи́ў // Жа́гло жи́ў
у т'ї ха́г'і / де то о́но це́ї Га́рк'ан' жи́ве / о́то там ха́та му́рована // в'ін не"
дочува́е трохи // не" дочува́ю і не" ба́чу ўже / дуже ўже ме"н'і не" дуже видно
// ўже йа б'і́л'ше ли́жу йак б'і́жу // не" зна́ю // о́ї Го́споди / Го́споди //

1124. – Т'ї не" було ра́н'ше та́кого / то бу́ў те́ї Жа́гло / тод'і бу́ли ше там
л'уди // було ба́гато // Ра́хм'іна бу́ў Пе́тро Бі́лен'кого / тод'і бу́ў це́ї Йі́вана
Бика то́ї бу́ў си́нок // то́ї си́нок не"даўно бу́ў / але ўже не"ма йо́го / по́мер //
та́кії поўні́ї бу́ў / хо́диў аж син'ї́ / в'ін у Л'і́тин'і жи́ниўс'а / у Л'і́тин'і
жи́ниўс'а // во́на та Н'і́на бу́ла йі́вец'ка бу́ла / з Йі́ўч'і / там з Зако́а // а во́на у
Л'і́тин'і х'вел'шеро́м ро́била / там по́ст'ро́йілас' і там чо́с' с перши́м во́на
ро́з'ї́ш'лас' / не" жи́ла з' чо́ло́в'іком // т'ї ц'о́го Йі́вана при́н'ала // то йе
х'лопе"ц' ў не́йе в'ід ц'о́го Йі́вана // то́же Йі́ван / Ван'а / то́же Йі́ван'а / то в'ін ў
В'і́ниц'і во́йени́м / у во́йени́м горотку в'ін ро́бит' // то йе у не́йе" син це́ї і дочка
це у не́йе" // а дочка у не́йі за Сен'ки Са́х'ронихи Ва́с'ка то́ї з'вец'а / то́ї менши́ї //
за Ва́с'кою // йі́її менча / йі́її дочка / це́йі Н'і́ни // а в'ін сам Йі́ван по́мер ўже
уто́р'ік / уто́р'ік ка́жец'а по́мер // а ў не́йі дочка бу́ла у Га́н'і / ц'о́го Йі́вана //
во́ни ви́бралис' у Борк'і́ў / там у не́йі дочка Го́лка бу́ла // во́на там так і жи́ве //
та́ї забрала ц'о́го Гр'і́шу / Га́верка / і Га́н'у / ма́т'ір забрала і ба́т'ка // ку́пила
там ха́тину у то́му Борко́в'і // Га́н'а там ма́ло по́жила / т'ї Га́н'а по́мерла ўже
дес'то зо два ро́ки йе // бо йа́кос' в'ін ме"н'і кае / шо ўже ма́ма / кае / мо́йа
по́мерла / не"ма // тут ми ўсе ўре́м'на // ми ўс'і про́жили // бу́ло ж то́е п'яте"ро /

п'йатеро було нас / п'йате"ро / т'ї двоє померло // На"таша була д'їучина / померла / ну ше малоу // ус'ї Сперидон / 'З'ін'а сама с'тарша / Сперидон / йа / Йіван / Петро // то Пе"тро ше йе / і йа ше йе // це брати моїї двоє // йе ше 'Тол'ов'ї д'їти / моїї го"нуки // йа т'їко з йідним прожила т'рохи / т'її б'їл'ше тої не" здумала жити / бо думайу / дал'ше не" треба // так Йіван приїхаў забраў мене в'їд н'ого т'її ус'о / т'її так з мален'кого в'їн у мене сам і ў ш'колу / його н'їколи н'їх'то н'їчо не" скае // ўс'їк'да // ўс'їк'да // в'їн у ш'колу ходиў н'їколи ме"н'ї не" пос'каржиўс'а н'їх'то за н'ого // з Маїдану була ўчител'ка Ан'тос'а Гнат'їїна / ўс'їг'да во"на / ўч'ила його чо"тири класи / по"том п'їшоў с'уди у ц'у ш'колу / у ц'ї ш'кол'ї н'їх'то н'їчо н'їколи // ну де в'їн 'межи л'уд'ми н'їх'то ме"н'ї н'їчо не" скае за н'ого // в'їн ў мене золо"тїї син // ў ден' рожд'ен'їє йому робили / то свати приїшли / уже приїшли // скаж'їт' шо 'небуд' / скаж'їт' // 'кау / шо йа 'моу // йа ска"зала / в'їн у мене золо"тїї / в'їн у мене / от була йа слаба / в'їн ме"не годуваў / в'їн ме"не ўмиваў / гобмиваў / садиў йа ше // йа ше не" гукнула до н'ого / йак в'їн 'кае / 'мамо йа 'чуйу / йа їду //

с. Вербовець Мурованокуріловецького району

Вербовець – село, розташоване за 11 км від районного центру та за 34 км від залізничної станції Котюжани, на схилах берегів річок Батога й Бахтинки. Перша згадка про село в письмових джерелах належить до 1439 року. На початку XVI ст. його зруйнували татари [1, с. 463].

Інформант: Тихоход Міла Семенівна, 1925 р. н., освіта – 4 кл.

1125. – 'Сорок 'семого 'року 'була 'дуже 'засуха / дош'ч'її не" 'було і ўс'о по'гор'їло // чисто ўс'о по'гор'їло // ту'д'ї ўс'ї л'уди рухнули ў 'Западну // 'Западна Ук'раїїна / Л'воў / 'Западна / шчи'таї Терноп'їл' / І'вано Фран'к'їўс'ка / це 'Западна Ук'раїїна // з'в'їци ўс'ї т'уда т'їкали / бо там ўрожаї буў / картошка ўродила / ўс'о породила / таї в'їци л'уди йїхали і на роботу // і / і тако ўже зди'хали з голоду / т'її 'мус'їли йїхати // і йа йїхала // робила там // йак поїхала

ше наве^нс'н'і / зи^мойу ше ї с'н'іг бу^ў / то йа ро^била ц'іле л'іто / до ^само^ўйі / до ^само^ўйі гли^ебоко^ўйі ^осе^нн'і / о // там ^ў хаз'а^йі^ў ро^била // таї ішла ^ўже з'в'іти // шо ми^ен'і бу^{ло} / бу^{ло} ми^ен'і д^вац'іт' ^йе^нден р'ік / ^ў голо^до^ўку ^ў ^сорок ^сем'ім ро^ці // і з'в'іти ^дали ми^ен'і ^жита с'к'іл'ко йа ^годна бу^ла ^нести // а с'к'іл'ко йа ^годна бу^ла / д^вац'іт' ^рок'і^ў бу^{ло} ми^ен'і то^д'і / д^вац'іт' ^йе^нден // і йа ішла / ішла / ішла / о // ^йіхали на площ'чат'ках // ^ніх'то ^ні б'іл'ет не^н ^пита^ў / ^ні^где ^нічого // тако ^йіхали ^л'уди су^об'і / і се ^ўже ^ўс'о // а йа ли^шилас'а би^ез бат'к'і^ў / са^ма // ну брати бу^{ли} / ^сестри бу^{ли} / але вони ^мали су^об'і сво^є / а йа ^ўже та^ка / наї^менша бу^ла / таї / ої / таї ^пішла // шо ше / ^Боже / шо ше роз'казувати // наї Бог ^милу^є / шо бу^{ло} // даї ^Боже / шоб тако^го ви і ^ніх'то не^н зна^ў / шоб не^н бу^{ло} тако^го ^ўже б'іл'ше // та і та^ке / та^кі^ї голо^д бу^ў //

– *А що їли люди?*

– Шо ^йіли / ди^тино / шо ^йіли // ^жолуд' / бура^чин'а / жом ^йіли // та^к'і ^жорна бу^{ли} / мо^лолои на ^жорнах це^нво / кача^ни / мо^лот'ком то^ўк'ли / с куку^рузи //

– *Помололи і що з нього робили?*

– Шо ро^били / трохи ^того / трохи ^того / так м'ішали і так ^йіли // трохи бура^чин'а / трохи ^ўс'акого тако^го / т'іі так і пи^еталис'а ^л'уди // пухли з ^голоду // ^Господ'і ^милі // хаї Бог бо^ронит' // стра^шне ^д'іло //

– *А багато людей тоді померло?*

– По^ўми^рало / по^ўми^рало // на^верно поло^вина України //

– *А от були у вашому селі такі випадки, що дітей їли батьки? Не чули такого?*

– Бу^{ло} / бу^{ло} тут / ^ў си^ел'і ^нав'іт' у с'імо / у с'імо ^йіли // ла^пали ^д'ітеї // чу^ж'і ^л'уди // таї та^ке бу^{ло} / стра^шне бу^{ло} // наї Бог ^милу^є //

ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСТЬ

с. Іспас Вижницького району

Інформант: Білак Василь Михайлович, 1954 р. н., освіта – 7 кл.

1125(1) – Сказати шо / молоду ў че^ттвер шийут в'інок / шийе мама / почи^нає шити мама / проскурник шийут / че^ткаєси до суботи / ў п'єтницю заводи^ни / а ў суботу почи^наєси ве^тс'іл'а / от потом молоду ўби^рають / пома^гають ўби^рати свашку^ни / друш^ки // сказати шо го^туйуц... / п'ічут колач'і / п'ічут колач'і ве^тлик'і / посаж^ні молод'і і прозирник п'ічице ма^ліи / це та^кі прозирник / йа^кі прив'язуєц'а до ру^ки / с цим прозирником молод'і іду^т до ц^ркви / ў не^тд'іл'у сказати шо їде до в'інчан'а / до ц^ркви / ран'ше ў клуб'і в'інчалиси / а те^пер ўс'о ідец'е до ц^ркви / в'інчайуц'е ў ц^ркв'і то ўс'о // ў ве^тлик'і хат'і дома ўби^рають столи / ўс'о накла^даєц'е / ўс'ак'і страви // молода ма^є фату / таі тоі плете^тний в'інок кла^дец'е п'ід в'інок / плат'е ве^тлике ў молодойі / такшо туфл'іў не^тма / не^твидно / ўже йек ви^ходити с хати / то ма^ма с татом три^мають колач'і і молода му^си про^ті поп'іт т'і колач'і // колі молода ви^ходит с хати / то стелиц'е руш^ник ве^тлик'і б'ілії руш^ник стелиц'е / бат'ки бе^трут пше^тниц'у с цу^кром / аби було йі слатко //

1125(2) – Бат'ки ўже іких за с^тарших кум'іў ви^брали / хто с^таршіи кум / хто так'і куми ма^йут бу^ти // ран'ше були не^т хре^ст'ини / а зв'ізд'ини / ў клуб'і об^рад про^ходиў / там то шо т'іки за^писували ди^тину / таі с тоі ди^тиноў ішли до^дому / та там ўже кла^ли столи дома / таі л'удіи при^мали / та йек те^пер ішн'і об^рад / то іду^т до ц^ркви / ў ц^ркв'і ди^тину три^має ма^тка або с^таршіи кум / то ўже колі па^ночик ка^же бе^тр'іт стел'іт к^рижми / то ўже с^тарша ма^тка / ну ку^ма с^тарша роспові^ває ди^тину і тоді ўже х^рест'ут ди^тину / ку^пають ди^тину / а по^тому х^рест'ут / п'іс'л'а х^рещче^т'н'а йекшо це д'і^тчинка / то ма^тка / ку^ма три^має / а йек х^лопчик / то кум три^має / пот'ім ўс'і зби^рають до ку^пи і іду^т

до|дому / 'каждий кум чи ку|ма |муси |нести ту дитину / а п'ісл'а |того ўже дитину
переда|ють |через ст'іл |мам'і //

сmt Кельменці Кельменецького району

Кельменці – селище міського типу з 1960 року, центр Кельменського району, розташоване на автошляху Чернівці – Сокиряни, за 4 км на північ від залізничної станції Ларга і за 106 км від Чернівців. У центрі сучасних Кельменців на березі Потока виявлено рештки поселення ранніх слов'ян черняхівської культури (II – VI століття н. е.), а на південних схилах Потока – рештки поселень XIV–XV ст. Уперше село згадується в документах 1559 року під назвою Келменци. Назва його кілька разів змінювалася. У 1642 році воно іменувалося Келмешти, а в 1817 році – Келмеший [3, с. 279].

Інформант: Дулепа Віра Гаврилівна, 1927 р. н., освіта – 3 кл.

1126. – Йа Ду|лепа |В'іра Гаў|рил'іўна |хочу роска|зати про во|їну / |помн'у
йак с'а ў |наше се"ло заш|листи н'імц'і / |л'уди с'а ро|били на го|родах ў |себи / на
|ферм'і коло ко"роў / на кал'хозному |пол'і // ми |булишти шче п'ідл'ітками
три|нац'іт' л'ет / а се"стр'і |мойї |саме штир|нац'іт' // д'ітеї три|нац'іт' /
ш'іс|нац'іт' л'ет виган'алисти ко|пати во|копи / |вашко |булом ко|пати // ўс'і
ро|били / бо н'іх'то не" хт'іў / |шоби н'імц'і |були си на |наш'ї зе"мн'і // |наша
се"мн'а / |тато Гаў|рило / |мамка Ха|ри|тина / се"стр|ам |Саша і йа ко|палисти
кар|тофл'у на го|род'і // до нас п'ід'їшоў хл|опчик сем л'іт таї |каже / да|ваїте си йа
вам по|можу / |тато |кажут наї |іде // по|тому в'ін |каже / шо се йа сир|ота і |хочусти
|жити у вас // так в'ін |живисти у нас ц'ілії р'ік / по|тому |видимо / шо се в'ін
ку|дис' |б'ігаїе / а у нас у д|руг'ім се"лов'і буў |таб'ір с |пленими / то там |булишти
жи|ди і сол|дати з О|деси // хл|опц'а з|валисти |Н'умо / На|ум так ка|зали по|тому // ў
тим |табор'і |були його |мама / |тато і дв'і се"стр'і // се"лом страх браў|си йак
го|нили |коже"н ден' |кил'ко |того |л'уду // |ран'ін'і / об|дерг'і / |бос'і / го"лодн'і /
ўс'і |прос'ац'а / пор'а|туїте ў |л'удеї // а |наш'і шо си |мали / то ки|далисти / бо

н'іме"ц' маў стрелити нас // во"ни зби"рают то"ту йі"ду / йі"д'а / аж бан"ки с'а
 ви"лаз'ат' на лоба // на"шу ву"їну На"тал'у коло хати виве"листи з д'їт'ми ма"лими
 і по"чалисти ўстрел'увати / а не" по"паў у неў йе"ден н'іме"ц' / ў"паласти на земл'у
 йак не"жива // д'їти с'а го"лос'а / не" ўстрел'уїте ў нас / витко / шо си ш"кода було
 д'їтеї // н'іме"ц'і ви"возили си л'удеї на ста"виску і пл'ацови / і ўби"валисти тих / шо
 се були кому"н'їстами // татко там / ро"дина / йїх д'їти мо"лод'ї були с'а
 комсо"мол'ц'ами / булисти там на"ш'ї л'уди / котр'ї ви"казували то"т'ї с'їмн'ї / де
 були парт'єїн'ї // с' Кел'ме"нц'їў не" бралисти л'удеї туд'а ў Бе"рл'їн // булисти ў
 нас мо"лод'ож / шо сим помо"гали па"лилисти н'іме"ц'їў / там де йїх булисти
 обо"рудеван'їе // по"тому ше с'а йїхн'а во"д'ожа / а по"тому ўс'ї чулув'їки і
 хлопц'ї п'їшли с'а на фронт // бралисти мо"лод'ож ўс'їх / були і д'їўчатка ішли
 тоже на"ш'ї на фронт / ба"гато с'а л'удеї не" ве"рнуло с' того фронт'у // у
 Кел'менц'ах у нас йе то"тої памн'атник / к'їл'ко там"то на ту плит'ї ха"м'їл'її /
 ба"гато / ба"гато там йе с'а // ку"м'їў Ринга"ч'їў ро"дина там зо с'їм чулув'їк'їў /
 по"тому Гараба"ж'їїў де тоже / і син п'їшли / і тато / ма"мин брат п'їшли там /
 ба"гато се йе фа"м'їл'її // а з йїдної ро"дини Цурка"н'їў це чулув'їк ш"тири
 хлопц'ї / се по"гибли йе"ден за дру"гим / йе"ден за дру"гим п'їшли // Саў"коўских
 Гр'їша се ли"шиў / ране"н'її буў / а брати Влад'а і Саша по"гибли // шче ба"гато
 л'удеї / ўже ўс'їх не" помн'у // там ба"гато ба"гато йе того л'уду / а се ба"гато йе /
 шо безвист'ї про"пали // не"маїе / л'у"дина ї мо"гилки не" з"наїе / де то во"їни там
 ле"жа // а к'їл'ко ў нас йе при"їежих / тут шо с'а во"йували / те"перки йїх ро"дини
 при"їзд'а з ус'ого с'в'їту до нас / бо кажут / шо се во"їни тут ле"жа на на"ш'її
 зе"м'н'ї //

1127. – Хочу роска"зати про с'вого чулув'їка Івана / в'їн с'їм'нац'ато"го року
 нарож"ден'їа / в'їн с'а ў мене буў ў"чениї / кончиў Хар"коў ви"шче во"їене
 у"чилишче // коли с'а кончиў / то на"праўленим буў у Ше"петоўку / се
 Хме"л'ницька облас'т' // йак с'а по"ўчалас'а во"їна / в'їн се п'їшоў на фронт / так
 с'а во"їених ўс'їх брали // ка"заўсти шо п'їд Дн'єпропетр'оўско"ї облас'т'у буў
 ваш"кїї бої / булисти не"р'їўн'ї сили // до них п'їд'їшли ш"тири хлопц'ї ма"л'ї і

кажут їх на чал'ников'і / ми се з'найемо / де то тої штаб н'імц'ію / показалисти
йім до'рогу // тоди наш'і п'ішли / там буў ви'ликиї бої / там погибло і наших
багато / але н'імц'ію во'ни розбили // через ўрем'а до нас ў се'ло приїхаў йе'ден
с то'тих хлопц'ію / хам'іл'іяа Проценко Гр'іша / бо в'ін ўже'ниўс'а на З'ін'і
Проц'ов'іі // в'ін вого'риў з мойім Іваном / ўс'о се згадали // во'ни по'тому
булисти йак брат'а оба / м'ї чо'ло'в'ік буўсти штири 'рази контуженим / а
п'яти раз 'вашко раненіі ў но'ги // в'ін д'їшоўсти до Бе'рл'іна і там буў ў танку
'вашко раненіі / і по'паўсти у пл'ен // д'воє с танку / ў кот'рім в'ін буў / 'були
ще жив'і // йе'ден з них буў м'ї Іван / коли йо'го пок'лалисти на ст'іл
опе'рац'ію робитисти / шо'би но'гу в'ідрубати ка'заў дохтор / а другіі 'каже' /
не' тре рубати / в'ін і так не' дожи'є // по'томусти за це м'ї чо'ло'в'ік пок'їниі
ўс'у 'жизн'у благода'рит' то'того дохтора / шо се не' в'ідрубаў но'гу йо'му // коли
се йо'го кинули ту'да / де се ле'жа 'мертв'і // в'ін там доўго ле'жаў / а по'тому
в'ід'їшоўсти // побачилим це дохто'ра / шо се в'ін жи'віі і заб'ралисти йо'го в'іт'и
// по'тому в'ін маўсти лиш до п'їаде'с'ат к'їл / а буў дого'ри рост йе'ден метр
в'іс'їмде'с'ат санти'метр'ію // вого'риў шо се буў там / де б'ралисти кроў з д'їтеї /
солдат і мо'ло'дих ж'їнок // буўсти там та'кіі ста'нок / де ру'ку про'т'аг і
б'ралисти кроў / ст'їл'ко б'рали / н'їх'то не' в'ид'їю тоди // йак па'далости л'у'дина
чи ди'тина / то за'б'ралисти і ваго'нетки і па'лилисти йїх // Бо'же 'милостивіі / шо
се 'було за стра'х'їт'а // коли'м 'визволили йїх наш'і / то не' мо'гли ўп'їзнати /
л'уди так'ї бу'лим худ'ї і стра'шн'ї // п'іс'л'а во'їни ў 'сорок шост'ім роц'ї на ден'
поб'еди ми се поб'ралис'а с чулу'в'іком Іваном / бо в'ін с'а приїхаў до нас / у
'наше се'ло / п'іс'л'а во'їни сара'ча по'ран'їниі / та'кіі в'ін буў худіі / але до
роботи в'ін 'дуже 'дуже буў ха'рошіі // л'у'биў ра'боту / пова'жаў л'уди / л'уди за
ним сто'їали // у 'сорок с'ом'ім роц'ї ро'дилас'а дочка Ла'рїса / п'їаде'с'ат
трет'ім син В'їктор // пере'жили ми с чулу'в'іком і голо'д 'сорок с'омого / і
п'їаде'с'ат трет'ого голо'д / 'холод // жили ми до'бре / д'ружно / фа'їна бу'ла у нас
с'їм'я / хо'рош'ї ма'їем д'їти / ма'їемо ў'нук'ію / праўнуки // не' доче'каўс'а м'ї
чулу'в'ік до пра'праўнук'ію / по'мер ў де'ў'їа'ности перш'ім роц'ї // йа ка'зала за

таких / як м'ї чо^лов'їк / ўнукам і праўнукам тре писати істор'їю // д'їти не^н
хт'а писати / але наї пишут друг'ї / шоби знали / на подал'ше треба / шоби буў
м'їр / в'їтс'тойувати // зато тих л'удеї не^н забувати / бо це наша буде істор'їа ў
жизн'її / бо л'уди проливали кроў за ўс'їх нас гр'їшних / а те^нперки жити та
не^нма коли // ўсему ўремїа // ви молод'ї береж'їт м'їр / ўч'їц'а / хаї буде хл'їб /
до хл'їба / не^н знаїте голоду / пиш'їт багато про таких / кого не^нма //

Інформант: Лопатко Олександр Ілларіонівна, 1926 р. н., освіта – 2 кл.

1128. – Ну шо се дїтино майу казати про Кел'менц'ї / колисти ў двац'їт'
вос'м'їм роц'ї прийїхаў до нас на нашу земл'у йеден жид Кел'ман / маў
в'їткрїєсти корчму // корчма ў се^нл'ї була йедна / тут с'а ў корчм'ї збиралиси і
пили го^лр'їўку / а потому т'ашко с'а в'їдробл'али на цього жїда // Кел'ман буў
с'а маї багач / його с'їмн'а глумїлисти / до д'їтеї б'їдних дрочилисти /
напуд'ували йїх / шо с'а боївали ходити наш'ї д'їти по се^нлу // до нас с'а йїхали
л'уди / тутки будувалисти хати / мал'ї так'ї хати // мастїлисти йїх гліноў / того
во^нї і назївалисти мазанки / шо ў сїх мазанках жилим по штири / пїят'
с'їмн'їў / робїлим там пїєци ве^нлїк'ї // і це буў йеден чо^лов'їк Тодор / йа^кїї
с'а прийїхаў з Рум'їн'її / потому в'їн тоже буў богач / бо багат'ом л'удем / хто
прийїхалисти / класти почали хати // а ў цього Тодора в'їдробл'али / бо в'їн
знаўсти йак робити лампач // помн'у / ми клали таку хатину суб'ї / мазанку //
ми д'їти / татко і мамка м'їсилїсти земл'у бос'ї // це було дл'а нас забатанки /
саманоў тоди крїли хати та оче^нретом // булостї / шо оче^нрету не^н хватало / бо
ўс'ї хт'їли покласти хату і накрїти йїї // тоди верхї країн'ї не^н робїли / а так
шо се мали / то і поклалїсти // до сего корчмар'а прийїхали шче жїди родїч'ї /
та с'а зналам / тоди прийїхаў Озор'ман Шона / йа^кїї почаўсти класти млин //
буў країнїї ве^нлїкїї млин / тудїсти л'уди звозїлисти зе^нрно жїта / а може хто
маў трошки пше^ннїц'ї // з^ж жїта буласти мука чорна / пїкїлим хл'їб // слава
Богу св'атому / не^н буїлими с'а голодн'ї // казалимсти / шо Кел'ме^нси таке мали
їмн'а давати Кел'ме^нц'ам // л'удим йа^кїї робїли на цього жїда Кел'мана / мали

мн'а кел'ме"нц'ами / а ўже по'тому маі б'іл'ше / б'іл'ше с'тало при'йхати до нас
л'уду // ба'гато х'т'ілим д'ати се"лу д'руге мн'а // але хто там на ста'віску / цеі жид
Мон'а буў / ў него там у мли'н'і буў на'чал'н'іком / в'ін к'репко уб'іжаў на'род /
краў у них зе"р'но / даваў мало му'ки таі полоў'ки / бо полоў'ки тре' було дл'а
худопки // так дл'а мазанк'іў цих / даваў в'ін ў бор'гам / але л'уди були не"рад'і
/ шо брали тоі долг / бо в'ін браў д'уже ба'гато раз б'іл'ше // ж'інка Бороха
Ган'ка прода'валасти ш'мат'а / ма'тер'ію / вол'і / сало / йаіц'і / ўзут'а / йаке
при'возили з'в'іткис // а Шон'і ж'інка Д'он'а пе"класти пал'аниц'і / хл'іб /
вобаринки / пир'ішки йак ми пе"чем те"перки // по'тому по'чалисти жид'іўки
ш'ити нам ш'мат'а / дл'а ж'інок сп'ідниц'і / сорочки / коф'ти / штани ўже так'і
б'іл'і дл'а чулув'ік'іў йак шар'вари // а йе'ден чо'лов'ік Митро шиў чоботи / то
таке / ми се' тапочки шо се' но'сили чолов'іки / ж'інки і д'іти // ўже не" ходили
бос'і ми / ноги були побит'і / репк'і / чорн'і с'а' ноги / йак з ка'гли садж'і // д'іти
с'а жид'іў ходилисти шче маі фаіно ўбран'і / йіхали на фар'гонах / жирн'і кон'і
булисти ў них // а наш'і б'ідн'і д'іти б'ігли за цим фар'гоном бос'і / х'тели тоже
йіхати / а во'ни би'листи бато'гом йіх // це ўремн'а до нас при'йхали чуж'і л'уди /
ли'шалимси ж'ити ў Кел'ме"нц'ах // ўже були ў нас і так'і / шо с'а л'ічили л'уди /
а котра мала ўрод'ити д'итину / то к'ликали ц'оц'у Палад'ію / пови'туха
нази'валиси / булам у нас така ж'інка // йак те"перки ў Кел'ме"нц'ах ба'гато
на'селе"н'а // те"перки бачиш к'ілко до'м'іў на ш'тири / п'ят' по'верх // на йе'ден
кладе хату ха'з'айн / то замала / бо йе' д'іти // не"ма хат'іў с'а з дере"ва /
жид'іўских с'а / повалили // те"перки уже і жиди повимі'рали / йіх хо'валисти на
ц'винтар'і ў Бри'чанах дл'а жид'іў // не"ма д'итино мли'на / там зари' паміятник
загиб'лим кел'ме"нч'анам // йа кур'і'на Кел'ме"нц'іў / йа тут ро'диласти // мойі
бат'ки / д'іти / ўнуки / праўнуки / наі би так і не" м'ін'алисти назву / а молод'і
з'налисти / наі з'найут / шо се' імн'а в'ід Кел'мана корчма'р'а //

1129. – Ну шо д'итино йа туб'і скажу // молод' зби'ралиси на пл'ацови ко'ло
ц'еркви таме"чки / паску св'а'тили // помн'у йак к'лалисти ц'еркву ў нас //
спочатку була кап'личка / а тоді з'ібралисти л'уди таі кажут / шо ми не"

можемо покласти церкву // с кожної хати йшли чулув'іки / ж'інки старш'і / д'іти / робота була т'ашка / але ўсе л'уди клалисти церкву // на Паску с'в'ятили коло церкви на пл'ацови / булом багато л'уду / стоїали коло церкви і на пл'ацови / паски були б'ідн'і / шо се дитино мали / то і несли до церкви // йак с'а мамц'а з Бун'койу прине^нсут' ту паску / а тамки давали помани за у^мерших / то ми не^н годн'і були найістиси // а те^нперки кажу сего году с'воємо во^нуков'і / Се^нрожо пове^нзи ба^нц'у до церкоў / бо до того году може^нсти не^н дожи^йу // с'іла ў ма^шину / ўз'ала ст'ілец' / бо не^н годна дитино стоїати / ўслабла та стара // йак йертал'от то^та ма^шина / країна // витко / шо се син хаз'аїскі / та^кіі спра^вніі / ўчит' д'іти / то там ў Че^рно^в'іцах / а учен'іе та^ке дитино дорогести // т'агнуца д'іти / во^нуки // стала / а потом с'іла на ст'ілец' / бо л'уде багато / а ўже погано і вид'у // вид'у іде ку^ма Фран'а / не^н вид'ілам даўно / а помани / паски та^к'і фаїн'і / кошики поўн'і / чо^го там лише не^нма дитино // кажут погано жити / а йак голодували ў три^ц'іт' трет'ім та сорок с'ом'ім / жити хоче^нц'а / не^нма ко^ли / ўже старам і ўслабла // йа кажу с'воїм д'іт'ам / во^нукам / наї Бог бо^роне / йак ми с'а б'ідувалим / а те^нперки добре жити // йе пенс'іа / лиш ма^ла / а йе на хл'іб / до хл'іба / вам на учен'іе да^йусти т'рохи // да дитино / може йа шос' не^н то кажу / виба^чаї бо йа с'воє зга^дала //

1130. – На пл'ацов'і ми про^водили Маланку / пере^нбиралисти наш'і хлопц'і / хаз'аїі // ходилисти по се^нлу кол'адували / хто шоси ма^ў дава^ў йім // потому бу^ў тане^нц на другіі ден на пл'ацови / там були баришн'і пе^нребран'і ў кози / козак'іў і гул'али з д'іўчатами та молодиц'ами / а то^т'і л'уди шо не^н гул'али / ходили на витр'ішки / потому опсуждали / шо то фаїна / чи то фаїнеш / а то по^ўган'і та с'а б'ідн'і // ми с'а йак клали хату / то не^н було с' чо^го / татко шука^ўсти то бан^тини / то лата^г'а // татко клали хату / а де мали жити / булости нас ш'іст // у нас ранче слабувалисти на ч'іхотку // так було багато л'уду ў бол'ницах / хто ішоў / а хто не^н ішоў до болниц'і // мали чо^сотку / бо були вош'і // не^н булости с'в'ітла // палили / рос^топл'а мамка шква^рок / ту^ди

к'лалим гн'іт / а по'тому йак зробили св'ітло / о'каз'їа була ў се"л'і / л'уди
вилупл'ували с'вої бан'ки / це буў п'разник ў се"л'і //

1131. – А йак л'уди по'том зби'ралис'а на х'рами // наш брат Ки'р'уша так
танцо'ви так нагул'аўс'а го'пки / шо пок'еїн'і татко сварилис'а / шо не"ма ў шо
ў'зутиси // йа шче згадала од'ну мисл'у // то'ди на в'ікнах хто маў ф'іран'ки / то
к'лалисти / а то не"булости // то то'д'і шо приї'ехали з Ру'мен'її / при'возили
те"перки тул'їу і ми пок'лалисти на в'ікна тул'її / ф'іран'ки // ко'лим засв'ітили
п'ершиї раз св'ітло ў се"лови / приїшли су'с'їди б'іл'а нас моло'д'і / татко і мамка
було і накр'илим ст'їў // зробила мамка наша мамаличку малу з м'ішанкойу / а
було ўремн'а // згадала / шо то татко ро'били обр'ік дл'а худоби / ми то'то йіли ў
голодоўку // хо'дила моло'д'ож на ве"чорниц'і / там х'лопц'і так напуд'увалисти /
пере'пуджен'і ве"рталис'а до'дому // ми хо'дили / ми ўб'ран'і у ш'мат'а с' к'люч'а /
то так ку'сало т'іло / шо аж п'ісл'а вош'їў / а ўби'ралис'и / бо не"було шо ўб'рати
// ўс'о було ў наш'її жизн'і / хо'дили с' кашу'ками // по'тому до ш'коли кни'жок
не"булости / ўчилиси хт'іли / ўчитиси на чо'му / а те'перки не" хт'а ўчитиси ц'і
д'іти / не" хт'а / дитино // а йак ру'мини би'листи / хто не" хт'їў ўчитиси //
те"перки кажут / не"ма на тебе ру'м'іна / ну по'тому йа не" ўчилас'а ў ру'м'інску
// а маї молодша бу'ласти не"було тако'го ўзу'т'а // але йак п'ідемости на
ве"чорниц'і / то ту'ди х'лопц'і знос'а со'лому / р'ішча / шо'би напалити / а ми
д'їўки засте"лалисти вос'лони / здої'мали йїх // а йе'ден раз мо'лоча Ган'ка / де ми
с'а зди'балиси / закр'илам ка'глу / то ў нас буўсти дри'жак / ми мало не"
заду'ши'елисти // ў хат'і не"було пол'їў / а зе"мн'а / Гаўри'їіл Ти'мошк'їў так
го'пки гул'аў / шо си прова'лиў / то са'рака по'г'іб на фронт'і / а ми са'помним це
// і буў ў нас ў си'лови Тро'хан / ка'зали Бам'була не"хитриї / в'ін хо'диўси на
ве"чорниц'і з нами / фаїнії буў на ли'це / а н'ічо'го не"помниўсти // стар'і
хо'дили на витр'ішки / а по'тому ка'зали мам'і і татови / йак в'аша фаїно гул'аїе /
а пр'аде Вал'ка Гра'фова маї фаїн'іше / йак т'воя // бу'лим там Л'їуба і Са'шун'а
Ва'силк'іни / йак'і пек'ли на о'каз'їу во'баринки / ко'лач'і / пр'аники / а ми на се
зби'рали г'рош'і і при'носили з до'му му'ку / о // це було д'уже фаїно / а те'перки

шо се гул'айут / буч'і буч'і / і не^н розбе|реш'а йак с'а гул'айут // а по^нтому
 |наш'і парупки йак с'а ўбе^нрут х'ромов'і |чоботи / |кепка набакир / ходили йак
 павич'і / а д'іўки йідна другу |фаїн'і і |фаїно ўбран'і / бо |були ўже на в'іда|н'і //
 на|зад би ве^нр'нути то ў|ремн'а // |яа про то / шо |весе^нло |було мо|лод'ож'і // на|й би
 ўс'і |були|сти здо|ров'і і жи|в'і / а так хто не^н ве|рнуў с |ф|ронту / хто ў Рум'ин'ійі
 ли|шиўс'а і там |маіе с'імн'у / а хто ли|шиўси ў |Кел'ме^нц'ах / то тут клаў |хату
 со^нб'і і д'іт'ам // |ж'ізн'а |ж'ізн'а / не^н з|найу ше с'к'іл'ко ме^нн'і |житисти / |але
 хт'ілам би шче по|жити / бо йак |фаїно / стро|йе ха|ти е^нтажн'і і йак жи|йут / і
 |майут г|рош'і / |йідут в |Ін|тал'ійу // не^н з до|бра / бо д'іти тре ў|чити і ви|жи|ватисти
 / |але ўс'і ве^нр'тайут ў |Кел'ме^нц'і / тут |жили |йіх д'іди / бат'ки / те^нперки і во|ни з
 с|воімі д'іт'ми // |ади |видиш ў Ст'опи Ка|цапа |е гн'із|до / а |тамки зби|райуц'а
 |буз'ки / а |того л'іта буў |йе|ден |буз'ок / кри|ло ў |н'ого |було по|ломане / то Ст'опа
 |його |виходиў / а на се л'іто при|ле^нт'іло |буз'ок |уже ш|тири с |цим //

1132. – |Йа|ке |булости |учен'а / не^нг|рамотними |були|сти ди|тино / |булим ў
 нас рум'іни по|тому / |д'іти хо|дили до |школи ў|чили|сти рум'інску |мову // а то т'і
 шо не^н ішли / во|ни |мали|сти г|рош'і // ро|били|мсти йак |прокл'ат'і на |пол'і / з
 |ран'а до |ноч'і // |нашого по|па ў |Кел'ме^нц'ах се^нстра |Н'іла Сам|борс'ка |була
 ў|чите^нл'ка / а |била д'іти так / шо си кроў пус|кала // ме^нне |тоже во|на |била по
 ру|ках то|ди / при|шла до нас до |хати і |каже |мамц'і / не^н |пишу |букави |добре //
 |йіі бо|йали|систи / бо при|йіхала ў се^нло / ў|чили|си ў Румин'ійі / во^нна і ўс'о
 з|налам|сти // хо|дилам по ха|тах во|на |Н'ілам і ў|чили|си к|ласти х|рестик і пи|сали|си
 ту|ди // |були ўже до|кумен|ти і тре к|ласти / йак с'а наў|чила ў|чилка |Н'іла // во|на
 с'а то|ди |дуже |була ст|рога і то|ди хо|дилам і ка|зала / |яа са ў|чила / так шо |яа
 хт'іла ўс'о з|нати і те^нперки |хочу наў|чити і |ваш'і д'іти // то|ди наш'і д'іти |мали
 рум'інска|йі школи |йе|ден / два / три / ш|тири к|ласи рум'інска|йі / ш|тири к|ласи //
 хто ўже |учиўс'а |були|сти ў|чити|л'ами так і |жили|мси // к'іл'ко хто знаў / то і пи|саў
 / а |були си і поў|ми|рали / |були|сти не^нг|рамотн'і // те^нперки |добре / так'і |школи
 |фаїн'і / ў|чил'ки да|йут ба|гато |розум |д'іт'ам / |але д'іти |наш'і |дуже |дуже
 |панс'к'і / не^н хт'а ў|читис'а / а то|д'і хт'іли / та не^н |мали |в'іт|ки // |ади |наша

Оксана с чулув'іком / ўнука / дохтор'і / майут хлопчика Гор'ка // виба'чай
дитино / бо шос йа ус'лабла / казала туб'і б'іл'ше / але хочу перепочитисти /
витко гран' ў мене / бо к'репко па'лит ў жилутку / витко тре / шоби ме"не
подивилиси во'нука Оксана / бо во'на дохтор // дл'а мене те"перки дитино це
дуже рад'існо / шо йа се згадала і буласти / шо пережилаести і буламсти дуже
дуже рада / шо те"перки та'ка фаїна ж'изн'а / не"має ко'ли ж'ити // йа туб'і
дитино ўчиси / шоб ти ўс'о з'нала / шоб си ро'зумна була / були т'вої д'іти / і
кажи ўс'ому л'удов'і / ўс'ім д'іт'ам / шо ўчиси / тре'ба ўчитиси / тре'ба бути
ро'зумними / доб'рими / харошими л'уд'ми / буд'те здо'ров'і ўс'і / маїте ро'зум
фаїній / буд'те шоби се ви це не" пережили н'іколи ў с'воїй ж'изн'і / будуваїте
ж'изн'у / шоб була фаїна / ви були ў н'її дуже фаїн'і //

1133. – Йа помн'у / помн'у голод т'риц'ат т'рет'ого і сорок с'омого // ме"н'і
то'ди було с'ім год / с'ім'йа на'ша була та'ка / татко / мамка Па'раска / брат Борка
/ ме"не С'анка з'вати і менчїй брат Вас'ка // коло нас жи'листи т'ройе д'ітеї в'у'чи
Мот'рини / кот'ра поўмерласти / царство йї не"бесне / у т'рици'т' т'рет'ім ро'ц'і /
се Кол'ка / Ван'ка і мален'ка була Ман'ка / т'ї ж д'іти жи'ли дужи' доўго //
татко йїх М'їхаїло п'ішоў на зароб'ітки до ро'м'ін'їу і с'а не" ве'р'нуў в'іт'и / а
ўнуча хо'дилим ви'м'ін'ували на хл'їб та шоби шче" шчос' поїїсти' на д'іти //
сарака хо'дилим / хо'дилим про'сили / але та'ка була слаба / шо не" з'налам ку'да
во'на їде / не з'нала до'рогу до'дому / по до'роз'і заб'рали йак'іс л'уди / тоже" їшли
соб'ї шу'кати кус' йїду / але по'тому нам л'уди ка'зали / шо бачилим / шо во'на
там завал'алас'а м'ертва // по'тому йа ще помн'у / шо ўмерла на'ша ц'оц'а і
похо'вали / йак Бог даў / по б'їдному / але т'рунку попро'силим там чулув'ік'їу
шоб з'робили // з'робили т'рунку з гни'лих до'шок / похо'вали / а по'тому приїшли
на д'ругий ден' / а мо'гила була роз'рита і не" було у мо'гил'і н'ї тру'ни / н'ї
пок'їйної // страх буу та'кїй ў л'удеї / дл'а нас ус'їх л'удеї / шо се з'робило // було
так / шо ўми'рали л'уди / де с'а смерт' наїде / там і ўмер // н'їх'то не" хо'ваў / бо
не" маў ро'дини // помн'у / шо жи'ли коло нас не"далеко дв'і се"ст'р'і / Кат'а і
Ма'шун'ка / так'ім були б'їдн'і / шо за'гризли йїдна д'ругу // ко'ли сус'їди

пришли до хати / то Машун'а була мертва / а м'ясо з неї йшла Кат'а / туди
сусітки пішли їм і ліці їй таї кажуть / що дів'яца / тут таке зрубилос'я ї нас
чудо // прийшла м'іліція / забрали Кат'у і відвіли ї псіхушку / то від того
ніхто її їже не вид'ї / де вона та се знайу // ну шо її л'уди / л'уди брали
полову з водою / грис / робили так як хліб і їїли так / шо аж воч'і лізли на
лоб // ну шо дітино / слава Богу / хто вижиї / тої благодарній Богу с'в'атому //
як було т'ашко вид'їти / то шо мрут т'вої р'ідні і т'вої сус'їди / а ти не
майеш чим помочи // так наша мамка було звар'а лободу з грисом / не
прос'їяній нічого / або мален'ку мамличку / а їс'ї х'їлі діти їїсти / бо нас
було ш'їст' // ої / по'тому ми ходили р'учки простачали і ходили плакали /
вечором прине'семо дудому трохи тойї їїди / то мамка давала їїсти нам
потроху / щоб стало на по'тому // тоді Ман'ка пішла на станцію тоже / але ми
її дес' загубили і вона с'ї не прийшла з нами дудому / о // а ми прийшли сам'ї
/ мамка пішла шукати Ман'ку / але прийшла плакала і принесла дитину мерту
/ задуб'їлу з обариночком чорним ї р'уц'ї / так далисти / кажуть там л'уди / т'ї
дитина / воно ї не з'їло того чорного обароночка / сара'ча // до'го не було чути
про їїх'ого татка М'їхаїла / ми думали / шо і він уже їмер / а по'тому він
прислаї із Румун'її п'їс'мо і портрет з себе / ми дуже були рад'ї / бо по'тому
він приїхаї до нас і прив'їз нам трохи муки / трохи фасул'ї / бура'ка і
старен'ке ш'мат'ачко // се ж ш'мат'ачко мамка нам переши'вала / а таке яке було
там / то давали ми молодим / хто їжен'уваїса або молоду давали таке плат'а
було б'їле / таї ми давали молод'ї // так шо помн'у ї триц'їт трет'ом роц'ї не
було колхоз'ї / а були л'уди так як і те'пер маї багат'ї / то'т'ї шо не мали їїди
/ на них робилисти т'ашко / а дуже мало / а якшо давали їм / то їїх їб'ївали /
так шо нічого не приносили дудому / так шо ше казати // ади Вал'ка наша
сос'їда Макароїс'ка тоже мала б'їду велику / їїї чолов'їк Макар роспух / шо
аж лопнуї / їмер / а ї неїї т'рое діток / Нас'ка / Тол'а / Тан'ка мален'ка //
молоди'ца була дуже б'їдна / не мала чим палити і шо їїсти // діти булим
так'ї страш'ні худ'ї / шо аж жалко на них було дивитис'я / вона ходила с'елами

на станц'ію / бо ўс'і л'уди на станц'ію шос' вим'ін'ували / шос' купували / шос' давали / шос' б'рали / не" було йі'ї багато / доўго не" було дома / а т'і д'іти ле"жали са'раки голодн'і і хо'лодн'і / то су^ос'іди шос' при'носили шо хто маў / на то т'і д'іти і Вал'ка к'репко була слаба і прил'изла до х'ати / виде / шо Тан'ка ўже м'ертва / смир'дит' ўже з д'ітини / во'на ўз'ала йі'ї і по'чала то'тим м'ясам го'дувати х'лопц'іў / і Ман'ка / і Тол'ку / і са'ма йі'лам то м'ясо з д'ітини // а су'с'іди кажут' / шо се зробило / і д'іт' ў м'і'л'іц'ію / д'ітину з'йілисти // при'шла м'і'л'іц'і'я і заб'рали йі'ї ў м'і'л'іц'ію / во'на доўго сид'іла ў т'ур'м'і / доўго не" було / так се х'лопц'і заб'рали ў тої / куди се д'іти зби'рают // при'шла во'на с т'ур'ми / так по'тому ўсе л'уди йі'ї бо'йалис'а / бо во'на ди'вилас'а на ўс'іх йак ска'жена і не" стало йі'ї б'іл'ше / во'на по'мерла // багато на'шого л'уду по'мерло в'ід голоду // іdemo було с'лом і видим / там ле"жит' ў'мерлі і там ле"жит' ў'мерліі / а ко'го хо'вали / то с'а при'ходили на ц'винтар / а йама пу'ста і вид'ілим л'уди // то'му шо були слу'чайі / йак с'а хо'вали / то бачили / шо с'а тру'на була на'ша / а ўже у т'і' тру'ноў ле"жит' д'ругіі // ж'інки на то йак м'али д'ітеї / то хо'валис'а з н'ими / а йака м'ала д'ітину / то так бо'йалас'а по'казувати ту д'ітину / шо бим не" наў'рочити / бо во'на с'а б'уде кри'чати ден' і н'іч // д'іти були пере'пуджен'і і не" м'али шо йі'істи // та шо робити / а т'і хо'валис'а таї бо'йалис'а за ўсе // Боже / д'уже було т'ашко жити // бле"ко'ту / та'ку траву тру'йучу / жаб'іў ловили ў р'ічк'і д'іти / о'це було ў нас шо / д'ітино ми так ч'ухалис'а / була ў нас ч'уханка // по'тому поча'ли нам казати / шо варити пс'іў / йак'і здохли / т'реба варити ку'т'іў / і так наў'чилис'а варити м'ило / а так поло'кали ми г'линоў // б'рали була і жоўта г'линоў / і син'оў г'линоў / і с'іроў г'линоў / так і ми поло'кали на р'ічк'і // мамка ставали таї ми уже д'іўки по'тому маї б'іл'ш'і були таї поло'с'кали / хо'дили до жо'луба // т'кали і м'или доўг'і сп'ідни'ц'і і коф'ти // ко'нопл'і са'дили / мо'чилисти у р'ічк'и / по'тому замо'чилисти йі'х і к'лали кам'ін'а туд'а / шо'б во'но до'бре му'чилос'а / по'тому ц'іпа'ми б'или і су'шили // по'тому до нас при'шоў йе'ден чо'лов'ік Сид'ір з Румун'ійі / при'шоў / в'ін там ў'чиўс'а йак робити по'столи / бо ми ўсе хо'дили бос'і і д'іти мал'і / і стар'і / ўс'і хо'дили бос'і

// це буў і наш чоботар / те^нперки кажут' / в'ін чоботи шиў / а тих постол'іў ў него так багата і в'ін буў ў нас / ми заплатимо за т'і поўстол'ата і дл'а д'ітеї / і дл'а ўс'іх / во^нучами закрутимо і так ми ходили / оце такево було ў нас жит'а / по^тому ў нас // ої / не з^найу ўже шо казати // ну шо дитинко / ми сумували / ко^ли ў сорок першим ў нас ўмер татко / а мамка ў сорок вос'м'ім роц'і // ў мене ўмер брат Бор'ка // по^тому дес до сорок с'омого року / ко^ли робилис'а колхозі / то забірали л'удеї до зе^р'на / б'рали ко^рову / ку^реї / ко^зи / ўс'о // по четири / п'ят раз приходили ў хату / ў нас так'і були л'уди / йак'і приходили з м'і^л'іц'ійі і забірали ўс'о / не^н дивилис'а / шо ми д'іти / не^н мали шо йісти // були так'і / шо забірали в'ід тих шо заб'ідже^н'них // чолов'іка не^н було дома / а буў ўмер / во^л'ни це ўс'о д'ілили м'іж собоў / то^го во^ни по^тому були багат'і // о / так ми жилим / боро^ни Боже // плачу йак згадайу / дайу помани за ўс'іх ўмерлих св'атїї хл'іпчик / наї буде помана за ўс'іх / хто ўмер / бо ми дуже дуже б'ідували // і шчем було таке / шо отам нам було / а то тих д'іток забраў М'і^л'хайло до себ'і / повиростали т'і д'іти і п'ішли ў л'уди // М'і^л'хайло з Рум'і^н'ійі висілаў / в'ін маў там тоже ж'інку / д'іти / таї забраў / таї висілаў с'уда д'іт'ам ў Кел'менц'і / то каже / шо даваїте ўже і суд'а нам / таї так помогалім // і ше йа помн'у / ади нагадала / а то забула / ко^ли ў колхоз'і ўже почаў достигати колос зер^н'а / то були л'уди / йак'і к'рали / то цих лудеї приўйазували до в'ізка і ц'ілії ден' во^л'очили по се^н'лу / йак с'ором / в'ід цего л'уди в'ішалис'а і ўми^р'али // д'іти / йак'і були голодн'і / були ішли ў поле йіли там колос і там тоже ўми^р'али пр'ам го^л'одн'і / дуже ми б'ідували / але виживали / хоча не^н ўс'і / те^нперки кажут добре жити / та не^нма ко^ли //

1134. – Йак ми жили молод'і / то^ди тоже були ве^н'с'іл'а / але дуже б'ідн'і // на сто^л'и к'лалі картоплю / або були ше сти ў хат'і / з жита робили хл'іб // те^нперки даруйут' на ве^н'с'іл'а купу ўс'ого / а то^ди коп'ілки / грощ'і / а йідне п'лаг'а ве^н'с'іл'не ходило по се^н'лу // дл'а молодого б'рали ў Бороха жиди позичали / а то^ди в'ідробл'аў за се // граў на гармошк'і Сид'ір до тридц'іт трет'ого року / граў його тато Петро / а ко^ли помер / то граў син його Пе^т'ро /

молод'і по́тому ў хат'і спали на п'йецов'і / бо кроват'іў не^н було то́ди / с'в'ігла не^н було / а ми трохи жили і к'лапот' мали // та́ке було к'лалісти жи́ру к'лапот' і так ц'ілу н'іч гор'іло ў хат'і / шоб було витко / ка́ган називалос / а то ходили до Ё́роха і брали га́су трохи // так і жилим т'ашко / пома́гали ми д'іти йе́ден д'ругому ў б'і́д'і / не^н ми́нали н'ікого / а те́пер йедн'і // ба́гат'і бесме́ни та́ким йак ми б'і́дним не^н пома́гайт //

1135. – Ну ў сорок сем'ім ро́ц'і йа ўро́дила с'вого х'лопчика Андр'і́ка і то́ди не^н було ше куше́рк'і / а була ба́пка пови́туха Па́лад'а / котра ходила і при́мала ро́ди ў ж'іно́к / во́на жи́ла да́леко в'ід нас / а ма́мка З'і́на / мо́го чо́лов'іка ка́же / Сашко ўстава́й б'і́жи до Па́лад'і́йі // в'ін с'а на́пудиў / але поб'і́г / приход'а о́бойе / ка́же Сашко́в'і / дава́й ни́си дроў і пали п'і́ч / гр'і́те в'оду / а ме^нн'і ка́же ти кри́чи крeпко / шоб і в'ін чуў і те^нбе па́риў потро́ху // ну йа кри́чу і ме^нн'і ле́кше було / а в'ін с'а так на́пудиў / шо се йо́му ка́жут син ўро́диўс'а / а в'ін не^н мо́же во́горити / доўго йа з не́го см'і́йалас'а / доўго в'ін буў пок'і́йні́ і чо́лов'і́ком / і та́тком // споко́йні́ / прости́ д'іти́но / ца́рство не́бесне / зга́далом сл'у́зу пусти́ла // ну а да́л'і п'і́шоў до Га́ни Бара́шихи / се прози́вали ў нас тут л'у́ди / ска́жу н'і́х'то не^н знаў / а пр'і́звіско зна́ли́сти / ну шо йа ка́зала? // а́га / пе́рші́ в'ін до Га́н'ки / во́на ма́лам д'іти́ну і ў́з'аў ко́лиску / а ко́ли́ска була ў́йазана з ло́зи і о́бита шма́точком ста́рим і при́битим за кран і так ко́ли́сали д'іти́ну / де ми спали і д'іти́на ко́ло нас // Са́ша м'і́ п'і́шоў ро́бити ў ко́лхоз / то́ди ро́били́сти ко́лхо́зи / ро́биў на ко́н'ах / йа хо́дилам на но́рму // а зна́йеш / шо се та́ке но́рма? // ж'і́нкі хо́дили́сти с'і́йали ру́ками зе́р'но пше́нни́ц'і / жи́та // то́ди се́р'пами / ру́ками жа́ли́сти і скла́дали ў ко́пи́ц'і // йак буў уро́жа́й / то трохи да́вали нам зе́р'на / ме^нн'і і Са́шов'і // а ма́ма З'і́на си́д'і́лим з си́ном Андр'і́йом / бо во́ни ма́ли па́д'учу бо́л'езн' // було́ так / шо при́йду / а ма́мка ле́жа / не^н по́мн'а н'і́чо́го // те́перки йе́ сад'і́к / ди́ўл'ац'а за д'і́т'ми // це по́тому ў п'я́де^нс'ат шост'ім ро́ц'і ў нас ро́дили́с'а Та́н'ка / то ми ў́же во́зи́ли на в'і́зочку ў сад'і́к // те^нперки жи́й / та не^нма ко́ли // ў ме́не ста́жу та́к ба́гато / а пенс'і́я не́вельчи́чка // але йе́ на хл'і́б і до хл'і́ба / і сла́ва Бо́гу

св'атому // ти диви дитино / як те^нперки живут л'уди / ўсе майут' / грош'і /
йїжу // бесмени / а не^н хт'а помохти / тому шо не^н майут т'іл'ка // йе д'іти / були
перепудже^н'і / а те^нперки д'іти майут / і йїхн'і бат'ки майут / ўс'о се / майут //

1136. – Йа б хт'іла сказа^ти / шо ў нас ў 'сорок с'ом'ім 'роц'і буў
Гороб'ійеўскі Федот / то ўже буў з с'іл'савета / котрїй 'разом шче з чотир'ма
л'уд'ами хо'дили по хатах і 'малим таку п'їку зал'їзну і нейу шпигали / і
шукали ў хат'і зе^р'но / картофл'і / фасул'і // це ў 'сорок с'ом'ім 'роц'і за'ходили і
ў 'шопи / хату // так ўс'о брали / йакшо хто сховаў дл'а с'ім'їі трохи // то ховали
п'ід прип'їчок / за'копували ў 'земл'у // наш'і мамка сховали 'коло кир'ниц'ї п'ід
шагойу / то Федот вив'їў на дв'ір нашого меншого брата і каже / кажи / дитино
/ де мамка ховайт? // в'ін сарача напудиўс'а таї каже / йа не^н з'найу / а в'ін його
з'нову почаў / шарпаў / шарпаў / дитина плакала / тоди мамка каже / Федот / ти
не^н бо'їс'а Бога? / се воз'ми / ў тебе 'тоже тр'їе д'їтеї / воз'ми таї ли'ши // кажи
/ де ховала? / мамка в'инесли последн'ї т'ї фасул'і / 'жито і в'їдали // коли ў
'сорок с'ом'ім ў к'їнц'ї туда 'года Федота вивели / приїшли румуни / вивили
туда до Атаманчихи Л'уби / бо там буў пла'цок такий і там во'ни ўбили 'цего
Федота // коли ўбили / то л'уди не^н ішли туда його спаса^ти / бо в'ін буў дуже
ўреднїй / і л'уди його не^н л'убили // його румини сказа^ли не^н ховати на
цвинтар'і / а поховати на 'ниўц'і / йаку його с'ім'їа мала // 'тоже там 'коло
стад'їйона // там його поховали / а тод'ї коли ўже со'в'їти були / ўже там його
перевезли на цвинтар // вот так ми 'жили / запрагали корови / йїхали волами /
с 'кожної хати брали худобу і так ў кол'хозах поча^ли робити л'уди / пла'тили на
трудо'ден' // хо'дили ў 'поле стар'ї і мал'ї / ви'писували со'л'ому / палили ў хат'і
со'ломойу / накривали хати / шопи / те^нперки 'кажут' сарайі // л'уди захт'їли
к'ласти 'церкву / і ў 'центр'ї Кел'минц'ах по кам'їн'чику з'носили / 'т'ашко се
пок'лали церкву / і ўс'ї хо'дили до нейї молитис'а / стар'ї і мал'ї / а йак фаїне
в'їнчан'а бу'ло ў 'церкв'ї // йак молод'ї ви'ходили п'їсл'а в'їнчан'а / то сипали
конфети та обаринки / то ўс'ї зби'рали п'ід церквойу / то бу'ло дл'а ўс'їх рад'їс'т'
/ бо грошеї не^н бу'ло і не^н купували д'їт'ам // те^нперки так ба'гато ма'шин'їў / а

тоди в'їзок і йеден к'ін' / це йак проїде на в'їзку / то так йак на машин'ї // помн'у і перші л'їсапед / а в'ін буў у Бороха / його Р'ова син йак проїхаў л'їсопедом / колеса були дереўн'ан'ї / йак у воза / то ўс'ї йак на огл'адини б'їглисти дивитис'а // ў сорок с'омим роц'ї про голод не" хт'їли ў бол'ниц'ї вогорити / про с'мерт'ї писали / шо простуда / темпе"ратура // так жилоси / дитино / ў наш час // про це не" хт'їли казати / помн'у ўс'о / йак було жит'а фаїне / а ўже йак ў сорок вос'м'їм родило на пол'у / так фаїно ўс'о / то ми ўже почали в'їтходити / л'уди / котр'ї вижили / то йїли ўси і не" могли найїстиси / того ї казали до того / шо се ти йак з голодного к'райу // отаке / дитино / те"перки жити / та не"ма коли // буд'те здоров'ї / шоб ви були щчаслив'ї / ни з'нали н'ї голоду н'ї холоду / шоб було небо чисте / і ўс'о ви мали ўдостал' йїсти / буд'те здоровен'к'ї //

1137. – Воїна к'їл'ко гор'а принесла // помн'у / йак нин'ки / шо се приїшли до нас воїен'ї л'уди і почалисти збирати хлопц'їў / мо'ло'дих чулув'їк'їў // ў ха'тах було чутисти крик / плач / н'їх'то не" хт'їў їти на воїну // ў сорок перш'їм роц'ї такиї фаїнїї буў урожаї / л'удисти їшли збирати урожаї / т'їшилис'а / шо так ўродило / бо малисти шо йїсти / а тут си виробило таке / шо почалас'а в'їїна // наша родина ўс'а з'їїшлиси / бо в'їд нас їшлос'а ш'їст' чо'ло'в'їк'їў / наш тато Ілар'їон / Маф'теї / хлопц'ї їшли наш'ї / Влад'а / Бора / Николаї / Васил' / а з се"ла їшлисти багато чо'ло'в'їк'їў // з'їбралисти ўс'їх коло ц'еркви на пл'ацов'ї / ў нас йеден буў Йїван / йакиї дуже граў на гармон'її / там си здибали хлопц'ї / йак'ї їшли на воїну / з д'їўчатами фаїно гул'али // а молодц'ї / котр'ї не" гул'али / то плакали і мо'лилис'а / шоб с'а ве"рнулис'а додому живими // ну шо / дитино / йа ше помн'у йїдну с'їм'їу / це Николаї і Вера Бурлаки / так с'а фаїно пара жила / а то'то ў них на подв'їрїї була йакас' о'каз'їя і там булоси так багато л'удеї / приход'а на подв'їра йак'їс воїен'ї та кажут' / гаї Николаїу / бе"ремо те"бе на воїну / Вера с'а кричит / плаче / каже не" пуст'у те'бе // плакала / а п'їде"їшоў част'ковїї таї каже / гаї ўставаї / тре їти на воїну / бо ми ўс'ї ше не" стар'ї / і ўс'їх нас с'а забираїут / хто буде боронити

нашу земл'у? // ну мамка їхн'а склалисти Николаю / шо се мали / пок'лали і фл'ашку самогонки / може даш там йакомус на'чал'нику // йак страх браў / ко'ли ле^нт'или ў неб'і самол'оти / чи наш'і / чи чу'ж'і // йак к'ине то'ту бомбу так і не^нма н'і хати / н'і л'удеї / йак с'а п'ід земл'у п'ішли // го'нили з се^нла худобу / бо буйалис'а / шо'би не^н забрали // го'рит' пше^нниц'а / аж го'рит' серце / ўс'і л'уди б'і'жа / хто куда / кри'ча / ўс'і шу'кают' свої'х д'ітеї / сво'ю родину // хто ўже м'ертвиї ле^нжит / хто по'ране^нниї с'тогне // купа маши'н'іў / ўс'і хт'а йіхати дал'ше / а не^н бе^нрут / лиш бе^нрут молодих / старих маї / старих ли'шайут ў се^нл'і // с'кором при'шла по'хо'ронка на Николая Вер'і / а суму'валасти / суму'є і по ти'перки / бо се б'іл'ше не^н в'іда'валиси / ўже не^нма В'ірунки / ўмерласти // к'іл'ко жила ка'зала / за ко'го ме^нн'і в'іда'ватиси / коли йа майу чо'лов'іка / Николаї м'її зо м'нойу на роз'вод не^н подаваў // фаїна була па'ра / а три'кл'ата вої'на розлу'чила нас на'в'іки // йа'киї во'на фаї'ниї мала пат'рет / зроби'ла з ма'лойі перелам'нойі / йак с'а фаї'ну у купоч'і жила во'на з' сво'їм Николаєм / го'рнулис'а йед'не до дру'гого / і н'ічо'го з' се'го ти'перки не^нма // йі'її не^нма і Николая не^нма // ну шо наш'і х'лопц'і с' Кел'ми'нц'іў с'а ба'гато ве'рнули / Гр'іша Саў'коўс'киї ве'рнуў / Іван н'іме'ц с'а ве'рнуў / Іван Лу'пашко с'а ве'рнуў / Са'ша Швед с'а ве'рнуў / Іван Кол'цук та ше ба'гато / ди'тино // йа ўже не^н помн'у // а то'т'і ж де под'ілис'а не^н до'гл'адже'н'і і се не^ндо'л'убле'н'і / Іван / Ва'сил' / Кол'ка // шо си мог'ло с'татиси? / не^н зна'ю / шо не^нма йіх н'і на с'ім / н'і на т'ім св'іт'і / бо не^н зна'йеш се де во'ни под'іли // не^нма д'ітеї / не^нма с'а л'уду / не^н зна'йм си / де во'ни под'іли / не^н зна'єм / де во'ни с'а про'пали / бо бу'лим л'уди / те'перки не^нма // не^н сказа'ли н'іко'му / шо се ўми'райут / не^н зна'ю / де і по'хован'і / к'ілко ў'дов'іў с'а ли'шилиси ў нас // ко'жного ро'ку ше хо'д'а зби'райут ко'ло пам'ят'ника / де напи'сати то'т'і / шо не ве'рну'лис'и с' ф'ронту / ба'гато йіх там ха'м'ілі і Тол'ки Рин'гача тат'ко С'іро'жа / а в'ін с'а ўро'диў ў вої'ну ў сорок п'ерв'ім ро'ц'і то'же ўже са'рака ўмер // Гр'іш'і Каў'коўс'ко'го брат Во'лод'а і Са'ша на'писан'і там на пам'н'ат'ников'і // ўже і Гр'іша ўмер / буў ра'н'іниї // пош'тарка на'ша ў вої'ну Ва'лка но'силасти т'і по'хо'ронки // са'ма пла'кала / бо при'шла до

Кируш'і / йа'кнїѣ тоже приїшоўси без ру'ки і почалам плакати / не"ма ўже б'іл'ше ў вас сн'ючка Гвана // ка'заў Кируша то'ди Вал'ц'і / шо си там тв'її пише? / с'коро чи ўб'їут то'го ф'рица? / йа би йїх шче ўб'їваў за наш'ї д'їти та не"маїу йа ру'ки // Вал'к'і тоже ўб'їлиси чо'лов'їка / йак во'на плакала / ка'залим / шо хаї про'паде ц'а сумка с' пошти // тоже с'коро не" с'талости Вал'ки / тоже ў'мерласти / ў'мерла // а йак са Ф'рана Маф'теїа Каў'коўско'го мала р'їдного с'їна і йак че"каласти в'їд н'о'го п'їс'ма / даї т'от'а Вал'ка при'носи йїї пис'мо / шо ше жи'вїї / але ў госп'їтал'ї рана бу'ласти неве"лика / так пи'саў / а по'тому тоже ўмер // то там у госп'їтал'ї бу'лиси ў нас два х'лопц'і близн'ата Анд'р'її і Рома // йа'кїс' ве"ликиї начал'ник йїм ўру'чїў орде"ни і пи'салиси / шо приїдут дудому // йїх мамка не" бачила на воч'ї і про'сила Вал'ку / прочитаї / шо це пи'шут мойї д'їти // йак почала чи'тати / то вид'їла / шо там на'писано с'мерт'у х'рабрїх оба / так са мамка у'мерлим і не" з'нали шо се сп'р'аток / схо'вали похоронку // а Вал'ка ка'зала л'удам / шо си там на'писано / шо ми жи'в'ї здо'ров'ї / шо се с'коро будемо дома / б'їємо ф'р'їца // наш татко тоже по'гиб / мамка полу'чали трохи пенс'їю за не'го // ў ко'жн'ї хат'ї бу'ло то горе / плач'ї / то кри'чали / то ўми'раїут / то там не" витрїмуїут / бо д'їтеї похो'валиси // то ўже стар'ї л'уди бу'лим / то не"доживали в'їд то'го го'ра // хто с'а ве"рнуў / то кал'їка // ади Мар'дар Кол'а без ру'ки бу'ўси / але го'лову до'бру маў / дес ро'бїу на фаїни ро'бот'ї / царство не"бесне / тоже ўже на цвинтарев'ї // ади Гван Ду'лепам хо'рошиї бу'ўси пок'їїниї / тїперки тоже воїу'ваў і доїшоў до Бе'рл'їна / маў ме"дал'її і орде"н / буў р'ане"ниї / ў по'лон'ї буў // ка'зали / шо в'їн там бу'ўси / де мертв'ї ле"жали і виїшоў / маў до п'їатде"с'ат к'їлог'рам'їу / а в'їн буў воїеним чу'лув'їком / кончїў воїєне училишче // мало / мало са ли'шило вете'ран'їу / ш'читан'ї л'уди // хто годе"н хо'дїти па'радом ідут / а хто не" годе"н / сїд'а дома / то до них при'ход'а д'їти / не"сут кв'їтки / по'дарки // нади'вилис'а ми на ц'ї стра'х'їт'ам / боро'ни са Бо'же / шоб с'его б'їл'ше не"булости // з'нали / тїперки ідут служити в арм'їу і се ве'ртайут до'дому здо'ров'ї / фаїн'ї // витко шо се сол'дати ў форм'ї чїст'її / а не то шо наш'ї д'їти ішли на фронт і поўб'ївали йїх у наш'ї од'аж'ї //

ти|перки од|н'і їдут / а друг'і в'іт|купл'уйуц'а // то|т'і / шо служили в |арм'ії / робот'ашч'і |д'іти / поважайут с|тарших / ўм'ійут тримати во|руд'їе // а наш'і |д'іти їшли на воїну і бо|йалис'а |того во|руд'їа / таї ба|гато не" мали ў руках |того во|руд'їа / по до|роз'і поўби|валисти // вам |д'іти / |житисти ў |мир'і / ро|битисти ў дир|жав'і так / аби не" було |тойі три|кл'атой в'ї|ни / наї |буде мир / наї |буде по|радок ў за|кон'і // наї |буде так / шоб ви бере|гли / за|щич'чали / шоб |наш'і |д'іти / ў|нуки не" ўми|ралисти / а |жили ў |мир'і і хаї |буде так / йак |хоче"м ми // шоб ў|родило ўсе |фаїно / і шоб |д'іти бу|ли здо|ров'і і ш|часлив'і / і |чисте |небо над голо|вою / і ў|читис'а / і |жив'іт так / шоби Бог буў над |вами о|хо|ронуйу / і ви л'у|били сво|ю Україну //

с. Росошани Кельменецького району

Росошани – село, розташоване за 18 км від райцентру і за 12 км від залізничної станції Ларга. Уперше Росошани згадуються в письмових документах 15 квітня 1710 року [3, с. 335].

Інформант: Бурлака Марія Тимофіївна, 1939 р. н., освіта – 6 кл.

1138. – Дайемо ко|ров'і л'і|цер'її / по|том |дойімо / дайемо |п'іло / трем бу|ра|ка / комб'і|кору // по|том по|дойемо / по|том пус|каймо й'її ў |поле" / во|на по|па|се / на о|б'ід |тоже" ї|демо до|йти / а по|том |дойем // с|вин'ам |тоже" / трем бу|ра|ка / комб'і|кору // с|вин'і |майемо / |кури / |гуси // |гус'ам |тоже" дайем тра|ви / ру|байемо л'і|цер'її / комб'і|кору // |курам тра|ви / во|ди м'і|шайемо / ну ўсе дайемо / ўс'о|го / комб'і|кору / |зеле"н'і //

1139. – Шоп при|го|тувати ва|реники / т|реба по|с'їяти му|ки / ў|з'ати і по|с|тавити за два йа|ц'а / а|бо т|рошки во|ди або мо|ло|ка / так по|м'ісити шоп т'і|сточко бу|ло та|ке м'я|кесе"н'ке / шоп не" бу|ло н'і|йаких гу|з'очк'іў // ро|ска|чати / і за|м'ішати |сиру / роз|бити два йа|ц'а або з |виш'ами / |виш'ні поса|харити // або с |фаршом / |дати ту|да |перц'у / ци|бул'і і так го|тувати ва|реники // по|л'і|пити йїх фа|їнен'ко / ква|драти|ками чи йак по|р'ізати і по|том по|с|тавити во|ди // во|да

заки¹пит / посолити і так по¹малу варити / так шоп во¹ни не¹ розварилис¹’а / ¹файно // і друш¹л’ак і викинути ¹ї таз’ік / мас¹тити ¹маслом або сме¹танойу / йак хто ¹хоче¹ / або ¹маслом / або ол’ійем / або сме¹танойу // так ми го¹туємо вареники //

с. Білоусівка Сокирянського району

Інформант: Гінгуляк Євдокія Семенівна, 1930 р. н.

1139(1) – Воїна ¹дуже¹ була т’ашка // нале¹т’іли ¹н’імц’і / си¹д’іли ¹ї нас ¹ї се¹л’і / б’рали ко¹рови / лу¹де¹т’і / д’і¹чат на¹силували / д’і¹те¹т’і ки¹дали у ки¹р’ницю / з’верха ¹коней / палили ха¹ти / б’рали с’вин’і / кури // не¹ н’равис’а йо¹му л’удина / шос ка¹зала / в’ін раз ¹їби¹ і п’ішо¹ // ¹дуже¹ б’іда була ве¹лика / хо¹валиса л’уди / а д’і¹чата лиш на под’і си¹д’іли // і тато з ¹мамо¹у хо¹ди / а во¹ни на под’і // бо лиш п’і¹ма¹ї д’і¹чину / зроби¹ї д’іло / ру¹жо вит’агну¹ї застр’іли¹ї / с’і¹ї на ко¹н’а і по¹їха¹ї дал’і / з ¹нашого се¹ла ¹ї друге се¹ло / тоже¹ так робили // л’уде¹т’і ¹дуже¹ ба¹гато / шо було / заби¹рали / при¹де до ха¹ти / то¹ди ха¹ти п’ід со¹ломойу були / черк¹ну¹ї / і з во¹р’іт ви¹ходи / ха¹та ¹їже го¹рит / л’уди п’лачут / кри¹чат / шо робити? / шо ко¹му ка¹зати? / ¹дуже¹ гор’а було // в’ікна / с’в’ітло зас’в’ітили // в’ікна зат’кали / шоб ни¹де не¹ було вид’ко / бо само¹л’оти н’іме¹ц’і ле¹т’а / бачут с’в’ітло / зна¹йут шо се¹ло і га¹т’а бом¹бами // ¹їста¹не¹ш’рано ¹їже та ха¹та роз¹бита / та роз¹бита / та роз¹бита // ¹думайеш так жили? // ¹дуже¹ т’ашко було / шо йа ш’е не¹ пере¹жила на с’во¹їм в’і¹кови //

1139(2) – А ¹ї голо¹д / ¹їсти хо¹т’іли / ¹Боже¹ ¹Боже¹ / лош¹ки¹е дере¹їл’ан’і ¹їже були зе¹лен’і в’ід¹ лобод¹и / в’ід¹ л’і¹цер’ій¹и / в’ід¹ бур’ачи¹н’а // ¹зари кури не¹ хот’а бур’ачи¹н’а / а ми варили і ¹їли / тако чере¹во / а ¹їсти ¹їме¹райеш // ми з ¹Ван’ом ¹їк¹рали в’ід¹ д’іда два стру¹чки¹е ку¹руз на ве¹с’н’і // мої та намоч’іт // а во¹ни п’ішли на ¹поле¹ / а в’ін пас ко¹рову на го¹род’і / а йа ¹паса¹л’а в’і¹їц’і // і ¹їли і ¹їли / зроби¹ли ¹рану / йа¹зик зру¹бали / ха¹їки¹е суда / ¹рану / тако си¹д’а ¹писки¹е // а д’ід при¹ходи¹ з ¹ба¹бойу / ка¹же¹ шо це¹? / ¹їкуси¹ла бджо¹ла // ¹баба зва¹рила ту буди¹р’е¹їку / тут не¹ма ¹їак пу¹стити / а ¹баба ка¹же¹ ска¹їт ме¹н’і / шо ви

поробили? // ми берем баб'ї таї кажем / ўкрали в'їдт вас два стручки з нас'їна / їїсти хот'їли / ї це їїли // во̀на каже ану / їак роз'авили рота / во̀на каже / шо ви будете робити? // та берє їакиїс бур'ан варит / та ўже д'їдт л'аже спати / а во̀на каже / ану полош'їт роти // картофл'у крали / лупину / хто бога'ї мали хл'їб / а б'їдн'ї л'уди маї не мали / та лупинку / їшли на см'їт'а з б'їрали / ї зак'ї доїду доїдому ї їа зїїла // а зари / хл'їб сидит / борш варенїї сидит / їайн'ко їе / їа їїсти хочу // та зари п'лохо // зари лиш молитиса Б'огу ї просїти Б'ога / шоб так було до к'райу // ти маїїш шо їїсти / кажи / хл'їб маїїш ў хат'ї / ну / ї моїїса Б'огу / шоб Господ' не даў нам то шо було // їдем з бабойу на поле / прашуймо / такиї бур'ан / так сонце гр'їє / так їїсти хоче мо // їдем доїдому / баба каже / ну шо / може короўка ўже їе / мали ш'ас'т'а за ко́рову / та зари каже хоч здоймо // ї там ж'їнка їде / дуже богачка була / а ми їдем п'л'онтаїем / а во̀на каже / Киїлино / шо так їдеш? / а во̀на каже / дуже їїсти хочу // їдем ї радимса / каже / з'д'їучиноу / шо ми зари їїсти буде м // а во̀на тако дивиса таї каже / їа хл'їб маїу / б'ринз'у маїу / м'їасо маїу / наїїласа ї ўстала ї їїсти хочу // Бог насилаў гоїоднїї в'їте'р на л'удину / шо не було / так л'уди т'ашко прогр'їшили // приходим ми доїдому / а д'їдт ўже ко́рову / ноги так'їво / сидит / а ко́рова ўже коло їїсел / баба п'їшла / доїї / а ми бачим / а та ж'їнка приходи до вор'їт / не їде ў подв'їр'а // Киїлино / Киїлино / а баба каже чо? / ану їди суда / приноси нам / такиї хл'їб з'доровїї / ї приноси миску муки на мамалїгу / каже на / їди вари мамалїгу / з'її ко́рову / може маїїш сир / к'їдаї / не не си продавати / наї д'їти поїїд'а // ти бачеш / шо во̀на їшла так їак ти ўже / з голо'ду // їак во̀на тої хл'їб приїнесла / їак пок'лала / а д'їдт запухлїї / ноги / сидит / а Ван'а брат буў в'їдт мене на ш'тири їоди меншїї / а в'їн тої / в'їн їак побачїў тої хл'їб та тако руками / даї ме'н'ї хоч тако гр'їночку // та баба берє / к'райе хл'їб нам на гр'їночки / на то'б'ї / на то'б'ї / а це на потому // гаї варит мамалїгу / киїдаїе нам того / л'їєе молока / ту мамалїгу / та ту мамалїгу тако їак зари Руслан / Богдан їїст / та тако їїли / р'учки нам трусїїли // ни проїжила св'її в'їк ш'оўком шїла / ї ш'е дивиса Бог

тримає // жом но^сили / рос:теле^мо / тра^ва гор^ріла / а л^уди йіли // і їдем в^іт:и
за Че^рн^іу^цами / за Стан^іславом / та^ка пл^ощад^ь йак на Б^іло^ус^іу^ка / по^уна
варила т^і / пива / ту^да с:ипали то^ус^о / і ми йшли / і з^душували ў м^іш^ки^е і до
по^йзда / на то^вар^нак і ве^нзем / бо до^ма пе^чем бл^інч^іки // там у^паў с
кот^іл^ком / но^ги сп^лухли / чере^во та^ко // там л^удина / там л^удина / а кру^гом
йа^ми / ўже си^дит / му^хи с^іда^йут // на^і Бог бор^они / Гос^поди / не^н да^і нам ^цего /
Бож^чку // йак ми ж^или // і ди^виса / ви^жила на б^іду / і ш^е три го^да і
де^ну^йа^носто год і ш^е калата^йеш / га? //

1139(3) – Була моло^да / ж^ила ко^ло д^іда / ко^ло ба^би / па^сла ху^добу/
хо^дила за жомом // в^ід^так п^ішла ў Дон^баси / на^йшла д^іда // до^бре^н було /
ро^била // д^ід^т с^іу по^йхаў до^дому бо сла^би^і // ро^боту не^н да^вали / к^лали ў
бо^лниц^у / а в^ін ка^же^н іду та^і тут б^уду л^ічи^ца // йа ли^шилася бе^реме^на / ма^ла
В^іт^у / йшла ў бо^лниц^у / при^йшла з^е бо^лниц^і / поси^діла / не^н з^найу / чи^і три
не^ді^лі / і п^ішла на ро^боту / ба^бу на^ймила / ба^вила В^іт^у / йа п^ішла на ро^боту
// ро^била там / ў т^ії тран^шейі ко^пали / а йа хо^дила з^Віт^{ом} // зал^ізу ў
тран^шейу / чере^во та^ко / а то^і при^ходи на^чал^ник / та^і ка^же^н / Г^інгу^лак / а^ну
вил^ізи в^іт:и / а йа ка^жу та чо? / а^ну вил^ізи / йа вил^ізла / а та та^ко сп^ід^ница /
та ди^тина б^іеса / а в^ін ка^же^н / а шо ў тебе кур^ча ў тебе^н? / шоб б^іл^ше^н йа те^нбе
там не^н бачи^ў / хот^а д^іу^чата буд^ь з^вер^ха / шоб ти роз^ки^дала з^емл^у / а не^н
хот^а / йа то^бі дам д^ругу ро^боту / і пи^тає тих д^іу^чат / на^і буде^н Дун^а з^е нами
/ бо з^мого се^нла / во^на бу^де по^вер^хнос^і // ну в^ін заб^раўса / а во^ни ка^жут ми
г^рош^і раз^ом бе^нрем / за^лаз^ь // за^лаз^у / в^ін при^ходи на д^руги^і ден^ь / йак
по^бачи^ў / шо в^ін то^му бри^гад^ірови ро^би^ў // а в^ін ка^же^н / та шо йа п^ііму й^ій?
/ за шо? / за ру^ки^і за но^ги? / про^же^нни з^е ро^боти // а йа ви^лаз^у та^і ка^жу / а ш
чо^го йа б^уду ж^ити? / йак за^ўтра ў^род^у / т^реба йо^му ўс^ого // в^ін ка^же^н / йа
то^бі на^йду ро^боту д^ругу / йа ка^жу йа не^н п^іду в^ід^т д^іу^чат н^ікуди // а бу^де^нш
ро^бити по^вер^хн^і? / б^уду // ўже д^іу^чата ме^не не^н б^рали / ўже йа так і ро^била //
ўже п^ішла / ма^ла В^іт^у / та ба^ба ме^ні ба^вила / і пу^скали ме^не че^рез^е два ча^са
са^ти ди^тин^і да^вати / ну то^ди ўже ми ж^или // ўже йан^вар^ь м^іс^ац^ь / на^нашка

моїа йіде" Се"рби|чанка до^удому / роз^чіталаса / тоже" мала дитину / |Вас'у / а
йа |В'іт'у // во'на йіде" до^удому / і йа йіду // |кажу йа ўже не" лишайуса / та
в'і:даласа / та п'ішла дес на другу роботу // пос'ідали йідем / при'їхали ў Ки'їю
/ |пойзд |маіе їти аж че"ре"з^с штири ча'са / суда до нас // гаї їдем / |кажут йе
|д'ескиї дом / |д'іти поку'пати // при'їшли / а там так |фаїно / ў |кажнїї |ван:очок / ми
т'і |д'іти пок'лали / поку'пали / попере"повивали // а |зариз^с з'наіе за |маму? //
позво'ни / |мамо йак ти? // йіде"м до^удому / |йіде"м ўже / при'їхали // |йіде"м / а йа
тако с'тала / таї |плачу над' тим |В'іт'ом / в'ін соб'і спит // а ў друг'ім тако ку'пе
йідут сол'дати / а ми тут / на'нашка / на'нашул / во'ни см'їйуца во'бойе // при'ходи^с
їден сол'дат / таї |каже" ме"н'і / чо ти к'їлко |плачи'ш? / а йа |кажу / а так // це тв'її
ре'б'онок? / |кажу м'її // а куда ш ти |йіде"ш? / |кажу йа сама не" з'наіу куда йа
йіду // а в'ін |дивиса на |мене" таї |каже" /а |в'іткїї ж ти? / а |кажу Соки'р'анскїї
раї'вон |се"ло |кажу // а |маіеш |тата ї |маму? / |кажу не"ма не" |тата не" |мами / |йіду
до |маминої се"с'три // а в'ін тако подив'їуса таї |каже" / йа шоб не" в |арм'їу /
шоб дес так / йа б |зари те"бе ўз'аў с |цейу дитиноу і во'бойе би |жили / ў |мене"
йідна |мама / |б'їл'ше не"ма н'їкого // а йа тако дїу'л'уса на |него таї |кажу / ти ж
такії молодїї / |фаїні со'л'дат // і ш'ч'ас'т'а лиш на молод'ї |були // |д'їд' на три
|года / тої шо ходїу на пїят' / шо роз'їш'ласа з... на штири / са'м'і так'і шо // йа
|кажу йїм тако / шо йа ста'ра на'прот'їу вас / ў |тебе" |серце |добре // |йїхаў / ўже
при'їхали / на'нашка ўже з'лази на Ро'ман'їуск'її станц'її / і ме"н'і |треба з'лазити
// |кажут ме"н'і зл'їзиш аж у Мо'амалїз'ї / |кажу н'е / йа тут ви'лаз'у // зл'їзла /
куда з^с |тойу дитиноу їти? / ну ска'жи ме"н'і? / і сум'ки^с коло |мене" // с'тала тако
п'їд' ту станц'їю / |пойзд про'їхаў / на'нашка ўже суда п'ішла // йа |кажу / |Боже"
/ ну куда йа? / куда: / йа ї |зари |веч'ер |маіе |бути // ходи йа|кїс чо'лов'їк чи шо /
йа |кажу / а ви |може" ма'шиноу? / в'ін |каже" да / йа ўстр'їчаў / |думаў / шо
при'їдут моїї та не"ма // а |каже" / а то'б'ї куда? / йа |кажу а ме"н'і |треба ви
з'наїте де Лїв'їнц'ї? / а в'ін |каже" йа зс Данк'їуц'їу / аж там де штири |корчм'ї //
йа |кажу от шоб ви ме"не ўз'али з^с |цейу дитиноу / а куда? / |кажу хоч до
Лїв'їнц'їу // а ме"н'і |треба |кажу пере"й'ж:ати Лїв'їнц'ї / аж на тої горб / там

моїе се^мло / йа вам заплат'у // а в'ін тако дивиса / і йе коло него д'їучина / йа
знайу / може^н ш'їст' рок'їу / с'їм / так'е / дитина // йа подумайу // думаў /
подумаў / ну гаї наї буде^н / с'їдаї // кладу йа т'ї тлумки^ї / ту дитину / йїде^нм /
приїхали ў Лив'їнци^ї // йїму треба туда йїхати / а ме^нн'ї туда йїхати // йа кажу
гаї в'їд'ве^нз'їт ме^нне до^дому / дам вам / бо грoш'ї мала / дам к'їлко ви с'каже^нте
грoшеї / лиш в'їд'ве^нз'їт ме^нне на место // а в'ін дивиса до тойї дитини таї каже^н
/ ми не^н ўп'їзнимоса до^дому / а вона каже^н / дивиса / таї каже^н / дивиса йак ца
т'от'а плаче^н // таї привезли / прив'їз' ме^нне / ну так йак до Марус'ї / бо там
дуже^н вуличка була вузен'ка / машина ве^нлика / в'ін каже^н йа тут вас ск'їдайу //
таї там йа зл'їзла / таї д'їти сказали баб'ї шо їд'їт / Дун'а йе // та баба ме^нне
ўстрет'їла / ўже плаче / ту дитину ўзали // пос'їдали ми / л'уди ўчули / таї
сус'їди поприходили / тої на нашул / шо в'їнчаў ме^нне // ўз'али ту дитину туда /
роз'повили / з' него лиш пара їде // то так тоди було холодно / йенвар' буў чи
шо / йа ўже не^н помн'у / чи шо то було // і йа там у д'їда жила // ўже ве^нсна /
треба б'рати норму / ну з' чога жити / кажи // т'їлко мала грoшеї суда / і шо
було таке маї добрен'ке / баба каже^н даї ме^нн'ї // там йа койїс матер'її привезла
/ то того / то того // думала шо продам / таї буде ко^п'їйка // баба гаї даї йа
пошїйу со^п'б'ї сп'їдницю / таї кофту / то то / то то // бе^нру йа норму / а д'їд'
каже^н / а в'ін чо не^н платит л'їменти? / кажу бо йа не^н подавала / а йа кажу а так
// тоди п'їшла подала на ал'їменти / ўже приїхаў туда Кост' / суд зак'рили /
приїшоў / забраў ме^нне ї жили ми ўже тут // дуже^н т'ашко жили // хата з'гор'їла
/ йїсти не^нма шо / ўбратиса не^нма шо / на роботу їдем звар'у йо^му дв'ї йайч'ки
на роботу / а со^п'б'ї їдно / і ц'їбул'ки на микайу // і дитина / ў йасла не^н приїмают
/ бо туто йакас ранка була // лишайу з' бабойу / приход'у / баба веч'їром
сварица / йа н'їчо не^н робл'у / бо дитину баўл'у // йак йа св'її в'їк т'ашко
прожила / лиш йїден Бог з'найе з'вер'ха //

с. Василівка Сокирянського району

Інформант: Мікірін Миколай Олександрович, 1936 р. н., освіта – 4 кл.

1139(4) – Ну було ўрем'а п'ісл'а воіни // ми були хлопц'і маі так'і / п'ідл'ітки / ходили ў школу / ў школу ми ходили ни р'іуно шчитати одн'іготки / були і дес'ат год / були і двац'ат' год / були і с'ім год / ўс'і ходили ў купу ў школу // волюшк'іўс'к'і хлопц'і ходили / ож'іўс'к'і до нас ў школу / і ми ходили // і там ше" не" кончиў / не" кончиў йа че"твертї клас добри йак ўже / йак при'мусово чи йак це ни при'мусово / тожи котр'і мали ўже дес' ш'існац' год / с'імнац'ат' / таі при'мусово брали ў фезе'о / сел'сав'ет браў у фезе'о / то'го шо п'ісл'а воіни треба було в'істрайувати шахти / на Донец'ку там / Макийеўка / Горлоўка // а ми так'і йак йа сам'і ішли / чо ішли / бо голод буў / не"ма шо йісти / і ўбрац'а не"ма шо // мама слаба / таі так'і йак йа / багато таких було // та йа п'ішоў сам таі зробиў метрику / мама і ни знала / і п'ішоў у фезе'о / вол'но / це дес було ў сорок диўйятих го'дах / п'іди'с'атих / і таких йак йа було багато // ну таі п'ішли туди / там ўчилиса ў школ'і фезе'о / ўчилиса / багато груп'іў було // дес' ў т'їі школ'і було зо с'ім / в'іс'ім груп'іў // т'і пробн'іки / т'і каме"ншч'іки / штука'тури / а т'і зваршч'іки // ну та такі то'д'і було такі // багато було л'удеі пожилих // помн'у тато і три си'єни при'ішли сам'і в'іс'тройувати шахти / і ст'ройіли дома / шо там йім казали / то во'ни ст'ройіли // ми кончили школу тожи ц'і молод'і / йа буў каме"ншчи'ком / дес'ат' м'іс'яц'іў ўчиўса / каме"нщик п'ічн'ік називалося // ну таі ўже виішли ми на самосто'ят'ел'ну роботу / здали е"кзаме"ни / каме"ншч'іки т'і / виішли на самосто'ят'ел'ну роботу // нас здали поміжи стар'і групи / бо сам'і молод'і хлопц'і // маісте"р ў нас буў не" важний / л'ублу т'рошки х'линути там / таі на него витко дов'ер'йя не" мали чи шо там // нас дали по п'ят / по три / по ш'тири ў разн'і групи / таі ми там робили // зароб'ляли ми добре // ў то ўрем'а зароб'ляли ми по тис'ачу п'яцот / по тис'ачу / по в'іс'імсот / йак йака робота / по'пробуї пацанови даі п'іўтори тис'ача / тож грош'і дорог'і то'ди були то // таі ўже ўбиралися там ўс'о / ходили на танц'і //

були танцплошчатки // таки було п'ісл'а воїни то ўс'о розруха / али танцплошчатки // були постройіли ми сам'і / вопшч'ім опчиж'іт'ііе одноетажн'і так'і йак ц'і короўники шо зараз у нас одноетажн'і доўг'і // це було пйат' чи ш'іс'т цих опшчиж'іт'іій женск'ій / а то було мужск'іў / а на се"ре"дин'і танцплошчатка / ст'іл'ц'і кругом ўс'о // фудбол тоди на'чало лиш образу'ваца по моіму / бо можи в'ін і ран'ши буў тоі фудбол / али йа ни знайу йак там / али ми ходили ў н'ід'іл'у на тоі фудбол / али б'іл'шу част' на танцплошчатку // ну таі були д'іўки / кажді маў своіу д'іўку / с'уди туди ходили там / знакоми"ли"с'а / гул'али // таі дешо хт'іў аі же"ниц'а даже / али мама кажи ни їди ў св'іти там дес' брати йаких рус'ких / а то так'і сам'і рус'к'і йак йа // во"на ж Житоми"рскойі облас'т'і була / а йа з Чирнов'іц'койі / таі ба"гато // волошк'іўскіі хлопчу ўже"ниўса там прив'іў / і цеі ож'іўскіі буў Заболотниі / йакиіс там ож'іўскіі пастух там фам'іл'іа / ўже"ниўса при"вели с'уди / во"ни і зараз дес' там на ок"ниці і т'і д'іўки йе // а йа ни жи"ниўса / бо мама кажи ни т"реба / нашо тоб'і йакойіс рускойі / ў нас йе тожи то // таі при"шоў ўже в'іт'и / с'уди до"дому / таі тут робіў на ферм'і // ба"гаіто там / до арм'ійі н'іби робіў йа / таі ўже в'іт'и при"шло ўремн'а / таі ўже п'ішоў в арм'іу / служіў у Л'енград'і / на площче"д'і остан'а / площчат' там йе востан'а / де Л'ен'ін виступаў / там не"далеко вулиц'а Воїнова / і там йа видиўс'а на шофе"ра / робіў три годи пушт'і с полвинойу шофе"ром ў Л'енград'і / Л'енград ўже знаў // ну таі ўже в'ітслужіў в арм'ійі / при"шоў в'іт'и / мама тут дома ўже робила с"таршому б"ратови вис'іл'а / напозичали грошеі / набрали ў колхоз'і / бо то колхоз даваў грош'і і йеду на ве"с'іл'а / ўс'о на виплат // таі стаў йа на ферм'і / таі зноў робіў на ферм'і там / пов'ідробл'аў т'і долги мамин'і / а потом ўже сам жи"ниўса / наішоў таку саму сироту йак йа / ни гл'ад'іў ба"гачку там таких зам'іжн'іх / а таку саму шче ў мене хот' мама була / а ў нейі не"мами / не"тата не"було // таі тожи ўз'али / таі тожи на ферму п'ішла / і йа на ферму п'ішоў // во"на дойаркойу робила / ба"гато гол'іў / по"пробуі ст'іл'ки мала з в'іс'ім год чи дес'ат' ўже дойла коро"ви / а йа там скотн'іком буў / таке с'аке / таке потом там ўже робили

ми / п'ішли б'рали на цеї Крим наб'ор буў / п'ер'ес'іл'ен'іе було / а ўс'ероўно ў ш'ісде"с'ат'ім годов'і ў нас час' не" було й'ди ни ў мага'зинах н'ігде н'ічого / зноў так й'ак би голод буў ў ш'ісде"с'атих год'ах // ми з'ібра'лиса з нейу п'ішли ў Крим на п'ер'ес'іл'ен'іе // п'ішли ми ў той Крим / а там поб'ачили ми шо ше б'ідн'іш'і йе за нас // в'іт'и ма'шина при'їхала при'езли нас на Ок'ниц'у / а там шче б'ідн'іш'і й'ак ми були // з Г'воз'довуў були / Сокир'ан'с'койі стан'ціі л'уди // при'їшли ми ў Крим / нам дали х'ату / хорошу х'ату // це було ў фе"ўрал'і м'іс'ац'і / нато'пили ў х'ат'і / пли'та че"р'вона була // дали х'ату нам поблишче до фер'ми / хар'ошу х'ату // по'том ми п'ішли / тої пр'ес'ідат'ел' з'ібраў / то ўс'о пор'адемно було // п'ішли дали нам й'исти хл'іба / б'ринз'і / й'айеї / ц'іліі торбу дали до'дому // во'на на фер'м'і робила / а й'а шофе"ром / по'том пшоў у кузн'у / а во'на робила там ц'іле л'іго // добре там було добре д'уже // жи'ели до осе"н'і а по'том поўт'ікали // при'їхали до'дому таї нача'лис'а ст'ройітис'а / ро'дилас'а д'іўчина перш'і раз / по'ст'ройіли ми х'ату / кол'хоз пома'гаў нам ўс'о ўрем'а ст'ройіти х'ату // по'том й'а ўже пшоў робити на тракто'р'іста / а во'на на фер'м'і / і це ми так аж пуш'т'і до с'о'годн'ішн'ого дн'а // ви'їшли на пенс'ію во'на таї й'а / і слава Б'огу хара'шо // пок'лали х'ату / спло'дили д'ітеї / д'іўчину мали і хл'опц'а / і так ми жи'ємо до с'о'годн'ішного дн'а //

1139(5) – Ну жи'ли ми до вої'ни / й'а па'цан шче буў до вої'ни // нас було ў с'ім'їі п'ато д'ітеї / то'д'і шче й'а пас в'іўц'і / ме"н'і було п'ат' год // ка'жди'ї ден' пас з стар'шим б'ратом в'іўц'і ходиў / аж на но'гах / на пал'чиках рана була / так в'идер до су'хойі тра'ви / ди'тина / т'іло моло'ден'ке // ко'ли нача'ласа вої'на ў сорок перш'ім год'і / а ми пасли в'іўц'і / по'находи'ели сол'дат'іў гора'ми / а й'а па'цан па'су в'іўц'і / а т'і сол'дати поко'пали око'пи / таї ў тих око'пах // а й'а па'цан іду до тих сол'дат'іў / а во'ни да'йут ми'ен'і ў б'інокл' ди'витис'а / а й'а ўз'аў ди'ўл'уса а во'но й'ак передо м'нойу / а й'а так т'ішус'а / тож ін'т'ересно / тої б'інокл' / а в'іўц'і дес п'ішли ў пше"ниц'у до л'удеї / а тої й'ак при'їди й'ак по'т'агне бата'гом ме"не / таї й'а ўже туди т'іка'йу // таї ми пасли й'едного р'азу го'нили ми т'і в'іўц'і до'дому / ў не"д'іл'у це було са'ме / а ми же"нем в'іт'и / а

снар'ад йак при'ле^нт'іў / йак ўпаў межи в'іўц'і / лиш киш'ки порозл'італис'а / ўс'о порозди'рало / ну снар'ад ўпаў міжэ то / пан'іка почалас'а / йа п'лачу // ми почали зган'ати т'і в'іўц'і / з'ігналі / зноў знар'ад ўдариў / ми заг'нали йіх ў 'молу / і ше зо ск'іка раз ўдарило по ўбоч'і снар'ади // л'уди приш'ли таі позаби'рالی кожні свойі в'іўц'і / таі ми п'ішли додому // пот'ім ми жи'ли ў Г'линишч'і // таі ўже так кон'чилас'а воіна // полу'чали л'уди зв'іш'чен'іа / таі о'дин чо'ло'в'ік за два си'ни полу'чиў зв'іш'чен'іе шо по'гибли два си'ни 'разом / та іде до'рогойу 'коси рве на со'б'і / 'коси рве і ки'дае на 'земл'у / так п'лакали // ну таі ўже кон'чилас'а воіна / таі ўже то'ди нача'ли б'рати ў Донбас на ўстано'у'лен'іе // та таке п'ісл'а воіни і з воінойу //

Інформант: Мікірін Катерина Василівна, 1941 р. н., освіта – 4 кл.

1139(6) – Ну шо / ли'шилася йа са'ма / ми'н'і год буў / йак 'мама ў'мерла / бо воіна та т'іф буў / 'мама ў'мерла / а йа ли'шилася / а 'сестри бу'ли ў 'мени таі ни хт'ілі / 'кажи чо воіна ни ў'мерла / а 'мама ни ли'шилася / 'мама ў'мерла / йа ли'шилася // таі ни хт'ілі ми'не / таі 'кидали ми'не скр'із' / ну і не^н ди'віўса за м'ноіу н'іхто ма'н'ун'коіу / ну і йа 'вижила / о / та'ки мо'іе // ко'ли йа ўже зрос'ла / 'тожи ко'ло сестр'іў / ко'ло се'стри / пот'ом ўже бу'ло ми'н'і 'дес'ат' 'рок'іў / а то'ди ж не^н та'ки / н'ічо'го не^н бу'ло / ўбра'ца н'ічо'го / 'йісти заробл'ати // таі ўже ў 'дес'ат' 'рок'іў п'ішла на 'ферму йа / і до'йіла ко'ро'ви / 'дес'ат' ко'роў 'мала / 'дес'ат' год 'дес'ат' ко'роў / 'руки по'пухли бу'ли / 'али заробл'ала // і так йа там / а 'йісти ж 'дома не^нма н'ічо'го та'ки / н'іхто ни 'баби / ни 'д'іда / ни 'мами н'ічо'го ў 'мене ни бу'ло / ота'ко са'ма си'ро'та // таі шо там по'п'іу ото'го мо'ло'ка / а 'домо та ма'малічки т'рошки ко'ло звар'у то т'рошки су'хой по'йім // і ко'ли йа ўже ро'била таі зрос'ла / таі год за 'годом / таі ўже 'ход'у с'уді на ро'боту / таі ўже та'ка 'вирос'ла / а 'мама 'його ви'шла / таі іди 'дочко по'йішиш т'рошки // та да'вала ми'н'і 'йісти // та так воіна і приру'чила ме'не / шоб в'ін ми'не ўз'аў / таі ўже так / таі так йа ўже тут приш'ла до 'н'ого / таі та'ки бу'ло // та'ки мо'іе д'івоцтво бу'ло // а не^нма но шо ўбра'ца / н'ічо'го не^н 'мала / о'це шо ў ко'хоз'і ўже да'лі ме'н'і бу'ли

г'рош'і / то йа купила со'б'і плат'ачко ш'тапе'л'не і хусточка така була // о'це
таки було // таі таки мо'їе д'івоцтво / над'івувалас'а дужи //

с. Романківці Сокирянського району

Романківці – село, розташоване за 15 км на захід від Дністра, за 2,5 км від залізничної станції. Відстань до Сокирян – 21 км. Люди здавна жили на багатій землі Придністров'я. Про це свідчать рештки слов'янського поселення VIII – X століть, виявлені за 3 км на північний схід від Романківців. Основним заняттям населення було сільське господарство, лише незначна частина мешканців займалася ремісництвом [3, с. 531].

Інформант: Швець Антоніна Василівна, 1930 р. н., освіта – 6 кл.

1140. – Йа с'вою мамойу / робили ми такі' п'ідме"т / с'їйали с'їмн'а /
по'том ви'рошчували / таке густе с'їйали / шоп п'ідме"т бу' // по'том його м'икали
/ по'том возили ў р'ічку / на поле" / ви'мочували його / по'том вит'агали в'іти /
сушили / і т'іпали // так'і були дириў'л'ан'і батал'ниц'і / ми його т'іпали /
б'іл'ше в'іт' цього те"рм'іт'а / йак ка'зали ми то'ди / по'том вити'рали в'ід др'імного
те"рм'іт'а / а по'тому дергали з'і ц'і'вахами / йаку ми дергали // робили кукли / і
робили куд'ілки / к'лоча / с' к'лоча робили вири'їки / а с' кукол пр'али то'нен'ко / і
робили сороч'ки / скате"р'ки / рушни'ки // таке ўс'о було / бо то'ди цього не" було /
шо зари / то ўс'о було по дамн'ому / йак ми то'ди жили // ну і по'тому ми це
пр'али / була кужил' / буд'и ве"ре"гена / пр'али то'нен'ко / по'тому звивали на
мото'вило т'і нит'ки то'нен'ко // з мото'вила здо'мали / пр'али / б'їлили / на мо'рос
кидали з'имойу // по'тому к'лали на ви'яшки і звивали це ўс'о / ц'і нит'ки ўже
б'їлин'і // по'тому ми к'лали к'росна / к'росна з'робин'і так'і дириў'л'ан'і / про'ст'і
к'росна / і ми на сно'ваїку к'лали / сно'вали / т'їлко там пасом т'реба було //
по'тому з'нач'іт' здо'мали с'но'ваїки / к'лали на к'росна // наби'рали / там були
нити так'і / ну з ниток / було бердо таке дириў'л'ане / р'обине // бу' чоўник /
йаким ми кидали / т'кали / і були коло цих к'росен / були п'ідн'ішки / йак'і ми

ногами ткали // ну і коли робили це полотно / полотно ткали май широкє / а потому другє сновали // робили рушники / тожи сам'ї греб'їн'ї були / потому робили скате'рки / греб'їн'ї були // це ўс'о було до'машн'є / ўс'о с цих нїток було робине // ўже виткали це полотно / ўже б'їлили полотно / шили сорочкї с цего греб'їного полотна // ўс'ї но'сили і д'їти / і чулув'їкї / і ж'їнкї / і ўс'ї но'сили // нав'їг' с цего греб'їного полотна шили сп'їдни'ц'ї / красили // красили ў ч'їм / красок не' було / по'рошк'їў не' було / а красили ў бузин'ї / шоп во'но не' було б'їле / таї шили сп'їдни'ц'ї // машинок не' було / шили руками // отак ми тоди жили //

с. Селище Сокирянського району

Селище – село, розташованє за 30 км від райцентру, за 5 км від залїзничної станції Вашківцї. У письмових документах Селище вперше згадується у XVIII столїтті. В околицях його виявлено рештки поселення доби бронзи (II тисячолїття до н. е.), раннього залїза та два поселення черняхївської культури (II – VI столїття н. е.) [3, с. 545].

Інформант: Мельник Іван Гнатович, 1932 р. н., освіта – 4 кл.

1141. – Тримаймо в'їўц'ї / робимо брин'дз'у / ѝє ў нас називайес'а так / в'їткїдаємо / таї получайес'а брин'дз'а // хаз'айїн пасє в'їўц'ї / так шо ми маймо своїу // а ти'пер ўже не' годн'ї / стар'ї / але ўс'о робимо / шче пасем / шче робим брин'дз'у / бе'ремо молоко гр'їєм перше" / а потом кладем так і получайец'а брин'дз'а / в'їткїдаємо / ўс'о / і таке ў нас хоро'шо получайец'а //

1142. – Їа робл'у на ферм'ї / то в'їўц'ї пас / т'ашко / дошч'ї / а зїмойу то нагодуваў / йагн'ата род'ац'а / засипати / кашу робити / ўс'о те шо треба // йа багато рок'їў пропас / брин'дз'у робїў соб'ї / і ў колгосп'ї робїў багато брин'дз'ї / в'їткїдаў його // ў'дома хо'диў пасти //

с. Рашків Хотинського району

Село розташоване на правому березі Дністра за 18 км від районного центру, за 64 км від залізничної станції Новоселиця. У писемних джерелах село вперше згадується в 1453 році [3, с. 664].

Інформант: Богач Валентина Мойсеївна, 1932 р. н., освіта – 4 кл.

1143. – Колис було так / с'їаш конопл'ї // с'їаш конопл'ї / во́ни в'ірос'тали так з нап'ї́тора метра і то́ди здр'їл'їли // здр'їл'їли / зби'рали с'їмн'а / на с'їн'а опшем / с'їмн'а / і конопл'ї мо́чили / везли до Дн'їстра / ўїєзали так'ї мандл'ї знайеш? // і по п'ат' / по ш'їст' конопел' / к'їл'ко ... і по дес'їт' і то́ди к'їлали ў воду / прикладали кам'їнам і мо́чили // і їшли ту́ди ди'витиси до то́го пр'ади́ва // і йак ўже воно / конопл'а тако тр'аси ў т'їм / ў руках / то воно ўже в'їмокло // і то́ди бе'рут' ростел'а́ют' на бе́риг // воно в'їси'хайе / ўїа́жут у ўїаски / хто маў кон'ї во́зиў / а хто ни маў коне́й / на плеч'ї і дудому // при'везли дудому / ростелили / в'їсохло до́бри / і бу́ли так'ї батилеви / шо т'їпали ними // т'їпали і по́тому в'їти'рали ма́ї на чисти / в'їти'рали // і бу́ла ади ў мени дериги́ўка / і йе на дериги́ўку дерига́ли / то бу́ли пов'їсма / котре доўг'ї пр'ади́во / а то бу́ли пачуски / то щчи'тали шо то пов'їсма / а то пачуски // пов'їсма їшли на осно́ву / а пачуски їшли на т'кан'а // а то зби'рали к'їло́ча // пр'али ви́ритки / робили плотна // с к'їло́ча робили / пр'али / робили ви́ритки // йа тоб'ї ади покажу і ви́рите́но йак пр'али / бо ў мени ба́гато / заб'рали т'ї / д'їўчата // ади Н'їлонка / ота́ке ви́ритена бу́ли // йа мала дес'їт'... // та́ї то́гди тако пр'а́дуг / ади ота́ко / тут у руц'ї нитка трима́є / і ота́ко с кло́чанки т'а́гнут / і так і пр'ади́во тонке / так і це́й // то́ди мо робили ви́ритки / ви́ритки робили // так'ї т'кан'ї / йа зна́йу / ў нас то́же ше йе в'їд ба́бус'ї зали'шило́с'а // та́ї ми робили / ма́л'ї д'їўчата бу́ли так'ї / бо ни бу́ло / і ни бу́ло ў шо си ўб'рати // та́ї ўже трима́ли в'ї́ц'ї / та́ї ст'ригли в'ї́ц'ї / та́ї ту во́ну та везли у фол'ус'ї та́ї робили сук'но // та́ї тими так'ї п'їджаки / сардаки / бо ко́лис ни бу́ло оч'їр'їд'ї / пасли л'уди ху́добу / та́ї йа ї Фи́рон'а // йа го́нила // ш'коли йа ни ма́йу / йа ма́йу

один клас ром'їнської школи / а три класи української / то йа хочу туб'і казати / шо йа можна сказати шо в'ід дес'іг' рок'іу за кросна мама ми'не клала // кросна / кросна робили / нити були / бердо / поножі і чоўник // і ми сам'і набирали / сам'і ткали // по'тому шо тато сказаў м'ін'і шо так / штири класи школи / а п'їяти кал'ідор // це шо п'їяти кол'ідор? / поклаў бат'іг / ти гониш в'іуц'і / Фирон'а худобу // ўс'о / і отака школа була / а ми б'іл'шу част' гонили і пасли худобу // і ўже в'ечир с'ідаєм п'ід клочанки / і Волод'а з нами / брат м'ї / ус'о знаў робити / і пр'адимо //

– А що таке «клочанки»?

– Клочанки так'і / ў мени йе ше кож'іўки / али дес' там ни знайу // кож'іўка тако і тут такиў гузочок / і тоди клоча шо деригаут / таї клоча лишайеси на деригауц'і / таї тоди його збирают / в'ігрисайут і на т'і клочанки натикают / отако натикают / і кладут у лаўку там / чи осл'ін серид хати і ст'іл'ц'і / с'ідає і пр'адимо // це таке клочанки т'і // ми п'їесу робили тут у клуб'і / таї ми'не тожи т'агали скр'із // Господи! // хто робіў заўклубом // згодна / і хот'їла ни хот'їла / али їшла / бо / хто знає? / Вал'а знає // хто зроби? // Вал'а зроби / таї тако було // таї цеї / таї ўже ткали / пр'али // таї тоди мама с'цего пр'аженого / с' цих пачусок і с' того клоч'а / шо то'нен'ко пр'али / пошила нам кост'умчики с' Фирон'око так'і / і сп'іднички // с' пр'адива робили скатирки на ст'їу / плили скатирки // ў мени йе в'іпличина скатирка // Волод'а брат / бо ни було шо стилити на ст'їл / на карточ'і там йе / али то ўже йа поскасовувала // рушни'ки так'і ткан'і йе ў мени // опшим / по пр'ашк'і ткан'і йе так'і рушни'ки по пр'ашк'і ткан'і // ни знайу / чи ў мени йе там / чи ни'ма // тра подивитси //

1144. – Була ї Кат'а / ї Над'а / али во'ни ўже були д'їўки / і тожи ў так'ім ходили // таї ми п'їгнали в'іуц'і / а мама / а мама закрасила ў хл'ев'і к'раску / таї йа п'їгнала в'іуц'і / а Фирон'а худобу // таї худобу знаєш з'їбрала ї п'їгнала дудому / а в'іуц'і йак си здушкували / н'їчо ни годна // во'на ўже по'коїна ч'їкає ми'не таї ўже ми цеї / гонимо // йак ўпориў дошч / то ми приїшли / ади видиш йаке тово сини / так'і ми приїшли в'ід тойї к'раски с' Фирон'ою // і так тато

подивіюси таї кажи // Док'їю возми це сполочи / таї закраси ў гор'шин'о / бо ади ц'ї д'їти йак'ї син'ї // таї мама так і зробила //

1145. – Таї потому ўже маї п'їсл'а воїни / ставало маї трошки легши // це п'їсл'а голоду ўже // воїна ўже кончиласи / таї ў тої голод / тої с'їйали пол'а / таї збирали / таї мололи // так'ї були жорна / тато м'її зробиў / д'їдик Моїсеї // зробиў шо тако / жорна кам'ин' і тут така п'їдстаноўка / шо кам'ин' до кам'ин'а тра крутити руками / і воно мололо // та ўже ми на т'ї жорна кукурузи / пшиницу / тако йак цеї / ўже т'раба було дерти / то ми на т'ї жорна // вони ў нас були до нидаўна / лиш ни знайу / йа дажи ни помн'у де тої кам'ин' // то ми на т'ї жорна мололи / і то йїли / голод буў такиї // Н'їлонка / шчо йа ї ц'а Доц'а покоїна / і Волод'а брат / і Л'їз'а систра йїхали ў Трамбоў / де Трамбоў / там Волод'а і Л'їз'а м'їн'айут і сардаки були / манти так'ї були виритки / налаўники ми ткали // тато ўс'о було тато м'їн'али за пшиницу / за кукурузи / фасул'ї // тако шо хто м'їг / то Волод'а шос пїят' раз йїхаў // пїятї раз ўз'аў миње // то ми мален'к'ї з Доц'ойу були / та йакис чолов'їк // йа знайу шо / чи йо'му прозивалиси Д'уг / чи йо'му фам'їл'їя була Д'уг // лишиў миње і Доц'у на т'їм / на хаз'аїств'ї буд'тоби / таї кажи / вони будут псам йїсти давати / а пси так'їво здоров'ї / так'ї йак тил'ата // оден в одн'їм краю / а другї ў друг'їм краю / таї ми з Доц'ойу т'ї пси мало шо вид'їли // таї тої чолов'їк уздр'їў / та кажи т'ї свої ж'їнц'ї Гаф'її // ваїри цим д'їўчатам йїсти / бо вони йїсти хот'а // таї та Гаф'їя така намне боц т'їста / таї налупайе / таї здоїїт' корову / таї того молока туди / таї то т'їсто зварит / таї ми там були шос' б'їл'ши тижн'а // таї кажи та ж'їнка / сус'їтка друга / шо гаї / даїти м'їн'ї ц'ї д'їўчата / а Волод'а і Л'їз'а / обшим багато з Рашкова // Фен'а Тодорива / М'їша Федор'їў / бо то на пайїздах йїхали на к'риш'ї // бо ни було де / ни було м'їста // таї йїхати на к'риш'ї / таї цеї / таї ми йїхали / та ни було тоди шче Л'їз'ї і тої / таї ми просїли з Доц'ойу бурака / чи сахарнїї / чи кормовїї / це ни було значин'а / Н'їлонка // таї цеї / таї йїли сїрїї бурак // а тут л'уди мололи качани / жолудок / жолуд / опшим з л'їса // збирали поп'їд дуби / мололи і йїли // таї в'їтак добули дес

йакус картофл'у / шо с картофл'і і мука // чи во'на пиригнивала так / чи шо // та
добули то'то / таї ўже Волод'а ми'не не браў // приїхали дудому / та ў нас було
тамо на Д'ібров'і жита / дис'а'тина ко'лис' казали // це ти'пер п'іў гек'тара / ну і
тогда казали п'іў гек'тара / али то казали дис'а'тина // то тато маў там жито / м'ї
тато / таї ми ўже п'ішли ко'сити то жито // зби'рали / жали / сир'пи так'і були /
сир'пи йе ў мени і зари / можи з'найеш ти це? // таї зби'рали / та ў сно'пи ўй'азали /
возили дудому / скла'дали ў стирту / і тато браў ц'їп / тато в'їти / Волод'а в'їти /
і молотили / тоди роз'трел'ували / шо'би чисто в'їбити і мо'лоли ўже муку // і так
ни с'їйали / ничог'їч / на'рас / і з гр'їсом з' тим ус'їм чим // ўже за'чали п'їчи хл'їб
/ то'ди ми ўже / Н'їлонка // а ко'рова ў нас була така добра / і голоду ми ни дужи
з'нали // али це ўже на крайу / ко'рова до'їласи і тато в'їц'ї рубаў / та о'це нас
спас'ло / та благо'дорити Бо'гови / ў голод ў нас н'їх'то ни ўмер з голоду // таї о'так
було //

1146. – А ти'пер ўже ў цих кол'хозі / таї тожи са'пайем / пол'їў дужи ба'гато
/ ус'їго // ну / ро'бити так / т'ашко ро'били / т'ашко ро'били / мучилиси / ни
давали н'їчо нам зразу / гр'ош'ї ни пла'тили / за'дурно ро'били / по л'їсах / скр'їз' /
ўс'о скр'їз' ро'били л'уди // техн'їки цейі ни було // були трах'тора / машин'їў
було і аз'їки / і ваз'їки / і т'ї самос'вали / і боб'їки // то ўс'о ми сво'їми ру'ками
приобр'или // ў кол'хоз'ї було дв'ї ж'їнки та'ких / шо во'ни ро'били ў го'родн'ї /
помидори / огирки / капуста / пер'чица / ци'бул'а / чо'снок // це ўс'о було це
шчи'таласи го'родина // і ўже на з'иму поўниї склад б'очок / і ўс'о пок'васили /
нак'васили / того догл'адали / там пок'лали того / с'торожа / то тої йа'кис склад
ли'шила нам пан'а //

1147. – Тут були па'ни / та тої склад / шо ли'шила пан'а / і церкву ли'шила
пан'а нам / і ту'то / али роз'їбрали // тут була така х'ата / йак сто'рошка / ту'то на
по'ли / бо це було ўс'о по'ли / це ўс'о л'уди суди попири'ходили з Бр'їтк'їў / ўже
стр'ойїлиси // та'ке / кол'хоз даў земл'у / го'роди / таї ўже ц'у / а це ўс'о було
панске / в'їд л'їса до л'їса / то це ўс'о л'уди купували ў пана земл'у // тут буў
Тимоф'їй / цеї Гусак / В'їн'к'їў д'їд / таї в'їн це ўс'о заку'пиў та ту'ди аж ў до'лину

до толоки / і с'уди до шл'аху / це ўс'о було панске // переїшов кол'хос і ўже буў кол'хос // і о'так ми робили / о'так було // ше шо туб'і сказа'ці? //

1148. – Як колісь д'іву'вали?

– Да / о'це мой'о было д'і'воцтво / сестри пов'іда'валися / Кат'а і Над'а // нас было семиро д'і'теі / го'род праўда ў нас ци'йо / шо ми на го'род'і / до са'мого / тоі / Саша Нико'л'ук / то це до то'го шл'аху го'род / було чу'т' ни два гик'тари го'рода // і ми ўс'о обробл'али к'ін'ми і ру'ками // д'і'ўки були так / приход'а хлопц'і на вичор'ниц'і / а д'і'ўка пов'ина шос робити / йак ни жне / ни шийе / то пр'аде / а йак ни пр'аде / то плите // ў мени йе а'ди рушни'ки та'мо // йа ба'гато порозда'вала рушни'к'іў в'ішитих / шо по'казували // на'лаўники нашивали // а'ди / ц'а по'душичка // шче Ма'ринка жила / йак йа / йак во'на брала в'ід мени на'лаўник / йа би туб'і дала й'іі / ти би там і показала // таі туб'і по'душичку / о'це з рушни'ка йа с'шила / це з рушни'ка // а'ди в'іполочи / бо во'на ўже / йа с'пала на н'і // таі то'ди шили / вишивали / али вишивали при ламп'і / бо с'в'ета ни було // були так'і лампи / знайеш? // кн'іт / лампа / там сипали га'су / да да да // і так п'ідк'ручувалася і ск'ручувалася / то це шити при ламп'і // к'іт ў хо'ромах / а'ди то'жи / по'дивиши // то'жи шила при ламп'і // ти ни скажиш в'ідки в'ін зачи'найеси / чим в'ін кон'чайеси? // о'ц'а д'і'ўчинка Кат'іна / таі ўсе приходи до мени / таі ка'же ми'н'і / там шоб ти в'іполокала // т'от'а Вал'а / а'ну пока'ж'іт ми'н'і йак ви плитети // а йа ка'жу а'ди ц'і округи // йа туб'і пока'жу // йа хочу туб'і показати кл'учку / пан'чохи плиту на го'лки // лиш йа ни знайу де йа поклала // Н'ілонка ўпала два 'рази ў хо'ромах / та'ко // побила кол'іна / дочко / а йа'кос ўпала коло ко'рови / а'ну чи йе во'на тут / кл'учка // це ше йа думала / шо йа буду плисти // ни го'дна / н'е // кл'учки ни бачу / та дес во'на доўжна бути // то йа плиту а'ди ц'і'во кру'ги / пліла / а'ди / йа ба'гато пліла йіх / і порозда'вала / бо до мени аж з Пирибик'іўц'іў приходи'ли л'уди // йа йім ка'жу / шчо неў'жил'і ў вас ў сил'і ни'ма там та'ко? // т'от'а Вал'а! // ўже во'ни ўзнали йак мн'а ми'н'і / таі ка'жут // т'от'а Вал'а / од'н'і поўми'рали / а друг'і ни робили це / таі ка'жи / шо ми будем ка'зати / йак ми ни знаем // тоі йа то ўпл'італа / а пан'чохи та йа плиту на

Голки // ади кл'учка тут / а це Голки // а це йа плет'у пан'чохи / п'ят' Голок // та йак будеш 'мати ў'ремн'а / то йа туб'і покажу йак // али шо йа з'найу там йе ў 'мени в'іплечин'і / то йа би туб'і да'ла то на показ // запи'сали мое мн'а / і фам'іл'ію / на карточку ми'не ту'то зда'мали на ци'ю т'іл'іфон // йа і ни думала / шо // таї да'ла йа йім // во'ни м'і'ні да'вали гр'ош'і / а йа ска'зала / шо ни'зашо йа гр'ош'і ни 'возму / йа да'йу вам / шоб ви ме'ни споми'нали // сп'івала йа йім 'тожи сп'іванки даўн'і / та сп'іванки йа чу'ю ў 'рад'ів'і сво'ї / али голо'са ни так'і // чут' голо'са зм'ін'ан'і // таї ота'ке! //

1149. – Орали к'ін'ми / ко'ли забрали на во'їну наших тат'іў / то ми б'рали ху'добу / ко'ровами / орали к'ін'ми / са'м'і ж'інки бу'ли / бо лиш стрип'ки си ли'шали / тако / ка'зали шо стрип'ки / йак ти'пер ц'і / ну йак ти'пер полно'мошн'і ц'і приде'їдатил' сил'са'в'ета / та'ке то ... то ли'шали на си'ло од'ного / дво'х / али стар'і л'уди бу'ли // орали ко'ровами / орали во'лами / би'ками орали / ўс'о ж'інки // ну поли обр'обл'али / ше 'поли бу'ло на'ши / поли обр'обл'али ў 'кого кон'і / ў 'кого ко'рови / йак ўс'о // по'том ше ху'добу поли'шали / ху'добу во'ни б'рали / с'вин'і рубали / да'ч'і да'вали // шк'ірку до'їмали і мн'асо по'датки да'вали / моло'ко так 'са'ми / по'датки да'вали // от йа гу'ду'ю ко'рову / прим'ерно / то йа 'майу моло'ко об'а'зат'л'но зда'вати // там ўже чи по'лудн'ішне чи шо це 'ран'ішне і ве'ч'ірне моло'ко // праўда / пла'тили по два'ц'іт' ко'п'ійок / та'ко пла'тили за моло'ко / али то бу'ла ду'жи ма'ла пла'та // таї хто 'годин бу'ў / таї три'маў // ше йа ска'жу туб'і // йак ко'ровами орали / ко'рови ни при'викл'і хо'дити у пл'угови / пон'іма'еш? / таї ко'жна ма'ї гр'ошки мо'лоча / та іде / а кот'ра / таї в'ісади йа'зик / ну ни іде н'ікуди / і йі'ї б'ї к'іл'ко хо'чиш // таї це'ї / таї йа 'хо'чу туб'і ка'зати / шо так ўже / йак за'чаўсі це'ї кол'хоз' / то ми гу'луду'вали / бо ўс'о с по'д'іў згор'тали // де йа'ка бу'ла пши'ниц'а / де йа'к'і бу'ли куку'рудзи / ўс'о да'вали по'датки // праўда / по'том ко'ли бу'ў колхоз' / да'вали л'уд'ам ўже і хл'ібⁿ / да'вали л'уд'ам ўже на тр'охи гр'оши'ї / ну али кол'хоз' ўс'о во'зи'у у Рос'і'ю / бо Рос'і'я бу'ла Го'ла // во'на і 'зара Го'ла //

1150. – Наш'і л'уди украї́н'с'к'і з'найут' у́с'о ро́били / ади ци́во / то́го у́се
це спи́суйти / бо це йа чу́йу по ра́д'ів'і / ше йе та́к'і л'уди на́чал'ники т'і / шо
во́ни у́с'о хо́т'а по ста́рому ви́рнути // і йаг'би це во́ни зро́били / то во́ни би
до́бри жи́ли // і у́с'і би ро́боти ма́ли / і у́ селах / і у́ райо́нах / і скр'і́з' / і ни хо́диў
би на́род б'лодом // шо с' то́го / шо в'і́ўчи́ласи? // а ро́боти ни́ма // от по́пробу́ї //
ади В'і́тка / чо нам у́ нашу ап'тику ў́з'аги про́дати? / а В'і́тка ў Хо́т'і́ни ро́бити? /
таж во́на би су́б'і ро́боту да́ла // заво́ди ади поро́зби́рали то у́с'о / а це у́с'о ку́ди
л'у́деї? // бо́л'ни́ці / це у́с'о ку́пи л'у́деї ро́било // а́ма хо́чи / шо́би ди́тин'і /
шо́б" бу́ло до́бри / а по́том в'і́н ти́бе по́клади на ро́боту / та в'і́н ту́б'і ци́кни то́її
зарп'лати по́ловинку / а мо́жи і́ни ци́кни // о́гако // та́ї ба́гато на́сил'у́йтси на
ро́боту тих / од'них ки́дають / дру́гих со́крош'чайут // ро́бл'а шо хо́т'а з на́шим
на́родом //

1151. – Буду́вали ха́ти / ти ў́же це з'найеш / да да / укрива́ли со́ломо́у /
ро́били та́к'і пл'ош'чики з^ж жита // с'і́йаш' жито / мо́лотили / та́ї з^с со́ломи ро́били
та́к'і пл'ош'чики і ўкрива́ли ха́ти // по́тому ў́же в'і́шла чири́пиц'а ц'і́м'і́нт'і́ўка /
б'решу / бл'а́ха // та́ка бл'а́ха ку́сочками та́ко / та ўкрива́ли то́йу бл'а́хо́у // ха́ти
ро́били ди́л'ован'і / ни з ла́мпачу / з де́рива // ди́л'у́вали та́к // по́клали с'лу́пи і
ди́л'у́вали / і та́к м'і́сили но́чами за́м'іси / ро́били бо́ци / і ди́л'у́вали т'і ха́ти // і
ўма́шчу́вали г'лино́у с'т'і́ни / да / с'т'і́ни / і с'тел'у ў́же / у́с'о та́м // ми то́жи та́к
ро́били / ко́ли ц'у́ ха́ту буду́вали // ну це ти ў́же з'найеш //

ПОКАЖЧИК ОСНОВНИХ ТЕМ ОПОВІДЕЙ

Село

Розповідь про село 832, 868, 921, 936, 938, 1128, 1147

Походження назв 824, 937

Земля, господарювання

Обробіток землі 789, 791

Виращування рослин 618, 648, 706, 728, 740, 1002, 1111

Жнива 623, 644, 707, 1014, 1103

Картоплі 520

Буряки 1068

Коноплі 1066, 1075, 1096

Праця в колгоспі 639, 660, 684, 723, 742, 745, 766, 769, 770, 771, 783, 786, 804, 815, 827, 844, 848, 872, 882, 932, 939, 947, 952, 958, 968, 970, 999, 1001, 1038, 1043, 1045, 1046, 1055, 1060, 1063, 1125, 1146, 1149

Робота в господарстві 1074, 1078, 1080, 1081, 1083, 1113, 1114, 1138

Виращування й обробка конопель 685, 854, 863

Виготовлення черепиці 971

Виготовлення полотна 618, 855, 878, 922, 1140, 1143

Млин 825, 837, 871

Пасіка 908

Робота на цілині 693

Праця в панів 928

Шовкопряди 732, 1041

Будинок

Будинок 621, 905, 1110

Будівництво 624, 651, 902, 1003, 1033, 1062, 1151

Хатні меблі 903

Кухонне начиння, посуд 904, 961, 964

Приготування страв 626, 628, 629, 630, 631, 633, 643, 652, 657, 739, 742, 743, 750, 765, 776, 792, 836, 856, 910, 923, 1056, 1071, 1117, 1139, 1141

Випікання хліба 627, 687, 703, 730, 840, 849, 879, 966, 998, 1064, 1070, 1104

Пироги 869, 1051, 1072

Напої 636

Олія 870

Молоко 906

Утримування худоби 620, 665, 691, 704, 735, 752, 775, 788, 795, 841, 860, 909, 997, 1005, 1073, 1101, 1109

Одяг, взуття 688, 764, 787, 790, 835, 1000, 1094, 1105

Господарювання біля дому 664, 846

Прання 962

Праця поштаря 954

Сучасне життя 619, 734, 748, 754, 802, 866, 885, 926, 953, 1123, 1150

Ткацтво 918, 935

Рукоділья 1148

Малювання, фарби 819

Життєві пригоди 641, 642, 645, 659, 676, 680, 694, 695, 699, 700, 713, 714, 715, 717, 724, 737, 749, 751, 772, 797, 807, 812, 817, 821, 823, 862, 873, 883, 907, 912, 948, 949, 956, 1018, 1065, 1069, 1086, 1121, 1127, 1135, 1144

Спогади про минуле 625, 646, 647, 649, 653, 677, 683, 689, 697, 701, 725, 729, 731, 736, 738, 746, 747, 753, 756, 757, 758, 760, 761, 774, 777, 781, 800, 805, 833, 842, 845, 847, 850, 861, 865, 867, 876, 877, 881, 884, 886, 887, 888, 890, 892, 893, 894, 896, 899, 911, 919, 924, 925, 927, 940, 942, 945, 950, 954, 959, 996, 1015, 1019, 1027, 1031, 1042, 1047, 1051, 1076, 1082, 1087, 1091, 1092, 1095, 1106, 1118, 1119, 1124, 1129, 1130, 1134, 1136, 1142

Дитинство 622, 643, 656, 667, 669, 672, 675, 690, 951, 959, 991, 1029, 1050

Навчання 658, 696, 705, 762, 1049, 1132

Відпочинок, розваги 611, 650, 727, 755, 785, 818, 828, 858, 955, 987, 1039, 1044,
1058, 1067, 1090, 1131, 1148

Розкуркулення 1020

Війна 612, 654, 716, 746, 778, 779, 782, 784, 798, 814, 820, 864, 880, 891, 895, 897,
900, 901, 930, 986, 992, 994, 1012, 1021, 1084, 1093, 1125, 1126, 1137

Голод, голодомор 663, 673, 679, 682, 692, 739, 763, 793, 799, 806, 813, 816, 851,
875, 898, 913, 914, 929, 949, 995, 1010, 1016, 1032, 1085, 1088, 1089, 1099, 1115,
1120, 1122, 1125, 1133, 1145

Дитяча праця 623, 662, 668, 670, 671, 678, 681, 698, 702, 773, 852, 853, 889, 931,
941, 967, 1004, 1028, 1030

Пологи 1108

Купання дитини 963

Служба в армії 960

Праця в Німеччині 661, 726, 957, 1022

Праця на Донбасі 834

Традиційна духовна культура

Йордан, Водохреще 768, 975

Андрія 710, 780, 830, 874, 980, 1013

Великдень 617, 666, 720, 838, 920, 944, 976, 1011, 1048, 1102

Різдво 632, 974

Маланка 973

Поховання померлих 615, 634, 709, 811, 839, 917, 1007, 1025, 1037, 1098

Весільні звичаї 613, 616, 635, 638, 655, 721, 767, 794, 796, 808, 826, 829, 856, 859,
933, 993, 1008, 1009, 1023, 1034, 1053, 1057, 1059, 1077, 1079, 1097, 1107, 1112,
1134

Хрестини 708, 810, 916, 1006, 1036

Родильні обради 614, 708, 809, 915, 919, 934, 1024, 1035

Івана Купала 711, 831, 978, 1116

Церковні свята 722, 733, 979, 982, 1100

Церква 1017

Легенди 674, 686, 712, 718, 719

Кармелюк 640

Зцілення 822

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Наукове видання

ЗАХІДНОПОДІЛЬСЬКІ ТА СУМІЖНІ ГОВІРКИ

ТЕКСТИ

ТОМ ДРУГИЙ

Коваленко Наталія Дмитрівна, кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української мови, завідувач лабораторії діалектних досліджень
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Підписано до друку 24.06.2020 р.
Формат 60x84\16
Гарнітура Times New Roman.
Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 29,76.
Тираж 100 прим.
Замовлення № ???.

Віддруковано ТОВ «Друкарня «Рута»
(свід. Серія ДК №4060 від 29.04.2011 р.)
м. Кам'янець-Подільський, вул. Руслана Коношенка, 1
тел. 0 38 494 22 50, drukruta@ukr.net